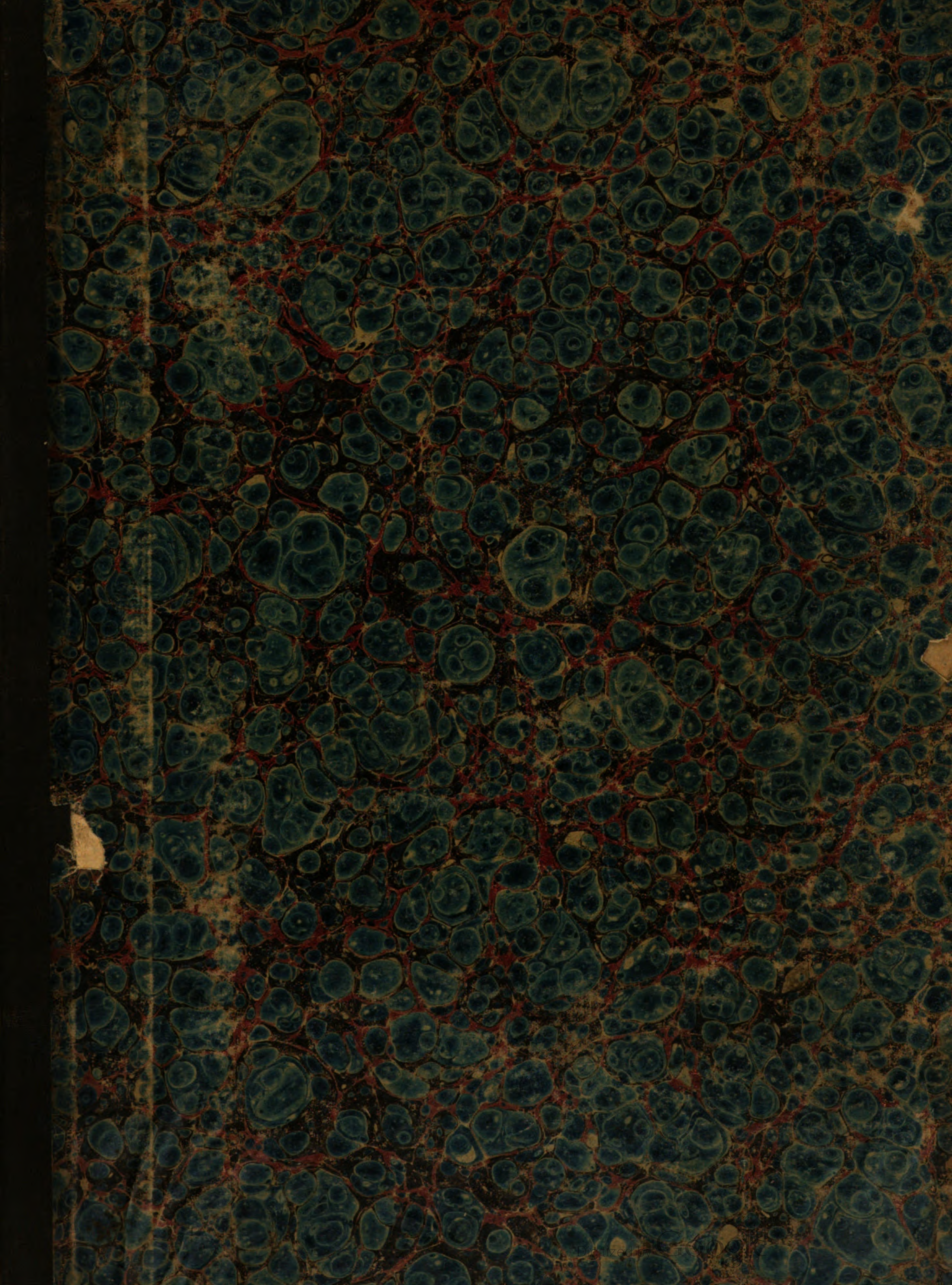

HRVATSKI

TEČAJ I.–II.

ODGOVORNI UREDNIK I IZDAVATELJ

MIJO KREŠIĆ.

U ZAGREBU.

KNJIGOTISKARSKI I LITOGRAFIČKI ZAVOD C. ALBRECHTA.

1881.

SADRŽAJ.

II.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 1. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske
od
A. Lütetsborga.

I.

Laka rieka brzala je prieko grebenah i klisurah prama sjeveru, dok se je kao slikoviti vodopad pustila u liepu zelenu ravnicu, gdje je izgubila divlji svoj značaj i pitomo tekla dalje. Na desnoj obali zrcalila se u vodi liepa šuma od omorike i jelovine u kojoj se je brezovina svojimi bielimi stabli i osobitom zelenom masti krasno odlikovala od tamno ozbiljnog drugog drveća. Na lievoj obali stajala je ugledna kuća sa krasnim vrtnim nasadom i velikim voćnjakom, okol kojega se protezahu bujna polja i otraga gore obrasle šumskim drvjem.

Jošte se je rosa blistala na stablih i po livadah, kad je iz kuće izašla tanka i visoka jedna ženska i naglim se korakom žurila kroz mala vrata k obali rieke.

Liepa to bijaše djevojka, modrooka, plavih vlasih i plemenitog obraza, ali neki izraz straha ružio joj lice kad se je na sve kraje ogledavala. Došav tik do obale pogleda u mutnu od oluje naraslu smedju vodu i sgrozila se od toga pogleda. Dugu i strahovitu noć je u gorkoj borbi i ljutom predbacivanju proživila i promislila, da to mora imati konac i kraj — nemogaše bo više niti bogu se moliti, tako joj je mahnitost uhvatila mozak.

Jedan samo skok tu dole —

I opet ju spopade groza. Ne — Ne — ne umrieti! Bijaše još tako mlada, imadijaše dužnostih — dužnostih od kojih ju trnci prolaziše. Ali jih morade izpuniti kao pokoru umirnu žrtvu.

Pogladila si kosu prieko bielog čela, ustala i okrenula dalje uz rieku do vodopada. Išla je tako skoro pol sata, kad se na jednom zakretu susrela s jednim čovjekom srednje dobe, koj se od čuda preseneti ugledav djevojku te stane pred nju.

Brigito — vi ovdje?

Pokušala je da se nasmjehne, ali joj se nije dalo. Tanke ustnice stisuula je kao od prkosa nu ozbiljni pogled muža morao je imati čudnovati upliv na nju.

Nepitajte me, Erihu, jer vam nebih mogla odgovoriti, a nebi me niti razumjeli. Tko je tako mudar i obziran —

Ove rieči je naglo izustila, oborila oči k zemlji, kao da se boji otvoreno još jednom pogledati mu u lice i htjede da se mimo njega ukrade, ali u taj trenutak prihvati ju on čvrsto za ruku.

Ne, Brigito, ne tako, reče joj mirno. Nešto se je s vami dogodilo i vi ste u nakani da vašoj sestri težko ranite srce — njoj, koja je neizmjernom ljubavi i nježnosti vam privržena. Dodjite sa mnom, ja ću vas kući izpratiti.

Jedan čas se je činilo, kao da će djevojka privoliti, ali zatim se naglo iztrgne i stane pred muža uzdignutom glavom.

Ne, Erihu Larsone! — Niti vi, niti ikoja moć ovoga svieta neće me više u Vesteras dovući, poviče plamtećim očima. Čuvajte se

silu upotriebiti, jer bo — tako mi živoga boga! vi bi me samo mrtvu tamo donesli.

Uplašio se od te ozbiljnosti, od te divlje odluke, koja mu iz njezinog lica sjevaše.

Pa zatim joj tužnim posmjehom odgovori.

Nebojte se, neću da vas silim Brigito, pa bila moja slutnja još toliko turobna i tamna uslied ovog našeg sastanka — reče joj ozbiljno:

Idite s milim bogom!

Sada se napuniše Brigitine oči suzama i jecuć pokrije si obraz obim rukama i krupne bistre kapi tekoše joj kroz tanke prste.

Erihu, neidite tako, neostavljajte me u jadu, dopustite da imam na tom širokom svietu bar jednog prijatelja.

Ah, vi neznate, što sam ja pretrpila vi neznate što me dalje goni; ja nemogu ovdje dulje ostati, ja bih morala poginuti —

Pa kuda ćete Brigito?

Domišljala se časak — i probije ju jedna misao. Pred ovim mužem koj do nje stajaše ćutila se slabom kao diete — ona se morade udaljiti da se opet ohrabri. Drhćućom rukom izpukne iz džepa jedno pisamce.

Ovaj list sadržaje sva razjasnenja o kojih bi vas mogla izvjestiti. Erihu — vi ćete taj list predati Kristini, a ja prepuštam njoj, ako vam hoće priobćiti, što joj javljam. Jeli vam tako pravo, jeste li tim zadovoljni?

Nemoram li biti, Brigito?

Ostajte dakle sbogom — Erihu! Glas joj se udušio u suzah i pruživ mu ruku za oprost odleti na brzo kao da se boji, da će ju još zaustaviti. Erih Larson gledaše za njom dok mu je izčeznula iz pred očijuh i zatim pogleda pismo, što mu ga ostavi, pisano nesigurnom rukom i nakvašeno suzami.

Spraviv listić uzdahne težko i ode istim putem, kojim je Brigiia bila došla. Bijaše uzrujan kod misli, kako da će ga primiti u Vesterasu kad donese takove crne glase.

Erih Larson bio je upraviteljem imanja Vesteras. Prije godine danah nalazio se taj posjed u rukuh nekog starog tvrdice, koga nije ništa toliko bolilo, nego to, da u posliednjem času svoga života neće moći na drugi sviet prenesti svoje bogatstvo. Pošto je uvidio da to sbilja nije moguće i budući da nije nikakvih drugih rodjakah imao nego dvie sirote nećakinje bez roditeljah, koje su radi svoga ubožtva životarile u tudjih kućah kao odhraniteljice djece, morao se, hoćeš nećeš odvažiti, da sav svoj imetak njima ostavi, koje u ostalom premda vriedne i čestite, nisu imale nikakva pojma o gospodarstvu i novcu.

Tako si je on tu stvar promislio i odkrio svomu dostojnomu upravitelju, te da se imetak neraztepe, odredio je oporukom, da Erih Larson ima ostati i na dalje upraviteljem svega na Vesterasu, dok mu se god bude htjelo.

Četrnajst danah iza smrti starca prispjela je na imanje Kristina Stjernhielm starija obijuh baštinicah. Bogatoj nasliednici bijaše lahak posao ostaviti mjesto gouvernante. Nitko joj nije stao na put, dapaće tražila se odma druga na mjesto gospodične Kristine, pa i nebila ta izmjena najpovoljnijom.

Kristina Stjernhielm bijaše liepa djevojka kao i sestra joj Brigita i posve joj nalična, naročito glede plavih lasih i modrih očijuh. Pa ipak su bile u mnogom različite.

Kristina mirne i ozbiljne ćudi, veleumna ćutila je težko svoju odvisnost u službi i srce joj se obradova kod misli na slobodu, dočim je Brigita živahna i vesela kao diete bila ljubimac svijuh, te joj njezin položaj niti najmanje nije smetao. S toga je ona odpisala sestri Kristini, da joj nije moguće tako naglo oprostiti se od mile joj obitelji i molila da joj sestra dopusti bar još jednu zimu ostati u gradu.

Kristina se našla malo uvriedjenom s tim dopisom, ali kako bi se napokon radi toga mogla ozbiljno ljutiti?

Ona je u duhu vidila vatrene njezine oči uprte u sebe, vidila dobroćudno stvorenje smijućim se licem i — uzdisajem podala se je neuklonivomu tješeć se, da će i ta zima skoro minuti i tad će ona sa sestrom Brigitom u čarobno krasnom predielu od Vesterasa živiti krasne dane o kakovih nije mogla prije nikada niti sanjati.

Riedko je kad došlo koje Brigitino pismo, ali kad je koje prispjelo u Vesteras tad bijaše kao da je posebna svietlost sunca osvanula.

Kristinine oči blistahu se od radosti i njezina usta nasmjehnu se ljubezno, što joj nje-

zinu ljepotu čudnovato podizalo. Erih Larson, slušav Brigitinu hvalu do neba, pomislio bi više krat, da to mora biti čudo od djevojke.

U proljeću dodjoše od mladje sestre dva pisma, jedno naglo za drugim. Uslied prvoga opazi Erih Larson svoju mladu gospodju dulje vremena njujnu i u suzah i premda se ona bila već priučila smatrati ga viernim prijateljem, ipak mu nije niti jedne rieči o sadržaju lista priobćila. Drugi dopis blizu tri nedielje kasnije, popravio je opet tužni osječaj, što ga bio prouzročio prvi list.

Kad je istog jutra Erih Larson došao u sobu k doručku, pristupila je Kristina k njemu veselim licem.

„Ona će doći!"

To bje sve što mu je od drugoga pisma javila i od sada je mnogo više i veselo gogovorila o tom, kako će novi ljepši život početi u Vesterasu budući da Brigita srdačna i mila kao liepi božji dan i da u njezinoj blizini sve veselo diše.

Erihova znatiželjnost rasla je sve više i on je želio njezino skoro došašće radi njegove mlade gospodje, jer je život na Vesterasu bio veoma jednostavan. Kristinin položaj nije joj dopustio mnoga poznanstva i s toga je svaki strani pohod na imanju bio velikim dogodjajem.

Prije šest nedieljah stanu jednog jutra kola pred kućom, koja su bila na bližnju željezničku postaju odpremljena po Brigitu. Kristina čekala je otvorenim naručajem i veselim licem da primi svoju sestru kad se vrata od kočije polagano iz nutra otvoriše.

Možebiti da se je čudila tomu, što Brigita nije već prije kroz otvoreno okno pomolila glavu, da se razgleda zvedljivim okom po njezinom novom zavičaju.

Kristino!

Brigito!

U prvom pozdravu ležaše svašta samo ne radost, a u drugom uzkliku strah i trepet.

To da je Brigita, ona djevojka puna života i vesele ćudi? —

Ova tanka i suhomanjasta ženska glava sa bliedim i tužnim licem? —

Kako je to slabo odgovaralo onoj slici, koju je Kristina toli živahnimi bojami nacrtala!

Erih Larson, koj bijaše za svojom gospodjom izašao, vidio je taj prizor i povukao se na čedni način natrag sa tužnim osjećajem u srcu. Kod takvog pozdrava bio bi svaki treći suvišan i u njem se probudi misao, da je mjesto bielog sunčanog dana namrštilo se nebo tmastimi oblaci nad Vesterasom.

Erih se nije prevario i morao bi sliep biti da nije odma opazio, da je Kristinu pritisnula tuga i žalost poput more. Ona se ćutila prama njemu protivno prijašnjem ponašanju, zabunjenom i uklanjala mu se nekim nemirom. Isto tako nije bilo opaziti o kakvom nježnom i prijaznom odnošaju medju sestrami.

Brigita se je većim dielom nalazila u sobah, što joj je sestra bila tolikom ljubavi i brigom priredila i neku večer izrazi se Kristina Erihu da ju Brigita uznemiruje, jer joj se čini da mora biti opasno bolestna.

Da, ona bijaše zbilja bolestna, ali fizična bol nije učinila iz one dobroćudne i vesela srca djevojke tako tužnu i ozbiljnu ženu. Tako si mišljaše Erih Larson — tako sumnjaše i Kristina, kojoj nije moglo za rukom poći, da joj sestra očituje boli, koje su ju tako užasno pretvorile.

Šta se je s njom dogodilo?

Kristina si je to pitanje svaki dan, svaku uru stavljala bez da si je znala stvar raztumačiti.

Da nije možebiti nesretna ljubav?

Bez dvojbe da je to bilo uzrokom, što je tako nesretno djelovalo na taj krasni djevojački cviet; ali zašto nije Brigita sestri odkrila svoje srce. Prije nebijaše medju njima nikakovih tajnah, svaku radost ili tugu znale su u ljubavi zajedno uživati i podnositi, pa kako je to moguće da bi ikakov dogodjaj bio doveo tako žalostnu promienu?

Kristina se nadaše, da će dulji boravak na Vesterasu imati povoljni upliv na Brigitu ali doskora uvidjaše, da se je tomu uzalud ufala. Sve njezino nastojanje, da si sestru ohrabri i da joj novi zavičaj omili, sve nebje

kadro izsušiti vrelo suzah, kojih Kristina nije upravo vidila ali slutila na uvehlom joj licu, dapače se je šest nedieljah kasnije dogodio onaj slučaj, što ga je Erih Larson sam predvidio. Brigita ostavila je liepi i ugodni taj dom da se vrati u sviet — tko bi znao kuda? Jeli je to možebiti naznačeno u onom listiću, što mu je Brigita prije nekoliko časovah uručila? — On kimaše glavom, kao da on toga nebi mogao vjerovati. Čim je bliže dolazio kući, tim je brže koracao i tim naglije mu je udaralo srce. (Nastavit će se.)

———x———

Rubin.

Noveleta iz englezkoga.

Kad osvane liepi dan pramaljeća tad nebrojene ekvipaže vrve po londonskom Hydeparku. U jednom hintovu blištajućim se sjajnim grbom vraćahu se kroz dugački St. James Street dvie gospodje. Veliki kontrast bijaše medju njima. Jedna, okol četrdeset godinah, krupnog stasa i tusta, da bi se mogla bila za novac kazati, imadjaše šešir i vrpce, šal i sve odjelo šarene boje, upravo kao da želi na se povući osobitu pozornost. Biser, kojim se je nakitila bijaše od izvanredne veličine, a zlatan lanac na lorgnonu kao oglavnik za kakvog Pony-a. Lica rumena baš i previše — a iz oštra oka sjevaše joj mužka odvažnost i nesmiljeno tvrdo srce. Kad je progovorila pokazahu se dva reda širokih i dugih zubah, koji svjedočiše, da dostojanstvo njezino nepoznaje šale u slučaju kakve uvriede.

Ovomu ženskomu gorostasu nasuprot sjedjaše čedno djevojče od 18 godinah u jednostavnom modrastom bareš odjelu, crnim slamnastim šeširom i crnim perom u zlatnoj kosi. Jedini ures okol vrata bijaše joj kristalno srce na lančiću od koralah. Ovoj djevojki vrlo ljubeznoga lica, mogao se je u očijuh opaziti neki strah kad je gospoja uprla oči u nju. Ta gospoja bijaše Lady Mary Hanton, supruga zaslužnoga njekog starog generala, a djevojka Matilda Clary, gouvernanta dvoje djece od ove obitelji, naime od jednog 8 god. starog dječaka i djevojčice od 6 godinah.

Osim ove dvojice imala je Lady Hanton još odraslu kćer od prijašnjega braka, Miss Doris Dibbins, koja obećavaše postati podpunom slikom i prilikom svoje majke.

„Što je dakle“ — upita generalica mladu djevojku osornim načinom — „jeste li se promislili? — hoćete li odgovoriti?“

Miss Clary — dosad tiho zamišljena, oporavi se kao na iznenadni komando i reče:

„Milostiva gospojo, ja Vam u istinu neznam drugo odgovoriti nego što sam vam jur iskreno očitovala“.

„Vi dakle još uvjek niječete? — o, koli bezsramno! Nikad nisam do Vas mnogo držala, liepa moja blieda gospodično, ali ipak nisam niti sanjati mogla, da ste toli pokvarena i nevaljana, draga moja Miss“.

„Madame“, povikne djevojče razžarenim licem „prestanite već jednom vašim surovim napadanjem, koje nisam nikad zaslužila.“

„Hoćete li mučati — Vi sa vašim bezobrazjem!“

„Gospojo! velim vam, da neću niti trenutka dulje biti u vašem družtvu, ako se usudite i nadalje sipati uvriedah bez ikakva povoda“.

„Bez ikakva povoda? — ah to je ipak vrhunac svake bezstidnosti.“

„Kočijašu, stante!“ zavikne Miss Clary.

„Vozi dalje, John, ako nećeš da si me posliednji put vozio“ — zapovjedi gorostasna žena. „Ja hoću da se s Vami dalje zabavljam, ako Vam se slučajno neće da skočite iz kočije“. nastavi Lady Hanton.

„Želim da stvar dodje na čisto, stvar, koja na sramotu moje kuće i na očajanje moje kćeri Doris već predugo obstoji. Hoćete li i nadalje tajiti i lagati, da ste sa Lord Alfredom Hardfordom u ljubavnom sporazumljenju, hoćete

mi još nijekati, da ste toga mladoga gentlemana, koga su njegovi roditelji za moju kćer nasnubili, da ste ga sa vašom bezsramnom koketerijom odvratili od moje kćeri?"

Kad bje ime Lord Alfredovo izušteno zadrhta Miss Clary, zacrveni se i probliedi — nu doskora se opet razabere.

„Mylady, ja se nisam nikad zakonom pristojnosti, a još manje moralu iznevjerila, ne, nikad!"

„Da tko? — zar možebiti moja kći?"

„Ja neimam prava suditi o vašoj kćeri . ."

„Molim, njoj je ime „Miss Dibbins"

„Dobro! — Nu vi neimate pravo meni krivnjah predbacivati, gdje sam nedužna."

„O vi ste lukava — to mi dobro znamo! zar se netrudite i ovaj čas o glavnom pitanju što se sreće moje kćeri tiče, da izvrnete kao kakov Escamoteur?"

„Na takova netemeljita pitanja ja neimam odgovora" odvrati Miss Clary sve većma razjarena od gnjeva i osramoćenja.

„Dobro, Dobro! — Kad Vi dakle priznajete Vaš pristojni i moralni položaj naprama Lordu Alfredu Hardfordu, gospodično Clary — to vas pitam posve umjereno: odkud vam toliko moralne snage, da se vi još i dulje pod mojim krovom nalaziti možete?"

Miss Clary, oblivena suzami zavapi:

„O, koli ste okrutna, kakovo imate srce!"

„Miss Clary! — Mi ćemo naš posao sasvim u miru razpraviti."

„O Madame" reče gouvernanta „ja sam sirota bez roditeljah, to vam je znano, ja neimam nigdje utočišta".

„Tim gorje, da ste zaklonište, što ste ga u mojoj kući našli toli slabo cienili".

„O, vi ste na to računali kad sam stupila k vama, da sam bez sredstvah u vaših rukuh. Da sam mogla, odmah bila bih kao i mojih osam predšastnicah bez oklevanja ostavila vašu kuću, pa bilo i gubitkom moje plaće. Nu ja nemogu žrtvovati moju zaslužbu — nemogu bez sredstvah izstupiti nego moram pri tromjesečnom odkazu ostati. Platite mi napokon i samo za jedan mjesec i ja sam pripravna još danas ostaviti vas."

„Ah. to je dakle vaša vruća želja" uzplamti Lady Hanton „da vam dvie Guinee platim za tu čast, što ste u mojoj kući boravili.

Da imam ovdje sveti Evangelij prisegla bi nanj, da ćete vi iz moje kuće i bez jednog feninga otići. Jeste li me razumjeli?"

Jedva je gouvernanta odgovoriti mogla — „Još ima u Englezkoj zakonah i pravice."

„A to je istina, baš se na to i ja oslanjam" zakrešti gorostas od gospoje.

U taj par dodjoše u Regent-Street. Jedan elegantni gospodin dojaši iza kočije i jašuć uz kola pozdravi gospoju.

„Mistress Hanton, radujem se da vas zdravu vidim." Gospoja Hanton naučena, da joj se veli „Lady" postade crvena kao rak i opet probliedi te jedva disaše.

„A Miss Clary? opet u suzah, pa na sried ulice?" prosbori Lord Alfred drhćućim glasom. „O, to mora prestati. Miss Clary, oporavite se. Gospodično! ima ljudih koji bi — ma da vi to i neželite — sve za vas žrtvovali i sam život".

I tim odjuri Lord Hardford naglo dalje.

Miss Clary očekivala je poslie ovoga prizora strašnih posliedicah od goleme srditosti generalice, ali Lady Hanton nereče niti jedne besjede, nego gledaše bliedo pred sebe — najednoč se domisli nječemu.

„U Bondstreet k draguljarom Nashu i Bentonu.

Kad su konji stali pred bogatim dučanom zlatarah i gospoja sišla, htjede Miss Clary čedno ostati u kočiji.

„Hodte samnom, Clary, ja plaćam svoju družinu da bude uz mene kad mi ju treba."

Miss Clary posluhne i stupi generalicom u dućan. Mr. Nash pristupi sam da podvori gospoju pokazav joj množinu dragocienostih od najveće vriednosti. Generalica zaželi jedan solitair za jedne narukvice nu nije se mogla odlučiti, bili uzela diamant ili rubin. Medju rubinih bijaše jedan izvanredno krasan exemplar, za koga Nash tražiše 5000 fr. Generalica uze u ruke ormarčić sa dragulji da bolje vidi, nu dok si lanac od lorgnona razplete, reće gouvernanti:

„Pridržite mi malo, Miss Clary."

Otvori si svoj lorgnon i divi se krasoti izabrana kamenja.

„Nisam očekivala Mr. Nash tako skupu cienu za ovaj rubin — pet tisućah! — tu se moram dogovoriti sa generalom Hantonom. Budite pripravni gospodine Nashe, da ću sutra poslati po ovaj kamen.“

Tim izidje iz dućana, sjedne u kola, pak dok je i gouvernanta sjela — reče kučijašu „kući!“

Za pol sata kasnije kad je generalica sa gouvernantom kući prispjela ustavi se pred stanom jedan Cab i skoči čovjek naglo u kuću očitujuć slugi, da' želi odmah sa Lady Hantonicom govoriti.

„Ovaj čas nemože se s njom govoriti“.

„Nu dakle sa generalom.“

„Takodjer ne! jer je sada doba, gdje on novine čita.“

„Ali ja moram s gospodinom generalom odma biti — bez oklevanja“ i debeli pot ga probije niz bliedo lice.

„Šta se je tu dole dogodilo?“ oglasi se njetko — „Tko me želi pohoditi? Ufam se da je to službena stvar — inače . . .“

„Ja sam Nash, Nash i Benton, draguljar“.

„Zaisto! nu čestitam! kao rekrut možete računati na dvostruku kaparu.“

Nash nesluša tu dosjetku od kasarne nego veli.

„Gospodine generale! dogodilo se je nesporazumljenje; milostiva vaša gospoja će mi posvjedočiti, oprostite.“

„Nu šta je?“

„Najljepši moj rubin u vriednosti od 500 funtih.“

Sad nadodje i Lady Hanton sa dostojanstvenim držanjem.

„Nash, Mr. Nash?“ — zapita u čudu „Šta je?“

„Neima više rubina“

„Zar ste ga tako naglo već prodali Mr. Nash?“

Sada nastade dosta konfuzni razgovor sa pitanji i protu pitanji — dok napokon general ozbiljnim licem progovori:

„Vama je dakle zginuo jedan rubin, — ukradjen — i mislite da ga je Lady Hanton uzela.?“

„Lady Hanton nije bila sama. — Bila je s njom mlada djevojka, koja — što za stalno znam — jedan čas držala u ruci ormarčić sa rubini.“

„Miss Clary? — ah to nemože biti!“

„Miss Clary? — opetova gorostas ženski „to bi moguće bilo. Gdje je tu blizu policija?“

„Molim za oproštenje“ — reće Juvelir — „ja sam odma Mr. Brandleya od policije sa dva stražara sobom dopeljao.“

„Činite vašu dužnost po volji“ reče Lady Hanton i okrene se dalje.

Dopeljaše gospodičnu Klaricu, koja je presenećena svu snagu izgubila kada je začula o čem da je kriva. Nu za čas se razabere i otvori svoju sobicu da ju policijski ljudi pretraže sa svom metodikom njihova zanata, a general ju hrabri, držeć ju nedužnom.

Pretražiše sve kutiće u ormaru i u cieloj sobi, ali Rubina nenadjoše. Nash počme na novo znojiti se. Bradley već nezna, gdje da pregleda, al se zagleda još na jednu vazu u kojoj bje liepi Bouquet. Iztegne kitu cvieća i zaviri u posudu, pa zapita gosp. Nash-a: „Možebiti da je ovo vaš rubin?“

Od radosti zaklikne draguljar. General se na peti okrene i ostavi Miss Klaricu njezinoj sudbini a Mr. Bradley reče:

„Žao, vrlo mi je žao Miss Clary — nu vi morate ići samnom.“

Sirota djevojka onesviesti se. Stražari ju dignu i odnesu u Cab a Mr. Bradley odveze ju u zatvor.

Činilo se je, da je Doris Dibbins, kći generaličina zadobila nadu, da će, iza kako je nestalo gouvernante Klarice, Lord Alfred svoje srce posve njoj obratiti. I sbilja je taj mladi gentleman redovito polazio kuću generalovu, a ponajviše postade ljubimcem mladje djece, naime dječarca Franka i male Ely-e.

Doris plivaše u radosti trećega raja, a generalica još najmanje sedmoga. Od nesretne

tatice gouvernante nespominjaše nitko više niti slovca. U vrieme kad su opet započele sjednice porote obrati se Lady Hanton na Lorda Alfreda i povjeri mu nakanu, da će sve moguće pokušati, da nesretnu sudbinu mlade djevojke ublaži. Lord Alfred pristane na to, te obeća da će najboljega odvjetnika od Midlesex-a za branitelja potražiti, koj po želji generalovoj zbilja i preuzme tu zadaću.

Mr. Walter Falconer, advokat, stari mladić postade jur prvog dana sa generalom u dobrom sporazumljenju, a djeca obljubiše ga osobito radi njegove izvanredne prijaznosti.

Mr. Falconer imadjaše liepu vilu u Islingtonu sa krasnim vrtom u kom je on — kao ljubitelj — ornitolog imao cieli tucet velikih Voliérah (krletkah). Kad bi on i Lord Alfred sa Hantonovom djecom ovamo bili došli — vrlo bijaše mučno tu djecu, krenuti opet doma tako jim se je taj perivoj dopao.

Iznenada prestadoše odvjetnik i Lord Alfred pohadjati hôtel "Hanton" na Belgrave square-u. Djeca dobivahu kad i kad prikazah od juriste, ali niti on niti Alfred neodgovarahu na pisma što jim Lady Hanton pisaše glede razjasnjenja dogodjaja.

Medjutim se otvori sudnica (Assise) i novine donesoše takodjer sliedeću crticu: Miss Matilda Clary, gouvernanta, 18 god. stara, rodjena u St. Albans-u, obtužena, da je gospodi Nashu i Bentonu, draguljarom u njihovom dućanu ukrala jedan dragi kamen u vriednosti od 500 Liver sterlinga.

U obćinstvu se je ova nesreća mlade gouvernantice smatrala za „intresantni slučaj" te je dvorana bila dubkom puna, kada je odvjetnik pod rukom dopeljao obtuženu i ona sjela na klupu nesretnikah. Djevojka, blieda nu odvažno oslanjajuć se na braniteljevu naklonost mirno čekaše razvitak parnice. Nasuprot njoj sjedjaše Mr. Nash svojim odvjetnikom i gospoja Hanton u ružičasto svilenoj haljini i tamno crvenim licem.

Čitaše obtužbu i pozvaše svjedoke.

„Jeli je još tko ovdje, koj bi mogao što kazati i svjedočiti budi na korist Matilde Clary ili proti njoj — koja je obtužena radi kradje dragog kamena od 500 L. st. počinjene na štetu gg. Nasha i Bentona.

Na ovaj poziv protura se Lord Alfred kroz ljudstvo pomoćju jednog policijskog oficianta, noseć na jednoj ruci maloga Franka Hantona a na drugoj Ely-u.

„Evo dvajuh svjedokah!" zavikne Alfred.

Na obih stranah začuje se krik. Obtužena probliedi začudjeno, al još gore promieni boju generalica.

Saslusaše sudci djecu.

Kad se je majka vratila kući sa gouvernantom bijahu djeca igrajući se u sobici Miss Matilde i čuvši vani korake sakriše se u drugu sobu sa staklenimi vrati, da u šali naglo izkoče pred gospodičnu te ju tobož preplaše. Ali nedodje u sobu Miss Clary nego njihova majka Lady Hanton.

Ozbiljno i srdito razgledala se po sobi, a djeca od straha negibahu se u kutu.

Izvadi zatim kitu cvieća iz male vaze i pusti nješto unutra pasti da je zazvenčalo, pa umetne opet Bouquet natrag

Vrativši se djeca u sobu odma gledahu, što je to u vazi i vidiše svietli crveni kamenčak.

Jedva što su to djeca pregledala i opet cvieće namjestila — eto nahrupi Nash sa policajnimi organi.

Uslied toga odkrića nastade u dvorani grozan prizor. Gorostas žene htjede da pobjegne i tjelesnom svojom jakošću kao divlja razriva okol sebe boreć se biesno — nu stražarom podje za rukom, da ju sklenu i odvedu u zatvor.

Vikaše, baciše se na tla i samo velikim naporom bijaše moguće odpremiti ju iz dvorane.

Lady Hanton poludila je. Pet godinah bijaše u ludnici i tad umre.

Miss Matilda Clary bude nevinom proglašena i postade sretnom suprugom Lorda Hardforda.

Poslie smrti čestitoga staroga generala, komu je ovaj strašni dogodjaj život prikratio nadjoše Frank i Ely Hanton drugu majku u Lady Matildi Hartford.

Doris Dibbins postade na Continentu — gouvernantom.

Feuilleton.

Znam da će ovaj naslov „Feuilleton“ biti mnogim razoran, koji na svaku tudju rieč mrze i volili bi budi kakov narodni napis čitati n. pr. Listak, Tobolac, Torbica itd, nu meni je žao da se nemogu sa tako izključivimi nazori sprijateljiti. U našem narodu imamo bogato vrelo riečih, bogatije nego što ga ima u ikojem drugom, ali naš viek je u svih granah znanja toliko napredovao i novih predmetah iznašao, da je morao posegnuti i u druge jezike, naročito u grčki i latinski, da okrsti svoj obret, bez da se je radi toga imao bojati kakove pogibelji ili štete svomu narodnomu jeziku. Ja sudim, da ako nas što drugo neupropasti da neće doista našemu narodnomu biću škoditi, ako mi u našu književnost i u naš razgovor primimo vanrednih svietskih izrazah, kojimi se napredni narodi služe i da je ono pedantično korenodubje, kojim se dosta puta nespretno kuju nove rieči i koje se samomu puku, iz koga mi cielo naše znanje jezika crpimo — smiešnimi čine, više škodljivo nego koristno.

Ja nemogu pojmiti, što bi to hrvatskomu jeziku nahuditi moglo, ako mi u našu knjigu primimo rieči kao što je na primjer: Telefon, fotograf, hektograf, pošta, metar, litar, lokomobil, general itd. i koja bi narodu hrvatskomu korist od tuda proiztekla, da sve slične svietske rieči prevadjamo i da se poslie dugog prepiranja napokon složimo u nazivu, koga narod od sebe odbija, te ostaje kod praktičnoga svemu svietu poznatoga imena.

Ovo načelo se ima razumjeti li kod obćenitih izrazah, nipošto kod tudjih riečih za koje imamo vlastitih besjedah u izobilju. Koliko se čuje benetanja u Zagrebu od tobož inteligentnih osobah, koje na primjer, mjesto da pošalju služnika na kolodvor — traže „Dienstmanna“, koj bi jim odnio „Koffer“ na „Bahnhof“ — ili koji zahtjevaju od „Hausherra Gas i Wasserleitung“ u svoj stan — mjesto plina i vodovoda itd. Proti takovim atentatom na hrvatski jezik valja nam vojevati, što se nebi nikad smjelo od naobraženih ljudih čuti i čim se upravo sramoti naš bezprimjerno bogat i liep jezik.

Nu ako se mi kod znanstvenih, poslovnih i svietskih stvarih služimo gdje kad kosmopolitičkimi riečmi, kao što to dosta puta dolazi kod razpravljanja o filozofiji, fizici, medicini — to se po mom mnienju nebi smjelo zločinom smatrati. U ostalom je hvale vriedno svako nastojanje, da nam bude jezik čist, nu polag toga se nesmije obsuditi svaka poraba ovakovih izrazah, što jih je svietska inteligencija vadila iz starih jezikah za obćenitu oznaku kod svih narodah. Nije mudro u današnjem vremenu ograničiti se kinezkim zidom i kamo sreće, da bi se svi narodi mogli približiti u jeziku i jednakih pismenih u jednom ljetobroju, u jednakom novcu i zakonih kao što je jedan sistem kod brzojavah, kod parnog mekanizma i drugih stvarih.

S toga se nadam, da mi neće naše čitajuće obćinstvo upisati u grieh ovaj premda tudji, nu ipak u najizobraženijih narodih običajni književni naslov „Feuilleton“.

Patuljci. K znamenitostmi Londona broje se sada i četiri patuljci, koji su nedavno iz Amerike došli u Englezku. Najgorostasniji od te družbe jest jedan čovječulac komu su ime nadjenuli Commodore Foot. Rodjen je u tvrdji Wagno u Indiani, ima mu 32 godine, visok je 50 cm. i nosi zlatnu kolajnu, koju mu predade gospojinski jedan odbor u Washingtonu, okružja Columbije u znak, da je on najmanja i najbolje uzgojena ljudina, što ju je Amerika kadra bila proizvesti. On se ponosi tim, što se na zajedno predstavljena generala Tom Thumba nitko niti obzirao nije. Miss Quigley je vrlo ugledna ličnost u elegantnoj toaleti jedne grofice iz dobe Louis-a XIV. sa podpunom ćutljivosti njezinoga spola i starosti. Tko se je ovoga maljušnoga para sit nagledao, jedva će i pomisliti na još veće čudo, što mu se u bližnjem kabinetu u drugoj miniaturnoj dvojici pokazuje, te koji bi prvima mogli služiti igračkom. To je general „Mite“ u šestnajstoj godini 5 kilog. težak — mladi gospodičić u crnom fraku i bieloj kravati — plavih lasih i bezprikorna uzrasta. Najveće pako čudo ove sbirke je Miss Lucia Zarate 18 godišnja mexikanka, koja važe po prilici 3 kilogr. I ona je redovitog uzrasta lica tamnog kao Azteki i naliči liepoj lutki; mala koketa i govoruša. Pripovjeda se, da je norodjenja 2 i pol funta težila i do sadašnje veličine narasla za godinu danah i tako ostala i dan danas.

Parižki „Figaro“ donio je sliedeću Anekdotu. Jedan njemački dobrovoljac nalagao je svoga otca, da si svaki konjanik mora sam kupiti konja i moli da mu se novci pošalju, što je dobričina od otca odmah i učinio. Tako dobar uspjeh osokoli nekog drugog dobrovoljca na istu varku. Ovaj bijaše topdjija; i kao takov — pisaše otcu — da si mora sam dostaviti top. Dogodilo se jednoč da je ovaj posliednji slučajno vidio gorostasnu lumbardu od Krupa, koja ga je presenetila veličinom da je začudjen pitao, što da stoji takova grdobština? „Sto tisućah franakah“ odgovoriše mu. „Mili bože, koliki to novac!“ — obrati se k ženi uplašeno — „sreća i bog da nije naš Sepl kod te regimente“.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 2. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Evo sada pred njim grada od Vesterasa u krasnom sunčanom svietlu proljetnog jutra, — tiho bje svuda, liepo i ugodno, a njemu zadaća da baci u tu idiličku prijaznost baklju tuge i žalosti. Prozori na lievoj strani bijahu svi zatvoreni, tamo je stanovala Brigita, ali na drugoj strani svi širom otvoreni i jutrnji vjetrić propuhavao je kroz svilene zastore.

Uzdišuć prošao je Erih Larson kroz bašću i poslie nekoliko trenutakah pokucao na vratih, gdje su obično okol ove ure zajedno uzeli zajutrak.

Kristina sjedjaše u tamno smedjoj haljini kod prozora pogledom zadubljena u krasnu okolicu.

Ona je tu mnogokrat sjedila i nasladjivala se tim liepim vidikom i ćutila je neko blaženstvo i neizmjernu zahvalnost napram providnosti, koja ju je usrećila takovim zavičajem.

Odkako je Brigita nadošla u Vesteras, od onda joj se umješala u takova razmatranja i neka tuga i briga, a danas ju neki čudnovati nemir digao ranije na noge.

Kada je Kristina opazila kraj obale idućeg Larsona proletilo je svietlije čuvstvo preko inače ozbiljnog lica. U njem je ona odavna spoznala viernog prijatelja i branitelja i s toga je osjećala naprama njemu neko zahvalno i prijazno ćućenje. Od nekoliko nedieljah pako ugibaše mu se kano da mu nebijaše dosta iskrena; možebiti da se je bojala, da i on o Brigiti s njom jednako misli, ali u ostalom kazaše mu se kao i prije naklonom.

Stupivši Larson u sobu nenadje odma izrazah, kako da Kristinu izvjesti o zbivšem se slučaju, nu ona oštrim pogledom upozna odma, da se je nešto nepovoljna sgodilo te probliedi prije još nego je izvan pozdrava otvorio usta.

— Gospodine Larsone — zar se što slučilo?

— Bojim se, gospodično Stjernhielm. Gospodičnu sam Brigitu susreo iza onog brezovog gaja na obali i nikako mi nije za rukom pošlo da ju krenem natrag u Vesteras.

Kod tih riečih izgubila se sva boja sa Kristininog lica; njezini nježni prsti držahu se grčevito za naslon stolca kraj kojega stajaše i ustne joj se otvoriše kano da će nešto reći, al se opet bolno stisnu, da nije niti besjede izustila. Tako stajahu niemo jedan čas dok Erihu nebje to šutenje nesnosno.

— Gospodično Stjernhielm, doista da moradu biti važni uzroci, koji su gospodju Brigitu sklonuli na taj korak. Ufam se, da se neće s toga dogoditi kakova nesreća što je ona ostavila Vesteras. Pritisnulo ju neko čeznuće i kada joj se utaži uzbunjena duša vratiti će se ovamo i tad će osvanuti sunce, kojemu se vi radovaste.

Kod tih riečih se opet zarumeni lice Kristine i ona pogleda zahvalno Eriha pitajuć ga:

— Da li vam je možda kazala kuda namjerava poći?

— Nije, ali ovo pisamce —

Pruži joj listić i primiv ga ona drhćućom rukom pogleda jedva čitljiv rukopis, te padne opet na svoj stolac kod prozora.

— Imate li kakvih nalogah za mene gospodične Stjernhielm?

— Hvala vam, neimam — bijaše njezin plahi odgovor.

Erih Larson udalji se smjernim naklonom a Kristina si nasloni glavu na jastuk i zaklopi oči, spustiv ruku s listićem na krilo.

Kristina Stjernhielm bijaše od onih riedkih gospodjah, koje u času pogibelji znadu održati svu prisutnost. Ona bijaše ozbiljnog i razumnog značaja i uzprkos njezinoj mladosti naučila se poznavati takodjer i crne strane života, te ju nije mogla svaka nezgoda pomutiti. Mirno i obzirno znala je svakoj nesreći u oči gledati i snovati, kako bi se dala ukloniti ili ublažiti.

Ali u ovom trenutku ostavila ju sva razboritost i sviestnost.

Neka slutnja šaptaše joj, da ima u ruci ključ od prividno neriešene zagonetke i da će u bližnjem času znati tajnu, koja joj tišti dušu.

Zašto je oklievala odpečatiti pismo? — ćutila se doista da ju hvata slabina kao da je nemoćno diete. Mračilo joj se pred očima, a srce joj treptilo za oslobodjenjem iz te neizvjestnosti.

Jeli je Brigita bila nesretnica ili —

Kristinu hvatala je groza i sramila se je svojih sumnjah, ali cielo vrieme već prije nemogaše se okaniti raznih mislih — pa kako bi u ovom času, kad je sve na to slutilo, da je nekakova krivnja gonila sestru, koju je ona tolikom ljubavi obožavala. Budi hrabra! šaptaše si sama i kukavni zdvojni posmjeh joj se narinu. Zar sam djetetom postala i zar nije svako zatezanje nepravda napram Brigiti?

Ustade i pograbi naglo škare sa šivaćeg stola da proreže zavitak.

Oči joj se razbistriše, jer su slušale željeznu volju njezinu i Kristina čitaše jedva čitljiv i nesigurnom rukom pisani list do kraja bez da je okom maknula. Čitajuć postajaše sve to bliedjom, nu čvrsta kao da je od kamena. Na koncu uzdahne kano da joj je srce puklo, složi pismo te ga izgori do pepela.

Jedan sat kasnije izadje Kristina iz sobe k svomu svagdanjemu poslovanju. Na hodniku ju sretnė Erih Larson i prestraši se od izgleda njegove gospodje.

„Erihu — vi nećete o njoj nikad više progovoriti“ — reče mu.

— Ako vi to želite gospodično Stjernhielm — odvrati joj, bez da je onaj čas opazio pouzdani govor njezin, koj bi ga u svako drugo doba bio radostno dirnuo.

Objedovao je kao i prije sa Kristinom zajedno, ali to, što se je od onda do sada slučilo ipak je promienilo položaj i nikakov razgovor nije se mogao medju njima zaplesti. O Brigiti se nije nikad više spominjalo, kao da je njezin boravak na imanju bio goli san i premda bi Erih Larson uzprkos sažaljenju napram nesretnoj djevojci rado bio izbrisao tužnu uspomenu, da nije Brigita ostavila neizbrisivih trakovah.

Njezine sobe su ostale uredjene kao i prije i čišćene istom točnosti, ali gospodarica od Vesterasa nevidje na onoj strani kuće niti žive duše. Njezino ponašanje činilo se mirno vazda, ali joj se na licu moglo opaziti sve oštriji izraz tuge, koja joj se usadila na mjesto nekadašne sretne veselosti.

I naprama Erihu se je pokazivala mrzlom i tudjom. On nije slutio, zašto je proti njemu takova, nu Kristina ćutila je to dobro u misli, da je on morao o tom znati, da joj je sestra — griešnica, pa kako bi ona tomu čovjeku bila mogla slobodno pogledati u lice?

II.

Bučno biesneć padala je silna rieka u duboki ponor, da je pjeneća se voda brizgala po bližnih pećinah u miliardih blistajućih se kapljicah, pa i zelena livada bje poplavljena, budući da su mnoge kiše nabreknule rieku, da se je na mjestih izvan svoje struge prelila prieko obale.

Tamno i neprijazno gledahu jele u naoblačeno jesensko nebo, a sa tankih hvojah od brezah tresao je vjetar mokro lišće i raznašao ga na sve kraje.

Kasna jesen, podzimak je nastao i dodjoše dani kada je gospodarica od Vesterasa bila prikovana u sobi. Kad se pako tmasti razidjoše oblaci i na časove se razvedrilo, tad bi opet izašla na svoju navadnu šetnju prama vodopadu.

Cielog ljeta krenula je Kristina svakog liepog dana putem kraj obale rieke, tja do one brezove šumice, gdje je u samoći snivajuć sjedila blizu slapa. Njezini sni nisu bili ugodni, kako je to Erih Larson sve većma opažao, jer je svakim danom dolazila kući tužnija i koliko se je god on trudio odvratiti ju od te šetnje — sve bijaše bezuspješno.

Neodoljivom silom vuklo ju nešto opet onamo i činilo joj se kan da će onaj vodeni šum utažiti glasnu viku njezinoga razcviljenoga srca, koje se je neprestano bilo nadalo sreći, a sada joj se izgubilo sve ufanje za uvjek. Nikako se nemogaše oporaviti od silnog udarca koj ju sruši; Brigitina slika lebdila joj vazda pred očima i svaku joj radost ugušila u klici.

Tako sjedijaše ona danas na njezinom običnom omiljelom mjestu, na mahovinom obrašćenom kamenu poput dražestno melankoličke slike u okviru pustog jesenskog prediela.

Kristina naslonjena o ruku zagledala se nepomično u zelen sag pred njezinim nogama i kad kada joj se otme iz prsih težki uzdisaj.

Crno njeno odjelo pružilo se u težkih naborih po tlu. Šum od slapa oglušio je svaki drugi glas i s toga niti nije Kristina mogla opaziti kako joj se približio mlad čovjek, koj je tu mirnu prikazu poput okamenjena kipa motrio sa udivljenjem kao kakovo čudo. Duša njezina kan da nije u svomu domu, a misli joj tumarahu u prošlosti — koja bijaše napram sadašnjosti puna sreće i blaženstva. Sanjaše o dobi kad bje razstavljena od Brigite, pa ipak tako iskreno i odano s njom u duhu spojena; kad su se medjusobno tješile radi neugodnostih života i kad su ju Brigitini dopisi puni svježeg i veselog ohrabrivanja oživljavali novom nadom. Na jednoč kao da ju groznica trese zagrne se u svoj topli šal i ustade sa svog sjedala. U istom trenutku sastanu joj se oči sa pogledom čovjeka, koj ju pozorno motriše. Prepane se. Krv joj udari u lice i naglo se odmakne mimo njega da krene kući. Mladi čovjek stajaše još kratak čas i gledaše za tankovitom gospodjom, kojoj nemogaše prije vidjeti lica, budući da se je u posliednjem času istom kad se ustala pokazao njezin krasan profil.

Težko bijaše reći, tko da je bio u prvi mah više zabunjen — Kristina, kod nenadanog pogleda stranoga čovjeka u toj samoći, ili on pogledav u obraz krasne djevojke u onom trenutku kad jim se oči sastahu.

Liepo njegovo lice probliedilo je i skoro da su tamne njegove oči ukočeno i grozovito se uprle u nju, ali odma digne opet prkosno glavu i porugljiv mu posmjeh obuzme usta.

Nisam li ja diete? — ludjak? — promrmlja, oporaviv se. Svuda mislim da mi se ukazuje njezino lice. Bila je doista neugodna i tmašna uspomena, koja mu se narinu, no on ju brzo otrese — Gustav Alström nije navikao prieko gotovih činah razbijati si glavu. Dapače, njegovo za žensku ljepotu veoma ćutljivo srce i oko divilo se elegantnoj djevojci, te se on bez oklievanja požuri za Kristinom.

Iza rana jutra je on svojom risaćom mapom otišao iz bližnjeg gradića na posliednji izlet u okolicu, pa da se zatim opet vrati u Stokholm, gdje je naumio prieko zime ostati. Dan bijaše prekrasan za jesensko doba, te je i dalje pošao, nego što je mislio i prekasno se dosjeti na povratak da prispije pravodobno u grad. Tako je on dulje tumarao bez svrhe i cilja u nadi, da će gdjegod naći konak za prenoćiti. Prije četvrt sata opazi iza jelove šumice crveni krov od Vesterasa, s toga se osokoli, a ona tmasta siena, koja ga malo prije bila uznemirila izčezne brzo iz pameti i on poteče za naglećom djevojkom, s kojom se bez dvojbe nadao sastati pod onim crvenim krovom.

Kristina je opazila da ju taj mladi čovjek sliedi i s toga joj rumenilo probije bliedo lice. Taj sastanak bijaše joj neugodan, premda joj snažan obraz, smieli brkovi i tamne oči učiniše prijazan utisak. Ona je ćutila neku plahost prama ljudem, odkada joj se na obzorju

njezine duše navukoše zlokobni oblaci. Neobziruć se nastavi mirno svoj put i premišljavaše, kuda da taj čovjek namjerava ići.

Eto ju za malo dostigne — Pardon, milostiva gospodjo! Ja se ufam, da ćete moju nametnost izpričati i meni osamljenu, zabludjelu putniku oprostiti, koj već neznam kuda da se okrenem, da stignem prije noći na kakov pristojni konak. Ja sam Gustav Alström.

(Nastavit će se.)

Mudar sud.

Ruska novela

od

Josipa Treu-a.

Na pol puta medju Varšavom i Vilnom na velikom drumu, koj u Petrograd vodi, leži jedno malo selo Rudno. Kao što u svih manjih mjestih u Poljskoj sastoji veći dio stanovničtva i u tom selu od židovah, koji u pomanjkanju narodnog gradjanstva sačinjavaju svuda u onih krajevih ne samo novčarstvo nego i svu inteligenciju.

Kod nas se izraeličani zanimaju skoro samo s trgovinom i u novije vrieme posvećuju se nekoji i učenim strukam, odvjetničtvu i liečničtvu, ali se rado uklanjaju svim težim poslovom skopčanim tjelesnim naporom.

Tamo to nije moguće, pošto upravo to pučanstvo u tolikom broju stanuje na blizu, da je na primjer u Berdičevu, glavnom gradu Volhinije, ili u Brodiju u austrijskoj Galiciji jedva osamnajst postotakah krštenikah skupa sa garnizonskim vojničtvom. U tom mjestu je kako se pripovjeda, cesar Franjo šaljivo napomenuo: sada istom znadem, zašto me medju inimi naslovi ide i taj „kralj Jerusolimski.“

U istinu jesu u tih predjelih razmjerno prama ostalom stanovničtvu židovi u svakom stališu. Tamo ima osim obrtnikah takodjer i vozačah, nosačah i u obće svake vrsti radnikah. Dapače su za neke poslove ti židovski težaci osobito vrstni, te jih ima množina u stalnoj službi kod željezničke uprave, radi njihove sposobnosti i trieznosti napram njihovim poljskim drugovom, koji bez rakije nemogu živiti.

Gdje još neima željeznicah, obavljaju oni izključivo vozarske podhvate za osobe i za robu, a potajno i listovni promet, pošto je ruska pošta svojimi cienami još vrlo skupa.

Moses Mendel bje trgovac sa rezanom robom, a trgovao je i sa žitkom ako mu se pazar činjaše koristnim. Istom dvadeset i osam godinah star imadijaše već petero djece, najstarije deset, a najmladje godinu danah. Komu je poznato kako se u onih krajevih židovi rano žene, taj se neće tomu čuditi, jer se dosta puta dogodi da zaručnik sa 15, a djevojka sa 14 godinah dodju na vjenčanje.

Tako je učinio i Moses Mendel i živio posve sretno, premda se nije brojio medju bogate ljude. Njegovi zahtievi od sudbine bili su veoma čedni, budući da mu je posao dobro napredovao i obitelj se na njegovo zadovoljstvo zdravo i liepo razvijala.

Ali na žalost mu je supruga kod zadnjeg djeteta ljuto oboljela i ta bolest se pretvorila u kroničku nemoć, koja se nikako nije mogla izliečiti, akoprem se je sve moguće pokušalo. U manjih poljskih gradovih riedko se nadje koj liečnik, a još manje ljekara i tako su tamo obično zdravstveni odnošaji u rukuh kojeg brijača, ako mu slučajno nekvari medicinalni posao koja baka ili koj glasoviti ovčar. Ako tamo tko oboli, taj mora čekati dok mu narav sama pomogne, ili što narod kaže, otegnuti papke, to jest umrieti, osim da su mu sredstva takova, da se može u koju bolnicu većega mjesta odvezti, gdje pod pazkom vieštih liečnikah redovitim vračtvom može opet ozdraviti.

To je dašto velika nevolja u životu svega ladanjskoga ljudstva u Rusiji i drugdje.

Eva Mendel bijaše dakle veoma bolestna, ali nitko nije znao, što joj upravo fali. Njezinom bolesti poremetio se je sav kućni red i poslovna točnost.

Djeca bjehu zanemarena i trgovina je mnogo trpila pošto njezina mladja sestra Sara, koju su joj roditelji, u istom mjestu stanujući u pomoć dali, nije mogla tolikim iskustvom biti oko djece i ujedno oko bolestnice i s toga se Moses nije mogao maknuti iz dučana, nije mogao ići oko vlastelah da kupi žitka i u obće nikakov vanjski posao obavljati, nego jedino kod kuće oko tezge stati

Ali to nije moglo tako na dugo vrieme obstati, pošto bi financijalna propast Mendelova bila neizbježiva i s toga se je odlučio uslied savjeta i dogovora ciele obitelji i prijateljah odma poslie žetve odpeljati svoju suprugu u Varšavu.

Najmio je dakle kola i odpravio se bolestnom ženom na dosta daleki i tegotni put u Varšavu, gdje mu je za rukom pošlo sretno namjestiti ju u velikoj bolnici židovske obćine.

Varšavska izraelitička obćina ima bolnički zavod, koj nadkriluje u svakom smislu sve ostale i tu bijaše Eva Mendel svakako vrlo dobro obskrbljena. Uvjeriv se o tom Moses Mendel posjetio je jošte na brzo nekoje svojih poslovnih prijateljah, te dogovoriv se s njima glede budućih žitnih pošiljkah i ustanoviv uvjete, vratio se je u svoju postojbinu. Sada mu se razvezaše ruke. Dučan je nadgledavala njegova svast, a on mogaše se odvesti do bližnjih vlastelstvah, gdje je kupovao žitka i druge razne poslove obavljao. Da si posjeti ženu tako daleko, neimadjaše vremena, a opet nemogaše takodjer tražiti da mu liječnici pismena izvješća šalju o tečaju bolesti i s toga mu preostade jedini put svakog tjedna, kada je slao kola žitkom u Varšavu na odpravnika, da dotični kirijaš otide pitati u bolnicu, kako da je njegovoj supruzi. To isto činili su tast i punica i njegova svastika, svakikrat kad bi koj poznati vozač išao u glavni grad, bez da je to jedan o drugom znao.

Svi ti ljudi rado su preuzimali taj nalog i sdušno ga izvršili, samo što u njihovoj bezazlenosti nisu se znali obratiti na pravo mjesto, nego obično odmah kod ulaza pitali tamo stojećeg vratara, koj je iz prva išao i sam upitati se i po tom izvjestio te ljude, ali kasnije, kad mu je toga izpitivanja već odviše bilo i dosadjivalo mu, tad je bez daljnjega razmišljavanja odgovorio što mu je slučajno na pamet došlo.

Po prilici pol godine je tako minulo. Mendel je razumio, da mu je žena operirana, al kasnije dolaziše mu iz istoga izvora protuslovna izvješća. S toga je on pouzdanu čovjeku dao nalog da se točno razpita, kako da mu se žena nalazi. Za nekoliko danah poslie jutrnje službe božje, dodje Rabin, sprovodjen od tasta i punice k njemu u kuću, da mu na nježni način priobče — da mu je supruga u Varšavi umrla i jur zakopana.

Kao bogovjerni izraelac nastupi on odma, polag vjerozakonskog propisa, sedam dnevno strogo žalovanje kao i kasnije laglje od trideset danah vierno i pobožno.

Židovski vjerski propisi glase da poslie ove žalbe muža za ženom neima daljnje tuge, ako nebi srce ljubećega supruga više zahtjevalo, dočim nasuprot mora žena za mužem čitavu godinu žaliti.

Već kod lagljeg žalovanja išao je Moses Mendel kao marljiv poslovni čovjek za svojom trgovinom i tu se je našlo dosta snubokah, koji mu se ponudiše za pribavu novoga braka. Jedva što je o tom začula njegova tastbina, navali na njega svom snagom, da neka uzme za suprugu sestru njegove pokojne žene, koja je već u kući, koja već znade oko posla i sjegurno da će djecu svoje sestre radje milovati nego bi to činila tudja maćuha.

Moses Mendel nije dugo oklievao nego privoli odma, budući da tim putem nije u kući ništa se promienilo. I Sara je privolila u taj savez, te je četiri nedielje iza obavljenog žalovanja bila svatba.

Žalibože da ima dosta osobah slabog značaja, koje brzo zaborave gubitak dosad ljubljenog druga i koje tako lahko mienjaju čuvstva, kao što koketa djevojka danas zatakne crvenu a sutra modru vrpcu u kosu.

Tako je i Moses Mendel učinio, u komu bje malo nježnoga osjećaja za pravu ljubav,

ali tim više bjehu mu misli polag njegovog prirodjenog i odgojenog načela zauzete li za trgovanjem i zaslugom. Njegova supruga, koju je ljubio, umrla je i žalost za njom je doskora pretrpio, a sada se je u svom novom braku takodjer ćutio dosta sretnim i zadovoljnim.

Ali život ima toliko različitih nepogodnostih. Mendel bijaše već četiri nedielje na novo oženjen, kad no jedne noći netko pokuči na prozor. On se ustane da vidi, tko to lupa i šta od njega u pol noći želi; ali kad je otvorio okno, pričinila mu se je u mjesečini spodoba njegove pokojne supruge.

Zaklopi naglo prozor i povikne: „Čuj me Israele, bog je vječit i jedino sveto biće!“ — obrati se k prestrašenoj Sari i nastavi: „duh pokojnice mi se je prikazao da nas uznemiri. Dodji sladka Saro, da pjevamo svetih psalmah, da nam nenahudi duh!“

Sjednu oba da progone toga duha pjevanjem psalmah kralja Davida i pjevahu do biela dana, dok jim sunce kroz pukotine dućanskih kapkah nezasvieti.

Ali nije te iste noći samo kod Mendela bilo to strašilo, nego i kod njegovih rodjakah, kod tasta i punice oko dvanajste ure, pa i oni se istim načinom oslobodili toga duha molitvami i pjevanjem psalmah do zore.

Moses Mendel već nemogaše kod kuće mirno izdržati nego otidje na brzo do rabinova stana, da mu, ako moguće bude još prije jutrnje molitve priobći taj strahoviti dogodjaj i da ga moli za savjet i duhovnu pomoć, da se duša pokojnice na drugom svietu umiri, što on na temelju svoga svećeničkoga znanja kabale svakako bude mogao udesiti.

Kada je on pred kuću rabina došao eto i njegovoga tasta. Obadva se začudiše, kako da se je slučio njihov sastanak, dok nije jedan drugomu izpripovjedao, što da je noćas doživio. Na to se otvore kapke na rabinovoj kući i opaziv on obojicu pred vratima dovikne jim: „Zar ste tu; ja već znam zašto — pričekajte me, ja ću odma doći“.

Zapanjiše se od čuda — odakle već i rabi znade, što da se je noćas kod njih dogodilo — ili su ga kakove tajne sile o tom izvjestile?

Rabi dodje na ulicu i reče jim: „Idemo najprije da se bogu pomolimo, pa ćemo poslie dalje govoriti. I sva trojica otidju mučeć u nedaleki hram.

Bijaše četvrtak i služba božja traje taj dan dulje nego u druge dane, pa ovaj put ostade obćina još i kasnije uz svoga duhovnoga pastira kad se on popne na prodikaonicu, da pobožnonomu, izabranomu stadu božjemu priobći o strašnom dogodjaju, koj se je slučio lahkoumnošću i zlobom jednoga jedincatoga čovjeka.

Eva Mendelova nije umrla —

Odpustiše ju zdravu iz varšavske bolnice i noćas se je poštom vratila u postojbinu. Kada nije nikako mogla u kuću niti svoga supruga niti roditeljah, tad se je obratila k rabiju, koj je izprva takodjer mislio, da vidi sablast, ipak se doskora osvjedoči da ima posla sa živim stvorom i primi ju pod svoj krov.

A kako se je to dogodilo, da su Evu Mendelovu smatrali mrtvom?

Stvar se je imala posve jednostavno i naravno ovako. Kirijaš Mendelov, komu je on najposlie bio naložio, da se neka ide upitati, bijaše sdušno kao i prije uvjek došao u bolnicu i pitao vratara. Ovaj zlovoljan od raznih neugodnih slučajevah toga dana odgovori mu, da se ga brzo rieši: „Hodte s bogom, ta je gospoja umrla i jutros već zakopana“. Vozač presenećen od te viesti htjede još nekoja pitanja staviti, al na to unidje jedan drugi gospodin, te mu se vratar otrese: „Pustite me, ja neimam vremena vama tu odgovarati“.

Kirijaš odveze se opet natrag u Rudno i cielim putem razbijaše si glavu, kako da on tu neugodnu viest priobći. Napokon se domisli, da to povjeri rabiju, koj će kao pametan i učen čovjek već znati taj žalostan glas dojaviti dotičnoj obitelji.

Rabin je odma i najprije otišao do roditeljah i s njimi skupa k Mendelu, da mu priobće smrt njegove supruge.

Što se je dalje sbilo, to čitatelji već znadu.

U drugih državah nebi se tako lahko što takova dogoditi moglo niti u onom slučaju, kad bi se lahkoumno na takovom putu došavšoj vjesti vjerovalo, budući da bi ipak

prije morala se vjerodostojna smrtovnica pridonesti, ali u Rusiji, gdje je brak li crkvena stvar, nebrini se nitko toliko za ovakove dogodjaje i s toga jih je mogao rabin vjenčati bez da se je dalje i točnije o tom obavjestio, da li je Mendel Moses u istinu udovac ili ne? Nu premda se država nebrine za sklapanje braka, uiti za razstavljenje, to ona ipak strogo kazni kao svuda zločin dvoženstva.

Cielo mjesto Rudno došlo je sada u veliku nepriliku, jer ako to dodje do znanja carskoga povjerenika, to će svi dotični i sam rabin biti kaznjen, a to je valjalo na svaki način i u svaku cienu osujetiti.

Svi u hramu nalazeći se obćinari sakupiše se kod rabina, da se posavjetuju, kako bi se dala ta nesreća izgladiti, kako da zdravi izplivaju. Zaključiše, da otidju tri odlična člana obćine odma dok se to kroz tudje ljude nerazglasi — do komisara i da ga nekim načinom — zamole, da za ovu stvar bude gluh i da uredjenje svega prepusti samoj crkvenoj oblasti i obćini samoj. U tu svrhu neka se posegne u israelsku obćinsku blagajnu, da se sve zabašuri. Nadalje bude zaključeno, da se neka starešine sastanu u vieće, koje obično sve razmirice u vjerozakonskih pitanjih razpravlja, da i ovdje sud izreknu, kako da se imadu obiteljski odnošaji u kući Mendelovoj na dalje urediti i na čisto izvesti.

Osuda ovoga vieća, koje sastoji iz samih talmudskih učenjaka, quasi židovskih doktorah teologije, komu predsjeda vazda rabin, štuje se u svakom slučaju i nikada se nije dogodilo, da se je tko tomu protivio, isto tako i u poslovnih pravdah. Ako tko u Rusiji ima što od kojega židova tražiti, uvjek će bolje proći, da se obrati na rabina nego na redovite sudove, jer će tim putem sigurnije i brže doći do svrhe. Zaključci sakupljenih obćinarah bjehu podpuno i strogo izvedeni; carski komisar je zbilja veledušno zažmirio i pobožno vieće odredi na temelju crkvenih propisah, da se Moses Mendel mora obijuh ženah odreći, što je on odma po osudi i izpunio.

I tako je Moses, komu je sreća darovala dvie supruge, sada ostao bez i jedne, budući da mu se je Sara morala opet vratiti u kuću roditeljah a tako isto se Eva preselila od rabina k rodu.

Bogoljubno vieće je kod osude mudro predvidjelo, da će Moses Mendel jednu od tih dvijuh sestarah do skora opet oženiti, ali izbor mu ostavi na volju. Kako se god on odvaži, njegova bi odluka bila pravovaljana, ali svakako bi on morao radi ćudorednosti bezuvjetno izabrati si na novo Evu, s kojom on već deset godinah sretno življaše, ali eto — nije samo ona bila majkom njegove djece, nego se već i Sara smatrala kao buduća mlada mati. Bilo je na svaki način mučno pravo riešiti to za sve tri osobe važno pitanje. S jednom je deset godinah u ljubavi probavio, ali i ovu drugu mladju se je već bio priučio ljubiti.

Što god on učinio bude, sviet će naći povoda, da mu prigovori i da ga osudi, s toga bijaše od njegove strane najmudrije, da je on prepustio obim sestram da odrede sudbinu, da medju sobom odluče, koja mu neka bude na novo suprugom, ali tim uvjetom, da roditelji nesmiedu nikakov upliv imati na njihovu odluku, nego da se one same porazume i pogode. Doriešaj ovog dogovaranja sliedio je za kratko vrieme i to na korist mladje sestre Sare. Eva u svojoj čednosti upoznaše, da je njezina bolest bila uzrokom svemu nesporazumljenju i zamršenosti, te je prepustila svojoj sestri prijašnja svoja prava i željela biti u buduće jedino prijateljicom kuće.

Ovakova plemenita požrtvovnost može se doista medju veoma riedke slučaje brojiti, budući da su si gospoje u obće samo tako dugo prijateljice dok se neuplete ljubav medju njih, a jošte manje ostanu prijazne onomu mužu, koga su ljubile a on se oženio za drugu.

Moses Mendel se je dakle po drugi put vjenčao sa Sarom. Da li je bio s njom deset godinah tako sretan kao s prvom suprugom Evom, to piscu ove novelé nije poznato.

Feuilleton.

Tri zadovoljni. Neki stranac vidio je na pragu jedne crkve u Varšavi jednu sirotu sjedeću u zdvojnosti i u plaču lamajuć ruke. Stranac dobričina mekog srca, približi se toj ženi i upita, što da joj fali. „Oh! milostivi moj gospodine, ja sam veoma nesretna — Rada bih si diete dala krstiti, ali pop neće dok mu neplatim dvie rublje a ja neimam niti kopeke.“ — Ako Vam ništa drugoga nefali, reče stranac, to ću Vam ja drage volje pomoći; evo vam Banknota od pet rubaljah, pa hodite k popu i platite mu pristojbu, a ostala tri rublja donesite mi natrag. Žena ode puna veselja u crkvu, a stranac ju pričekao vani. Za kratak čas eto žene i vrati mu ta tri rublja sa velikom zahvalnošću i nemogaše se dosta načuditi njegovoj dobroti, što joj je po njezinom pojmu tako znamenitu svotu veledušno poklonio. Na to joj stranac odvrati: Draga moja, nije vam se treba odviš čuditi, vidite, ja vam nemogu da gledam tugu i žalost, želim uvjek oko sebe vidjeti vesela lica. Sada je nam svim trima pomoženo. Popo ima svoj novac. Vaše diete će biti kršteno a ja . . . . . ja sam se riešio krive banke od pet rubaljah.

Nesreća u rudah. U južnom Walesu u Englezkoj, gdje je već bilo mnogo katastrofah, dogodila se je opet grozna nesreća. Ugljevni sloj onih rudah je na glasu, te ga i zovu Englezi crnim dijamantom, ali taj alem kamen ima uz svoju izvrstnost žalibože i množinu škodljivih plinovah, koji se često upale i u jami razprsnu.

Ove ugljevne rude u Walesu broje se medju najveličanstvenije i najbogatije cieloga svieta. Očevidac tih podzemnih riznicah nemogaše se dosta nadiviti toj čudnovatoj uredbi u tolikoj dubljini zemlje.

Čitave željeznice, razsvieta s plinom, zidane štale za stotinu konjah, i — sve to bude u jednom hipu uništeno. Devetdeset marljivih i čestitih radnikah pustiše se pod večer dole u rov. Oko jedne ure poslie pol noći čula se je mukla i grozna tutnjava, zemlja se digla i uzdrhtala kao kod najjačeg potresa i u stotinu bližnjih kolibah stresla se srca ženah i djece, jer znadoše da su njihovi mili dole u utrobi zemlje od uzašne nesreće postignuti. Hoće li ikada ljudska znanost, kojom se sviet toliko ponosi i utvara, kadra biti da ukloni ovakove pogibelji i groznė dogodjaje u rudah?

Prije pet godinah probudio je u velikom svietu neobičnu pozornost taj dogodjaj, što se je neki mladi poslovni pomoćnik iz Praga, imenom Friedman, sin jednog českog trgovca s hmeljem, oženio sa gospodičnom Marijom pl. Persigny-ovom, s kojom se je u Nici upoznao. On si je odma i prisvojio naslov baronski, s kojim je u najviše krugove znao unići. Ti mladi ljudi življahu razkošno i otvoriše u Parizu sjajni salon. Ali ta razsipnost nije na dugo dosegla i radosti bje skoro kraj kad se je zadužila i kosa na glavi. Baba gospojina, kneginja od Moskve, uzkratila je svako dalnje plaćanje mjenicah te joj napokon reče: „Ti mi već odviš dosadjuješ s timi mjenicami — pravi si jih sama.“ I zbilja je ona krivotvorila na ime babino mjenicah u iznosu od 192.000 franakah. Kneginja od Moskve nehtjede da prizna tih patvorenih papirah, od kojih bje kod barona Rotschilda eskomptirano za 82.000 fr. i koje je on veledušno poklonio; ali stara majka ostade neumolivom kod svoje odluke. I majka joj nehtjede da te dugove plati. Marija odputova zatim k svojoj kumi, carici Eugeniji u Chislehurst — ali i odtuda se bezuspješno vrati.

Uslied svega toga zatvoriše oba, muža i ženu te sada sjede u zatvoru Saint-Lazare, Marija Friedman, kći nekada velemogućega ministra i unuka kneginje od Moskve — dočim njezine svjetle dvorane stoje puste. — Imetak vojvodkinje Persigny iznaša 12 milionah, od kojih kamate uživa doživotno njezina mati knjeginja od Moskve, koju sviet pozna radi njezine škrtosti.

Živež u Englezkoj. Silno rastući uvoz hrane u Englezkoj, što ju tobož domaće gospodarstvo nemože nasmagati, počimlje ozbiljno zabrinuće probudjivati. Samo iz sjedinjenih amerikanskih državah dolazi na godinu za 25 milionah for. u zlatu maslaca i sira; iz Nizozemske od iste robe 3,164.323 funtih sterlinah. U London su u jednom tjednu dovezli iz Amerike 150.000 škrinjah učuvanog mesa, po 38 kilograma govedine za $37^1/_2$ šilinga, po prilici 25 nč. kilo. To ćutljivo natjecanje inozemstva moguće postaje vrlo jeftinom voznom cienom na kopnu i na moru, budući da se od amerikanskih tržištah može dopremiti englezka funta za $2^1/_2$ nč. Da je u toj množini maslaca takodjer i dosta umjetnoga, to se može za stalno uzeti, pošto industrija svaki predmet kemičkim načinom umije krivotvoriti, te je u Italiji i južnoj Francezkoj jedva jošte dobiti čistoga pravoga ulja, što ga već izopačivaju sa amerikanskim destilatom od svinjske masti.

Prieko Hamburga izselilo se je od 1. siečnja do konca lipnja prošle godine iz Njemačke u Ameriku 34.466 osobah — do 20.000 više nego godine 1879. u isto vrieme. Medju timi odraslimi obojeg spola bilo je i mnogo djece od 1—10 godinah.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 3. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripoviest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Kristina pogleda toga mladoga čovjeka, koj joj se na takov način predstavi, s nekim začudjenjem i ljubopitnosti. To ime ona jošte nikad čula nije. Samoća u kojoj je svoje mlade dane sprovadjala, odtudjila ju je posve od ostalog svieta, da nije nikad ništa od svietskih dogodjajah začula. Tako joj bijaše i posve nepoznato, da je Gustav Alström postao jednim od najglasovitijih slikarah, da su najodličnije obitelji smatrale si za veliku čast, kad jim je polazio kuću i kakova da mu se velika budućnost ukazuje. Činilo se kao da on pogadja njezine misli — nu nehtjede mu se o tom dalje sboriti. On nije niti sanjao, da bi mogla biti koja naobražena gospodja — a za takovu ju on spoznao — koja nebi bila znala za ime Gustava Alströma.

Za pravo bi ga ta okolnost bila morala uvriediti i njegov običaj porugljivanja obodriti — ali pogled u ozbiljno i plemenito lice mlade djevojke je neko osobito čuvstvo zabune u njemu proizveo.

Težko ćete vi prije noći takovo mjesto naći, primjeti Kristina prijazno, no mirnim načinom. Najbliži gradić desno i lievo je najmanje tri sata udaljen, ali — radi toga vam nije treba biti u brigi, pošto će posjednici od Vesterasa ugodno biti gospodina Alströma svojim gostom smatrati.

— Nebih takovu gostoljubivost prihvatio, odgovori Alström, uvjek još po nešto zabunjen, ali se slučajno nalazim u takovom položaju, da sam prisiljen prikazati se malo i nečednim, to jest, ako budete vi milostiva gospodjo htjeli za mene posredovati.

Kristina se nasmieši i reče: Posredovanja tu neće trebati, gospodine Alströme, Vesteras je moja vlastitost.

Ove besjede je ona govorila prostodušno i jednostavno, ali tim veći su utisak učinile na mladoga čovjeka, komu su čudnovate misli sinule u glavi. Ova ljepota od djevojke, kakove dragosnije i ponosnije nije vidio u najodličnijih salonih — jest gospodarica vlastelstva vesteraskoga. Ove su misli znatno uzdigle njegovo udivljenje za Kristinu, da je zatravljen pogled njegov probio djevojku stidnim rumenilom.

— Dakle mi je sretna kob poslala u susret dobrostivu vilu, primjeti laskavo. — Smije li se vaše vriedno ime saznati?

— Kristina Stjernhielm.

I opet, čuvši to ime, prepane se i pogleda Kristinu užasom, dok je ona za čas metnula oči prieko vode. Obrativ se zatim k Alströmu opazi mu bliede ustnice, nagrdjeno lice i biedno plahe oči.

— Vi ste se predaleko trudili — Vi se ćutite bolestnim, reče mu sažalenjem. Kako mi je žao, da je Vesteras jošte tako daleko — a možebiti da bi volili ovdje pričekati? — gospodinu Larsonu bilo bi drago —

— O, ne — hvala! — to će proći, promrmlja Alström i podvostruči svoje korake. — To neznači ništa, eto vidite da mi je već bolje.

Okrene se opet k njoj i zbilja je onaj grozni izraz lica izčeznuo i oko bliedih ustnicah se pokazao jasan posmjeh, kao da sam sebe kori radi svoje slabosti.

— Hvala bogu! reče Kristina uzdahom. Dobro je da ste se slučajno ovamo obratili, jer bi vas drugud bila mogla noć zateči bez da biste bili našli stana, pa bi vam se doista nesreća dogodila. U njezinom glasu bijaše toliko umiljatosti, da je njezinog pratioca duboko ganulo.

— Kako da vam izrečem moju zahvalnost, gospodično Stjernhielm!

To ime je izustio polagano i razmišljajuć. Kristina ćutiše, da bi taj razgovor bio kadar svako daljnje bezazleno obćenje razvrći, a to nesmiede biti i predbacivaše si, kako da se je mogla uplašiti kad je opazila tu naglu bliedost stranoga.

Tim ćete se zahvaliti, da primite moju ponudu onako kako vam ju pružih. Švedska gostoljubivost je u svietu na dobrom glasu i vi biste me vrlo razžalostili mišlju, da bi ja ikoga u takovoj neprilici mogla neprimiti na stan.

To bijaše jasno rečeno, i prijazni glas, kojim je ona to izrazila očito je Alströmu odkrio njezinu misao, da bi ona naime isto takovim susretanjem svakoga stranoga pustila pod svoj krov, pa bio on i prosjak, što ga nekako iz njegovog sladkog sna probudilo. Spretno započe ona drugi razgovor i doskora mogaše on doći do uvjerenja, da je Kristina Stjernhielm ne samo jedna od najdražestnijih nego ujedno i najljubeznija i veleumna djevojka, kakovom se je ikada u svietu sastao.

Kad su došli pred Vesteras, već se je počelo mračiti. Erih Larson stajaše kod vrtne ograde, izgledajuć neće li se Kristina skoro vratiti, pošto ga njezino vanredno dugo izostajanje zabrinulo — kad na jednoč opazi dvie osobe, koje se brzo žuriše kući. Njegova nagadjanja glede uzroka kasnog došašća njegove gospodarice bijahu istinita. Polagano se on udalji da dodje drugom stazom doma.

Odkada je Erih uvidio, da je samoća Kristini od nužde i uvjerio se, da ju njegova prisutnost čini zamišljenom bez volje za razgovor, od tada joj se on uklanjao. Njemu bijaše poznato, što ju u duši peče i premda si je tisuć krat mislio i htjeo joj reći, da bi ona bolje učinila, da odkrije srce, ipak mu njegov ponosni značaj nedopustaše njegovo sućutstvo joj narinuti. Ali gdjekada mu se ipak činjaše, da mu je Kristina odviše otežčala položaj njezinom šutnjom i htjede stupiti pred nju da joj reče: Ja dulje nemogu šutiti pa da me stalo života i spasenja moga. Brigita je diete i griehota je prepustiti ju hudoj sudbini. Baci taj umjetni tvoj jal i oholost, na što te sili tvoje inače plemenito srce. Oprosti! —

Koliko krat ga je takova odluka i molba, nukala da se zauzme za nesretnicu — jer opaka nije Brigita mogla biti — ali tolikokrat je opet odustao, kad je pogledao u mrzle oči Kristine, kao da ona sluti što tišti dušu Eriha Larsona, kao da želi njegovu namjeru osujetiti, kojom on željaše odvratiti ju od njezinoga tobož pravednoga ponosa i opravdane tvrdokornosti.

Tako su oba išla jedan uz drugoga, ali ne zajedno, a ipak bi otvorena i iskrena rieč bila mogla biti od blaženog uspjeha.

Da je na Kristininom srcu ležalo kao težki kamen, to nije bila tajna za Eriha Larsona, pošto je mnogi uzdisaj zatekao i mnogu suzu opazio na bliedom joj licu, premda mu je sakrivala pravo stanje njezine duše, tobož gizdavo podignutom glavom.

Dok je Brigita još boravila u Vesterasu zanimaše ona Eriha samo u toliko, što je ona na mirni i redoviti tečaj Kristininog gospodarstva višeputa nepriličnno uplivala i svojoj sestri, koja je od njezinog došašća mnogoj se ugodnosti nadala — toli gorku prouzročila obsjenu. Od onog jutra, kada je Brigita ostavila Vesteras preobrazilo se je u njem čuvstvo za nju, bez da je i sam slutio zašto. Posve naravno bijaše, da mu je ono bliedo lice sa izrazom straha i groze opetovano pokazalo se u duhu, da mu je opet zvučio njezin plačući glas, s kojim ga zamoli da ju neostavi gnjevom u srcu, da joj neuzme utjehu, da ima

na svietu bar jednog prijatelja. Tada mu se to naravno činjaše te ju samo pitao, kuda da namjerava proći, a danas? —

Danas ga trnci prolaze kad se sjeti one ure. Zašto je on pustio onaj ubogi stvor bez svih sredstvah u nesmiljeni tudji sviet? — Ona se nebi bila mogla oglušiti njegovoj ozbiljnoj molbi, makar da se je iz prva pokazala puna prkosa i zlovolje. Prkos bijaše joj samo izrod straha njezinog pred sestrom, koja se je od nesretne sirotice odvratila mržnjom.

Dužnost bi mu bila, da je Brigitu uzdržao ili se bar pobrinuo, da nepropane u sirotinji i nevolji.

Takove misli nametahu mu se sve življe, ma da se je i dosta trudio zaboraviti jih.

Čudnovati nemir i žurba pograbi toga inače razboritoga muža i zahtjev, da štogod saznade o Brigiti uzpiri se do žudnje, koju si nije znao da raztumači.

Kad je Erih vidio vraćajuću se Kristinu u družtvu stranog čovjeka, udaljio se kao obično u svoju sobu, a gospodarica od Vesterasa dovede svoga gosta u njegov stan i požuri se odma da dozove Eriha Larsona k njemu. Nije joj bila namjera potratiti večer u družtvu sa strancem, premda bi joj mala promjena u njezinom jednoličnom življenju bila vrlo ugodna, da zaboravi kroz nekoliko časovah svoju tugu.

Iza kako je sve potrebno naložila, zamoli Eriha da stranoga prijazno primi i da ju pred njim izpriča, pošto ju je daleki put umorio te joj je počinak nuždan.

Nekoliko trenutakah kasnije stupi Erih Larson u sobu, gdje se je Gustav Alström već bio udomio. Bar je već najudobnije si namjestio naslonjač kraj kamina i udivlenjem razgledavao se po liepo uredjenoj sobi, kakove u ovoj samoći nije očekivao. Nije mu bez dvojbe bilo u misli da se ulazom njemu posve nepoznatog čovjeka uznemiri u svojem ugodnom odmoru, ali kad se pred njega stavi Erihova snažna i močna slika sa plemenitim licem, obrašćenom plavom bradom i kad ga pogledaše njegove tamne i čestite oči nešto začudjeno nad njegovim neustrućnim ponašanju, tad se je ipak polagano digao i prosborio nekoliko nerazumljivih riečih. Tako stojahu si dva muža brk u brk, Erih Larson za cielu glavu nadvisiv Alströma. Ako je to istina, da prvi utisak medju ljudmi mnogo krat odlučno djeluje na čovjeka, tada su se ovdje sastala dva ljuta dušmanina i samo ona sviest prvoga, da je obvezan vršiti gostoljubivost ublažila je neugodno čuvstvo, kao opet s druge strane zabranio mu svietski naobraženi način da odkrije svoje misli.

Erih se je poskrbio za svaku moguću udobnost gosta i držao da je s tim podpuno zadovoljio svojoj dužnosti. U dvorani se nije nikako mogao medju oba muža zaplesti dulji razgovor i s toga se je Gustav Alström požurio da što prije otidje u priredjenu za njega spavaću sobu.

Al mu nije došao sanak na oči uzprkos tolikom današnjem trudnom hodanju. Celo mu se žarilo kao da sav gori u groznici i naslonio se na mrzlo staklo u prozoru, nebi li se ohladio. Uzalud! — Čudnovate smušene misli vrtile mu se u glavi i nedadoše mu zaspati kako si je trudan već bio želio. Kao divlji san uznemirilo ga što je danas doživio i uz sliku Kristine, koja ga obletavaše poput zamamljiva žudjena cilja, ukazalo mu se još drugo liepo i dražestno lice sa svim čarom ljubeznosti i milinja. Koja je krasnija — ova ili ona?

Oh! — nigdje na širokom svietu nebi našao dragostniji stvor nego što je Brigita Stjerhielm i nikad nebi Gustav Alström bio pomislio, da će jednoć druga koja djevojka zauzeti njezino mjesto, ah, samo da nije siromašna gouvernanta. Ali — ovdje se je sebićnost umješala. Njega vezahu dužnosti napram njemu samu i napram umjetnosti, pa s toga je mogla samo gospodja od bogate i odlične obitelji podignuti ga do visine družtvene uglednosti. Ovakov biser je on ovdje na jedan put iznenada našao — djevojku liepu i bogatu. Gustavu Alströmu se Kristina dapače sada još i krasnijom vidjela pa k tomu svakako duhovitijom nego ono malo ludo djevojče, koje uz snažno svoje lice i veselu ćud nije baš mnogo imalo oštroumnosti. Kako mu drago bilo — ali ono bi za njega na svaki način bila nepristojna ženitba.

*

Nebrojeni krat si je on to sve već bio za utjehu priznao, bez da se je mogao uspješno nje okaniti.

Kakovom žilavom upornosti ga je svuda sliedila Brigitina slika, to je on evo i danas ćutio, kad ga je neka površna samo sličnost i njezino prezime toli silno uzkolebalo, da je on kao okretan vještak u vlasti nad sobom morao za jedan čas se nespretno zabuniti.

Pa ipak su već minule dvie godine danah, od kada je on prvi put Brigitu zagledao u jednoj veleuglednoj kući. Dašto da ga je u prvi mah očarala njezina ljepota i djevičanska veselost, da je bio podpuno u duši uvjeren da bez nje neće moći živjeti — premda nije bila Brigita prva, koja mu je ulila takovu strastvenu požudu i što je on tada oćutio, nebijaše ništa drugo nego opetovanje prijašnih mislih, ali Gustav Alström zaljubio se u ubogu gouvernantu tako iskreno. da se je očitovao oženiti se s njom i nebrineć se zato što će sviet na to reći. Do tako daleke i ozbiljne odluke nije njegovo prijašnje ljubovanje nikad doprlo.

I kako je rasla njegova ljubav za Brigitu Stjernhielm, tako se je i u njezinom malom za ljubavju žednom srcu probudilo prama njemu sladko milovanje, što ju je obmamilo da je zaboravila, da je ona sirota bez otca i majke, koja morala bogu hvaliti da je mogla biti nagradjena sa nešto odiela i hrane zato, što je četvero djece podučavala. Zatravljena bijaše sva kad ju toli strastvenom ljubavju pogledaše vatrene oči Gustava Alströma; čudno joj se činilo. da se ipak netko za nju brine i pita, da ima čovjeka, koj ju nesmatra kao teret nego se mnoge dane trudi da mu reče ugodnu rieč ili da ga prijazno pogleda, pa nije morao da bude upravo Gustav Alström da zadobije srce Brigite Stjernhielm. Ona mu bijaše toli duboko zahvalna. da ju je samo ta misao obuhvaćala. kako da ga usreći a u njezinoj bezazlenosti nije mogla pomisliti, da bi Gustavova usta kadra bila što drugoga sboriti nego čistu i zlatu istinu.

Naravno bijaše to. da ju on u svom položaju nije mogao s mjesta kući odvesti kao svoju ljubeznu suprugu. On neimadijaše nikakova imetka i morade si marljivošću istom steći postojbinu, pa to je on njoj i tvrdo obećao. Kako krasno je on njoj naslikao onaj dan kad ju bude iz ove nepristojne podložnosti oslobodio i zapeljao u novi zavičaj, što će ga on za nju u ljubavi stvoriti. Ona je njegovim riečima povjeravala kao da je sveto pismo, presretna od toli blaženih mislih. Pa i onaj dan, kad se je on s njom oprostio, nije mu niti jednom besjedom predbacivala, nego ga je prijaznim posmjehom uvjeravala, kako je pripravna sve pretrpiti radi njega i u ljubavi sve žrtve podnositi.

Brigito — buduće jeseni eto mene, da te odvedem, reče Gustav Alström kad je od nje odlazio. Ako bi ti možebiti medjutim ovo tvoje sadašnje mjesto drugim zamienila, tad mi ovdje ostavi tvoju adresu. Najbolje će biti ako tečajem našeg razstanka nečujemo jedan o drugom ništa, jer bo glasi od tebe, a i moje čeznuće za tobom samo uzpalili bi i učinili me nestrpljivim. To nesmije da bude, ako želim do skora svoj cilj postići a ja se nadam, da si ti toli junačka, da ćeš znati za našu ljubav i trpiti.

Ona ga gledaše smješeć se bliedimi drhćućimi ustnicami.

Oh, Gustave moj! ja imam mnogo hrabrosti, ah — nepusti me da dugo u zalud čekam.

Možebiti da je u onom trenutku kakova bojazan ili slutnja sievnula joj kroz glavu, ali tu bi on svojim uvjeravanjem i milovanjem bio odma svladao, a ona je za stalno držala da on nelaže i da će bezdvojbeno opet doći. Da — u onom času nije se Alström slagao i kad je Brigitu takvim pouzdanjem i vjerom gledao pred sobom bijaše tvrdo odlučio da će svoju rieč održati, pa ipak ju je onog jutra posliednji krat vidio i poslie više nikad o njoj šta čuo.

Odlanulo mu je kod duše kad se je ovaj prizor svršio uz toliku njezinu vjeru i što nije u tom času duhom klonula — a ujedno je pomislio, kako da bi bolje bilo, da se nije nikad s Brigitom sastao pošto mu nebijaše nikako moguće stvoriti joj udoban zavičaj. Njegov način življenja progutao je sav novac

što si ga je zaslužio a nikad nebi on htjeo stegnuti svoju naviku i ograničiti razne želje — pak kada bi se oženio za sirotu djevojku, tad bi on ne samo sebi pripravio kukavnu i siromašnu budućnost, nego bi si potegnuo sobom i suprugu u tugu i žalost, a to mu nije dopuštao njegov ponos.

Lahko bijaše Gustavu Alströmu uz takova razmatranja ušutkati saviest i s toga je on doskora opet započeo novi bezbrižni i veseli život.

Na Brigitu je on malo kad više mislio i trsio se njezinu sliku izbrisati iz pameti; a kada bi mu se odviše u mislih narivavala, tad se baci u vrtlog zabavah da se raztrese od neugodnih uspomenah. (Nastavit će se.)

——x——

Planinski klanjac.

Crtica iz života.

Jednog sparnog dana sjedili smo u gostioni gradića Lans le-bourg, čekajuć hladnije večernje vrieme da nastavimo naše putovanje, dočim se ljudi i blago u hladu odmarahu. Napokon kad se je sjena od sunca duljila, oživilo je opet sve i pripravljalo za put prieko Mont-Cenis-a. Bilo nas je čitava karavana sa našimi vodjami, postilioni i mulami. Mjesečina kao bieli dan razsvietljivala nam je vijugasti put kraj pečinah uz brdovite prediele i sveta tišina vladala je svuda po tih planinah i tamnih gudurah. Večim dielom putovasmo pješke. Moj suputnik, pristar Francez rado je svašta pripovjedao, ali na jednoč umukne i koracaše zamišljeno. Pitah ga, zašto da je postao tako tihim.

„Bože moj“ reče mi „kakva golema je razlika medju ovom noći i onom kad sam prije trideset godinah ovuda proputovao. Mrzao zimski dan, a snieg na mjestih pet fatih visok izpunio je ponore i sravnio jih s cestom, da smo bili neprestano u životnoj pogibelji. Vjetar nam je sniegom zapuhavao da smo jedva tri koraka pred sobom mogli vidjeti i da sami vodje nisu znali kuda nas put vodi. Šest ljudih sa konopi jedva su mogli uzdržati kola da se neprevale a siromašni konji okretahu umoreno glave, da si koj trenutak izbjegnu vihru, koj jih već osliepit htjede. Mi smo se skoro smrzli, premda smo sve iz kovčegah povadili što bi se dalo obući da se branimo od studeni.

Bože me sačuvaj još od takvoga putovanja i od onakve noći što je za tim sliedila“. Vidih da je moj suputnik tom uspomenom veoma uzrujan a posliedne rieči me učiniše znatiželjnim, da čujem što više o tom planinskom prolazu, te ga zamolim da mi pripovjeda, što da mu se je tad znamenitoga dogodilo i on drage volje nastavi:

„Bio sam tada mladi oficir u francezkoj vojski upravo kod posliednjih bojevah Napoleonovih. Zemlja bijaše u velikom neredu. Jedan stariji častnik i ja dobismo nalog da važne depeše u Italiju prenesemo. Moj drug bijaše rodjen Talijan, prije u austrijskoj službi, ali kod Marenga uhvaćen stupio je u francezku vojsku. Taj gospodin bio je vrlo oprezan i uživao je obćenito povjerenje, samo što mi se je činio prećeranim u sumnjivosti kod svega svoga djela. To svojstvo nas je mnogokrat zabavljalo ali višeputa i ljutilo. Ovi planinski predieli bili su tad tolvajstvom dosta nesigurni i ponajviše po talijanskimi odpuštenimi vojnici. Mi ćemo skoro doći do jednoga klanjca, koj je bio ozloglašen radi mnogih tamo izvedenih umorstvah. Na lievoj strani puta nalazi se baruština drvljem obrašćena, a na desnoj podrtine u ratu porušenih kućah: — poslie ću vam to sve pokazati, kad budemo mimo prolazili. Tamo se obično skrivahu pustaije i pucahu iz busije na bezazlene putnike.

Nješto dalje, gdje se dva puta križaju vidit ćete njekoliko većih kućah u kojih je bila gostiona i krčmar u sporazumljenju sa zlotvori. Rekao sam vam već, da smo imali strahovito zimsko doba — ali mi moradosmo napried polag strogih nalogah i mučismo se do pol noći, dok smo jedva dospjeli do vratah

te krčme. Možete si misliti kako smo veseli bili kad smo došli pod krov; već ona nada da ćemo u zakurenoj sobi i toplim jelom okriepiti se — dala nam je novi život.

Dugo smo morali bučiti dok nam se je otvorilo.

Kapetan je zapovjedao, da se kola u dvorište spreme a momku našemu, takodjer vojniku, da donese u sobu jednu limenu kutiju sa živežem, a ostalu prtljagu da pusti u kolih. Ja sam opazio kako je krčmar promjerio naše kovčege, ali šuteć odletio u kuhnju da nam priredi večeru. Soba bijaše velika, koju mala peč nije mogla ugrijati niti lojena sviečica razsvietliti i sve skupa nije bilo udobno niti prijazno. Medjutim iza takovog noćnog putovanja zadovoljismo se i s tim. Prestreše stol i podvoriše nas juhom, koju kapetan niti kušati nehtjede, nego sam od kompota priredio njeku vrst čorbe. Zatim nam donese oštariaš jestvinu od kosanoga mesa, što takodjer nismo niti dirnuli, nego izvadi iz naše torbe piletine; na što mu ja opazih, da bi ja ipak volio nješto toploga založiti, ali me znameniti pogled kapetanov uputi da šutim i kad sam nadalje vidio, da on sve jestvine krčmarove odbija izgovorom da si je želudac pokvario i da mu neslasti — tad sam slutio da se on boji otrovanja i ljutio sam se radi njegove prevelike bojazljivosti.

„Neimate vi noćas nikakvih više putnikah u kući?“ pita kapetan neobziruć se na znatiželjnost gostionikovu, koj se je trudio saznati — tko da smo mi.

„Samo jedan svećenik je ovdje, koj putuje u Turin. Siroma mora pješke putovati po ovakvom vremenu i već dva dana ovdje čeka dok prestane ta mečava.

„Kako se zove taj velečastni padre?

„Brat Karlo Benevoluto“

„Ah to je poznato ime, ja sam više svećenikah poznavao s tim imenom. Zar se već legao? Možebiti da bi nam tu čast izkazao da popije s nami koju bocu vina.“ Krčmar odgovori. da se je častni otac povukao u svoju sobu da izmoli njekoliko otče našah na svom čislu, što više putah na dan čini, ali da još se nije legao spavati.

Doskora dodje sveti muž osobno; prekrsti se pobožno i pun sniženosti podieli nam u ime svete bogorodice i njegovoga zavjetnika svetoga Karla svoj blagoslov. Kapetan pogleda ga strielovitim okom — al nereče ništa na to, nego započesmo prijateljski divan uz njekoliko butelijah, dok smo si željeli da idemo spavati. Kapetana odvede krčmar u jednu sobu, koja se njemu nikako nije dopala. Putem smo mnogo govorili o talijanskih gostionah i kapetan mi preporuči, da prije nego se legnem da uvjek vrata zakrčim. A sada evo njega u sobi koja imadijaše četvera vrata a nijedna za zatvoriti.

Kapetan bijaše nezadovoljan i pitaše mene, koju sobu da su meni odredili. Krčmar se je izpričao, što su mene nješto dalje prieko hodnika namjestili, pošto bližnje sobe nisu prazne a već da je kasno u noći da bi se to inače pripravilo. Jedva što sam se legao al za čudo dodje svjećom u ruci i svojom prtljagom kapetan u moju sobu. Ljutio se je, da ima tamo toliko stienicah, da se nije ufao u krevet. To mi nije ništa novoga, budući da je u talijanskih gostionah to svakdanja stvar i ja mu ponudih moju postelju. Nu on nehjede ni da čuje o tom, nego da će se on na stolcu kraj kreveta počinuti. Pregleda još prije vrata, koja nije mogao zabrtviti, jer su išla u sobu častnoga patra, a bez ključanice. Uzrujan hodaše njekoliko putah po sobi, metne svieću na ormar, sjedne na stolac kraj stola, na kom si priredi dvie kubure i karabin, pregledav prije jeli sve u redu i nategne kokote.

Svakojake misli križahu mi se po glavi kad sam vidio te sve ratne priprave. Smiešno mi se vidjelo da takov vojnik od mejdana, stara junačina bježi bred njekoliko stienicah i toliku opreznost razvija pred jednim krčmarom, trimi ženami i jednim pobožnim svećenikom — pravi Don Quixote. Nije mi se htjelo da mu radi toga kakve opazke činim, pošto sam bio odviš trudan i gledao da se spavajuć odmorim. Jedva što sam htjeo da zaspim, čujem da se vrata otvaraju i pospanomu činilo mi se kao da snivam, da je na stieni njekakva siena. Ogledam se na kapetana i vidim blistajuće mu oči uprte u vrata i u ruci samokres. Vrata se

opet polagano zatvore i sve bje tiho. Jedan sat kasnije opet isti prizor. Nisam se ufao s kapetanom ništa govoriti, jer on šuteć nije oka stisnuo nego oružanom rukom nepomično obratio pogled na vrata.

U takvoj uzbuni nebje dakako o spavanju niti govora, nego o čim skorijem polazku. Kapetan zapovjedi slugi Giusepu na noge i da nam za put skuha kavu kao obično.

Odma ustane i padre Karlo i zaprosi kapetana umiljatim glasom, da mu ustupi mjesta u kolih, da nebude morao po ovakvom strašnom sniegu pješke dalje ići. Na moje veliko čudo dozvoli mu kapetan i još ga pozove da neka snami dieli naš doručak. Vrlo se prijazno s njim upusti u razgovor, ali ipak opazih da se rado drži na strani i bliže svojih samokresah.

Kad je već bilo sve pripravno za put, dodje k nam u sobu žena krčmarica, njegva kći i služkinja, sve čile i zdrave slike. I ta družina bijaše mu sumnjiva kao i svećenik. Njegovo nastojanje težilo je da nikomu nedopusti doći mu iza ledjah. Krčmar morao je odnesti kabanicu u kola; jednoj služkinji dao je svieću u ruku, drugoj torbu a otcu svećeniku bocu sa rakijom; on, Giuseppe i ja sliedismo jih s oružjem u rukuh. Padre Karlo morade prvi u kola a mi za njim. „Napried, Postiljon!“ i on potjera konje u kas. Jedva smo četvrt sata se tako vozili kad zavikne kapetan postiljonu, da neka stane i obrativ se k otcu Karlu zamoli ga uljudno, da mu skoči po njeka veoma važna pisma što jih je u naglosti na kominu zaboravio. Padre Benevoluto nije mogao odbiti tu molbu, izadje iz kolah, odtrči natrag takovom brzinom kakve nisam u pobožnom otcu očekivao. Tek što ga je s vida nesfalo zavikne kapetan postiljonu: vozi što bolje možeš, ali nepucaj bičem. Ako prije staneš nego ti ja reknem ili bičem pukneš — znaj da će ti tane kroz rebra profućkati! I tako odlete kola skokom. Ja sam već mislio da je kapetan poludio, jer mi je to sve nepojmivo bilo.

Napokon prispjesmo na postaju St. Antona, gdje smo našli vojničku stražu i tu zavapi kapetan: „Hvala budi bogu — spašeni smo iz razbojničkih šakah.“

Nisam mu mogao zašutiti, da mu neopazim moje začudjenje radi šale sa patrom Karlom — makar da mi je i samomu bilo tamo u gostioni dosta sumnjivoga.

„Da, da,“ odgovori mi „ali u toj šali je bio naš život na kocki. Taj fratar neće dugo na sebi imati svoju kaludjersku mantiju. Taj isti čovjek bio je u mojoj pukovniji dok sam služio u austrijskoj vojsci. Već je on bio onda odsudjen na smrt radi grabeža i umorstva, ali je lopov utekao. On mene nije više poznao, dočim sam ga ja odmah progledao. Ja sam stari vojnik, mirišim već iz daleka krv i tu mi je u nos udarao vonj od krvi kako sam stupio u sobu, o čem se osviedočih pregledavši krevet. Da sam ja zaspao. bio bi to posliednji san od nas obijuh; one žene, okladio bih se da su preobučeni mužkarci. Siena što ste ju vidili na stieni bijaše siena brata Karola a takve siene igraju sa stileti; vidio sam takov bodež kad sam kroz njegovu sobu išao k vami. Dusi i sablasti neskrivaju se pred samokresi kao što se je on odmaknuo.“

U taj čas me je moj suputnik Francez upozorio na crne ruševine uz put. „Eto gledajte“ — reče mi „to vam je to mjesto gdje je ta krčma stajala. Prokleti tolvaji! — nu i oni su primili svoju zasluženu plaću. Čitao sam u novinah, kako je iz nenada jedan odiel žandarah obkolio kuću i sve pretražio. Nadjeno je do stotinu ukopanih tjelesah ljudskih i sijaset porobljenih stvarih. Talijanski sud je u kratko s njima svršio na vješalah a kuću srušio. Nu i sada još nije sigurno putovati ovim klancem. Dok smo o tom govorili dojašio je k nama jedan karabinier i pitao nas, kakove da smo osobe putem sastali, pošto je prije njekoliko danah ovdje jedan putnik porobljen. Danas vodi tunel iz pod tih Mont-Cenis-kih planinah iz Italije u Savoju.

Feuilleton.

Francezki tjednik „Les sciences pour tous" donaša u svom najnovijem broju vrlo zanimiv članak o posebnoj mahnitosti (monomaniji) i završuje sliedećom pričicom.

Glasoviti učenjak Humbolt reče jednoč, prigodom svoga boravljenja u Parizu, nekomu znamenitomu liečniku, da bi si želio jedankrat sa jednim umobolnim zajedno objedovati, da motri i da prouči tu bolest. Poslie nekoliko danah pozove ga taj Francez na večeru, gdje se je još s dvojicom nepoznatih gostijuh sastao.

Jedan od tih bijaše pristar gospodin, promišljanim licem, u tamnoj vrlo pomnjivo izabranoj toaleti, malo je govorio, nu jelo i pilo idjaše mu dobro u tek; činilo se da mora biti učenjak ili državni viši činovnik. Drugi gost nasuprot bijaše kako si ga Humbolt željaše, živahan u govoru i gibanju, zanemarenim odjelom, neuredjenom kosom i neprestanim razgovorom, što je učenjaku odma kazalo, koga da pred sobom ima.

Taj stranac govoraše o svačem, o Ciceru, o Leonidi i Napoleonu I., vrhu metafizike i journalistike, muzike i rimskih starožitnostih. Pokazao se neizcrpivim u svojih raznih mislih, u svom osobitom načinu govora i paradoxah. Humbolt pozorno motriaše toga čovjeka, koj ga je prekrasno zabavljao i u čudo stavio glede njegove učenosti. Poslie večere prišaptnuo je Humbolt svomu prijatelju u uho „Hvala vam srdačna! Ja sam se s tim ludjakom izvrstno zabavio!" — „Kako to?" upita ga začudjeno domaćina. „Ta vi niste s njim niti rieči govorili!" — „Ta jesam, ja mislim onog mladog uzbunjenog čovjeka".

— Ah! to je nesporazumljenje; ludjak bijaše onaj tihi ozbiljni gospodin!

— A tko je dakle onaj drugi? —

„— Ono je — gospodin Balzac!"

Veselo družtvo umjetnikah spremno je vazda na šalu i mnogi se ćuti u dobroj volji i sjegurnosti, kad mu na jednoč koj od jagunastih drugovah učini kakvu vragoliju. Tako vam živi u Beču jedan izvrstan slikar, koj je na glasu; ali ima tu veliku manu — da se drži takodjer pjesnikom i ta umišljenost ga nuka da svakom prigodom kakove svečanosti ili zabave izpukne iz svoga džepa pjesmu, koju je on sklepao, te ju svojim prijateljem i čitavomu družtvu na glas čita, što je više putah i dosta dosadno bilo.

Tu njegovu zlu navadu odlučiše prijatelji kazniti i osuda bje ovih danah u jednoj soareji izvedena, prigodom 50-godišnjice rodjen dana jednog člana družtva. Objed bijaše izvrstan, gosti vanredno dobre volje i tad ustane rodjak svečarev da napije zdravicu, — za njim se odma digne i naš lirički umjetnik posegnuv u džep svoga fraka — ali ga drugi jedan obljubljeni glasbenik pretjeće i zlobno svečanim licem počme na obću nenadanu radost čitati jedan slavopjev. Po nešto uvriedjeni slikar izprva i nesluša od gnjeva, nu svakim stihom bude pozornijim i čim mu prijatelj dalje čita, tim nemirniji postaje dok već nemogaše dulje izdurati, tad probliedi i u biesnoj uzrujanosti skoči te povikne: Pardon! — ta to je — to je — moja pjesma, kako si ti došao do moje pjesme? — To je bezobrazno! —" te izpukne iz svoga fraka za dokaz tomu zlobnomu svietu svoj vlastiti rukopis. Štioc mu medju tim hladnokrvno i pakostno prišaptńe: „Za boga molim te šuti! — to sam ja prepisao iz jedne stare knjige. — Kako ti možeš ove stihove izdati za tvoju pjesmu?"

„— Do biesa, to je izdajstvo, ja sam tu pjesmu sastavio."

Na to izvadi taj nesmiljeni šaljivdjija iz svoga fraka jednu staru knjigu i reče razdraženomu: Dobro, kada hoćeš da se javno osramotiš, evo ti — „tvoje pjesme — 1828!" Pjesma stajaše u istinu u staroj knjigi od rieči do rieči tiskana.

Jogunasti njegovi prijatelji dali su velikom vještinom potajno stenografirati pjesmu i nalik slovam i papiru stare knjige otisnuti i po knjigoveži uvezati. — Poslie obćenitog začudjenja svih prisutnih i okamenjenog pjesnika razrieši se zagonetka u grohotni smieh i šalu čitavoga družtva, komu se je pridružio i na tanak led navedeni slikar-pjesnik.

Smotke od papira. Tvornica artije u Chathamu u državi New-Yorku pravila je mnogo godinah neku osobitu vrst tankog papira od slame, bez da je znala u koju svrhu se to upotrebljava. Ciela rizma toga papira bijaše težka jedva tri kilograma. Kasnije se je saznalo, da taj papir ide u Kubu gdje se nisu pravile knjižice za Cigarete nego vanjski list za Havana smotke. Papir se najprije nakvasi u juhi od duhana, koja se iz raznih ostanakah duhana vari i zatim se tiska da dobije lice pravog duhana da to i najoštrije oko nemože razlučiti. Ljudski humbug nije zadovoljan s takovom patvorom nego ide još dalje i pravi sada od takovoga papira čitave smotke na štetu zdravlja pušiocah.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 4. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Pa ipak! Njezina slika mu se nedade odstraniti i kad je najmanje mislio na minula vremena, predstavi mu se najednoč opet, pa čudnovato, uvjek blieda i kukavna, nikad više onim umiljatim i veselim posmjehom. koj ga je nekad zatravio. Tako ju i danas vidjaše u duhu, kad je o pol noći stajao kod prozora i gledao u tamnu noć — bliedu, zaplakanu, ubogu i kukavnu od svega svieta zapuštenu. Škrinuo je zubmi i grozeć se stisnuo pjesnicu. Zar nikad da nebude oslobodjen od te sablazni? Koliko je bilo već muževah, koji se u sličnom položaju nalazijahu, pak doista da se nisu dali od takovih sentimentalnih ludorijah obhrvati, nego su si uzeli bogate i ugledne gospoje i postadoše sretnimi supruzi.

Gustav Alström sbacio je s naporom sa sebe tamne i neugodne misli a njegov dobar genij odvratio se od njega prepustiv ga tužnim licem njegovom daljnjemu udesu.

Mjesec se medjutim pokazao i magićki razsvietlio sav taj idilički prediel od Vesterasa. Gustav Alström počeo je već rano od mladosti svega se obiljno naužívati. s toga mu dodjoše dani, kad mu se je odurio sav bučni život svietski te je živo ćutio potrebu, da se gdje odmori. Takovi časovi ga obuzeše i sada. Od mjeseca obasjana okolica pričinila mu se kao tihi i blaženi sanak prirode, koga je daleki slap svojim oslabljenim šumom podupirao kao ugodno šaptanje valovah, da se je nadao da će to i njega zaspavati. Trebalo mu je počinka i to mu probudi želju da ovdje ostane, gdje ga živahna njegova mačta obmamljivala blagoličnimi slikami, medju kojimi mu je prije svega lebdila Kristina.

Kad bude jednom sbilja u luci braka, tad će se doista i sva prošlost izgubiti u zaboravnost a oduševljena misao — boraviti ovdje u ljetu sa svom udobnosti uz krasnu i duhovitu gospoju, po svoj prilici sa znatnim imetkom, kao ugodan odmor poslie napornog života zimske saisone — oh, koli blaženo je takovo snivanje!

Možebiti da bi se u takovih povoljnih okolnostih koj put izpod ruke razpitao i o Brigiti, pa ako bi joj sbilja trebalo pomoći, kako je on to zlokobno slutio, tad bi i za njezinu budućnost mogao nešto učiniti. Prama jutru legao se je Gustav i spavao nekoliko satih. Kad je sunce krasno zasijalo izgubiše se i sve njegove skrbi i težki sni, te je jedino žalio, da će morati skoro opet ostaviti Vesteras. Zašto nije već prije bio ovamo došao? On bi si u tom slučaju bio u bližnjem mjestu izabrao stalni stan, pa bi tečajem ljeta bio mogao zapresti najugodnije odnošaje sa vlasteliukom ovoga dražestnoga posjeda, kako si je on to prošle noći tako željno zamislio.

Na triemu se je sastao sa Erihom Larsonom i to ga je opet probudilo od sna. Na njega se za čudo nije cielo vrieme niti sjetio

a morao je Gustav Alström misliti, da prisutnost ovako krasnog muža mora njegove sangviničke nade pritisnuti na tla, premda je njegov oštar um opazio, da je odnošaj medju Erihom i Kristinom bio kao podložnika prama gospodarici.

Ako se je Gustav potajno nadao, da će ga Kristina na dulje prebivanje pozvati, tad se je ljuto prevario. Kad je on napomenuo, da mu je sada opet dalje ići, ponudi mu ona prijaznimi riečmi, da bi mogao još s njimi prieko objeda ostati. On je to smatrao kao puku uljudnost i odbio taj poziv skoro negodovanjem.

Kristina ga pogleda začudjeno. Vi ćete do bližnjeg gradića još dosta rano prispjeti. Nu on neodgovori ništa, nego pol sata kasnije stupi k njoj u sobu da se oprosti.

Kristina gledaše za njim kroz prozor kako je kraj obale koracao. Ona nije niti sama sebi vjerovala, da je Alström ipak u njezino srce dirnuo, nu sjetiv se Eriha Larsona zarumeni se tja izpod plave kose i ode zlovoljna od prozora.

Erih, Larson!

Uzdahne i mutni oblaci zaokupe joj visoko bistro čelo. Kako je to medju njima posve drugačije postalo. Mnoge satove sjedili su nekada zajedno u očekivanju Brigite i tad je njezino čuvstvo uz njega bilo tim punije sreće i radosti, a sada je tako riedko dolazio k njoj, samo kad ga je koje gospodarstveno pitanje potaknulo da čuje njezino mnienje i volju. Obćenje bijaše kratko radi jednostavnih stvarih i on je kao obično mrzlo i učtivo se opet udaljio kao u prvo doba njezinog došaašća u Vesteras. Kadkada se sastade njezin pogled s njegovim okom i tu je ona opazila izraz gorkog priekora prama njoj. Šta je to moglo značiti? Da nije on možebiti ono isto preziranje protiv njezine sestre protegnuo i na nju samu? — Napokon je ona i to za stalno držala, pa ta misao ju je iz prva uznemirila, zatim razžalostila a najzad probudila u njoj ogorčenje i ponos, te se je isto tako hladno i tudje ponašala napram njemu, koliko se je i on njoj ugibao.

Nitko nebijaše vlastan njoj išto predbacivati a najmanje Erih Larson, koj je bio prisutan kad je ona Brigitu osudila i nikad ju kasnije niti jednom rieči spominjala, pošto je Brigita za nju na ovom svietu bila izgubljena.

A ipak, kako ju je njezino ludo srce zeblo radi te izgubljene sestre! Koliko je puta suzama nakvasila vanjkuš kad se na večer legla u krevet! — Šta se je s Brigitom dogodilo — kuda je ona sirota izčeznula? — Oh ipak bi bolje bilo, da joj se je oglasila, tad se nebi Kristina bila toliko žalostila, doista da nebi. Možebiti da je bez sredstvah, bez pomoći, dočim ona pliva u bogatstvu. Jeli je Brigiti za rukom pošlo dovoljno skrbiti za sebe i za svoje — diete? Vruča krvca udari joj u lica kod same misli na „diete“ — i plaho se ogledavaše, nije li tko blizu, da joj na licu čita, što joj u duši biva. Ta muka ju skoro udušila a nikoga nije imala, komu da bi se povjerila, nikoga komu da odkrije prepuno srce.

Tako je minula zima, tužno i žalostno kao da su zlokobni težki oblaci pokrili udobno uredjene dvorane u Vesterasu. Kristinin jaki duh je mnogo pretrpio i sada se pojaviše na njezinom obrazu tamni izrazi prkosa i ljutine, što se prije kod nje nikada opazilo nije.

Erih Larson je spoznao iskrenom žalbom, da Kristina težko pati i kao što se je ona varala u njegovoj pomisli, tako bijaše i njemu njezino mišlenje krivo shvaćena zagonetka. Zimska samoća odkrila mu je mnoge stvari; ponajprije to, što je skoro uvidio, da bi Kristina Stjernhielm mogla biti uzor ženom, kakovu je on dosad uzalud izgledao. Nu hvala Bogu! da je i u ovom slučaju pravodobno odkrio, da se je prevario, budući da on nebi nikada mogao ljubiti ženu, koja je vlastitu nesretnu sestru tako nemilo i bez srca odrinula od sebe. Čim je više Erih svojom kriepkom muževnom voljom odvraćao svoje misli od Kristine, tim večma je mislio na zapuštenu i ubogu Brigitu, koja bog zna gdje polagano gine u sirotinji, tugi i nevolji i takove obtužbe, što jih je prama samu sebi podizao, ležahu mu težko na duši. Pokojni njegov gospodar ga nekim načinom postavio čuvarom

ovih obijuh mladih i nevičnih djevojakah, pa kad je Kristina bila dosta odvažna, da se sama štiti, to je on dužan bio podvostručenom pažnjom bditi nad Brigitom, koja bijaše mladja i koju je neizkusnost njezina bila već bacila u nesreću prije nego je još Vesteras i vidjela.

Ali šta da čini sada? kuda da se okrene, ma da bi mu i moguće bilo u ovo doba ostaviti imanje.? Kristina mu je zabranila da i jednu rieč progovori o njezinoj sestri, pak ga je prošla sva nada što saznati o Brigiti, ma da je ona baš i znala za sestrino boravište.

Tako se je on predbježno umirio glede nesklonivosti, ali doskora se pretvori njegovo negodovanje proti Kristini u očiti gnjev. Danom i noćom stajaše Brigitina slika pred njegovom dušom. Erih Larson postade nestrpljivim i razdraženim — on, toli miran, razborit i bezstrastven čovjek poćutio se na jednoč nepravednim prama svojim podložnikom i to ga je još više uzbunilo dok se je uvjerio, da tako nemože dulje trajati.

Osvanulo je opet pramaljeće i sav snieg se otopio. Priroda se žurila da si obuće novu haljinu a k tomu joj pripomognu topli sunčani dani. Sa svom krasotom bujne zeleni na polju i u šumi i sa cviećem nakitila se narav a u srcu Kristine probudilo se čeznuće za srećom — pa zar da ona neprima više nikad sreće i da nedieli sreće nikomu? Kako bje ona prije opojena od sladkog sna o razkoših, koje ju čekahu u Vesterasu a kako se to sve drugačije dogodilo! Danas se je već pitala: Zar da je ona iztrgnuta iz njezine tihe i čedne prošlosti samo s porad toga, da u ovoj samoći živi tužne dane od nikoga neljubljena dok zaglavi — pošto već neima niti ikakovih dužnostih da izpuni.

Sada započe ona opet svoje šetanje, premda ju i to nezabavljaše više, pošto joj srce težilo samo za oslobodjenjem iz ovih verigah. Tako nemože ostati, jer bo bi morala propasti pod tim težkim teretom brige i boli srca, što joj je udes nanosio.

Jednog jutra, kada je Kristina kao obično sjedila kod svoga prozora vidjela je iz daleka da se uz obalu rieke približuje strani čovjek. Prije još nego ga je prepoznala, ćutila je da joj srce nemirno trepti, oči joj se uprieše oštro onamo kao da mora svako kretanje pozorno motriti. Slika joj se činjaše poznata, ali ona nebijaše niti iz daleka na to pripravljena da vidi opet onoga muža, koj se sada naglimi koraci približavaše i s toga joj se ukrade uzdah upoznavši u njem — Gustava Alströma.

Tečajem ciele zime slabo je kada Kristina na njega mislila i tek u posliednje doba sjetila se njega opet češće. On bijaše jedini mužkarac osim Eriha Larsona, koj joj se je na stazi života približio i naravnim ženskim oštroumjem ćutila je, kakov da je u njemu utisak probudila. Nu ipak joj nebijaše niti na kraj pameti pomisliti, da bi se on mogao opet vratiti u Vesteras; a kad je to zbilja učinio, to joj bijaše dokazom njezine privlačivosti napram njemu.

Nekoliko časovah kasnije, dok se još nebijaše Kristina niti podpuno osviestila prekoračio je Gustav Alström prag njezine sobe i stupio pred nju radostnim licem. Ali mu se posmjeh prekine na ustnih kad je pogledao u bliedo Kristinino lice.

Gospodično Stjernhielm — zar ste bolestna?

U njegovih riečih zrealila se briga i strah za nju i ta umiljatost godila je Kristini. Malo prije ćutila se je osamljenom i zapuštenom, za koju nitko na svietu nepita, a sada?

Evo joj sada živa dokaza, da ipak netko — snažan i ljubezan mladi muž brojio satove dok mu bude proljeće dopustilo ponoviti njegov kratki posjet na Vesterasu. U njegovih očiuh vidjela je, da se blišti mučno zaustavljena strast i samo njezina promienjena spoljašnost svladala je vatru njegova pozdrava. Ona dakle nebijaše tako zaboravljen stvor kao što si predstavljaše i ta nova misao udari joj krv u bliedo lice i zakriese joj se krasne modre oči na novo dražestnom bistrinom.

Gospodine Alströme — dobro došli! Što vas je opet donielo u Vesteras? pitaše dosta zabunjeno.

Dobro došli! — O, tisuć putah blagoslovljene rieči kad su iz vaših ustijuh došle! — povikne Alström ganjen. Kako je on sa-

*

njao o tom trenutku opet vidjenja, kakovom dragosti je on mislio na pogled Kristininih ljubljenih očijuh. Gustav Alström je čitavu dugačku zimu razmišljavao samo o ljubavi prama Kristini i uvjeravao sam sebe, da sve njegovo dosadašnje ljubovanje nije bilo ništa drugo nego obične ljuvene spletke, šale i obmame, ali nagnuće njegovo prama gospodji od Vesterasa da je ona prava oduševljena ljubav, koja mu u grudih plamti kao sveta vatra, užežena najčistijimi misli za svu budućnost.

Svakako je to ljuveno nagnuće moralo biti druge naravi, pošto je on tražio cielo vrieme samoću. Uzalud ga zvahu njegovi lahkoumni prijatelji u svoje vesele i bučne zabave i nitko ga više nije vidio na plesovih i u dvoranah, u družtvu gospojinskom niti u obćenju sa pjevačicami, plesačicami, u obće kazalištnimi ljepoticami. On sjedijaše u svom atelieru i radiše neumorno, kao da si sbilja tom marljivosti želi temelj bolje budućnosti udariti vlastitom snagom i tek kada je proljeće nastalo popustila ga je volja za takov napor. Sanjajući bi stajao kod prozora u svojoj luxuriozno uredjenoj sobi i motrio pojav toplijeg vremena i oblake što jih vjetar po zraku razganjao, te jedva čekao dobu, da se bi opet mogli izleti poduzimati. Jerbo to bijaše njegova čvrsta odluka već od onog dana, kad je ostavio Vesteras, da se on mora opet onamo povratiti i samo kad se je sjetio znatne i snažne osobe Eriha Larsona, tad mu je sinula vruća krvca u obraz i pograbila ga muka i nemir. Možda su tako neobično povoljni odnošaji, u kojih Kristina življaše, bili za njegovu strast tim više zamamljivi, da su ga i proti takovom takmacu sokolili.

O, tisuć puta budi blagoslovljena ta rieč, kad ju iz vaših ustijuh čujem — opetovaše Alström oduševljenim glasom. Vi mene pitate, što da me je donielo ovamo? — O, gospodično Stjernhielm — vi možete još pitati?

Kristina nebijaše naučna na takove strastvene besjede i ona probliedi na novo, neznajuć što da odgovori, ali njezina neobična kriepost osviesti ju do skora, te joj poda opet snagu, da je mirnim načinom znala strastvene rieči njegove potisnuti u pristojne granice. Čvrstim i ozbiljnim glasom pozdravi ga opet kao stranca, pošto se ona nije s njim u duhu tako pouzdano bavila kao što je on ciele zime o njoj snivao. Od toga dana bijaše Gustav Alström skoro svakdanji gost na Vesterasu. On se je u bližnjem mjestu nastanio a put do liepog Kristininog posjeda, gdje bijaše vazda prijazno primljen, nije mu i po najgorem vremenu bio predalek.

Težko je Gustav Alström sakrivao svoju radost, što se je svomu cilju sve više približavao, nu on je dobro uvidjao da mora svoje nagnuće oprezno zauzdati, pošto bi mu prenaglost mogla sve pokvariti kod ozbiljnog značaja Kristine. Tim načinom se je predbježno medju njima zapleo prijateljski odnošaj, ali nitko nije o tom dvojio, da će od tuda nastati i drugi svesrdniji.

Erih Larson nije bio posliednji komu je puklo medju očima, što se oko njega dogadja. Prisutnost Gustava Alströma u Vesterasu mnogo mu je dodijavala, makar da i sam nije znao, zašto to. Uvjek tako nije moglo ostati kao što je sada bivalo; prije ili poslie imalo doći vrieme, da se tko drugi kao gospodar u Vesteras naseli, pa tu bude on riešen od svojih preuzetih dužnostih i može opet otići u daleki sviet kud ga je volja. Takove misli ga nisu niti najmanje uznemirile, pošto je on u posliednjih mjesecih više puta o tom premišljavao, dapače i želio da ga sudbina rieši obvezanostih, što ga držahu na ovoj grudi zemlje. Njegovo prijašne vruće nagnuće prama Kristini ohladnilo je i to sve većma radi nebrige njezine glede udesa sestrinog, ili ako je za njezin boravak znala — što nije nikad o pomirenju nastojala. Tim više je njegova sućut rasla prama nesretnoj Brigiti i on bijaše tako oduševljen od milosrdja, da je pripravan bio svaku žrtvu za nju podnositi i pitao se je — nije li već skrajne doba da se odvaži tražiti ju?

Još nije. Vidjeti je bilo već unapried, da će mu Kristina za kratko vrieme javiti, da si je izabrala Gustava Alströma za supruga i tad

će on biti oslobodjen svojih dužnostih a s druge strane će se moći zauzeti za Brigitina prava, jer bila njezina krivnja kakva god — nitko ju nesmije za njezin dio baštinstva prikratiti — niti Kristina ne.

I tako je došao mjesec lipanj; dani se vukoše Erihu tako težko i polagano i još uvjek trajaše neizvjestnost. I Gustav Alström postajao je već nestrpljivim, budući da on nebijaše vikao predugom snublenju a ovaje mu se nikako nije pružila prava prilika, kada da bi Kristini bio mogao otvoreno se očitovati. Ona je imala osobiti način da mu je rieč na jeziku zaustavila. Nemir u kom se je on nalazio umorio ga je, da je više puta zlovoljno sam sebe pitao, nebi li on pametnije bio učinio, da se nije nikad opet navratio u Vesteras. Ali misao na rastanak od Kristine dirnula ga kao grozničava studen i vručina. Pa da se on sada vrati u sviet bez nje, da s nova opet počme onako živjeti kao prije — to mu se je već odviše zagadilo, pa ipak — jeli mu ona ikada dala znak toplijega čuvstva? Srsi ga prolaziše kad je o svemu tako razmišljavao i u tih trenutcih odlučio je čvrsto da dovede stvar do riešenja, ali ga je samo strah bilo misliti na to — ako mu odgovor njezin ispane nepovoljno. Njezino ponašanje prama njemu bijaše uvjek prijazno i ugodljivo, ali nikad nije on opazio u njezinih plavih očijuh onaj tračak svietlosti, za kojim se je on tako željno trudio.

Jednog prekrasnog večera u lipnju, kad je ljetna sparina popustila i ugodan svježi zrak se razprostro prieko polja i gaja da se je uvehlo bilje opet veselo diglo a voda žuboreć tekla kao živo ogledalo, u kom se je zrcalilo vedro nebo jasno i krasno a čisti šumski miris od bližnjih briegovah širio ugodan vazduh, izašla je Kristina iz svojih sobah, gdje je cieli dan boravila, pa se je sada putem kraj rieke prošetala da se užije preliepe večeri.

Nedaleko od Vesterasa sretne se Erihom Larsonom, koj je dolazio s polja. Zacrvenila se opazivši ga da joj se približava, pa kako bijaše zlo razpoložena, rada bi mu se bila uklonila da nije upravo naprama njoj išao i baš kao s namjerom da se s njom sastane.

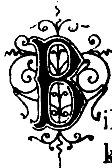
I evo jih sada zajedno; Kristina obori smeteno oči, doćim je on to krasno čeljade milosrdno i tužno motrio. Kako bi divna bila Kristina Stjernhielm da nevlada tvrdokorna ćud njezinim umom, kako bi ju dikom obasjalo velikodušje i milosrdje.

Milostiva gospodjo! — još ju nikad nije tako ukočeno i svečano nagovorio, što je njezinomu uhu uvriedljivo glasilo. — Oprostite, što Vam dolazim s jednom molbom dosadjivati, naime: ja želim da mi dozvolite dopust.

(Nastavit će se.)

Što majka sve pretrpiti može.

Amerikanska pripovjedka.

Bilo je to u pramaljeću godine 1850. kad je jedan naseljenik u Misuriu, u sjedinjenih državah Amerike odkrio na lovu jednu olovnu rudu, koja mu se činila vrlo izdašnom. Našao je tu rudu do 50 miljah (engl.) daleko od njegovog boravišta, a 40 dalje od svake naselbine. U nadi, da će mu taj olovnik veliku korist donieti odvaži se, da se ženom i dvojom djecom onamo preseli i taj prediel zauzme.

Natovari na jednog konja najnuždnijeg orudja i raznih potriebština, a na drugoga konja svoju obitelj; on sam uzme pušku na rame i otisne se iza rana jutra na put. Pod večer jih stigne oluja, grozna kiša, grmljavina i striele; mladje diete, jedva godinu danah staro, bijaše preslabo, da tako burno vrieme podnese a i ostalim bješe to nesnosno, s toga se je čovjek sretnim čutio, kada je u jednom zapuštenom čardaku na putu mogao spasiti si obitelj. Za tu jednu noć urediše si po mogućnosti udobno i muž zapali vatru te podkuri ju, da jim bude

što dulje topline i da jim se promočeno odjelo posuši. Supruga priredi u jednom kutu počivalište i pristavi k vatri večeru. Taj čardak bio je na prosto sabijen od raznog drveća, dasakah i kladah i premda se već dimnjak bio porušio te je sve izgledalo vrlo poderano, ipak je bio od kiše občuvan i unutra suh. Dim nije mogao van, nego se je po kolibi razlegao što jim dosta neugodno bijaše, ali bar toliko koristilo, da jim je razgonilo množinu moskita, što su iz bližnje močvare na rojeve obletavali. Od silnog napora toga putovanja sustali su i umorni zaspaše naskoro, te su mogli tako dva sata počivati, kad je malo diete zaplakalo i pošto ga mati nikako umiriti nemogaše, pozove si supruga. „Molim te da doneseš još vrč vode, diete mora biti žedno a i meni samoj se je prisušio jezik od toga dima.“

„Odma ću donesti, samo ću prije još malo vatru potaknuti i luč si zapaliti, da laglje nadjem vrelo.“ S timi riečmi ustane i pipa do ognjišta. Ali jedva što je dva koraka načinio zakriči strašno i skoči na drugu stranu kolibe.

„Za boga miloga! — šta ti je mužu dragi?“

„Ništa“ uzdahne težko: „ništa, stao sam na nješto.“

„Dakle ću se ja ustati i vatru uzpiriti“ reče mu supruga i htjede se dignuti, ali joj u taj mah zavikne muž, da se je sirota žena grozno stresla.

„Stani, nemiči se nikud. Za volju božju ni koraka s mjesta gdje ležiš, negiblji se dok luč nezapalim.“ —

„Šta ti je Williame, govori, šta ti se je dogodilo?“ zaklinje muža i od straha se skoro zaduši.

„Zmije su u sobi i ja sam stao na jednu.“

„Zmije? — i ujela te je?“ — pita ga u groznom osjećaju.

„Mislim da nije; jedna je frknula na mene ali me nije pogodila. Ostaj samo mirna i drži se djece.“

„O bože moj, samo da bi skoro dan osvanuo, ja ću umrieti od straha.“

„Ma za ime božje, negiblji se, i budi gdje si.“

„Ja ću biti mirna s djecom; samo da se tebi nebi koja nesreća dogodila!“

„Da, da, ja ću se čuvati, samo ti pazi na djecu.“ Sve se je opet umirilo i postalo tiho. Dugo vremena je u smrtnoj bojazni čula, slušala i napokon joj se trudne oči sklope. Ali to nebijaše sladki san, nego užasne slike dolaziše joj i najednoč skoči iz nemirnoga snivanja kad je već zora zabielila. Djeca mirno ležahu, a i William ležaše na drugom kraju i nemiče se. Od tih groznih zvierih nije bilo nigdje opaziti nijedne, valjda jih je dan razgonio.

U velikoj brigi ustane žena, da probudi muža; ona ga zove i drma — ali on ostaje niem i negiblje se; okrene ga malo po strani da mu pogleda u oči — i zavrisne užasnim krikom kad opazi staklene oči i nateklo lice, koje već niti za spoznat nebje.

Nesretnoj ženi navali rieka od suzah i uzalud se muči okol mrtvaca, nebi li ga opet oživjela i napokon od tuge i žalosti padne i sama na tla kraj muža. Djeca udariše u plač, a starija djevojčica od četiri godine zagrli majku i ljubeć ju probudi sirotu.

Šta da čini sada? Jadna kukavica oćuti da je ona jedina braniteljica svoje djece i to joj ohrabri srce. Sakupi sve svoje sile da neklone duhom; pobrini se da djeci pruži zajutrak i zatim se odvaži da dragog si mrtvaca spravi u hladnu zemlju. Izkopa blizu vrela grob i odvuče nesretnoga supruga onamo, klekne kraj njega i zaplače ljuto tužna udovica; donese iz poderanoga čardaka dasku da pokrije tielo i zameće zemljom. Vidivši to djevojčica hoće plačuć da ustavi ruke majčine i moli „ah ljubljena mamice, nemoj bacati zemlju na moga dragoga očeka!“ i majci opane lopata iz rukuh.

Roneć suze pritisne sladko diete na materinu grud i odpelja ju na stran da uzmogne čemerni posao dovršiti; sa njekoliko kamenah i drvjem zabilježi to sveto joj mjesto.

A šta sad dalje? — U čardaku joj više nebje utočišta pa i nebi imala hrane više nego za koj dan, a k tomu joj pogled toga strahotnoga stana lomi dušu i srce, da se je žurila čim brže pobjeći kud god bilo.

Sve što joj bi putem prečilo i nije joj neobhodno trebalo, to je u jedan kut složila i vrata priprla kako je mogla.

Zatim potraži jednog konja, koj je nedaleko pasao, naprti mu najprije živeža pak najnuždnijih stvarih i zajaši s djecom na mirnog konja. Ali eto neprilike, nezna puta natrag i pomisli, da će blago samo naravnim nagonom pogoditi put opet kući; nu prevari se, jer se konju nije htjelo mastne paše ostaviti i s toga ona pograbi konja za uzdu da ga sama vodi, dočim jih drugi konj mirno slediјaše. Pušku pokojnoga na ramenu i njegov britki nož za pojasom išla je sa sto mukah po toj gustoj šumi prama jugoistoku u brigi, da joj se djeci što god nedogodi. Okol podne se vedro nebo naoblači i sad joj sunce prestaše biti vodjom a po kori šumskog drvja nije se razumjela ravnati kako to šumari onuda poznadu. Odvažno se zaputi napried i dodje pod večer do jednog brežuljka, gdje voda izviraše. Tu zaključi da će prenočiti, ali ružno zavijanje kurjaka i neugodni glasi sovah plašiše djecu, koju ona i sama u strahu trudila se utješiti. Kad su djeca zaspala tad sjedne kraj njih nabitom puškom u ruci da bdije nad njimi do bielog dana, nestisnuv ni jednog oka, nego pazeć na svaki šušanj ili gibanje listine. Od plača krvavimi očima digne se u jutro da nastavi put — ali nigdje ceste niti staze, niti žive duše. Drugu večer nahrani si djecu i još joj ostade mali zalogaj kruha, a treći dan pridruži se svoj nevolji jošte i glad. U šumi je svaki čas kakvu zvier mogla strieliti, jelena ili srnu, nu pobojala se, da joj se nepoplaši konj i s uplašenom djecom nepobjegne. Istom pod večer trećeg dana doleti joj jato divjih puranah i izpali medju nje pušku te joj padne jedan pogodjen. Na to naloži oganj da ga speče, nu prije zamota si malu kćerčicu da ju polegne u travu, a diete je od glada plakalo na sav glas. Brižna majka oko vatre opazi na jednoč, kako se u mraku približuju vuci namamljeni kroz djetinski plač. Skoči i opali pušku medju nje, da je sva okolica zagrmila. Ali tko da opiše čuvstvo nemilo od sudbine progonjene udovice, kad odma poslie njezinoga hitca začuje glasni „Halo!“ iz šume, kao odgovor na izpaljenu pušku. I ona zakriči i odaje se da ju spasitelj laglje nadje.

Bio je to samotni šumski stanovnik, koj se nemogaše načuditi, kako je u tu pustoš slaba žena s nejakom dječicom zabludila. Nu Amerikanac nepromišljava dugo, nego odma djeluje. Odma odpelja taj stranac sve tri u svoju naselbinu ne daleko od tuda, gdje je te nesretnike njegova supruga ljubezno primila. Taj čovjek je već prije čuo prvo pucanje i zatim plač djeteta, što mu se činilo slično kao da divji panter nazivlje. Sve to žešće urlikanje kurjakah izmami ga napolje i tu čuje opet opaljenu pušku, što mu bje dovoljnim znakom, da mora njetko biti u opasnosti, koj je u šumi zabludio.

Ovaj naseljenik bio je do dvadeset miljah udaljen od njezinoga putnog cilja i drugi dan jih na kolih odveze do njihove kuće. Dovle ju je neobični napor njekako na noguh uzdržao, ali došav u kuću njezinih roditeljah sruši se od prenapetosti živacah i padne u težku bolest od više mjesecih.

Polag opisa te gospoje uputiše se više mladih ljudih odma k tomu zlokobnomu čardaku, gdje su sve onako našli kako je to ona bila ostavila. Ali mjesto da te stvari kući odma odpreme, zaključiše ostati tu prieko noći, da ako ikako bude moguće utamane to zmijino leglo. Zakuriše u sriedini vatru i za jedan sat izpuzahu iz svog duplja dvie grozno velike zmije klopotuše svištajuć prama ognju. Puknu puške i četiri zrna ustriele otrovne te gorostasne zmije. Smioni lovci objesiše te zmije na grob nesretnoga Williama i javiše glas osviete tužnoj udovici.

Blago onomu, koj je sa svojimi zadovoljan i nehlepi za suvišnim, da u lovu za umišljenim bogatstvom nezaglavi tako žalostno, kao ovaj kukavni Misurac.

Feuilleton.

Dvojako jahanje. Admiral Ruiter ležao je jednoč svojim ratnim brodom pred Roterdamom i pošto ga stanovnici toga grada veoma štovahu, prirediše mu u slavu njegvoga junačtva raznih svečanostih.

To je srdilo zapovjedajućega generala od zemaljske vojske u Roterdamu i zamislio je, kako bi Ruiteru skuhao šaljivu poparu.

Pozove ga na svečani objed, gdje ga je sa svakim mogućim kulinarskim luksusom podvorio. Poslie ručka reče general: „Moja gospodo, mi ćemo crnu kavu u mojoj vili popiti i dobro će nam biti ako se malo projašimo."

Dopeljaše krasne dragociene konje — ali admiral još nije nikad na konju sjedio i s toga se je na svaki mogući način branio jezdenju, ali najposlie morade popustiti i zbilja uzjaši vatrenoga konja. Sjedio je kao krojač na vatrenu konju, koj je u svom jogunluku skakao na sve kraje, da su oficiri naučni na konjske parade skoro u smieh udarili

Kroz grad išlo je još kojekako u redu i polagano, ali dok su bili izvan grada podbode general svoga konja i sva družba poleti u skok — pa i admiral s njima — nu nagibljuć se sad desno sad na lievo da se je napokon morao prihvatiti za sedlo i za grivu; ali prije nego što su došli do generalovoga zaselka, ritne se parip i admiral se izpruži na piesku. Htjedoše od potajnog smieha oficiri popucati i sam general izpričavajuć se jedva se je uzdržao od smieha i srećom da mu se nije ništa opasnoga dogodilo, nu očitovao se admiral, da neće više nikad na konja. General pošalje po svoja kola, te se je pod večer mogao kući odpeljati. O tom se je njekoliko danah po gradu govorilo i osobito su se zemaljski oficiri zabavljali s jahanjem morskoga vojnika. Ali admiral se dosjeti: „Čekajte vi zemaljski puzavci, ja ću vam prirediti uspomenu, da ćete se dugo sjećati na nju."

Njekoliko danah kasnije bude pozvan general i svi njegovi oficiri na sjajni banket na admiralski brod.

Ruiter je dao sve prekrasno prirediti i stolovi se prigibahu od najukusnijih jelah; svi mornari u svečanom odielu bijahu unapried upućeni što da imadu raditi. Napokon dodjoše gosti i gospodski nakićene ladjice i čamci dovezoše sve na luxuriozno udešeno mjesto. Poslie objeda razigra se u svih dobra volja i admiral napije zdravicu u slavu Holandije. On ustane i svi snjim dignu visoko čaše da se kucneju — ali u taj čas zagrmi sto i dvadeset topovah toga ratnoga broda u jedan put da se je ta gorostasna ladja uznihala. Svi ti gosti probliediše od užasnoga praska i popadaše na sve strane po podu, dočim su mornari u grohotan smieh jednoglasno udarili. Ruiter i njegovi morski oficiri jedini stojahu čvrsto na noguh.

Kad su se od golemoga straha opet nješto oporavili i podigli — primieti jim admiral:

„Mijnheers, dat is mijn Poardt" moja gospodo, ovo je moj konj.

Ali pozvanim gostom presjelo je svako smijanje, dočim je Ruiter činio kao da nije bilo ništa.

U jednom **francezkom časopisu** čitala se je sliedeća pripoviedka, od koje bi sadržaj mogao se rabiti za liepi veseli igrokaz. U nekom gradu južne francezke služio je mladi Juraj D. kod poštovnog ureda. Plaća mu bijaše malena i s toga je lahko pao u izkušavanje da zagrabi u blagajnu pošte. I zbilja ga obmami novac, padne u napast te pobjegne s ukradenim u sviet. Iza kako je sve potrošio, odluči u velikom strahu vratiti se u roditeljski dom i svoju krivnju priznati. U prvi čas bijahu svi u kući neugodno presenećeni, nu ipak stadoše odma snovati način, kako da vlastito diete spase. Gjuri bijaše 17 godinah, mladić nježnog uzrasta i lica snažna kao krv i mlieko i tako dodjoše na tu misao da promiene Georgesa u Georgettu, te ga preporukom jednog pouzdanog prijatelja pošalju u Paris u jedan glasoviti magazin modne robe u predgradju St. Denis, kao djevojku u nauk. Ta nova učenica bijaše iz prva dosta nespretna, ali joj se je kroz prste gledalo, kao djevojci iz ladanja, koja je istom prvi put ostavila svoj dom. I ta curica ponašala se je veoma stidljivo i plaho. U večer po dovršenom poslu odielila se je bojazljivo od svojih drugaricah pod izlikom da neće da bude komu na neprilici. Poslie nekoliko mjesecih kretaše se već slobodnije nu pazila je strogo na čednost. Jedan magazinski odpravnik bijaše se zagledao u nju i dopustio si nekoje sloboštine, ali mu je to presjelo kad ga je ona čvrsto ukorila da se je divio Georgetinoj kriepost.

Medjutim se je iztraga na pošti dalje vodila u poslu pronevjerenja i kroz pisma, koja su od Gjurinih roditeljah dolazila u Paris, saznalo se je za prebivalište i za preobraženje njegovo. Jednog liepog dana morade Georgetta, uzprkos svemu prosvjedu i protivlenju gospodje vlastnice toga Etablisementa, koja je pripravna bila jamčiti za vanrednu čednost i poštenje te gospodične Georgette, ipak s povjerenikom poći na policijski ured.

Njezine prijašnje drugarice bijahu na tu viest bez utjehe, što su se dale tako prevariti.

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 5. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Kristina ga pogleda naglo i njezine oči očitovaše najveću prepast i strah, ali isto tako brzo opet baci oči dole da sakrije uzrujanost, koja ju pograbi od ono nekoliko besjedah. Dopust? šaptahu joj usta. Vi ćete da me samu ostavite?

Gorki posmjeh pokaza se za oka tren na njegovu licu i isto tako brzo izčezne. Možebiti da joj htjede reći, da je on sada suvišan u kući, ali što to na njega spada i ludo bi bilo radi toga kakovu osjetljivost pokazati.

Milostiva gospodično! odgovori bez promišljanja, ja sam toga mnienja, da moja prisutnost u Vesterasu sada nije baš neobhodno potrebita, a nasuprot me drugi jedan važan posao silno zove da ga obavim i da dugo već zanemareno naknadno izpunim.

Medjutim ovdje nije mjesto, da o tom obširnije govorim. Bili vi htjeli da me večeras ili sutra jedno pol sata posluhnete?

Kristina morade svu snagu uzeti da neodkrije brigu, što joj zadadoše rieči Erihove, pa je ipak jedva odgovorila plahim glasom: Vi znate, da sam u svako doba pripravna slušati vas. Želite da se vratim?

Nebih vam rad smetati i vašu šetnju pokvariti. Kad je ta stvar tako dugo počivala, može još i nekoliko satih čekati.

Kristina se zlovoljno i mrzlo nakloni Erihu i nastavi svoje šetanje. Srdilo ju, što je ponudila Erihu da će se vratiti a on to u kratko odbio, ali ju ujedno i uznemiriše njegove rieči da se je u sviesti jedva uzdržala. Šta to znači? — Hoće da otidje? — Nerači mu se dulje jesti kruh u mojoj kući. — — Ali ne, ne — Nije li mu ona što krivoga možebiti učinila? — ali zašto je on tako hladno i na pol jezika govorio? — Dosta puta je opazila njegov ozbiljan i mrki pogled, pa se niti ona nije ustručavala njega hladno i prkosno gledati — pak onda?

Ne — bolje da je tako. Predugo ga je ona pustila da s njom vlada — pa da nije bilo njega, nebi li se njezino srce prije sklonulo bilo potražiti boravište Brigitino? Njegova oholost ju uztezaše; pa kako je ona radi toga težko trpila sluteć da joj sestra strada u ljutoj nevolji. Dašto da je Brigita pogriešila i tu nije bilo za Kristinu nikakova izpričanja, niti mladost niti njezina neizkusnost, ali napokon joj bijaše Brigita sestrom — jedini stvor njezine krvi na ovom svietu.

Takovimi misli zaokupljena, hitjela je Kristina kući i od naglog hoda kao i uzrujanosti zarumeni joj se lice i oči joj se kriesiše živom vatrom. Nekada se je ona nadala najvećoj sreći, koja se na zemlji željeti može, pa ju je mnogo stalo gorke borbe prije nego se toga sladkoga snivanja morala odreći. Sada je spoznala, što joj valja još učiniti i upravo

bje jošte dosta rano, da je mogla mirnom dušom odpustiti Eriha Larsona. Kristinino srce kucaše kao da hoće pući, nu to bijaše odvažnost, koja ju na jednoč oduševila, čvrsta volja, da sada netraži više vlastite svoje sreće nego da spasi Brigitu od propasti; pa zar nije to dična zadaća, za koju se je sada odlučila?

Kristina je svoju šetnju i nehotice dalje protegnula, nego joj bijaše namjera, pa dosjetiv se tomu okrene naglo natrag. Postade joj ugodno oko srca i oči joj veselo progledahu kod njezine nove odluke. U takovom razpoložaju susretne se sa Gustavom Alströmom, koj je već nekoliko danah snimao slike u bližnoj romantičkoj okolici i kako reče — nakanio je u bližnji gradić kući se vratiti. Pogledav Kristinu, začudi se nad izrazom njezina lica, kojoj je osnova novog života razveselila dušu. Pruživ slikaru ljubeznim posmjehom ruku, opazi mu namršteni oblak na čelu.

Zar vam se je što neugodna dogodilo? pitaše ga zabrinuto, kad je on niemo uztezuć se prihvatio njezinu ruku.

Gospodično Stjernhielm — vi to možete još pitati? odgovori joj treptećim glasom. Meni se nije ništa neugodna pripetilo, nego se je vama moralo nešto vrlo ugodna dogoditi. Vaše se lice blišti od radosti.

Ona se prepane časak nu odma se opet nasmješi.

Pa ako me je zbilja što razveselilo — zar mi nebi vi to priuštili?

Ako vi to uživate o mom trošku — ako je vaša radost kupljena za cienu krvi moga srca?

Neobično mrkim njegovim pogledom uplašena pitaše ga: kako da to razumijem — kako bi ja svoju sreću vašom krvi morala kupiti?

Stisnuv grčevito usti šutiše on jedno vrieme. Eh! — digne ponosno glavu — zašto da dulje šuti? zar nije dosta dugo odvlačio? a sada? sada hoće da dodje na čisto.

Nikad ju jošte nevidje tako dražestnim posmjehom, nikada tako veselim izrazom lica. Šta je to moglo biti — što je takovu promienu prouzročilo? Napokon težko uzdahnuv progovori:

Gospodično Stjernhielm, dosta sam dugo sustezao čuvstva moga srca — sakrivao jih duboko. Vi barem niste vidjeli što u meni plamti — ili niste niti htjeli da vidite? Nemojte me tako ozbiljno gledati — nastavi molećim glasom, kad je ona dirnuta od njegovog vrućeg daha koračila natrag — neuzimljite mi hrabrost kad vam želim kazati sve ono, što mi dušu tišti. Moram vam izpovjedati, pa makar da me vaš odgovor gurne za uvjek u biedu i nesreću.

Kristina je danas izgubila svu moć nad njim. Srce joj se uzbunilo i volila bi da se nije ovdje s njim sukobila. Njegov pogled ju smete i nemogaše više da digne oči do njega, nu ipak se osviesti, da si je sama priznala da ga dalje slušati nesmije.

Prestanite gospodine Alströme! i netrgajte objestno prijateljski vez, koj bje dosad medju nami. Ja neću i nesmijem da vas dalje slušam.

Kristino — jeli je to zbilja istina? Toliki izraz straha i očajanja bijaše u njegovih riečih da se je upropastila. Njoj nebijaše tajnom da se je mladi slikar u nju zagledao, premda ga ona ničim nije u tom hrabrila. Ona ga susretaše vazda uljudno kao svakoga drugoga čovjeka; tiha i ozbiljna prijaznost bijaše joj u naravi pa se je napram njemu možebiti još i više suztezala.

Kristino — jeli je to istina? opetovaše on istim zdvojnim glasom.

Gospodine Alströme — ja nemogu inače da govorim. To je ona čvrsto i razgovetno izustila nu pogledav mu u mrtvobliedi obraz zapanji se od straha. Mukom umuknuv upilji Alström oči u zemlju, pa zatim pogleda ozbiljno Kristinu.

Vi me ipak morate posluhnuti, Kristino Stjernhielm, jerbo vi nemožete niti prosjaku zabraniti, da vas zamoli za koj dar — to reče tiho, al sve jačim glasom nastavi do najvatrenije strastvenosti. Vi ćete me poslušati, da čujete šta ste iz mene napravili, do kojeg stepena nevolje me porinuste kad me tako mrzlo i bez srca odbijate, pa se tad još hladnokrvno usudite reći — „ja nemogu inače da govorim.“ O, sveti bože, negledajte me Kri-

stino takovim pogledom srditosti — jer to nije moja krivnja da vas ljubim — tako iskreno ljubim, kao što je ikad koja žena bila obožavana. Neodvračajte se od mene, vi ste poćutila prijateljstvo prama meni, zašto da se to prijateljstvo nebi ugrijalo do onog čuvstva. koje bi me najsretnijim čovjekom učinilo — da, još više — da me spasi od skrajnog očajanja. O Kristino, smilujte mi se! Ja vam čitam u vaših očijuh, da me neproklinjete i to je već više sreće nego što se nadah. Recite mi samo još to — da nije dosad još nitko zauzeo vaše srce, pa ću vam se za te rieči na koljenih zahvaliti.

Gustav Alström prihvati ju za ruku i ona se nije tomu branila, nu u njezinom pogledu nemogaše on opaziti niti najmanjega traga njegove nade. Ona ga gledaše s izrazom pomilovanja, da mu je s toga krv u žilah stala. Zar da mu se sada ovdje razkrši brod svega ufanja, gdje je toliko puta prezrena ljubav u najnežnijoj čistoći evo došla do jasnog očitovanja? Za jedan čas bijaše Kristina smetena od njegovih riečih i Gustav Alström vičan na pobjede u ovakovih slučajevih nije više dvojio o tom, da je njezina uzbunjenost temeljem nove nade za njegove vruće želje.

Na jednoč potegne Kristina svoje ruke k sebi i zažareno lice joj probliedi.

Gospodine Alströme, reče mu mirno i odvažno, nemogu da vam na vaša pitanja odgovorim, ali znajte bar to, zašto da vas nemogu i neću da slušam i da iskreno žalim, što je medju nami došlo do ovakvoga divana. — Kristina Stjernhielm neće nikad pružiti ruku ikojemu mužu — ako nebi. —

Zamukne i opet joj udari krv u lice.

Izgovorite, Kristino, povikne Alström, neima tih uvjetah, kojih ja nebi pripravan bio izpuniti.

Tiho, — nerecite ništa, radi česa bi se morali kajati — primjeti mu ona i njezin umiljati glas zvučio je strogo i ozbiljno:

Da sam siromašna i od svega svieta zapuštena. —

To vi niste Kristino — pa da i jeste, ja bih vam ponudio zavičaj, možebiti ne toli krasan kao što je Vesteras, nu svakako dostojan vaše osobnosti.

Iz dna duše uzdahne Kristina ugodnim osjećanjem ugledav u očijuh Gustava Alströma da istinu govori.

Ne — siromašna nisam, ali ima u životu odnošajah. koji čovjeka više tište nego ubožtvo, pa takov je i moj udes. Nemojte me dalje pitati, jerbo vam nebih mogla više odgovoriti. Budite uvjereni, da je zbilja tako i više nenavaljujte bezuspješnim pitanjem.

Nikada, Kristino Stjernhielm, uzklikne Gustav vatrenim pogledom. Tako se neigra sa životnom srećom čovjeka. Posve inače bi to bilo kad biste mi izpovjedali da me mrzite, da sam vam oduran! Pa i onda bi još moja ljubav nadvladala vašu mržnju i prezir.

Kod takovih besjedah još većma probliedi Kristina i zažmiriv trenutak brisaše si s čela znoj i primjeti izmučeno.

Pa šta da vam jošte rečem?

Recite mi, zašto da odbijate moju ruku, odvrati joj Alström molećim glasom. Dopustite da bar saznam taj jaz, koj me od vas dieli, možebiti da bi ga ipak na krilih ljubavi preletjeti mogao; to je sve što od vas tražim.

Al Kristina šuti; čudnovate misli joj kolebaše u glavi. Ona nije dvojila da ju mladi slikar iskreno ljubi — te bi ipak možebiti uz njega sretno išla po stazi života — pak jeli je to mudro da ga odbija? Ako se Brigita nikad nepovrati, pa ju još k tomu i Erih Larson ostavi, tada na cielom širokom svietu neima nikoga, a evo joj se ovdje nudi vierno srce, koje je ona htjela da od sebe odrine.

Danas ne, sada vam nemogu dati na to odgovora, prošaptne uzbunjeno. Treba mi vremena da si o tom zrelo promislim. Nemojte me siliti da vam išto dalje priobčim ili što god obećam, što možebiti nebi mogla održati. Na mom ramenu leži težka sudbina i ja moram pokušati, nebili taj jaram mogla odbaciti prije nego što odlučim o mojoj budućnosti.

Kada dakle — kada ću moći čuti odgovor?

Kristina se razabiraše.

Dodjite poslie četiri nedielje opet u Vesteras, ali ne prije, jerbo vam nebi ništa ko-

*

ristilo. Na moju odluku nesmije ništa uplivati, da ju tim sigurnije mogu izvesti.

Pa u te četiri nedielje da vas nesmijem niti vidjeti, Kristino? — Vi ste nesmiljena, vi neimate pojma o čuvstvih, koja s menom kreću.

Upravo zato što imam pojma zahtjevam takov rok, odgovori Kristina mirno. A sada me pustite, to je posliednja molba, koju na vas upravljam. Meni treba vremena da sve uklonim što mi je na putu i da upoznam kakove žrtve providnost od mene traži.

Ja vas nerazumijem Kristino, ali neimam više hrabrosti da vas dalje pitam. Vi ćete činiti što je pravo, ali nemojte zaboraviti, da se radi o sreći moga života. Dakle za četiri nedielje vidjeti ćete me opet u Vesterasu.

Tako se rastadoše rukujuć se na brzo. Gustav Alström ode opojen od najljepšeg ufanja, a Kristina oborena od nebrojenih brigah i nemira krene polaganim korakom kući. Trnovit joj se činjaše put u budućnost a malo prijaznih stankah na tom putu, ili — možda joj se ipak i druga jošte sreća smije nego ona o kojoj se joj nekad snivalo?

Tužni joj se posmjeh uhvati oko ustiuh kao da dvoji o mogućnosti kakove sreće. Ali ona i nezahtievaše više nikakove sreće i želiše dapaće, da se nije niti sastala sa Gustavom Alströmom. Ganuta od milosrdja preuzela je nove obvezanosti, koje izpuniti joj nebje moguće. Ona je ćutila naprama njemu prijateljsko osjećanje, jer joj je mnogu snuždenu uru i žalostne misli odagnao, ali drugog nagnuća još nije u njoj bilo. Nu ipak, zar da se ona za uvjek odreče od one sreće, što ju uživaju druge gospoje u družtvu ljubljenoga supruga? Pa zašto? Zar radi toga, što ju onaj jedini slabo cieni porad njezine sestre? Gustav Alström ju sjegurno nebi nikad manje štovao, jer ju on od srca ljubi.

Prije nego je Kristina prispjela u Vesteras došla je svojom odlukom na čisto; možebiti da još što spasi za svoju budućnost.

Mirnije i sviestno stupila je pred Eriha Larsona, koj ju je već u sobi čekao, nu ipak joj bijaše poznati na bliedom licu, koli se je težko borila posliednji još čas.

Erih Larson ćutio je nešto pomilovanju sličnoga kad je opazio, da je nježno crvenilo probilo joj kroz bliedi obraz kao znak da joj je srce žalostno; pa kako bi to sve bilo moglo drugčije biti, da je ona kadra bila svladati svoju oholost.

(Nastavit će se.)

Kramar i njegov pas.

Amerikanski dogodjaj.

Prije njékoliko godinah putovah kroz jedan prediel Michigana, pješke ili na kolih, kako mi se je slučilo. Trgovah sa svilom i nakitom. Moj jedini putni drug bijaše veliki pas od Nevfoundlandske bagre. Lion bijaše dobroćudan i mirne naravi, upravo dorasao svomu zvanju, te se nije nikad upušćao u grizljive svadnje kojekakve pasčadi, nego bi višeputa dostojnom mudrosti previdio male uvriede nižjih pasminah i riedko kad bi se ogledao s kojim napadačem njegove vrsti, ali takov zanovetalac si je tad zapamtio da nije dobro zadjevati se u Liona.

Putem bi uvjek išao uz mene, a kad sam gdje trgovao, tad se je sjeo u blizinu i pazio na moje gibanje kao da je poslovni nadziratelj. Nije mu bilo pravo kad su mušterije robu razbacivale, što je potajnim mrmljanjem očitovao i znao je, da li je kupac s mojom privolom robu spravio. Meni se činilo kao da on vriednost moje robe poznaje i da ga srdi ako tko previše prigovara ili odviš se pogadja. Bilo kako mu drago — ele on se je veselio i repom mahao kad sam dobar posao napravio.

Kao čuvar bijaše veoma pazljiv. da mu doista ništa nije moglo zginuti i u obće vrlo drag i koristan drugar na mom putovanju.

Ceste i sredstva za trgovački promak bijahu riedka i nedovoljna pak i nesjegurna, s toga moradoh od mjesta do mjesta mnogo pješice ići, što mi nije bilo vrlo ugodno. Kultura zemlje bila je još u prvom razvitku i na samotnom drumu počinila su se mnoga razbojstva i bez dvojbe bilo je dosta takovih, kojim je moja dragociena roba u oči udarala, da bi jih lakomost lahko u napast uvela radi toga me i ubiti. Ta briga me je mnogo puta trapila, kad sam kroz daleke zapadne prašume prolazio. Ali stari moj Lion bijaše svagda uz mene pripravan umrieti braneć moju osobu i imetak. K tomu bijah vazda oboružan sa dobrimi nabitimi kuburami. To oružje i moj Lion davahu mi čuvstvo podpune sjegurnosti. Noćju ležao je medju krevetom i vratami, da nitko nebi mogao unići bez njegovoga znanja.

Jednog ljetnog dana nalazih se u njekoj naselbini na obali jednog jezera i namjeravah još taj dan prispjeti u drugo njeko mjesto. Kolah nisam mogao dobiti nego da čekam do sutra, a budući da mi se to nije htjelo, odoh pješke dalje.

Bilo je već kasno po podne a ja kao dobar hodac gazih kriepko napried, nu pod večer opazih neugodno, da taj put vodi kroz pravu šumadiju i da mi se staza sve više gubi čim je tamnija noć postajala; nu Lion bje uz mene a ja naučen na slične biede nisam se baš mnogo uznemirivao. Mrak me uhvati i po mom računu već bi bio morao doći do te naselbine — ali nigdje ni kuće. Nadjoh se u čudu, jer oslanjajuć se na moje zdrave noge, znao sam si razmak odmjeriti, pak u ovom slučaju ili sam zabrazdio na krivi put ili su me zlo ubavjestili o daljini. Medjutim sam snažno dalje koracao dok se namjerim na budi kakvo obitavalište. Doskora se obveselih opazivši svieću u jednoj kolibi, gdje se nadah prenočiti. Pokucam na vrata, koja mi vlastnik odma otvori.

Ja doista nisam jedan od onih, koji u predsudah živu i svuda nješto slute, ali onaj čas, kad sam ugledao lice toga domačine, činilo mi se je kao da mu nješto iz očiuh čitam što me neugodno dira a još neprijaznije njegovo osorno pitanje, što da želim. Odgovorih mu, da sam zabludio te prisiljen umoliti ga za konak.

Oklievajuć me pusti u kuću.

Visoka ženska sjedila je u kutu kod vatre vareć juhu. Još mi se nije nikad tako oduran obraz predočio a činila se kao da i nije opazila moj dolazak. Moglo joj biti 40 godinah; neobično dugo lice naguživano i oštro zašiljani nos, neopisivi nakit glave, iz pod kojega joj razčupana siva kosa viriše i ciela odječa predstavljaše ju ženskom grdobom.

Njezin muž i ona okrenuše namah oči na moje stvari, kad sam jih položio u kraj. On, prsata jaka ljudina, komu je na čelu bila upisana sebična pohlepa promjeri me od glave do pete i odgovara na moja pitanja uljudnije nego izprva i potvrdi mi, da sam sišao s pravoga puta. Uslied telegrafiranja s očima medju ovimi dvimi stvorovi izjavi se gazda, da mogu tu ostati, što, motreć značaj obijuh nije mi bila upravo velika milost.

Skuhano to jelo donese baka na stol te ponudiše i meni da s njimi večeram. Sjednem uz moga domačinu, koj je takodjer pet minutah prije mene s puta došao, a moj pas kao obično do mene da i on što dobije.

Poslie večere izvadim jedan list, tobož kao da čitam, ali kad kada pogledam po strani i smotrim kako obadvoje porazumno bacaju oči na moga Liona, koj jim bje na putu. Opaziv to namigivanje prignem glavu iza lista kao da sam zadriemao i tad me još većma uznemiri njihovo sumnjivo vladanje. Napokon uzme duga copernica moj svežanj u ruke da ga važuć sudi o sadržaju i otvoriv ga kriesiše joj se oči kao zmiji, kad je vidjela da osim svile i robe za kitnju ima tu i poveća svota novacah.

Sreberni moj novac obično nosio sam u prtu medju robom, dočim su bile Banknote u pojasu okol tiela,

Kad je pregledanjem bila na brzo gotova pozove i supruga si da i on to vidi što se očevidno i njemu dopalo. Zatim otvori vrata da izmami Liona napolje. Premda je Lion njegovu pantomimu razumio, nehtjede se ni ma-

knuti iz pred mojih noguh, gdje je mirno ležao.

Na koncu izgubi baka strpljivost, pograbi roglje od peči i zagrozi mu se, nu on joj izkesi svoja dva reda zubah i ona odma obustavi svoj uljudni poziv te spravi opet vile u kut. Ja se malo ganem, što oni odma opaziše.

„To je liepi pas" reče on tako, da sam mogao i ja čuti „valjda da bi rad napolje".

On je mislio da ću ja psa van izagnati ali k tomu nisam imao volje niti najmanje.

„Krasan pas" ponovi baka za čas — „baš vrlo krasan pas" i ponudi mu komad mesa i pokuša ga gladiti. Ali na njezino čudo on nehtjede se na to obzirati nego se digne u bojno stanje. I ja se začudih, jer nisam toga jošte doživio, da bi se Lion od komada mesa odvratio. Zar je on dielio moju sumnju? Jeli ga je naravni nagon uputio da ta ruka, koja mu nudi takov oblizak nije prijateljska?

Taj znak dušmanstva smete vješticu te iza moga stolca zagrozi mu se svojimi koščatimi suhimi šakami, ali on nepita dalje za ljutite izraze njezinih čuvstvah.

Sada odlučih da se posve probudim, što iza zievanja i protegnuća učinim. Odmah je bila viditi mirna nedužnost na obih osobah i ja jih zamolim, da mi pokažu gdje bi se mogao leći. U toj kolibi bile su samo dvie sobice i oba odu u drugu da mi priredе krevet. Kad sam ustao — motriše svako moje gibanje i ja ostavih navlaš moj svežanj, što oni očitim zadovoljstvom opaziše, ali kad se vratim da ga ipak ponesem u svoju sobu, tad jim se opet lica naoblače. Ali to još nebijaše sve. Ja sam prvi u sobu stupio a ona htjede psa vani ustaviti. Ali moj Lion džipne jakim skokom na vrata da je skoro ženu srušio i dodje k meni. Izpričajuć se reče: „mislila sam da će pas voliti da kod peči ostane."

K tomu pridoda još kuće gospodar „bacite toga cucka napolje! To vam nije zdravo da jedan Gentleman dieli sobu s psetom." To reče brižljivim načinom za moju dobrobit.

„Volim da bude kod mene kad je tako naučan" odgovorih mu.

„Da se nebi omrsio na govedini što unutra visi."

„Nemajte brige, on nedira u ono što mu se nedaje."

Dadoše mi lojenu sviećicu i prvi mi bje posao, da sam si u sve kute posvietio. Bijaše udobno uredjena soba: u jednom kutu na hrpi sbacano razno bilje, svakovrstna divjačad, po stienah razapete kože volovske, a stiene drvene bez vapna — tako liepo da se i kakavni pustinjak nebi zadovolio s takvim stanom. Što mi se najčudnovatije vidjelo, to je, da su krevet postavili k stieni, koja sobe dieli i da je upravo kod vanjkuša otvorena luknja kao malo okno.

Postajalo mi čudno okol srca; imao sam prilično mnogo gotovine što je moglo moje krčmare dražiti, kao što mi je njihovo ponašanje dokazivalo. Kako bi to njim bio lahak posao kroz onu rupu meni u snu razpršiti mozak. Ta misao mi se nije nikako dala izbiti iz glave. Vrata zabraviti nije bilo moguće pošto nebijaše nikakve ključanice niti išta čim bi se dao ulaz zabrtviti; jedini Lion bijaše moje ufanje ako bi se tko usudio ulaziti.

Počeo sam se svlačiti tako, da se je moglo čuti — a kubure metnuh pod glavu i motrih što u drugoj sobi biva, jer o spavanju u takvom položaju nije bilo govora a i moj Lion bje nemiran i dodje svaki čas sa svoga mjesta do mene i opet se legne do vratah, sve kao da ga hvata nekakov strah.

Na koncu se pretvarah kao da već čvrsto spavam i stanem hrkati, ali uz to nemaknuh oči od one škulje da pazim što namjeravaju moji oštarijaši. Ležahu oba mirno u postelji dok nisam počeo hrkati, tad sam čuo da nješto šapču.

Kako mi je bilo pri duši kad sam vidio, da čovjek tiho ustaje i oprezno sa zida pušku skida. Gledao sam kako mu baka pomaže hitac vaditi i na novo nabijati debljim šprihom. Okrenem se u krevetu nješto bučnije kao da sam se probudio. Moja osnova sada bila je odmah gotova. Od dulje bolesti izpali su mi lasi te sam nosio vlasulju i ta mi je prvi krat imala u istinu biti od koristi. Ustanem polahko i napipam jednu buču, koju sam kod prijašne inšpekcije ugledao; navučem joj vla-

sulju, koja joj je pristala kao da je po njoj krojena i pozorno doplazim do kreveta te položim ju na mjesto gdje je moja poštovana glava prije ležala, upravo pred onu luknju i opet pogledam prieko — ali bože mi pomozi! — ti gadovi nabijaju još i dvie kubure.

Moram iskreno reći, da mi je moj položaj bivao užasan; ogledam se na moga Liona, komu su u tmini kriesile se oči kao dvie zviezde i uvjerih se da i on bdije. Mene probija znoj na čelu — ne sa straha — jer nisam nikad bio kukavica — ali ono izvanredno čuvstvo, da mi je sada usmrtiti čovječji stvor ili pako njemu služiti za cilj, to mi se nije moglo dopasti — premda sam znao da se mogu uspješno braniti, nu i ta samosviest nije bila kadra utaložiti moju neopisivu nevolju.

Uzmem moje dvie pištolje u ruke i prignem se prieko kreveta i stanem opet glasno hrkati ali oštro motreć gibanje moga domaćine i njegove ljubezne supruge. Moj čvrsti san bijaše jim veoma povoljan i pogledavši se znamenito namigavahu si radostno. Gazda uzme pušku i u čarapah hodeć približi se do škulje, dočim vještica za njim nosila kubure i nož. Zaviri u moju sobu i divji mu pogled opazi moju vlasulju. Sada nije više bilo šale i ja se potegnuh natrag po malo hrkajući. Odma čujem da je kokot nategnut i drhčuć od uzrujanosti čekam odlučni čas. Ali kako onda, ako je on moju prevaru odkrio? — Strah i briga izćera mi mrzli znoj po licu, nu hvala budi bogu, da ta neizvjestnost nije dugo trajala. Grozni prsak hiti sjaset sačme u moj krevet i razprši buču na sve kraje.

„Taj neće više ništa pripovjedati!“ čujem da veli i puškom lupi u pod „a sada hajdmo na psa.“

Dok je to bivalo držao sam Liona kraj mene i usta mu rukom zakrio da nelaje, što je on već znao, kad sam ga na to bio naučio. Kad je puška pukla, zatulji ipak muklo, nu ja mu pokazah na vrata i on me odma razumio. Oči mu sipaše vatru i jedva je čekao da skoči na dušmane.

„Ja ću malo vrata otvoriti i kad kučak pomoli glavu a ti pucaj“ reče taj ženski vukodlak.

Vrata se otvore, ali kučak nekaže glavu — nije on luda već on čeka svoju sgodu. Ohrabrena tišinom otvori vrata širom i Lion skoči naglo prieko babe na lopova i pograbi ga svojimi oštrimi zubi za grkljan; sruši se čovjek i bore se oba na podu a ja kao munja ščepam obima rukama vješticu. Presenećenje bijaše prenaglo, nego da bi se bila mogla ozbiljnije braniti i svežem joj ruke i noge užetom, koga ona bijaše doniela sasvim u drugu svrhu — valjda da moju lješinu s njim odvuku.

Sada se na brzo okrenem k ubojici i Lionu, da odvućem psa od onemogla zlotvora, komu bje vrat i ruke užasno okrvarene, te da mu spasim život, ako ga nije Lion odviše osakatio. Težko ga otrgnuh — ali odma skoči do babe da i nju pozdravi, koja mu se je 's vilami grozila — a sada kao mahnita vikala od boli njegovih ugrizah.

Lopov taj me čudno gledao, da ga branim od biesnoga psa, nu svezah i njemu ruke, omotah mu vrat sa njezinom pregačom kao jedinom ranarničkom pomočju i postavim Liona na stražu, koju on poslie dovršenog boja filosofičkim mirom čuvaše.

Tako smo zajedno čekali jutra i nemogu kazati, da sam se uspjehu toliko veselio kao moj Lion. Kasnije se je kod suda dokazalo da su to poznati zlotvori. Srećom da je prama jutru njetko mimo prolazio, po komu sam poručio do bližnje naselbine, te su već u deset satih oba sudu predata. Poslie dva mjeseca bjehu osudjeni na deset godinah tamnice.

Moj Lion prati me kao vjeran prijatelj svuda i neima toga novca, za koj bih se od njega rastao.

Neka nitko neprezire psa; on je jedino blago, koje se čovjeku vjerno pridruži i u sili ga junački brani pak slučajno i pogine uz tu svoju prijateljsku privrženost.

Feuilleton.

Krivi novčar. Neki kuće gospodar u jednom velegradu imao je za iznajmiti više uredjenih sobah i s toga je pribio oglase na vrata. Skoro se nadje jedan gizdelinski obućen mladi gospodin i uze si bez okolišanja jednu sobu.

Drugi dan pošlje gospodar slugu po cedulju, da može redarstvu polag propisa prijaviti ime i stališ najamnika; nu mladić mu poruči, da će mu već poslati svoju adresu. Gospodar čekao je nekoliko danah, ali pošto stanovnika nebje — otidje sam k njemu.

„Znate“ — počme mladi gospodin mucati — „ja bih vam nešto povjerio — ali, jelte, gospodine! — vi me nećete nesretnim učiniti? — gospodine, ja neznam — — ne, ne, vi doista nećete toga učiniti — čujte me dakle: ja sam vajar, graveur i umijem — mogu se tim ponositi — sa velikom vještinom banknote patvoriti. S toga nebih rado da na policiji za mene znadu. Vi ste prvi, komu sam to povjerio, — nemojte me odati i ja ću vam biti zahvalan.“

Premda se je domačina presenetio od toga očitovanja, ipak zaželi da vidi te krivotvorine i mladi čovjek mu zbilja predloži nekoliko forintačah, koje nisu bile u ničem za spoznati da su krive.

Na pošteno uvjerenje, da gazda neće na štetu mladičevu iste zloupotriebiti, prepusti mu ovaj nekoliko komadah, koje je on kasnije sa svojimi bankami pomnjivo uzporedio i osvjedočio se o izvrstnom djelu tih notah. Ali da bude još sjegurnijim, dao je u bližnjem dučanu nešto kupiti i mienjati što bje bez ikakva prigovora izvedeno.

Sada je kuće gospodaru puklo medju očima i on si stvori veliku ideju. Ako on toga mladoga čovjeka predobi za sebe, to bi se njemu otvorilo pravo kalifornijsko zlatno vrelo, samo što mu se forintače činiše preneznatne i da bi bile makar desetače! Takovom osnovom dodje on do svoga umjetničkog ukućana i priobči mu svoje mnienje.

„Ne gospodine! ja sam uvježban u forintače — a iz nova da pravim kalup za desetače, to se neizplati, jer je tu veoma mnogo posla i truda.“

„A šta velite vi za stotinjače? bili se to izplatilo?“ —

„Ah doista, to je nešto drugoga — i sam jesam već na to mislio, ali dosad mi je uvjek falila izvorna banka za muštru.“

„Ako nije ništa drugo — to vi pustite mene da ju ja priskrbim.“

Dogovore se i pogodiše se glede dielitbe a domačina nabavi banku da stanar uzmogne ploču izrezati, koju on obeča za četiri dana dogotoviti. Kolika se budućnost tu otvara! Pohlepno jedva čekajuć ode već drugi dan k svomu umjetniku — ali za čudo, neotvaraju mu se vrata, makar još kako kucao i kroz luknju od ključanice svoje mu ime podvikivao. „Valjda je otišao malo na zrak — to je posve naravno.“ Drugo jutro eto njega opet na vratih — ali opet nikakva odziva. „Šta je to?“ — već mu se to malo čudno vidjelo i s toga pošalje po bravara i gle — ptič je izletio skupa sa stotinjačom — one forintače bile su nove prave banknote, kao vabci za lakomoga tvrdicu.

Prizor na brodu. Neki morski kapetan imao je u svojoj kajiti za svoj stol jednu košaru s finim vinom, pa kad je jednoč brojio butelije opazio je da mu nekoliko fale, na što se nesjećaše da jih je potrošio. Tko bi to mogao krasti? — Nitko drugi van brodski dečko, koj ga je dvorio, jer drugi nitko neima tamo posla. Da se osvjedoči o tom sakrije se kapetan u bližnu sobicu u doba kad je dječak imao prestirati stol. Dodje dečko i obavi svoj posao u redu, a zatim uzme jednu bocu iz košare i reče sam sebi. „Jakove Durbiću iz Kostrene, ti se želiš oženiti sa ovom djevicom, zelenikom, rodom od Kalnika grada i pošto nitko proti tomu neprigovara — to ćemo odma svatbu obaviti.“

Nagne bocu na usta i u malih stankah izprazni ju, te ju zatim baci kroz prozor u more.

Kod objeda nereče kapetan ništa, nego si priredi komad palamara i pozove poslie dečka gore na krov. „Jakobe, čuj da ti kažem jednu šalu; ja bih te rad oženio.“ „Tako?“ — odgovori Jakob, ali izbulji oči na onaj debeli komad konopa.

„Da, slušaj i sve mora ići liepo u redu:

Jakove Durbiću iz Kostrene, ti ćeš se oženiti sa ovom poštovanom djevicom Barbarom Konopkom rodom iz batinovog grada i pošto nitko proti tomu neprigovara, to ćemo odma svatbu obaviti.“ Na to podigne kapetan ruku da ga vjenča, ali Jakob povikne, „molim, stante kapetane! Ja tomu prigovaram.“ —

„Šta, ti lopove, zar nisi ti moje vino popio?“

„Jesam, gospodine kapetane, ali kad vi to znate, tad ćete i znati da je sve u redu išlo. Zašto vi niste prigovorili kao što ja prigovaram ovoj ženitbi, pak se nebi bilo svatbovalo.“

Kapetan se je morao tomu lukavomu prigovoru nasmijati, pak mu samo opazi:

„Dobro dakle, neka ti bude za ovaj put oprošteno, ali pazi dečko, da se nesastaneš više s djevicom od Kalnika grada, jer ćete ovaj palamar poljubiti, da ćeš se sjećati na taj pir dok budeš živ.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 6. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Kristina je šuteć sjela k stolu s Erihom i večera se je bez znatnog razgovora dovršila. Kristini nebijaše moguće išto tekom jesti, te se je silila da samo sakrije pred Erihom svoju uzbunjenost. Pitaše ga ob ovom i onom, o stvarih bez važnosti tek da se što reče i ništa drugo.

Kao da jih mora mori ćutiše oba neugodni položaj. Erih bijaše sam sobom posve na čistu, nu u Kristini se boriše razne tamne misli i dvojbe.

Gospodično Stjernhielm! progovori on sa dubokim zvonkim glasom i niti najmanji znak se nije mogao opaziti, kolikim da je naporom on te rieči izustio. Vi ste mi jednoč strogo zabranili, da ikad spomenem vašu gospodičnu sestru, — oprostite mi, što se uzprkos tomu ćutim prisiljenim prekršiti tu zabranu i u vašoj prisutnosti napomenuti Brigitu Stjernhielm — dužnost mi je.

Tamno i ljutito pogleda Eriha nekom prkosnom oholosti, da se je prepao od njezina držanja. Nu ipak se on tim opet još većma ohrabri u misli, da je Kristina razjarena i srdita, što je on njezinu zapovjed prestupio.

Ali nije bilo tomu tako. Kad je ona čula Brigitino ime, bijaše se svakako uplašila i uzbunila, nu se odma osokolila svojim ponosom, da mu pokaže kako njegove rieči nju nisu inače dirnule, nego da će odlučno braniti svoju sestru. Sada dakle moralo je doći do očitovanja, na što je ona i sama već odavna čekala. On doduše neće da joj suhoparno reče što da ga tjera iz Vesterasa, zašto da mu se neće više jesti njezinoga kruha, ali je ona to ipak slutila, da je taj njegov dopust samo izlika, pod kojom on želi udaljiti se za uvjek.

Da, gospodično Stjernhielm, nastavi Erih, dužnost mi je i kajem se što nisam prije posluhnuo taj glas moje savjesti. Svako zlo, što se je od tuda rodilo bit će mi za uvjek prikor u duši. Kad je vaš stric umirao, posliednje rieči je upravio na mene i zahtjevao da budem njegovim nećakinjam braniteljem svagda kao brat svojim sestram. Ja toga nisam činio, al tim više hoću da zanemareno popravim. Brigita Stjernhielm je nesretna djevojka, pa osudili vi sestru vašu bog zna kako, nju nemože nitko krivom smatrati, koj joj je jednoč u oči gledao.

Erih je časak umuknuo dok opet nastavi, a Kristina naslonila svoju krasnu glavu na stolac i duge trepavice počivahu joj na licu bliedu kao vosak.

Govorite dalje, prošaptne jedva razumljivo.

Bilo kako mu drago — reče Erih, Brigita nesmije izgubiti ništa od svoje baštine — takov slučaj nije u oporuci ustanovljen, pa da i jest, tad bih ja ovog časa prizvao vaše veledušje, da promislite, kako je osamnajst godišnja Brigita Stjernhielm bez pomoći

i od svega svieta zapušćena, možebiti u nevolji, neznajuć si pribaviti najnuždnijih stvarih za život. To nemože — to nesmije više da bude tako dalje. Preveć sam dugo oklevao; osobite okolnosti vezale su me na Vesteras, ali sada me nije više ovdje tako potrebno i s toga molim, da mi dozvolite da nastupim sutra svoj dopust, da mogu izgubljenu potražiti i postaviti ju u njezina prava. Ona nesmije radi grieha podlog i hrdjavog čovjeka po zlu proći.

Kristina nepomično sjedeć slušaše rieč po rieč pozorno što je Erih govorio i svaka joj je besjeda poput oštra noža parala po srcu, pa kao da je u snu, nemogaše usta da otvori za kakov odgovor.

Napokon uzdahne duboko i digne oči, koje joj na jednoč zakriesiše kao rosne kapljice u sunčanoj razsvieti.

Erihu — vi hoćete to da učinite? zapita ga drhćućim glasom i pružeć mu ruku — bog vas blagoslovio za ovu vašu nakanu.

Glas joj se prekine i Erih Larson prihvatio tresuću se malu ruku — ali kako mu to sada postade čudno na jednoč? Šta je preobrazilo Kristinino ponašanje?

I vi hoćete da idete? — sutra?

Da, ako mi dozvolite odma sutra, budući da su sve moje stvari za put spremljene.

Pa vi dvojite o tom? O Erihu! da vi znate — dalje nije govorila, jer joj jecanje ugušilo glas a Erih se nije usudio dalje pitati, premda si je želio izaći iz te tmine — na svietlo.

Pa ipak mu bijaše tako ugodno, kao kada se iza grozećeg vihra spusti plodonosna kiša i nakvasi žednu zemlju. Koli liepa bijaše Kristina Stjernhielm s timi suzami i kako bi ga to neizmjerno bilo usrećilo, da ju je prije mogao takovu vidjeti; koliko bi manje nemira i straha bio pretrpio.

Mučno se je Kristina osviestila; ona se je prestrašila nad vlastitom strastvenom uzrujanosti, koja bi ju bila skoro zaniela do očitovanja, rad koga bi se bila odma zatim pokajala.

Hvala vam iskre na, vi ste mi skinuli težki kamen sa srca. Idite i dopeljajte Brigitu ovamo, kući, gdje joj je pravo mjesto.

Erih Larson bijaše svladan, ćutiše bo u ovom trenutku, da je Kristini krivo činio i duša mu se je uzrujala.

Gospodično Kr istino! sada se je opet njemu glas tresao od velike zabune — neimate se vi meni zahvaliti, nego ja imam vas zamoliti, da mi oprostite sto sam vas krivo sudio.

Kristina mu pruži na novo ruku i s tim je sve rekla što je ćutila. Ona je slutila da je tu neka zagonetka, koju će budućnost razriešiti i kao munjevita struja zahvalnosti i blaženstva proletilo joj dušu.

III.

Drugog jutra rano odputova Erih Larson poslie kako je još istu večer sproveo u družtvu Kristine. Gorljivošću se je žurio kroz noć da sve pripravi za put. Kristina mu predala sestrino pismo, što joj ga je on bio donio i tko bi to pogodio, jesu li Kristinine ili Brigitine suze premočile slova da su postala nečitljiva? On čitaše i čitaše opetovano taj list i velika ga briga pograbi i strah, neznajuć kuda da je Brigita krenula i šta se je š njom dogodilo? Kako hrani to slabo stvorenje bez izkustva i bez pomoći sebe i svoje diete?

Kristina stojaše kod prozora svoje sobe prateć s očima kola u kojih se odveze Erih do bližnje željezničke postaje; pratiše jih dok god joj neizčeznu. Istom se tada odvrati. Čutila se ostavljenom u samoći, ali — on joj je svoju poštenu rieč založio, da neće doći kući nego s Brigitom, ili — ako se nebi nipošto htjela vratiti u Vesteras, da će barem donieti viestih o njoj.

Erih Larson naumio je ravno da ide u Stokholm i da se tamo najprije raspita, što mu je i Kristina savjetovala. Ona mu je dala svu uputu, po kojoj bi mogao što o njoj saznati, sva imena iz prijašnjih Brigitinih dopisah i Erih se čudio, kako da je ona mogla tako dugo vremena zatajiti svoja živahna čuvstva prama sestri.

Napokon prispje on do cilja svoga putovanja i srce mu kucaše bojazljivo. Nekada

ga je očarao divni pogled na glavni grad, u kom se je rodio, al uspomena na tužne minule dane, na njegovu bolestnu majku, koja je tu mnogo trpila i gdje je on jošte mlad upoznao život sa najžalostnije strane, utrnula mu je ono radostno čuvstvo, koje ipak bijaše ponešto ublaženo kod pomisli, da ga je prijaznija sudbina spasila iz čeljusti ubožtva i raznih nevoljah. Danas nije Erih na ništa drugo mislio nego na zadaću, koja ga je ovamo dopeljala, on nije gledao na krasno jezero, na gizdavi kraljevski dvor, na sjajne palače što se je sve u jutarnjoj sunčanoj razsvieti čarobno predstavljalo.

Eriha Larsona oduševljavaše samo jedna misao — Brigita i ta ga obuze tako, da nije sam na sebe mislio, da se bar nešto počine od putnoga napora. Omnibus ga od željeznice doveze na sried trga Gustava Adolfa, gdje je jedan putnik za drugim izašao i najzad ostade on samcat na trgu i tad se je najednoč osviestio kao od sna, kad su pristupili k njemu dva dječaka da mu pomognu nositi prtljagu. Žurno preda jednomu svoje stvari s nalogom da ga odvede u Hôtel Rydberg — odkuda je nakanio preduzeti svoja razpitivanja.

Jedan sat kasnije stajao je Erih Larson na obali, gdje su obično mali parobrodi namješteni za prevažanje sa kopna na bližnje otoke. Još nebijaše vrieme za odlazak i s toga malo putnikah na ladji, a to mu bje upravo po volji, pošto mu bi nemoguće bilo onako brižnomu stupiti medju veće družtvo. Odieljen od ostalih nekoliko putnikah sjedne na onakovo mjesto, od kuda će najbrže moći skočiti na kopno. Mali brodić na brzo preleti na drugu stranu do zvierinjaka, nu i to kratko vrieme činjaše se Erihu odviš dugotrajno, te jedva što je ladja stala do obale, skoči Erih prvi na polje i ubrzi svoj hod dalje. Nije se ogledao na one vrtne hladovite puteve i krasote perivoja, nego se žurio iz toga prediela zabave i razkoši da se ustavi pred jednom malom vilom, sakrivenom u tamno zelenom gaju. U toj kući je Brigita Stjernhielm najprije stanovala, kada ju je bacio udes u siromaštvo; tu bi on možebiti već našao riešenje zagonetke. Brzo prodje prieko stubah na terasu da unidje tamo, gdje se je nadao naći ključ do njegovoga cilja. Brigita bijaše u toj kući stranjska, bez zavičaja plaćena dvorkinja, na koju se nije mnogo pazilo, kako da se tielesno nalazi ili se još manje tko brinuo za duševne njezine boli i odnošaje.

Unišav čuo je odma u neposrednoj blizini šuštanje svilene odjeće i obazriev se vidio je dolaziti krasnu ponosnu gospoju, koja ga začudjenjem motrila kao nepoznatog stranca. Erih se odma dosjeti, da će to biti ona gospodja o kojoj je Brigita u času svoga očajanja pisala, da je isto tako gizdava, ohola koketa, kao što je bez srca i škrta, dapače da je i okrutna proti onim, koji su joj u ičemu na putu. Ta žena bijaše od riedke ljepote da bi i najnesmiljeniji kritik morao priznati, da je savršeno krasnog uzrasta i oblika, ali se je ipak takodjer odma vidjelo, da je oholica i okorjela srca.

Erih Larson ostao si svjestan kao pravi čovjek od svieta. Njemu nije samoća u Vesterasu niti njegov položaj mogao oslabiti onu muževnu kriepost, koju nije on imao uslied rodjenog plemstva niti neprestanog gibanja u odličnih kruzih, nego jedino vlastitom snagom sam po sebi. Pa ipak mu je kod pogleda ove ponosne gospoje u šareno svilenoj dugačkoj haljini krv u žilah brže potekla i u tom trenutku zarumenilo mu se lice kad se je toj dami smierno i ukočeno naklonio. Poslie uljudnog pozdrava izjavi on svojim milozvučnim glasom svoju nakanu, da želi pobliže što saznati o mladoj djevojci, koja je prije nekog vremena stajala u službi obitelji Kronburg.

Erih Larson opazi kako se je tamni oblačić provukao prieko čela gospodje i kako joj se oči oboriše, nu odma se opet podigoše. Ona pozvaše Eriha da ju sliedi u sobu, gdje da je pripravna mu pružiti svaku ubaviest na koliko da joj je poznato. Ali Erih zahvalio se neprimiv njezin poziv nego joj odvrati.

Milostiva gospodjo, u svako drugo doba bi ja radostno primio vaš dobrostivi poziv, nu moje vrieme je tako na kratko odmjereno, da ja jošte u istoj uri moram ostaviti Stokholm, kada mi bude razjasneno, u koje doba

*

da je Brigita Stjernhielm ostavila ovu kuću kamo da je krenula.

Jedan čas je gospoja u njega upiljila oči kao da ga nije dobro razumjela, ali odma joj se pojavi prezirni posmjeh oko njezinih finih ustnih.

Gospodine, šta je mene briga za onu djevojku, čije ime neće moja usta nikad izreći? — odgovori mu bezkrajnim preziranjem.

Erih probliedi još većma, ustnice mu uzdrhtaše i pogled, što ga je onaj tren opazila ponosna gospodja nebijaše sposoban da ju ublaži, dapače razdraži ju, ali — nepojmivom moći, što ju je Erih vrhu nje zadobio, prignu se žena pred plemenitim značajem.

Milostiva gospojo! Ja moram imati obavjesti o Brigiti Stjernhielm, odvrati joj mirno i čvrstim glasom, koj izključuje svaki prigovor. Da li ćete vi ikad izustiti ime one djevojke — to nije moja stvar, nu ja moram saznati, kuda je ona odavle prošla.

Kano da je to meni znano! odgovori mu neizmjernom porugom, pošto se je osviestila od prve zabune, radi koje slaboće bje još većma razjarena.

Gospodine, ona djevojka je uslied poznanstva s jednim slikarom, koga neću da imenujem, budući da je on glasovit postao — ostavila kuću. Kuda je otišla — toga vam ja naravno nemogu reći. Njezine stvari poslate su za njom u stanovitu jednu kuću.

Erih Larson izgubio je kod prvih riečih svu nadu, al na koncu se opet oporavi i reče duboko uzdahnuv. Milostiva gospodjo! molim vas, da neštedite to glasovito ime, za da se uzmogne kazniti ona hulja po njegovoj zaslugi.

Gospodja probliedi kao krpa i uzdrhta kad je Erih izustio rieč „hulja“ i on je odma opazio, da mora medju tom obojicom biti tiesnih odnošajah. To ga još više ogorči i nikad prije nije izgubio vlast nad sobom kao u ovom času.

Vi ste upotriebili oštar izraz, gospodine, reče mu oholim licem. Naravno je, da se ja glede toga nemogu u daljne razjasnjenje upuštati. Ja sam sve stvari one „osobe“ — tu rieč je osobito naglasila — poslala nekoj gospoji Ulman u Besversgat i tim je sve izvješće izcrpljeno, što ga mogu i hoću dati.

Tim se nakloni Erihu Larsonu i otidje naglo u svoje sobe.

Gospoja Ulman! promrmlja Erih i krene takodjer svojim putem iz te bašće, uvidiv da tu nemože više ništa saznati o Brigiti.

U Besvergat! kako mu bijaše ta ulica poznata i koli žalostne su mu uspomene s njom skopčane. Nebrojenih putah je on kao diete tuda prolazio do one kukavne kućice, gdje mu je majka tužna i bolestna ležala u postelji. Pak sada ga eto opet tom cestom pitajuć od kuće do kuće za gospoju Ulman, koju nitko poznao nije. Došav tako klonutim duhom do kraja ulice htjede se vratiti, ali opazi sjedeću tržkinju voćem, staru ženu nagužvanim licem, te mu padne na um, da li nesjedi ona na tom mjestu već koj desetak godinah i stupi k njoj, da ju upita. Zvedljivo pogleda ona toga fino obućena gospodina od glave do pete i začudjena mu odvrati:

Gospoja Ulman — vi valjda nemislite onu staru pralju?

Živahno i razveseljenim pogledom pitaše Erih dalje. Vi poznajete gospoju Ulman koja stanuje ovdje u Besversgatu? — o, molim vas recite mi, gdje joj je stan?

Ona vam stanuje upravo eno prieko puta u onoj crvenoj kući. Vi želite valjda da vam bi rublje prala, ali nevjerujem da će ona još koga preuzeti. Ona je već ostarila pa ima već i premnogo odličnih kućah.

Erih utisnu govorljivoj starici srebren novac u ruku i odjuri u naznačenu kuću. Piljarica kimaše glavom i motreć prikazani joj novac zamumlja — ipak mora nešto drugo biti, radi česa je otišao onamo nego li radi pranja.

Erih Larson našao je kod kuće gospoju Ulman. Ona je sjedeć u čistoj i čedno uredjenoj sobici nešto zapovjedala jednoj služkinji. Posjeti joj nemoradoše biti neobični i riedki, pošto je molila gospodina da se neka izvoli sjesti, dok bude svojimi nalozi s djevojkom gotova.

Erih bijaše blied od uzrujanosti. Kao munja proletiše ga razne misli. Gospoja Ulman ima-

dijaše poznanstva s odličnimi kućami — reče stara piljarica — i tim mu se činilo i prije već nego li je s njom još i progovorio kao nedvojbenom istinom, da je Brigita Stjernhielm našla kod nje utočište.

Gospoja Ulman, ja sam na vas upućen, da ću kod vas moći saznati o nekoj mladoj gospodjici, koja se je kod vas bila nastanila. Stara gospoja činila se u prvi čas uplašena i pogleda sumnjičavo stranog joj čovjeka, ali Erihov otvoren i pošten obraz učini na nju vanredno liepi utisak. Ipak se je pričuvno držala dok vidi i čuje, što taj stranac namjerava.

Ja neznam, koju vi to gospodju mislite dragi gospodine.

Gospodičnu Brigitu Stjernhielm, odgovori Erih bez premišlavanja i da izbjegne nepotrebnomu i dugotrajnomu razlaganju pridoda odma: Ja bih želio od vas čuti, gdje da se je ova mlada gospodja nalazila prije nego li si je drugo mjesto tražila, da li je bila kod vas *ili* kod stranih?

Nebi li vi imali dobrotu meni prije kazati, u kakovom odnošaju vi stojite napram gospodični Stjernhielmovoj — to ona reče nekom ozbiljnosti.

Ja sam prijatelj Brigite Stjernhielm, njezin brat ili skrbnik, kako vam drago — svakako onaj, koj jedini je kadar štititi ju i na odgovor pozvati onoga, koj ju je tako nesretnom učinio — odvrati joj Erih odprto i razgovjetno.

Da, da — ja uvidjam, da vi dobro mislite s njom — reče starica na jednoč posve drugim glasom. O, bože dragi, kad bi vi to htjeli, tad bi vas nebo tisuć krat nagradilo za tako plemenito djelo. Ta sirotica! suze što jih je ona pod mojim krovom ronila vapiju do neba, pa ako budu sve moje molitve uslišane — nu, ja se ufam da budu — tad će ona hrdja jednoč zlohudno završiti. Ali moj gospodine, šta mislite vi o staroj Ulmanici? Bogatstva neimam, premda sam se dosta u životu namučila, ali toliko ipak posjedujem, da sam s onom tužnom dušicom rado dielila u doba njezine nevolje. Ovdje kod mene bijaše ona cielo vrieme i ja sam njezino čedo pridržala, dok se je na toliko oporavila da si je mogla naći drugu službu, pa ju je i dobila, dobru i čestitu, a kamo sreće da se je prije mogla namjeriti na takovu, nebi joj nikad bilo tako zlo išlo.

A diete — jeli je još kod vas? pita Erih brižljivo.

O, nije, dragi moj gospodine, odgovori žalostnim licem i suznim očima — nije više kod mene, a tako sam se bila već naučila na tog milog i liepog dečka kao da mi je od srca. Jednog dana dodje gospodična Stjernhielm k meni — bit će sada godina danah — blieda i nevoljna, činilo mi se da mora biti bolestna, premda je ona to tajila te uzela moga malog gosta sobom.

Kuda, kuda? primjeti Erih naglo i plaho. Da, kuda? da bi ja to znala. Na koljenih sam ju molila da ostane kod mene. Ona bi svojimi nježnimi i vještimi prsti mogla dosta zaslužiti za sebe i za diete, ali ona plačuć klimaše glavom, da mi je srce pucalo od tuge. Tad mi reče: da je dužna svomu djetetu, proći onamo, gdje ju nitko nepozna, pa da će već i ondje naći sredstva za život, jer ima čvrstu volju i dovoljno hrabrosti. Ali od te hrabrosti, bojim se, nije bilo mnogo koristi, jer sam vidjela njezinu brigu i bojazan, s toga sam na novo kušala nagovarati ju, da ostane kod mene, da ću ja svietu reći, da je ona kći od moje sestre u Hamburgu i da joj je suprug nedavno umro. Al sve to bijaše uzalud. Ona mi je sve platila dapače i više nego mi bijaše dužna i tad otidje s bogom — i od onda nisam o njoj niti rieči više čula.

Erih Larson stajaše duboko zamišljen. Sada nije niti za dlaku više znao nego i prije, gdje da bi ju mogao potražiti, kuda je krenula? Sva pitanja, koja Erih starici još stavljaše nebijahu od nikakove vriednosti za odkriće boravljenja Brigitinoga i tako je raztuženim čuvstzom ostavio kuću, da se vrati u svoju gostionu i da dalje razmišlja, gdje i kako bi mogao saznati njezino prebivanje, bez da istom traži pomoć kod poglavarstva, što je nakanio upotriebiti tek na koncu svoga bezuspješnoga iztraživanja.

(Nastavit će se.)

Poviest jednoga hajduka

Norvežka pripovjedka.

Grof Leo Hasting, bogat kavalir, pripovjedaše u jednom družtvu sliedeći dogodjaj.

Biti će tomu trideset godinah, što sam se odputio na konju s mojim slugom od Kristianije u Drontheim. Na pol puta ustavi me nepoznat čovjek sa bodežom u jednoj ruci a u drugoj samokresom. Nisam bio pozoran za takov slučaj nego radi hladnog vremena u kabanicu zamotan, da se nisam odma mogao služiti s mojim oružjem i moradoh se tako na milost i nemilost predati.

Stranac zahtjevaše od mene novacah s riečmi: „Grofe Hastinge, meni je dobro poznato, da ste vi bogat a u naših briegovih ima toliko sirotinje, da od zime i glada stradaju. Ja ću tim nesretnim sve razdielit što od vas primim.“

„Neka bude,“ rekoh mu, „samo mi ostavite toliko, što mi će trebati za put u Drontheim.“

„To ja svakomu dobrovoljno puštam.“

Dok smo se tako dogovarali pretražim si džepove, ali neimam kesice s novcī; zaboravio sam ju u času odlazka na stolu kod moga otca. Nisam se mogao uzdržati da se tomu slučaju nenasmijem i hajduk primi to sa šaljive strane, kad sam mu stvar raztumačivao, pozovem ga, da me neka i sam pretraži da se osvjedoči o istini, na što mi on odgovori.

Pfuj grofe! meni nedolazi ni na kraj pameti, da bi muž vašega imena i dostojanstva mogao slagati se radi njekoliko dukatah. Ja vam vjerujem bez da mi vašu poštenu rieč dajete.“

Odgovorih mu, „Budite uvjereni, da bi mnogo radje dielio s vami kesu, nego što sam ju kod kuće ostavio, jer sad neznam sam što bih počeo. Bez novacah mi je isto tako neugodno dalje putovati kao i vratiti se.“

„Grofe, ja neću da takvog čovjeka kao što ste vi pustim u neprilici. Evo vam moje kese; u njoj ima dvadeset cekinah; malo je, ali ja sam danas već mnogo toga porazdielio.“

Vidivši on, da se ja ustručavam primiti njegovu ponudu, izpukne iza pojasa bodež, odvije glavicu s riečmi: „uzmite ovaj bodež i nosite ga uvjek uza se i kad vam budi tko, ili gdje god bilo pokaže ovu glavicu, a vi mu dajte oružje i novac.“

Podbode mamuzom konja i nestade ga. Pomoćju pustajije nastavim svoj put i nadjem u Drontheimu vjeresijska pisma od moga otca, te ostanem tamo prieko dva mjeseca.

Na dan moga povratka u Kristianiju nadjoh čitav grad uzbunjen. Narod se sakupljavao, po ulicah idjahu patrole gradom i na moje pitanje, što da to znači, kazaše mi:

„Onlij Hiljan i sva njegova četa od 30 ljudih uhvaćena je.“

Čuo sam već prije o tom popularnom hajduku, pak se i ja namjestim, da vidim njega i njegovu razbojničku družinu, koju su upravo u grad dopratili.

Pod jakom stražom vodiše jih sklenjene na noguh i rukuh i začudih se, opazivši na čelu jim čovjeka, koj mi je pozajmio novacah za put. I on je mene spoznao i živahni mu pogled kao da će reći: sjeti se!

Zapovjednik tvrdjave, kamo su čitavu četu zatvorili, pozove harambašu k sebi, te mu reče: Ja znam da ti nisi još nikad prekršio i pogazio svoju rieč. Zakuni mi se, da nećeš pokušati pobjeći, pa ću ti okove skinuti i ti možeš medju zidinami tvrdjave slobodno se kretati.

„Zaklinjem se“ odgovori mu Onlij Hiljan, „postupajte s menom kao lažom i kukavicom ako budem nastojao uzmaknuti, ali budite velikodušni podpunoma i pustite da se skinu njegve i s mojih drugovah.“

„To nemogu“ odvrati mu guverner, „to bi bila od moje strane velika nesmotrenost, kad bi 30 uapšenih ljudih pustio slobodno se gibati.“

„Imate pravo“ primjeti Onlij Hiljan. Drugo jutro začudi se vojnik, koj na kraju gradu

kod mosta stražiše, kad je vidio stranog čovjeka sjedećeg na jednoj hrpi lanacah i koj ga zaprosi. da mu otvori vrata tamnice. Kad mu stražar oklievaše to učiniti, reče mu ovaj:

Ja sam Onlij Hiljan i pustio sam svih trideset mojih drugovah na slobodu — evo vidite njihovih okovah. Ja sam za svoju osobu dao poštenu rieč da neću pobjeći, i s toga želim vratiti se u moj zatvor, da nebi guverner što pomislio, što bi moje poštenje vriedjalo.

Vojnik pozove dotične i zatvore ga u tamnicu, gdje je kasnije još osam mjesecih, nu ipak uz poštenu rieč zatvoren bio — bez okovah.

Jednoč zamoli zapovjednika na dogovor.

„Milostivi gospodine“ reče mu, ja se ovdje neizmjerno dugočasim. Ja sam na najvišem mjestu molbu predao, da me izpuste, ali nedobih nikakva odgovora, s toga vas evo prosim, da me odvežete od moje zavjere, i učinite šta več mislite, da je potriebno da me užje zatvorite.

Guverner mu to obeča, nu da ipak neka još mjesec danah ostane u rieči.

Medjutim dao je zapovjednik posebnu uzu sazidati po sried dvorišta, naime kulu povisoku i tiesnu sa jednimi malimi vrati, okovanimi težkimi ključanicami a u nutri kule opet jaku drvenu krletku, takodjer željezom zabitu, na kojoj su još bili zvonci tako udešeni, da ako bi pokušao nasilno izaći, ti zvonci u tom slučaju bi počeli zvoniti. Kad je taj zatvor gotov bio, pozove ga guverner i stavi mu na izbor: hoće li voljeti i nadalje biti slobodan uz poštenu rieč, ili će u taj aps.

Onlij Hiljan odluči se za zatvor i zbilja se on unutra tako uredi kao da je nakanio doživotno tu sjediti. Uz najveću pazku mogao je za zabavu svašta iz drva izrezavati, u čem bje vrlo vješt.

Po prilici šest — sedam mjesecih kasnije bio sam na maskiranom plesu kod princa N. i dodje k meni jedan crni domino, te me primi za ruku i pozove na stran pokazav onu glavicu od bodeža, što sam ga primio od Onlija Hiljana i uvjek polag obečanja kod sebe imao. Predam mu taj zalog i novce i domino se izmakne.

Drugi dan bje sav grad uzrujan, da je Onlij Hiljan utekao i guverner dao je po gradu pribiti oglase, da onaj, koj ga preda u njegove ruke, bilo živa ili mrtva, da će biti nagradjen sa stotinu dukatah. Ali nitko živ nije nikad znao o njemu šta kazati do jedne stare babe, koja prosjačeć prošla u Kristianiju i pripovjedala, da joj je na cesti jedan čovjek dao dva cekina s riečmi: „čovjek mora s dobrim djelom dan početi, evo ti bako i moli se bogu za mene!“

Nikad se nije više čulo o Onliju Hiljanu, samo meni, koj sam na čudnovit način s njim se sastao, bilo je sudjeno još jednom ga vidjeti.

Na mom putovanju po francezkih kolonijah u Algeriji vidio sam u jednoj stranjskoj legiji jednoga starijega vojnika, koj se je u svih bitkah nečuvenim junačtvom borio i uzprkos svojim šestdeset godinam kod svakoga kreševa sa Arapi najsmielijim se pokazao. Meni se je činilo, da bi to mogao biti moj znanac, hajduk Onlij Hiljan i pozdravih ga našim materinskim jezikom. Kada je on razumio glase domorodne — obliše ga suze od milinja a ja mu rekoh. Daj starče tvoju desnicu, što si u tvom životu sakrivio — to si opet popravio.

U taj čas udariše u bubnjeve i Onlij stupi u svoju satniju, koja podje u boj.

„Potraži me poslie bitke“ povičem mu. Poslie bitke vidih ga opet, — ali na puškah njegovih drugovah. Tane neprijateljsko prodrlo mu prsa.

Ta junačka smrt na bojnom polju izbrisala je svaku ljagu njegovoga prijašnjega života.

F.

Feuilleton.

U Petrogradu živi neki gospodin H., čovjek vanredne jakosti, da mu tamo neima ravna. Osim te tjelesne krieposti diči ga i neobično dobra ćud i prijateljska odanost. I krupnijih šalah on neće svojim prijateljem zamjeriti, a mnogim stranim znao bi dostojanstvenim preziranjem previdjeti kakovih malih uvriedah, poput lava, koj nepazi na komarćevo zanovetanje. Ako i jest g. H. ravnodušan glede takovih njemu namienjenih šalah, to on nemože nipošto trpiti, da se u njegovoj nazočnosti po jačemu čini krivica slabijemu. Tu će on odma i nepoznat posredovati na korist ugnjetenoga. Ako li se tko usudi prijatelja mu uvriediti riečju ili činom, tad jao si ga napadaču, jer će g. H. grozno osvetiti prijatelja i doista da onaj neće nikad zaboraviti takov sukob.

Jednog dana sjedio je on s jednim dobrim prijateljem kod čaše piva u kutu jedne vrtne reštauracije. Prijan mu bijaše po veličini, tjelesnoj jakosti i razdražljive ćudi upravo protivne naravi, napram flegmatičnom i mirnom držanju njegovu. Ali uzprkos toj različitosti imadjahu se oba tako radi, da H. nemogaše biti bez prije M., a opet ovaj ne bez H., pa bilo to kod pive ili šampanjca, kod kobase ili paštete, u radosti ili tugi — sve su oni to u ljubavi dielili.

Blizu njih sjednu još dva Engleza u jednakoj zabavi kod pive i razguvora, Za malo posegne M. u kaput i opazi, da mu je otraga sve mokro. On se naglo okrene i upravo ga opet pogodi Englez sa duhanskim sokom, što ga mornari obično žvaču. Taj si je stranac odavna već bio izabrao kaput susjedov za pluvnjak. Biesno skoči M. da Engleza pozove na račun, ali mu se ovaj izkesi i odgovori: I do not understand." Razjaren se M. okrene i sjedne u kraj, ali jedva što se sjeo, ćutio se skupa sa stolcem dignutim u zrak. Englez, jaka ljudina kao gorostas, pošalio se razljućenim M. i digao ga izpruženom nogom, da je ovaj skoro pao pod stol; u taj čas digne se prijatelj H. kao smion lav. Mirno pristupi k Englezu i u najčistijem englezkom jeziku traži zadovoljstvo za svoga prijatelja. I Englez ustane, te bez svakoga odgovora pljune i njemu duhana na čižmu i hoće da se postavi na boksanje, ali je iznenada dobio izvorni englezki udarac šakom po glavi, da se je srušio. Biesan skoči na noge, nu samo zato, da se i drugim udarcem opet legne na zemlju. Sasvim omamljen digne se po drugi put i tumara amo tamo, dok se malo osviesti, pogleda si gospodina H. koj mirno stajaše kano da se nije ništa dogodilo i motri ga časak, zatim mu pruži obe ruke s riečmi: Goddam! vi morate biti mojim prijateljem; takovog udarca još nisam u tolikih mojih bitkah nikad doživio. Slabiju ljubanju bi vi bili kao orah razdrobili. Dopustite da vam očitujem moje najveće štovanje i da vam se predstavim kao kapetan R. od morskog broda „E—s, London" i molim vas, da naše tako ugodnim načinom učinjeno poznanstvo potvrdimo kod čaše vina.

Nekoliko trenutakah kasnije sjediše oba mejdandjije i njegovi sekundanti u družtvu kao najbolji prijatelji i nitko živ nebi bio mogao slutiti, što se je malo prije sbilo.

Kad su se razstali reče, popipav si glavu, kapetan svomu kormilašu: Bobby, to je bio mastan udarac; nije mi žao da sam ga dobio, nu drago mi je, da si ti bio svjedokom, jer mi inače nebi nitko vjerovao, da je kapetan R. dva krat redom poljubio zemlju na dva prva udarca.

Jašio je cestom financijalni stražar. Iz daleka ga opazi jedan čovjek i brzo baci težku vreču sa ramena na tla, pa čeka dok dodje stražar. „Evala, baš je prava sreća da ste došli; boga mi ja nemogu već dalje da to nosim." — „A što imaš u tom prtu?" — „Ja neznam šta je, al je svakako kontreband, jer mi je jedan od vaših ljudih dao osam grošah, da to odnesem u vašu kuću, dok je on morao za nekim kriomčarom vrebati, pa nije mogao da to ostavi na cesti. Vi biste mogli vreču na vašem paripu odpremiti doma." — „Neimam kad moj dragi, nego na, evo ti još nešto na vino, pa ti to liepo odnesi i predaj mojoj ženi." Rastadoše se — ali toga čovjeka nikad više nit blizu, kad je znao svojom kriomštinom tako mudro izmaknuti.

Prošlog mjeseca igrao je jedan gospodin u kavani na biljaru a jedan prijatelj u sporazumka s drugimi, uzme mu za šalu iz džepa listnicu sa 300 for. te ju spravi u svoj kaput. Kad je partija bila svršena, htjede igrač da plati, al se prepane nenašav listnice s novci. Neko vrieme šališe se s njegovom uzrujanosti, ali napokon odluči prijatelj da učini kraj i da ga oslobodi od brige, te htjede da mu preda listnicu, nu jao i naopako, listnice u njega više neima. Sada je opet bilo na njemu očajavanja, jer mu je pravi kradikesa listnicu u istinu eskamotirao.

Najveća nagrada što ju je Adelina Patti ikad primila za jednu večernju predstavu, jest polag vlastitog njezinog priznanja ona od 10. i od 13. siečnja 1880. u Nici, gdje je svaku večer dignula petnajst tisućah franakah u zlatu. Ovako visoki honorar još nije nijedna umjetnica u Europi dobila.

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 7. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Nastavak.)

Dočim je on istim putem zlovoljno vraćao se kući, negledeć desno niti lievo, ustavi ga na jednoč ljudska strka u tiesnom kutu ulice. Čuo je tu izrazah sućuti i pomilovanja, te stupi nehotice bliže medju te ljude.

Jel mrtva? Tko je to? Siromašni stvore! kako može u takvom stanju izaći na ulicu? Groznica ju trese.

Tako sboriše u toj vrevi puk, kad se je uklanjao, da propusti čovjeka, koj je u svojih jakih rukuh nosio onesviesćenu u crnini obučenu žensku kao da je diete. Vjetar i to gibanje dignu koprenu s glave i Erih Larson ugleda bliedo, divno krasno lice žensko, uz prkos svoj golemoj biedi i nevolji, što se u njezinih potezih zrcalila. U tom trenutku probliedi Erih Larson i kao da se je okamenio nemogaše niti jednog glasa izustiti. Gledaše za tim čovjekom i htjede da skoči napred ali jedva zagrmi samo jednim krikom:

Brigita!

Taj strani čovjek stane svojim teretom i ljudi ga opet okupiše rivajuć takodjer Eriha napred, koj je nanovo motrio to mrtvo-bliedo lice. —

Dajte ju meni! poviče zasopljeno a mrzao mu pot probije čelo. Dajte ju meni — to mi je sestra!

Oh, gospodine — vaša sestra? odgovori taj čovjek, pogledav nepovjerljivo toga gospodski odjevenoga muža.

Pa kako ste vi mogli ovu smrtno-bolestnu gospodju pustiti na cestu?

Erih Larson se opet podpuno osviesti i bistrim okom razvidi položaj, šta da mu je činiti. Namignuv jednomu u blizini fijakeru, reče odlučnim glasom, komu se nije bilo protiviti. Sjedite se čovječe u kola, neče vam biti na štetu.

Taj čovjek posluhne bez prigovora i za čas ležaše onesviešćena gospodja na vanjkuših kočije.

Do gospoje Ulman — u Besversgat! zapovjedi Erih kučijašu i skoči još i sam u kola, koja jih naglo odvezu iz te sakupljene množine.

Gospoja Ulman presenetila se od čuda, da je tomu gospodinu tako brzo za rukom pošlo izgubljenu naći i odma se požurila da ju opet primi. Erih je toga momka gospodski nadario i dokle je stara pralja trudila se oko Brigite da ju opet k životu privede, koracao je Erih u bližnoj sobi pun raznih mislih i čuvstvah.

Dakle ju je našao i to upravo u onom času, kad je već bio očajao u misli, da je za uvjek izgubljena. Ali u kakvom ju je stanju našao, bolestnu, kukavnu, blizu smrti! Medju prsti držaše grčevito mali zamotak dragocienih čipkah, što jih je bezdvojbeno nekuda nosila,

kad ju je iznenada zadesila nesreća. Koliko je blede i stradanja morala prije još pretrpiti? Brigita Stjernhielm nosila se jošte kao gospodja, ali joj na toaleti ipak poznati bilo iznošeno odjelo, premda to brižljivo sakrivaše.

Dočim se je Erih tisućami takovih razmatranjah kinio i po sobi hodao, uspjela je gospoja Ulman svojom njegom oko Brigite, da je opet k sebi došla. Progledav motrila je užasom oko sebe, ali opazivši prijazno lice stare gospe Ulmanice razvedri joj se lice kao sunčani trak iza crnih oblakah.

Gdje je Gustav? zapita tiho, jedva čuvenim glasom i kako sam ja ovamo prispjela?

Budite samo mirna, dušice! kasnije ćete sve razumjeti, ali sada vam nesmijem ništa da kažem, odgovori joj starica sjetiv se opomene Erihove, da naime nereče ništa o tom, što se je dogodilo. Samo mi to jedino kažite gospodično, gdje ste dosad stanovala, da mogu poslati po diete, jerbo vas sada više nepustim od ovuda.

Turobni i beznadni posmjeh pojavi se na izmučenom licu. Zatim se dosjeti svoga djeteta. Predala ga je susjedi i sada ju pograbi strah i nemir. Znala je sada što se je dogodilo i spomenu se, da je upravo pred kućom, kamo je svoje djelo nosila, onesviešćena se srušila — o svemu što je sliedilo nije imala nikakove slutnje. Mislila je, da je gospodja Ulman mimo iduć ju prepoznala. Moje diete — donesite mi moje diete; o, gospojo Ulman ako umrem — šta će biti od moga djeteta? Vi ćete morati k mojoj sestri poći i reći joj — — o moj bože, što ćete joj reći!

Pritisne obe ruke na grozničavo vruće čelo i upilji oči zdvojno pred sebe. Uzalud se trudila starica, da ju utješi, umiri — sve bijaše kan da ju Brigita i nečuje. Lica joj goriše u vručici i grudi se nadimahu a ustne šaptahu naglo nerazumljive rieči. Za nekoliko trenutakah s vali se na postelju i zimnica ju pograbi sa svom žestinom.

Gdje bijaše diete? Pun očajanja motriše Erih nesretnicu i grozom mišljaše na Kristinu. On je bio odlučio da joj odma objavi nalazište Brigitino, to jest, dok najpotrebitija odredi. Erih Larson pozvaše najprije liečnika i stajaše uz bolestnicu, nebi li što razumio u njezinom grozničavom bulaznjenju, da sazna bar gdje da se diete nalazi. Ali Brigita nespominjaše nikoga osim svoje sestre i najrazgovetnije pripovjedanje nebi bilo moglo duševnu bol nesretnice tako jasno narisati kao što smućena divja fantazija vručice. Kako je morala Brigita svoju sestru ljubiti, cieniti i pred njom se bojati!

Kasno pod večer ostavi Erih kuću stare pralje, da otidje u svoju gostionu.

Gospodja Ulman mu sveto obečaše da neće cielu noć oka stisnuti nego brižljivo paziti na svaku izušćenu rieč, što bi Brigita govorila.

A što bi njegova prisutnost bila tu pomogla? Pitaše se još i to, bi li pisao Kristini, al mu je manjkalo k tomu hrabrosti. Brigita je strepila pred sestrom i s užasom mislila na onaj trenutak, kad bi se opet s Kristinom sastala, što bi ju svakako bez potrebe uznemirilo, pa tako mu se činjaše najbolje, da još nepiše ništa, nego da čeka kako će se stvari pokrenuti.

Umoran i podpuno sustao dodje Erih u Hôtel Rydberg i kad se je slučajno vidio u ogledalu upropasti se sam pred sobom. Dao si je donieti vina i iztrusi naglo dvie čaše, te se zatim legne na divan sa cvrstom voljom, da se razabere u miru.

Ali zabadava. Kao da je sav u grozničavoj vatruštini gorilo mu lice; njegovo čuvstvo bje za sav ostali sviet zamrzlo i jedino su mu se po glavi vrtile razne i protivne misli. Čutio je pomilovanje za nesretnu djevojku i — najžešću mržnju proti —? — brigu, strah, ufanje i očajanje. Brigitina slika mu je svedjer lebdila pred očima. Vidio ju je dolaziti u Vesteras, pa zatim otići i sada opet — bože! zar je to u istinu moguće, da je on Brigitu Stjernhielm, onu krasnu, bogatu, darovitu djevojku onako našao kako se je sbilja slučilo? Škrinu zubmi i stisnu šaku u biesnom jadu, te skoći sa divana i hodeć po sobi izusti gdjekad gorku rieč i uzdisaj što je sve svjedočilo da duševna borba još u njemu nije svršena. Erih Larson bijaše inače miran i bezstrastven značaj, ali u ovoj uri ga je na

pala neugasiva želja da osveti Brigitu, dočim je ujedno sebe krivio, što nije već odavna korake činio da ju spasi.

Jošte poslie pol noći tražio je uzalud san i tek prama jutru svlada ga driem, da se je na postelju legao, nu samo da ga neugodni sni s nova muče i doskora opet probude.

IV.

Grad ležaše u zoru još tiho i mirno kad se već Erih Larson opet žurio po Stokholmskih ulicah da dodje u kuću gospodje Ulman. Srce mu nemirno kucaše; bog zna, šta će tamo čuti? kako je Brigita sprovela noć? oh, samo da bi ju mogao zdravu dovesti kući k sestri Kristini! — Kuća gospoje Ulmanice bijaše još zatvorena i kad je Erih na vrati pokucao, dodje mu otvoriti sama starica i činilo mu se, da joj lice na dobro sluti.

Kako joj je bilo? zapita Erih uzrujano.

Tiho gospodine, šaptne mu gospodja Ulman, gospodična Brigita spava; istom pred jednom urom je zaspala. Ali je to bila grozna noć — hu! trnci me prolaze, kad na sve pomislim, ali ipak — mi imamo diete.

Imate diete — gdje? ovdje u kući? Stara mu namigne i odvede ga u drugu sobu. Odma kad ste vi otišli, došla je gospodična k sviesti i prvo joj bijaše pitanje za djetetom. Zatim mi označi kuću, gdje je kod susjede ostavila diete i ja sam odma sama skočila da dopeljam Gustava, a taj čas je moja Gertruda kod nje pazila — to je ona sama tako željela a ja opet nisam mogla cielu noć pustiti da jauče za malim. Ufam se gospodine, da ste samnom zadovoljni.

A gdje je diete? zapita Erih i lice mu se zamršti.

Spava u bližnoj sobi. Ja sam to sirotče iz njegve tople posteljice digla tek što se je bilo umirilo iza plača cielu večer za materom. Ali ga ona žalostna nije poznala, jer kad sam ja bila otišla, pogoršalo joj se, da smo imali dosta muke š njom, da ju zadržimo u postelji, te istom prama jutru umirila se je nešto dok je sada zaspala.

Erih Larson stajaše jedno vrieme duboko zamišljen a starica nije se usudila da ga muti. Možebiti da je slutila što mu u duši biva, premda mu na obrazu nebje ništa poznato.

Vodite me k djetetu gospodjo Ulman, reče napokon nesigurnim glasom.

Starica otvori na strani jedna vrata, ali ju Erih nesliediše odma. Još na pragu oklevaše unići. Tamni oblaci proletiše vrhu njegovog visokog i plemenitog čela i srce mu se uzbuni kao da će mu iz grudih skočiti.

Zlatni traci jutarnjeg sunca razsvjetliše sobicu i doprieše kroz sniežno biele zastore do kreveta, gdje spavaše jedno plavokoso mužko čedo.

Bijaše to prekrasan i dražestan pogled. Fino lice djeteta izgubilo je u snu svoju bliedost i crvenilo se ružičasto. Jednu ručicu diglo iznad glave, dočim mu druga ležaše na bielom poplunu; ustanca bijahu mu otvorena da mu se mali biser zubići vidjahu.

Eriha Larsona oči počivahu u prvi mah nekim tudjim nepovoljnim izrazom na tom djetetu, ili je bar nastojao silom da ga tako gleda. Ali za čas razvedri mu se čelo i osobitom neopisivom boli stisne si ustnice, da se je velikim naporom uzdržao sakriti pred tudjim očima čuvstva što ga obuzeše.

Zar nije to angjeo? ovaj najljepši mali stvor, što ga je ikad bilo na ovom svietu? pitaše stara gospoja tihim glasom.

Erih se nije oglasio na to pitanje i šuteći se zadubio u taj pogled. Ovi potezi djeteta bijahu mu poznati — pa ipak nije mogao reći da je Brigitin obraz tomu djetetu sličan.

Bili me časak pustili ovdje samog? zapita napokon Erih.

Gospoja Ulman ga pogleda začudjeno, al privoliv otidje iz sobe, uvjerena, da on nije bio taj, čiju sliku joj gospodja Brigita pokazala — a brata ona neimadjaše. Tko dakle može biti taj stranac, koj se toliko zauzimlje za tu nevoljnicu?

Kad se je pralja udaljila stupi Erih bliže do postelje k djetetu. Prekrštenim rukama stajaše tu motriv spavajuće diete i oči mu u suzah zablište. Sada mu istom postade jasno, na što je cielu noć mislio i čudnovati osjećaji mienjahu se u njegovoj duši.

*

U sobi polag ležaše nesretna majka toga nesretnoga djeteta; oba progonjena od tamne sudbine. Oba stojeć u prokletstvu sramote i tuge. Šta bi se bilo dogodilo s Brigitom Stjernhielm i ovim ljubeznim i nedužnim djetetom, da nije bilo njega u pravi čas kao spasitelja? Sretni slučaj ga je tamo poveo, jer nekoliko časovah prije ili kasnije bila bi Brigita propala za uvjek. Sada su oba spašena, mati i diete na koliko to u čovječjoj moći stoji, ali tko mu jamči, da će ovo spasenje biti Brigiti po volji? Ona je u svom oprostnom listu Kristini pisala, da joj se nikad više oglasiti neće, da će sama svoj teret nositi i boriti se za svoju slabost.

U tom trenutku ganu se diete iz sna i pogledav onako pospano, opazi tudjeg čovjeka, kojega, reć bi nježne oči počivahu na njemu.

Erih Larson strese se — Brigitin ga je pogled sreo — i brže i jače mu kovaše srce dočim ga dječak zvedljivo gledaše. Ali se u taj hip pomutiše djetetu oči i jasno čelo mu se naoblači i usta okrenu na piač.

Mama, Mama!

Jedva što je diete tako za majkom viknulo, već mu je Erih pružio obe ruke.

Hodi mali Gustave — ja — ja — ću te tvojoj majčici odnieti!

Diete se ublaži i pusti da ga tudji čovjek digne i u naručaj uzme. Veselo ga punim ručicami oko vrata obuzme.

Čudnovito čuvstvo sjevnu u grudih Erihovih da mu je kipuća krv u lice udarila, te je i nehotice čvršće prigrlio to diete dočim ga je ujedno pograbilo neizmjerno pomilovanje napram njemu.

Diete mu mekanim i toplim ručicami razkuštralo njegovu plavu bradu i gladilo mu obraz. Nikad ga još nije nijedna ruka dragovala, niti majčina — koja je u nesreći i žalosti zaboravila na takovo milovanje. — Samotan i neljubljen hodaše on cieli svoj život — ah, možebiti da je i ovomu djetetu sudjen isto takov udes?

Mama! šaptaše diete na novo. I opet ga pritegne jače i milije na prsa u kojih se burno i nemirno gibaše uzrujano srce.

Ja ću ti biti majkom — ja ću ti biti otcem; izusti Erih Larson i u taj čas otvore se vrata i stara Ulmanica stupi na prag viešću, da se je Brigita probudila i da zahtieva diete.

Ja ću joj ga donieti! povikne Erih i u njegovih očijuh zablisne se veselost kao probudjena nada, pa ako Brigita nebi ozdravila — njezino diete će u njegovoj ljubavi ojačati i pod njegovom zaštitom odrasti.

Brigita sjedijaše naslonjena na vanjkuše u postelji, kad je Erih Larson stupio s djetetom prieko praga. Ona je već njegov glas upoznala i u dobar čas je on došao da još primi posliednje njezine pozdrave za Kristinu.

Sada joj netrebaše više poslati glas u Vesteras. Kao da ju zlato sunce obasjalo proleti joj prieko bliedog i suhog lica radostan izraz. kad je vidjela diete u njegovom naručju.

Brigito — evo sam vam donio vašeg sinka, reče Erih svladan od tužnog osječanja kad ju je pred sobom ugledao bolestnu i kukavnu, a pomislio, kako bijaše prije dražestna i ljubezna.

Zašto ste otišli? Zašto ste vašoj sestri i meni zadali toli težku bol srca?

O, Erihu, kako ste vi plemenit! reče slabim glasom. Kako je to dobro, da ste k umirućoj došli, da joj ublažite rastanak svietom.

Negovorite o smrti Brigito — vi ćete ozdraviti i živjeti. Ja sam došao da vas potražim, da vas u Vesteras odvedem, gdje vas Kristina težkim srcem željno očekiva.

Brigitino lice još većma probliedi ili bolje požuti i veoma tužan posmieh joj se pojavi.

Erihu — vi me nevarate? Kristina da mi je poručila rieč oproštenja? Da se dakle nesrdi više, da me više nemrzi? O, bože moj, čim sam ja toliko sreće zaslužila.

Od ganuća nadvladana onesviesti se i Erih trudiše se badava, da ju probudi. Gospoja Ulman bijaše se udaljila da maloga obuće i tako stajaše on sam bezsavjetno uz krevet ove i u težkoj bolesti još krasne djevojke, motreć ju raznim osjećanjem.

Na to dodje liečnik. Mirnom ozbiljnosti pregledaše on bolestnicu i koliko je god Erih pazio da mu na licu čita stanje njezino — to

nije znao pogoditi. U obće je liečnik njega gledao nepovjerenjem. Iza kako je liečnik zapisao jedan liek ostavi sobu pozdraviv u kratko Eriha. Nu Erih stupi za njim i stigne ga u veži. Gospodine doktore, ja vas moram moliti, da me pobliže izvjestite o bolesti ove gospodje, — to reče uljudno no odrješito. Ako neima nade za spasenje, tad bi za željeti bilo, da jedina njezina sestra bude o stanju stvari upućena — tad mi je dužnost — da joj bezodvlačno pišem. Mislite li, da će bolestnica ozdraviti?

Nemislim — odgovori mu liečnik — van da se čudo dogodi.

Kao da mu je nožem srce probô — premda i nije ništa drugo očekivao čuti. Pogled u Brigitino lice mogaše i nevještaka uvjeriti, da tu spasenja neima.

Hvala vam, reče Erih tužnim glasom. Od toga časa već nije otišao od njezine postelje. Kad god je Brigita otvorila oči, svaki put su joj pale na Eriha Larsona i tad joj se ukaza blaženstvo na bliedom trudnom licu — bijaše joj kao neki sveti mir u duši poslie toliko pretrpljenih danah borbe.

Brigito, pitaše ju drugu večer Erih, želite li da pišem Kristini?

Ali tu ju na jednoč pograbi strah i užas, kan da joj zimljica trese slabim i nježnim tielom.

Erihu — toga vi nemojte činiti — ja nemogu Kristinu više vidjeti -- izgovori naglo. Ona je tako čista, plemenita i dobra — kako bih se ja usudila stupiti pred njezine oči, koja me nekad toli ljubila, a ja sam joj toliko žalosti prouzročila? Obečajte mi, da ćete joj istom onda o meni pisati, kad mi se oči zaklope za uvjek.

Tako umiljato i ozbiljno mološe ga, dok joj Erih nije zadao rieč, da neće Kristini pisati.

Brigita se očevidno približavaše trenutku, kad joj se bude duša tielom rastavila, a Erih gledaše neizmjernom boli i zdvojenim ogorčenjem, kako taj prelomljeni cviet naglo vene. Ona nije niti jednom rieči spominjala otca djeteta i Erih je po tom sudio, da ona želi tu tajnu uzeti sobom u grob.

Jednog jutra činilo se kan da je Brigiti bolje, premda nije cielu nemirnu noć spavala. Zahtievaše da joj se diete donese i tad ga strastveno zagrli i pritisne na grudi.

O moj bože — zavapi u boli i skrajnom očajanju — ostati će bez otca i bez majke!

Neće, Brigito — neće biti bez otca, primjeti Erih ozbiljno. Prisižem vam ovdje, da ću biti djetetu vjeran otac, da ću se pobrinuti za njegova prava i ako me bog u mojoj nakani pomogne, odgojiti ću ga da bude kriepak i čestit čovjek.

O Erihu, kako da vam se zahvalim, uzklikne Brigita čuvstveno. Zašto me nije sretna kob prije s vama upoznala? Nikada se nebi bilo ovako dogodilo. Ah bila sam samotna, tako zapuštena, tako lahkovjerna — —

Zamukne i nagne glavu.

Ne, neću nikoga da krivim, nastavi mirnije. Ja sam sama svemu kriva i trpim posljedice. Samo da nebi moralo i moje diete trpiti pod tim prokletstvom.

Erih nije odma odgovorio. Dugo je zatezao i premišljavao, bili taj korak učinio, koj bi Brigitu Stjernhielm i njezino diete spasio od sramote i napokon nadjača njegovo milosrdje — ili bijaše možebiti još i toplije čuvstvo, ili želja da umiruću spokoji — nadjača sve razmišljaje i osokoli ga za uzvišenu misao, kako da će te mile modre oči blaženo usnuti za vječnost, ako joj on tu žrtvu doprinese. Pa zar bi to bila baš takova žrtva za njega? On neimadijaše nikoga na ovom svietu. Bilo je jedno doba, kad je snivao o sreći pokraj Kristine, kad se je nadao da će njezino srce sklonuti se u ljubavi do njegovog — ta je nada izčeznula od kada je Gustav Alström prvikrat došao u Vesteras. Kako bi se on bio mogao mjeriti s onim liepim, mladim i ljubeznim čovjekom! Poslie Kristine Stjernhielm on nemogaše ljubiti drugu ženu, a nju je zbilja ljubio vjerno, iskreno, strastveno, kako se i sam nije bio usudio misliti — ljubio ju je i sada, možebiti i više jošte nego u ono vrieme, kad je jošte sumnjao na njezinom plemenitom i čistom srcu o tamnoj sjeni oholosti.

Zašto da nebi on ovoj nesretnici vratio duševni mir i njezino diete svojim priznao, dao mu svoje pošteno ime? Dječak bi na-

rastao, ljubio bi ga kako je već prvi dan veselo se k njemu priljubio. Napokon se obrati k bolestnici.

Brigito — vaše diete morati će radi svjetkih predsudah mnogo trpiti, ako se vi neodlučite, da mi ga posve u moje ruke predate. To vi možete samo na jedan način.

Oči joj se nemirno kretahu; napetim očekivanjem ga pogleda i reče uzdahom:

Šta bih ja mogla iskrenije željeti, Erihu, nego da moje diete povjerim vašim vjernim i prijateljskim rukama?

Dobro dakle, Brigito, posluhnite me jedan časak bez da vam se treba uzbuniti. Ja ljubim Gustava od srca i moja je tvrda nakana, da ga nikad više od sebe nepustim.

Brigito — tu je Erih zapeo i krv mu udari u lice. — Vi morate uvidjeti, da je za budućnost djeteta potrebno da nebude bez imena. Ja sam pripravan dati mu moje vlastito, ako vi to hoćete. Privolite vi u to — tada idem odma u ovoj uri po svećenika, koj će nas vjenčati kao muža i ženu.

Brigita ležaše širom otvorenim očima i zagleda se u Eriha, ali taj pogled bijaše više slika užasa nego kakvog inog čuvstva; mrzlo joj postade kao da ju je andjeo smrti pokrio svojimi krili i na jednoč se osovi u postelji.

Ne, Erihu Larsone, nikad neću u to privoliti i vi neimate prava da o meni tako podlo sudite — to sve govoraše mučno i uzrujanim glasom — moj grieh sam težko platila i dosta pretrpila, pa tim nestaje za svakoga to pravo, da u meni vidi i nadalje zlopakosnu griešnicu.

Brigito! povikne Erih uplašeno.

Ali ona nastavi grozničavo upaljenim licem i drhćuć od uzrujanosti. Ne, Erihu, bila moja krivnja još tolika, nikada neću biti tako podla, da bi moj grieh bacila na tudja ramena i s mojom sramotom okaljala ičije čisto i plemenito ime. Evo, evo, — produlji tresuć se i skidajuć s vrata crnu jednu vrpcu — uzmite ovaj ključ i kada stisnem oči, otvorite onaj ormarić. Sadržaj neka bude momu sinu i s tim sredstvom neka prisili svoga otca da ga prizna — ako nebi volio odvratiti se preziranjem od hrdje, kao što mu je mati to učinila. Medailon s pismom donesite Kristini, ili ga uzmite k sebi — kako sami bolje mislite, u obih rukuh biti će dobro spravljen.

Erih se prije već bojaše, da će Brigita tako govoriti, ali njezine rieči su ga još većma ohrabrile u njegovoj odluci, koju si je preduzeo izvesti. Zar da to nedužno diete odma bude rinuto u borbu sudbinom, zar da Kristina bude uvjek morala živiti pod pritiskom tako dvojbene existencije dječaka?

Brigito, jesam li vam ja ikada dao dokaza da o vami krivo mislim? pitaše ju ozbiljnim predbacivanjem. Erih Larson nebi nikad ponudio svoje ime nepoštenoj nesretnici — ako vas prosim, da vi to ime primite za volju vašega djeteta, vaše sestre, pa i za moju volju, tad vam to može biti sigurnim znakom koliko da vas cienim i štujem. Ne, Brigito — vi neimate pravo, da odbijate moju ruku. Ako vi to učinite, tad ste vašeg sina bacili u žalostnu i pretužnu bitnost, tad ste na njegova ledja metnuli težki teret pod kojim će se on jednoč srušiti, a meni ćete oteti tu sreću, da mogu koj živući stvor svojim nazivati.

Vi ćete se jednoč oženiti, Erihu, i ljubiti vašu suprugu i vašu djecu.

Dopustite dakle, da bude Gustav moje prvo diete.

Brigita pokušaše i nadalje sa sto razlogah da uvjeri Eriha, kako da je on nakan poduzeti korak, rad koga bi se kasnije gorko kajao, nu on je svaki prigovor razoružao. Slaba i nemoćna protivila se tomu, kad je on već bio mislio da ju je nadvladao. Ali Erih joj znao naslikati njezine dužnosti napram djetetu, dok je napokon pala u nesviest i kad se je opet oporavila, zapita ju Erih još jedanput, da li će zbilja umišljenoj nakani žrtvovati sreću svoga Gustava — reče mu šapćuć:

Činite što mislite da je pravo, Erihu. Moja zahvalnost, moja ljubav za vas je bezkrajna. Ja neimam na ovom svietu sada više inih mislih, nego moliti se za vašu sreću, ali odbijam takodjer svu odgovornost od sebe za onaj trenutak, kad bi vi možebiti upoznali, da vas je vaše velедušje predaleko vodilo.

(Svršit će se).

Lupežka vještina.

Englezka crtica.

Prije nekoliko mjesecih išao sam do moga bankira (u Londonu) da si dignem svotu od petdeset funtih sterl. u zlatu, da pokrijem razne domaće potriebštine.

Da mi novci nezginu, držao sam na džepu neprestano ruku, od mjenjačnice do moje kuće. Došav doma — neima kesice s novci. Gubitak tih novacah me je srdio, ali još većma, da je uz svu moju pažnju nestalo kesice. Džep na kom sam ruku držao nije bio vutao i s toga mi bje to nepojmivo; a budi kako vješt kradikesa nije mi mogao džep rasparati i opet sašiti. Tako me je ljutilo to, da sam išao do nadzornika tajne policije Ferreta i taj mu slučaj izpripovjedao. „Šta mislite, tko mi je to mogao ukrasti?"

„Tom Daddles ili Spider" odgovori mi posve hladnokrvno bez dugoga promišlavanja, „jedan od tih dvajuh sjegurno; koj od te dvojice, to zavisi od toga, na kojoj strani ulice, u gornjem ili dolnjem kraju da ste izgubili. Tom švrlja uz obalu, a Spider hoda po Tleet-street-u.

„Dobro dakle" — rekoh mu, „molim vas priskrbite mi priliku da se mogu osobno porazgovoriti s onim gospodinom, koj mi je tu kesicu prenesao iz moga džepa u svoj džep. Naravno da mu s mojom poštenom riečju jamčim, da neću sudbeno proti njemu postupati; ma rad bih znao, kako biesa je on to meni izpuknuo, kad sam toliko pazio."

Drugi dan mi inspektor poruči da je gosp. Daddles posjednik dotičnih novacah i da će me drugo jutro posjetiti, da mi tumači stvar.

I zbilja, još sam sjedio kod mog doručka, kad no dodje k meni u sobu jedan mladi suhomaljasti vrlo fino obučeni gospodin.

U razgovoru mi dakle odkrije stvar ovako:

„Ja sam vas motrio kad ste uz obalu pošli da si dignete novacah."

„A kako ste vi to mogli znati, da ja idem po novce?"

„Vi ste si u blizini kod Sommerset-House kupili žutu platnenu kesicu, kako se to obično uzimlje za novce i putem se igraste mašuć kesicom."

„O ja magare!"

Gospodin Daddles se nasmieši i pripovjeda dalje. „Od tog časa vas nisam pustio iz oka do Saint James street i vidivši, da ulazite u bankirov bureau, odlučio sam osloboditi vas od toga tereta. Kad ste izašli iz kuće i spravili kesicu, mjesto u džep na prsa, u lievi džep kaputa, to mi je mogućnost uspjeha za pet sto procentih narasla, a da su tamo novci, potvrdi mi ta okolnost, što ste uvjek ruku gore imali."

„Pak? — ja mogu priseći da nisam rukom maknuo."

„O, dugo niste ruku digli, gospodine i moram to priznati, da ste mi tim veliku brigu zadali, ali napokon ste ipak odkrili džep."

„Gdje? — gdje? — objesiti bih se dao, da nisam do doma rukom maknuo."

„Vi ste se ustavili kod jednog dućana sa slikami i već sam bio izgubio svu nadu i pobojao se, da ćete mi izmaći u kotar prijatelja Spidera, a tad bi moji izgledi bili uništeni."

„A zašto mi niste razrezali džep?" pitah ga znatiželjno. „Jer bi vi kod te operacije ćutili da vam je težine u džepu nestalo i meni nije ništa preostalo nego sa muhom pokušati.

„Kakvom muhom, gospodine Daddles-u ja nisam nikakvu muhu opazio."

„Niste ju vidjeli, ali ste ju ćutili gospodine Broune i to na lievom licu, te ste digli ruku sa lievog džepa, da tu muhu odtjerate."

„Nu sada mi je stvar jasna!"

„Tako vam je to bilo i tu si moram laskati, da sam to vješto izveo."

Moja zadata poštena rieč me je vezala da nisam mogao gospodina Daddles-a predati redarstvu, nu moram svakoga upozoriti, da si nelovi muhe, kad je u blizini tihi i pozorni motritelj, koj je obično kradikesa.

Slava Viktoru Hugo-u.

U Parizu proslavili su 27. veljače osamdesetgodišni rodjen dan Viktora Hugo-a.

U deset satih prije podne počeli su se sakupljavati razni odbori parižki i drugih francezkih gradovah na trgu, na kom stoji u sriedini slavoluk,' Arc de triomphe. Tu se razrediše zastupnici francezke omladine, družtva umjetnikah, pjesnikah, obrtnih učionah, zadruga prijateljah svietskog mira i nebrojena družtva radnikah, tjelovježbenikah, slobodnih zidarah, skupi slikarah, kiparah, glasbenikah, kazalištnih umjetnikah i t. d., svi sa svojimi znakovi i barjaci.

Pred kućom na boulevardu d'Eylau nastavljene su dvie mletačke katarke spojene cvietnimi girlandi, i svilenom vrpcom sa napisom:

1802 — A Victor Hugo — 1881.

Prieko puta od kuće podignute su dvie estrade sa cviećem i medju 'njima kip republike a na jednom nastavku golema lovor grana pozlaćena i polag nje jedan preliepi vienac od suhoga zlata i napis:

„A Victor Hugo. Cercle de la Fédération. Marseille, 27 février 1881.

Tribune kao i svi prozori, krovovi i drva okolice puna obćinstva. Prije jošte nego se je ta velika ovacija započela donio je sam prefekt od Seine veleliepi struk cvieća a dan prije poslao mu i predsjednik republike takodjer kitu cvieća. Dramatički članovi od Comédie Française pokloniše mu ogromni vienac sa oznakom njegovih djelah. Poslie prefekta došao je odbor za svečanost sa velikom pratnjom djevojčicah, od kojih mu jedna gospodična čestitala u stihovih. Sakupljeno obćinstvo uzkliknulo je od veselja, kad je proslavljenik sa svojim unukom i unučicom stupio blažen k otvorenom prozoru i kad su djeca ljubezno slala rukama cielove oduševljenoj mladeži. S takovimi pojedinimi pozdravi nastalo je podne i tad krenu svečana povorka sa 104 glasbena i pjevačka družtva, od kojih zaori iz 5000 grlah hvalopjev „Patria“ od Viktora Hugo-a, uglasben po Beethovenu. Zatim udari veliki glasbeni sbor u pjesmu Marseillesu uz sudjelovanje nebrojenog naroda. Množina puka, koja je popút rieke poplavila sav boulevard brojila je prieko tri sto tisućah dušah i to je bez dvojbe najimpozantniji prizor, što ga je samo pučanstvo ikojemu svečaru priredilo. Kad se je taj svečani pohod približavao kući Hugo-voj i gradski zastupnici pred kućom stali, pokazaše se on opet svojom unučadi na otvorenu prozoru. Takove časti vriednomu starcu, odkritom sjedom glavom, cvalo je lice od veselja i pritisnuv si drhćuću ruku na srce, nemogaše od tronuća ustaviti suzah radostnicah. Kad je to puk opazio uzkliknuo je ganjen od tog prizora iz tisućah grudih burni Vive Victor Hugo! Vive le Maitre! Vive le grand poète! Na te dične izjave govoraše starac sliedeće besjede:

„Ja pozdravljam Paris, taj oriaški grad, ne u svoje ime, jer sam ja ništa, nego u ime svega što na zemlji živi i misli, ljubi i nade goji. Od vremena do vremena pritisne svietska poviest kojemu gradu vanredni znak i u četiri tisuće godinah odlikovana su tako tri grada. Što je bila Atina za Grčku, Rim za drevnost rimsku, to je danas Paris za Europu, za Ameriku, za sve prosvjetlene narode. Paris je grad za cieli sviet. Tko se obrati na Paris, taj se je obratio na čitavi sviet, urbi et orbi. Ja, koj sam jednostavni putnik ove zemlje i u toj cielosti medju vami prostodušan gradjanin, pozdravljam s ljubavjų u ime svih gradovah Europe, Amerike i svega naobražena svieta od Atine do Newyorka, od Londona do Moskve i u tvoje ime slavni Rime i u tvoje — Berline proslavljujem tebe posvećeni grade Parizu!

Kad je starac napomenuo Berlin zape mu glas, pokrije si oči i stane plakati i jecati. Narod gledaše ga gologlav tiho i niemo, ustne starcu uzdrhtaše i govoraše još slabim glasom a narod uzklikne mu gromoviti „Živio!“ i živila republika! Zastave se razmahaše i šeširi podigoše i povorka krene dalje svirkom velikih glasbenih sborovah i pjevanjem Marseillaise, da mogu opet doći na red druge korporacije svojimi zastavami i vienci. Na čelu toj povorki išao je odbor književnikah i za njim svi već napomenuti sborovi, strieljačka družtva i 25 obrtnih zadrugah parižkih. Svaki takov odiel donio je vienacah i cvieća. Gimnazijasti u uniformi bjehu od naroda živahno pozdravljeni sa „Vive la France. Vive la republique.“ Marseilska narodna straža koracaše svojim barjakom od 1792. Čitava četiri sata trajaše taj mimohod i goleme hrpe vienacah bjehu nagomilane pred kućom. Viktor Hugo bijaše uvjek kod prozora ljubezno odzdravljajuć tolikoj oduševljenoj svjetini.

Na jednih kolih voziše poprsje kipa republike i kip Hugov.

Svuda kuda se okom moglo doseći ništa nego cvieće, trobojne zastave i razni družtveni barjaci.

Radnici u svojih bluzah vodahu se prijateljski izpod rukuh sa učenjaci i umjetnici. Jedan starac poviknu mu kod prozora: „Do vidjenja kod stogodišnjice!“ Jedan slastičar donio mu je gorostasnu tortu. Ta povorka bje zaključena sa jednim pjevačkim družtvom, koje mu zapjeva pjesmu: „Krv našu žrtvujemo rado za francezku domovinu i za slobodu!“

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 8. Tečaj I.

Erih Larson.

Pripovjest iz Švedske

od

A. Lütetsborga.

(Konac.)

U godni sunčani traci prekrasnog ljetnog jutra zasvietliše u ljepšu sobu gospoje Ulmanice, koju je ona vrlo ukusno cviećem nakitila. Vanjkuši podupria sjedijaše Brigita slomljenim tielom, naslonjena u fauteuilu i crno odjelo podiglo je smrtnu bliedost nježnog njezinog lica.

Uz Brigitu stajaše Erih Larson. I on je probliedio, ali zadovoljstvo, što je ćutio ovaj čas, razvedri mu lice. Upravo je svećenik iz sobe se udaljio i Brigita Stjernhielm zvaše se sada Brigita Larson, imenom svoga supruga.

Sjedijaše mlada žena kao u snu i jedina ju obuzela želja, da se iz toga blaženoga sna nikad više neprobudi.

Tako, Brigito, reče napokon Erih muževno ozbiljnim glasom, sada ste vi i vaše diete moji. — Nitko živ neima više niti najmanjega prava na vas. Sada mogu ići Kristini, da joj kažem, da ste postali mojom ženom i vama nije više nuždno ćutiti se ostavljenom i tužnom. Gustava Larsona neće smjeti nitko poprieko gledati.

Brigita se nasmjehnu kao da joj duša vidi raja, božanski mir se spustio na bliedi joj obraz, dočim joj trepavice trudno padnu na lica. Erih se prignu do nje i u taj hip se prestraši grozno. Brigita zakašljaše i krv ju oblije, da joj je ronila niz crnu haljinu i glava joj klonula na stranu na rame Erihovo, koj upropašten bijaše kleknuo kraj nje, da ju podupre. Nekoliko trenutakah kasnije držao je Erih u naručju mrtvu si suprugu Brigitu.

V.

U Vesterasu prolazište Kristini tužni dani polagano i utrapljeno. Nestrpljivo očekivaše ona glase od Eriha — al jih nebijaše. Jedan jedincati krat pisaše on, da je našao Brigitin trag, ali ništa dalje — posve ništa i tako si nemogaše naći pokoja niti po danu niti u noći.

Kroz cielo to vrieme jedva se je i sjetila Gustava Alströma, tako su joj ine misli vrtile se po glavi i tek kada se je približavao urečeni rok da će on opet doći, spomenula se je njega, nu nekim nemirom i kinom ljuteć se što ga nije odma za uvjek odpravila.

Erih Larson! On bijaše taj muž, koj je svu njezinu dušu i srce zatravio. Vidjela ga je u snu i u javi, ne više kao onog oholog i ponosnog muža, koj ju držaše odgovornom za sestrine griehe, nego kao vjernog prijatelja i branitelja siromašne i nesretne Brigite. Sada si priznaše, da žarko miluje Eriha kao svoju dušu i ta misao da i on ćuti istu ljubezan, učini ju sretnom i radostnom. Šta je Gustav Alström napram ovom uzvišenom i krasnom značaju pravog muža — kako je ona mogla samo i jedan časak odvratiti se od Larsona

Koliko veselja si je predstavljala, kada joj se taj plemeniti čovjek vrati i dovede sobom sestru joj Brigitu.

Tada, u sried raznovrstnih nemirnih mislih doleti joj pismo od Eriha, koje je sve sladke sne o nanovo spojenom životu za uvjek uništio.

Pisaše Erih, da je Brigitu našao, ali veoma bolestnu i blizu smrti i da je u ovom trenutku, kad taj list piše već blaženo usnula.

Više nije niti rieči Erih napisao, nego da će bezodvlačno vratiti se u Vesteras, da joj ustmeno sve potanko priobći, pa ju još ujedno moli, da prijazno dočeka Brigitino i njegovo diete.

O svemu tomu ona nije razumjela ništa, nego još i drugi i treći dan okolo tumarala kao da sniva i strah ju moriše sve većma čim se približavaše ura, kada imaše prispjeti Erih Larson.

U svojoj spavaćoj sobi, odkuda bješe najdalji izgled, stajaše kod prozora i napetimi očima gledaše onamo od kuda se je imao dovesti Erih, neće li skoro opaziti njegova kola — ali na težku žalost bez Brigite.

Pred njom se ukaza ljubljena sestra, kako ju je nekad vidjela u djetinskoj nevinosti, u ljepoti i dražesti, milu i ljubeznu kao kćerku vilah. Ah, sada bje mrtva, ukočena i mrzla, srce joj slomljeno po lupežu, koga pravedni bog još nije kaznio, nego valjda hodi i na dalje po svietu, da obmami srca i drugih gospodjah.

Kristina nasloni goruće čelo na mrzlo staklo, dočim joj suze roniše, suze srdačne boli i uz to još i gorkog kajanja.

Zašto je ona bila tako tvrdog srca i sebična prama sestri, zašto nije odma za njom hrlila da ju ustavi, zašto je ona udušila čuvstvo srca svoga, koje joj je savjetovalo ljubav k sestri?

Tad opazi uzvitlanu prašinu na cesti — To bijaše on — Erih Larson sa Brigitinim djetetom. Ugrijana joj krv kolaše brže kroz srce. Ona će biti djetetu mati, vjerna i brižna majka i tim će se odužiti za krivnju, koja ju pritiskaše.

Obrisav si suze što joj neprestano prieko lica tekoše, odbrza da ide u susriet dolazećim.

Stanu kola — Erih skoči sa malim Gustavom pred Kristinu, a diete si bojazljivo nasloni glavicu na Erihovo lice i gleda plaho tudju mu gospoju, koja ga htjede preuzeti.

Gospodjo Kristino, evo sam vam donio Brigitinog sinka, reče Erih ganjenim srcem.

Dajte ga meni! povikne Kristina savladana od čudnovitoga čuvstva.

Ja ću mu biti majkom, vjernom i dobrom majkom. O, zašto nisam mogla biti blizu nje u smrtnoj joj uri!

Pokrije si obraz obim rukama i opet roniše joj suze od srdačne tuge i boli. Zatim pruži na novo ruke djetetu i Gustav činiše se sklonim k njoj se dati. Ona oklievaše još časak, jer se joj krv uzbunila, ali odma na to pritegne diete k sebi i pritisne ga strastveno u naručaj oblijuć suzami to čedo Brigitino — Brigitin zapis!

Blagoslovio vas bog, Kristino, reče Erih ganjeno. Primite to diete ljubezno k srcu, ako i nije podpuno sirotče. Izgubio je doduše majku, ali je dobio vjernog otca.

Začudjeno i pitajuć pogleda Eriha. —

Ja sam otac djetetu, nastavi ozbiljno Erih Larson. Neleži Brigita Stjernhielm na magdalenskom groblju u Stokholmu, nego zakonita žena Brigita Larson i ovo diete nosi ime moje — Gustav Larson.

Kristina ga nepomično i ukočeno gledaše dok ga je razumjela i premda ju je neizmjerno veselio plemeniti čin, što ga je Larson svršio, ipak bijaše u toj radosti i nešto gorkosti — i ona bo bijaše samo slaba ženska, koja je uz vjernu sestrinsku ljubav gojila još i drugu ljubav u svom srcu — i ta je ljubav zadobila ljutu ranu.

Ali ne — Kristina Stjernhielm se je u bližnjem času opet nadvladala, rumenilo lica joj se povrati i kad je diete pogledala, uzkipi joj opet čuvstvo radosti i zahvalnosti.

Erihu Larsone! reče mu tresućim glasom od same ganutljivosti, dopustite da vam u ovoj uri izjavim, da vas smatram za najboljeg, najplemenitijeg i najvelikodušnijeg čovjeka ovoga svieta. Ako mi vi povjerite vaše diete,

tad možete biti sjegurni, da će biti u dobrih rukuh.

Pa možete li vi tako pitati Kristino? komu bi mogla dobrobit djeteta više ležati na srcu nego li vama? Brigita nije doista badava nazvala vas svojom čistom, liepom i ponosnom sestrom.

Kristina je odniela Gustava u kuću, a Erih motrio raznim ćuvstvom, kako da je ona neobičnom živahnošću brinula se oko djeteta. Jedva da je u njoj mogao opet ugledati gizdavu i ozbiljnu gospodaricu od Vesterasa. Njezine oči počivahu pune nježne ljubavi na malom dječarcu, koj neznajuć za težki gubitak matere zabavljaše se šarenimi bojami i ružami na mekanom sagu.

Na večer, kad se je diete poleglo i Kristina kraj njegovog kreveta sjedila, stupi Erih Larson još jednoč knjoj sa malim zamotom u ruci.

Gospodično Kristino, izvolite primiti zapis moje sirote žene, reče naglasiv ozbiljno posliednje besjede. Ja bih vas molio, da se čim prije upoznate sadržajem; ja neznam šta je unutra; ali ako nadjete za potrebno, da mi što priobčite tad izvolite mi reći. Meni će milije biti, da mi se ime otca moga djeteta zataji, ili ga je Brigita kao tajnu sobom u grob odniela — tim bolje. Ja nebih mogao Gustavovoga otca ustrieliti kao psa, ali da mu saznam ime, tad mi nebi preostalo ništa drugo nego da srcu odolim i da nešto počinim, što bi imalo težkih posliedicah.

Drhćućom rukom primila je Kristina svežčić i Erih se odmakne dalje. Dugo gledaše šuteć taj zamotak prije nego ga je oduzlala — da, pitaše se časak, nebi li bolje bilo i po nju, kad bi sve kao mrtvo zakopala? Bolje bi možebiti bilo po nju; ali da je u svezku samo i jedan redak od Brigitine ruke, tad bi to morala vidjeti, budući da bi to podlo bilo da nebi ona preuzela jedan dio tereta, što ga nesretna joj sestra tako težko nosiše.

Otvori vez i izpane nekoliko listićah. Jedan bijaše pismo od Brigite, u kom srdačno moli, da se Kristina zauzme za malo ostavljeno njezino čedo, a drugi bijaše pisan od liepe mužke ruke upravljen na Brigitu i pun najsvetijih ljubovnih obečanjah i uvjerenje, da će ju za godinu danah voditi k oltaru na vjenčanje.

Kristinino lice se zažari, misleći valjda na to, kako je piscu toga lista bilo lahko obmamiti bezazleno djetinsko srce Brigitino i čudnovito — da se je tu slučajno sjetila Gustava Alströma. Način, kojim on običavaše govoriti, činjaše joj se sličan i pomisli na to, kakov da je on upliv vršio i na nju samu, koja je tišije naravi i obzirnijeg značaja — upliv, komu se nemogaše oteti, a kamo li da bi se ga bila okanila šestnajstgodišnja djevojka.

Napokon uzme u ruke medailon, koj bi imao polag Brigitinog pisma sadržavati sliku njegovu. Kristinu prodjoše srsi kad je ugledala blistajuće crveno kamenje, kojim bje medailon obrubljen i činjahu joj se kao krvave kapljice, koje su možebiti pomogle očarati ludo srce djevojke. Oklievajuć pritisne na pero, koje se odapne i pokrovac odskoči, da je svietlost svietiljke pala na sliku.

Kristina zavrisne i užasnim pogledom motriše joj oči taj obraz i sva se strese bacivši taj nesretni medailon u najdaljni kut sobe.

Gustav Alström! zavapi hrapavim glasom — Gustav Alström — Brigitin zavodnik! —

Tu nebijaše više dvojbe. Kristina pograbi svietiljku, ali bijaše u prvi mah toli nemoćna, da ju niti dignuti nemogaše. Nu nije niti trebalo gledati u lice djeteta, budući da joj se Alströmovi potezi odma svidiše kao poznati.

Gustav Alström! Biesno joj blisnu oči, bieli zubi škrinu i ljutito se stisnu šaka. Onog časa ćutiše se sama sebi neizmjerno prezirnom. Toga čovjeka je ona gostoljubivo primila pod svoj krov i dozvolila mu nadah, u koje niti sama nije vjerovala. A on? — Zar on nije znao, da je ona Brigitina sestra?

Nije on toga znao, buduć da Kristina nije nikad s njim o kakovoj sestri govorila, a tko bi mu drugi to bio odkrio?

Diete spavaše mirno u svojoj posteljici i sanjaše djetinske nedužne sne a u Kristini se probudi mržnja gjedajuć taj stvor — ali tamne te misli minuše ju brzo — oh, Brigitino je to diete, komu bje ona odlučila biti vjernom majkom. Tu noć nije Kristina spavala; ne-

mirno i neumorno hodajuć po sobi razmišljavaše, što bi tu morala činiti da bude pravo. Tako bi joj nuždno trebalo savjeta i pomoći, ali na to nije niti pomislila, da bi Erihu odkrila tajnu, koju je evo sada saznala — da, ona je čvrsto zaključila sve učiniti da ga umiri i da se sva prošlost sahrani. Tom odlukom legla se na počinak i spavaše mirno dok ju djetinji glas neprobudi.

Minulo je nekoliko danah što je Erih Larson s djetetom prispjeo u Vesteras, kad je jednog jutra došao Gustav Alström tamo. Niti jednu uru nije on krzmao da nezakasni po Kristini ustanovljeni rok i mnogo krat joj zamjeraše, što ga je osudila na toli dugu muku nevoljnoga rastanka. Ure mu trajahu kao da su cieli dani i tečajem toga vremena živio je u neprestanom nemiru i uzrujanosti, da je skoro obolio. Za nikakovo blago ovog svieta nebi si bio želio još jedankrat takovu vječnost proživiti.

Kako mu se u žilah uzbunila krv, kad je opet ugledao Vesteras. Nadaše se, da će Kristina pred njega izaći, buduć da joj bijaše poznat dan i ura njegovog došašća. Vrebajuć hrliše poznatim putem i neko uznemirujuće čuvstvo ga pograbi kad neopazi još niti žive duše.

Šum daleke vode ljutiše ga, pošto mu je svaki drugi pojav tim zatajen a njemu se činjaše kao da bi sada moralo iza kojeg grma zašušnjuti i pred njega stupiti Kristina onim očarajućim posmjehom, koga je on samo jedankrat na njezinom licu vidio.

Ali nje nebijaše s nikoje strane, Vesteras evo je već pred njim — i on čuje glase vesele i ljubezne, djetinske i Kristinine.

Gustav Alström, neopažen po nikomu pogleda kroz ogradu gdje se njegovim očima ukaže dražestna slika. Na sried cieline sjedijaše mali plavokosi dječak, koj je obe ručice pružio Kristini, koja uz njega klečaše i radostno blistajućim pogledom motrila svoga ljubimca. U prvi čas mu se činjaše to sve čarolijom. Odkuda to diete i čije bi to moglo biti? Već je pomislio da se udalji bez da Kristina vidi, grčevito mu se prsti uhvate za gvozdenu rešetku i bolni uzdah mu se ukrade iz grudih.

Ali ne! kakove su ga lude misli zanzele! Šta ga briga za to diete? Valjda, da je čije od njezinoga roda, premda mu Kristina jednoč reče, da neima nikoga na ovom svietu.

Ćutiše da je probliedio i s toga pričeka dok mu se krv ublaži. Mirnije gledaše igranje djevojke sa djetetom, premda ga to ljubakanje činilo ljubomornim.

Ah, kako je mila i dražestna kod svakog kretanja u tom trenutku i Gustav Alström kajaše se radi sve svoje prošlosti.

Napokon već nemogaše dulje uztegnuti čeznuće. Tako blizu nje biti i samo niemo ju motriti — toga već nemogaše podnositi.

Kristina u svojoj zabavi s djetetom nije čula škripanje vratah i tek onda se ogledala, kad je siena pred nju pala.

Dan na dan i svaku uru očekivaše ga brižno jur pripravljena na onaj trenutak, kad ga bude pred sobom vidjela, da niti trepavicom nemigne, pa ipak poćutiše kako ju ledena studen probila po licu kad ga je ugledala. Sva njezina mirna prisutnost i razbor joj izčeznu, ustnice zadrhtahu kad je pred njom stajala ona jadna hrdja, koja je Brigiti probola srce, a sad se evo drznula nju zaprositi.

Gustav Alström isto tako probliedi i jedan pogled na Kristinu odkrio mu, čemu da se ima nadati.

Gospodično Stjernhielm — što se je dogodilo? — izusti mučno posve zabunjen.

Kristina se trudila da progovori, ali joj rieč zapela. Grudi joj se nadimahu a iz očijuh joj kao živa vatra sievaše gnjev i preziranje.

Ništa — gospodine Alströme, prosbori napokon s mukom.

U isti čas digne diete sa cieline i obuhvati ga kao da ga hoće štititi od nemani. Nije znala što da reče, kako da počme, kako li da svrši, ćutiše se toli nemoćnom, da joj oči oko sebe tražiše pomoć.

Ali ne! — Zašto da bude luda, — što ona ovomu čovjeku imade reći, to se može u malo besjedah složiti, kako si bje to prije već preduzela.

Gospodine Alströme, — vi ste opet došli da čujete moju odluku; ja vam ju nemogu ustmeno kazati, ali — strpite se nekoliko trenutakah i vi nećete nikad više pomisliti na to, da si tražite Kristinu Stjernhielm za suprugu, budući da vas — moj gospodine, ona prezire. — Zamukne i pobjegne s djetetom u kuću, nu za pet časovah vrati se naglo natrag držeć u ruci mali požutjeli svežčić, što mu je već iz daleka pružila.

To je moj odgovor, gospodine Alströme! reče plamteć i drhćuć od uzkipljele srčbe i sad vas molim, da se nikad više neusudite stupiti na zemljište od Vesterasa. Kristina Stjernhielm nebi nikad htjela postati ženom jedne hulje niti onda — kad joj Brigita Stjernhielm nebi sestrom bila.

Gustav Alström kamenom se okameni i stajaše nepomično još i tada, kad je Kristina opet u kući izčeznula. Lice mu bje požutilo i oči blejiše u zrak i ruka s onim svežčićem mu se tresaše kao da ga je zimnica pograbila.

Napokon digne glavu i pogleda biesno oko sebe. Nje nebijaše više ondje i on se moraše žuriti da ostavi to mjesto, gdje ga je toli sramotan poraz zatekao. Kristina da je sestra one Brigite — kako je to moguće? ovdje tako bogata vlastelinka od Vesterasa, a onamo siromašna guvernanta?

Tad mu kao munja padne na um, da već tri godine nije ništa čuo o Brigiti; zar je i ona možebiti poput njezine sestre neočekivano baštinila kakov imetak? Zar je postala bogatom kao što joj je sestra?

U taj čas je vidio da s druge strane dolazi Erih Larson, to ga je osviestilo i naznačilo mu, što da ima bezodvlačno činiti. Najprije mu je valjalo udaljiti se iz blizine ove kuće i tad istom snovati o daljnoj radnji. Kao tat odšuljaše se iz sjenatog perivoja, da kroz vratašca na strani izadje napolje. Nevidjen ode i kao da ga paklenice gone, bježaše putem natrag, kojim je jutros bio pošao veselo i hrabro u nadi svoje sreće, kakovoj se nije nikad ljepše nadao niti sanjao.

Istom tamo dalje brezove šumice na cesti u bližnji gradić stane Gustav Alström, da se počine. Umoran legne se tamo na mahovinom obrašćeno kamenje, da pogleda sadržaj onoga zamotka i da se zatim dalje domišlja. Tako se nemogaše prekinuti njegov život, jer samo sreća bijaše uvjetom njegovoga daljnjega obstanka, pa ako Kristinu nedobije — —

Raztrgne svilenu vrpcu kojom bje svežčić omotan i nikada nije toliko proklinjao onu nesretnu uru, kada se je s Brigitom upoznao koliko ovoga trenutka. Sve se je proti njemu zaklelo — sav njegov život bijaše na krivom putu ako nepostigne sada cilj, što si ga je najvišim postavio. Više satih već minulo da je Gustav na istom mjestu sjedio a oko njega ležahu potrgani komadići papira.

Kad se je ustao pokupi opet te ostanke i kao da je sav promienjen nije se u njemu više poznala ona životna snaga, što je malo prije kolala u njegovih žilah.

Polagano nastavi on svoj put; činjaše mu se kan da je ostario. Takovu svršetku se on nije nadao. Brigita Stjernhielm, onaj krasan djevojački cviet mrtav — on ga je slomio. One slike, što mu se tolikokrat ukazivala u pameti — te više neima na svietu i on — on bijaše taj griešnik, koj ju je unesrećio!

Sada nekoristiše više nikakovi razlozi utjehe, kuda se je god ogledao za izpričanjem — sve bje uzalud. Da je on samo jedanput bio za nju pitao, samo jedankrat napomenuo, sve bi inače bilo izašlo — sada bje sve prekasno. Brigita je umrla kao žena Eriha Larsona i ono diete u vesteraskom vrtu bijaše — njegovo diete — i Larson postade mu otcem, a sada, što dalje? — Konac se je mogao lahko pogoditi — Erih Larson i Kristina uzeti će se i diete zadržati, a on će samotan, od svega svieta zapušten tumarati od nemila do nedraga.

Što je Gustav Alström toga časa slutio i nagadjao, to se nije tako brzo dogodilo. Kristina se je godinu danah u crno zavijala od tuge za sestrom i Erih joj pustio vremena, da sama sebe izpita i da sve dobro promisli.

Ništa od svega toga, što se dogodilo, neka neima upliva na njezinu slobodnu volju i odluku. Ipak je on već odavna uživao to sladko uvjerenje, da Kristina goji ljubav prama njemu,

da se sve njezine misli kreću oko njega i djeteta. Sve što je ona činila, šta je govorila bijaše mu dokazom njezinoga iskrenoga nagnuća i tako dodje napokon ura, kad joj je mogao reći, da ju ljubi i da mu je to najveća želja, da kad je u istinu njegovomu djetetu tako dobra majka, da neka bi se i ona zvala njegovim imenom i usrećila ga njezinom ljubavi. Kristina nemogaše niti rieči progovoriti. Suze radostnice razsvietliše joj oči i ona niemo pruži ruku Erihu. Nu on ju razumiše i zagrliv ju očitova joj svoje čuvstvo iskrenim poljubcem.

Svatba bje doskora na tihom u Vesterasu obavljena i na imanju nebje nikakovih promjenah samo su Erih Larson i Kristina odstranili onu dvojbu i duševni nemir a blaženstvo prave ljubavi i sreće udomilo se u toj kući.

Njekoliko godinah kasnije igrahu se mjesto jednoga — tri dječaka na onoj zelenoj celini i svih je vezala ista ljubav, da, Kristina se je dvostrukom njegom zauzimala za Brigitino diete, da nebude Gustav nikad slutio, da mu prava mati već davna spava vječni san.

Tatbina iz ljubavi.

Porotna pripovjest od Feodora Velova.

Na Renu u gradu B. . . živjela je prije nekoliko godinah majorica pl. Gl . . sa svojom kćerju, veleduhovitom i liepom gospodjicom. Majka izgubiv rano svoga supruga a od naravi kriepkog značaja i odlučna imadijaše dosta sgode, da tečajem svoga udovstva još više učvrsti ta svojstva. Da je naobrazba kćeri, upravlanje povećeg imetka, nekoje pravde radi nasljedstva i nadzor kroz mnogo godinah na njezina imanja — sve to zahtjevalo ne samo veliku pažnju, mudrost i obzirnost, nego upravo hrabrost, odvažnost i radinost, to je naravno, — stvari, koje sve to više rastijahu čim je kćerka narasla do zrele djevojke, pa kad je trebalo još upeljati ju u družtva, gdje bje izgleda da se dostojno i sretno uda.

Sada dakle nije bilo dovoljno, da se imanja iz daleka dostatno nadziru, novci ukamate ili u sretne špekulacije slože, nego je trebalo da se polag uglednosti i dostojanstva obitelji vodi dom i ognjište, priredjuju družtvene zabave, mogući snuboki pozivlju i ohrabre ili — odbiju, a uz to i djevojka na oku i na uzdi drži i da se okolnostim neodgovarajući ljubovnik gleda ukloniti. Pod takovimi odnošaji živila je majorica već u Berlinu, Draždjanih i u Beču, nu sva ta mjesta opet ostavila, pošto joj se činilo da je odkrila potajno nagnuće svoje kćeri prama osobam, koje polag njezinog uvjerenja nebijahu sposobne da usreće djevojku.

U B . . . se je sada za dulje vrieme nastanila, kako se je ovdje i ondje pogovaralo, najviše poradi jednog mladog sudbenog prisjednika, grofa Eduarda B . ., sina jednog ministra, koj mladi kavalir imadijaše izgled na veliku budućnost i koga je ona, kako se gatalo, medju svimi prosioci najviše cienila i željela da bude suprugom njezine kćeri.

Taj grof Eduard B . . koj bijaše doista snažan, duhovit i nadebudan muž, upoznao se je sa majoricom pl. Gl. . . i njezinom kćerju u Wiesbadenu, te odma od početka poklonio djevojci vanrednu pozornost, bez da ga je ona kod njegovog udvoravanja osobito bodrila.

Klotilda, tako bje ime kćeri majoričine, upila je odgojenjem i brigom materinom više nego bijaše potrebno od njezine ozbiljnosti i značaja. Sve što obično mladjahna srca dje-

vojakah ugrijava, čuvstvo, veselost, pjesnićki duh i sve oduševljenje oskudievalo u njoj, nasuprot joj se veoma razvio razum, čvrsta volja i sva duševna svojstva, koja se u družtvenih kruzih mnogo uvažavaju. Njoj bijaše poznata povjest, naravoslovje i mnoge znanosti, da ju nije bilo tako lahko kojim pitanjem zabuniti. Ona je čitala političke spise sa razumlenjem, knjige o zemljoslovju i zviezdoznanstvu i raznih praktićnih i stvarnih naucih postojano i uspješno, da se je mogla svakim upuštati u razgovor bez da je došla u nepriliku. Ona se je nekim načinom odklanjala od liepih znanostih i mrzila upravo poeziju.

Grof Eduard B. bijaše svemu tomu usuprot veliki prijatelj krasnih umjetnostih. On je ponješto i slikao i pjesme kovao a u glasbi bijaše pravi virtuoz, pa timi svojstvi nije joj se mogao u znanju pretežnijim pokazati. On je bio uz to dobar jahač, vješt plivač, znao sabljom dobro zamahnuti i razumio se u obće u svaki junački sport; pravi plemički vitez u modernom smislu, ali Klotildinim očima bijaše nazoran, što se je sa svimi slićnimi umjetnici i pjesnici bavio, koje ona nazivaše fantasti i dosta putah si jih uzela za cilj svojih dosjetljivih strielicah. Nije ona niti njega samoga štedila, dapaće gdje god jè mogla, šibala je gorko i nesmiljeno sva sentimentalna nagnuća i romantičke njegove mušice, kao nemuževne osjetnosti srca i kao rakrane vremena, koje ustavljaju velike čine, vriedne dičnih uspomenah. Te prepirke smatrahu u družtvih za toli oštre, da nije nitko mogao vjerovati u to, da će tako prekoravan muž ikada bit njezinim suprugom. Pa ipak se je o tom ozbiljno radilo.

Majorica mati, kojoj se je htjelo svakako dobiti zeta, koga će moći ravnati i s njim vladati, nastojala bijaše da svojoj kćeri dokaže velesjajne nade grofovskoga zaručnika, obiteljsku uglednost, njegovu povodljivost, dobro srce i sve to tako zamamljivim načinom, da se je djevojka napokon na najboljom voljom odlučila priznati ga kao javnoga prosioca. Što se grofa Eduarda tiče, to je on uzprkos različitostih, koje obstajahu medju njim i njegovom vjerenicom, prihvatio gorljivo svoju ulogu kao mladoženja, pošto je to njegova obitelj sama željela, pak budi mu na čast rečeno, premda dosta čudnovato, da je on uz svu osoritost značaja i hladnu narav mlade gospodjice, kojom ga je dosta puta odbijala ipak ćutio nagnuće i ljubav za nju

To nagnuće bijaše toli iskreno i čvrsto u njegovoj duši da je on u kući majorice Gl . . . i pred vnnjskim svietom svu pozornost jedino Klotildi posvietio, da se nije niti obzirao na drugu jednu značajnu, premda podredjenu osobu, koja je u ostalom od najvatrenijih štovateljah Klotildinih dobro gledana bila.

Sav B . . ., naročito pako djaci i drugi mladi gizdelini govorahu o liepoj i dražestnoj drugarici od gospoje majorice, mlade jedne djevojke, kojoj je otac godine 1848. u očajanju radi neodolivoga bankrota život si uzeo i svu obitelj ostavio u vrlo tužnu položaju. Da je kod takovih okolnostih bilo posve naravno, da je najstarija i jedina odrasla kći, imenom Natalia, gledala da čim prije olakša majci brigu i da se odma, kako je svoje nauke svršila, ogleda za pristojnu koju službu, te je prazno mjesto drugarice u kući majorice primila.

Natalia B., o kojoj ćemo obširnije morati progovoriti, pošto ona u ovoj pripovjedci ima poveću ulogu, ili dapače glavnu ulogu, bijaše u duševnom i tielesnom svojstvu posve različita osobnost napram Klotildi Gl. . .

Klotilda svojim ozbiljnim gospodskim i smiono odvažnim načinom bijaše tanka i visoka, može biti nešto malo suhonjava, smedjom kosom, bistrim tamnim očima i nizom prekrasnih zubah, dostojanstvenih potezah lica, odlikovala se ponosnim držanjem i vazda iza branom toaletom, samo joj ruke okoriše od tvrdoglavo upotrebljivane mrzle vode.

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Magazins au Printemps. U Parizu je 9. ožujka veliki posao modne robe, pod ovom firmom u gorostasnoj palači od šest katah vatrom uništen. U pet satih jutrom opazio je jedan pometač ulice, da u drugom katu gusti dim suklja. Odma razbije sjekirom ulazna vrata i probudi noćnu stražu u kući, koja bješe proti jutru zaspala. Vlastnik toga skladišta gospodin Jaluzot, koj svojom obitelju u petom katu stanovaše, skoči iz postelje i pomoćju šefa poslovnog osoblja gosp. Van Heuvela nastojaše, da se spase onih 250 mladih ljudih obojeg spola, koji takodjer u gornjih spratih stanovahu. Ovi utekoše groznoj smrti na pol goli, na užetih i po ljestvah kroz prozore. Medjutim nadodjoše vatrogasci i počeše raditi, nu o spasenju dragociene robe iz tih magazinah nebijaše niti pomisliti. Samo biela platnena rubenina u podrumih u vriednosti od poldrugoga miliona franakah bijaše bez pogibelji. Vatra uzpirena još i oštrim vjetrom razširila se je na brzo u sve prostorije, da su cieli gorući komadi tkaninah po zraku letjeli. Skladište bijaše za proljetnu saisonu bogato obskrbljeno i upravo dan prije nadošlo je bilo opet za 800,000 franakah svile iz Lyona. Ovi magazini spadahu medju najelegantnije i veličanstvene trgovačke poslove u Parizu.

Poslie podne u dva sata sakupio je Jaluzot sve svoje službenike, do dvie tisuće glavah u jednu dvoranu u Rue de Tivoli i uzrujanim glasom progovori jim sliedeče rieči:

„Moja gospodo i gospodje, hoću da vam kažem, kako je ta nesreća nastala. Ležah bolestan od jučer već, kad me jutros moj komorni sluga probudi „gospodine, nešto se je dogodilo u magazinu". Skočih odma iz postelje i u papučah odoh do glavnih stubah, gdje je već debeli dim napunio prostorije. Zovnem si suprugu i pograbih rog da probudim sve u kući, da nitko živ neizgori i spasim se kroz male stube otraga.

Pomoćju nekojih prijateljah pošlo mi je za rukom, te sam izbavio nekoliko blagajnah. Inače mi nije ništa pod nebom ostalo. Izgorjela su sva pisma i sve pokućtvo, sve obiteljske uspomene, da, i moj sat. Ovo odjelo, što na sebi imam, kupio sam jutros kod „Belle Jardiniere" a da si kupim ovaj kišobran moradoh si posuditi 20 frk., čižme uzeh si na vjeru. Za ovaj čas moram vam vratiti vašu slobodu. Šta još kod mene koj tražiti ima, to će moći dignuti za tri dana u Rue d' Amsterdam 81.

Neću da vam reknem „sbogom!" nego — do vidjenja. Printemps će ako bog da opet uskrsnuti, ako ne već ove zime, ali do budućeg proljeća 1882."

Ova trgovina je kod više družtvah proti požaru osigurana sa $7\frac{1}{2}$ milionah, ali štete je do deset milionah. Cieli dan i noć gorilo je da sve parne štrcaljke nisu mogle nasmagati toliko vode da uguše taj silni oganj. Tri pompiera su zaglavili i do 27 ima ranjenih; dva kilometra daleko u krugu smrdi po paljevini.

Tako razgranjeni ogromni posao u tolikom obsegu i novčanoj vriednosti, koji sa milioni radi i svaki dan po sto tisućah pazari, je za naše pojmove nešto nedokučivoga, nu takovih zavodah, kao što je i „Magazin du Louvre" neima nigdje drugdje na svietu, jedva u New-Yorku i Londonu, gdje bi bilo kao ovdje do dvie tisuće službenikah, koji u kući imadu školu, bolnicu, čitaonicu, a kupci takodjer raznih udobnostih, novinskih dvoranah, uredjenih pisarnah.

Zrakoplov. Kapetan Jovis, poručnik Vivier i urednik lista „Phare du Littoral" Allioth, pustiše se 9. o. m. u plovitbu zrakom u balonu „Gabriel" u Nici. O tom putovanju izvješćuje Allioth u svom časopisu kako sliedi:

Jučer u tri sata digao se je „Gabriel" u zrak, po najljepšem vremenu i za nekoliko minutah eto nas u visini oblakah. U 4 sata letismo već 2000 metarah nad zemljom. Otvorimo jednu krletku sa dva goluba i privezasmo jednomu depešu: „barm. 58, term. 22, veličanstvena panorama; mi vidimo švicarske Alpe." Činilo nam se da nestaje plina, balon nije imao više snage da se diže. Kapetan Jovis izprazni svih pet vrećah, što smo jih uzeli za pritegu i to je odma oslabilo naše padanje, ali ga ustavilo nije. Doskora opazimo da plovimo nad moren. Padanje bivaše sve naglije. Jovis razrieši sidro i pošto nam ga nije više trebalo, pusti ga u more. Tim olakšani balon digne se opet do 500 met. U daljini vidismo veliki parobrod, od Cannes-a za Marseille i jednu barku prama talijanskoj obali, dvadeset minutah se je tako držao balon, ali zatim pade po treći put u more. Na to izpraznismo sve, što bje u ladjici, nebi li se balon opet digao, nu sve uzalud; — mi stajasmo do koljena u vodi. Noć je nastala — srećom nije bilo more uzrujano, ipak se morasmo grčevito držati, da nas vjetar nebaci u vodu. Više od pol ure trajaše naše očajanje i mi pokušasmo na sav glas biesno vikati. Od zime nam zubi klopotahu. Na jednoč čujemo iz daleka ljudske glase i opazimo približavati se ladju. Čamac se spusti — i mi smo spašeni! Pol sata kasnije bijasmo na brodu „Morosini" gdje nas je kapetan Piniceli ljubezno primio. Drugo jutro dodjosmo u Nicu.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 9. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

Vihar i oluja bjesniše oko Eldrig-Crosinga. Sva se je narav uzbunila i na briegu lomila omorikova jaka stabla kao i po dolini boreću se vrbovinu. Dok se je vjetar odmarao, udarila gusta kiša i nagla bujica razlievala se sa briegovah kao miniaturni vodopadi po razrovanimi jarki i po cesti, a po polju pritisnula svu strn do tla. Kad je kiša nješto prestala, tad poče opet vjetar duvati i bacati talase po poplavici i kao ljuti bies trgati hvoje sa drvah, želeć da sve uništi. Oba pako razjarena življa složiše se da razore do temelja gostionu Half-way-House, koja je u ravnici bez štita i pomoći ležala, nepripravna na takovu munju, kakove još nije doživila. Ta kuća bijaše na brzu ruku podignuta i na pol dogotovljena u slogu lagane Renaisance. Prozori su klopotali od silnoga vjetra, koj je na sve strane kroz slabe zatvore pirio, da se moglo očekivati, sad da će ili kuću dignuti u zrak ili ju na zemlju srušiti.

Jefferson Briggs, vlastnik te gostione „Half-way-House“, koja je na pol puta od dvijuh samotnih postajah ležala, uprav je svoju kuću za ovu noč zatvorio. Dosta se je izmučio dok mu je za rukom pošlo jedno prozorno krilo oteti vihru, da ga zatvori i spremao se u krevet da prespava ovu groznu noć, ili bolje rekuć, da se čitanjem po svom običaju uljulja u san. Kad je on u jednoj ruci držeć petroleum-svietiljku a u drugoj jedan zanimivi roman stupio u svoju komoricu pod krovom, duvne opet vjetar, ugasi mu luč i lupi s vratima da se je sve potreslo. Jefferson Briggs nažge si opet u jednom kutu svoju svietiljku i zavisi nad prozorom veliku medvedju kožu, da se od vjetra štiti; postavi si oprezno svietiljku na stolac kraj postelje, svuče si samo čižme i zamotav se u gunj legne u krevet. Bijaše naučan rano se ustati i tako si sve udesiti, da je na prvi pojav kojeg gosta bio pripravan bez velike toalete skočiti na noge. Za nekoliko časovah bio je posve udubljen u jedno poglavje toga romana, da nije ni čuo kucanje na vratih i tek na opetovano udaranje poviče: „slobodno!“ bez da ga je to u čitanju mutilo.

Vrata se otvore i unutar stupi ženska glava sjedom kosom, zamotana u gunj i plaid te stane naslonjena kod vratah, trudna na pol od fizičnoga i od duševnoga napora.

„Ti si se zbilja dakle legao Jeffe, čitaš i pušiš u ovako užasnoj noći kad se je božji gnjev spustio preko zemlje a putni voz još nije večeras prispjeo. Da, da, sreća i bog da je ipak netko pod krovom, koj nemože da spava kod ovakovog vremena.“

„Pasažirska su kola valjda gdje na cesti od vode ustavljena“ odgovori Jeff dalje čitajuć i nehtjedeć se upuštati u teologička prego-

varanja starom gospodjom, pošto on nikako nemogaše uvidjeti, što bi imala providnost od toga, da s njegovimi prozori tako ljuto drma.

„Liepo" odgovori mu tetka, izrazom ćutljivim i znajuć da će njezina opomena slabo koristiti „neću dalje da govorim, možebiti da je božanska mudrost tako odredila, da neki ljudi nemaju živacah i mjesto da ovakovu noć pobožno prečuju — razkoše se u griešnom pušenju lule — da bog prosti!"

Nu Jeff nije uvidjao, kakova bi zaprieka bila njegovim čitanjem i pušenjem, što nije Yuba Bill, tako vješt kučiš, već nadošao kao obično, te je ostao ležeć i šutio. U sebi je bio dosta puta zlovoljan od neprestanih bibličkih opazakah svoje tetke, kao što bje i ona srdita, kad bi mu se koja kletva izmakla.

„Popij čašicu pelinkovca, draga teto, vidit ćeš kako će ti se živci umiriti."

„Da sam ja takve ćudi kao neki ljudi, nebi mi trebalo pelinkovca — koj je u ostalom od liekovitog bilja i korenja sastavljen i samo toliko droždjenkom zaljeven, da mu se dobra svojstva dovoljno raztope — da," opetova starica, „nebi mi trebalo umirenja živacah, tad bih i ja bezbrižno pušila — dočim u kući stoje četrnaest praznih krevetah, a niti jednog kukavnog gosta. Da bih ja mogla mirno gledati, kako moj težko skucani imetak u ovoj kući zakopan leži, u koju neće niti mimo prolazeći koj gost navratiti se, o, tad bih se i ja izpružila i tražila utjehe u kakvom svietovnom spisivanju. Ali to nije moj način, Jeffe — a znaj, da nije bio niti tvoga otca, Jeffe."

Niti na ove rieči nehtjede Jeff da odgovori. Stari gospodin Briggs, njegov otac, želio si uteći velikim brigam i sjeo kartami, pa se napokon kod istog stola ustrielio. Šutio je i nehtjede mu se očitovati kako je i samomu malo prije kod zatvaranja kuće sva tjeskoba i nevolja pukla medju očima i kako je pomislio, da bi najmudrije bilo kud god pobjeći i cieli taj nesretni hôtel prepustiti biesnim elementom, koji kan da žele pedepsati ga radi smielog njegovog podhvata što mu je u toj puštini palo na pamet otvoriti gostionu. Nije o tom niti rieči prosborio, jer tako ćutljive naravi neobičavaju davati razloge o svojih odlukah, a sviet tada misli, da baš i neimadu nikakovih razlogah.

Primjetio je dakle samo na izreke stare gospoje, da se u obće po ovakovom vremenu nikomu nerači putovati, pa nastavi svoje čitanje. Polagano se udalji tetka i nije čula da ju Jeff pita. „Nećeš da još malo ostaneš, teto?" nu ona otidje iz sobe.

Odlahnulo mu je malo pri duši i on se dalje zabavljaše s knjigom, samo mu biesni vihar i u prozore lupajuća kiša bunila kadšto zabavu. Na jednoč prestane i sluša. Nezna jeli jače kucanje dolazi od vjetrova lupanja sa prozori, ili — onaj čas ga prestraši vika sa ceste — i opet novo klopanje.

Jeff zavrne list na knjigi, da zna gdje je prestao čitanjem, metne knjigu na stran, obuče si čižme i digne se pripravan da vidi tko je. Ugasi svietiljku i pipajuć u tmici ode prieko mrzloga hodnika dole u blagovaonicu. Tu zapali dvie svieće i odpravi se da otvori hižna vrata. Upravo je opet bura biesno zasvirala, da se je kuća uznihala i baci kroz otvorena vrata stranog plaho gledajućeg čovjeka. „Zadesilo nas je zlo, stradasmo na cesti" — i opet duvne vihar, otvori silovito širom vrata, pritisne Jeffa na stienu, a stranca baci na pod i tako bjesneći vjetar ustavi se u sobi pod br. 14, razlupav stakla na prozorih.

„Hej, čujte vi, dignite se i pomozite mi da zatvorimo vrata."

Stranac se osovi i uz stienu se dovuče do Jeffa, da mu opetuje, kako jih je na cesti nesgoda postigla — ali opet iz nova puhne bura i neda da se zatvore vrata. U to stupi u kuću Yuba Bill, kočijaš pasažirskih kolah u nepromočivoj Waterproof kabanici i odma otidje ravno u sobu, gdje si medju postavljenimi bocami izbere jednu i napram svieći motreć sadržaj, natoči si pol čaše rakije i izprazni ju na dušak. Medjutim imadijaše Jeff dosta muke da zatvori velika vrata.

Yuba Bill, nasloniv se na stol, prekrsti ruke i noge i čeka lagodno dok oba dodju u sobu.

„Dakle si napokon tu Jeffe?"

„Jesam Bille."

„Čuješ, taj tvoj nesretni novi put je fat niži nego je treba i bujica ga je poplavila, da sam tri stope duboko u vodi zagreznuo. Ostavio sam tamo kola, a konje sam dopeljao u tvoju štalu, tu neka budu dok se voda izgubi. Tako ti je to moj sinko; upravo tako, kako sam to od tvojeg prokletog poboljšanja puta unapried slutio."

Na dugačkom rovašu poteškoćah od „Half-way-House" bijaše to nova pritužba i lice se zarumeni Jeffu. „Jesili što putnikah dopeljao?" upita ga.

Palcem pokaže Yuba Bill na stranoga i odgovori: „Pa još njegvu ženu i kćer, koje sjede dole u kolih, ali bez opasnosti i udobno kao da su u prvom hôtelu; ipak će bolje biti da jih ovamo dopratimo."

Malodušni stranac, koga je prisutnost Billova neugodno dirala, primjeti klonutim duhom, da je njegova želja, da i Jeff otidje do kolah i pomogne dopratiti jih, pošto je tako grozno vrieme a kći mu je slabašna.

„Imate možebiti kakov Waterproof u kući?"

Jeff nije imao ništa takvoga nego ponudi ono medvjedovo krzno. Jeff skoči u svoju sobicu, skine onaj kosmati zastor i vrati se. Yuba Bill, bijaše već sit putne nevolje i reče: Tebi je treba još jednog momka u pomoč, pošto ti nećeš dvie prenesti, a ovaj tu" pokazav na stranoga, „nemože ništa koristiti, on neka tu ostane, pa neka bude konobar dok mi te ženske preselimo i tako ćemo morati vodu gaziti dok do njih dodjemo."

Iznemogli stranac sjedne na stolac, kako mu to Bill preporuči a njih dvojica otidju. Korak po korak boriše se s olujom i svraćahu se kao da su opojeni, što bi gledaocu bilo za šalu, ali njim bijaše takov hod od goleme muke. Kola stajahu do tisuć koračajah daleko i goruće svietiljke na kočiji blistahu se u vodenoj plasnini. Gazeć vodu, dodjoše zasopljeni napokon do kolah. Yuba Bill je oprezno ostavio bio kola na mjestu, gdje je kroz duboku grabu suvišna voda mogla odticati u dolinu. Tri stope je duboka voda, ali nemože da raste više. Jeff se pripravljao da otvori vrata na kolih, a Bill mu prišapne: „ja ću staru uzeti a ti joj kćerku uzmi i nješto prtljage."

Na otvorenu prozoru pokaže se prestrašeno lice starije gospoje.

Iz tiha reče Bill:

„To ti je dar za mene."

„Jeli kakva nova pogibelj? gdje je moj suprug?" zapita gospodja nestrpljivo.

„Pogibelj, madame? — niti traga! Vi ste ovdje tako sjegurna, kao da ste na kojem parobrodu, a šta se tiče vašega muža, to sam ja evo došao s njegovom privolom, da vas donesemo u hôtel; mi ćemo gledati da to pošteno obavimo."

Ohrabriv ju s timi riečmi pograbi nježno gospu nu čvrstim rukama koliko je trebalo da ju digne iz kočije.

„Ali moje diete — moja kći — ona spava" zavapi gospa opiruć se, nu Bill je junački već dalje koracao prepustiv diete Jeffu, koj tražeć u koli napipa u kutu spavajuće u veliki šal zamotano nježno stvorenje. Baciv medvedju kožu prieko nje da ju vjetar nepropuše pograbi ju sa nješto malo stvarih i požuri se za Billom, koj se je već prilično odmaknuo. Iza nekoliko korakah ćutio je, da je voda dublja, da se medjedova koža moči i pošto njegov napor da ju više uzdigne bješe uzalud, tad joj reče tiho. „Dušice!" — nu bez odgovora. „Dušice" potresav ju malo, ćutio je, da se u koži giblje. „Nebi li se ti na moja pleća popela, neboj se, ti si dobro diete!"

I zbilja se u medjedovoj koži gane i pomočju Jeffovom podigne mu se na ledja.

„Sjediš li dobro, srce moje?"

Iz kože se najprije začuo tihi smieh a zatim tanki glas „hvala vam, ja sam zadovoljna!"

„Zar te nije strah da bi mogla opasti?"

„Da, bojim se da neopadem!"

Jeff se malo zamisli a vjetar počme opet silnije urlikati.

„A bi li se ti mogla malo prignuti da mi se rukom oko vrata oviješ? pokušaj dušice!"

„Čini mi se da neću moći" odgovori mu iza kako je pokušala bez uspjeha.

„A znaš šta, primi se ti čvrsto za moju kosu, netrebaš se sramiti."

*

I mala se ručica zabuši u bujne vlasi Jeffove.

„Tako, tako je dobro, samo još čvršće“ neboj se, ta i ti si već mala gospodjica.“

Jeff koracaše junački napred; godila mu je mala topla ruka u njegovoj kosi i umiljati njezin govor. Žao mu bijaše kad su bliže kuće došli na kopno i njegovo breme željelo da se na zemlju spusti.

„Ne, još ne, mala gospodično, još bi mi te mogla bura odnieti, pa šta bi mi tvoji onda rekli, drago srce; ja ću te tvojim roditeljem donieti.“

Još nekoliko korakah i Jeff prodje prieko hodnika u sobu, gdje je položio svoj teret na divan. Medvedja koža sklizne dole skupa sa plaidom i Jeff se od čuda okameni, kad je vidio da je to mala, nu prekrasna i nježna ljepotica od djevojke.

Opazio je, da onaj malodušni gospodin nije baš klonuo duhom, nego da je on vrlo strogi otac. Stajao je kod divana ozbiljnim licem, dočim je stara gospodja plaho šutila a tetka nedvojbenimi znaci moralnoga i vjerskoga gnjeva okorno na stolcu sjedila, — to je on sve u prvi mah osjetio; lice mu se zažari a oči zasuzne i on nevidje dalje ništa.

Nedužni povod svoj toj smetnji nasmjehnu se. Taj posmjeh bijaše slab ali dovoljan da za trenutak razsvietli polutamnu sobu. „Ti se moraš, otče ovomu gospodinu zahvaliti za njegovu prijaznost“ obrati se oslabljena k otcu; „on me je tako pozorno i nježno ovamo nosio, kao da sam — diete.“ Ona je opazila, da je Jeff mienjao boju u licu i pridoda kao sama za sebe, dočim su joj magnetičke oči počivale na njemu, „liepo je to biti jakim, a još ljepše uz jakost pokazati se nježnim.“

Njezin umiljati glas sjevnu kroz dušu Jeffu; ali na brzo se dosjeti izreke njegove tetke: Budi mudar kao zmija a iskren kao golub. Tetka mu primjeti: Dočim strani putnici čekaju na rakiju, Yuba Bill hoće da s čašom razbije stol — ti tu stojiš bezbrižno pa niti neskidaš sa mlade gospodične mokru medvjedju kožu, pod kojom bi se mogla prehladiti na smrt.

Jeff spenta nekoliko riečih da se pred svimi izpriča, nu neskine očijuh sa svoje umorne božice na sofi, uzme kožu i udalji se polagano iz sobe. Proletiv prieko stubah spravi medjedju kožu u svoju sobicu i vrati se opet u blagovaonicu. Medjutim se je nestrpljivi voditelj konjah s nekim pravom kućnog znanca sam podvorio i u štalu prošao. Jeff se opet došulja kroz hodnik do vratah i stane smielo premišljavati, bili on kao vlastnik od Half-way-House-a opet u sobu išao da pita, jeli gosti još što žele, da jim čim posluži. Upravo htjede da pokuči, kad mu dodje na pamet da je on taj posao ludo prepustio svojoj tetki, pa da bi ga ona mogla pred stranim opet kakvom duhovnom izrekom ukoriti, da bi morao kukavno pobjeći.

U toj dilemi opazi da tetka dolazi niz stube sa njezinom indijanskom djevojkom, koja stenjaše pod teretom madraca, dočim ona sama nosiše dušeke i poplune koliko si je god uprtiti mogla.

„Je sve u redu teto?“

„Hvali bogu Jeffe, da ti nisu putnici došli prošlog tjedna, kad me je trzanje u kostih na postelju bacilo, — ali ti . . . pa za nešto se zafaliti!“ —

Jeff smatraše to kao povoljan odgovor te samo plaho zapita „kako je — mladoj — gospodji?“

„Tako joj je kako onakovomu stvoru, koga je bog svojim prstom označio za suhobolju, pa ona, koja bi sve zemaljske trice daleko od sebe baciti morala — traži ogledalo! A ti! zar se nesramiš s njom na plećih kroz sobe ići kao da je to kakva plesna dvorana.“ I opet mu se lice zarumeni kad je teta nastavila: „Pravo je čudo božje, da nije kod tvoje nespretnosti i u onoj mokroj medjedovoj koži odma poginula.“

„Šta misliš teto, nebi li ja — znaš kao gostionik — nekim načinom bio obvezan — radi uljudnosti, razumiješ me — pitati — dali ovi tu unutri što žele?“

Teta stane i odloži mirno i strpljivo svoje vanjkuše. „Sara,“ reče grizljivo služkinji, „netrebaš se dalje mučiti s tim madracom. Mr. Jefferson misli, da mi nismo dostojne da

priredimo postelje za ovu gradsku ženskadiju pa želi to sam učiniti."

„Ne, ne, šta ti je palo na pamet!" odvrati uplašeni Jeff i pošto mu nije bilo tako lahko umiriti uvriedjenu tetku okrene ledja i udari u bjeg. . .

Sada je opet sam samcat sjedio u svojoj komorici i oko mu zapne na onoj medjedovoj koži, koja je doista sva promokla. Zar je on zbilja bio toli neoprezan, da je — njezino zdravlje u opasnosti bilo. Razdražen baci tu kožu u kut i tu pade nješto iz zamota. Jeff to digne i kod svieće vidi da je to mala — vrlo mala liepa — cipeljica. Kao nježnu ružicu, koju bi i najmanji pritisak pokvario, uze ju nositi do vratah, gdje se premišljavaše, bili on tu dragocienost predao svojoj teti? ali — ako bi ona voljna bila ovaj dokaz njegove nemarnosti oprostiti — šta bi si mlada gospodja o njem mislila? Bili on možda — koli ugodna misao! — osobno išao dolje, pokučio na vrata i izpričanjem predao cipelicu liepoj vlastnici? Onda se opet dosjeti, kako su ga malo prije u kratko odpustili kao da je on u onoj koži bio. A možebiti da su i pravo imali — možebiti da je bio nesmotrena bluna — ali ipak — ona mu se zahvalila — ona mu je ljubkim svojim glasom rekla: „Liepo je biti jakim, a još ljepše uz jakost pokazati se nježnim." On bijaše jak i snažan, to su mu i čvrsti muževi priznali, ali toga nije znao da je nježan. Zar nije mu ona to rekla, kad ga je svojima neopisivo umiljatim očima pogledala?

Nekoliko trenutakah držao je cipelicu oklievajuć u ruci, zatim ju metnu u jedan kutić svoga kovčega, nježno zamotav kao da je od stakla.

(Nastavit će se).

Tatbina iz ljubavi.

Porotna pripovjest
od
Feodora Velova.
(Nastavak.)

Natalia, po prilici iste veličine, činjaše se nešto manjom s toga, što u svom položaju nije tako uzdigla glavu, pa jer joj bijaše oblik puniji i okrugliji a k tomu i toaleta jednostavna, nije joj podupirala krasotu, dapače ju umanjivala. Njezini zubi bijahu isto tako krasni i bieli kao i u Klotilde, nu ruke imadiaše biele i krasnijeg kroja od njezine gospodjice. Kosa bje joj plava i bujne ljepote a oko modro, puno milog očarajućeg pogleda.

Kad si pomislimo Nataliju ovako opisanu, to će jedva biti potrebno izjaviti, da je vanjskoj slici odgovaralo i sve njezino čuvstvo, duša i srce najnežnijom ženskom naravi i požrtvovnosti. Od mladosti jur naučena pažnji na svoje mladje sestrice, kao i podredjenju svoje volje zahtjevom i željam tudjim, dvoriti bolestne, edreći se mnogomu iz obzira na druge — bijaše ona podpuni značaj prave plemenite ženske glave.

Ako se je Natalia ovakovim čuvstvom i njezinom vanjštinom razlikovala od Klotilde, to je i njezina poslenost i zabava bila posve inake naravi. Ona je ljubila glasbu nekim uzhićenjem i udarala na glasoviru izvanrednom vještinom, pjevala je tako zvonkim glasom da bi bez dvojbe i u javnosti pred najstrožijimi prosuditelji mogla uspjehom se izkazati. Liepe pjesme i pripovjesti čitala je rado; nu političkimi i znanstvenimi razpravami nasuprot, kako jih je Klotilda obično shvaćala, nije se mogla koristiti za naobraženje državnih pojmovah.

Dani, koje je u kući majorice Gl— proživila, nisu kako se lahko razumjeti može — bili najsretniji za nju. Nije se doduše mogla potužiti na obće postupanje s njom, budući da je uživala slobodno kretanje u družtvu

svijuh koji su majoričinu kuću posjećivali, mogla je po volji ići u kazalište, bila je pozivana na plesove, ne samo iz obzira na njezine gospoje, nego i radi njezine ljubeznosti, finog ponašanja, u kratko — njoj nije ništa falilo u vanjskom svietu, ali joj tim više trpila duša bolni pritisak. Klotilda, koja nije imala glasa za pjevanje prezirala je svaku glasbu, te joj je upravo zabranila u kući igranje na glasoviru i svako pjevanje.

„Vi to možete izvan kuće činiti“ reče joj majorica prigodom te zabrane — kad smo gdje na zabavi u soareah, tu ćete si još steći zaslugah kod onog diela družtva, koji neljubi upravo ozbiljnih razgovorah ili Whist partiju, te je od srca sve veselo i zahvalno za takovu laganu zabavu.

Da je glasba za tanku ćud neka tiha i mila duševna potreba i u samoći posvećeni užitak i utjeha — o tom nije gospoja majorica kao i njezina kći imala nikakovog pojma. Da su uvodni članci vrhu političkih pitanjah ili strogo znanstvenih predmetih, što jih ona višekrat morala svojim gospojam čitati, za nju bili umorna patnja, prava muka, o tom oni nemisliše niti oni pitahu, da li ona o tih stvarih što razumije, ili da joj slučajno što prijazno raztumače, što bi ona bila rada slušala. Dapaće činilo se kao da jim je to upravo drago, što jim netko književnom naobrazbom i liepim organom glasno čita o stvarih, koje su mu nepoznate i vrhu kojih se u nazočnosti njegovoj mogahu zabavljati kao od nerazumljenih tajnah.

Način, kojim se je majorica i njezina kći kod takovog štiva na čitateljicu i neobzirala, nije bio upravo za navlaš, nego kao sam po sebi kad se Natalia nije mogla mješati u razgovor, ali baš radi toga bijaše njoj to još uvriedljivije i žalostnije, kad je Klotildina mrzlost i podrugivanje ju toliko zaplašilo, da se nije ufala doći s kakvom molbom za raztumačenje gdjekojeg predmeta.

Grof Eduard B., koj je mnogo puta prisustvovao tomu čitanju upoznao je lahko neugodni položaj Natalijin i znao je kod takove prilike smješeć se očitovati, da on o tih stvarih malo što razumije i s toga da moli za razjasnenje poglavitijih točkah.

Premda on za Nataliju kod takovih povodah nije nikakovu osobitu pozornost pokazivao, a kako je rečeno, nije za nju niti ćutio — to je ona ipak uvidjala, da je on samo njoj za ljubav molio takovo tumačenje. I kao što polag one francezke izreke: noblesse obligé — či ni neka plemenitost duše, neka i nehotice iz srca nikla nježna pozornost kao miomiris udvornosti čovjeka obveznim, tako je ćutila i Natalija radi nesebične i nesvjestne uljudnosti — iskreno štovanje za grofa Eduarda — štovanje, koje je suglasnim njegovim oduševljenjem za glasbu, pjevanje i pjesničku književnost još većma raslo. To rastenje štovanja nije bilo ničim smetano, niti tom okolnosti ne, što je ona s vremenom začula o jednoj grofovoj strasti, koja vlastitoj njegovoj obitelji kao i Klotildi i njezinoj majci davala dosta razmišlanja. Grof Eduard naime bio je igrač, ljubio karte i nije se mogao dosta puta okaniti napasti, koja je osobito u Baden Badenu i na Renu vrlo izkušavala. Višekrat je znatnim gubitkom došao u golemu nepriliku. Opominjan po prijateljih, ljuto ukoren od obitelji i predbacivanjem majorice i njezine kćeri, upozoren na posliediee takove strasti, ipak se je još kad i kad dao zavesti od zamamljive igre.

Otac, koj je mnogo takovih griehah morao pokriti, očitovao se, iza kako je opet znamenitu svotu težkim naporom izplatio, u vrlo ozbiljnom i obširnom pismu, da od sele nikad i nipošto neće da zna o takovih dugovih.

„Ako se ti iole možeš opametiti i pojmiti moj položaj, tad ćeš lasno uvidjeti, dragi moj sine, da tvoju ludu strast i dalje još podupirati — bio bi težki grieh napram udesu tvojih sestarah. Skoro četvrtinu našega imetka progutalo je tvoje biesnilo za srećom na kartah i na rouletu.

Da ti i jedan novčič dalje pružim za tjeranje takove pohoti i opačine, značilo bi svu obitelj izvrči pogibelji razsapa i propasti. S toga ti još jedankrat, i tako mi živa boga, posliednji krat dajem tvrdu vjeru, Eduarde, da neću nikad više pod nikakovimi okolnostmi da čujem

što o tvojih kartaških obvezanostih. Volim doživiti sramotu i čemernu tugu i nevolju da budeš u tvom očajanju samoubojicom, nego da si naprtim strašnu odgovornost, da sam veliku i krasnu obitelj doveo na prosjački štap i čitavo pokolenje bacio u siromaštvo i odvisnost radi nezrele popustljivosti u zlotvorskom lahkoumju sina. Glava kuće, koja nije kadra poput vladara u malom gojiti u srcu sjegurnost budućnosti svojih milih sa podpunom pravednosti — nezaslužuje sreću da živi i časak u krilu svoje obitelji. Roditelji, koji nenose brigu, da po svojoj mogućnosti utemelje sudbinu i sreću djece u odgojivanju, da budu plemenitog srca i značajni u težkih i burnih vremenih, te da uzmognu svoju životnu zadaću bezpriekorno izpuniti, takovi roditelji su nesrećni članovi družtva, zločesti otcevi obitelji i pogibeljni gradjani za svaku državu. Pa s toga temeljitoga uzroka, sine moj, spoznaj i uvaži moje rieči, kad ti velim, da još ovaj put samo stojim dobar za dug, što si ga zaigrao."

Kad je grof Eduard pročitao ovo pismo, bijaše mu duša tako uzdrmana, da nije sebi samu, nego i svojim doma kao i majorici i njezinoj kćeri najsvetije obećao, da neće nikad više pristupiti do rouleta ili dirnuti u karte. Uzradovani od te zavjere i oslanjajuć se na djetinsku ljubav njegvoga inaće čista srca, kao i na iskreno nagnuće naprama Klotildi obznaniše doskora javno zaruke.

Opazilo se je, da je zaručnica, uslied ovoga pisma budućega joj tasta, bila uvjerena o čestitosti i dostojanstvu obitelji, u koju kaniše ona stupiti, te da je počela većom privrženosti i ljubavi približavati se svomu vjereniku, dočim je mladenac opet postao ozbiljnijim i upotriebio svaku prigodu, da se prilagodi mišlenju i načinu svoje nevjeste.

Tako je mirno i ugodno minulo pol godine svestranim nasladnim uživanjem i dogovaralo se u tako učvršćenimi odnošaji o vremenu i danu pirovanja i osnove činile, kako i gdje da će budući život si urediti, kad na jednoč dodjoše iz prestolnice prijatelji i znanci grofa Eduarda, idué bučno i veselo na izlet u planinske krajeve.

Ta gospoda, njegovi suučenici i prijatelji navališe na njega, da neka ide on s njima na tu zanimivu zabavu. Nije bio izprva raspoložen da prihvati taj poziv, al se dade napokon nagovoriti i odluči, da se prije, nego što se zaveže na ozbiljne bračne dužnosti, još jednom užije mladenačke slobode i djačke družbe. Privolom majorice i Klotilde, kojima bijaše njegovo kratko odsuće upravo dobro došlo radi raznih priredbah i kupovanja za svatbenu opremu, te dopuštenjem svoga predsjednika odputio se je radostno sa svojimi starimi drugovi, koji su izlet poduzeli ukupno kao ugledna konjanička četa.

Iza kako su najzanimivije točke i vidike onih romantičkih gorah pregledali i naužili se planinskih zabavah. spustiše se dole u dražestne prediele toplicah, koje su u to doba najelegantnijim svietom napunjene. I ovdje imadijahu prilike, da se u okružju toga kupališta ugodno zabave na koncertih, plesovih i izletih, a nekoji stupiše za promienu takodjer do igračkog stola. Znajuć od prije njegovi drugovi, da je grof Eduard bio prijateljem igranja, zvahu ga da i on s njima pokuša sreću, nu za njihovo veliko čudo, odbio jim je poziv odriešito i odvratio se na svoju vlastitu golemu radost odlučno od zlokobne dvorane kartaške.

Na nesreću prirediše mladi ljudi prije razilaza svoga zabavno putničkoga kluba, svečanu gostbu i tečajem toga blagovanja otvoriše oni, kojima se je kod prijašneg igranja u dvorani sreća bila nasmijala, malu „prijateljsku banku" za šalu i zaključiše, da neće dulje nego pol sata igrati i pošto se na visoko nije smjelo ulagati, to da se mora svatko pridružiti. Grof Eduard prosvjedovao je od svoje strane proti tomu i kad ga napokon jednodušno prisiliše, to on kao za smijeh i šalu stavljaše najmanje svotice.

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Lord-Mayor u Londonu. U Englezkoj bilo je jedno doba, kad su kraljevi natjecali se u sjajnosti svojih dvorovah i gizdavosti svečanih prizorah sa Lord-Mayorom londonskim. Ako je kralj glavna osoba kraljestva, to je Lord-Major prvi dostojanstvenik gorostasnog grada od prieko tri miliona stanovnikah i svakomu bijaše dozvoljeno tečajem svoga jednogodišnjega službovanja razviti toliko veleliepja, koliko mu dopuštahu dohodci njegovog imetka, budući da mu sva nagrada od strane glavnog grada nebi dosegla prieko troška jednog samo banketa, što ga je obvezan dati, a kamoli pokrivati sve izdatke njegovog dvora. S toga zastupnici grada Londona biraju svake godine najbogatijega iz svoje sredine za tu visoku čast i riedko se koj po drugi put izabere za prestol u Mansion House. Troškovi što su skopčani tim dostojanstvom nadilaze milion forintih, pa ako njegovo lordstvo jedne godine rado posegne u portefeuille da namiri tu svotu, to bi ipak napokon samo Rotšildovu ili Mackay-evu bogatstvu moguće bilo kroz dulje vrieme to mjesto pristojno izpuniti. Premislimo si samo to, da Lord-Mayor vlada nad toliko pučanstva kao i kralj od Belgije, samo što su stanovnici londonski neizmjerno mogućniji i bogatiji nego sav belgijski narod.

Tu dakle valja nešto posjedovati, ako se hoće u toj legiji od milionarah uzdržati gospodsko „dvoranstvo."

Neko vrieme su kraljevi bili takmaci Lord-Mayorah u razvitku sjajnosti, nu kasnije zadovoljiše se kraljevskom vlasti a prepustiše Lord-Mayorom blistavo slavje. Dvorskih kraljevskih svečanostih, kao što su u običaju po drugih velegradih Europe u zimsko doba — tih u Englezkoj neima. Poklade prolaze i neopažene mimo englezkog dvora i jedva da kraljica u ljetnoj seasoni dade po koj koncert, tako zvanih Drawing-Rooms. Karneval se slavi jedino kod Lord-Mayora i kod londonskih patricijah. Jednu od najzanimivijih takovih svečanih zabavah dao je lani Lord-Mayor u svojoj palači Mansion-House, u slici maskiranog plesa, što tamo nazivlju „Fancy Dress-Ball".

Lady-Mayoress razaslala je za ovaj ples dvie tisuće pozivnicah i uslied toga naličila je ta gorostasna palača „Mansion-House" sa veličanstvenimi koridori, pilovi, urešenimi hodnici i dvoranami, više divnoj duždovoj residenciji u najsjajnijoj dobi mletačke republike, nego li stanu načelnika grada Londona. Ovaj lanjski dočekivao je goste u dvorskoj bogatoj nošnji, obkružen od presjajne pratnje, u kojoj bje nosioc žezla i mača, komornici, zastavnici, maršali i garda, sve same uspomene prijašnih vjekovah. Uz Lord-Mayora stajaše Lady-Mayoress u nošnji Marije Lešinske, supruge Ljudevita XV., takodjer u sriedini sjajne pratnje svojih dvorskih gospojah u kostimu istog vremena. Nasuprot Lord-Mayoru, na drugoj strani dvorane stajahu ranije nadošli gosti u šarenoj tiski nošnjah raznih vjekovah i zemaljah. Samo jedno odjelo bje zabranjeno — naime, obično devetnajskog vieka — Frak. S toga su mjesto crnog fraka i biele kravate mnogi se obukli u promienjenih bojah, naime crne košulje i bieli frak, crne kravate, biele hlače, cipele i šešire. Tisuće raznolikih nošnjah opisati ili samo pobliže naznačiti nije moguće. Tu je bilo Crŏmvelah, Buckinghamah, Raleigh-ah, kraljevah, kraljicah redom ciele dinastije, više Marija Stuart-ah Elisabetah, tucet Shakespeare-ah, Harun al Rašida, Viktor Emanuelah, Mefistofeles-ah, Mandarinah, Clown-ah i t. d., sve u nošnji od zlata, svile, baršuna, bogatije i ljepše nego što su nekada imali originali tih maskah. Nesmije se zaboraviti, da su na taj ples došli svi milionari londonski, bogati trgovci, industrijalci i patriciji grada. Bal je započeo u devet satih u velikoj egipatskoj dvorani i sada bijaše još mnogo zanimivije gledati krabulje kod plesa; na primjer jednoga afrikanskog divjaka sa gospodjom predstavljajućom veliku porculansku vazu, ili Mariju Stuart sa gitarom. Tu se je istom moglo vidjeti silno bogatstvo londonskog obćinstva. Sve je blistalo od diamantah i zlata — kraljice — maske nosile su dragoga kamenja kakovog su jedva prave kraljice imale. Cvieće za nakit dvoranah stajalo je 15,000 for. a souper, koj se je oko pol noći uzeo 30,000 for. Po tomu se može suditi, koliko representacija Lord-Mayorova stoji kroz cielu godinu.

Takov bijaše bal lanjskih pokladah u Mansion-House-u, nu ove godine se još nečuje ništa o sličnoj svečanosti, budući da imadu Englezi ljetos raznih brigah i glavobolje sa irskimi poslovi, sa Parnelom i homeruleri, sa tužnimi glasi o nesretnom boju sa Boeri i t. d.

U ovoj istoj palači nadjoše 18. ožujka u jednoj sobi škrinjicu sa 40 fun. baruta i gorućim već fitiljem, što bi, da se je upalilo, razorilo velik dio sgrade. Tko da je imao tu opaku namjeru i zašto — to se nije moglo odma saznati.

Emancipacija gospodjah. U jednoj parnici proti ubojici Wheeleru u Kaliforniji stajahu si nasuprot dvie gospodje kao odvjetnice, naime Laura de Force Gordon kao tužiteljica i Klara Folc kao braniteljica pred porotom. Kod vrhovnoga suda u Kansasu stupila je o novom ljetu prva gospoja u praksu G. N. Kellog.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 10. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Nastavak).

Nije dalje čitao knjigu; što ga sad briga za junaka te pripovjesti, kad se je on sam zapleo u roman, nego se je legao u krevet da sniva sladko, dočim je vani vihar urlikao. Čuje li i ona to užasno zavijanje? Činilo mu se kao da vjetar lupa sa zlo zatvorenimi prozori u njezinoj sobi i postade mu mučno kod te misli. Sluša pozornije i nije se prevario. — Štropot dolazijaše od broja 4, od najbolje spavaće sobe. Bližnja soba bijaše prazna. Jeff se digne i ode tamo, otvori prozor i htjede posegnuti do lupajućeg krila, ali nema ga čim učvrstit ili privezati, nego da ide buditi staru tetku, a toga se nebi nipošto usudio. Medjutim bijaše Jeff čovjek odvažan i jakom rukom digne to krilo da nebude više bučilo i postavi ga u sobu br. 8. pa se odšulja opet u svoj krevet.

Vjetar duvaše kao i prije i zvizdaše kroz cievi od krova i kroz dimnjake, ali prozorno krilo nebuniše više nikoga. U polu snu mu trubio vjetar u uši: „Liepo je biti jakim“ ali drugi mili glas mu šaptao „a još ljepše uz jakost pokazati se nježnim“ i zatim zaspi sladko.

II.

Jedva što je počela zora pucati skoči Jeff jednim skokom na noge. Nešto mu pade na pamet. Obuče se naglo i stane brojiti si novce. Što je u svom džepu našao, nije bilo baš mnogo i tražio po ormaru, nebi li još gdje god što našao.

Uzme zatim pušku sa stiene i ode na prstih polagano iz kuće, gdje još sve mirno spavalo. Vjetar bje prestao i kiša nije više padala, a u polumraku sjevahu još nekoje veće zviezde i vidjela su se kola već na suhom, nu svietiljke su bile dogorjele. Lahkim korakom prošao je Jeff prieko brežuljka i nastavio svoj put na glavnoj cesti. Za pol sata hoda uprav kod izhoda sunčanog prispije on do Summit-House, to jest: kuća na briegu. Bilo mu je težko pri duši, ali se odvažno žurio da izpuni svoju zadaću i ustrielio šest prepelicah, koje su na njegovom putu tražile si zajutrak. Što je njega ovamo vodilo, to je polag njegove uzrujanosti moralo biti nešto neobična.

Napokon se ustavi pred ogradom toga Summit-hôtela težkim uzdahom. Tu stanovaše njegov natjecatelj, u toj od jutrnjeg sjajnog sunca pozlaćenoj gostioni. Časak si je motrio tu uglednu i udobnu kuću, liepi položaj, što je sve činilo ugodan utisak i nije se dalje čudio, da su putnici njega mimoišli i radje se ovdje svratili.

Drago mu bijaše, da nije samoga vlastnika kod kuće bilo, te se je mogao obratiti na njegovog poslovodju. Iz prva se je ovaj uztezao učiniti mu po volji, izgovarajuć se na svaki način i da neka Jeff radje čeka dok gospodar

dodje. Napokon ga ipak zabunjeni obraz Jeffov, njegova puška i nabrojeni novci prinukaše da mu je izručio neke stvari, koje si je Jeff u košaru spravio, dok je nadkonobar novac i pušku uzeo u pohranu. Jeff okrene opet žurno k svojoj kući, i dodje doskora da po bielom danu vidi golemu razliku medju njegovim „Half-Way-House“ i onim svratištem na brežuljku.

Tužnim srcem ćutio je svoju sirotinju, nu ukrao se kroz otražnja vrata svojom košarom u kuhinju, gdje je već našao svoju tetku kod posla.

„Nisam mislio da si se ti već ustala tako rano, draga teto; — istom je šest satih.“

„Četvoricu imam više za nahraniti“ odgovori mu tetka strogo, „pa stojim ovdje kod ognjišta puna brige, kad mi neće da gori jer je vjetar polovicu dimnjaka noćas porušio.“

Jeff je opazio da je baš pravo došao, pošto je tetka obični zajutrak u Half-Way-House uzela priredjivati, naime: ribe bakalara, butine i nekakvu vrst biskvita po vlastitom tetinom predpisu i koruna.

„Ja sam uranio i donio nekoliko boljih zalogajah od Summit-House-a, draga teto“ primieti izpričanjem, „mislio sam, kad imamo tako odličnih gostiuh u kući — i na tebe sam mislio — i na — mladu gospodju — i da tebe malo štedim od suvišne radnje“ — i tako stidljivo postavi košaru pred nju s riečmi: „Pogledaj si, hoćeš li moći što upotriebiti.“

„Ako ti misliš, da ćeš moći tako i dalje nasmagati“ — reče strpljivo teta — „tad ja neimam ništa proti tomu.“

Ovaj odgovor bijaše od njegove inače stroge tetke toli blag, da ju je Jeff zagrlio i poljubio. „Imam njekoliko prepelicah, teto, ja znam da jih ti rado jedeš“

„Odmah sam se sjetila da ti je kakva ludorija puknula u glavu, kad jutros nisam vidila tvoju pušku na klinu,“ odgovori mu teta Salika i obriše si pregačom poljubac s lica. Spominjanje puške činilo se Jeffu pogibelno i on se mučeć udalji.

Danas je rano sjeo uz Yuba-Bill-a da doručkuje. Ovaj prijatelj imao navadu da kod jela šuti kao riba. Tomu se je priučio kod svog zanimanja, budući da je na postajah morao u nekoliko minutah naglo dovršiti svoj objed. Istom kad su oba izpeljali iz štale konje, da jih opet upregne, pošlo je za rukom Jeffu, da je od svog prijana mogao nešto izpitati i razumjeti o tih stranih gostiuh. Bijaše to gospodin i gospodja Mayfield, putnici od zabave, koji su bili radi zdravlja njihove kćeri na sandvikskih otocih i sada na povratku u New-York se još po savjetu liečnika po ladanju ustavljali.

Htjedoše naime motriti, kako bi planinski zrak djelovao na kćer i naumiše se nastaniti u Summit-House-u. Oluja i vihar zateče jih ovdje. Oni moraju da su veoma bogati, pošto su velika putna kola sami za sebe najmili, te su i sve svoje stvari na posebnih kolih dali odpremiti, koja će donieti uz to pisma i novine. Yuba-Bill nije bio radi toga veoma razveseljen, pošto mu se je tim izmakao i drugi koj putnik, koj se na postajah razumije, što se pristoji napram kučijašu. „Možeš si predstaviti kako je taj mrzovoljni svat Mayfield za mene ugodan družtvenjak, kad je već prije odlazka naročito zahtjevao kučiša, koj nepuši, nepije i nekune. Bio proklet ako to nije istina.“

„Ufano da si ti uslied toga bio vrlo obziran, Bille“ primjeti Jeff.

„Naravno“ odgovori Yuba dvojbenom sijavicom u očijuh „Naravno! — ti dobro poznaš moga plavka, glasoviti konj; ali kad ide niz brdo tad ga je djavol podsio i tu se mora s njim po vražje divaniti dok dodje u pametan kas.“

„No, Jeffe, vrag me neka odnio ako ga nisam tako uljudno dozivao pameti, da je Mayfield dobio volju skočiti iz karucah prije nego što smo dole došli.“

„A gospoje?“ pita Jeff — al njegov smieh na Billove šale nije bio srdačan kao drugda.

„Žene? ako misliš onu živu okostnicu, koju sam do tvoje kuće teglio — ta je prema njemu, kao da je po nalogu stvorena. Ti su oba zreli da glavnu ulogu igraju kod pogreba prvog reda. Premisli si“ — i taj izkusni i vješti kučijaš razjareno nastavi — „tebi je poznato ono mjesto kod naglog zakreta, gdje

se čini kao da će prvi konji natrag okrenuti? Šta učini ta stara? — Iztakne glavu kroz prozor i viče svomu jetrobolno-pegavomu suprugu: „William Henry,“ reče, „kaži kučijašu da su se konji poplašili!“

„Al ti nisi — kćerku joj vidio Bille?“

„Nisam, nju nisam vidio“ odvrati Bill naglo i oštro. „I čim ju ti manje budeš vidio, tim će biti bolje po tebe!“ Zlovolja Billova uzme Jeffu hrabrost da pita dalje i tako zašutiše oba dok su kola stala pred Half-Way-House. Tu jih zateče nenadana novost. Na verandi stajaše Mr. Mayfield sa dostojanstvom.

„Kučijašu!“ povikne.

Nikakva odgovora.

„Kučijašu“, zove na novo M. Mayfield „htjedoh vam samo reći, da vas nećemo dalje trebati. Ja sam — — —“

„Zar taj s menom govori?“ — obrati se Bill glasno k Jeffu. „Mene običavaju u ovom predielu zvati: Yuba Bill.“

„On tebe misli“, umiri ga Jeff.

„Može biti da je pijan“ nastavi na sav glas Bill, „Ovakovi slabići nepodnose mnogo, ako prije zajutraka što gutneju.“

„Ja mislim dakle, Bille,“ reče nešto pokunjeno Mayfield uslied ljutog pogleda Billova, — ja sam odlučio, da jedno vrieme ovdje ostanemo. Mojoj kćeri čini ova promjena zraka dobro. Vi možete sve te stvari što su još u kolih gore donieti.“

Bill učvrsti vojke, pogleda mrzlo i podulje Mr. Mayfielda i vlastnika kuće i odnese prtljagu u kuću. Zatim se uzpenja na svoje mjesto. Mr. Mayfield nezna što i kako bi ublažio Billa i dovikne mu još:

„Pozdravite poštara u Sakramentu da sam bio vrlo zadovoljan, i da —

„Nebojte se ništa, ja ću već izručiti, da ste se prilično dostojno ponašali,“ pograbi uzde i zamahne bičem nad svojimi šest konji i za kratak čas izgubi se izpred očijuh.

Odsutnost Billova osokoli opet Mr. Mayfielda. „Ja sam upravo sada vašoj teti priobćio Mr. Jeff, da je moja kći izrazila želju, da ostane ovdje nekoliko dana. Ona je ovu noć dobro spavala i zrak ovaj djeluje na nju povoljno. Mrs. Mayfield i ja rado činimo po njenoj želji, premda smo bili nakanili ići na Summit-House. Vaša kuća čini mi se čista i prilična a kuhinja je sudeć po današnjem doručku — posve dovoljna.“

Jeff je zaboravio u svojoj radostnoj uzbunjenosti — što ga je taj zajutrak stajao — zaboravio je sva gorka izkustva ovog jutra i oduševljen nekakvom nejasnom nadom, nije odma shvatio sav svoj tužni položaj — ali se je napokon ipak dosjetio. Pomislio je takodjer, da nesmije odati svoja čuvstva kod te nenadane viesti i reče samo, da se mora s tetkom dogovoriti. Ali put do kuhinje nebje tako gladak. Najednoč čuje da ga netko zove.

U jednom kutu kuće sjedila je na stolcu Miss Mayfield u veliki šal zamotana i grijala se na suncu. Jeff opaziv ju stane u velom blaženstvu.

Pošto se ovdje pripovjeda polag pravih dogodjajah, to se mora uzrok blaženstva suditi nepristranimi a ne očima Jeffovimi. U istinu, cienjena čitateljice, kako je Miss Mayfield ovdje sjedila u bezobzirnom kalifornijskom suncu, vidjeti je bila upravo tako stara kao zbilja i jest, naime 25 godinah. Lica joj bijahu blieda kao što obično kod nervoznih osobah, ali joj to dobro stajaše uz njezinu smedju kosu. Ustne imala je kao jagode i bijaše snažna i umiljata djevojka, nu onog uzora klasične ljepote ženske nije se moralo u njoj tražiti. Jeff doduše nije niti znao od takvih klasičnih uzorah liepoga spola, — on nije mogao znati, da je prije tisuću godinah bilo umjetnikah, koji su kistom i dlietom umili dokazati svietu, da je najjača i najnežnija i sve nadvladajuća ljudska strast našla sav svoj izraz u bujno krasnih bedrah, u okruglom stasu, bilo i u slaboumnoj ženskoj slici, — on nije znao, da su tisuće drugih po istom kalupu i smjeru kušali usrećiti sviet, dočim se taj sviet trga i grize i čezne za stvorovi, pa si radı njih i olovno zrno u glavu utjera, koji tim nametnutim idealom niti iz daleka slični nisu.

Jeff bijaše dakle blažen, kad je to nježno lice i malu osobu pred sobom vidio, kad je čuo njen mili glas, po kom je sudio na od-

*

ličnu ljubeznost i iskrenu ćut. Njezin bezpomočni položaj ganuo ga je izvanredno.

„Želih vam samo dobro jutro“ reče Miss Mayfield sa njekim vragoljastim zadovoljstvom, koga se napram plahom mužkarcu nemogu odreći i najčednije njenog spola.

„Hvala vam, gospodično; dobro jutro. Već vas htjedoh moliti, da mi nezamjerite, što“ — poče pentati Jeff trudiv se kako da očituje svoje izvinjanje.

„Divno je danas jutro — kolika promjena od noćas—“ nastavi Miss Mayfield.

„Za cielo, da, gospodično! — Ja sam mislio — bar uslied toga, što je gospodin otac izustio — bio sam toga mnienja, da —“

Miss Mayfield nasmieši se, ali se nedade smutiti. „Ovu sam noć prekrasno spavala,“ reče zahvalno, „i ćutim se toliko bolje, da sam se odvažila izaći na zrak. Čini mi se kao da cielom dušom uživam zlatnih sunčanih trakah i gorskog vazduha.“

„Doista, gospodično. Kako sam dakle rekao: Gospodin otac mi reče, moja kćerka je još u karucah. A Bill reče — ja ću uzeti staru gospoju — i odnesti u kuću, ako ti hoćeš kćer ponesti. I kad smo kolam pristupili, vidih vas da spavate u kutu naslonjena i pošto ste mala i nježna — ah, gospodično, jelte, da mi se je tu lahko moglo dogoditi, da — sam —“

„Ali, Mr. Jeff! — gospodine Briggs-u!“ primjeti Miss Mayfield moleć, „nemojte pokvariti najugodniji mi poklon, kojim mi se već ljeta udvara. Vi me držaste djetetom a sada —“ pogleda ga svojima crnim očima, da je očaran pred njom' stajao, — „a sada nalazite, da sam — nu?“

(Nastavit će se).

Tatbina iz ljubavi.

Porotna pripovjest
od
Feodora Velova.
(Nastavak.)

Doskora ga iz nebuha nadvlada stari bies igre i poče češće i znatnije stavljati.

Jedva što je minuo sat, ostavi ga dobra nakana i umjerena uztega a prijatelji zaboraviše svu onu prijaznost, kojom su samo za šalu otvorili banku. Nije bilo niti pomisliti na to, da se prestane, dapače se je počelo sve strastvenije i biesnije tjerati većimi stavkami. Znatne svote u zlatu, srebru i papirih kolahu simo i tamo. Ali malo kasnije nije više niti to dosizalo, nego se pisali iznosi na komadiće papira i na karte pet i šest putah veće nego sva gotovina. Najbjesniji i pomamno gospodario je grof Eduard, koga je neprestano gonila nesreća. Kartu za kartom izgubio je i čim je više gubio, tim je više stavljao, da dobije izgubljeno natrag. Ali sve uzalud. Veoma je malo opet spasio i sve najkrupnije ostalo je u blagajni bankira, gdje se jedna cedulja za drugom nagomilala, da sam nije znao obseg njegovog duga.

Kad se napokon sjednica digla i pisane obveznice sbrajale, pronašlo se, da je grof Eduard blizu dvie tisuće talirah izgubio. Vrhu tako visoke svote on u taj par nebijaše kadar razpolagati i s toga je dao poštenu rieč, da će ju najdulje za osam danah izplatiti.

Zlovoljno i sjetno razidje se družtvo, koje si je posljednimi časi podpuno razorilo sve prijateljske uspomene ugodnih danah, te je svatko neveseo žurio se rastati, drug od druga, da ga nevidi dalje.

Kad je grof Eduard opet kući došao bijaše mu glavna skrb, da sakupi kojekuda novacah za namirenje svoga težkog duga. Svega je imao gotovog jedva dvie stotine talirah i složiv tu malenkost sa novcem, što je za neke manje potrebne dragocienosti doblo — izna-

šalo je zajedno blizu tisuću talirah. Još mu je falila skoro polovica i da tu sastavi činilo mu se sve više kao nemogućnost. Prijatelji, kojim se je povjerio stegnuše rameni i izpričahu se tim, da su i sami u stisci, a kod očitih lihvarah stidio se pokucati, znajuć, da bi se kroz njih sutra dan svuda čulo o njegovu lahkoumju. Znao je, da će dobiti od svoga otca novacah za potrebu njegovog uredjenja, s toga mu trebalo posuditi samo za kratak čas, ali kako i gdje, da se i zato kratko vrieme pomogne? Nije se znao na nikakov način izbaviti iz toga škripca i zato je odlučio posve odprto vrhu toga govoriti sa Klotildom. Još isti dan te odluke gledao je da bude poslie objeda na samu sa svojom zaručnicom u sobi. Poslie kako je stvar vješto i na najnežniji način razvio izadje istinom, da joj raztumači svoju veliku nepriliku, te ju zamoli, da budi kojim god izgovorom gleda taj novac od majke dobiti i njemu izručiti, da izravna tu na „parole d'honneur" zaduženu svotu. Klotilda, koja je njegovu izpovjest dosta jasnim negodovanjem i prisilnom uztegom slušala, izjavi se priekorom nad njegovom lahkoumnosti i slabim značajem, te očitova mu se na koncu u kratko i čvrsto, da je majka samo toliko gotovine digla, što je proračunala, da će jim dosegnut za svu opremu i za put na mjesto njihovog preselenja i zato da neće o posebnom kakovom izdatku htjeti niti moći čuti.

„Njoj da pripoviedam o lakomišljenosti i neprilici u koju si se upustio" — reče napokon očitom namjerom da prekine tu razpravu — „značilo bi samo, da sebi i tebi najljuća predbacivanja navučem a ipak, to doista znam, nebi ništa koristilo S toga pustimo majku iz te igre a ti gledaj kako znaš, da si na drugi koj način stvar urediš." „Dobro dakle," odgovori joj Eduard „čuj još jedan drugi predlog, koj dakako nešto smiono izgleda, ali tebi neće biti pogibeljan kad ti se svečano očitujem, da sam već sve moguće pokušao za nabaviti si potrebitu još svotu i da neznam nikakov način, kako da poštenu kavalirsku rieč održim."

„To glasi doista svečano i očajano" primieti Klotilda.

„Pa tako i jest u istinu" reče Eduard umjereno i za kratkim šutenjem nastavi: „Ti znaš gdje tvoja majka spravlja svoje novce i vrednotne papire. Gledaj da si pripraviš ključe te izvadi bez njezinog znanja tu tisuću talirah."

„Zar bi me ti rad učiniti taticom?" — digne se Klotilda ogorčeno i naumi ostaviti sobu.

„Slušaj me još do kraja" progovori Eduard ustaviv ju. „rekoh sam ti odma, da moj predlog smiono izgleda, premda nije takov. Na mjesto izvadjene banknote metnila bi ceduljn po prilici ovog sadržaja: Neljuti se, draga majko, ako ti jedan dio tvojih novacah fali; trebalo mi je za Eduarda, koj se u ovaj par u neprilici nalazi i za koj dan mi tu svotu povratio bude." — Dodje li tvoja majka medjutim do ormara, te opazi taj slučaj, tad će ona bez dvojbe biti toliko ćutljiva da nebude o tom ništa spomenula. Možebiti ili dapače neće valjda ona u to vrieme niti gledati tamo, a za koj dan, kad od kuće dobijem novaca naknaditi ću to bezodvlačno i tako bi stvar ostala tajnom medju nami samimi."

„Jesi li svršio?" pitala ga Klotilda ledenim glasom, kad je Eduard iza toga zamuknuo.

„Da, jesam — sad je red na tebi; samo te molim, da mi neodgovoriš prenaglo i nepromišljeno, budući da o tvojoj odluci mnogo zavisi."

„Neka o tom zavisi, što mu drago" progovori djevojka odriešitim načinom, „Ja toga nikad i nipošto učinit neću!"

„Jeli to posljednja tvoja rieč, Klotildo? zavapi Eduard turobno spustiv se na koljena pred svoju zaručnicu i ganuto prigrliv ju nastavi suznim očima „Ne, ne, Klotildo, to nemože biti, to nije posljednja tvoja rieč. To bi bila smrt moje ljubavi."

U tom trenutku zašušnulo je i komaj što je Eduard odskočio i do prozora došao — stupila je majorica u sobu i prizor bje dovršen. Grof je još časak ostao i razgovarao o običnih stvarih sviestno u koliko mu to bijaše moguće, te zatim se preporuči, nu kad

joj je ruku poljubio zapitao je potajno Klotildu još jednom, nije li se možebiti premislila.

„Moja rieč ostaje nepromienjena,“ odgovori mu glasom, koj sàm već bijaše dovoljan da mu srce razpori.

Posve zabunjen i uništen izdahnu svoj „sbogom“ bolnim glasom, da je i sama majorica smeteno pogledala i kad je žurno odlazećeg nestalo, pitala kćer, šta da se sbilo?

„Ništa, posve ništa važna“ odvrati joj Klotilda, „ti znaš da je Eduard višekrat melankoličan i da je tad najbolje pustiti ga na miru.“

Ovaj put se ipak činilo, da tomu nije tako, budući da je grof Eduard poslie kako je izašao iz kuće majorice Gl—n zadubô se u žalostno mozganje i prošetao se izvan grada, gdje je je popio jednu čašu vina i pod sumrak polagano se vratio u svoj stan tvrdom odlukom, da će još ovu noć pisati svomu otcu i majorici, da se odriče ruke Klotildine. Kad sam to učinio, reče sam sebi, tad me više nikakovi obziri nesmetaju i mogu si novac kod kojega god lihvara pozajmiti. S takvimi osnovami stupi on u kuću i tu ga preseneti njegov sluga, kad je sa sviećami donio i jedno pismo, javljajuć ujedno, da mu ga je nepoznata jedna djevojka pod večer uručila.

Kad se je sluga udaljio i grof Eduard zamot otvorio, čudom se začudi našav unutra toli željenih tisuć talirah u bankovnih naputnicah i izkrivljenim pismom sliedeće: „Kad budete vi dobili novce od vašeg otca, tad povratite priloženu svotu zapečaćeno pod naslovom Nataliji Bl . ., u ostalom neka bude tajnom napram svakomu.“

Grof Eduard nije nikomu drugomu izustio o svojoj neprilici niti rieči osim Klotilde, dakle je samo od nje mogao poteći taj list s novci. Svakako mu se je stvar čudno pričinila i način kako se je to udesilo, nu veseo da je sada od te brige spašen, nije dalje mudrovao i nije mu bilo nuždno da izvede preduzetih skrajnih i važnih korakah. Ono čuvstvo, kao da ga mora mori prestade i uzdahnuv reče si „sada sam uvjeren, da me ipak ljubi!“

Odma drugo jutro, kad je sav novac sastavio, zapečatio i pošti predao, došao je posve dobre volje k majorici, da ju pita za zdravlje obijuh gospodjah i da se izpriča radi jučerašnjeg naglog odlazka. Klotilda nije bila prisutna i dala se izgovoriti u misli da njezin zaručnik došao na novo pokušati s navalom glede novacah, nu kad je poslie njegovog odlazka razumjela da je on bio veseo i velikom ljubavi o njoj govorio, nemogaše se dosta načuditi tomu.

Sjegurno da je od otca dobio novacah. mišljaše u sebi i tako izbjegao svoj neprilici te izadje iz kuće, da si neke stvari nakupi i nekoje obitelji posjeti.

Kad je Eduard na večer opet došao, bilo je stranih na pohodu te nije našao sgode, da se očituje napram Klotilde. Tako isto bijaše i drugi i treći dan. Četvrti dan dobi iznenada poziv od njegove buduće punice s molbom, da bi bezodvlačno došao k njoj, budući da ima šnjim govoriti o velevažnoj stvari.

„Čujte grofe!“ povikne mu na sav glas i razjareno kad je jedva stupio prieko praga njezine sobe, „čujte grofe, kakov se je škandal u mojoj kući dogodio.“

„Šta je takvoga?“ pita grof naglo, sluteć nešto opakog i probliedi kao stiena.

„Osvjedočite se sami,“ odgovori mu uzrujano predav mu komad popisane artije, na kom je sliedeće čitao.

„Velecienjena, milostiva gospojo! Ako bi vi slučajno prije, nego što bi mi moguće bilo moj čin opet pokriti, došli do vaše šatule i tu pogriešili svotu od tisuć talirah, tad nemojte tražiti tata, jer sam ja taj novac uzela. Ja sam si potajno pribavila ključ od vašeg ormara, neopaženo izvadila tu svotu i to samo na nekoliko danah, dok to opet podpuno povratim. Za slučaj odkrića ovog čina molim za vašu milost i štednju. Natalija Bl . .“

Grofu Eduardu se zanagli pred očima; čitao je i opet čitao taj listić i nije se mogao razabrati, što da o tom misli.

„Šta velite vi na tu bezobraznu drzovitost ? „reče majorica, nemogav pojmiti, kako da grof neočituje svoje začudjenje, niti da nepsuje, nego stoji šuteć kao da je od kamena.

„Nemogu to razumjeti“ šaptao je kao sam

za sebe, al odma zatim pita naglo: „pa šta ste učinili s tom nesretnicom?“

„Već smo ju predali u redarstvene ruke i neće sudu izbjeći.“

„O bože moj!“ primjeti stenjajuć grof Eduard, „da niste to odma do skranjeg tjerali, da ste stvar prije sami iztražili.“

„Pokušala sam to“ reče majorica „ali pomislite si, kakovo ima utvrdjeno srce ta griešnica, da nije pod nikakov način htjela izreći, šta da je s timi novci učinila. Veli, da nikakova moć na ovom svietu nebi ju sklonula na priznanje, kuda i na što da je potrošila te novce.“ Grofu Eduardu nije mnogo falilo da se sruši i mukom se uzdržao očitovav se, da želi s Klotildom govoriti, pa zatim da ide sam potražiti Nataliju u njezinom zatvoru.

„O, da ste me samo prije dali dozvati“ reče majorici. „Ako je stvar u savezu kako to sumnjam, tad nebi bilo mojim posredovanjem trebalo probuditi javnu pozornost.“

„Ali ja niti neželim da se to zataji“ odvrati majorica žestoko. „Neka bude ta kradja s kakvoga mu drago uzroka počinjena — ona je toli nečuveno drzovita, da bi bio u nebo vapijući grieh, kad se nebi kaznila drugima za primjer.“

Bez da je na to išto odgovorio, udalji se grof Eduard i otidje do Klotildine sobe. ovdje mu reče djevojka, da milostivu gospodju glava boli i da si je zabranila svaki posjet.

„Dobro, dobro,“ promrmlja iduć niz stube, „sada znam već dosta. Vi svi zajedno niste vriedni da se mjerite sa veličinom srca ove plemenite duše, pa baš žalibože niti ja sám.“ Kad je došao do gradske tamnice i tamo pitao za Nataliju Bl. odvede ga stražar u jednu malu sobicu, u kojoj se je junačka ta djevojka lievajuć suze stisnula u kut.

“Bože dragi, šta ste vi učinila? reče bolnim glasom kad se je tamničar udaljio i pustio ga na samu sa nesretnicom.

„Ništa, zašto bi se radi sebe pokajala“ odgovori mu umiljato dignuv se iz kuta. „nemojte ove moje suze krivo tumačiti, gospodine grofe, one teku jedino s obzira na tugu siromašne moje majke i moga roda, kad začuju o podignutoj proti meni zločinstvenoj parnici.“

„Ta parnica nemože — nesmije se podignuti“ primjeti grof Eduard, prihvativ Natalijinu liepu malu ruku i pritisnuv ju na usta. „Jedva mogu da pojmim uzvišenost vašeg značajnog čina; kako i po čemu ste se vi odlučili na to?“

„Bila sam slučajno i proti mojoj volji svjedokom vašega razgovora sa milostivom gospodičnom“ odgovori Natalija i potegne si ruku natrag. „Silni i bolni glas vaše molbe dirnuo me je. Promišlaji vaše zaručnice proti vašemu predlogu činjahu mi se netemeljitimi, okrutnimi. Tako se je slučilo, da jedva što ste vi otišli, da sam ja to izvela zašto ste ju vi toli žarko molili. Što bi kod nje bilo plemeniti podhvat, to se kod mene žigoše kriminalnim činom.

„Dosta, dosta!“ reče grof Eduard, „velim vam još jedankrat, to neće, to nesmije biti. Ja ću već naći sredstva da zapriečim najgore. Ta svemu tomu sam samo ja kriv.“

Zatim ostavi Nataliju i otidje k majorici, da joj sve odkrije, ali ga putem sretne listonoša i preda mu pismo od njegovog otca sa mjenicami i gotovinom.

U pismu se, neznajuć kako zbilja stvari stoje, izrazuje otac pohvalno, da je tako postojano okanio se strasti igranja, te želeć mu svu sreću k njegovoj skoroj ženitbi, šalje mu predbježno šest tisućah talirah za prvo uredjenje.

Nezaslužena ta otčeva pohvala zapekla ga je ljuto i turiv u džep velikodušno poslati mu novac i mjenicu, odjuri dalje.

Došav do gospoje majorice pruži joj odma banknotu od tisuć talira i stane joj pripovjedati, kako se ta stvar ima i tumačio joj cielu katastrofu, te je na koncu uzrujanim srcem liepo molio, da odustane od svih daljnih korakah proti Nataliji i da zaboravi taj neugodni dogodjaj.

(Svršit će se).

Feuilleton.

Riedka prisutnost duha. Kao što se je lanjskog ljeta odvažilo malo družtvo austro-ugarskih kavalirah u lov na divje zvieri u afrikanske pustare, tako je i prije nekoliko godinah sastalo se družtvo mladih ljudih na isti sport u Hindostanu, medju kojima bijaše i više englezkih častnikah. U šumi nadjoše si veleugodno mjestance ra odmor. Tu se ulogoriše, privezahu konje na drvje i po razastrtimi sagovi ležahu u hrpah zabavljajuć se, pušeć, pjevajuć i veseleć se svakojako, dok su jim sluge vatru ložili i ručak pripravljali. Premda su bili po sried debele šume indijanske, dakle u raznoj pogibelji, ipak se pustiše podpuno u jogunastu bezbrižnost.

Najednoč skoči medju njih kao striela iz vedra neba gorostasni tigar i izbere si dostojna sebi takmaca, najljepšeg i najkriepčijeg oficira za prsa i odvuče ga sobom u šikarje tako naglo, da se presenećeni lovci nisu odma razabrali i dok su oni skočili po oružje i u potjeru, već jim se je u doljini izgubio trag. Mladi častnik osviestiv se od groznog straha uvidio je odma, da ga prijatelji neće moći osloboditi, pošto je tigar brzinom bježao k svojoj špilji prieko trnja i grmovja i sve više ga ranio. U tom užasnom času dosjeti se na brzo svoje kubure za pojasom i srećom je imao desnu ruku slobodnu da je mogao posegnuti za samokres te ga izpali, nu nepogodi zvier, budi da mu je u toj uzrujanosti ruka drhtala ili da je zlo ciljao, na što tigar još većma pobjesni. Još je imao jedan hitac i tu je opreznije nagadjao na srce neprijatelja i sretno izpalio, da se je tigar onaj čas srušio i on sam u nesviest pao, gdje bi ga sjegurno druga opet koja nesreća postigla, da ga nisu njegovi prijatelji, čuvši njegovo pucanje našli okrvarena.

Sretni da su si druga, makar i ranjena našli odnesoše ga radostno natrag u svoj tabor. Rane mu zacieliše i sada on sjedoglavi muž ponosom pripovjeda o prisutnosti duha, koja ga je spasila od mučeničke smrti.

Riedka umjetnina. Neki urar iz Bostona imenom Felix Meirs izložio je u New-Yorku čudnovatu uru, tri metra visoku, poldrugi široku i jedan metar u dubljini. Za gradnju ove dvadeset metr. centih težke ure, koja se svakog dvanajstog dana navija, trebalo je osim raznih veoma umjetno izradjenih mekaničkih dielovah još i 2000 kotačah.

Ura kaže mjestno vrieme u satovih, minutah i sekundah i razliku dobe od dvanajst gradovah, naime od New-Yorka, Washingtona, San Franciska, Melbourna, Pekinga, Kaira, Carigrada, Petrograda, Beča, Londona, Berlina i Pariza. Zatim kalendarske dane, tjedne i mjesece, obhod sunca i planetah, točno okretanje zemlje, i miene mjeseca. U tom remek djelu je divna mekanika, proračunana na 84 godine. Umjetne rezbarije kite cieli ormar. Svakog sata zaigra stroj drugi koj glasbeni komad i jedan sluga otvori u gornjem dielu ure dvoranu u kojoj sjedi Washington, mimo koga prolaze redom svi do lani bivši predsjednici amer. republike. Ure naznačuju figure udaranjem sa batovi po zvonih.

Takovih raznih mekaničkih dosjetakah ima množina na tom djelu. Bostonska jedna crkva nudi tomu uraru za to čudovište 70.000 for.

Amerikanska darežljivost. Svi troškovi za prevažanje jednoga Obeliska iz Egipta do New-Yorka i nastavlenje istoga iznašaju 205,052 forintih.

Čitavu tu svotu platio je poznati amerikanki bogatir i rodoljub Vanderbilt.

Nekadašnja ljepotica. Adelu Terchout jednu od najkrasnijih ženah u Parizu zvahu „Le Comete“ radi njezine vanredno bujne i liepe zlatne kose. Theophile Gautier pjevaše joj sonette, Cabanell slikao njezin portret, Worth pravio joj najsjajniju toaletu. Prije prusko-franceskog rata odbila je ruku jednoga pristaroga vojvode od najstarijega plemena. U to doba imadjaše dičnu palaču u Champs Elyseeu, dvanajst konjah u štali, jedan litar diamantah i t. d. Prošlog mjeseca umre taj nekada uzor ljepote ženske podpuno propala u jednoj parižkoj bolnici i to od strahovite bolesti lupus vorax, to jest raka u licu. Od sve njezine ljepote ostade samo divna kosa u duljini od pet stopah.

Parižki svevozovi. Ravnateljstvo družtva parižkih omnibusah, koje obično svojim dioničarom plaća sjajne dividende ima prošle godine manjak od 5,141.000 franakah. Trošak družtva naime iznašao je 35,244.641 franakah a dohodak samo 30,102.660 fr.

Ovomu nepovoljnomu posljedku krivi su izdatci za 14 novih Tramvay prugah i toliko novih kolah i konjah. To družtvo posjeduje sada 1626 običnih omnibusah i 233 velika voza za konjske pruge sa 11.596 konjah. Ovi su omnibusi opremili tečajem ciele godine 91,248.332 osobe što čini svaki dan po 259.269 osobah. Tramvay poprieko svaki dan 160.018 svega 150 milionah pašažirah. Uslied novih Tramvay vozovah gubila su sva družtva omnibusah. Porez što ga ovo veliko družtvo plaća iznaša na godinu 3,675.489 frk.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 11. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka
od
B. H.
(Nastavak).

Moglo se na licu čitati, šta je Jeff mislio, nu toga nije izgovorio. A Miss Mayfield nije znala šta pametnijega činiti, nego zacrveniti se i tim dokazati, da je razumila njegovo čuvstvo. To je izraz naravi jednak svuda po cielom svietu.

Krv joj se opet s lica izgubi: „To je strašno biti tako slabom i nevoljnom i svakomu biti dosadnom, jelte Mr. Jeff? — Molim za oproštenje — vaša tetka vas je tako zvala: Jeff!“

„Molim, zovite me i vi Jeff,“ odgovori i začudi se nad tolikom svojom smjelosti, „tako me svi zovu.“

Miss Mayfield reče prijazno. „Tako ću i ja to činiti, što drugi čine. Mi ćemo dakle ovdje ostati i biti vam na brigi, dok mi se zdravlje povrati ili možebiti pogorša.“

„Da. gospodično!“

„Neću da vas dalje zadržavam. Htjedoh se samo zahvaliti na vašoj prijaznosti i uvjeriti vas, da si nisam onom medjedovom kožom navukla smrtnu bolest.“

Nasmieši se i pozdraviv ga, pritegne si šal čvršće oko ramenah i stane razgledavati si vidik na okolne briegove. Jeff je razumio da je milostivo odpušten i požuri se da nadje tetku.

Tu je sad razvio svoj praktični um. Prije svega trebalo je gotova novca, budući da je Half-Way-House bila toli nesretna gostiona, da nije uživala nigdje vjeresije. Stol valjalo je uzdržati na onoj visini kao što bje doručak. Za pokriće potrebitih izdatakah bio u kući samo jedan dolar i 50 novč. što je Bill ostavio; k tomu je još tetka doniela iz svog ormara dva dolara i 50 novč. To bje cielo njihovo bogatstvo.

„Reci ti gosp. Mayfieldu, neka ti dade nešto na obračun!“ savjetova mu tetka Salika.

Jeffu udari krv u obraz: „Nikada! Nereci mi toga više nikad, teto!“

Njegov glas i čitavo držanje bijaše tako odvažno, tako neobično Jeffu, da je stara gospoja uplašena sjela i okrajkom svoje pregače počela suze si brisati.

„Ali teto, nemoj tako! ta ja nisam zlo mislio — htjedoh samo reći, ako želiš, da još dulje ostanem u kući“ — i iznenadnom gorkosti pridoda: „Bog zna, jeli u obće od kakove koristi — ako tu ostanem, tad mi nesavjetuj više tako.“

„Šta ti se je dogodilo? Jeffe“ stenjaše tetka, „ti si strašno uzrujan.“

Jeff se nasmije. „Čuj me teto“ ja ću poslušati tvoj savjet. Ti poznaješ moju bedeviju, ja ću ju prodati. Prošle nedielje mi je kovač za nju nudio sto dolarah.“

„Da si ti to prije mjesec danah bio učinio, kako sam ti ja rekla, Jeffe, a ne čekati dok

ti je ta živina progutala kuću i kućište, tad bi ti danas bolje stajao."

Teta Salika nikad nije mogla propustiti da nebi svomu nećaku koju prikrpala. „Valjda se kovač nije medjutim drugčije domislio."

Jeffu se takova šta nemoguće činilo, budući da u okružju od petdeset miljah nebijaše boljeg konja. On ode naglo u štalu i izpelja svoju mladu i gizdavu ridjanku da ju osedla. Zvao ju „Rabbit" gladio i dragao ju umiljatim riečima a ona odgovaraše hrzanjem i hvatanjem za Jeffov crveni rukav od rubače. To je opet diralo Jeffovu ćut, pošto je on svoga konja veoma ljubio i najednoč zagrli Rabbitu oko vrata i pritisne glavu miloga blaga na prsa i zašuti časak. Medjutim bijaše to grlenje konju predugo, pa se i Jeff osviesti. Nakiti konja i sebe po načinu meksikanskog „Vaquera"; pogleda jošte dali mu jahače tiesne hlače i crveni pojas dobro pristaju, zatim si još smielo naravna široki mexikanski sombrero-šešir na rudaste krasne lasi i jednim skokom zajašio svoga milenka.

Jeff bijaše čvrst jahač. U onih predielih je jašenje već djetetu prirodjeno i s toga se tamo nesmatra konja jahati kao nekakva umjetnost.

Jeff nije jašio po načinu Jokeyah sa pritegnutimi koljeni i prignutim tielom ili na pol stojeć u strumencih, — njegva bedra priklučiše se uz tielo konja a uzda lagano na vratu puštena. Tako je on znao mnogo puta presenetiti i začuditi putnike u karucah kad je iz nenada na cesti kao iz oblaka dojašio i opet u prašini izčeznuo, dočim su za njim uzkliknuli od radostnog priznanja, da je to krasni jahač.

Pa uslied toga može se pojmiti, da je on dovoljnom samosviesti i nješto ponosom okol kuće projezdio i tik pred gospodjicom Mayfieldovom iznenadice stao, kao da se je okamenio.

„Mogu li možebiti štogod i za vas ovršiti, gospodično?"

Miss Mayfield pogleda ga nehajno i odgovori mu hladno, kao da je taj Jeffov blistavi pojav njoj nešto obična. „Mislim, da mi nije ništa treba."

Jeff pusti konja da se jedno petdeset metarah daleko preskače, ustavi ga opet naglo, okrene i digne ga da je prednjimi bielo pegastimi nogami po zraku kopao te iza biesnog trka stane opet pred Miss Mayfieldovom kao da će biesnim skokom nju skupa sa stolcem prejašiti.

„Dakle nemogu baš ništa za vas obaviti, Miss?" zapita još jednom turobnim glasom zacrveniv se.

„Hvala vam, nebih ništa znala" odgovori mu mrzlo i baci pogled mimo centaura u šumovite briegove.

Jeff bijaše uništen, odjaši polaganim korakom, kad ga je djetinski glas najednoč natrag pozvao.

„Ako dodjete gdje do kojeg stolara, tad bi mogli naručiti jedno krilo za moj prozor. Vihor ga je nočas odnio."

„Zbilja, Miss?"

„Da," čuo se oštar glas tetke Salike, koja je u tom važnom trenutku stupila na prag. „Naravno da ga je vihor bacio, a ti pak nisi opet kod sve pameti, Jeffe. Ti si ga sam morao dignuti i u kuću donieti, jer eno ga u sobi pod brojem 8."

Jeff ćutio je, da se oči gospodične Mayfieldove pasu na zabunjenom njegovom licu; obeča da će kasnije prigledati i da se izpukne iz svoje smetenosti bocne konja ostrugami i odjuri dalje.

Siroma, čekahu ga još razne neprilike. Kad je kovač opazio uzrujanost Jeffovu i iz njegovog plahog ponašanja slutio — kako to u svietu već biva — da nešto nije u dobru redu, ćutio se je dužnim da nevoljom pritisnutoga brata po mogućnosti što više u tiesnac natjera.

Pazar s konji ima svojih osobito ćudorednih zakonah po svem svietu, pa je za konja, sedlo i uzde, što bje medju braćom dvie sto dolarah vriedno, primio Jeff samo osamdeset dolarah, nu i tu je morao privoliti, da si kovač za prijašnje radnje odračuna svojih četrdeset dolarah.

S timi četrdeset dolarah u džepu odputova Jeff pješke kući. S tom glavnicom sad neka svoj gostioničarski posao nastavi. Kovač

otidje iza toga pazara u krčmu, da si ugodi i tamo da se pohvali na uštrb Jeffov, komu je s tim još većma vjeresiju podkapao.

Pa bog zna, koj je od obadvojice bio sretniji: kovač, koj se je nad časovitom dobitku toliko radovao i još daljnjoj koristi od ubogoga Jeffa nadao, ili Jeff, koj se je na brzo riešio brige i neprilike a u srcu ćutio blaženstvo prve ljubavi. Jedini nezadovoljnik bijaše kog svega toga vašara konj Rabbit. Njemu je manjkala obična dosad prijazna njega gospodareva, pa se je napokon uslied nenaučmo surovog postupanja tako ozlovolio, da je jasle komad po komad razgrizao i kopitom luknje u podu izderao. Novi gospodar se čudio toj promjeni konja, a Rabbit opet nije mogao pojmiti, zašto ga njegov prijašnji goso izručio tudjim rukam.

Jeff je sada svašta nakupovao, ali mjesto samo stvarih za kuhinju, mislio je više na ornamentalni komfort. Tako je slučajno čuo, da je Miss Mayfield kod stola primjetila da su one dvorašljaste vilice — kako su u Half-Way-House-u na stol dolazile — vrlo pogibeljne; s toga se je požurio da kupi druge sa trimi rogovi, ma se svojoj tetki opet malo zamjerio rad te potrošljivosti. On je krilo na prozoru opet s nova zakovao i u sobi zastore pred okna objesio. U sobi gospodjice Mayfieldove pometao je mjesto sagovah krzna od divjih mačakah, onu historičku kožu medvjedju, te je bio vanredno sretan kad je mlada dama takovu mekanu mješinu po licu nježno potegnula i rekla, da je milota takovo krzno. Miss Mayfield nije bila upravo prijateljica lovstva, ali joj se je ipak krzneni burnus dopao i premda je žalila kad je koja srna pala od puške, nu nikad nije mrzila na ukusno prirediena divjačinu. Osim toga je ona nalazila u šumi i svačesa drugoga što joj se je dopalo, krasni sagovi od šumske mahovine, pa i razni cviet gorskog bilja, s kojim je nakitio Jeff puste stiene djevičanske sobe, dočim mu teta, kojoj bje samo ono čisto, što je skroz bielo — prigovarala da svojom vrtljarskom dekoracijom samo stiene prlja. Posljedica svega toga bijaše, da je Miss Mayfield prije njujna i dugočasna kod pojava Jeffova oživila, a pomnjiv i poslužan Jeff u njezinoj prisutnosti niem i ozbiljan postao, što oboje slutilo na zlo za Jeffa.

Medjutim je staroga gospodina Mayfielda, koj je navikao biti u velikom svietu, sve vuklo u civilizirane krajeve. Izpričao se, da radi važnih poslovah mora odputovati u Sakramento, gdje se je nadao naći družtvo po želji.

Taj odlazak bijaše Jeffu osobito povoljan, a opazio je, da i njegovoj kćeri nije bilo odviš tužno bez njega.

U to doba dodje jednog jutra Jeff sa svoga opravka kući, što je morao sve pješke obavljati odkako je Rabittu prodao.

Bilo je to veoma mučno, te idući šumom u blizini kuće stane u jedan put, kao da je prikovan. Bog zna, na što je mislio Jeff na svom hodu, kad je iznenada postao omunjen od ugodno ćutljiva mirisa. U prvi čas ga stidno rumenilo probije, a odma zatim probliedi. Doduše da je u šumi uvjek od mnogog bilja zrak miomirisan, ugodan i zdraviji od svih mirodijah; ali Jeff je prepoznao tu duhu, koja mu naznačila blizinu Miss Mayfieldove, koja — poput toliko njezinih sestarah imala običaj da ju označi omiljeli joj parfum.

Jeff se tu pozorno ogleda i zbilja opazi u blizini pod jednim drvom njezin veliki rubac. Jeff skine brzo svoje bisage, u kojih je mjesto u košari nosio živeža sa trga i zacrveniv se, sakrije jih iza jednog stabla.

Prostodušno koracaše on svojim putem dalje. Zatim stane, ugledav jedno dvadeset Yardah daleko Miss Mayfieldovu, gdje na jednom sa mahovinom obrašćenom humku počiva. Sa ramenah joj visila kabanica, a sjedeć obvila je koljena rukama, dočim joj nožica na rubu haljine viriše. Kad joj se je približio zagleda ga — nu s toga nije treba misliti, da ga mala vještica nije već prije iz daleka vidjela — i nasmjehne mu se prijazno, da je siroma Jeff bio kao očaran od ljubezna njenog pogleda.

„Dodjite malo k meni!“ pozva ga bistrim glasom, što mu je zvučilo kao ljuvena pjesan.

Jeff se približi, nu kao da mu visoke sare njegovih težkih čižama otežčahu korake.

*

„Ja sam doista veoma vesela, da sam vas ovdje našla — ja sam si siromašnu majku već posve umorila — ja svakoga utrudim od koga što potražim. Majka se je upravo sad vratila u kuću da piše njekoliko listovah. Sjedite se Mr. Jeff, molim, sjedite se.“

Jeff, koj se je uz gospodičnu Mayfieldovu ćutio nepravedno dugačkim, sjedne se zabunjeno na kraj jednog nizkog kamena, da su mu koljena skoro do brade došla, pa se je pretvarao kao da bog zna kako udobno sjedi.

„Nebi li se izpružili, Mr. Jeff, — to će vam biti mnogo sgodnije.“

Jeff ju posluhne, ali mu se činilo, da je nalik porušenomu omorikovu stablu. Napokon se nasloni u dostojnoj daljini.

„Nu, — zar nije tako bolje?“

„Doista, Miss Mayfield.“

„Ali možebiti,“ primjeti izpričajuć se gosdodična Mayfield sada, kad ju je već tako liepo posluhnuo — „možebiti da imate vi šta posla. Bože dragi! čini mi se, da sam kao onaj mali prokšeni dječak, koj je svu zvjerad u šumi napastovao da se neka snjim igraju. Namjerio se je samo na leptira, koj bje bezposlen i nečudim se da je bio radi toga zlovoljan. Ja mrzim sve leptire!“

Ljubav brzo naoštri razum. Jeff se skoro upropasti sam nad svojom dosjetljivosti, kad je na brzo odgovorio.

„Izvolite promisliti, gospodično, da leptir živi samo nekoliko dana — te da mu je kratak rok odsudjen — da bude sretan!“

Miss Mayfield umukne časak, zatim ga zabuni po načinu njenog spola, preskočiv od abstraktnosti te zabave u konkretnost.

„Naravno da vi niste leptir Mr. Jeff; vi imate uvjek posla — Vi ste u lovu bili.“

„Nisam,“ — odgovori zatezanjem i probije ga vručina, kad se sjetio da je svoju pušku založio u Summit-House-u.

„Ali vi idete višeputa u lov, to znam.“

„Kako to?“

Vi ste onog jutra poslie moga dolazka za mene prepelicah strelali. Čula sam vas kad ste otišli u lov, bilo je rano, veoma rano!“

Ali vi ste mi kazali da ste onu noć ugodno spavali!“

„To jesam doista; ali ima jedna vrst okriepljivog polusna kod boležljivih osobah, kada ćute i zahvalnim srcem priznavaju, da se drugi za njih ljubezno brine. I to jim čini tim sladji san.“

Nastane mučanje. Jeff se neusudi sboriti od bojazni da se neprobudi iz blaženog snivanja. Miss Mayfield opet šutiše kad se je domislila, da je on tako naglo pripovjedku o leptiru prihvatio. I tako gledahu oba u daljinu, u suncem razsvietlani Sommit-hôtel i na toli čedni Half-Way-House — i nerekoše ništa.

„Ja imam dosta povoda, da vam budem zahvalna“ — progovori napokon Miss Mayfield i njezin ozbiljniji glas naznači mu, da je naumila bez šale dalje razgovarati se, „što se ćutim toliko oporavljenom. Ovaj gorski zrak dihala sam kao melem i vidim da sam svaki dan to jača. Nečudim se, da ste vi Mr. Jeff tako zdrav i kriepak.

Jeff, koj do tada u istinu nije na to mislio, da je toli čil i zdrav, priznao je taj slučaj, kao da mu se treba radi toga izpričati. A bilo mu je u duši nedvojbeno jasno, — da se Miss Mayfield — u prkos njezine boležljivosti — nalazi u mnogo boljem položaju.

„Još prije mjesec danah nebi se moja majka bila usudila mene ovako samu ostaviti, premda je možebiti i sada u brigi radi mene.“

Gospodična Mayfield se je prevarila u misli, da je prikovala Jeffa uza sebe, zato što se je kraj njezinih noguh izpružio. Na njezino začudjenje skoči se na noge i reče:

„Ufam se gospodično da vas nisam ja ovdje zadržao. — —“

„O nipošto, Mr. Jeff. Vaše družtvo je dovoljno izprični razlog za moj izostanak“ primieti ona nekim dostojanstvom, koje prinuka Jeffa, da se opet smjerno pusti na zemlju kao i prije.

„Čujte me, Mr. Jeff,“ počme njegova slavodobitna božica na novo razgovor u svojoj ljubeznosti, „pripovjedajte mi štogod o sebi. Kako vi živite ovdje? Ja mislim, čim da se bavite? — Vi jašite naravno i jašite upravo, što sam vidila vrlo dobro. To vam baš nisam trebala napomenuti. To vi i sami znate. Nu onaj pojas, srebrne ostruge i sav sjajni nakit

— jelte, to vi nenosite samo zato, što vas to tako veseli. Jesam li pogodila? Mora negdje da sjedi koja ljepotica, koja se tomu od srca raduje. Kadkada vi jašite k njoj i jašite u družtvu kuda. . . . Molim, molim, dajte kazujte dalje.“

„Gospodično Mayfield,“ reče Jeff dignuv se podraženo, bez dugog razmišljanja: Glede kakve mlade gospodjice, neima govora! Odkada sam ovdje, nisu moje oči nikakove ženske vidjele, da, nisam si niti želio da koju vidim, osim — vas samih. Pa ako vam je moja tetka što drugoga rekla, tad — tad se je slagala!“

Čista i živa istina može gospoje smutiti, pa niti Miss Mayfield nebje iznimkom. Najprije se nasmijala, ali odma oćutila da to smijanje naprama Jeffu nije umjestno i popade ju tjeskoba, da se je žurila izjaviti: „Ne, ne; vi ste mene krivo shvatili; vaša tetka nije meni niti slovca o tom govorila! „prekine rieč i krv joj u lica udari. I bile su te besjede nešto škakljive, rekoh bi, više još nego one o leptiru. Ona se digne u cieloj svojoj veličini od pet stopah i pritegne si plaid oko ramenah.

„Ja ću se sada vratiti“ — reče, „pametnije će biti ako nebudem pretjeravala i više se čuvala.“

„Vi ćete bolje činiti, ako mi dopustite, da vas sprovedem, gospodično.“

„Samo jednim uvjetom,“ opazi mu vragoljasto. „Vi ste bili pošli kući, kad sam vas nagovorila. Ja neću pod nikakov način dopustiti, da vi one bisage iza onog stabla ostavite, pa radi mene još jedan krat taj dugi put pravite. Uzmite samo te vrećice. — Šta, zar nećete? — dobro tad idem bez vas. O nebojte se vi“ primjeti nježno, „ja se ćutim mnogo kriepčijom nego li onaj čas kod našega došašća, kad ste mene i sve moje zemaljsko blago nosili.“

Uz to ga pogleda od duše umiljato kao onog večera kod prvog sastanka.

Jeff otrči smeten i za nekoliko časovah vrati se svojim vrećama i njezinim rubcem. Izpričanjem primjeti u hodu: „kad sam ono malo prije govorio o mojoj tetki — tad bijah izvan sebe, gospodično!“ — čim je samo svoju smetnju povečao, — „nemogu pojmiti, da vi što takovoga pomisliti možete, kad bez toga već sve znate.“

„U koliko da ja sve znam?“ upita ga Miss Mayfield hladno.

„Ta od onih prepelicah i od tih vrećah!“

„Ah to vi mislite. . . .!“

Pet minutah kasnije čudom se začudio Yuba-Bill nad inače jednostavnim dogodjajem, da je kriepkim i vitkim mladim momkom u crvenoj košulji i jahaćkimi čižmami sa bisagami o ramenu i šalem na ruci koracala sasvime pouzdano nježna i liepa djevojka crvenim velikim rubcem. Skoro da je od čuda svoje karuce prehitio u grabu kraj ceste.

„Neima prigovora, hej Bille?“ reče mu jedan diveći se putnik u kolih. „Po svoj prilici mladenci od istoka na svatbenom putovanju.“ — „Bože sačuvaj!“ zagrmi Bill.

„Al barem mu je zaručnica“ nagadjao znatiželjni pasažir.

„Niti to nije“ odgovori Bill ljutito. „Vi ste na krivom putu, gospodine! Ja poznam oboje i oni mene poznaju. Niste opazili da nije pustila njegve desniee kad se približavasmo, premda nas je dobro vidjela, nego je posve mirno uz njega išla. Da su to zaljubljenici, tad bi mu pustila ruku kao da ju je zmija ujela i prošla bi bila na drugi kraj.“

Bill postade zlovoljan što je i njegov plavac putem morao ćutiti.

Kad su oba tako blaženo u dolinu pošli, zbilja vidjelo se kan da je to muž i žena. Gospodična Mayfield nije mogla o Jeffovom životu ništa saznati; možebiti da si je sama što tumačila i slutila, nu dosta da je o sebi srdačno svašta priobčila. Ona mu slikaše sjajnimi bojami tropski život na sandwikskih otocih, i onaj dolce far niente. „Ja bih imala dosta izpričanja za moju dangubu, pošto sam bolestna bila, pošto mi je ono podnebje živce uznemirivalo pa i s toga što sam bogata, ipak vam moram priznati: da mi se čini kao da sam od naravi troma. Može biti da bi mi se ta lienost promienila i da bi mogla koristnom postati kad bi dulje živila u ovom zraku i posve ozdravila, ali, Mr. Jeff, nevjerujem, da bi ikad mogla postati kao — vaša teta. Eno je baš, vidite gdje stoji i daje vam znak da

se požurite! Nemojte se dalje za mene skrbiti, nego trčite naprvo. Jošte bi mogla doživiti ukor da sam i vas pokvarila. Hodite molim vas! — ja ću taj komadić puta sama proći — Nećete? — Tad neidem od ovuda ni koraka, dok vi ne prodjete.“

Na pol za šalu i na pol u istinu stupi natrag i potvrdi glavom svoju odluku, kojom sgodom joj šešir sa glave opuzne, Jeff se nasmije toj odvažnosti, digne šešir, preda ga vlastnici i požuri se kući.

(Nastavit će se).

Tatbina iz ljubavi.

Porotna pripovjest
od
Feodora Velova.

(Konac.)

Kad je on svoju besjedu svršio, uztane majorica bez da ju je to dirnulo i proti njegovom očekivanju vrati mu banknotu i odvrati ledenim srcem.

„To sve nespada na mene, nego na sud.“

„Milostiva gospojo, vi ćete se ipak smilovati, vi ćete štediti ako ne čestito inače ime plemenite djevojke, a ono čast vašega budućega zeta.“

„Neštedim nikad krivca.“ sliedio je kratak i hladan odgovor sa dodatkom „uslied toga, gospodine grofe, što se je dogodilo, razumjeva se samo po sebi, da vi prestajete biti Klotildinim zaručnikom. Evo vam na stolu pismo, u kom vam ona razlaže uzroke svoga odstupa.“ „O, i samo vaše očitovanje mi je dovoljno.“ odvrati joj grof Eduard ponosnim naklonom i bez daljne rieči ostavi za uvjek kuću Majorice. Nju i njezinu kćer vidio je samo još jedankrat pred porotnim sudom, kamo je za nekoliko danah stavljena Natalija Bl.

Odvjetnik majorice tužio je jednostavno, da je Natalija ukrala tisuću talirah. On se nije obzirao na očitovanje grofa Eduarda, što mu jih on prije obširno i iskreno naznačio. Natalija, štujuć toliku njegovu diskreciju priznala je odmah sudu svoju krivnju bez da je nastojala budi kakvim izpričanjem braniti se.

Slušajuće obćinstvo, porotnici sudci i predsjednik sudbenoga stola bijahu svi uvjereni čednim i plemenitim ponašanjem liepe okrivljenice spoznahu odma, da ona nemože biti prosta tatica, da tu mora biti neki osobiti povod, koj taj zločin veoma ublažuje. S toga se je občenito sve radovalo, što je predsjednik prije nego se osuda izreče, pitao Nataliju, u koju da joj svrhu trebao taj novac.

„Budite iskrena, moje diete“ reče joj vriedni starina, „kažite otvoreno sve. Vi imate odviše pošteno lice i iskrene oči, nego da bi se pomisliti moglo, da ste vi tu kradju u prostoj tatbinskoj namjeri izveli. Ti novci se nisu našli niti kod vas niti kod vaše rodbine, pa kad niste, kako nas uvjeravate, nigdje jih sakrili — recite, kuda ste jih dakle poslali?“

Odajte dotičnoga, nedajte se nikakovimi obziri ustaviti, ma bili i najnežnije i najsvetije ili proste naravi. Promislite samo, što sve zavisi od izreke porotnikah. Tu se radi o vašem imenu, o vašem dobrom glasu, o poštenju i miru vaše obitelji. Govorite, govorite dok nije prekasno, prije nego se izreče sud.“

Natalija Bl. od nagovaranja i prijaznog postupanja ganuta, premisljavaše časak i ogledav se kao da traži od njekuda pomoći, problieđi i drhćuć sakrije si suzami oblito lice obim rukama, Nekoliko minutah, kao da se je u velikoj duševnoj borbi nalazila šutiše i kad ju predsjednik opetavano upita, digne oči prama nebu i metnuv si ruku na srce progovori tužnim glasom.

„Ne, nemogu, nesmijem da kažem — tajna je to drugoga.“

Ako je i prije već bilo za nju mnogo sažalenja i simpatičnog sućuća kod svega obćinstva i kod samih sudacah, tad je moralo ovo plemenito i jednostavno požrtvujuće ponašanje dvostruko djelovati na njezinu korist. Mnoge gospoje plakahu pa i najokorjelija mužka srca čutiše se ganutim od toga, što su čuli i vidjeli.

Kad je obće začudjenje i iskrena sućut nešto popustila i nastala opet tišina, obrati se predsjednik suda k majorici Gl-a. s pitanjem, neima li ona možebiti kakvu slutnju, u koju svrhu, da je obtuženica uzela tih tisuć talirah.

Upitana bje jedan trenutak zabunjena i osokoliv se očitova nesigurnim glasom, da bi to baš i ona mogla reći, kad nebi druga jedna u sjednici prisutna osoba, na koga i sama stvar najviše spada, sve to bolje tumačiti znala nego ona.

Ovo očitovanje, premda nepodpuno razumljeno, probudilo je u dvorani toliku senzaciju, da se u prvi čas nije opazilo, kako jedan ugledan mladi gospodin, koj nije bio nitko drugi nego grof Eduard, pristupio bliže i predsjedniku dao znak da želi progovoriti.

Iza kako se je opet sve umirilo poče Eduard kako sliedi:

„Onaj, čiju tajnu obtuženica nehtjede odati i koga je tužiteljica naznačila da se stvar najviše tiče — jesam ja sàm — koj sam dosad šutio samo s toga razloga, da se plemenita duša u svoj svojoj izvrstnoj krasoti obielodani. Moja gospodo porotnici! — prije nego li budete izrekli svoj sud, molim da me posluhnete što ćuvam ovdje kazati i što će svakako na vašu odluku imati upliv.“

Pripoviedao je zatim, potanko sve ono, što je čitatelju već poznato i zaključio svoj govor po prilici ovako:

„Ovo je, moja gospodo, jasna i istinita slika dogodjaja, radi kojega stoji obtužena pred vami. Nemogu znati, kako ćete vrhu nje suditi, dali ju krivom ili nedužnom proglasiti, nu moje vlastito postupanje prama njoj neće nipošto od toga suda zavisiti. Jasno i glasno očitujem se pred cielim svietom, da ja gospodičnu Nataliju Bl. porad njezinog čina nesamo da manje neštujem, nego dapače upravo radi toga ju budem uvjek ljubio i visoko cienio. Posavjetujte se gospodo porotnici kako najbolje znate. Nu bio njezin udes, kakov mu drago — ja stojim ovdje i molim onu osobu, nad kojom ćete presudu izreći, da u svakom slučaju nebi odbila moju vruću želju, da bude mojom drugaricom kroz cieli život.„

Gromovito pleskanje, odobravanje i veselje zagrmi kroz dvoranu, koju su porotnici ganutimi lici i suznimi očima ostavili, da se u drugoj sobi porazume, dočim je Natalija obhrvana od tolike sreće i milinja onesviestjena pala u naručaj grofa Eduarda Bl.

Još se nije bila oporavila, kad su porotnici opet stupili u dvoraou i kroz svoga govornika jednoglasni sud izrekli — „nedužna!“

Sada nastade kao iz jednog grla uzklik veselja od čitavog obćinstva kakovog pred porotom u B. još nikad nitko doživio nije. U onaj trenutak navali sa svih stranah obćinstvo radostno čestitajuć, da je grof Eduard svojom pravom zaručnicom bio obkoljen od velikog klubka ljudstva, da se jedva obranio od stiske i pogibelji ugušenja.

Kad su napokon došli na ulicu da se u kola sjednu, nije se svjetina dala sklonuti da pusti konje nego izpregnuv jih, odpeljaše mladi ljudi kola pred kuću grofa Eduarda. Došavši doma bude istog sata pozvan svećenik, da jih vjenča.

Majorica Gl-n. i njezina kći odputovaše doskora iz B. i kako se je kasnije čulo udala se je Klotilda nesretno za muža bez ugleda i pravog srca, uz kojega joj polag njezine naravi i značaja nemogaše biti život ugodan.

Grof Eduard B. i Natalija Bl. nasuprot živu i sada još u B. u najsretnijem braku, što si itko željeti može, štovani i ljubljeni od svakoga u gradu u kom su se za sav svoj život udomili.

Feuilleton.

Jules Verne-Prusophag. Njemci se ljute na toga duhovitoga spisatelja što on u svom najnovijem romanu „500 miliunah od Beguma" slika Franceze kao da su angjeli, a Njemce za paklene vragove. Schulze, bivši privat docent na sveučilištu u Jeni, dosta karikiran, piše razpravu o degeneraciji francezkoga naroda. On objedva redovito punu zdelu kiseloga zelja sa kobasicami i pije k tomu golemi vrč piva (un gigantesque moos de bierre) te se čudi, kako sviet može živiti bez tako izvrstnoga jela. Taj gospodin je dakako vojevao g. 1870—71 u francezko-pruskom ratu, što se može u njegovoj sobi odma opaziti kod kamina, na kom stoji krasna francezka ura od Barbedieune-a, što se od ostalog njemačkog pokućtva razlikuje. Nasuprot tomu njemačkomu učenjaku — kakov je ugledan i prijazan Francez Dr. Sarrasin sa umiljatimi potezi lica i bistrimi živahnimi očima. Oba su baštinili 500 miliunah fr. i tu slika Jules Verne dalje, kako je svaki sa svojih 250 miliunah sagradio u Ameriki — Njemac „Stahlstadt" a Francez „Franceville". Stahlstadt bje gorostasna tvornica za topove, a Franceville idealan slobodan i sretan grad. Schulze dokazuje, kako će germanski narod s vremenom i svojimi Kruppovimi topovi sve narode progutati i govori o Francezih, kao da su „race inferieure" a doktor Sarrasin da je „prétendu savant" koj nezna pravo šta bi svojom baštinom pametnoga učinio — te zaključi, da će taj Franceville uništiti. U tu svrhu je on dao praviti ocelnati top od 300.000 kilogr. težine i pol drugi metar šupljine, iz koga će na deset miljah daljine udariti upotrieblenjem posve nove kemičke komposicije granatah, koje, kad se razpuknu, pretvoriti će 300 kilometara na okolo temperaturu od sto stupnjah izpod ništice i tu da će sve morati poginuti od smrzline.

Nu taj experimenat njemačkoga profesora nije došao do izvedenja, budući da je kod radnje i pokusah pukla jedna retorta i gosp. Schulze sam se oledenio. Na to sliedilo veliko veselje i mir za uvjek u „Franceville-u."

Što su vriedne velike palače u Francezkoj? Ravnateljstvo des Batiments Civils et des Palais Nationaux procienilo je iste i po tom računu vriedi Palais de Versailles sa perivojem 45 milionah forintih, Palais Luxemburg 24 miliona a Palais Fontainebleau 12 mil. Palais Trianon, 5 mil. Compiègne $5^1/_2$ mil. Palais Royal i Palais d' Elysée svaki sa 4 mil. Palais S. Cloud, koj je u pruskom ratu razoren, vriedi i sada jošte 4 mil. Palais Rambouillet dva i pol. U tom pregledu fale dvie znamenite sgrade: Palais de Louvre i Tuilerije, koje su u vrieme komune takodjer mnogo stradale.

Pripoviest o vragu. U nekom selu Hunfeld, u Njemačkoj živuća samostalna udovica digla je u bližnjem gradu baštinu od 2.000. fr. — Toj ženi pojavio se je nekoliko danah kasnije u pol noći sam vrag glavom i zahtjevao, da mu izruči sav novac što ga je primila. Žena se uplaši vraga i tresuć se primjeti mu da neima više nego fr. 500 — pošto je tisuću i petsto fr. već uložila u štedionu u Fuldi. Što je imala to je vragu dala, nu on joj strogo naloži da bezodvlačno digne i ostali novac, jer da je inače izgubljena ako sutra, kada on opet točno u pol noći dodje i nenadje sve.

Drugo jutro ode žena u štedionu da digne uloženi novac, nu činovnik joj reče, da se tako velike svote nemogu odma dignut nego da se moraju na tri mjeseca odkazati, što je sirotu u veliki strah utjeralo. Puna brige radi vražjeg pohoda ode do predstojnika da mu se potuži. Ovaj ju tješiše i savjetovaše, da se neka mirno legne u postelju i neka čeka dok opet dodje vrag — a ostalo da će se već naći. Kad je taj hudi duh opet u 12 satih došao reče mu udovica, da nemože prije tri mjeseca novce dignuti, čim se napokon djavo zadovolji, nu ujedno zagrozi, da ako nebude točno pripravila, da će ju sobom u pakao odnieti. Najednoč se začuju glasovi „stani vraže, ti ćeš s nami" i dva sakrivena oružnika pograbe hudića, koj se bio obukao u volovsku kožu, a čovjek zla glasa iz istog sela. Novci se nadjoše još skoro svi u njegovu stanu.

Milion franakah pazara u jednom danu. U Parizu je jedan razgranjeni trgovački posao pod tvrdkom „Au bon Marché", koj je nedavno kod otvorenja svojih obnovljenih i povećanih magazinah prvog dana prodao robe za 1,176.206 franakah. Dokazom toga gorostasnoga prometa je velika točnost, golemi izbor, jeftine ciene i obljubljenost svih načelah u tom zavodu, gdje službuje do dvie tisuće osobah. Uredba glede udobnosti za kupujuće obćinstvo i za domaće osoblje je uzorna i slična onoj od Magazins du printemps, koji su prošlog mjeseca u Parizu izgorjeli. Samo Pariz može se ovakovimi zavodi ponositi.

Zanimiv oglas. U bukarestskih novinah bijaše onomad sliedeći oglas:

Prije četiri dana odveo ili oteo mi je netko moju suprugu, majku moga sina i četirih kćerih; nu moguće bi bilo, da je i sama udarila u bjeg. Svakomu, koj mi suprugu natrag dovede ili ju nagovori da se k meni vrati, obečajem puna ledja batinah. Sliedi ime i prezime.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 12. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

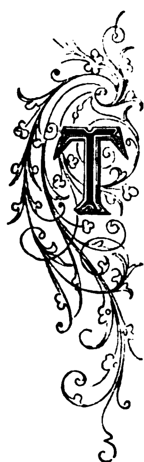
Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Nastavak).

III.

Teta ga dočeka srdito. „Jedva jedan put da si došao, a unutri te već odavna čeka jedan stranac. Svašta me je već izpitivao o tebi i o tvom poslu i u sve kuteve zavirivao. Meni se niti najmanje nedopada njegov pogled, Jeffe; ali to sve nije nikakva izprika da se ti udaljuješ od kuće, kada je posla pune šake.“

Velika i jaka ljudina sa posmjehom na izliku, od koga se ničemu dobru nije nadati, švrljao je po sobi. Jeff se je dosjetio, da ga je kod posliednjeg izbora vidio, kad je izborne cedulje dielio. Predsuda proti tomu čovjeku se je kod te uspomene još povečala i nekakovo netočno čuvstvo blize pogibelji naznačilo mu, da pozove stranca u praznu jednu sobu do jestvione, budući da je ova bila preblizu hodnika, kuda je za koju minutu Miss Mayfield imala proći. Bila je ta opreznost njegova nesretna, jer u onaj mah, kad je on stranog u praznu sobu odpeljao, prošla je ona slučajno mimo prozora i pošto je u kutu na suncu vidila njezin stolac, sjela se je tamo da razmišlja o svačem.

I tako se je dogodilo, da je ona i nehotice čula sliedeći razgovor. Glas stranoga: „Molim, samo liepo mirno! Čekao sam vas čitavi sat i budući da moj posao s vami netreba više nego nekoliko minutah, tako mi se čini da vam se nije treba toliko ugrijati, gospodine Jefferson Briggs-u.“

Jeffov glas (nešto potišten i zabunjen). „Pa šta želite vi od mene?“

Stranac: „Došao sam da zaplienim vaš posjed za pokriće glavnice, kamatah i troškovah — sto i dvanaest dolarah, 73 novč. za račun Čire Parkera.“

Jeff: (veoma začudjen): „Parkera? — To nije moguće; jučer sam bio s njim i obečao mi, da će me još koje vrieme počekati.“

Stranac: „Moguće, a moguće i to. da je čuo što ovdje biva, možebiti da mu je došlo do ušiuh, da se ovdje dragociene stvari za gotov novac prodavaju, stvari, na primjer, konji, puške i slični predmeti. Mogao je čuti takodjer o gospodskih gostbah, koje se dan na dan pripravljaju sa pilići, jaji, divjačinom i finim vinom. Moguće da je posumnjao, da je njegov pošteno stečeni novac u pogibelji da odpliva. Moguće da je (sboreć na sav glas) da se je upitao kod čovjeka, komu ste prodali konja i kod onoga, gdje ste pušku založili — što da se tu sve dogadja. Pa je moguće da je pokušao spasiti što se može, makar koje pile i čašu Port-vina.“

Jeffov glas, (silno i uplašeno). Ali te stvari nisu za mene; prije nekoliko danah odsjela je ovdje jedna odlična obitelj — sa bolestnom kćerju — vi valjda nećete misliti. —

Stranac: (blizu prozora) „Da, da, bogme!

Vidio sam vas izpod ruke niz brdo ići. — Nefali, Jeffe! — imate baš dobar ukus, — ali se i troši! — Pa šta kaže na to vaša teta?"

Pod u sobi i prozori stresoše se i nastane smrtna tišina. —

Stranac (stenjuć). „Za volju božju! pustite me!"

Jeffov glas (odlučno): Još samo jednu rieč na glas — i ako nebudete govorili na tiho — tada ću, tako mi živoga boga. —

Opet mukom zamuknu oba.

Stranac (jecajuć): „Ja — ja vam — obećajem!"

Jeff (oštrim i grozećim se glasom). „Ustajte — i sjednite se onamo — pa me slušajte, što ću vam reći. Ja se vašemu službenomu činu neprotivim; to mi nemožete dokazati, ma da sve vragove pozovete za svjedoke. Ja vam htjedoh samo vaša blebetasta i opaka usta začepiti, da neokužite ovaj čisti zrak; a proti tomu neima zakona u Kaliforniji. A sad me čujte! — hoćete li me slušati, he?"

Stranac: (kao da mu je grkljan stegnut): „Hoću, samo mi dajte gutnuti malo visky-a."

Jeffov glas: — Kasnije kad budemo gotovi, a sad pazite dobro. Vi možete moju kuću posjesti; možete kao konobar, ako vas je volja, svaki novčić što unidje primiti; možete bditi da se niti komadić pokućtva neiznese. Ali znajte! — dok je Mr. Mayfield i njegova obitelj kod mene — tako mi Bog pomogao! — zakon simo ili tamo — neće ovdje nitko drugi zapovjedati i gospodovati nego ja."

Stranac (tiho i ponizno): „To zvuči pošteno; a nije proti zakonu; ima nješto za se, Jeffe!"

Jeffov glas: „Ja hoću s vami pravedno da postupam. Evo svega novca, što posjedujem, deset dolarah. Uzmite to, pa se naplatite s tim za vanredni trud što sam vam ga prouzročio."

Stanka — zatim zveket novčani.

Stranac (skrušeno): „Liepo; bit će tako u redu, osobito s obzirom na moj „trud" malo prije . . . Neima baš svatko tako čilu pestnicu kao vi . . . . ha, ha — pa da me niste tako iznenada — ha, ha . . . nu pustimo to — kako je s rakijom?"

Jeff (hladnokrvno) „Donieti ću vam," čuju se koraci, pohrakivanje i kašlanje od stranca, zatim opet koraci i zveket stakala.

Stranac (smjerno): „Ja se moram sada povratiti da neke izprave obavim. Vi znate, što mislim; — ali nemojte molim vas, pustite me, gospodine Jeffe!" —

Jeffov glas (gromovito): „Ako začujem da ste pogazili vjeru. —"

Stranac (upadne brzo): „Evo moje desnice, što Jim Dood reče to neporeče!"

Opet se čuju koraci, sve je tiho i mirno — soba je prazna. —

* * *

Jeff i sudbeni izaslanik prodjoše kroz blagovaonicu na verandu. Miss Mayfield digne oči sa knjige, što ju je u svom naslonjaču čitala.

„Pisala sam list momu otcu, pa bih željela da još danas dodje na bližnju poštu. Možebiti da bi ovaj gospodin" — i pogleda stranoga — „imao dobrotu ponesti ga sobom, ako ide slučajno istim putem."

„Ja ću vam ga na poštu odnieti, gospodično," reče brzo Jeff.

„Ne, ne," odvrati mu Miss Mayfield, „dosta sam vam već danas vremena potratila."

„Stojim vam na službi, gospodično," primieti stranac, koga je ugodno dirnulo liepo lice nježne djevojke i bistro vatreno oko njeno, što nije slutilo više na toliku bolest.

„Liepa vam hvala! . . . Ah, mili bože moj!" povikne naglo i traži po džepovih. „Ah, Mr. Jeff!"

„Izvolite, gospodično."

„Ja sam se tako prepala!"

„Sta vam se je dogodilo?"

„Pismo sam tamo — znate kod onog panja pustila, gdje sam sjedila kad vi nadodjoste. Bili vi htjeli biti tako ljubezni?" —

Jeff skoči u kuću, pograbi šešir i — neide. — Onaj stranac mu je još trn u oku.

„Jelte da ćete imati dobrotu donesti mi ga?"

Jeff joj pogleda na uzrujano lice, zatim namigne razgovetno stranomu i odtrči u šumicu.

Vatreni pogled gospodične Mayfieldove oplahne i okrenuv se prama stranomu probliedi joj lice.

„Molim vas, stupite bliže k meni!“ Ona se je dosta puta ljutila na svoju prokšenu plahost, ali ovaj put joj se činilo, kano da je posve dostojanstveno se poniela i bila je sama sobom zadovoljna radi te odvažnosti.

„Vaše je ime Dood — James Dood?“

„Da, Miss.“

„Vi ste sudbeni izaslanik ovoga kotara? — Netreba vam se ogledavati — ovdje neima sad nikoga.“

„Da, gospodično, kad vi to velite, tad će valjda tako biti.“

„Moj otac — Mr. Mayfield — mi je tako rekao. Žalim što ga ovdje nije, a još većma žalim da vas nisam prije ugledala — kako mi je moj otac naložio — nego što ste pošli do gospodina Briggs-a.“

„Da, Miss.“

„Moj otac je prijatelj Mr. Briggsov i pozna sve njegve okolnosti. On je nekomu Parkeru dužan“ — tu je gospodična izvadila svoj „Notes“ kao da tobož traži neku biljezku — „stotinu i dvanaest dolarah i 73 novč. — jeli tako?“

Činovnik očevidnim veleštovanjem potvrdi to do novčića.

„Moj otac mi naručio da odma platim taj iznos, bez da to Mr. Briggs saznade, jer mu to nebi bilo po volji.“

Činovnik se odrveni „Zbilja, Miss?“

„I pošto gosp. Mayfielda ovdje neima, to ću vam ja odma novce položiti. Ja se ufam, da ćete vi naputnicu na gg. Wells Fargo i dr. primiti za gotovo.“

„Doista, Miss!“

Izvadi iz svoje ručne torbice knjigu sa Chek-i (naputnicami) tinte i pero i izpuni tiskanicu. Zatim mu ju preda ujedno sa zamoćenim perom:

„Vi ćete mi primitak potvrditi!“

Izaslanik ju pogleda s udivlenjem nad tolikom poslovnom opreznosti te male vještice, i napiše namiru.

„Moj otac želi, da Mr. Briggs o tom ništa nečuje!“

„I neće ništa saznati, Miss!“

„Mr. Briggs je nakanio pustiti, da se ovrha izvede i kuća ostavi. Vi ste poslovni čovjek Mr. Dood i možete lahko pojmiti, da bi to bila ludorija!“

Činovnik se nasmije. „Naravno gospodično!“

„Kad vi kući dodjete, napišite samo nekoliko redakah, da ćete ovrhu za koje vrieme obustaviti.“

„Razumijem, Miss,“ reče exekutor i radova se, što mu na taj način ostade Jeff u škripcu.

„Nadalje“ . . .

„Šta želite još, gospodično?“

„Mr. Briggs reče momu otcu, da želi dati deset dolarah za vašu odštetu.“

„Da, Miss!“

„Naravno je, da sada toga netreba!“

„N—n—ne, gospodično!“

Mala ručica, prava djetinska ručica izpruži se dlanom gore. Činovnik ju najprije bielo pogleda, posegne zatim u džep i nabroji novce što je od Jeffa dobio i napuni joj šaku.

Miss Mayfield prebroji točno i spravi novce u svoj Portemonnais.

Ovakova svojstva imponiraju takovim naravam i to obzirno postupanje liepe djevojčice probudi u njega udivlenje, premda je tom sgodom prikraćenim se ćutio za deset dolarah.

„To je sada sve,“ reče Miss Mayfield hladno, „i netreba vam dulje čekati, jer onaj list bijaše samo izgovor da se g. Briggs odstrani.“

„Razumijem, Miss.“ Još je malo postojao „kanite li se jošte dugo ovdje baviti?

„Neznam.“

„Jer bi mogli i veće izlete praviti i možebiti se i k nama navratiti!“

„Mislite vi to zbilja?“

„Želim vam dobro jutro, Miss!“

„Dobro jutro!“

Ode; — ali kad je došao do ugla, okrene se lopov jošte da vidi mlado u sunčanoj svjetlosti stojeće čeljade. Malo prije ga mladji čovjek tjelesno svlada i ukroti; izgubio evo deset dolarah, kod kuće ima ženu i troje

*

djece, sve je to on zaboravio — zagledav se u čarobnu djevojku.

Naša praktična junakinja bijaše jedva pet minutah sama i eto se vratio Jeff, sav u znoju od naglog hoda i u sto brigah, pošto nije mogao da nadje pismo.

„Nečini ništa, Mr. Jeff. napisah drugo pismo i predah onomu gospodinu.“

Dvie suze pustiše joj se niz lica, a Jeff probliedi.

„Za ime božje, Miss, šta vam je?“

„Ništa, ništa, proći će, ali vi ste pravo imali da nebi bila smjela tako daleko sama ići. Veoma sam se utrudila, — ćutim se zbilja nesretnom!“

Koja bi žena bila mogla bezčuvstveno gledati tužni položaj toga poštenoga mladića? Brzo se ohrabri, otare oči i izpod rubca proviri k njemu veleć mu: „Možebiti da ste vi imali još štogod priobčiti onomu gospodinu, a ja sam ga odpravila!“

„Ne, ne, nisam baš ništa imao mu više kazati,“ umiri ju i ona je dobro opazila, kako je on zaboravio sve svoje skrbi i težke jade i samo se za nju brinuo. Ustane iz svoga stolca i drhćuć reče: „Biti će bolje da idem u kuću — ali — moram vas ipak moliti — da — se smijem na vas osloniti.“

Tako ju dopelja u njezinu sobu, a tetka Salika i gospoja Mayfield začudiše se tomu.

„No, Jeffe, ja sam si mislila da ćeš ti opet kakvu ludoriju načiniti“

„Vidiš ti Jessie, da sam pravo imala kad sam ti rekla, da se usudjuješ odviše griešiti na tvoju jakost.“

IV.

Mr. James Dood nije ovaj popodne došao opet natrag u Half-Way-House, što se je neugodno Jeffu po glavi vrtilo. Mjesto njega dodje pod večer jedan služnik s pismom:

Štovani gospodine!

Budući da vidim, da ste vi voljni našu malu stvar čestito izravnati, to sam si stvar tako udesio, da nemoram baš vani kod vas ostati, nego ću tako samo za izliku kad kada do Vas doći da što gutnem. Vaš

J. Dood.

U ovom mudrom očitovanju pokazao je sudbeni naš cerberus na jedan krat tri glave. Jednom je mogao zadatu rieč gospodični održati, drugom ju je mogao višeputa vidjeti, a trećom o trošku Jeffovom napiti se dobrih kapljicah.

Jeff smatrao je od sad toga čovjeka, koga je skoro zadavio, za najplemenitiju dušu. „On bi me bio mogao uništiti“ — reče sam sebi nesluteć, da je tu najgadnija sebičnost Doodova djelovala.

Mis Mayfield nije taj dan više izlazila iz svoje sobe. Već se je sumrak hvatao i vjetar se pojavio. Jeff sjedjaše na verandi u nadi da će se ona možebiti pokazati, kad najednoč iznenada ugleda Yuba Billa pješke i puna prašine, tražeć odma svoju obljubljenu vrst bocah. Jeff mu pruži zahtjevanu okriepu pitajuć ga ujedno začudjeno radi njegva neobična pohoda. Billova narav bijaše da si najprije tielu ugodi, pak mu se zatim istom jezik razriešio. Prije svega si je svukao svoje debele kučiške rukavice, bez kojih ga u njegovom zvanju još nitko nevidje — te se je mislilo da u njih i spava.

„Neznam, da ima kakov zakon, koj bi branio da nebih smio kad kada i drugomu komu vojke pustiti, kad mi volja dodje da večer s tobom proživim“ timi riečmi pogleda Bill oštro Jeffu u oči. „Ili si ti možebiti otvorio podružnicu velikog Occidental-hôtela da primaš samo najodličnije obitelji?“

Jeff se je ogradio proti toj osvadi.

„Jer da je to u istinu“ primjeti Bill gromim glasom lupiv šakom po stolu, „tad bih ja koju progovorio sinom od Ive Briggs-a od Indomene.“

„Da, gospodine! Ive Briggs, tvoj otac, koj je svoj mozak razprskao, kad nebje tamo u pravi čas čovjeka, koj bi znao bio s njim sboriti. . . .

(Nastavit će se).

Leon Gondy.

Gradska pripovjest
iz
Genta.

Vedro nebo proljetno naoblačilo se je i kao da će iz nova nastati zima udre bura svirati. Tko god je imao toplu sobu bijaše veseo da se može kamo zakloniti. Zapališe opet kamine i okol grijućeg plamena slušaše rado djeca i odrasli razne pripovjedke. Nitko nije znao tako zanimivih dogadjajah napominjati i svakojakih razgovorah zametnuti kao stari majstor Jan Arteveld u Gentu. I večeras slušaše njegove priče i basne velikom pobožnosti i kad najednoč prestane, zamoli ga najmladja od njegovih krasnih kćerih, gospodjica Elizabeta, da jim neka već jednom pripovjeda obečanu povjest od bogatoga trgovca suknom. „Večer je duga, a mi tako prijazno i liepo sjedimo da te slušamo.“

„Nu dobro dakle, metnite maloga brata spavati, onda ću vam pripovjedati, što se je davno već dogodilo u našem gradu — ali nesmijete me prekidati, ako bude i nješto dulje trajalo.“

Sve zamukne i čeka da starac počme.

I.

Nemogu vam točno reći, kojih godinah se je to dogodilo, ali svakako bilo je davno, što je u našem gradu živio bogati trgovac suknom Filip Bergholm. Bio je to odličan muž, mudar u zastupstvu i vješt u govoru, čestit trgovac — i obće štovani gradjanin. Vesele ćudi, znao je biti u svoje vrieme dobre volje i zabavan kao riedko koj drugi. Izraz njegovog lica bio je prijazan da ga je svatko obljubio tko bi s njim u doticaj došao. Nu i on je imao svojih manah, a koj čovjek je bezpogriešan? — Bio je tvrdoglav a u tjelesnoj opasnosti bojazljiv. Odlučnijeg poslovnog čovjeka nije moglo biti, ali naproti sablji bi uzdrhtao i kad je god kuda putovao, to ga je uvjek strah morio, da ga tko nenapane i neporobi. Bio je udovac sa jedinicom kćerju imenom Edita, dražestnom naravnom djevojkom od 17 godinah, koju je dao odlično naobraziti. Filip Bergholm namjeravao je da joj danas sutra sav posao preda; dakako, da se je nadao da će se pošten muž naći, koj bi se i sam razumio u poslove, ali mu je milije bilo da bi i ona sama, ako bi trebalo, znala trgovinu voditi a u svakom slučaju vješta bila, korist svoga supruga zastupati, te riečju i činom uz njega djelovati.

Filip Bergholm stanovao je u jednoj velikoj i starinskoj kući, gdje je često gostbe davao i gdje se je uz mnoge novčane poslove takodjer i o državnih pitanjih razpravljalo, Bergholm je pravio velike zajmove knezovom i inoj velikoj gospodi i premda nije bio skupac i tvrdica to je svojom opreznosti stekao veliki imetak. Osim suknenoga skladišta trgovao je on i s raznimi predmeti, svilom, odjelom i zlatarskom robom. U njegovoj kući vladala je velika živahnost i kad je Edita stupila u 17. godinu, bila je ta bankirska firma u najljepšem cvietu. Njegovo ime poznavali su po svih većih gradovih Europe i bio je u savezu sa čitavim svietom, pa ipak uz tako veliku correspondenciju nije nikad mogao saznati, gdje da mu je njegov brat Pavao, koj je jednoč razjaren od gnjeva ostavio svoj rodni grad i stupio u vojsku u dalekih kolonijah. Filip je vrlo ljubio svoga pretjeranoga starijega brata i mnogo bi bio žrtvovao, da je mogao što o njem saznati, ali sve nastojanje bilo je bez uspjeha te se je morao zadovoljiti s tim, da je brata svojom Editom spominjao i s njom žalovao radi njegovog odsuća. Filip bio je dosta bogat da bi i bratovu djecu, ako bi jih imao, mogao sjajno obskrbiti i kako bi on to bio rado učinio. To isto blagotvorno čuvstvo obuzelo ga je i onda, kada ga je jedan francezki komi imenom Rigardin porobio i pobjegao.

„On je nezahvalan lopov“ reče Bergholm, „ali je sam sebi najviše naškodio. Ja sam zato ipak svejedno ugledan i imučan, dočim je on tim uništen; neka hulja bježi!“

Mjesto toga Rigardina, koj je uživao sve povjerenje uzeo je Filip uslied preporuke jedne parižke kuće nekoga Leona Gondy-a, naobraženoga mladoga čovjeka u svoju službu. Leon Gondy bio je u početku ove pripovjedke, šest mjesecih u kući. Mladić od 19 godinah, marljiv i oprezan radnik, kraj toga čedan i ozbiljan. On je sve svoje dužnosti točno vršio a u slobodnih časovih zatvorio bi se u svoju sobu i čitao djela pjesnikah one dobe, gdje god je koju knjigu dobiti mogao. Leon nije samo u poslovnom komptoaru radio, nego i privatne dopise i domaće knjige gospodareve vodio, te je na taj način i obiteljske odnošaje poznavao, što ga je mnogo puta dovelo u užji krug i često u družtvo njegove kćeri.

Ti mladi ljudi sprijateljiše se skoro. Bergholm bijaše odviše mudar čovjek, nego da nebi bio opazio nagnuće obijuh i premda je možebiti koga drugoga si želio za zeta, to je u Leonu ipak vidio sva svojstva, kojimi bi mogao njegovu kćer sretnom učiniti. Medjutim se jošte nije htjeo mješati u te poslove i tobož gledao samo okol savršivanja mladih ljudih u poslovnom smislu. Leon i Edita zabavljahu se čitanjem i razgovorom, pjevanjem i glasovirom. Al najednoč postade Leon ozbiljnim i upravo žalostnim. Edita pitaše ga, šta da mu se je dogodilo, ali on to sam nije znao i napokon reče, da bi mu zrak njegove domovine dobro činio i da si želi natrag u Francezku.

Bergholm se začudi, kad jednom opazi svoju kćer zaplakanu, a još više kad mu nije znala očitovati, zašto da ju suze obliše. On se napokon nasmiehne i pomisli, da je valjda vrieme prispjelo da se odlučna rieč prosbori.

II.

Bergholm bijaše naučen na večer sjesti u svoj veliki starinski naslonjač u njegovoj bogato uredjenoj sobi, gdje se je kod svietiljke zabavljao čitanjem knjigah. Blizu njega sjedila je obično stara ženska, koja je kao odgojiteljica njegove kćeri i ključarica si neko pravo prisvojila, da može biti gdje joj je volja. Leon i Edita sjedili su tad uz starinski glasovirić ili kod stola, gdje je djevojka, štogod radila, a on joj ili što čitao ili pripovjedao.

Bergholm ustane i dodje do Leona, da ga pita. „Jeli vas je tko uvriedio ili vam se što nedopada u mojoj kući?“

„Ne, gospodine, doista ništa,“ odgovori zabunjeno mladić, dočim je Edita mirno dalje radila.

„Pak zašto nas želite ostaviti?“

„Zašto — neznam ni sam pravo, nego mislim, da mi ovaj zrak nečini dobro.“

„Hm! — Ja sam toga mnienja, da ste vi zdrav kao lav, nego da vam nešto drugo srce tišti, — da si valjda nešto želite, što mislite da nemožete zadobiti. Budite čovjek i odriešite si jezik.“

Leon oniemi. U načinu i govoru staroga bijaše nešto što mu je prsa stezalo. Pogleda Editu, ali ona prigne glavicu i sluša šta će on dalje reći te šuti.

Na jednoč se osokoli i prosbori:

„Čestiti i mnogocienjeni gospodaru i vi moja prijateljice, što sam ja imao kazati to bi bolje bilo da je ostalo nerečeno, ali ovako uzazvanomu nepreostaje mi ino, nego s malo riečmi otvoriti vam srce, da želim vašu kćer uzeti za ženu, moj gospodine Bergholme.“

„Pak onda?“ pita ga ovaj, opazivši da mladić zateže.

„S toga uzroka htjeo sam vas ostaviti.“

„Meni se pak čini, da bi to bio upravo razlog da ostanete, ili vas je možebiti moja kći odbila?“

„Nisam s njom o tom ni rieči govorio, moj gospodine! Istina da sam sin uglednoga draguljara i za trgovca odgojen, ali kako bi se ja usudio zaprositi ruku takvoga trgovačkoga kneza i pošto ćutim tu razliku i zaprieku, odlučih radje otići, nego svoje nagnuće zaman očitovati vašoj gospodični kćeri.“

„Leon Gondy“ odgovori mu Bergholm mirno, „moj otac bio je siroma čovjek, pak je marljivošću i poštenjem postao bogat trgovac. Moj stariji brat — ako je jošte živ — takodjer je siromašan. Vi niste siromak,

vi ste sin čestitoga i imućnoga gradjanina, vi ste obzirno odgojeni i ovo pol godine što ste u mojoj kući, bio sam s vami vrlo zadovoljan. Ako moja kći želi, da joj budete suprugom, tad ću vas radošću pozdraviti kao moga zeta i poslovnoga druga. U kratko, kada ta stvar na čisto izadje, to ću ja svietu objaviti savez kućah „Bergholm i Gondy."

Bergholm uze dalje čitati u svojih knjigah prepustiv Leonu i Editi da razpravljaju dalje o tom pitanju.

Iza male stanke pita Leon umiljatim glasom djevojku, bili ona naklona bila otčevo obečanje izpuniti.

„To još neznam, prijatelju. Ja nebih rada da vi otidjete, ali u toli važnom pitanju se naglo odlučiti —."

„Tad ja moram ljubeznu pripravnost vašega otca odbiti i odputovati. —"

„Recite dakle momu otcu, da sam vazda bila poslušno diete i da neću svoja načela mienjati."

„Dakle se mogu na taj način ufati, da ću moći jednoč Editu Bergholm svojom ženom zvati?"

Djevojka neodgovori ništa; ali kad joj je on u svom zanosu naslikao krasnu budućnost, tad se ljubezno nasmiehne. Od tog sata probudi se radost i veselje u kući Bergholmovoj koj se opet pomladi. On je vidio sreću svoje kćeri na dobrom temelju i trsio se je, da bude savez nerazriešiv s tako vriednim čovjekom, u kom je već od davna spoznao otvoreni muževni značaj i koga je obljubio kao da mu je rodjen sin. Svatba bje ustanovljena na dan kad bude Leon navršio svoju dvadesetu godinu. Na obzorju životne sreće Leona i Edite nije se niti najmanji oblačac pokazao i sviet jim se u najružičastijem svietlu zrcalio.

Bergholm je dan i noć samo na to mislio, kako bi mladim ljudem njihov dom što prijaznije i udobnije uredio.

III.

Četiri mjeseca kasnije pripravljalo se sve za pirovanje. Otac Leonov privolio je na ženitbu i radovao se, da mu se sinu tako sjajna budućnost otvara, te obečao i osobno u svatove doći. Leon je izvanredno marljivo u komptoaru radio, da bude mjesec dana mogao biti odsutan, dočim je Edita za veliku svečanost na sve potriebno mislila. Bergholm je svuda nadgledao i dapače brinuo se za bogato odielo njegove kćeri.

Obično ručevahu njih troje u svom malom krugu, dočim ostali službenici kod zajedničkoga stola u drugoj sobi.

Jednog dana poslie objeda najavi sluga da je upravo sada jedan mladi gospodin dojašio u dvorište i da želi neodvlačno sa kućegospodarom govoriti, sluga primjeti, da mu se vidi veoma uzrujanim.

„Pustite ga, neka dodje."

Jedva što je to gosp. Bergholm izustio stupi u sobu mladić od kojih 18 godinah, zmazanim i zaprašenim licem. Visok i snažan momak i dosta lukavim izrazom.

„Imam li čast sa vriednim i čestitim gradjaninom od Genta, Filipom Bergholmom govoriti?" pozdravi došavši gromkim i ganutim glasom.

„Ja sam Filip Bergholm."

„Jeste vi vašega staroga brata Pavla zaboravili?" nastavi mladi čovjek drhćućim jezikom i plahim pogledom.

„Nisam!" reče Bergholm, „govorite! Znate li vi što o njem? — Živi li još? Šta mi možete o njem javiti?"

„Moj striče! moj striče!" vikne stranac i padne staromu trgovcu u naručaj.

„Vi moj nećak! — a moj brat — gdje je on? Gdje je Pavao, moj toli dugo pogriešeni brat?"

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Mladi jedan vinotržac u Njemačkoj nemogav svojim poslom nikako uspjeti radi prevelike konkurencije, domislio se je osobitoj mudriji. Taj čovjek počeo je veoma pozorno čitati novine. Nije on gledao na uvodne članke, dopise, brzojave ili crtice, nego je on pazio na — mrtvačke oglase. Njegova špekulacija bijaše ovo. Kad god se je svidjelo smrti pokositi dragocieni život kojega bogataša, visokoga činovnika itd. pisao je on bezodvlačno na adresu pokojnoga: Po Vašem čestitom nalogu od 15. o. m., što ste ga izvolili dati momu putniku, čast mi je ovim javiti vam, da sam po dogovoru poslao kroz odpravničtvo gosp. N. N. 100 litarah Rüdesheimera, te vam želim sretan primitak Ujedno vas liepo molim, da mi polag računa izvolite 300 marakah u svoje vrieme priposlati.

Preporučajuć se i nadalje u vašu blagonaklonost itd. Veseli baštinici nepitahu dalje ništa nego obično primiše tu nasliednu pošiljku cum beneficio inventarii i izpiše u slavu pokojnikovu izvrstne te kapljice, te platiše naravno iz ostavštine tih 300 marakah. Tim načinom se je do skora taj prefriganac liepo obogatio.

Sin naravi u Tuilerijah. Pukovnik Sumner dobio je nalog da diplomatičkim putem uredi neku razmiricu glede Kube medju Španiom i američkom republikom; pa kada je već na kontinentu bio, imao je dopust da i druge europejske države posjeti i da prouči, što bi moglo biti na korist njegovoj domovini. Dovršiv svoju misiju u Madridu, dodje on i u Paris. Kako je taj originalni, nu u družtvenom smislu neotesan čovjek prošao kod španjolskog dvora, nespominje se u dotičnom opisu, nego samo o boravljenju i drastičnih prizorih u Parizu.

Colonel Sumner svakako želio je, da bude predstavljen caru franceskomu i tu čast priskrbiše mu tadašnji amerikanski poslanik John Y. Mason i Consul Mc. Crea. Za takovu ceremoniju odredjene su obično nedielje. Sumner stanovaše u Rue de Rivoli u istom Hôtelu kao i njegov prijan Don Piat, koj dalje ovako pripovjeda:

Priprave za tu svečanost počeo je Sumner već prije dejeuner-a i toli dugo se bavio tim, da sam pošao do njega da vidim što radi. Došav do poluotvorenih vratah njegove sobe, čuo sam kako on našu sobaricu, djevojku vrlo snažnu od 18 god. debelim glasom pita: „govorite li vi englezki?“ — Ona je nešto razumjela a poglavito rieči „Yes, Sir,“ — i on ju dalje pita: hoćeli mu čižme očistiti, na što mademoiselle zamrmlja: „Est — il donc drôle, ce monsieur — la, avec ses bottes!“ On joj na novo naloži, da mu osnaži čižme, a djevojka: Il parle francais comme une vache espagnol, na što ja upravo u sobu unidjem, te taj dialog prestane. Izgled Colonellov me je presenetio. Njegova uniforma, nešto već ostarjela, nije mu valjda nikada po tielu krojena, a neke pjege na suknu su možebiti usadile se od indijanske krvi ili od nosnoga duhana; a svemu bijaše kruna ljepote na junačkoj glavi neka vrst klobuka, što ga je Jefferson Davis upeljao kod armade, možebiti praktično, nu bez ukusa. Nisam tu nikakovih opazakah činio, nego mu kod toalete pomagao, ali se unapried veselio, da budem sviedokom utiska, kad moj Chef, poslanik bude opazio ovakov nevidjeni još šešir.

U 11 satih eto ekvipaže pred Hôtelom i dolazi gore poslanik Mason u družtvu sa konsulom. Jedva se je diplomatički debeljaković iz stare Virginie u drugi kat popeo i opaziv pukovnika zavikao:

„Sumner, a šta je to?“

„To?“ — odgovori on, „to je naš najnoviji čako, koga hoću da pokažem caru.“

„Al za boga, vi valjda nećete taj klobuk kod predstave na glavu staviti.“

„A to ja bogme hoću!“

„Nu tad ja — ja neću s vama — jer će nas sluge odpraviti — neće nas pustiti u dvoranu. Koga vraga niste vi taj klobuk poslali ratnomu ministru, pa da ga on Napoleonu pokaže.“

Oberstar Sumner nakanio bijaše ne samo caru nego i samoj carici nakloniti se, ali poslanik nadvlada i Colonel stane kleti: do vraga! i da on neima drugog šešira.

„Ta kupite si novoga.“

Madelaina morade otići do klobučara i donese francezki šešir sa francezkom kokardom.

Sumner to opaziv zaklinjao se, da on neće nikad pod tom zastavom broditi.

„A vi izčupajte te znakove sa šešira, pa se žurimo dok neizteće vrieme.“

Vozeć se do palače reče mu poslanik:

„Sumner, kad dodjete pred caricu Eugeniju — nemojte ništa o Kubi govoriti; ona vam je svoje glave i uvjeravam vas, da si ona neda mnogo protivnog sboriti.“

Sumner činio se kao da i neesluša savjet Masonov, a ovaj mu na novo čita opomene, na što Sumner zlovoljan reče:

„Vi mene Masone držite za ludu; ta ja znam o čem i kako ću govoriti, nebrinite se vi zato.“

(Svršit će se).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 13. Tečaj I.

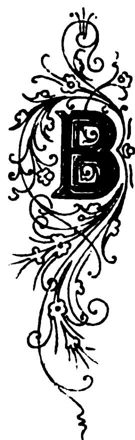
Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Nastavak).

Bille," reče Jeff tiho ali odvažno, premda je u njegovom glasu odjekivala duševna tuga i očajanje — „u kući je ovdje bolestna ženska. Ja ću te slušati bilo što mu drago, reci mi sve što mi reći misliš, ali govori mi mirno i iz tiha."

Čovjek muževne snage odma ćuti, kad ima posla s mužem tvrde vjere i Billu je imponirao više način, kojim mu Jeff odgovorio, nego iste rieči, pa je uslied toga bez strasti besjedio.

„Rekoh, da ti imam koju reći, a nebih znao dana — od ovo četiri mjeseca od kada si se zakopao u ovu baraku — kad ti nebi bio mogao to isto kazati. Ja sam za sve znao, što ti radiš — znao sam za tvoje dugove, naročito da si pao u pandže onomu staromu lupežu Parkeru — i neima dana, kad nebih bio želio skočiti do te hulje, da mu platim za tebe — za ljubav uspomene na tvoga otca — da sam mogao biti uvjeren o tom, da će tebi to koristiti. Ali ja tebe dobro poznam Jeffe. Ja znam kakova krv u tvojih žilah teče. Ti si se uvrgao u tvoga otca. Uvjek čekati, ufati se, sanjati do kraja i konca. S toga sam te samo sa strane motrio, pustio sam ti uzde i znao unapried, do kakova će uspjeha stvar doći." Jeff si pokrio lice rukama.

„Nisi ti tomu kriv — to leži u krvi! Prije nedjelje danah predadoše mi od strane družtva novog konja i rekoše da je „tri četvrtine texaske pasmine" na to pitah, „šta je s četvrtom?" — „Mexikanske bagre" — Hajdede, bijaše dosta pametno blažće. Al kada sam se posliednji krat vozio u dol Heanytree Hill — sretosmo se sa jatom japanezkih bivolah: njih vidjeti i poplašiti se u bjeg kao striela — to bijaše sve u jednom trenutku. Vidiš, to ti je u krvi!" —

Bill digne čašu i gutne nekoliko kapih. „Ono dvie tri rieči, što ti hoću da reknem, jesu jednostavne: Ustaj i pobjegni!"

Slične misli obuzeše i Jeffa dan prije nego što je Mayfieldova obitelj prispjela, pa i poslje mu se još vrtiše po glavi. Sad se žurno obrati k prijatelju.

„Ali kako? pitaš me" nastavi Bill. „Kad jednoč opet podjem na večer ovuda, reći ćeš mi: „Bille, imaš li možebiti prazna dva mjesta za mene i moju tetku; hoće nam se jednom izletiti," na to ću ti odgovoriti: „Slučajno je jošte jedno u kolih prosto a drugo vani na boku uz mene" — zatim ćeš mi pružiti tvoju prtljagu i kakove vriednije stvari, što ti se neće ostaviti, posjedneš tetu u kola, a ti se uspneš k meni gore. Na to ćeš ti k meni, kao muž k mužu reći: „Bille, imaš li možebiti koju stotinu dolarah suviše. kojih bi mogao pozajmiti čovjeku, koji ostavlja ovaj prediel, siromašan kao prosjak," a ja bih rekao:

„Dakako da imam, pa znam još i za jedan dobar posao za takovog čovjeka u bližnjem kotaru. I tako ćeš ti sreću tamo pokušati, a tvoji vjerovnici i ponajprije Parker će se ovuda razgledati i za osam danah najkasnije ponuditi će ti sami nagodu sa deset po sto.“

Jeff se naglo digne i s mukom reče. „Nemogu, Bille, ah, to neide!“ — „Mislio sam si tako“ zavapi kivno Bill i zaturi ruke u džepove izpruživ noge pod stol. „Naravno da to neide, neide porad one ženske!“

Jeff skoči do njega kao ranjeni medvjed i oba muža stanu se jedan prema drugom, ali Bill je već stavio ruku na rame Jeffovo.

„Tko mi je prije nekoliko trenutakah primjetio, da je u kući jedna bolestnica? Tko će sad početi graju, tko će tu romatati kao ludjak? — ha?“

Jeff padne opet na stolac.

„Rekoh da to neide porad ženske glave“ nastavi Bill — „bez ženske vlasti se nedogadja takova šta. Pusti muža il u nebo ili u pakao, svuda ćeš opaziti trag ženske noge. Ja nekudim djevojke kao djevojke, al i naj bolje medju njima znadu čovjeka kao benu voditi za nos. Uzmimo baš i taj slučaj, da je ova djevojka u istinu onakova, kako se tebi čini, kako će daleko ona s tobom ići? Hoće li ona radi tebe ostaviti otca i majku? — Zar bi ona sbog tebe okanila se svoje udobnosti, svoje bolježljivosti? — Jeli bi se ona odvažila tebe za cieli svoj život priznati svojim gospodarom? — Pak da bi ona to sve i htjela — Jesi li ti moj Jeffe taj čovjek, koj bi takova šta dopustio. Zar bi ti htjeo, da te ona uvjek ovako šalje, da kupiš za nju dan na dan stvari na trgu, kako to sada činiš? — Ima i takovih ljudih, to ja dobro znam. Ne ovdje u Kaliforniji, nego tamo dalje u državah, ljudih kojih to nesmeta da primu takovo mjesto“ — tajno šapćuć nastavi Bill kao da će sad nešto grozna izustiti — „Čuo sam, da ima huljah, koji se zovu muževima, pak se u takovoj službi prodadu ženam. Čuo sam, da ima bogatih djevojakah, koje si kupe muža radi njegovog snažnog i čilog oblika a kadkada takodjer — nu to u stranih zemljah — radi plemenitog roda. Pripovjedalo mi se je o takovih ljudih, koji se uzprkos tomu zovu muževima a ne konjima. Ti nisi od te plešine, Jeffe. To nije u tvojoj krvi. Tvoj otac je mahnitao za ženami, Jeffe dragi, ali je radi njih i poginuo kao najbolji čovjek. Samo lude ili hulje daju se od njih svladati. Ti nisi takov muž, koj bi svoju sudbinu povjerio ženskoj glavi!

„Nisam!“ odgovori mu Jeff tmurasto.

„Tomu se mogu nadati. Možebiti da bi i ti tako činio, da si takovo momče kao onaj, koj ju je sprovadjao iz San Franciska do Sakramenta. Onakov djetić, koj se je poezijom šepirio, francezki i latinski govorio. — Jedan od njezine vrsti — a ti nisi takov, moj dragi mladenče!“

O nesmotreni ti Wiliame Yubo! — u svako drugo srce bi takvimi riečmi bila udarila striela ljubomornosti. Ali Jeff, koj uz sav svoj ponosni značaj bio ponizljiv, nije imao toliko taštine, da bi se mogla u njemu pojaviti ljubomornost. Ipak ga je boljelo, jerbo je bio čuvstvena duša. Spokojno upita napokon: „Misliš li ti, da će oni izgledi za mene još i za nekoliko danah obstajati?

„Po svoj prilici hoće!“

„Dakle, ja ću gledati da svoje odnošaje ovdje uredim, pa ću onda s tobom otići, Bille.“

Ustao je, ali oklievajuć još držao se za stolac: „Bille!“

„Jeffe?“

„Rad sam te nešto pitati. Odgovori mi odprto, neustručavaj se reći mi živu istinu!“

Dosjetljiv naš Ulises slutio je, što će ga pitati i reče mu. „Daj pitaj samo, Jeffe!“

„Jeli je — jeli je moj otac — bio zbilja hrdjav čovjek?“

Bill ustane i odgovori mu. „Ja nepoznam čovjeka, koj bi mogao stati do njegovog groba i vriedan biti, da s njim u jednoj jami počiva!“

„Hvala ti, dragi Bille! lahku noć! Ja se idem sada leći.“

„Halo. momče! striele božje, Jeffe, šta ti je, šta ti namjeravaš?“

U Jeffovih očijuh zablistaše dvie suze, blizanci suzah njegove miljenice.

Bill pograbi obim rukama Jeffove ruke. Da su ova dva latinske krvi, možebiti bi se sada zagrlili a valjda i poljubili, ali kao amerikanci stisnuše si čvrsto ruke i razstadoše se.

Oluja se je opet žešće pojavila. Sva ta pusta kuća mirišila je po jelovini i omerikovoj smoli, kojom je vjetar kroz svaku pukotinu drvene sgrade napunio sve prostorije. Škripahu opet vrata i stube kad je Jeff išao u svoju sobu. Nekom iznenadnom pobudom idjaše izravno do svoga kovčega te izvadi cipelicu gospodične Mayfieldove. Ah, tečajem dana je tetka Salika njegovu sobu pospremala pa i njegov kovčeg prenašala, kojom sgodom je sav sadržaj prebacam i tu nadje on u cipelici nekoliko tanetah od njegovog revolvera, nekoliko kinin-pilulah, četiri poštovne biljege i komad koraljah od naušnicah — koga je držao Jeff po pripovjedanju za vlastničtvo njegove pokojne majke, koju on nikad nije poznavao — pa napokon jednu srebrnu kolajnu, što ju je dobio Jeff u školi bez da je sam znao zašto, nu rekoše mu porad ćudorednoga vladanja i to je on poput svetinje čuvao kao dokaz njegove vrline — bar za ono doba. Zatim si je svukao čižme, da bez štropota dodje po stubah do vratah Miss Mayfield-ove i objesi na kvaku cipelicu i bez da ga je tko opazio stigne opet u svoju sobicu.

Ali nemogaše nikako da zaspi. Možebiti, kad bi bio mogao u svojoj uzrujanosti čitanjem onog romana, što mu je na stolu ležao, zaboraviti na svoju tužnu sudbinu — tad bi i to pokušao, ali jedina njegova svietiljka odnešena bijaše u sobu gospodji Mayfieldovoj. Nije mu preostalo ništa drugo, nego da se legne.

Jošte jednoč zabiesni vihor, da se je sva kuća potresla i s tim se svrši olujska nepogoda. Sve se opet umiri i tišina noćna svud zavlada.

Jeffu bijaše poznata ta nagla promjenlivost vremena u tih briegovih i on ležaše posve mirno i slušaše. U bližnoj sobi hrkao je Yuba Bill a u jednom kutu škrmljao je miš. Mjesec se je opet pokazao i svietio u sobu na krevet Jeffov i polagano i nježno se udaljivao dok se je napokon zrcalio u jednoj suzi koja je još na trepavici Jeffovoj blištala kad je zadriemao.

V.

Kad je drugog jutra Jeff došao u kuhinju k svojoj tetki, našao je tu vriednu gospodju gdje je mjesila neku vrst kolačah sa pekmesom. Nije došao u dobar čas, jer je ona kod tog posla bila uvjek razdražljiva i nije mirovala, dok taj oduševlenjem vodjeni podhvat nije sretno dovršila. Jeff gledaše jedan časak tiho tu pekariju, zatim pristupi k njoj i zagrli ju ljubezno. Govori se, da dvoje vrlo zaljubljeni običavaju u takovom gimnastičkom gibanju olakšicu tražiti.

„Draga tetko!"

„No, Jeffe? — pazi se malo — vidiš kako si sav biel od brašna."

Ali njezina strogost na licu popustila je, i reko bih, da joj se oko ustih opazio pokus za mali posmjeh; morala je nekad biti i vrlo snažna dok joj nije osobita ljubav za teologiju u savezu sa pelinkovcem oduzela svu blagost.

„Ljubezna, draga teto!"

„Ta pusti me, dječarće!"

I sbilja bijaše mu lice uprkos ponosnim brkovom kao od kakovog plašljivog dečka i premda nije bila baš razpoložena, ipak mu pritisne cielov na usta.

„Nuder govori dakle, šta ćeš?"

„Ja mislim, teto, da je skrajnje vrieme da mi, ti i ja pokupimo naše stvari i ostavimo ovu kuću i da gdje drugdje pokušamo našu sreću." To je on htjeo koliko moguće dobre volje izustiti, ali mu je pogled bio uznemiren.

„Pa zašto upravo sada?"

Jeff joj tumačio sve okolnosti — naravno da je zamučao glavni uzrok — i naveo naročito slučaj sa Parkerom.

„Pa kada ti misliš otići?"

„Ako bi ti htjela još ovdje prigledati, to bi se ja već sutra sa Yuba Billom odmaknuo i malo dalje ogledao."

„A šta misliš, kako bi dugo još ostala ova djevojka ovdje, kad ti jednom prodješ?“

Ovo tetino pitanje zabunilo je ponešto Jeffa, budući da nije na to ni pomislio. Ali u njegovoj čednosti shvatio je on tu opazku na drugi način, nego što je tetka mislila i s toga joj odgovori.

„Ja sudim, da ćeš ti i Jenika i bez mene moći nasmagati što treba. Mesar će vas, kad se ovud vozi, lahko obskrbiti sa svim što mu budete naručili.“

Teta Salika odložila svoj valjac na stran i obratila se k svomu nećaku.

„Ti doduše neimaš toliko sreće kod ženskih, kao što je imao tvoj otac; to stoji, Jeff Briggs! Pripovjeda se, da nijedna, kojoj mu se htjelo glavu pomutiti, nije se ga mogla okaniti, ma ti valjda nećeš reći, da ti — upravo ti — kako evo tu stojiš, nebi bio vriedan ove djevice, koja je tako mala i žuta kao zlatni dolar?“

„Teto“, ukori ju Jeff, koga je sva malodušnost na jednoč minula, „ja želim da se s drugimi izrazi služiš, kad o gospodični Mayfieldovoj govoriš. Ti ju nepoznaš — a ima i časovah“ — doda uzdisajem — „kada mi se čini, da ti niti mene posve nepoznaješ. Mlada gospodjica je bolestna i treba joj njege. Mora se višekrat k njoj prigledati a to mogu najlaglje mužkarci. Tko da to čini, to je svejedno. I to je sve zanimanje, koje ima ona napram meni, ništa drugo i ja to smatram za posve naravno.“

„Nisam ja tvrdila, da se je ona u tebe zaljubila“ — odgovori mu tetka jedljivo. „Ali ti si ipak tu u tvojoj praznoj kući i mi se mučimo i trudimo bez uspjeha, pak ako si je ta djevojka u glavu upilila, da će radi tvoga družtva ovdje ostati i k tomu svoju obitelj nasnubila i pristojne ciene za sve plaća, tad ja nemogu pojmiti kako ti neuvidjaš, da je tvoja dužnost prama providnosti i prama meni da se tim slučajem koristiš.“

Jeff pogleda si tetu. Prvi krat mu pade na um, da ona može biti sestra njegovog otca pa ipak neimati niti kapi krvi njegove naravi. Tako tihom i ćutljivom čovjeku može osjetlivost i spoznaja svoje osamljenosti potresti dušom — Jeff nemogaše joj ništa reći — nego ju gledaše ukočeno.

Teta Salika nije shvatila njegovo mučanje i prione opet oko svojih kolačah.

„Ta djevojka“ nastavi ona, „nije luda, ona zahtieva svu pozornost i pažnju upravo kao da je i to na računu za stan, i hranu. Zar ne? Nije li mi jošte sinoć rekla, da namjerava prije svoga odlazka nekoje prijatelje iz San. Franciska pozvati u pohode, pa zar nije u svom prenavlanju plačljivim glasom primjetila:

„Ja bi se upravo morala zahvalnom pokazati vama i vašem nećaku, teto Salika, za vašu prijaznost i s toga snubim ljude ovamo, koji bi mogli biti vam od koristi, da vide kako je ovdje liepo.“

Ona nije luda pokraj svih svojih nesviestih i slabinah! Tako ti je to, Jeff Briggs! — Pak ako joj se hoće pred njezinimi znanci iz grada s tobom se pogizdati, a ti neimaš dosta mozga da pokažeš, što si, tad —“

Okrene se nestrpljivo za njim, ali on je već otišao.

Ako je koj časak bio Jeff neodlučan, sada se je čvrsto odvažio, da učini to, što mu dužnost i čast nalagala, bez da je mogao ikakov obzir uzdrmati njegovu odluku.

Jeff je zaključio čašu gorkosti na dušak izpiti do kraja. Pripravljao je bezodvlačno sve za put. On nije Miss Mayfieldovu izbjegavao, a u svojoj uzrujanosti niti nije ćutio potrebe biti uz nju. U svojoj žurbi odjakario je kovćeg u vežu, a sada se je mučio, da staru prepunu torbu nekako zatvori. — Najednoč čuje od stubah da ga zove jedan glas, koji mu srce strese. On izadje u hodnik i vidi na najnižoj stubi gospodičnu Mayfieldovu.

Nikada ju nije jošte tako dražestnu vidio, budući da je dosad bila u običnoj kućnoj haljini, u toaleti jedne rekonvalescentice. Premda vazda ukusno obućena bijaše u ovom elegantnom promenadnom odielu ljepota od djevojke.

(Nastavit će se).

Leon Gondy.

Gradska pripovjest
iz
Genta.

(Nastavak).

Mladić klone glavom i izpukne iz kožne putne torbe jedno debelo pismo. Edita i Leon ustanu takodjer, približe se puni začudjenja.

„Mrtav!" reče starac otvoriv pismo. „Mrtav, bez da mi je moguće bilo još jedankrat vidjeti ga. Dopustite da čitam list; sjedi se nećaće, podvori ga Edito. Leon primite mi rodjaka."

Starac se potegne do prozora da pismo pročita i da sakrije tužne osjećaje. Leon i Edita učiniše kako jim bje naloženo a mladić jeo i pio kao čovjek gladan iz daleka puta, zatim ga odpeljaše u drugu sobu, da se preobuče i odmori.

„Ja ću mu biti otcem" javi Bergholm svojoj djeci. „Moj brat je u Meksiku mnogo pretrpio i prije šest mjesecih umro i ostavio jedinoga ovoga sina. Poslao ga je k meni s molbom, da za njega otčinski skrbim i želio da mu moju kćer dadem za ženu."

„Vašu kćer?" pita Leon.

„To naravno nemože više biti, nu tražiti ćemo mu drugu suprugu i gledati da ga namjestimo."

Zaručeni odoše svaki na svoj posao a Bergholm se prepusti svojim raznim razmatranjem. Kako bi mu milo bilo da je posliednju želju svoga brata mogao izpuniti. Mogao je svoga nećaka zlatom obsipati i sretnim učiniti, ali kćer mu nemogaše dati. A zašto je i bio tako nagao, da je svoju jedinicu obečao tudjem čovjeku — doduše izvrstnomu momku — nu svejedno ipak tudjincu.

Bergholm ode raztužen i pun mislih u svoju pisaru.

IV.

Mladi Karlo Bergholm — tako se je zvao — dodje pod večer čisto obućen i okriepljen u obću sobu. Obitelj se pustila u tisuću pitanjah, na koja je on najljubeznije odgovarao, nu u posve tudjem nariečju da se je odma moralo opaziti, da je on izvan ove zemlje rodjen. On je svoga otca tako slikao, da su stricu suze udarile. Njegovo odhranjenje činilo se zanemareno, jer je vrlo malo izobraženja pokazivao, nu u ostalom se je čedno ponašao, da ga je stari gospodin i Leon obljubio; samo na Editu nije činio osobito ugodan utisak.

Stari Bergholm htjede što više čuti o svom pokojnom bratu, ali mu nećak nije znao mnogo pripovjedati, pošto ga je iza materine smrti otac dao odgojiti kod neke obitelji blizu Mexike, nu to mu bje poznato, da mu je bio otac vojnikom, paziteljem kod srebrnih rudah, zatim špekulantom sa duhanom i da je siromašan umro iza kako je još ovaj list, što ga je jutros predao — napisao. On da mu je bio kod sprovoda i sa ono malo novacah, da se je uputio u Europu, da potraži svoga strica, čiju ljubav neće nikad zaboraviti.

„Ja još nisam niti imao vremena, da ti predstavim mojega budućega zeta Leona Gondy-a, naobraženoga i valjanoga muža, koj će biti do skora tvoj stričić."

„Ah!" bio je jedini odgovor mladoga čovjeka, dočim ga je začudjeno pogledao.

„Tvoj otac" nastavi trgovac „imao je dakako drugu želju. On se je nadao, da ćeš ti moju kćer još slobodnu naći i da takov savez dugo raztavljene opet sjedini. Nu ti si došao prekasno i tu se neda ništa preokrenuti."

„I ja netajim, da sam s takovom nadom ovamo došao; ali ja neželim nikakove smetnje ili poremećenja u obitelji i ja se za stalno ufam; da ćemo Leon i ja biti najbolji prijatelji."

„I ja se tomu nadam" reče ozbiljno Leon. Edita nereče ništa, nego brižno pogleda u melankoličko lice svoga otca. Ostali dio toga dana bio je Karlo veoma zamišljen i dok se je či-

nilo, da on kroz prozor gleda na živahni promet glavne ulice, motrio je on što u sobi biva. Edita uvjeravaše svoga zaručnika, da ako i bi otac popustio od svoje postojanosti, ona svu svoju ljubav i vjernost Leonu pričuvala bude. Leon joj se srdačno zahvali, nu primjeti, da se on ufa da otac neće od svoje odluke odustati

Mladi stranac mučaše kao riba o tih odnošajih i nije se moglo znati, čemu se on u kući nada i što on snuje.

V.

U poslu i u kući nije se mnogo promienilo. Leon je i nadalje bio na čelu trgovine. Edita je gospodarila kao i prije, a stari dobričina Bergholm ostao kao glava od svega. Mladi Karlo započeo je pod vodstvom učenoga profesora svoju naobrazbu, ali se njemu mnogo bolje dopala znanost mačevanja i lova. Stric, u svojoj dobroti i pobožnosti napram pokojnom bratu, trošio je mnogo na svoga nećaka i na najljepše odjeven zaigrao je znatnu ulogu medju bogatimi mladimi ljudi toga grada. Medjutim on nije ništa takovoga činio, što bi bilo stricu zazorno; dolazio je točno na svoje ure i ponašao se svom pozornosti napram Editi. Osobito se je izrazio ovoj, kako žali, da je ona već vezana, nu ona to vrlo hladno slušaše, a Leon postade zamišljenim.

Bergholm, opazivši težnju nećaka, htjede ga odvratiti od svake strasti i pozivaše bogate obitelji od Genta sa gospojami i kćeri na zabave — ali njegov nećak bijaše svimi prijazan, najviše pako obraćaše pozornost svojoj krasnoj rodjakinji.

Jedne večeri izrazi se mladić otvorenije, kako on to žali, da nije godinu dana prije došao, kad mu stric nebi bio odrekao žudjenu sreću. Leon i Edita slušahu u bližnjoj sobi taj razgovor.

„Striče! ja te moram ostaviti, ja nemogu dulje biti svjedokom Leonove sreće, ili da još gledam i njegov pir.

„Šta, sin moga brata da me ostavi — to nemože biti."

„I ja sam se tomu nadao, ali kad vidim da mi ovdje necvate sreća — šta bi dulje tu radio: Daj mi sredstva da mogu putovati u Paris, u Englezku, da si umirim razdraženu ćut."

Karlo Bergholm sjedio je nepomično i šuteć jedan čas, našto mu stric odgovori.

„Nećaće, tvoja odluka valja! Pustimo na stran što nas u duši boli i što se neda preinačiti. Dodji da te zagrlim i nečudi se suzam staroga čovjeka. Ja nisam mogao niti sanjati da ti živiš. Hodi i putuj kuda te srce vuće; ja ću ti dati preporučna pisma na sve velike gradove Europe i pogledaj si dvorove i kraljeve i svečanosti i sve što te bude moglo raztresti."

„Hvala ti dragi striče! u mojih godinah može putovanje samo od koristi biti, premda to moj otac nije želio."

Odgovor mladićev bio je malo ugrizljiv, ali to starac nije spetio. Poslie toga razgovora sa nećakom, večerao je kao obično i legao se spavati.

VI.

Drugo jutro nije Leon došao na doručak, nego budu predata dva pisma staromu trgovcu; jedno za njega a drugo za Editu. Po rukopisu poznao je Bergholm da su oba od francezkoga komija i on otvori bojazlivo svoje, dočim Edita drhćuć pročita njezino. Starac se sruši na stolac, a ona proplače čuvstvom ponosa, radosti i velike tuge.

Pismo na starca bijaše kratko:

„Ja nemogu gledati, da moj dobročinitelj stavlja sina svoga brata radi mene pred vrata.

Ja sam sladku nadu gojio, da ću vašu kćer svojom ženom nazvati i gledao sam u sjajnu i sretnu budućnost, ali ja vidim da bi se moja sreća temeljila na vašoj pečali, budući da sam uvjeren, da bi vi poštenu vašu rieč održali, ma da vam to i tugu prouzročilo. Veliku i gorku žrtvu činim, ali ju držim za dužnost i ono čuvstvo, da sam pravo činio, biti će mi utjehom i nagradom.

Prije nego vi ovo pismo čitali budete, nalazit ću se na putu u Hamburg i molim vas; da mi moju četvrt godišnju plaću onamo po-

šaljete, pošto neimam dovoljno novacah do moga cilja.“

Starac prigne glavu i zaplače kao diete. Pruži zatim kćeri svoj list i primi njezin koj skoro jednako glasiše do ovih redakah:

„Ljubezna Edito! ti ćeš siromašnoga Leona žaliti, ali ćeš si dragoga otca usrećiti. On će danas sutra bez tuge u grob leći, jer je po želji njegovog brata nećak mu uz njega. Zaboravi me, to ti je dužnost i gledaj si obljubiti tvoga rodjaka.“

„Plemeniti mladić, dobar čovjek“ zavapi Bergholm.

„Da, on je plemenit i dobar, ali mu je žrtva bezkoristna.“

„Ali draga Edito, on te je ostavio, i ti ga valjda nećeš natrag zvati!“

„Ne,“ reče stari muž, „to je moja dužnost. On mora natrag k nama doći. Tako vriednoga mladoga čovjeka neću da radi kakovih hirah nesretnog učinim. Za jedan sat ću za njim u Hamburg.

Edito moja, priredi sve za svatbu; za nedjelju danah mora biti svršeno. Moj nećaće, ti se moraš odreći svake nade i budi bar na pol toliko plemenit kao ovaj mladi čovjek. Moj imetak stoji ti na razpolaganje.“

„Ja ću se ohrabriti; dovedi tvoga sina natrag, ja idem na put i naći ću si drugu ženu. Jeli ćeš mi oprostiti Edito?“

„Ja ću ti oprostiti, kad mi se moj zaručnik vrati“ odgovori mu Edita hladno.

„Nisam ja kriv, da je Gondy otišao“ reče Karlo. . .

„Jesi!“ odvrati mu odriešito djevojka, „tvoje ponašanje nije bilo plemenito, ti nisi radio kao dobar rodjak.“

Mladi Bergholm udalji se osramljen, a starac uzjaše konja, sa još četiri pratilca, pošto put nije bio siguran kroz šume. Editi naloži sve što bje od potrebe i uruči Karlu punu kesu, te se odputi pun ufanja i ozbiljnosti.

VII.

U ono vrieme, kad se je ova pripovjest dogodila, bila je po prilici jedan dan hoda od Genta velika šuma. Na jednoj strani protezao se brieg uz put, a s druge strane mala rieka u romantičnom krivudanju. Gdje je danas željeznička postaja, tu je bila u ono doba jedna krčma za vozničare, magareće tarničare i putnike, koji su se slučajno zakasnili ili od zla vremena morali se tu ukonačiti; ali ta krčma nije bila na dobru glasu, dapače su ju zvali takodjer „vražja kuća.“ Gornji sprat nije nikad bio podpuno izidan a prozori zatrpani slamom i sienom, što je vrlo čudnovato izgledalo. . . Jedna siromašno obučena djevojka služila je tu kao konobarka i sobarica itd. dočim krčmar, ljudina jaka od 50 godinah, nije stranim gostom baš preporučno se predstavljao sa neprijaznim i zanemarenim obrazom.

Od nekoliko mjesecih je to svratište postalo još mnogo žalostnije i kukavnije nego obično, pošto nije bilo u kući više krme niti dovoljnoga živeža za putnike a krčmar zlovoljan i dekla suhovata od gladovanja. Goste primao je suhoparno, a računao jim sve preko mjere. Gospodar stajao je veći dio dana na vratih s lulom u zubih, dočim je cura u kuhnji snuždeno sjedila.

Djevojka je bila uvjek zamišljena, što se Petru Krubingeru nije dopalo, premda mu se nehtjede izkaliti gnjevno srce.

One večeri, kad je Leon iz Genta odputovao, dogodio se je tu prizor ne baš vrlo ugodan. Djevojku sjedeću kraj komina motrio je krčmar sumnjičavo i reče joj osorno:

„Poleska, šta sjediš tu i čubiš u tu vatru?“

„Ja sam se zamislila“, — reče lieno djevojka rodom poljakinja.

„Na koga misliš?“

„Na vas ne.“

„Reci dakle na koga?“

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Sin naravi u Tuilerijah. (Konac). Kad je družtvo unišlo u presjajnu dvoranu carsku, opazi prestrašeni Mason, da je Sumner uzo gristi veliki komad duhana, što ipak napokon mora odstraniti prije nego dodje pred lice cara — ali kuda i kamo? Pukovnik se u zalud ogledava. Pod je gladak kao od mramora, a do prozora nije moći doći; napokon opazi još za vrieme jednu dragocienu antik-vasu, što je krasila jedan kut salona i tu on sahrani svoj čvor duhana.

Predstava kod cara prodje hajde nekako bez smetnje i Mason sa svojimi prijatelji bude odveden u Appartement carice.

Amerikanski poslanik predstavi svoje zemljake i konsul Mć. Brea zaprede živahni razgovor. Napokon dodje i Sumneru volja, da koju reče: Ja sam, Vaše veličanstvo — došao upravo iz Vaše domovine. Vrlo mi se tamo dopada — samo mi je žao, što nisam dospio razgledati znamenita ratišta one zemlje.

O. odgovori ona ljubezno — zašto ste tako naglili gospodine Sumneru? —

Donio sam depeše — Vaše Veličanstvo u poslu poznatoga nasilja na brod „Block Warrior“.

Poslanika Masona probijao je po čelu diplomatički znoj — a lice Eugenije naoblačilo se, da je bilo bojati se munje.

Njezin golubinji pogled pretvori se na jednoč kao da će sad striele pucati.

„Vi to nazivljete nasiljem, moja gospodo — zbilja? — i uvriedom onoga sramotnoga broda, što bje gradjen da Lopeza i njegove razbojničke drugove preveze? —“

Molim za oproštenje, Veličanstvo — prekine Mason u zdvojenju — Block Warrior bje gradjen kad je Lopez već bio smaknut.

„Nečini ništa — niti najmanje — gradjen bje u sramotne svrhe i valjalo ga je utonuti.“ U tom smislu nastavila je. Poslanik bijaše u velikoj smetnji a konsulu se dopade taj inat, samo Sumneru činio se ogorčenim i kad je ona dovršila riečmi: Vi želite rat — gospodo. Vi hoćete rat, da uzmete Kubu i mislite da mi toga nebi mogli prepriečiti, jer imamo posla u Krimu — nu u nas je dosta oružja i vojnikah, pak i da toga nije — mi bi crnce na vas nahustili.“ — Tad zagrmi amerikanac Sumner: Neka mi oprosti Vaše Veličanstvo! — nu kad mi naša prava branimo, nepitamo mi za vaše soldate niti sablje, pa niti za crnce. Oštar glas njegov i zabuna u carskom osoblju učini, da se je carica uztegnula, ali je ipak gnjevno odvratila: „Vrhu toga predmeta nemogu se bliže izraziti i moram vam moja gospodo željeti — dobro jutro!“

„Za Boga miloga, Sumneru“ — reče Mason, kad su u kola sjeli — „zar vas nisam opomenuo da nespominjete Kubu pred caricom!“

„Vidite dragi g. Masone — kad jedna žena zaboravi svoj položaj i mješa se u stvari, koje na nju nespadaju — tu ja nisam dužan štediti ju. Oh! mene će ona plašiti svojimi sabljami i sa crnci u strah zagnati! — ho! činilo mi se je kao da bi ju morao nategnuti za njezina carska uha.“ —

Tako se svrši ta zabavna pripovjedka o visiti u Tuilerijah.

Posliednja budalaština. Neki vetrenjak, koj je dugo razkalašeno živio — na poslied se oženi. Punica na dan svatbe opomene ga, da bi se sada iza takvoga važnoga koraka opametio i da nepravi više nikakvih budalaštinah. — „O doista neću“, uvjeravaše ju zet, „ovo mi neka bude posliednja.“

Lukavac. Njeki brijač upita seljaka, koj je na sajam dopeljao nešto drva na svom magarcu — po što da bi dao taj cieli tovar, što je na magarcu. Pogode se i muž mu drva preda, ali brico veli, da je on kupio cieli tovar, to jest i sedlo. Popravdaše se — al napokon pogodba stoji i kumek morade popustiti.

Nekoliko dana kasnije navrati se seljak k brijaču i pita ga, što da traži da obrije njega i njegovog drugara. Odgovori mu: svakoga po groš i obrije čovjeka, al sada dopelja on i svoga magarca, pa mu veli: sada ga obrij — ili daj moje sedlo natrag.

(Smješice). „Jurić, donesi mi iz vrta nješto trešanja“ zapovjedi jedan stari gospodin svomu slugi.

Jurić donese trešnje u svojih ne baš snažnih šakah.

„Ti mi neimaš više ništa donieti u tvojih zaprljanih rukuh — jesi me razumio? — pristoji se, da doneseš liepo na tasi.

Na večer zove Jurića, da mu donese papuče i Jurić donese ponizno na tasi papuče.

— U Philadelfijskih jednih novinah stajaše nedavno ovakov oglas:

„Ukradjena je jedna ura u vriednosti od 100 dolarah. Ako ju tat donese natrag — dobiti će gratis adresu, gdje može jednu drugu ukrasti od dvostruke vriednosti.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 14. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Nastavak).

Njezino lice i oči blistahu se, možebiti usljed napornog hoda kroz stube, ili radi smielosti, kojom se je ona — plaha djevica — usudila osobno potražiti jednog gospodina. Takva stidljivost u mladoj djevojci je uvjek nešto dražestna. A ono bi morao biti tužan mladac i tuponja, koga nebi ugodno dirnulo, kada jednom plahost koračí svojom nježnom nožicom prieko praga obične uljudnosti.

„Kada neće da dodje brieg do svetca Muhameda, tada mora Muhamed se potruditi do briega", reče gospodična Mayfieldova. „Majka moja spava, teta Salika je kod svoga posla u kuhinji, a ja — ja sam evo tu gotova da se malo sprodjem po liepom suncu vani, a neima nigdje nikoga, koj bi s menom išao. A možebiti da ste i vi kakovim poslom doma vezani?"

„Nipošto, gospodično, ja ću odma poći s vama."

Rado bih, da mogu sada izvjestiti, da se je on vratio u svoju sobu, da se razabere i osviesti od iznenadnog njezinog pojava. Ali niti najmanje o tom! On je skočio u sobu da si bolje kosu uredi i čistije obuče, da bude i on prema elegantnoj Miss Mayfieldovoj pristojan.

„Vama se nije trebalo truditi, Mr. Jeff," primjeti ona umiljato. „Vi ste doma i nekim načinom sami jedan dio ovog gorskog prediela, dočim ja naravno moram i na moju toaletu misliti."

„Nije to meni nikakova muka bila, Miss!" Njegov čudni glas ponuka ju, da mu oštrije pogleda u lice. Bijaše on nešto bliedji i činjaše se starijim. Miss Mayfield nije dvojila o tom, da je to posljedica njegovog jučerašnjeg dogodjaja sa James Dood-om. To bijaše njezino mnienje, nu po običaju gospojah, uzela ga preslušati sasvim s druge strane.

„Vi se ljutite na mene, Mr. Jeff!"

„Kako to — ja — gospodično?

„Da, da, vi!"

„Miss Mayfield!"

„Ja sam o tom uvjerena, nemojte mi tajiti!"

„Na moju poštenu rieč —"

„Tiho; vi ste me kaznili i osudili na pokoru."

Jeff pogleda zvedljivo svojimi modrimi očima svoju mučiteljicu. Da nije možebiti tetka Salika opet što govorila?

„Ako je itko, Miss —" počeo je, nu ona ga prekine.

„Nitko drugi nego upravo vi sami; pogledajte simo!"

Ona mu pruži smješeć se ručicu, i u njoj ona četiri svietla taneta od revolvera. „Eto to sam jutros našla u mojoj cipeli."

Jeff je oniemio.

„Naravno da ste vi to učinili! samo vi ste mogli naći moju cipelu“ — nastavi smijuć se gospodjica, „ali zašto ste vi metnuli te krugljice u nutra, Mr. Jeff?“

Jeff, vidivši samo objestno smijuće se lice i u ruci joj corpus delicti, odgovori joj umjereno svu istinu.

„Našao sam cipelicu u medvedjoj koži, Miss Mayfield. Metnuo sam ju u moj kovčeg, da si ju spravim — misleć, da ju vi nećete pogriešiti — jer sam si ju htjeo zadržati kao uspomenu — kad jednom opet prodjete od nas — kao uspomenu na onu večer, kad ste vi — ovamo došli. Netko je morao moj kovčeg u sobi premještati —“ klonuv glavom, završi, „i tako su stvari došle u nered.“

„Pa ste vi radi toga u obće stvar premislili?“ pita ga gospodična još uvjek šaljivo se smijuć.

„Ne, gospodično!“

„Nego zašto dakle?“

„Ja sam vam cipelicu opet dostavio, jerbo — jerbo hoću — da otidjem.“

„Jeli moguće! pak kuda?“

„Pokušati ću, da se gdje drugdje smjestim. Vi ste možebiti opazila“ — i tu poče on uprkos svojoj namjeri, da ostane čvrst i nepomičan, opet u svoj stari zabrinuti glas, — „sjegurno se i vama čini, da ovo mjesto nije prikladno za svratište.“

„Doista, da to nisam opazila. Baš protivno; meni se svidja vrlo udobno.“

„Hvala vam, gospodično!“

„Pak kada vi namjeravate odputovati?“

„Večeras.“

Nehotice i proti svojoj odluci za nehajnost, ipak je motrio, kakov da će utisak ta viest učiniti kod gospodične. Njezine oči susretoše se s njegovimi prijazno i mirno.

„Žalujem, što ću se tako skoro s vami rastati“ reče mu, potegnuv se dva koraka natrag. „Naravno da vam je svaki čas vašeg boravljenja odmjeren, s toga nebih rada, da porad mene zakasnite.“

Medjutim se je Jeff opet osviestio. „Ja ću vas drage volje sprovoditi, Miss Mayfield — i tako ima to biti posliednji krat“ primjeti tužno.

Miss Mayfield neodgovori mu ništa, što je on smatrao kao mučećom pristajom, kad je nekako prisilno s njim napram vratam pošla. Ona bijaše tvrdo uvjerena, da se njegova odluka temelji jedino na njegovih novčanih neprilikah i premišljavaše, nebi li mu odkrila, da se neima ništa bojati od strane Parkera.

Sunce sijaše krasno, ali nemogaše podpuno ogrijati onaj oštri gorski zrak. — Miss Mayfield to prije nikad opazila nije, a sad se i sama sjetila, kako je kuća i kućište pusto i osamljeno, i kako sav položaj nije poetičan niti romantičan. Pitaše sama sebe, nije li ona nešto romantike usadila u kuću i možebiti takodjer u muža, koj uz nju koracaše, gdje dosad niti traga nebijaše.

„Skoro da sam i ja toga mnienja, da vi imate pravo Mr. Jeff,“ reče kad su došli do brežuljka nad kućom i zajedno stazom gore išli. „U istinu, da je položaj ovaj čudan i slabo prijazan.“

„Da, gospodično,“ odgovori Jeff pošteno i iskreno, „ja nisam nikako pojmiti mogao, šta da vam se je moglo ovdje toliko dopasti, da ste vaše boravljenje kod nas tako produljiti nakanili, pošto bi u Summithouse-u bili našli sve ljepše i udobnije.“

Miss Mayfield grizla si ustnice i šutila. Za čas gazeć dalje uz brieg, pitaše skoro patetično:

„Pa gdje je ta glasovita gostiona Sommithous-e?“

Jeff stane. Bijahu se popeli na vrh briega. Od ovud joj pokaza liep prediel u maslinoj šumici i na romantičkom humku gospodarstvene sgrade medju voćkami, pa nad svimi sgradami gospodujući Hôtel sa liepim pročeljem. Upravo divna i oku mila slika kazaše se ovdje, omorikom i jelami okruženo ukusno selište, a otraga pogled na tamno zelene gore.

Miss Mayfield opazila je sve te pojedinosti na brzo. Otvorena njezina bistra glavica isto tako brzo uhvatila novu misao. Na nešto uzvišenoj točki na putu sjela se, i iznenada pogleda Jeffa oštrije.

„Ma kakovim povodom ste se vi odlučili tu dole urediti, a ne dalje na briegu naseliti se?“

„Siromaštvom, gospodično!“

Miss Mayfield zarumeni se kod toga bez obzira otvorenoga očitovanja, te za čas nastavi.

„Vi mislite, da onaj posjed tamo gore mnogo više stoji?“

„Da, Miss.“

„A vi bi volili da tamo stanujete?“

„Doista da bi.“

Oba umukoše. Miss Mayfield škiljiše po strani iz pod oka na Jeffa, koj je vrlo zamišljen stajao naslonjen na jedno drvo. Ona se bijaše priučila vidjeti u njem predmet svježe i slikovite prisutnosti i u njegovom uljudnom, osobitom načinu neki dio sadašnje njezine obližine, ali sada joj se činila čudnovata promjena, kad je u njegovom obliku opazila druge poteze, koji su znatno različiti bili od dosadanjih. Mjesto onih visokih golemih čizamah za jahanje obukao si je danas nizke cipele, i ona je morala opaziti, da su mu noge liepog uzrasta i male kao što i ruke, dašto od sunca nešto potamnjele. Svježe rumeno lice promienilo se i bliedost zabrinutoga obraza bijaše joj nešto novoga. I u njegovom čistom bielom koliru sa skopčanim kaputom nalazila je razlikost. Gospodje sve te malenkosti brže opaze nego tko drugi.

Iza male stanke počme ona opet posve drugim glasom:

„Sjećate li se vi vaše majke — Mr. — Mr. Briggs?“

Jeff je opazio taj promienjeni naslov.

„Nesjećam se, gospodično, umrla je dok sam još bio malen.“

„Ali valjda na otca?“

Jeff se potrese: „Da, na njega se sjećam.“

„Šta vam je bio otac?“

„Miss Mayfield?“

„Ja mislim, kakov je tjerao posao, kakovo mu bje zanimanje?“

„On nije — nikakova posla imao!“

„Oh, razumijem, živio je od svojih dohodakah.“

Jeff se je uztezao odgovoriti, pogleda gospodičnu, zacrveni se i šuti.

„I valjda svoj imetak izgubio — Mr. Briggs?“

Uzrujanošću, koja više putah pograbi blagodušne naravi, kad se muče do skrajnosti, odsjeće joj malo ne osorno:

„Moj otac bijaše igrač i u igraonici se je kod stola ustrielio!“

Gospodična Mayfieldova skoči u vis.

„Ja — ja — vas molim za oproštenje Mr. Jeff.“

Jeff neodgovori ni slovca.

„Vi znate — vi morate znati, da ja nisam imala nakanu —“

Nikakva odgovora.

„Mr. Jeff!“

Mala njezina ruka pruži se do njega, a on ju strastveno i naglo prihvati i pritisne na svoja usta.

„Nisam htjela da budem bezobzirna i neprijazna,“ reče Miss Mayfield i htjede si slabim odporom osloboditi ruku. „Vi znate, da mi nebijaše namjera vas ražžalostiti.“

„Vjerujem vam, Miss Mayfield!“ poljubi joj opet ruku.

„Vaši obiteljski odnošaji bijahu mi nepoznati.“

„Znam, gospodično!“ (opet poljubac).

„Pa ako bi ja mogla što god za vas učiniti, Mr. Jeff.“ — Jedva si je oslobodila ruku, koju je Jeff neprestano cielivao i sakrila u džep svoje haljine i nastavi.

„Pripovjedajte mi štogod sami o sebi.“ U njezinoj duši pojavi se neko dosad nepoznato čuvstvo blaženstva, „mene bi veoma radovalo, da vam mogu pomoći. Možebiti da bi mi to moguće bilo. Vi znate, da sam posve neodvisna. Ja mislim —“

Časak zašuti, pošto nemogaše iz Jeffova lica razabrati, da li on njezine ponude simpatično prima.

„Ja mislim; ja sam, štono sviet zove, bogata i mogu s mojim imetkom po volji razpolagati. Ako vaše brige, Mr. Jeff, s te strane izviru, ako su vam vaša materijalna sredstva nedostatna i ako vi porad takovih uzrokah odlučiste odovuda proći, ako vam u tom smislu vaš položaj olakšati mogu i vi ono ovdje u blizini možete naći, što u dalekom svietu tražiti namjeravate — ja bih se tomu od srca veselila. Vi ćete sviet na daleko i

svuda mrzlim i neprijaznim nači, Mr. Jeff," produlji nekom mudrosti, koja joj izvrstno pristajaše i koja bijaše jedan dio njezinoga značaja, što joj neki znanci tumačiše kao hvalisanje s njezinom novčanom neodvisnosti, „i molim vas liepo, da s menom odprto govorite. Ništa zato, što sam ženska, nu ja se ponešto razumijem u poslovnih stvarih."

„Da, hoću da budem napram vami iskren, gospodično! —" odgovori Jeff, okrenuv lice k djevojci, nu blied kao da mu je sve krvi s obraza nestalo. „Da ste Vi toli bogata kao banka od Kalifornije, i da možete za budi kakovu stvar ili iznenadne mušice trošiti i bacati dolarah bez broja, da ste tih nazorah, da možete svakoga mužkarca ili ženu, sebi prikupiti za vaš novac, pa da ja i moja tetka od glada nemoćni ležimo na cesti — — mi nebi dirnuli niti u jedan novčić — koga nebi bili poštenim radom zaslužili. Ne, gospodično! — takovo nije moje pleme!"

Neznam, što bi se od ovoga osornoga govora moglo pripisati na račun uzrujanosti probudjene po Yuba-Billu ili na vlastiti Jeffov rovaš. On je opazio, kako je Miss Mayfield uplašeno odskočila. Ogorčenost njegova rasla je, vidivši kako je najnježnije tajne odkrio, bez da su te žive rieči i njemu samomu sada činile se umjestne i važne, koje medjutim nemogaše učiniti nerečenima. Tješio se je tim, da je najgore bar pretrpio.

„Ja mislim, da vi mene niste posve pravo razumjeli, Mr. Jeff" reče mirno i umjereno „a ufam se, da i ja vas razumih krivo." Nekoliko minutah idjaše ona uz njega i predje zatim na drugu stran puta. Oba krenuše nesvjestno putem natrag k Half-Way-house.

Kao svi svadljivci, bili u pravu ili krivu, ćute napokon svu težinu kavge. Da je on mogao onaj čas skočiti na kola do Yuba-Billa i s njim izčeznuti u svietu bez daljnjih riečih očitovanja — tad bi sve bilo i prošlo. Ali on nije odma na to mislio, da će on morati s ovom djevojkom opet vratiti se, koje se je nemilo otresao i koja ga sad morala korenito mrziti.

Kad si čovjek zamisli ugodnu koju sliku, kako da će raditi i govoriti, ne sanja obično na moguće slučajeve i neobzire se na ono, što bi drugi mogli na suprot nas činiti i reći.

Nijedna prepirka neizpane točno onako, kako si ju predstavljasmo. Svaki radi po svojoj glavi. S toga je ljutilo Jeffa, da gospodična Mayfieldova, koja je bez dvojbe krivo imala, nije se napram tomu ponašala, nego na drugoj strani puta kao uvriedjena božica za sobom u prašini vukla svoj elegantni suncobran.

Dodjoše već blizu gostione.

„U koliko satih ćete putovati Mr. Briggs?"

„U jedanajest satih noćas sa putnim vozom." —

„Istim vozom očekívam ja nekoliko znanacah u družtvu s mojim otcem."

„Moja će tetka već brigu imati, da jih najbolje podvori," reče Jeff nešto smućen i ogorčen.

„O tom nedvojim" odvrati mu djevojka ozbiljno „to nije ono, što sam mislila. Ja sam bila naumila, da vam sutra predstavim moje prijatelje. Večeras ću težko tako dugo budna ostati. I s toga će biti najbolje, da se sada s vami oprostim."

Pruži mu ruku necielivanu, koju on samo za prste prihvati i naglo opet izpusti.

„Želim vam mnogo sreće Mr. Briggs." Nakloni mu se dostojanstveno i pobjegne u kuću. Ovdje ju ostavi njezino umjetno mirno držanje. Predbacivaše majki, zašto da joj dadoše povod, da uzme za pratnju Mr. Jeff-a i baci se na divan.

„Ta meni se je činilo, da si ti toga Mr. Jeffa mogla trpiti, pošto je vrlo poslužan bio.

„Veoma poslužan! — Upravo kad nam dolaze prijatelji u posjet, odlazi on na put!"

„Odlazi na put?" pitaše uplašeno gospoja Mayfieldova. „Mora mu se dati na znanje, da se ima pobrinuti za dostojni doček naših gostijuh."

„Ah!" reče Miss Mayfield zlovoljno, „glede toga će se već njegova teta brinuti."

Mati joj se je već davna priučila na njezine zagonetne navade i šutila je. Njezine materinske dužnosti je ona sdušno vršila; ustala i pokrila je kćer s poplunom i zamotala joj noge da se neprohladi i tek onda ostavila sobu.

U polak jedanajst satih stanu pasažirska kola pred gostionom, našto se čuli glasni i radostni pozdravi. Stupiv Jeff na verandu, susreo je gospodina Mayfielda u družtvu sa jednom gospodjom i dva gospodina, po svoj prilici bijahu to znanci, o kojih nešto prije napomenuše njegova kći. Način, kojim je gospodski zaštitnik Mayfield postupao prama Jeffu, nije mu bio nov, ali sada podpuno nesnosan i nehajnost stranacah, koji se i neogledahu za njim, ogorči ga još većma. Bijahu to njezini prijatelji — koji će zauzeti njegovo mjesto! Oh, bijaše mu upravo odlanulo. kad je opet mogao stisnuti krupnu ruku Yuba-Billovu i s njim na strani govoriti.

„Ja sam pripravan, ovu noć s tobom otići.“

Bill postavi svoju čašu na stol — u znak, da ga će dalje slušati.

„A stranci, koje sam amo dovezo?

„Teta će za njih skrbiti. Ja sam već sve uredio.“

Bill metne obe svoje težke ruke na Jeffova ramena i držeć ga tako od sebe, pogleda mu ozbiljski u oči.

„Briggs-ov sin, skroz i skroz! — nešto pobliedio, ali jezgra čila! Ti si moj čovjek, Jeffe!“ i na to mu malo ne sdrobi od ljubavi ruke u svojih jakih šakah.

„Bille?“ reče nešto okljevajuć.

„Jeffe?“

„Nebi li ja mogao već sada zauzeti svoje mjesto, prije nego ti ljudi opet izadju?“

„Kako te je volja. Tvoje mjesto na boku čeka već davna na tebe.“

Uzpenja se na kola. U tmini ga nije nitko opazio, dočim je on mogao pregledati te putnike na verandi, čuti glasne odredbe Billove i vidjeti razsvjetlene prozore gostione. Kako mu se sada to sve drugčije pričinjavalo. U sobi gospodične Mayfieldove gorjela je svieća a prozor bje zastrt. Jedankrat mu se svidjelo, kao da se zastor miče, ali mirnom krvi odvrati se, da negleda onamo. Napokon udre sat oslobodjenja. Putnici, koji su dalje putovali zauzmu svoja mjesta, a Bill sjedne na bok i pograbi uzde — kad se na jednoč začuje sa verande krieštanje glasa: „O, Jeffe!“

Jeff se uplašeno nagne prieko svietiljkah na kolih i opazi zasopljenu tetku Saliku s jednim pismom.

„Ti si nešto zaboravio!“ i premda su mogli i drugi čuti, prišaptne mu: „od nje!“

Jeff prihvati pismo sav uzbunjen. Bič zazviždi i kola se odmaknu po tamnoj cesti. Odmah za tim izpukne Yuba-Bill jednu svietiljku iz kolah i pruži ju Jeffu, bez da mu je rieč progovorio.

Jeff otvori zavitak pisma. U nutri bijaše namira Čire Parkera. —

U drugom manjem zavitku našao je banku od deset dolarah, sa nekoliko redakah, pisanih olovkom nu čvrstimi mužkimi potezi. Jeff čitaše sliedeće:

„Ufam se, da ćete mi oprostiti, što sam bila pokušala slučajno mi pruženom sgodom priteći vam u pomoć — prije nego što sam i posumnjati mogla, da ćete tako odriešito svaku moju pripomoć odbiti. Ob ovoj stvari nezna nitko, nego ja sama. I sam Dood misli, da je moj otac taj novac predujmio. Tih deset dolarah je ona hulja htjela da si pridrži, nu ja sam mu jih oduzela, dok ste vi u šumici tražili moje pismo. Molim da sve to zaboravite, kao i svaku bol, što vam je možebiti prouzročila J. M.

Čitaoc će lasno uvidjeti, da koliko god je ovaj list jasan i točan — a Miss Mayfield htjede doista točno sve naznačiti — ipak nije ništa o tom napomenula, da je ona slušala razgovor Jeffov sa Sim Dood-om. Jeff morade dakle pomisliti, da ga je ovaj odao.

Jedan časak sjedio je Jeff blied i niem, sahranjen pod ruševinami svoga ponosa i svojeljublja. Časak je zamrzio na gospodičnu Mayfieldovu, kako se je sada ona svojom slavom gizdala! — Kako se je ona jutros sama u sebi morala smijati kad joj je onako odgovorio — kolikom previjanom zlobom je ona sačuvala ove dokaze njegovoga ponizivanja, samo da mu se u posljednjem času osvieti.

(Nastavit će se).

Leon Gondy.

Gradska pripovjest
iz
Genta.

(Nastavak).

To si vi možete i sami misliti."

„Poleska, ti poznaš moje namjere. Kad budu moji poslovi u redu, tad ću se vratiti u moju domovinu i oženiti ću se s tobom. Prestani s tim tvojim uzdisanjem, jer će inače sve zlo izpasti."

„Šta bi vi mogli gorega mi učiniti, nego što ste mi već učinili? Našli ste me kao siroticu od 7 godinah, pa ste me tobož odhranili, ali ste me odma učinili službkinjom da dvorim vas i vaše goste, pak kad sam odrasla, snubite me na udaju, pak odbivši vašu nakanu, mislite me zlostavljanjem i neotesanosti prisiliti na ženitbu, ali znajte Petre Krubingeru, da ja nikada nebudem vašom ženom."

Krčmar ju pogleda ružnim okom i odvrati se srdito. U taj čas dodje pješke jedan putnik sa prtom i batinom pred gostionu i ustavi se tu.

„Čim vam mogu služiti?" pita ga Krubinger po svom načinu.

„Ja bih vas molio za koru kruha, čašu piva i krevet," odgovori mu putnik, mlad momak snažnog oblika, koj se začudi takovoj gostioni i takovomu gospodaru.

„Vi bi ovdje malo udobnosti našli i ja bih vam savjetovao da idete dalje."

„Ja dolazim iz daleka i neimam volje da se upustim dalje u šumu."

„Ja vam kažem, vi ćete ovdje zlo spavati, a morali biste se zadovoljiti sa tvrdim hljebom i kiselim pivom. Ja ću ovu krčmariju na klin objesiti i s toga i neimam ništa, čim bi vas podvorio."

Poleska ustane, donese mu kruha i sira i za čudo čašu dobroga vina. Putnik pogleda si oba lica i posumnja, da je tu nešto tajinstvenoga a možebiti i kakovo zločinstvo. On je tražio u očima ove dvojice kakovo sporazumljenje, ali tu se je varao. Ovaj putnik, naš Leon Gondy — zaključio je, da ide na počinak i da vidi što će sliediti u noći.

„Sobu?" — reče Krubinger — „sobe ja neimam, vi ćete morati na klupi prenočiti."

„Dobro, ako nije drugo a ja primam i to."

„On može prespati u mojoj sobici, ja mogu i budna biti" reče Poleska. „I tako nemogu spavati."

Petar Krubinger ju pogleda srditim licem, ali ona se čini kao i da nemari za to. On ode mrmljajuć iz sobe i ona za njim do vratah, da vidi, kuda će i kad ga izgubi iz vida — pita stranca.

„Imate li vi hrabreno srce?"

„Kako vi to mislite?"

„Bili vi imali volju veliki zločin osujetiti?"

„Ako je u mojoj mogućnosti" odgovori Leon osvjedočiv se o istini svojih sumnjah.

„Hodite dakle u vašu sobu; tamo će vas zaklenuti; ali evo vam glavni ključ a iznutra zavorite. Prama jutru sidjite dolje i iza kuće kod prvoga hrasta naći ćete mene — tamo ću vam sve kazati. Da, skoro sam nešto zaboravila: pod modracom naći ćete oružja; možebiti da će vam trebati — ponesite ga sobom."

„Dobro, ja ću vas u svemu posluhnuti" odvrati joj Leon mirno.

„Bog vas blagoslovio, plemeniti mladi gospodine, ali nemojte se odati kakovim pogledom napram meni, nego se držite ozbiljno; on je sumnjičav, veoma sumnjičav, pa da što god sluti — sve bi propalo."

Čulo se je, da Krubinger dolazi i Leon šutiše; natoči si čašu vina i izpije. Mimogred baci pogled krčmar na obadva i reče Leonu, da mu je krevet priredjen. Leon uzme uljenu svjetiljku i ode. Poleska se niti neganu.

„Zar nećeš da pokažeš sobu gospodinu" zapovjedi joj grubo.

„Nema toliko tih sobah, da si nebi i sam našao."

„Odma idi i pokaži mu,“ reče još surovije.

Poleska pograbi svjetiljku i korači naprvo. Došavši gore, pokaže šuteć vrata od sobe, pusti mladića u nutra i zaključiv iz vana, uzme ključ sobom. Leon na to nije pazio, nego pregledao sve u sobici, gdje nije bilo mnogo pokučtva; jedan krevet, ormar i jedan stolac; zatim zabrtvi vrata iz nutra i pogleda u postelju, gdje je našao bodež i dva samokresa.

To oružje postavi si kraj sebe i obučen legne se na počinak.

VIII.

Kod takovih okolnostih mirno spavati nije bilo moguče. Leonu se je glava pušila, kad je pomislio, u kakove se je neprilike zapleo i kako se to sve svršilo bude, nu odvažno je odlučio, u toj stvari koliko bude mogao djelovati, premda nije niti sanjati mogao, kakove su tajne ovdje sakrite. Razne misli pridružiše se ovoj brigi; mislio je na Editu i na idilički život u njezinoj kući, na svoga takmaca i na dobrog starinu, komu je žrtvovao svoja najsvetija čuvstva.

On ga je danas vidio i odma pogodio njegovu namjeru. Na putu čuo je iza sebe više jašućih ljudih i neznajuć tko da su ti putnici, sakrio se je iza jednog grma i kako mu bijaše milo vidjeti staroga Bergholma sa pratioci. Odmah se dosjetio, da je on u prvi mah zakjlučio dopeljati ga natrag doma; ali Leon smatrao je, da bi to neplemenito bilo, pokazati se i težkim uzdahom ostade u zaklonu. On bijaše u duši tako čvrsto uvjeren, da za sreću staroga neobhodno je potreban savez mladoga Bergholma sa Editom, te je kod svoga zaklučka ostao — da podnipošto neće na put stati toj ženitbi.

Starac je naglo mimo odjašio a Leon svoj put nastavio. Njegova osnova bje, da se opet povrati u svoju domovinu i tamo marljivom radnjom da si izbije iz glave svu uspomenu na minule krasne dane.

Ove sanjarije ga dugo uzdržaše budnog i sam nije znao kako dugo — dok napokon zaspi. U zoru se probudi i sjeti se dogovora; kako bje obučen skoči na noge, oboruža se i otvori polagano vrata. Slušao je pomnjivo — ali se ništa u kući nije čulo, a kroz prozor opazio je u šumi do stotinu korakah daleko podrtinu jednog mlina, koj je u starije doba morao biti čvrsto zidana sgrada, dočim bje sada ruševina. Jutro bijaše sunčano i krasno i pjevanjem pticah sve oživilo — u ostalom svuda mir i tišina. Leonu prodjoše zone kroz tielo, kad je pomislio, da se tu mora o nekakovom zločinu raditi, ali misleć na obećanje, podje svojim štapom i prtom polagano niz stube. Moglo je biti 4 sata; kuća otvorena al nigdje ni žive duše; to se je Leonu čudno vidjelo. Da mu nije postavljena kakva lovka, da ga djevojka nije prevarila? — Toga ipak nije mogao vjerovati i ostavi oprezno kuću. Dalje nekoliko korakah opazi Polesku plačuć pod jednim hrastom sklopljenimi rukami. Kad je Leon bliže došao, digne se ona i reče tiho: „Hvala vam mladi gospodine, ali se žurimo, jer nam nije vrieme za gubiti.“

Za nekoliko minutah dodjoše do mlina i tu pokaže Leonu kamen da se neka sjedne.

„Ja sam se povjerila vašemu poštenomu obrazu. Više mjesecih me već pritišće jedna tajna i ja sam šuteć postala sukrivnicom. Ali sada već nemogu dalje to podnositi, pa da me odkriće i života stalo; šta mi je do njega. Bolje je i umrieti nego ovakvu muku trpiti.“

„Mlada djevojko,“ reče Leon, „neboj se ništa, tebi se neće ništa dogoditi. Što god imaš odkriti — reci otvoreno. Ima poglavarstva i zakonah, koji će te štititi.“

„Nikakova poglavarstva niti zakoni me neće obraniti od onoga, što će biti — ali ništa zato, što je najgore, to mi se je već dogodilo. Ali slušajte.“

Leon ju posluhne i razumije pripovjest, koja ga napuni užasom i ogorčenjem, nu ipak i ufanjem. Kad je Poleska dovršila skoči on i prihvati ju živahno za ruku i reče:

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Nije tomu davna, što je nekog gostioničara u Berlinu najednoć nestalo. On je imao više sličnih podhvatah, nu nijedan mu nije mogao uspjevati i radi njegova bjega nebi si napokon nitko razbijao glavu, osim njegovih vjerovnikah, da nije on poveo sobom takodjer suprugu nekog ugljenarskog trgovca u Berlinu, ostavivši svoju ženu sa djetetom od 10 godinah u najtužnijem stanju. Filosofički trgovac tješio se radi svoga gubitka pripjevom; „uzmi si ju — i bog ti ju blagoslovio!“ ali ne tako supruga uskoka.

Premda je pomoćju dobrog prijatelja nešto malo spasila od toga brodoloma, da je ipak malu gostionu i nadalje mogla voditi i svojim sinkom nekako se prehraniti, ali ta inače krepke i znatne naravi žena, nemogaše pregorjeti taj zločin svoga supruga, te je polag svoga gostioničkoga zvanja neprestano sanjala, kako da mu se osveti. Minuše mjeseci, bez da joj se prilika kazala saznati što o bjeguncih.

Na večer, medju petom i šestom urom, — u doba kada se krčmar i konobar mogu malo odahnuti od poslovnog truda, nastaje obično tišina i samo se čuje iz kuta prazne sobe, hrkanje odmarajućeg se podvornika. U jedan put se bučno otvore vrata i jedan krupni gospodin stupi u sobu.

Poslužno skoči Louis i Jean, da primu gosta. Ovaj si svuče gornji kaput, te ga odloži sa šeširom i batinom, bez da je i jednu rieč progovorio i stane po gostioni šetati. Ovdje pregledava koju posudu, tamo namjesti stolac, opet drugdje počme bielim rubcem po stolu brisati, da se osvjedoči, nije li može biti prašan. Oba konobara slediše sve njegovo gibanje začudjenim pogledom. Pošto se je stranac napokon uvjerio, da je ovdje zbilja red i čistoća, zatraži da mu se donese jestvenik. Odma doskoči Jean i donese mu kartu. — „Šta ćete izvoliti“? — Iza male stanke odgovori mu stranac posve hladnokrvno: „Sve što je tu zabilježeno“. Jeanu se činilo kao da nije pravo razumio, ali stranac, po svoj prilici Englez ili Amerikanac, oslobodi ga od dvojbe, te mu primjeti „Juhe, govedine, pečenja, kompota, sočiva, ribe, testevine mrzle i vruće, od svačesa po jednu porciju — jeste razumjeli?“ —

Jean je sada razumio i odleti gospoji u kuhinju, koja se čudila dobromu teku toga gospodina i šalje redom jelo za jelom na stol. Gost pokuša od svakoga pladnja po jednu žljicu i turi ga zatim na stran, čekajuć drugu zdelu mirnim licem, kao da je od kamena. Napokon bje gotov čitavim objedom i tihim „all right“ očitova svoje zadovoljstvo: „Dozovite mi kuharicu gore, konobaru-“ — „Kuharica“, odgovori Jean, „je naša gospoja sama.“ — „Dobro, zovite dakle gospoju ovamo;“ — Znatiželjno dodje gospoja u svom kuhinjskom kostimu. „Molim“ reče joj vrlo uljudno „izvolite se jedan čas sjesti, ja bih vam rado učinio predlog.“ Skoro da je nešto plaho sjela gospoja kraj njega. — „Moje ime je John X. Já imam u New Yorku jedan Hôtel i veliku njemačku pivaru, koja se vrlo mnogo posjećuje.

Prije godinu danah umre mi supruga, koja bijaše izvrstna kuharica, kakove u Ameriki nebih više mogao naći. Uzprkos tomu bi bio i sa dobrim kuhačem mogao izaći, da mi se nije prokleti nekakov takmac sjeo pred nos. Taj momak je istom prije kratkog vremena došao prieko oceana, pa ima silu božju finih pikatnih jelah, kakovih može samo kuharica prve vrsti pripraviti. S tim mi je on jedan dio mojih gostijuh odmamio, nu já ću toga momka utamaniti pa da me i 10.000 dolarah stalo. Al zbilja, ja sam zaboravio da vam kažem njegovo ime; taj lupež se zove L. i jest **vaš muž!** Da je u onaj trenutak iznenada doletila bomba u sobu, nebi se od njezinog praska tako uzrujala gospoja, koliko od ovih posliednjih riečih.

„Moj muž?“ i skoro joj nestalo duhe — „pa je li **ona** kod njega — ona — osoba?“ „Yes, on ima kod sebe osobu, koja dobro kuha, nu rekoše mi tamo, da ona nije ni sluga napram vašoj vještini, koja da ste sve one fine stvari izumjela.

S toga sam ja prvim Steamerom odputovao u Europu, da se sam osvjedočim. Sve što sam danas ovdje jeo, bijaše izvrstno, mnogo bolje nego što moj takmac daje. Hoćete samnom da idete — ja ću vam najsjajnije uvjete privoliti. Goddam! za šest mjesecih ste vi toga izdajicu svrgli na prosjački štap, skupa sa njegovom osobom.“ Dva sata kasnije podpisaše ugovor i sada već pliva gospoja L na oceanu, te će odmah tamo započeti osvetna kuhinska borba medju ženom i mužem . . . . Veselte se sretni gosti tajnu mejdanu.

— Neki lakrdijaš imao je u predstavi pušiti smotku, koja je za kazalište bila počinjena od drva, te mu je slučajno opala na pod i prilično zaružila, na što se je obćinstvo stalo smejati. Flegmatično zapita na to dosjetljivi komik ravnatelja, koj bje takodjer na pozorištu „Molim vas, koliko stoji jedan fat ovih smotakah?“

— Jednom gospodinu idućem na brod izmakne se noga na daski i on padne u more; nu pošto su bili ljudi blizu u pomoć, bude spašen, nego je prije toga nekoliko puta utonuo i skoro se utopio. Poslie kad se je opet osviestio reče: Bože dragi, kakva sam ja budala! Posve sam zaboravio da znam plivati.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 15. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Nastavak).

Tu pećal on nemogaše podnositi! Pod takvim sramotnim teretom nebje mu moguće dalje živjeti! — On htjede odma okrenuti — kuću prodati — svoju odjeću, — sve, samo da tu groznu, nesmiljenu djevojku bez srca — namiri i povrati joj taj novac, njoj, koja ga je ubila — da, ubila. — — —

Jaka jedna ruka prihvati svietiljku, koju drhćući njegovi prsti skoro izpustiše, čvrsta jedna ruka oduzme mu pismo gospodične Mayfieldove i druge papire i jaka ga ruka obuhvati, kad je počeo klimati, da mu je i šešir sa glave pao. I kriepki jedan glas, ma i nešto hrapav povikne mu u uho.

„Pazi momče, pazi, kad se niz brdo vozi! To će sve opet minuti.“

Jeff je pokušao, da ga razumije, ali u njegovoj glavi se je sve vrtilo.

„Digni glavu junački, Jeffe“ opomenu ga Bill. „Ja ću te razbistriti; deder pokušaj, jeli ćeš moći mojih šest tjerati.“

Ove su rieči Jeffa oporavile. Bill mu preda šest uzdah u ruke. Poćutio je odma ponovljeni život, novu silu; probudila mu se opet sva jakost volje, kad je željno pograbio vojke, koje su premda od kože, ipak kao pravi živci uplivali na onih šest konjah, koji se pokoravahu njegovoj volji. Postao je opet onaj stari Jeff. Medjutim je Bill kod svetiljke pročitao sve spise i list gospodične Mayfieldove. Na obrazu mu se mogao opaziti gnjevni posmjeh.

„Daj, neka zelenko bolje potegne, Jeff! — Trista mu gromovah, ta on nije Miss Mayfield!“

Jeff popusti malo medju prsti uzde i zelenko — alias Miss M. — potegne kriepčije, na što tekoše mirnije.

„Vidiš ti,“ primjeti Yuba-Bill ravnodušno i usadi opet svietiljku na mjesto „kako ti već bolje ide. Neima ti ništa pametnijega, da se komu izbije djevojka iz glave, nego ovako šest konjah. Doduše, ja ti poznajem jedan slučaj, gdje su to jedva osam paripah postigli, ali to bje jedan mulat iz New-Orleans-a, a to su tupe glave. Nu sada, Jeffe, kaži mi, šta se je s tobom za pravo dogodilo?“

Odviše bijaše to težka zadaća Jeffu, da pozorno goni šest vatrenih konjah, pa da ujedno izvjesti vjerno i točno o borbi, što ju je u njegovom srcu vodila ljubav i ponos. Kratkimi opazkami i prekinutimi riečmi, koje su se i njemu samu činile manjkave, kao i ona izjavlenja naprama gospodični Mayfieldovoj, trudio se je naslikati svoja čuvstva i dogodjaje posliednjih trijuh danah, da si je Bill mogao ponešto razabrati Jeffov položaj.

„Pak te je ona poslala po ono pismo, koga niti bilo nije — samo da medjutim onu stvar sa Doodom uredi?“

„Da,“ odgovori Jeff razdraženo.

„Nemoj ridjana tako oštro natezati, on ti ide kako bolje može. I onih deset dolarah je zbilja Doodu izmamila?“

„Da, i meni jih poslala, — meni, Bille! — iza svega toga što se je sbilo; kao da sam prosjak — skitalica — kao da — —“

„Da, naravno, naravno,“ tješio ga Bill. Ali se je po strani lukavo smiešio.

„Pa si joj rekao, da tebi netreba njezinih novacah?“

„Da, Bille; ali to bijaše kasnije, kad je ona već s Doodom bila govorila.“

„To se slaže; nu sad mi možeš opet predati uzde, Jeffe.“ Preuze jih a Jeff utone u duboke misli. Zviezde blistahu jasno u toj bezrosnoj Siera-noći a bijaše i vrlo studeno. Mjeseca nije bilo na obzorju i tako mu ništa nije smetalo, da odveže krila svojoj mečti. Jaki miris omorike, jelovine i lovorike obmamiše bolne živce Jeffove i napokon mu utrudjenu klone glava na rame. Yuba Bill gledaše to radostno. Baci prieko njega gunj i za čas ćutio kako se Jeffova glava naslonila o njega.

Nekoliko časovah kasnije stanu kola pred gostionom Summit-house, — Yuba Bill ostao je na boku. Ovaj riedki i vanredni slučaj činio se vrataru hôtela nepojmiv i stupiv na verandu povikne: „Šta je to, stari?“

„Nije vas briga!“

„Bili vam možebiti donio od vašega običnoga „otrova“?“

„Moj liečnik“ reče Bill ozbiljno „mi je prepisao da svaka tri sata uzmem jednu bočicu rakije.“

Vratar još nešto oklievajuć pita Billa.

„Pa kod koga vi danas igrate pestinju?“

Odgovor Yuba Billov bijaše tako klasićan, da ga od rieči do rieči nije moći priobčiti i njegov zahtjev nebi nitko za salonski način smatrao.

Vratar medjutim podigne svoju svjetiljku prama Jeffovu obrazu.

„Ah, tako? to je sin Briggsov od Indomene — snažan momak“

Bill ga neudostoji s nikakovim odgovorom.

„Dakle je gotov tamo dole. Ja imam njegovu pušku u zalogu.“

„Mladi čovječe!“ zagrozi se Bill.

„Šta je, stari?“

„Ja bih ti savjetovao, da ćeš najpametnije učiniti, ako se s tom puškom upoznaš; možebiti da te ona spasi, da neumreš gdje kao pijandura za plotom.“

Poslie tako ljubeznoga razgovora, pozove svoje putnike, da opet sjednu u kola; bič zazviždi po zraku i kola se ganu dalje. Razsvjetljeni prozori Sommit-house-a gubiše se po malo u sieni omorikah. Kola lete kroz razne prediele; sada će niz brieg. Bill ustavlja kotače zaporom i pusti uzde na rahlo, pa se ogleda još natrag prieko doline. U to isto doba ustade Miss Mayfield sa svoga ležišta, zagrne se u šal i čelom o mrzlo staklo na prozoru gledaše u onaj kraj. Mišljaše o tom, gdje da bi on sad već mogao biti.

VI.

Nova prilika svratišta i nada na sreću, što ju je Bill svomu prijatelju preporučio, nije se obistinila. Možebiti da je sud sa kučiškoga boka o uharnosti prihoda jedne krčme povoljniji. Nu gostiona „kod samotne zviezde“ mogla bi u najboljem slučaju čovjeka prehraniti. Bila je u istinu u živahnijem mjestu nego Half-Way-House, pol milje udaljena od Campville-a — koje mjesto je takodjer preživilo svoj potres. Mladi naseljenici, kad vide, da s njihovimi gradskimi naselbinami neide onako, kako su se nadali, tad oni na brzo prekinu stvar, pa kao što su i mnogi drugi gradovi, tako je i Campville iza kratke cvatnje opet propadao. „Samotna zviezda“ bijaše jošte posliednji pokušaj da ustavi putnike u blizini od Campville-a, ali nije uspjela. Zapuštene ceste dokazivahu, da će taj grad posve zamrieti. Bill je bio u nadi, da će nove i mlade sile, kao što bje u Jeffu, opet podignuti stvari, nu je uvidio da se je prevario.

„Ja sam za stalno računao, da ćeš ti novi život u tu krčmu unesti.“

Ali niti je bilo u gospodaru osobite okretnosti, niti u samih gostiuh. Prvobitni stari gosti bijahu propite propalice i lienčine, družtveno smeće, naučni na ono mjesto, gdje su na verandi bezposleno brbljali o starih boljih

vremenih. Spoljašnost njihova i pogled tih ljudih nije moglo navlačiti strane putnike. Jeff se je dosta trudio, da spasi to mjesto od posvemašne propasti, ali mu to nepodje za rukom. Prokletstvo Campville-ovo pritisnulo je i njegov posao.

Medjutim, dok se je on tu borio prodali su vjerovnici Half-Way-house i sve skupa jedva je pokrilo Jeffove dugove, mjesto da je po računu Billovom još nešto imetka preostalo.

Teta Salika odluči sa nekoliko prištedjenih dolarah odputovati do svojih rodjakah. Od onuda pisala je tužno pismo Jeffu i množinu raznih savjetah; opomenu ga, kako se je njezino proročanstvo izpunilo i zaklinjala ga, da se neka osloni na providnost i neka se bogu moli. Jeff joj na taj list nije odgovorio; njega je više zanimala viest, da je Mayfieldova obitelj za dva dana kasnije preselila se u hôtel Sommit-House. „Ona veli, da je tamo radi svoga zdravlja,“ navadja teta dalje u svom pismu, „ali se meni čini, da je to samo za izliku. U istinu će biti radi mladog čovjeka, koji je takodjer onu večer u družtvu prispjeo i s kojim se ona mnogo bavi. Oni mnogo govore o vlastničtvu, o dionicah i sličnih svjetskih čalarnostih. Vidjeti je jasno, da medju sobom nešto razpravljaju. Ovuda se govori, da je Mayfield Parkerovu tražbinu za tebe izplatio. Ali ja sam svakomu izjavila, da to nije istina, budući da bi ti meni o tom bez dvojbe štogod bio napomenuo. Ako je pak zbilja tako i ti nisi meni ništa o toj stvari rekao — tad može biti tomu jedini uzrok, da je stari Mayfield tebe podkupio, da ti odstupiš od njegove kćeri. I tim se može tumačiti, da si ti u noći kao kradljivac pobjegao, i što Miss Mayfield, odkad si odputovao, nije niti jednom rieči više za tebe pitala niti tvoje ime spominjala.“

Jeff zdrepav pismo ode uzrujan u krčmu i natoči si čašu rakije te ju iztrusi na dušak. Nije to bilo prvikrat, od kada je on došao u Lone-Star-house, da si je pokušao izbiti iz glave razne misli i brige; nije on sada prvi krat pozvao toga pogibeljnoga druga, u pomoć, pa je i posao zahtjevao da u družtvu nepokvari svojim kukavnim gostom dobru volju. Ali Jeff nije bio od naravi pijanac, te se je samo izvanredno dao od okolnostih obhrvati. Poslie četiri nedjelje stupi on jedne večeri u verandi pred upravo nadošlog Yuba Billa.

„Ti me moraš večeras od ovuda odpeljati“ reče skrušenim glasom, kao da to nije njegov, „putem ćemo dalje govoriti, ali svakako moram jošte danas ovo mjesto ostaviti.“

„Dobro, al kuda ćeš?“

„Kuda god! Samo dalje od ovuda! ovdje neostajem pa morao pješke otići.“

Bill pogleda oštro svoga prijana. Lice mu se zažarilo, oči krvave, a ruke mu drhtahu.

„Ti si preduboko u čašu zavirio, Jeffe! Ja sam te za pametnijega držao!“

„I ja se smatram sam za takovoga“ odgovori grčevitim smijanjem, „s toga upravo hoću da idem. Nemaj brige, Bille,“ umiri ga. „Ja imam toliko krieposti, da se spasim, pa to i hoću, ali na ovom mjestu mi se neizplati takova odluka.“

Iste večeri još ostavi on krčmu „Lone-Star-house“ — kod samotne zviezde. On se je odvažio da putuje s Billom u Sakramento i da si traži kakovo mjesto, službu, kakovu mu drago doneo slučaj, jer je već odrasao da se ide učiti kakov zanat. Više nehtjede da pripovjeda. Četrdeset i osam dugih i tužnih satih niti je mogao što okusiti, niti piti, niti okom stisnuti. Zabrinut i žalostan sjedio je izbuljenim pogledom, i kad mu Bill htjede u svojoj skrbljivosti ponuditi svoju bocu, da samo kao za liek malo gutne, branio se nježno i rekao žalostno: „Ja se mogu i bez toga ohrabriti; već sam ja i kroz gušće preplivao.“

I njegov se mentor čudom začudi i gleda ga udivlenjem.

U Sakramentu našao si je mjesto u jednoj trgovačkoj kući, ali mu nije sreća poslužila, pošto je sviestno i nezavisno radio i svuda bezobzirno i ravnodušno se ponašao. Nije bilo u njega dosta opreznosti, jer je odprto govorio kako je mislio. Njegov principal bijaše dobričina, koji je liep imetak sastavio i truda si davao u vlastitom interesu Jeffa uputi u poslove. Supruga njegovog principala — još nešto više dobroćudna od svoga muža —

*

živahna gospoja, zaželji takodjer da Jeffa u svom interesu upotrebljivim učini — ali svi pokusi od obijuh stranah ostaše bezuspješnimi. Već poslie jednog mjeseca razkrstio se je s tom kućom, iza kako se je očitovao naprama gospodaru a potajno podrapao sve dopise njegove supruge. „Neznam što bi mislio od toga čovjeka, ta on je civiliziran baš kao kakov Indijanac," a supruga pridoda. „I tako isto bezobrazan. —"

Bilo kako mu drago, on se je svojim bezobrazlukom, svojimi brigami, svojom muževnom snagom i zasluženimi petdeset dolarah u čednoj jednoj ulici udomio. Dani, što mu sada osvanuše, bijahu najmirniji, što jih je bio doživio od kako je ostavio Half-Way-house. Meni je veoma žao, da moram iskreno izpovjedati, da je njegovom najmilijom zabavom postalo bez cilja po ulicah švrljati, i diviti se onomu velegradskomu životu i prometu, nove utiske izkusiti i sanjati o krasnoj i sretnoj budućnosti, u kojoj sanjariji je Miss Mayfield počela ulogu igrati, a čekati dok ga budi kakov sretan slučaj za perčin uhvati. Upoznavao se je samo sa siromašnimi ljudmi i s djecom. Više puta je i gladovao, a odjeća mu bijaše jednostavna, što on u svom položaju nije smatrao sramotom. On je počeo mnogo čitati i pokušao se dalje naobraziti Koliko je kratko vrieme službovao, opazio je, kako mu njegov način nije bio dosta ugladjen. On se trsio mnoge navike odbaciti; ćutio je da je to morala Miss Mayfield opaziti, al njegov prkosni ponos nije dopustio da to žaluje, pošto mu je sada puklo medju očima glede ponašanja gospodične Mayfieldove.

Jedne večeri ga slučaj nanese u jednu igraonicu. On se je doduše uvjek oslanjao na prijaznost božice sreće, ali u drugom smislu, ne u kartah i sličnih igrah; tu nije mogla biti za njega velika pogibelj. Medjutim je i nehotice svojih pet posliednjih dolarah stavio na jednu kartu. Dobio je. — Dobio je i opet. I njegov dobitak narasao je do ogromne svote, kad je u sried obćenite uzrujanosti opazio da se sva pozornost na njega obraća. Ogledav se vidio je, da je bankir prestao igrati i s kartami u rukuh blied izbuljio nepomično oči u njega. Jeff naglo ustane i pita: „Šta je?" Igrač prodrhta kad se je Jeff k njemu približio.

„Kako se vi zovete?" —

„Briggs."

„Do vraga, to sam ja slutio" izusti grozničavo i šapćuć ga pita dalje. „Koliko imate vi tu novacah?"

„Pet stotinah dolarah."

„Evo vam još toliko, ako se čim brže moguće od ovuda udaljite."

„Pak zašto to?" pita Jeff ponosito.

„Zašto?" ponovi bankir biesno. „Zašto?" Znajte dakle. da se vaš otac na tom istom mjestu kod ovog stola ustrielio" — i nasmije se kao da će sam sebe tim osokoliti — „ja ga vidim, gdje stoji iza vas i gleda vam prieko ramena u vaše karte, da vas ravna." Jeff pogleda groznim očima igrača. U njegvom licu nebijaše niti kapi krvi i bez ikakove rieči sjedne opet na svoje mjesto. Sav svoj dobitak stavi na jednu kartu. Igrač ga jedan čas uztegnuto motri — i okrene polagano kartu. — Kratko vrieme trajaše grobna tišina — zatim kretanje na mjestu, gdje je Jeff sjedio. Kad se za njim ogledahu, al njega više neima. „Trčite za njim! dovedite ga natrag! on je opet dobio!" — Uzalud, njega više nenadjoše.

Šta je sada za tim sliedilo, to niti njemu samomu nije bilo jasno. On je kao u snu, bezvoljno i mehanično radio, jer kad je dva sata kasnije sa svojom putnom torbom i plaidom bio u poslovnici poštovnog ureda, nije sam pravo pojmio u koju svrhu da je onamo došao. Njega je samo nekakovo čuvstvo obuzelo, da je jedva utekao strahovitoj pogibelji — ili bolje rekuć, da se je samo časovitoj opasnosti izmaknuo, i da ga još nekakova katastrofa čeka, koju si sam tumačiti neznaše. Činjaše mu se, da mora nešto učiniti, nekuda pobjeći da se spasi. Ostao je bez novacah — bez prijateljah — i sam Yuba Bill bje premješten na drugu prugu, na milje daleku. Al za čudo! Uprkos njegovoj duševnoj zabunjenosti lebdila mu je slika gospodjice Mayfieldove pred očima. Mantila koju je obično ogrnula, vrpca, kojom se je opasala, modra žilica na trepavici, držanje njezine

glavice, njezina cipelica, i to mu je sve jasnije bilo u pameti nego njegova budućnost — da, nego i njegova sadašnjost. U toj njegovoj sanjariji čuo je najednoč da ga netko zove: Jeff Briggs!“

Jeff prihvati bezsviestno pruženu mu desnicu. Bio je to jedan činovnik od poštovnog zavoda, koj je jedankrat putovao sa Yuba Billom i stao u gostioni „Half-Way-House“ da se odmori. Jeff je pokušao da se razabere i toga dosjeti. Tu mu se pokazala mogućnost, da nekud odputuje.

„Šta radite, s čim se sada bavite?“

„S ničim“ odgovori Jeff pošteno.

„Ah, razumijem — vi idete kući!“ kući! kako se ga ta rieč duboko kosnula!

„Neidem, — to jest —“

„Čujte me,“ prekine mu besjedu mladi čovjek, „ja bih znao dobro mjesto za vas, kakovo se nenadje svaki dan. Povjerenik tvrdke Farjo & Comp., koj je imao da prati znatne novčane pošiljke od Robinsona Ferry-a u Murfy, ostavio je svoje mjesto. Ja mislim da bih vam ja tu službu mogao priskrbiti.“

„Kada?“

„Sada, odmah večeras!“

„Ja sam pripravan!“

„Dakle hodite samnom!“ Za deset minutah stigli su u pisarnu toga družtva. Ravnatelj, koj bje u ono vrieme na daleko poznat kao mudar, vješt i obziran muž — imao je još nešto važna za obaviti.

Mladi čovjek mu je u kratko sve tumačio, i sa sliedećih nekih pitanjih i odgovorih razumio je Jeff neke rieči kao „Indomene“ i „Yuba Bill.“

„Sjednite se Mr. Briggs! — Lahku noć, Roberto!“

Mladi čovjek odlazeć obodri Jeffa prijaznim posmjehom. Ravnatelj uzme dalje raditi i pišuć izpitivati.

„Vama je poznat onaj prediel medju tvrdjavom i Summit-om, Mr. Briggs?“

„Jest, ja sam tamo bio kod kuće.“

„Od onda je nekoliko mjesecih prošlo? jelte?“

„Šest mjesecih,“ uzdahne Jeff.

„Tamo su se odnošaji ljuto pogoršali od kada ste vi vašu gostionu ostavili. Sada je tamo na daleko sve pusto i tu se mnogi lupeži i razbojnici pojavili.“

Jeff je šutio.

„Briggs?!“

„Izvolite?“

„Naš predzadnji povjerenik je na cesti od tih zlikovacah ubit.“

„Razumijem.“

„A nasliednik je volio zahvaliti se na toj službi.

„Čujem!“

„Nama je u posliednje vrieme šestdeset tisućah dolarah tamo porobljeno.

„Jeli to moguće?“

„Vaš otac je bio Briggs od Indomene.“

„Da, gospodine!“

„Vaš otac i ja smo po prilici prije deset godinah izgubili šestdeset tisućah dolarah. Bili smo onda dakako oba mladji, ali to su bili naši vlastiti novci, Jeff“

„Da, gospodine!“ Jeff uzdahne.

„Evo potvrde vašeg imenovanja“ reče još ravnatelj u kratko, odloži pero, ustane, prihvati Jeffovu ruku i stisnuv ju želio mu „Lahku noć!“

VII.

Drugu večer, bilo je već kasno, kada se je Jeff predstavio u bureau-u družtva u Robinsons Ferry-u, gdje je imao dočekati posebna kola, što su dalje išla prieko Summita. Obćenje sa ravnateljem ga je samo za kratak čas uzdrmalo i sada je pao opet u svoju tupost. Znao je on dobro važnost svoga poslanstva i podpuno shvatio ono vanredno povjerenje, koje mu se poklonilo i koje je on odlučio točno izvesti, nu u duši mu vladaše nehajnost.

(Svršit će se).

Leon Gondy.

Gradska pripovjest
iz
Genta.

(Nastavak).

Otvori brzo vrata, Poleska! ti si meni život spasila i više učinila radosti nego i sam misliti mogu.

Poleska se začudi nad tim što je od njega čula i preda mu ključ. On unidje u tamni hodnik i nadje jedna vrata koja su samo iz vana zamandaljena. Mladić htjede da otvori, ali u taj čas čuje vani pred kućom grozni krik i vrata se zaklope i zaključe, da je ostao u podpunoj tmini.

IX.

Tjedan danah poslie ovih dogadjajah vrati se stari Bergholm kući, bez da je ikakov trag našao od Leona. Sedam danah težkoga putovanja po zlom vremenu na konju umališe njegovo divlenje nad žrtvom mladoga čovjeka. Kad je Leona nestalo, tad neuvidjaše on daljega povoda, zašto da nebi svakim načinom gledao unaprediti sreću svoga nećaka. Da, on bje napokon i veseo, da se je ta stvar tako preokrenula — tako je čovječje srce promjenlivo. Edita nije bila toga mnienja, ona nije mogla pregorjeti i zaboraviti tu težku ranu, koju joj je njezin rodjak zadao. Prije već ćutila je neku mrzost proti tomu nadošlomu rodjaku, a sada postao joj po gotovu uslied žrtve njezinoga prijatelja i zaručnika upravo iz sve duše oduran.

Na koncu jednoga razgovora reče joj otac „Ti mene više neljubiš, kada veliš, da mrziš sina od moga brata.“

„Ja nemogu inače, to je moje čuvstvo, otče, proti kojemu ja nemogu ništa. Već kod prvoga pogleda me je neugodno dirnulo, možebiti da će se to s vremenom izgubiti. Ja ću se truditi što budem mogla. Ti si bio uvjek dobar i ljubezan otac, pa, samo da nisi tvoja nova čuvstva odviše odkrio pred Leonom, to bi ja bila danas već sretna žena. Ali Leon je otišao a ja ću — ako me budeš silio za mjesec danah uzeti ruku čovjeka, koj nikad neće moje štovanje zadobiti.“

S timi riečmi ostavi Edita sobu, a stric i nećak ostadoše sjedeć niemi, nu za čas primi starac obje ruke mladića i bodreć ga na hrabru postojanost, napomene mu, da takove ženske uzrujanosti netraju dugo.

„Ja bih želio, da je taj mjesec već minuo i moja sudbina riešena“ primjeti mladić.

„Moj sinko, vrieme leti; kad dodješ u moja ljeta, još će ti sve prenaglo teči.“

X.

Drugi dan se ponudi Karlo, da će on preuzeti poslove Leonove. Trgovac pristane drage volje, ali mu bje od slabe koristi, budući da Karlo u računu po nešto vješt, o dopisivanju ništa nerazumiše. Taj dio posla pao je sada na Editu, koga je ona podpuno znala voditi, dočim je Karlo obavljao jednostavne mekaničke poslove.

Edita je uslied toga prisiljena bila skoro čitav dan biti uz svoga stričića, nu ona je samo toliko s njim občila kao svakim drugim komijom. Bergholm sjedio je kod jednoga povećega stola kraj jakoga hrastovoga ormara u kom je imao u jednom dielu pisma, a u drugom doljnjem predielu zlato i srebren novac; Karlo njemu na suprot, a Edita u kutu ne daleko.

Dva dana prije, nego što je starac bio odredio za svatbu, motrio je opet sjedeć oba zaručena, sad jedno sad drugo dobre volje i opazio na licu mladenca veselo i slavodobitno lice, dočim mu Edita bje zamišljena tihim bolnim srcem.

„Moja Edita je danas nešto turobna“ opazi Karlo malo smućen.

„Ti si me pitao za račun od Rumforda i sinovah, evo ti ga“ odgovori Edita i predade mu ga.

„Hvala“ reče Karlo i zagrizne si ustnice da se je okrvario.

„Moja draga Edito,“ predbaci joj otac, „Karlo te je liepo uljudno pitao, a ti mu ne odgovori ništa.“

„Moj otče, ovo je mjesto za poslove i sada su sati za radnju“ odvrati mu djevojka mirno, nu prezirno stisnutimi ustnicami.

U taj čas čulo se je kucanje na vratih i Karlo se odzove sa „unutar.“

„Šta imate?“ pita služkinju, koja je ustupila.

„Netko je vani, koj želi s vami govoriti.“

„Kako se zove?“ pita nestrpljivo Karlo.

U isto vrieme čulo se je opet na drugih vratih kod Edite takodjer kucanje i dodje opet druga dvorkinja u komptoar.

„Šta bi ti rada Margareto?“ reče joj začudjeno nad takovom neobičnom smetanju.

„Jedna djevojka želi s vami govoriti.“

„A tko je ta?“

„Meni je posve nepoznata.“

„Zar ti nije rekla ime?“

„Rekla mi je, da vi i onako nebi znali tko da je, nego da samo izručim, da Poleska želi govoriti sa Editom Bergholmovom po nalogu Leona Gondy-a.“

„Odmah ću doći“ odgovori Edita drhćućim glasom.

„Oprostite dragi otče, samo za časak, ja imam nešto važnoga za obaviti.“

A nećaku odgovori služkinja: Petar Krubinger.“

Karlo se uplaši, probliedi i izadje naglo van, dočim je starac sam ostao u svom razmišljanju o posliednjem razgovoru nepitajuć si za djecu.

Najednoč stupi opet Karlo u pisaru posve zabunjen i padne na stolac i grčevitom rukom počme pisati. Odsuće Editino preseneti ga, te je nemirno sa svoje pisarije gledao svaki trenutak na vrata. Za nekoliko minutah povrati se Edita takodjer blieda i uzrujana, samo što iz njezinih očijuh sievaše pobjedonosni pogled, da je Karlo skoro sa stolca skočio. Ona se sjedne na svoje mjesto i progovori mirnim i ozbiljnim načinom.

„Moj otče, ti nisi na tvoju blagajnu posliednje dane dobro pazio, pošto si porobljen za osamdeset tisućah forintih u zlatu, dragom kamenju i mjenicah za Paris.“

„Šta? — šta ti to govoriš?“

„Kad budeš tvoje knjige iztraživao, naći ćeš, da si za osamdeset tisućah for. siromašniji.“

„Kako ti nisi to prije odkrila?“

„Jer su tvoje knjige krivotvorene, brojevi izpravljeni i jer nisam dvojila na poštenju jednoga Bergholma.“

„Govori diete! — šta misliš s tim?“ poviče starac motreć desno i lievo.

„Gledaj tamo onoga zlotvora, kako ga hvata drhtavica, nije znao da je već sve odkrito i neoprezno je radio. O netraži vrata prekasno ti je.“

Dok je Edita tako sborila tresla ga je groznica od straha i kao krpa blied htjede kroz vrata.

„Bože dragi! — moj nećak da je tat!“

„Tvoj nećak“ — reče prezirno Edita, „ti neimaš nikakvoga nećaka.“

U taj čas se naglo otvore vrata i nahrupi unutra Petar Krubinger, koga su gradski panduri nutra porinuli. Za njim stupi u sobu Leon Gondy, Poleska i jedan stari čovjek sav sguren i omršavljen od tuge i nevolje, da se je jedva gibati mogao.

Leon priskoči do Edite i poljubi joj ruku, a taj nevoljni starac baci se u naručaj Bergholma, dočim jedan redarstvenik prihvati gospodina Karla za ogrljak sa pozdravom: u ime zakona hvatam vas Louis Rigardin ili pravilnije Louis Krubinger, a u posliednje vrieme Karlo Bergholm.“

Mladi taj čovjek nije se branio ni malo i šuteć se postavio uz mučećega otca Petra Krubingera.

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Zemaljski raj. Bavarski kralj Ljudevit otvorio si je na jednom briežuljku kraj doline Grasvang, neku vrst samostana za svoje zanešene sanjarske časove, te ga uredio sa svom čarobnom romantikom.

Tu su briegovi odkopani i drugi nagomilani, premosteni i prerovani za umjetne špilje, u svrhu, da se stvori začarani vilinski dvor, kako ga nikakova fantazija nemože dragostnije i čudnovatije zamisliti. Na strani brežuljka, na komu se uzdiže kraljevska palača, nalazi se hram Venere i ta božica je iz najredjega, skoro prozirnog kararskog mramora izradjena, pravo najsavršenije remek djelo kiparsko. Iza toga hrama je u briegu izdubljena prostrana špilja kao ogromni tunel, u kom je umjetno jezerce, hranjeno iz svih vrelah okolice navraćenom vodom. Ciela nutrnjost pećine presvodjena je sedrom i sva razsvieta je žute boje, kao da se zlatni plameni razležu iz bojadisanih stakalah danom i noćom, uvjek dok kralj vani stanuje.

Idealni ćamac pliva na toj čarobnoj vodi, što nijedno čovječje oko negleda, kad se kralj tuda vozi. Špilja se grije uvjek i neprestano ako i neima kralja tamo, pošto je ta grijuća sprava već tako udešena. Vani pred ulazom štrcaju gorostasni vodometi iz čudnovatih hrpah cvieća i teku dalje podzemno, da opet na drugom mjestu izadju kao dražestni i slikoviti vodopadi. Tamo nezalazi nitko nepozvani i ta nekoja samo čudesa bi se mogla samo iz visinah bližnjih briegovah prikazati smielomu oku. Pred dvorom straže bavarski lavovi od tuča; široke mramorne stube vode do velike fontaine pred gradom, koj je nalik palaći versaljskoj, nu u poljepšanoj još arhitekturi. Oko cielog dvora protežu se sjenice od bršljana sa množinom uložinah, nakićenih kamenitimi idealnimi kipovi. Dvorane su najizabranijom sjajnosti u renesanci sa dragocienimi gobelini urešene peči, od oniksa i sve pokućtvo po kraljevih idejah izradjeno od prvih umjetnikah u Parizu, kako si to nitko pomisliti nemože, koj nije toga vidio. Kroz više godinah su neke stvari vezene i tu su se još mogle gledati, pošto su u samom dvoru te krasote zatvorene za svačije oči. Divno djelo je jedan zastor kod kraljeve postelje od crvenoga baršuna sa zlatnim vezenjem, koj je stajao osamsto tisućah forintih. Izvanredni ukus kraljevskih arhitektah pokazuje se u orientalnom kiosku koj nadkriljuje mačtu bajoslovne basne od tisuć i jedne noći.

Lov na kitove. U glasilu „Export" centralnog družtva za trgovačku geografiju ima poveći članak o lovu na kitove, iz kojega sliede ovdje najzanimivije crtice. Kitovah ima mnogobrojnih vrstih, od samo metar dugačkog delfina do onoga gorostasa od trideset metarah sa 60 cm. debelom slaninom. Poglavito se klasificiraju u dvie vrsti, u kitove sa zubovi i bez njih.

Prva vrst je za trgovinu od osobite vriednosti radi zubovah, koji su kod odraslog po deset metarah dugački i do 60 cm. debeli. Te ribe plivaju u redu na stotine, sve za jednom kao za svojim vodjom. Sa odraslimi je pogibeljno upuštati se u u boj, budući da razdraženi mogu uništiti brod i mornari znadu za njihova prebivališta, te jim se rado uklanjaju. Godine 1865. je takov silni kit u dvie ure razbio devet čamacah i ubio devet ljudih.

Zubati kitovi nalaze se u tropičnom, a oni drugi u mrzlom moru. Oni plivaju vrlo naglo, 14 do 15 miljah za jedan sat. Već od starih vremenah išli su mornari u lov, te se je već činilo kao da će jih nestati. Amerikanci su godine 1872. sastavili dioničko družtvo i to se je tako razvilo, da su imali godine 1855. svega 735 brodovah, koji su godimice do sedam tisućah kitovah ulovili.

Pošto tih kitovah zbilja sve manje biva, to je taj ribolov spao na 163 broda, koji po dvie i tri godine izostaju, a ima morskih kapetanah kod kitolova, koji 12 i 15 godinah nedodju kući. Boj sa starim kitom je veoma naporan i zahtieva veliku vještinu, a stoji dosta puta i ljudskog života. Jednom se boriše šestdeset satih, dok su tu strašnu golemu životinju svladali; nu izplatio jim se je trud, pošto je sam tuk ili mast iznašala šeststo centih.

Jedan kit, ubijen godine 1866. dao je deset tisućah galonah kitovine i može takov jedan lov donieti dobitka do 25.000 forintih.

Dogodilo se je već, da je ranjen kit 5000 stopah duboko se zaronio i pol drugi sat izostao, nu ipak napokon uhvaćen. Lov na kitove donio je Amerikancem od godine 1804 do g. 1877 dobitka do osam stotinah milionah forintih.

— Stari jedan vojnik dodje k popu na izpovjed. Izpripovjeda sve svoje težke griehe i napokon ga svećenik oslobodi od griehah, al mu naloži da kroz osam danah ima izmoliti svaki dan po 12 otčenašah. Stari soldat njekako oklieva i neide iz spovjedaonice, te ga pop upita zašto da neide kad je gotov, nu ovaj mu odgovori: Oprostite mi sveti otče, ja bih morao izmoliti 12 otčenašah, a ja — neznam više nego jedan.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 16. Tečaj I.

Jefferson Briggs.

Amerikanska pripovjedka

od

B. H.

(Konac).

U njega nebijaše nikakva straha radi kakove pogibelji. On je toliko krat u svom jogunluku prkosio smrti, pa mu opasnosti ovoga puta nisu bile niti najmanje na brigi. Tečajem njegovog putovanja dolaziše mu na novo sve pojedinosti i dogodjaji njegovog kratkog poznanstva sa gospodičnom Mayfieldovom. Ona mu bijaše svuda prisutna u pameti, on je čuo umiljati njezin glas, ćutio magnetički dodir njezine ruke, sve milinje koje mu je sjevnulo kad je njezine prste na usta pritisnuo — ali sve to bijaše mu samo kao sjetna uspomena. U njegovom daljnem udesu u njegovoj budućnosti ju nije gledao i ćutio samo slutnju svoje smrti.

Pripravljao se sada na put. Zastupnik družtva priobčio mu, da dok bude gotov, da mu se ćedu predati sve vrednote, pisma i depeše, kojih se je dobrano nabralo. Oružje i džebana nalaze se u škrinji na kolih. Manje hrabar i odlučan čovjek bio bi kod surovog i bezobzirnog tumačenja vladanja i branjenja možebiti izgubio svu volju za taj posao. Nu Jeffa to ne dirnu i samo oćutio laskavu pohvalu, kad mu je opravnik na koncu još izjavio:

„Nu ja sudim, da su kod glavnog ravnateljstva znali što rade, kad su upravo vas ovamo odredili. Ako vam se hoće, vi bi mi sada mogli što god pripovjedati, he? — Ovaj put imamo samo četiri pasažira za cielu prugu; nu moramo paziti; kako bi se lahko koj izdajica uvukao.“

U deset satih banu velikim štropotom i romatanjem očekivana kola pred vrata opravništva. Poznata nam jedna osoba spušta se kašljem i psovanjem sa boka. Bez da je opazio Jeffa ode izravno u pisarnu.

„Dederte gospodo,“ zagrmi Yuba Bill „pokažite mi toga ludoga momka, koga su Wells, Fargo & Comp. ovamo poslali, da jim njihovo zlato dalje opremi. Rad bih ga upoznati sa najmahnitijim magarcem u Calvaros County, koj je odabran, da s njim zajedno putuje u pakao — to sam naime ja, Yuba Bill. Žurite se s njim ovamo, jer neimam mnogo vremena.“

Predsjednik se nasmije i pokaže na Jeffa.

Oba se prepanu od čuda i Yuba Bill se prvi osviesti.

„To je laž!“ povikne on, „ili si je tko želio šalu i dosjetku s tobom zbijati, „Jeffe! Ako ja, koj već dvadeset godinah služim ovomu družtvu skočim kao magarac da se postavim onim prokletim hajdučkim puškam za cilj, kad me ravnateljstvo sladkimi riečmi maže i laska: „Ti si jedini osao, na koga se možemo osloniti, Bille,“ — zato nesliedi to, da moraš i ti što takovoga poduzeti.“

„Ja sam se sam ponudio, Bille," odgovori mu Jeff svojim starim prijaznim licem. „Nisam znao, da ćeš ti ovaj put na toj cesti voziti; ali u istinu Bille — Jeli da ti neodstupljuješ — da me nećeš pustiti dalje sa kojim tudjim čovjekom.

„Neka ide do vraga!" — ljutio se Bill i deset minutah bučio nad predstojnikom i bacio mu pod noge deset putah svu tu službu, psovao i grdio i napokon uzpenjao se, kako je to svatko očekivao na svoj bok, nu odozgor još pozdravljao čitavo družtvo s njegovimi običnimi kletvami i odjuri dalje cestom.

Putem mu Jeff izpripovjeda sve svoje pustolovije, ali Bill kao da i nesluša.

„Čuj me Jeffe!" reče na jednoč.

„Šta je Bille?"

„Ako dodje do gustoga, a tomu se možeš nadati — hoćeš li ti tvomu otcu reći — to jest, ako bi ja živ ostao — da ja s tim nisam ništa posla imao, nego da sam te ja po mogućnosti još odgovarao."

„Da," odgovori Jeff jedva na tiho.

„Možebiti da neće biti tako goropadno. Oni doduše znadu, kao da su polag stajali, kada je opravnik pružao u kola novce i zlato, bog jih ubio — da mi veliki kup blaga sobom vozimo, ali znadu ujedno, da smo se zdravo pripravili na doček."

„Ja nisam na to mislio, Bille; mislio sam na svoga otca!" Jeff priobči sad onaj slučaj u igraonici.

„Pa si ti zbilja onim cuckom tvojih težko zasluženih tisuć dolarah — —"

„Na igri dobljenih!" prekine ga Jeff.

„Hm, da!" Bill se mrmlanjem umirio i za nekoliko minutah pita ga dalje.

„Ti valjda još umiješ tvojom šestcievkom baratati kao i prije. Sjećaš se, kako si još kao dječak znao pogoditi dolar, koga sam ti bacio u zrak?"

„Nisam ja toga zaboravio."

„Na dva mjesta moramo osobito dobro oči uprieti. Najprije na ono šikarje, gdje je prije kovač stanovao, zatim na onom križoputu kod jalševine izpod tvoje kuće. Na obih točkah možemo se na dva načina s njima sukobiti. Ili ćemo stati i odma se s njima upustiti u boj, uzdajuć se na dobru našu sreću i na naš dugi jezik, ili ćemo potjerati konje i preletiti s našimi šestaci grajom i vikom, da se bude sve pušilo kao u paklu."

„Da," odgovori Jeff."

„Kod obih točkah je samo jedan „Ali" naime, cesta ide tik na rubu jednoga ponora, koj mjeri prieko dvie sto metara dole do rieke. Ako ti lupeži nam pogode kojeg konja i taj se sruši, tad bi se kola prehitila i mi bi svi skupa otišli liepo u Abrahamov naručaj!"

„A oni ipak nebi dobili novce!" odgovori mirno Jeff.

Bill izbulji oči u Jeffa, koj je bezbrižno gledao pred sebe, „ipak nebi dobili novce!" opetova i divi mu se — tad uzdahne i zamrmlja nješto kao: To je vražji deran!"

Na bližnjoj postaji mienjahu konje i Bill je osobno sve nadgledao i ravnao. Jeff se čudio novoj naredbi, a Bill mu priobčio, da sada nestanuju više na Summit-house-u. Taj hôtel da je sada zatvoren i sav posjed u privatnih rukuh; nekakov matora iz San Franciska da je sve kupio. Proti takovoj zloporabi trebalo bi stvoriti zakon.

Tu se je dakle izgubio i posliednji trag od obitelji Mayfieldove. Nikad više da nečuje o njoj — kao da se je obistinila njegova zla slutnja. Na cielom putu se je u sladkoj nadi ljuljao, da će se opet pod jednim krovom odmoriti, gdje je i ona nedavno prebivala, da će moći s kim progovoriti, koji ju je tu vidio. — — — To sve je minulo — — a možebiti da je tako i bolje. — —

Ta mala družba u kolih nije bila u dvojbi, da je nastao sada pogibeljni dio njihovoga putovanja, kad su se razsvietleni prozori zadnje postaje u noćnoj tmini izgubili. U kolih sjedeća oba oružnika počeše se zabavljati svojimi bojnimi pripravami, što Yuba Billu nije bilo upravo po ćudi.

„Volio bih" mrmrao je „da taj posao obavimo bez nepotrebnog praskanja s barutom, nu kad bih znao, da bi se ti lupeži, koji sigurno negdje na nas vrebaju zadovoljili, da zapapre ovoj dvojici salonskih policistah, nebi mario stati." — Ta izjava godila je Billu i

tad zamukne i oba prijatelja šutiše. Mjesec je svietio jasno, da se kola iz daleka mogahu vidjeti i tako prodje čitav sat. O čem si je Yuba Bill dalje glavu razbijao, to nije bilo moguće razabrati, nu Jeff sanjao je neodoljivom ljuvenom strasti o gospodični Mayfieldovoj. On je opet mislio na sve one dražestne časove — na sve je mislio — samo ne na smrt, kojoj je išao u susret. Ali —

„Jeffe," zovne Bill glasom, koji je očito naznačio važnost poziva.

„Evo me!" odgovori mu Jeff.

„Tamo u onom jalševom grmu!" a u kola reče: „Pozor, pripravite se!"

U kolih, koja su letila po cesti, kao da sama poznaju grozeću se pogibelj, čulo se natezanje kokotah na puškah i na revolverih.

„Jeffe" reče Bill, čudnovato pretvorenim glasom „daj, pridrži časak uzde."

Jeff jih preuzme, Bill se prigne do ormarića u kolih. Bijaše u istinu takova mirnoća u toj noćnoj tišini. Nigdje što čuti niti vidjeti u liepoj mjesečini samo šest čilih konjah u oštrom kasu.

Zatim žuti bljesk iz tmine jalševine i prasak; Yuba Bill ustane jednu sekundu i legne se pred noge Jeffove.

„Dali su mi, Jeffe! — ali — ja sam njihovu vatru izazvao! Čvrsto drži, uzde, negovori ništa! — Oni drže tebe za mene — mene za tebe. —" Taj grom je u Jeffu munjevitom brzinom razjasnio položaj. On je upoznao svu pogibelj i žrtvu Billovu i čutio je, da mu se valja osloniti na vlastitu snagu i vještinu.

Nepomično je sjedio na svom mjestu. I kao da je u tren iz zemlje niklo šest ljudih pod krinkom pograbiše konjem uzde. Kola moradoše stati. Dva u taman izpaljena taneta od oružnikah iz kolah, prva i posliednja prouzročiše, da je šest cievih kroz prozore u kola pogledalo i da su putnici žalobnim korakom kroz vrata na cestu izašli.

„No, Bille," pojavi se jedan glas, koga je Jeff odmah prepoznao kao glas kovača. „Nećemo vas dugo zadržavati; daj krcaj samo novce dolje."

Noga toga čovjeka stala je na kotač i za čas mogao je opaziti i prepoznati Jeffa. Jeff medjutim izpukne svietiljku, kao da će mu posvietiti, ali ujedno ju i potare i baci gorući stenj sa petroleumom medju konje, na što se ovi poplaše i divjim skokom potegnu kola više metarah dalje, a kovač padne pod kotače. Ali dočim je Jeff lievom rukom razbio svietiljku držala je vješta desnica donle sakriveni revolver i tane prozuji onomu lupežu kroz glavu, koji još nije bio prednje konje izpustio i kad je izpalio sve naboje, baci u grm kuburu i zamahne bičem i goni biesno. Zelenko se je junački pokazao povukav sve druge u skok, da su za mali čas kao striela napried jurili.

Desetak hitacah sliediše jih. Yuba Bill stenjaše.

Zar su te opet pogodili?" pita ga Jeff srdačnim čuvstvom, u toj gonguli skoro da je zaboravio na prijatelja.

„Nisu, mene nisu; ali konje. Ja to ćutim u njihovom bjegu. Pogledaj malo, Jeffe!" Jeff prihvati opet skoro suvišne uzde, jer su konji kao munje letili, da jih nebje moguće ravnati, ali zelenko počeo šepati.

„Za boga miloga!" povikne Bill i digne se uprkos ljutoj rani. „Nepusti ga da padne prije, nego prodjemo onaj zakret. On nesmije pasti, drži ga čvrsto, povuci ga živo gore — više — uzalud — on će se srušiti." — —

„Možeš li ti jednu minutu uzde pridržati?" pita ga Jeff naglo.

„Daj mi jih!"

Jeff preda uzde ranjenomu. Zatim skoči sa svojim bodežom u ustiuh prieko boka konju na hrbat i pravom mexikanskom gibkosti prepuza prieko glavah konjah do iznemoglog hromog zelenka; razreže konope i hamove i kad su kola došla do zakreta odpravi zelenka svojim nožem do ponora, gdje se ranjeni konj strovali, a kola dalje najvećom brzinom odjuriše. Bill je pokušao zaviknuti „Hura!" nu u onaj čas mu izpanu iz rukuh uzde i on se sruši. Kao postilion jašuć mogao je Jeff s konji vladati. Pogibelj kod ponora je minula, ali sva opasnost još nije prošla. Prvi konj na komu je on jašio, počeo je

kašljati — i još što više — znojiti se, ali taj znoj bijaše krvav! Iz jedne poveće rane curila mu krv. Srednji jedan konj takodjer ohromao je — posliednja pucnjava zlikovacah nije bila samo u bjesnoći izpaljena nego podpuno djavolski proračunana. Jeff ustavi kola, a konj se pod njim mrtav sruši. U toj noćnoj tišini čula su se iz daleka konjska kopita. On bje progonjen!

Od onih trijuh još čilih konjah najboljega izabrati, škrinju otvoriti i torbu s novci prieko ramena uzeti, a ranjenoga i bezsviestnoga prijatelja Billa pustiti u božjih rukuh — to sve bijaše djelo jednog trenutka. Junačine i vitezi ljubavi jesu vazda jednom mišlju obuzeti, a Jeff bijaše u ovom času od obih zaokupljen.

Osamdeset tisuć dolarah vriednosti u zlatnoj prašini i njegova vlastita težina bijaše dovoljni teret za svakoga brzca konja — pa ipak je konj trčao kao vjetar. Na jednoč slušaše Jeff pozornije. Konjska stopa, osobita čudnovata stopa, čula se sve bolje. Gorko se dosjetio te stope. Ogleda se i opazi na vrhu briežuljka prvoga svoga progonitelja. Bijaše to kovač i jašio najbržeg konja sve okolice — Jeffovog vlastitog konja — Rabbitu! Al sada se Jeff već uhvatio ravnice i nedaleko se je pokazala njegova nekadašnja, sada posve zapuštena kuća Half-Way-house. Jeff bijaše tu dakako kao kod kuće i zakrene u šumicu, u Miss-Mayfield-šumicu! Tu se je šumski put dielio. Tamo bje staza samo njemu dobro poznata — jedan skok prieko grabe pak onda natrag drugim putem i eto ga opet na glavnoj cesti, od koje je presjekao veliki komad. Kao indijanskim duhom napojeni biesni divjak stao je kovač pred Jeffom.

Sad je hora! — jedan dobro napereni hitac čvrstom nakanom prekine životnu nit kovačevu i mimogred Jeffovu pogibelj. Mimogred samo, jer se je za čas na brežuljku pokazao Jim Dood, prijašni ovrhovoditelj ovoga kotara, ali kad je vidio, da mu se vodja kao da je pijan nagnuo na stran, pa zatim s konja se omaknuo, dočim je Jeff svoju Rabbitu opet uzjašio i našao na njoj pune samokrese te dalje odletio, zaključio je on obzirno i neopaženo sliediti ga.

VIII.

Ali Jeff ga nije vidio. Njegovo sve nastojanje bijaše samo na jedan cilj uprto — naime da se gdje god spasi pod krov, kod koje najbliže naselbine, u Summit-house — odkuda bi mogao priskočiti u pomoć svojim drugovom. S toga je tjerao Rabbitu s nova i ona je poznala jahača, ali sada nebje vrieme za gladjenje. Ruke ga ljuto boliše, izpekao se da mu se koža ogulila. K tomu mu iz jedne rane na glavi krv kapaše. Do Summita imao još dobar sat jašiti, ali cesta bijaše dobra i liepa mjesečina; on je znao što Rabbit podnositi može, a istom bje deset satih.

Kad je u daljini jošte nejasno opazio sliku od Summita, pograbi ga opet prijašne sanjarsko čeznuće i pričinilo mu se, kao da su satovi posliednje grozne borbe već više godinah minule, kao i svi ostali dogodjaji njegovog života od kad je posliednji krat ove predjele gledao, a kako se je od onda sve promienilo — čudnovato promienilo! Što je iz daleka Jeff vidio, kao da su suše i sjenice, to bijahu stakleni cvietnjaci za exotičko bilje. Summit hôtel postao je slikovito zaselce, liepa villa sa kućicami za radnike i težake, sa liepimi perivoji, polji, krasnom ogradom i ukusnim ulazom. Bez dvojbe da je ovdje bogatstvo i umjetnost gospodarilo.

Lajanje pasah označilo mu je, da je došao do glavnih vratah. U gornjem spratu vidjeti bje još luć, isto tako u doljnih poslovnih prostorijah.

Čim je nadošao, obkoliše ga čitava smjesa ljudska, kinezi, Vaqueros i sluge od domaće amerikanske pomješane boje. On jim je svoje želje očitovao, nu oni mu odgovoriše, da to spada na „Major domus-a“ ili na „padrona“ gospodina Wilsona, koj je medjutim i sam došao, kad mu njegovi ljudi poručiše. Bijaše to čovjek srednje dobe, dostojanstven i odlučan muž. Sa malo riečih poćerao je ta zijala, da priprave sve za izpunjenje Jeffovih željah i obrati se zatim na njega samoga.

„I vi ste ranjeni, stupite bliže!“ Jeff sliediše ga kao omaman u kuću i kao da sanja i trudio se da se osviesti, ali u zalud. I to mu se nije razjasnilo, da mu je ljubezni gospodar glavu hladio i liekovitih mirisah dao disati, i da je Wilson sa nekoliko besjedah, na koje se nije mogao sjetiti, izašao napolje. Jeff nije znao, da li je zbilja bio nesvjestan ili istom nakanio se onesvjestiti — on se je vazda plašio takove ženske slabine. Onda je opet pomislio, da je još i gorje ranjen nego što je znao. Pokušao je, da se osokoli i razgledao si po sobi pokućtvo. Jeff je jedankrat samo sjedio u takovom naslonjaču i sad mu se motahu po pameti razne uspomene mladosti, u kojih mu i takove luxuriozne uredbe bijahu poznate i gdje je njegov otac takodjer ulogu igrao. Siromašnoga Jeffa spominjala je goruća glava, boli ranjenih rukuh i sva časovita nemoć, da su mu to posliednji trenutci života.

Ugodni, ljuveni miris pričinio mu se kao da je napunio sobu i sjećao ga na krasan sastanak sa gospodičnom Mayfieldovom. Bojao se, da će pasti u podpunu nesvjest i pokušao se podići, kad su se vrata otvorila.

„Možemo li mi štogod za vas učiniti? Mr. Wilson je sam otišao potražiti vašega prijatelja, a Manuela poslao je po liečnika!“

Njezin glas. Skoči u vis i ogleda se. U otvorenih vratah stojaše — ona. Ona vrisne, probliedi i korači do njega, stane i nasloni se na kamin.

„Nisam znala, da ste vi ovdje!“

I kad je sada glavom u istinu pred njim stajala, izčezne Jeffov san i slabost i on se obrati k njoj, opet onaj stari stidni i plahi Jeff.

„A ja pak nisam slutio da vi ovdje stanujete, Miss Mayfield!“

„Da ste nam bar poručili, da ćete doći,“ predbaci mu i zarumeni se opet.

Zabunjen od svog čudnovatog položaja i od ljuvenog milinja primio taj mali ukor kao nešto naravnoga, i odgovori kako mu je zbilja žao da toga učinio nije.

„Vi bi mogli bili znati.“

„Šta, gospodično?“

„Da sam ja ovdje — da vam se je samo htjelo to znati!“

Jeff nereče na to ništa, obori oči k podu i gleda si opaljene ruke. Miss Mayfield opazi mu rane na glavi i na rukuh i nemogaše dosta žaliti njegove boli.

„Moj svak mi je o vaših pripećenjih pripovjedao, ali ja nisam znala dok nestupih u sobu, da gospodin, komu treba da pomognem, da je onaj isti, koji je nekad svaku moju pomoć odbio — koji me nije razumio i ljuto uvriedio! — Oh, oprostite mi Mr. Briggs —“ (on se bijaše ustao) „nisam ja zlo mislila, ali gospodine Jeffe — oh — (primiv ga za ogorenu ruku i nehotice dirnuv u ranu da je od boli Jeff zavikao) — o Bože, šta učinih? — ali Mr. Jeff, iza svega toga, što se dogodilo, iza onoga kako ste se prama meni izrazili, ah, kad se sjetim, da ste bili u onom groznom mjestu Campville i kasnije dva mjeseca u Sakramentu — tu bi mi bili mogli javiti, kako da vam ide, vi biste bili morali to učiniti.“

Jeff se okrene k njoj. Njezino lice, ljepše i zdravije nego ikada, oduševljeno od mislih, koje djevojačko njezino ćućenje jedva odkrivalo, približilo se njegovim ranam. Pred njezinim poštenim i srdačnim pogledom pala mu je koprena sa očijuh, i po njemu samu skovane negve razriešiše se. I obori se na koljena pred njom, dočim ona padne u stolac od kojega se on upravo ustao.

„Vi ste otišli, ali ja — ja ostadoh“ reče mu priekorno.

„Nisam imao više zavičaja, Miss!“

„Niti ja ga neimadoh. Moradoh kupiti ovu kuću ovdje,“ primjeti umiljato, „i moje prijatelje nasnubiti, da se ovamo nasele, za da u slučaju, da Vi —“ zacrveni se i zašuti.

„Oprostite mi Jessi!“

„Dopustite mi, da ste malo — ma bilo još tako malo — zlobno postupali na pram meni?“

„Jesam!“

Miss Mayfield uzdahne i opaziv on njezine suzne oči i gorući obraz ukrade mu se ruka oko nje . . . i sastaše se njihove usne prvi krat.

„Jeffe,“ osviesti se na jednoć gospodična Jessi i postade opet praktična kao stara majkica, „ti moraš odma pustiti da ti se ruke zaviju.“

„Da,“ odgovori Jeff radostno.

„I odma se moraš leći u krevet.“

Jeff ju začudjeno pogleda.

„Moja bi sestra pravo mislila, da je već odviš kasno u noći za mene, da sam sa stranim gospodinom sama.“

Ta misao, da je gospodična Mayfieldova budi komu na ovom svietu dužna odgovarati, bijaše Jeffu nešto posve novoga. Ali on odgovori brzo.

„Ja moram još pričekati, dok donesu Yuba Billa — on je za mene žrtvovao svoj život.“

„Nu, to ćeš mi još pripovjedati, tako dugo još mogu ostati.“

I Jeff počme svoje pripovjedanje. Kod sukoba sa kovačem prestane za čas: „Meni se čini, Jessi, da sam ga ustrielio.“

Miss Mayfield malo se je žalostila nad tim slučajem pogibelnoga razbojnika i susjeda.

„On je tebe ranio, Jeffe“ tješila ga gladeć mu kosu s lica.

„Ne,“ padne joj u rieč „to je moralo već prije biti, kad sam —

„Dobro“ primjeti uvjeravajuć ga Miss M. „ali on bi to bio učinio, da se je podufao. I ti si uprkos tomu spasio zlato i ovamo dopremio. Siromašni, dragi moj Jeffe!“

„Da,“ reče Jeff i poljubi ju.

„Pa gdje ti je?“ pita ga i ogleda se po sobi.

„Na mom konju vani,“ odgovori Jeff nemirno i uzrujano dignuv se, „idem da vidim. —“

„O ti neoprezno diete,“ reče gospodična Mayfieldova i skoči da uz njega ide pogledati, šta i gdje je to spašeno blago.

Izidjoše na verandu ruku o ruku kao djeca. Rabbite nebje više u dvorištu. Miss M. prizove jednog Vaquera.

„Ah, da! Konj od kabalera, sjećam se, da je onaj drugi kabalero konja sobom odpeljao.

„Drugi kabalero? zavapi Jeff.

„Si Sennor; drugi gospodin; koji je s vami došao, ili nešto kasnije za vami. Vaš prijatelj, kako reče.“

Jeff klone do stiene i pogleda plaho gospodičnu Jessi-u.

„O Jeffe! negledaj me tako, ja znam da sam ja kriva, što sam te zadržala — to mora biti nekakovo nesporazumljenje — vjeruj mi Jeffe!“

„Nije to nesporazumljenje“ odgovori Jeff hrapavo. „Hodite“ zapovjedi slugam „žurite se i dopeljajte mi — dalje mu usahne jezik i pokušao je rukama jim naznačiti — posrne par korakah i sruši se bezsvjestan na zemlju.

„Pomozite, odnesite kabalera u modru sobu“ povikne gospodična Jessi, blieda kao smrt „a vi Manuele, čujte me što ću vam reći. Vi poznate svakoga lupeža i varalicu ciele okolice bio mužki ili ženska. Konj i torbe moradu sutra u jutro biti opet ovdje, pa makar bi morali još jedankrat toliko platiti, koliko je sve vriedno.“

„Si Sennora!“

Jeff ležao je u ljutoj groznici i mahnitosti. Stenjao je rieči „Bill“ — „Novci.“ Treči dan mu gospodična pruža u času, kad bje k sebi došao — pismo od Express družtva, kojim mu potvrdjuje, da je podpuno i u redu primilo novce i svu vrednotu, te zahvaljujuć mu se za njegov požrtvovni trud, šalje mu ujedno kao nagradu znamenitu naputnicu.

Jeff se digne u krevetu i prihvati si glavu obim rukama.

„Rekla sam ti odmah, da je tu nekakovo nesporazumljenje. Konj i novci našli su se odmah“ reče Miss Mayfield „vidiš, da sam ja to odma pogodila.“

„Da — a — Bill?“

„O, tomu je već mnogo bolje, te će već buduće nedjelje moći odputovati.“

„A — Jessi?“

„Tiho! — Ti moraš sada spavati!“

Poslie nedjelje danah predstavila je ona Jeffa svojoj svasti, kao svoga najstarijega kalifornijskoga znanca. Poslie novih opet osam danah predstavila ga je kao svoga zaručnika, i da su već godinu dana u duhu bili zaručeni. Mr. Wilson, koji u ovaj prediel samo

s toga došao, što je to bila želja njegove bogate supruge i još bogatije šurjakinje, pozdravio je ovaj savez kao vrlo dobro došlu sgodu, da opet otidje od tih briegovah i obavjestio si odmah roditelje na jugu o sretnom izboru. Yuba Bill bje Jeffov djever.

Ime „Briggs“ ostalo je u kotarih od Indomene i Calvaros vele ugledno. Mr. i Mrs. Briggs imadjahu u čitavom svom životu samo jednu malu razpravu. Jednoč je kod pregledavanja starih računah našao Jeff neki izdatak od dvadeset tisućah dolarah bez namire.

„Šta je to bilo — Jessi?“

„O, ništa, Jeffe!“

Ali Jeff kao točan gospodar obitelji počeo dokazivati, kako treba u novčanih poslovih potanko sve dokaznicami obložiti itd. i pita na novo, kakovi da su to bili izdatci.

„Dragi Jeffe, ja bih volila, da ti to nemoram kazati!

„Žao mi je, ženo, ali ti ja to nemogu propustiti!“

„Dakle kad silom hoćeš da znaš — tih novacah mi je trebalo, da od onog lupeža Jim Dooda odkupim tvoje torbe sa zlatom „odgovori mu uztezuć liepa mala gospodja Jessie Briggs.

Leon Gondy.

Gradska pripovjest iz Genta.

(Nastavak).

Sanjam li? — gdje sam? — šta to sve znači? Tko je ovaj stranac, koj me je zagrlio — govorite! Zašto dolaze stražari u kuću prvoga savjetnika grada Genta?“

„Ja sam tvoj brat Pavô!“ reče stranac i ti ćeš mi oprostiti, da sam na ovaj način k tebi došao, kad ti budem izpripovjedao, šta sam sve pretrpio od ovih dvajuh lopovskih zlotvorah. Hvala budi ovomu plemenitomu mladiću što sam još živ.“

Sada se je razvio prizor, koga bi težko bilo opisati, samo toliko budi rečeno: da je trgovac Bergholm na pol onesviešćen pao u stolac, te su ga Leon i Edita ljubezno poduprli, da je straža oba uhvaćenika odpeljala i da je krivi Bergholm Karlo priznao, da su ukradjene stvari sve u njegovoj sobi zatvorene.

Pripovjedka što ju je Poleska strancu priobčila, koj joj se je činio vriednim svega povjerenja glasiše ovako:

„Ja sam sirota i nisam nikad svoje roditelje poznavala. Prije trinaest ljetah primiše me vriedni ljudi, prijašni vlastnici ove gostione iz milosrdja, da me odhrane i bili bi me priznali kao svoje diete, da nisu oba naglo umrli i to pod osobitimi okolnosti. Krčma bude zatim preuzeta po jednom čovjeku, koj se zvaše Petar Krubinger, premda je bio Francez, te mu bje ime Rigardin. Imao je sina u mojoj starosti, s kojim sam odrasla dok sam mogla dvoriti putnike i u kući raditi. Taj krčmar bio je pun raznoga znanja i kod podučavanja njegovog sina koristila sam se i ja u mnogom, ali njegova su načela bila u ostalom opaka. Neznam kako je to, da ga već u djetinstvu nisam nikad mogla nego omrazom i zlovoljom gledati, a kad sam kasnije opazila, da je on harambaša od razbojnikah, koji su u tih šumah haračili i da je ova gostiona samo lovka za putnike, to bih bila rada kuda utekla, ali to bje prekasno i nemoguće. Mene je njegov sin previše zanimao. Mladić bio je slabahan, ali je otac svojimi opakimi nauci kvario dobro srce, što sam opet ja uvjek gledala popraviti, koliko sam znala. Njegovom otcu sam dosta puta predbacivala

to odgojenje, što je on izprva meni vrlo za zlo uzimao, nu kasnije zašutio, jer mu bje namjera uzeti me za ženu. Njegova nakana bješe povratiti se natrag u Francezku, dok si sastavi poveću svotu novacah i doskora mu se k tomu pruži prilika. Jedan mjenač trebao je u svoju pisaru vještoga komija, zvao se Bergholm."

„Bergholm!" povikne Leon začudjen, „Rigardin." —

„Poznate vi ta imena?"

„Da, da, poznam; ali govorite dalje."

„Posredovanjem rodjakah u Parizu dobio je mjesto, gdje je 12 mjesecih ostao i napokon svoga gospodara, koj mu je sve povjerio — porobio i pobjegao. Mjenač, plemenite ćudi muž nije ga progonio a on ode opet k svomu staromu zanatu. Htjede upravo ostaviti ove krajeve, kad mu na jednoč opet dodje druga zlotvorna misao na um. Jedne večeri kasno dodje jedan starac putnik k nama na konak, jer nije znao pravog puta. Pitao je, da li bi mogao još za koj sat prispjeti u Gent. Reklo mu se je, da je još prilično daleko i da bi više satih u noči morao kroz šume jašiti, te on težkim uzdahom odluči ovdje prenočiti. Zapovjedao je, da mu se konj u štalu stavi, a prtljaga, pištolje i sablja u sobu donesu i potraži večeru. Taj čovjek morao je biti daleko po svietu. Kad je bilo jelo gotovo, pozove i nas k stolu i naruči veliki vrč vina.

„Jeste li vi već davna u ovoj kući?"

„Više godinah" odgovori mu Petar nepovjerlivim pogledom.

„Ja pitam radi toga, što sam bio mnogo godinah u Ameriki pak bi možebiti i od vas mogao što razumjeti od mojih rodjakah."

„Moguće, gospodine."

„Jeste li u Gentu što poznati?"

„Poniešto" odgovori mu Petar nemirno.

„Jeste li vi kad čuli o njekom Filipu Bergholmu?" — Moj gospodar htjede upravo da metne čašu na usta, al čuvši to ime zadrhta da je skoro sve vino prolijao i kad se je malo opet oporavio odgovori: To je najbogatiji trgovac u Gentu i otac jedinice kćeri."

„Hvala bogu, dakle moj brat jošte živi!"

„Vaš brat?" pita Krubinger čudnovatim pogledom.

„Da, moj brat. Ja sam ga u ludoj mladosti ostavio i vraćam se obogaćen u domovinu. Sit sam tudjega svieta i želim svoje stare dane u miru proživiti. Znatiželjan sam hoće li me prepoznati.

„O, doista da će. Ja vam moram reći, da sam ja više godinah u njegovoj kući služio i da nije bilo dana, da nije spominjao svoga izgubljenoga brata. Njegovoj dobroti imam zahvaliti, što sam danas neodvisan čovjek."

Stari gospodin slušaše ga vatrenim očima, ali Louis i ja začudjeni nepojmismo jošte što taj grozni lopov snuje.

„Vi ste dakle moga brata vidjeli?" pitaše Pavao Bergholm razveseljeno. „O dobri moj Filipe, uvjek je bio vierna duša. Ja bih želio, da je već minula noć, da ga mogu što skorije zagrliti."

„Krevet bi bio za vas pripravljen, ako vam se hoće u starom mlinu prenočiti."

„Meni je to svejedno. Ja sam stari vojnik i spavao sam po mexikanskih briegovih na tvrdoj zemlji, pa zašto ne u udobnom mlinu. Probudite me samo dosta rano, ja ću već konobaricu dobro obdariti."

S timi riečmi pograbi svoje stvari i oružje i otidje u mlin, dočim mu Petar kazaše put. Nas dvoje ostadosmo u kući i pogledasmo se u čudu, sluteć da je nakanio novi zločin pridružiti ostalom lopovluku, ali neznasmo šta da činimo. Petar se povrati, zatvori vrata i sjedne k vatri nješto zamišljen, a mi se neufasmo da ga što pitamo.

„Louis" reče najposlie „hoćeš da jednim udarcem postaneš sretnim, da stupiš u sviet pun bogatstva i častih i da budeš sinom najbogatijega trgovca?"

„Kako to" pitasmo obadvojica na jedan put.

„Ja znam cielu poviest te obitelji Bergholmove. Pavao se smatra da je mrtav; pa neka ostanu u toj misli."

(Svršit će se).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 17. Tečaj I.

Lihvarov poklon.

Englezka novela.

U jednoj starinskoj sobi neke uzke ulice u Londonu, blizu Sohosquara sjedio je jedan pristar čovjek. U toj sobi bijahu tapete izgrižene, pokućtvo izderano, sve zaprljano i izlizano, po stienah slike iz prve dobe umjetnosti malo vriedne, zastori kod prozora čadjavi, kao da su čokoladom bojadisani. U sredini sobe pisaći stol, za kojim starac pisaše. Taj čovjek bavio se je posudjivanjem novacah; bilo mu je po prilici šestdeset do šestdeset i pet godinah. Lica duguljasta i žuta kao da je iz šimširovine iztesano, oči hladne i bliede a obrve duge i tamne kao od stare sove i orlov nos; brada sakrivena u zamazani vratni rubac — to mu je bio portrait.

K tomu lihvaru dodje mladi jedan čovjek zanimivim izgledom i dobro obućen, premda ne osobito novo i fino — ali po obliku moglo se je vidjeti, da je naučen živjeti u boljem družtvu. Čelo mu bijaše nabrano, oči mu sjevahu čudnom vatrom i duga smedja kosa mu neuredno visijaše preko obraza — baš kao da je odlučio u svaku cienu postiči svoju želju, pak bio odpor kakov mu drago. Naklonív se pozdravi prisilnim mirom novčara.

„Koliko sam razumio — vi pozajmljujete novacah?“

„Da, kadkada, uz dovoljnu sjegurnost“ odgovori lihvar mjereć stranca i njegovo odielo.

Malo zatezuć, jer mu hladnokrvni način odgovora uzeo bodrost, nastavi: „Čitao sam vaš oglas u novinah“ — ali lihvar nepomično samo sluša i čeka, što će mu dalje pripovjedati. „Ja imam kako ćete iz ovih papirah uvidjeti nasliediti liepi imetak.“ Lihvar posegne za timi artijami i flegmatično pregleda spise, dočim mu stranac tumači sadržaj. Iz jedne listine, koju je osobito motrio čitao je ime i namrgodjeno ga zapita „vaše je ime gospodine — Bernhard West?“

„Da,“ odgovori ovaj i uzme u ruke jedne novine, u kojih opazi upravo napomenuti oglas:

„Novacah u svakoj svoti može se imati uz osobnu sjegurnost ili stvarno jamstvo. John Brace — Street, Sohosquarre od 10 do 5 satih.“

Za kratak čas složi novčar sve papire opet kao i prije i vrati jih strancu. „Nije vriedno ništa, upravo ništa; ta baština nije sjegurna. Imate možebiti kakovo drugo jamstvo?“

„Zar mi na ovo nemožete ništa posuditi, makar i malu koju svotu?“

„Niti jedan šiling (50 n.)

„Nebih dakle mogao dobiti — petdeset — trideset — ili makar samo dvadeset funtih sterlingah?“ primieti stranac nemirno, ali žilavo kao utopljenik, koj se hvata i za slamku.

„Da, to bi mogli“ i West čekaše dalje očitovanje.

„Na osobnu sjegurnost.“

„Ja sam pripravan odobriti vam svake kamate; moji su izgledi povoljni! — ja mogu —“

„Prijatelja naći, koj će jamčiti za kamate.“

„Za glavnicu i za kamate, mislite vi?“

„Samo za kamate i za pristojbu životne asikuracije.“

„Pak koliko bih tad mogao dobiti?“

„Sto funtih i više ako želite — svaku svotu, ako je jamčitelj sjeguran.“

„Ali kamati su valjda visoki?“

„Nipošto: četiri do pet po sto, kao i kod inih hypotekah.“

„A osjeguranje života?“

„Vi se osjegurajte na pet sto funtih i platite unapried pristojbu sa kamatami.“

„Za pet stotinah — to jest ako pozajmim. —“

„Stotinu“ odreže mu lihvar. „Ljudi koji si novac posude neriskiraju ništa. Oni mogu umrieti a od pet družtvah osjegurajućih mogu četiri bankrotirati a peta će možebiti platiti.“

„Ali to nije vjerojatno“ — opazi West začudjen nad tolikom poslovnom opreznosti.

„Ja nevelim, da je vjerojatno“ odgovori već nestrpljivo radi slabih pojmovah stranca „ali moguće jest, a ja želim biti sjeguran.“

„Pak kako bi se to dalo izvesti?“

„Vaš jamac, naravno čovjek od imetka, dati će nam izpravu, u kojoj se obvezuje na točno izplaćivanje kamatah i premije — to je sve.“

West se zamisli — i sva nada, koja mu za čas razveselila dušu, izčeznu razumivši lihvara i njegov predlog.

Sječao se je jedne tabele za osiguranje života i proračunao si da bi premija sa kamatami iznašala do dvadeset po sto i da bi izprava obvezala jamca, da za njega toliko na godinu plati. On je doduše bio osvjedočen, da bi sam mogao točno to plaćati i napokon bio bi pripravan i te težke uvjete izpuniti — ali gdje da nadje prijatelja poruka? Sve je redom prešao u duhu, ali nedodje niti na jednoga, koj bi htjeo preuzeti takovu obvezu i tu se opet obrati zdvojno na novčara.

„Ja neimam niti jednoga takovoga prijatelja, od koga bih mogao se takovoj uslugi nadati. Zar neima nikakovih drugih pogodbah, ma bile još toliko težke, da dobijem nješto novacah, makar i još manju svoju, ali za koju bi ja sam bio odgovoran?“

„Nikakovih“ odvrati mu lihvar i počme dalje pisati svoje pismo.

„Ja bih vam platio i trideset po sto!“

„Nije moguće.“

„Petdeset.“

Lihvar samo mahne s glavom.

„Sto procentih!“

„Ne.“

Molitelj zajma napokon ustane, da se udalji, ali kod vratih se jošte jednom okrene od očajanja blistajučim očima, stupi do stola i prekrstiv ruke progovori sa muklim glasom, utaloživ si strast, u kojoj bje sakrito čuvstvo slično morskoj oluji. „Čujte me gospodine! — Ovdje se radi o životu ili smrti; ja moram imati novacah prije nego sunce zadje. Posudite mi dvadeset funtih a ja ću vam za dvanajst mjesecih povratiti sto funtih. Ustupiti ću vam svu moć nad menom, koju vam zakoni dopuštaju i dajem vam poštenu rieč, koju nisam nikad porekao.“

„Nedržim ništa do poštene rieči“ odgovori mu hladnokrvno, „poštenje nevriedi u poslu mnogo — a što se tiče zakona, to veli stara poslovica „iz ničesa nepostaje ništa.“

Bernhard West motriše to mrzlo kamenito lice i bezstrastvena mirna usta, iz kojih su protekle te nečuvstvene rieči — motriše ga sa duševnim ogorčenjem muža, koj se je uzalud ponizio — ali ipak se ga je na novo primio kao što se utopljenik u burnom moru hvata i zdvojno za najstrmiju pečinu. Stupi bliže i metne ruku na rame lihvarovo, koj se uplaši od vatrenog pogleda toga nepoznatoga čovjeka, koj mu zlokobnim pouzdanjem svečano prosbori — da se neka uvaži: „Stari mužu! ja sam na rubu očajanja. Prije nekoliko mjesecih umre mi moj otac i neostavi nikakova imetka, nego težke obvezanosti, koje mi sapinju svako kretanje. Nisam imao vremena niti mira, da radim kako bi treba u mom položaju. Danas sam izdao posliednji šiling. Odviš sam ponosan nego da idem prosjačiti, a posudjivati znaći toliko kao pro-

sjačiti ako se zna, da je dotični u nuždi. Nu ipak sam si sakupio blaga, koje me može za kratko načiniti bogatim čovjekom. Slaba sredstva moga otca izcrpljena su u svrhu mojih znanstvenih študijah. Za jedan sat oslobodit ću se od svih težkih jadah života i kad umrem, nestati će i mnogih resultatah mojih mnogogodišnjih naukah. Ja hoću još posliednji put da pokušam sreću. Pozajmite mi deset funtih — to jest, samo deset nedieljni život, i zaklinjem vam se — ako budem jošte živ, da ću vam vratiti ne dvadeset — nego stotinu — ili tisuću funtih. Dopustite mi — da je to pošteni predlog a s druge strane, zar to ništa nevriedi jednomu čovjeku spasiti život?" i kod toga svršetka nasmije se stranac gorkim ruglom, da su lihvara zone pobijale.

Novčar s tisne s pleči bez da gá je vidljivo ostavila njegova apatija i nereče ništa. Možebiti da ga je potajno strah pograbio, da čudnovati njegov klient namjerava posegnuti prieko njega u blagajnu, ali ta bojazan ga minu, kad je opazio, da taj gospodin zamuknuv spusti ruku i mirno kroz vrata prodje. Novčar se odahne, kad ga taj propali čovjek ostavi i razna čuvstva boriše se u njemu.

Bernhard West stao je još nekoliko časovah pred kućom, neznajući kuda da se okrene — premda u tom položaju mu svi putevi bijahu jednaki. Najednoč se odluči i ode naglo desnom stranom napried. Već se je smatrao u naručaju smrti. Ništa ga na svietu nemogaše više zanimati; neobziruć se niti desno niti lievo, nije niti opazio, da netko za njim hrli i da ga zove da neka stane; ali ga ustavi kriepka mužka ruka, primiv ga živo kao kakove klešte.

Zlovoljno se i začudjeno okrene, jer nije bio razpoložen, da na kojekakova pitanja odgovara. Ali nebje to nepoznato mu lice — nego novčar sam, koj mu u ruke tišće dvie Banknote po dvadeset funtih (400 for.) i zasopljen reče: Evo uzmite ove note! — uzmite, molim vas" opetova, dočim ga mladi čovjek udivlenjem jedva sboreć pita:

„Vi primate dakle moje uvjete?"

„Ne!" odgovori lihvar, ja vam to prikazujem. Razumite me. Ja velim, da vam prikazujem. Ja sam star čovjek i nisam nikad nikomu šta prikazao! — Povratite vi meni te novce, kad vas bude volja, i kako vam se svidi. Ja neimam nikakovoga jamstva — niti mi ga nije treba, neračunam na to dalje, svršen posao!" — Posliednje rieči izgovorio je lihvar njekim vitežtvom, kad se promisli, kolikim je on nadvladanjem samoga sebe odlučio se na taj korak. „Evo vam, uzmite, brže, brže! — i slušajte savjet staroga čovjeka: Na svaki način treba da se novac služi, ali nikad neposudjuje bez jamstva — Sjetite se toga!"

Starac nježno odriue Westa i odbježi naglo doma, dočim je mladić okamenjen nepomično na cesti stajao. —

Tri mjeseca zatim dodje Bernhard West opet pred vrata novčareva i pokuči.

„Jeli je gospodin Brace kod kuće?" pita uljudno djevojku, koja mu je otvorila.

„Ne, gospodine, jučer su ga zakopali."

„Zakopali?" povikne stranac žalostno začudjen.

„Da, Sir; možebiti da izvolite sa Miss Brace-ovom govoriti, ako imate što važnoga?"

„Da, bilo bi mi vrlo ugodno" reče West „i ako sazna uzrok moga posjeta, to će me doista izpričati."

Djevojka ga odvede u sobu svoje mlade gospodjice. West unidje plaho, jer se bojaše, da je nepristojno odma iza takovoga udarca pohadjati, ali ga je nešto sililo, da se čim prije oduži. Liepa djevojka od 18—20 godinah stupi pred njega i zaplakane modre oči dirahu ga čudnovito u njegovoj zabuni.

„Ja dolazim da platim plemenitu jednu uslugu. Dopustite mi, da vam izrazim moju iskrenu sućut na gubitku jednoga muža, komu imam život — da, i više nego život zahvaliti." West umukne i u zalud se trudi da uguši čuvstvo, koje mu daljnju rieč branilo.

„Moj otac, da vam je učinio kakovu uslugu?" upita ga mlada djevojka živahno i motri plemenite poteze njegovoga lica, na komu bjehu jošte poznati znaci težke patnje, nu ipak neizgledaše onako mršavo i divje, kao da dan njegovoga sastanka sa novčarom.

*

„Doista neočekivanu i plemenitu uslugu“ reče West i pripovjedaše joj o velikoj krizi njegovoga života, nu zamučav prvi dio onoga prizora.

„O ja znam, tako je bilo“ odvrati veoma razveseljena djevojka —“ ja znam dobro, da ón nije bio tako pohlepan — i tako tvrda srca, kako ga izvikaše i kao što se je i sam činio. Ja znam, da je bio plemenitoga srca uzprkos prividnoj lakomosti. O za cielo, vi niste jedini, komu je on tako pomogao.“

West joj nehtjede dobro mnienje o njezinom otcu oteti, i diviše se njezinom oduševljenju. „Uslied nesebične darežljivosti vašega otca nalazim se sada razmjerno u dobrom položaju. Ja sam došao, ne samo da se odužim, vjerujte mi, da to nije obična samo zahvalnost, koju ćutim: bez dvojbe nasliedujete vi i čitavi imetak vašega otca — tu dakle nemogu vam nikakove usluge ponuditi. Ali se usudjujem vas umoliti, da nezaboravite, da imate u meni prijatelja, koj će biti uvjek pripravan na svaku žrtvu i u svako doba, gdje se bi moglo raditi o vašoj sreći i dobrobiti.“

West umukne, jer mu se izraz lica djevojke činio zabunjen.

„Vi dakle neznate — da sam ja samo primljeno diete! — da neimam nikakovih rodjakah; da je moj otac bez oporuke umro, da će zakoniti nasliednik, koj u dalekom svietu živi i bez čije volje se ništa preduzeti nesmije — svu imovinu k sebi povući, što ju je otac ostavio, da mi je kuće gospodar samo još jednu nedjelju dozvolio ostati; u kratko, da ću se morati primiti kakovoga posla, ako neću od glada da umrem — s jednom riečju, da sam prosjakinja.“

Sirota djevojka udari u plač, dočim su te rieči Bernhardu Westu zvonile kao ljuti vihar u tropičnoj šumi, koje mu je stoicizam njegove naravi s korjenom izpuknuo i probudio u njemu nade i sanje, koje su već bile utonule na dno njegove duše — dočim je Bernhard se osmielio uzeti njezinu ruku, da joj iskreno razgoni tugu i da ju utješi, reče joj:

„Ponajprije, draga gospodično Brace, dolazim da vam plemeniti poklon vašega otca opet predam.“

„Taj spada zakonitomu nasliedniku — to ja poštenim načinom nemogu primiti“ primjeti kći lihvarova odlučno.

„Vi se varate, to bijaše dobrovoljni dar vašega otca i ja ga dobrovoljno vraćam — nikakov zakon mene na to nemože siliti“ i položi dvie Note po dvadeset funtih (400 for.) na stol. „Zatim vam imam platiti dug duboke zahvalnosti, jer mi je vaš otac život spasio. Tim me je posinio — što mi pravo daje vas umoliti, da me smatrate kao brata svoga. Učinite me sretnim s tom mišlju, da mogu biti od koristi djetetu moga dobročinitelja. Mene bi to veoma raztužilo, kad bi vi moju zahvalnost prezirali.“

„Ja vas prezirati nemogu!“ reče kći novčarova sa probudjenim čuvstvom velikog povjerenja, što joj je plemenitost krasne duše ulila. „Ja primam vašu pomoć.“

Bernhardovo lice razvedri se kao munjotokom. Ali kako su ova djeca težke brige i skrbi postala začudjena, kad su opazili da nisu sami i da je sav njihov razgovor bio prisluškivan po jednoj stranoj osobi, koja jih u najdaljnem kutu sobe kod vratah naslonjena nehajno motriše.

Bio je to čovjek okolo četrdeset do pedeset godinah; snažno mu lice ponešto od sunca opaljeno, riesila je duga brada i brci što mu je davalo dostojanstveni izgled. Odjeća nije bila englezkoga kroja; dugačka kabanica sa kapucom dosegla je do poda a čižme visoke kao u kurira od puta zaprljane. Tamne njegove oči počivahu izrazom kraljevske milosti na toj dvojici, kojim se je uljudnim pozdravom približio, što je utažilo prvo čuvstvo gnjeva Bernhardova radi prisluškivanja.

„Ja sam zakoniti baštinik“ reče jim umiljatim glasom, kao da jim nešto izvanredno ugodnoga priobćuje.

„Tada, moj gospodine“ odgovori Bernhard „mislim —“

„Mislite vi šta vam drago“ prekine mu rieč nepoznati tudjinac. „Moja djeco, znate li vi — tko sam ja? Ne! — hoću da vam kažem. Čudnovit sam čovjek, koj je u mla-

dosti volio ljepotu nego zlato i častohlepje. Deset godinah kasnije u muževnoj dobi borio sam se u siromaštvu i nevolji za život, pošto me je moja obitelj nemilo izbacila, mnogo krat i bez kruha. Opet poslie pet godinah postadoh velikim mužem, a oni koji me prezirahu sramotno postradaše. Ljepota, koju obožavah, pretvori se u prah i pepeo a vatra mladjahnih nadah ugasi mi se u gorkoj vodi znanostih. Deset godinah putovah po širokom svietu. Danas sam bogat; mogu reći, da mi je bogatstvo nebrojeno. Ali pamtite to, djeco! Da je pogled iskrene ljubavi više vriedan, nego hvalopjev cieloga vieka i bogatstvo čitava svieta.“

Stranac umukne časak — pak nastavi:

„Liepo moje diete, ja primam tvoju baštinu! — Ja ju uzimljem siroti bez otca! —“ Prezirni posmjeh oholosti što je sliedio za timi riečmi — više je izrazio nego gomila pergamene kad je ruke sirote i Bernharda spojio u svojih rukuh i prijazno jim govorio „Ljubite se, mladi moji prijatelji, ali. sjetite se prijateljski kadkada i staroga putujućega pjesnika. Ni rieči dalje! Ja vas razumijem, premda vi još sami sebe nerazumijete.“

Znati željni štioče, tko je bio taj stranac?

Daleki rodjak pokojnikov i uzneseni pjesnik.

Leon Gondy.

Gradska pripovjest
iz
Genta.

(Konac).

Nećete valjda ubiti čovjeka?“ poviknem ja preplašeno.

„Šuti, djevojko. Ja negovorim o umorstvu. Ali Pavao Bergholm nesmije izaći iz mlina, dok nebude Louis oženjen sa kćerju njegovoga brata.“

„Nikada!“ zavapim ja.

Louis nereče ništa.

Petar na to razvije svoju osnovu. On je poznao podpuno značaj svoga prijašnjega gospodara. On je naumio prisvojiti si sve papire Pavlove. Dobro podučen i vjerodostojnimi svjedočbami providjen imao je Louis zadaću, da se predstavi kao sin davno pogriešenoga brata i pribaviti si lukavštinom blagovoljnost starca i naklonost djevojke, te oženiti se.

„Ta ništarija! ta hrdjava hulja!“ reče Leon, ali mu se od radosti i nade oči zakriese.

„Mladi čovjek prihvati tu osnovu, jer se za mene nije dalje brinuo. Njegov značaj bio je uvjek slab. Dugo smo u noći sjedili dok se je sve promislilo. Proti jutru odoše njih dvoje u mlin i nadvladaše u snu Pavla, te mu oteše i njegovu putnu torbu, ali nenadjoše nikakova blaga kod njega, samo razna pisma i dnevnik njegovoga života. Taj dnevnik bijaše jim od neprocienive vriednosti. Čitav mjesec danah proučavali su tu knjigu. Na moju grožnju davahu mu bar zdravo jelo i nemučiše ga ničim, te mi još obećaše, da će staroga čovjeka na slobodu pustiti, dok jim se njihova osnova oživotvori. Napokon otidje Louis i dodje u Gent, gdje je, kako se čini vješto svoju ulogu igrao, budući da je znao obsjeniti otca, kćer i zaručnika.“

„Da, da, sve, sve!“

„Od kuda vi to znate?“

„Jer sam ja taj zaručnik, jer me je taj bezsramnik mjesec danah mučio i jer sam radi njega ostavio moju zaručnicu. Stari gospodin smatrao ga nedvojbeno kao svoga nećaka i želio je, da bude rod spojen. Ali hvala bogu, koj će spasiti njega i Editu.“

„Vi ste Leon Gondy!“ povikne začudjeno Poleska, „tad mi nije od potrebe više kazati.

Uzmite ovaj ključ i oslobodite Pavla Bergholma, samo vas molim, da štedite Louisa. On je doduše slab i nevaljan čovjek, to je istina — nu štedite njega."

„Na koliko to u mojoj moći stajalo bude, ali ključ, dajte mi ključ!

XII.

Kad je Leon silovito rinut bio u zatvor Pavla Bergholma, bijaše prvo, da se je ogledao po toj uzi. Na krevetu ležao je starac svezan za ruke i noge a prozori željeznimi rešetkami i stiene od tesana kamena sa čvrsto okovanimi vratami. Mladić bje tako grozno iznenadjen, da se je kraj postelje na stolac sjeo i zašutio od čuda.

„Šta, zar opet nova lopovština, gazda Krubingeru?"

„O, moj gospodine, ja nisam Petar Krubinger nego jedan, koj vas oslobodit želio, pak je i sam uhvaćen da svama dieli tamnicu."

„Tvoj glas mi je tudj, ali i ti spadaš u tu tolvajsku družbu pak želiš moje tajne izpipati. Odlazi, ja mogu ovdje umrieti ali negovorim ništa dalje."

„Za ime božje, slušajte me; ja dolazim da vas spasim i da občuvam vašega brata i Editu od sramote, koja je gora nego sama smrt; čujte me, pak me onda sudite."

Leon mu razreže konope, s kojimi bje sapet i pripovjedaše mu sve.

„Vjerujem ti, moj plemeniti mladi prijatelju," reče starac pokušav se oporaviti, „i mislim da je ta Poleska dobro čeljade. Ali kako da se izbavimo?"

Više satih promišljavahu, kako bi od ovuda pobjegli i pokušahu razbiti vrata, ali bezuspješno.

„Moje ufanje je u Polesku" reče Gondy. „Ta djevojka mrzi zločinstva, koja taj skot izvadja; ona je iz sve duše privržena Louisu i ona će prvu sgodu upotriebiti, da nješto učini za nas."

„Da, ali bi medjutim i najgore se moglo slučiti" reče strastveno Pavao. „Tiho, sada je doba kad nam živež nose. Negovori ništa nego slušaj i pazi."

Malo okance bude otvoreno i na konopu košarica spuštena, koja izpraznjena se opet gore povukla.

„To biva svaki dan dvakrat, i to je jedina promiena u mom dugočasnom zatvoru."

„Ali to nije moguće da ćemo ovdje za uvjek ostati, šta da činimo? Mi smo bez pomoći te nemožemo se maknuti niti rukom niti nogom. Već ona misao, što bi se sve medjutim dogoditi moglo dok smo mi ovdje, kadra je čovjeku pamet smutiti."

„Mladi čovječe" reče Pavao Bergholm prijazno, nebrini se toliko, mi smo u božjih rukuh. Ja sam bio u dugom mom životu u mnogih pogibeljih i božja providnost me je uvjek spasila, pa će nas i ovaj put osloboditi od zla."

Leon kimaše glavom neodgovarajuć ništa, jer mu misli — ružne misli — baviše se daleko.

Tako prodje više danah dok se priučiše na taj žalostni život. Govoriše o svojih milih, ali to jim neublaživaše turobnost nego ju još povečavaše. Leon je čitavu tu tamnicu više puta na sve strane pregledavao, ali sve uzalud.

Jednog dana, kad su opet dobili jelo opaziše da je prozor ostao otvoren i da je nekakov svežčić dole pao i čuo se je glas Poleskin.

„Čujte me!"

„Čujemo," oba puni nade slušahu rieči, koje jim kao iz neba dolaziše.

„On je otišao. Čini mi se da je nastala pogibelj. Mladi Louis je staromu mjenaču osamdeset tisućah forintih ukrao, kad je uvidio, da iz svatbe neće biti ništa. U tom svežnju naći ćete pilu, dletvu i sjekiru; upotriebite to što brže znate, oslobodite se i sjetite se mene."

„Zar vi ostajete sami ovdje?"

„Da!"

„Ako hoćete djelovati dok mi ovdje radimo a vi bježte da spasite djevojku trgovca Bergholma. Ja vas liepo molim za to!"

„Hoću."

„Nečekajte niti trenutka, nego se žurite u Gent. Pitajte u moje ime u kući Filipa Bergholma za Editu i recite, da dolazite u poslu, gdje se radi o životu oli smrti. Ako ju vidite, kažite joj živu istinu o svemu i sve

što bude moguće učiniti će se za vas i za njega. Negubite ni časa nego trčite."

„Ja idem, u štali je konj; ja ću doći u Gent kada i Petar. Bog vas čuvaj — ako se nebudete sami oslobodili, to ću vas ja skoro spasiti."

Prozor se opet zatvori i djevojka odbježi da zaključa krčmu; uzjaši konja i odjuri u Gent, negledeć niti desno niti lievo kao vještica, da niti nije dvie milje pred gradom opazila Petra Krubingera, koj se pred jednom krčmom počivaše. Zamrmlja čovjek prokletstvo nad djevojkom, skoči odma na konja, da ju dostigne u najbržem skoku, ali je ona udarila kraćim putem, da ju je izgubio iz vida. Skoro u isto doba, ali na razna vrata unidjoše u kuću Bergholma.

Medjutim su upotriebili uapšenici dobiveno orudje, da su se brzo izbaviti mogli i pol sata kasnije nadjoše pred kućom na dobru sreću kirijaše, od kojih su za obilnu plaću, što je Pavao još nješto novacah imao, konje kupili i uzgrabce odjašili u Gent, razdieleć se pred gradom svaki na druga vrata, da opišu Petra Krubingera, koga su stražari odma u jednoj krčmi pograbili. Ostalo je već sve poznato.

XIII.

Sjajni se dan sada otvori u kući Bergholma. Došašće bratovo uzdrma staroga mjenjača a odkriće lopovske igre zasrami ga u prvi čas i trebalo je dulje vremena, dok je u svojoj zabunjenosti shvatio savez cieloga dogodjaja.

Njegovo ljubezno ponašanje napram bratu, gane sve nazočne do suzah. On se nemogaše dosta nagledati brata i neprestano zamjeravajuć mu, zašto da nije tako dugo nikakova glasa od sebe dao, — hvalio je bogu, koj je sve opet na sreću obratio, da se je Leon sa izgubljenim opet u dobar čas sastao.

„A šta si ti od pol vieka u svietu radio, od kako si poslie onoga nesretnoga razdora s otcem nas ostavio?"

„Moj mili Filipe, u mom gnjevu sam se zakleo, da neće nitko više o meni šta čuti. Kao prosti mornar služio sam na španjolskom jednom brodu, nu koj je na moru propao, na što sam svega mogućega zla pretrpio, dok sam došao u Ameriku, gdje sam bio odlučio za navjek ostati. Iz prva sam bio lovac, zatim vojnik i više kroz moju ludu smielost nego zasluge postadoh častnikom u vojski. Prije 16 godinah oženio sam se za bogatu udovicu moga pukovnika, s kojom sam do pred dvie godine sretno živio. Poslie njezine smrti neimadoh ništa, što bi me bilo vezalo na Mexiku a pod starost se probudi u meni opet čeznuće za domovinom i kajanje. Nisam se više mogao nadati, da ću otca živog naći, ali brata — moga dragoga brata želio sam si još jednom zagrliti."

„Bog te blagoslovio brate Pavle, da si se opet mene sjetio."

„Da, jedina misao na tebe oduševljavaše me od tada dan i noć. Dugo je trajalo dok sam sve nepokretnine mogao unovčiti i poslao sam iznos mjenjaču Petru Weelpsu u Roterdam."

„Dobra kuća, tu ti je sjeguran tvoj novac."

„Zatim se odputih u Europu i dodjoh ravno u Španjolsku i od tuda na konju ovamo. Sve drugo ti je znano. A šta se ima dogoditi s ovimi lupeži, koji su zaslužili vješala."

„Gospodine Pavle Bergholme" progovori Leon, „naše su brige i muke minule — nemojmo misliti na osvetu. Ove ništarije svakako zaslužuju kaznu i zakoni će jih pedepsati, ali mladomu čovjeku oprostimo."

„Leone Gondyu, ja vam imam mnogo zahvaliti" reče Pavao, „i nebih vam rado ništa odbiti, ali ovakovi zlotvori nebi smjeli slobodno hodati po svietu, da ljude varaju i robiju."

„Doista ne; ali Poleska će na njih paziti ona ljubi mladog čovjeka — neka se uzmu, kad bude njegovom ženom, tad će ona znati ravnati ga na stazi poštenja, a kroz to i na otca djelovati; trebati će pozorno gledati na krčmu i sve će se popraviti.

„Privoljujem" odvrati mu Pavao, „premda stari zaslužuje konopni ogrljak."

„I ja se slažem s tim mnienjem" pridoda stari mjenjač. „Žuri se s toga, dragi Leone, i dopeljaj uhvaćenike ovamo, a ti Edito hodi po Polesku."

Pol sata kasnije stajahu uapšenici pred glavom prvoga gradskoga savjetnika Filipa Bergholma; Petar Krubinger mrkim pogledom a sin mu oborenom glavom od stida. Poleska blieda kao krpa.

„Vi pojmite, Rigardine, da ste zaigrali vaš život.“

„Pak ga uzmite!“ odgovori ovaj prkosno.

„Ne samo vaš, nego i vašega sina!“

Louis zadrhta; Rigardinov obraz popusti od svoje drzovitosti, dočim se Poleska k zidu nasloni i rukom za srce hvata.

„Znam gospodine Bergholme, ali štitite mi sina, on nije toliko kriv, on slušaše samo svoga nevaljanoga otca.“

Tri muža: Pavao, Filip i Leon pogledaše se porazumno i šaptahu medju sobom. Stari bankir Bergholm okrene se zatim opet k starijemu zlotvoru i reče mu:

„Ta posliednja vaša rieč, Rigardine, spasila vas je. To je svietla točka u vašem okorielom srcu. Vama je poznato čuvstvo Poleske na pram vašem sinu?“

„Da,“ odgovori ovaj i lice mu se zažari.

„Kad je tako, a vi dozvolite da se uzmu, zakunite se da ćete s njimi u miru živiti i oprostiti će vam se. Vi ćete u vašoj kući ostati i kod prvih pogriešakah pripravite se na nesmiljene posljedice, kojimi se zakon grozi zločincem.“

Petru Rigardinu činjaše se nepojmivo ovo blagostivo postupanje i starac Bergholm nastavi: „Vi ste od čuda zapanjeni. Znajte dakle da imate tu milost ponajviše zahvaliti onomu, koga ste najviše uvriedili. Leon Gondy neće da bude njegov pir tugom i žalošću drugih uznemiren. Dakle sad govorite: Hoćete tako?“

„Hoću; i prisižem vam.“ — —

„Neprisižite ništa, nego budite pošten, a sada govorite vi Louis — želite li vi Polesku uzeti si za ženu?“

„Od srca rad — ako Poleska —“

„Ona će biti tvoja drugarica dok budeš na putu poštenja. Ali ako se opet pustiš na krivi put, tad se čuvaj božje ruke.“

„To će i moja biti briga, budi uvjeren,“ primieti djevojka.

Po naredbi Bergholmovoj izpustiše jih iz rukuh sudbenih.

Drugi dan vjenčahu se Louis i Poleska i odputiše se u svoju gostionu, koju obeća Leon o svom trošku sasvim iz nova urediti.

Otac Louis-ov sakupi svoje bivše drugove i očitova jim ozbiljno, da se imaju okaniti njihovoga dosadašnjega nevaljanoga življenja i da ako bude on o ikakvom zločinu začuo da će svakoga krivca čekati vješala, a ako bi oni njemu samomu se htjeli osvietiti, to da ima poglavarstvo u Gentu sva njihova imena popisana. Na novo liepo uredjeno svratište, domaći red i sjegurnost putnikah digne do skora čitavo gospodarstvo i otcu Rigardinu dopao se taj novi život uz revnu gospodinju Polesku i marljivoga mladoga krčmara.

Leon i Edita ostadoše kao muž i žena na dalje u poslu staroga Bergholma.

Deset godinah kasnije umre jim otac a za ljeto danah opet stric Pavao. Mladi ljudi postadoše uslied toga silno bogati, da jim nije bilo od potrebe nikakov posao voditi i s toga ga predadoše dvojici svojih znanacah, a oni se preseliše u Pariz.

Zabavne crtice.

— Neki gradjanin u Dublinu, imenom Parsons nikako nemogaše trpiti odvjetnike. Dogodilo se je jednoč, da ga jedan gospodin zaprosi, da pridonese za sprovod jednoga osiromašenoga advokata jedan šiling (50 nvč.) ovaj mu odma pruži Bank-Notu od cielog šterlinga (10 for.) što ovaj nehtjede primiti, jer da nesmije više pobirati nego po šiling. „Uzmite — o, uzmite vi samo,“ reče mu Parsons „kad se o tom radi, da se jedan odvjetnik pod zemlju spravi — to ću ja rado svaki dan žrtvovati.“ — Nu onaj nipošto neprivoli dok mu ovaj nereće: „dobro, a vi od toga uzmite jedan šiling za ovoga, a za ostalih 19 šilingah pokopajte još 19 advokatah.

— Gospodin savjetnik dakle neće da plati svoj račun?“ pitaše jedan odvjetnik svoga klienta krojača. „Neće“ — „a jeste li vi sami bili kod njega i tražili da vam plati?“ — „Dakako da sam bio prije pol sata kod njega.“ — „Pak šta vam je kazao?“ — „Rekao mi je, da hodi k vragu!“ — „Dobro, pak šta ste na to učinili?“ — „Evo me došao sam k vama.“ —

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 18. Tečaj I.

Čudan slučaj.

Novela od Josipa Treu-a.

Prije nekoliko godinah bijah namješćen u Varšavi. Duljim boravlenjem postao mi je taj grad toli simpatičnim, da sam kasnije vrlo žalio, kad mi je bilo dieliti se s njim. Moje zanimanje vezalo me je obično od 11 satih do treće ure po podne i tako mi je dosta preostalo vremena, da proučim grad i njegove osobitosti, kao i stanovničtvo i njegove običaje. Osim poduljega šetanja po carskom perivoju, izvan grada, ili po saksonskom vrtu u sredini grada, u kom je sav „beau monde" imao svoj sastanak baš i na zimskih liepih danih — najvolio sam biti u jednoj od mnogih slastičarnicah na „Boulevardu de Cracovie." Ne s toga, da si nasladim grlo ili okriepim želudac sa ukusnim pecivom, što ga varšavski konditori umiju toli izvrstno pripraviti, nego da si oči ugodno napasem i tu si izabrah mjesto kod jednog prozora, kojega široko staklo dosizalo do poda. Što je saksonska bašća za šetaoce, to je „Boulevard de Cracovie" za onu manjinu sretnih ljudih, koji su u posjedu liepih ekvipažah. Taj boulevard je središte i sjajna točka najljepših sgradah, palačah i crkvah, da će mi svatko rado vjerovati, da sam se tu vanredno ugodno zabaviti mogao. Ali bilo je i turobnih danah, kada nije od velike prijatnosti bila vožnja niti šetnja, kada je zamotano ljudstvo smuknulo u buri mimo prozora, pa i tad mi je moje omiljelo mjestance ostalo ugodno. Tad sam imao zabave u velikom izboru ilustriranih novinah sa slikanim svietom, kad su mi žive slike falile. Tako bijaše jednog dana na koncu siečnja, kad sam već mnogo tiskanog papira premetnuo, da sam od markera uz još jednu malu crnu kavu tražio nove književne hrane. Donese mi u Varšavi izlazeći satirički list „Bodljika" i upustiv se u čitanje raznih dosjetakah, padnu mi u oči dva oglasa i to ne u oglasniku, nego u zabavnom dielu:

Izgubljeno.

„„Na posliednjoj reduti izgubila se je jedna krabulja i dragocieni nakit. Umoljava se pošteni nalaznik, da oboje natrag donese.""

Od zdola:

Nadjeno.

„„Nadjena je krabulja i jedan ures; posliednji nepovriedjen, prvašnja tako okrnjena, da se za ovogodišnje redute nebude mogla više upotriebiti.""

Odma bje mi jasno, da ova oba prividljiva oglasa u svom savezu spadaju na kakov dogodjaj posliednjih danah, nu slučaj sam bijaše mi sasvim nepoznat, i tek sliedećeg dana čuh podpuno razjasnenje.

Gospodin Musov, bogat čovjek, nu od prostog stališa i sa vrlo manjkavim naobraženjem, ali sretnom špekulacijom i nabavnim poslom postavši višebrojnim milionarom, imaše dvoje djece, sina od 22 godine i kćer od 18 god. Ova, imenom Stana, bijaše ljepota od

djevojke i pokazala već od malih noguh vanrednu pretjeranost i smušeni način, što je roditeljem kod odgojivanja zadavalo dosta brige. Po običnoj tamošnoj naobrazbi govorila je uz narodni jezik i francezki. u kom je znala za silu i pismo napisati. U sedamnajstoj godini udali su ju za jednog mladog čovjeka, koga ona nipošto ljubiti nemogaše i s toga se nitko čudio nije, što ga je za pol godine ostavila i k roditeljem se vratila. Malo vremena za tim bje taj brak zakonito i sudbeno razriešen. Imala je u to doba već više udatih prijateljicah, s kojima je prijateljski obćila i mnogo puta znala po više danah kod koje ostati, bez da joj je otac ili brat znao, gdje da se nalazi. Kad je prvi redutni ples bio, očitova se ona, da će ga svojom prijateljicom Paulinom posjetiti, što joj otac i dozvoli. Nije bilo neobično, što ona drugo jutro nebijaše došla kući, dapače jošte i po podne ne, i tek u ponedjeljak, kad je njezina prijateljica Paulina došla da ju posjeti i pita za zdravlje, saznalo se je. da je Stana doista sa svojom prijateljicom pošla na ples, ali se s njom nije kući vratila. Gospoja Paulina očitova svoju slutnju, da ju je možebiti kakova mala razmirica sklonula, da se upravo kući u roditeljski dom vrati; medjutim da je moguće, da je sa gospojom Anicom ili Sosom, drugimi prijateljicami, koje su na zabavi bile, otišla i da se još tamo nalazi.

To mnienje se nije obistinilo, budući da su se odma tamo upitali i razumjeli, da nije s nijednom od tih gospojah kući prošla i da jim nije ništa dalje znano. Daljna razpitivanja kod drugih njezinih prijateljicah takodjer nisu imala nikakovog uspjeha. Ali kada nje niti utorak u jutro nije bilo kući, odpelja se gospodin Musov k najvišoj redarstvenoj osobi, k generalu Vladimiru, da ga moli za pomoć kod traženja njegove kćeri. Medju njima zaplete se sliedeći razgovor.

„Vaše kćeri je dakle već od subote na večer nestalo?“

„Da, i ja se bojim, da se nije dogodio krvnički grabež, pošto je bilo na njoj nakitnoga uresa u vriednosti od šestdeset tisućah rubaljah.“

„Toga ja nebih vjerovao, budući da je moje redarstvo tako izvrstno ustrojeno, da mi takovo zločinstvo nebi moglo biti tako dugo sakriveno. Vjerujte vi meni, da je prije moguće, da je ona u ljubeznom družtvu poduzela mali izlet.“

„Gospodine generale — to ja držim za nemoguće; ona je nešto extravagantna, to je istina, ali takovu povriedu ćudorednosti ona nebi učinila, pa k tomu je ona jošte samo u čuvidnoj odjeći.“

„Pa ipak vam ja savjetujem, da počekate jošte do sutra; možebiti da će se medjutim sama vratiti.“

„Gospodine generale, ja nemogu dulje da čekam; molim Vas liepo da ju odma pustite tražiti.“

„Ako vi to svakako želite, tad ću drage volje to učiniti, ali vas opetovano upozorujem, da se s vašim nazorom nipošto neslažem, nebi li ipak jošte jedan dan pričekali?“

„Gospodine generale, molim vas, dajte neka se traži.“

„Dobro! — ali ja odbijam od sebe svaki skandal, koj bi iz te stvari za vas se porodio. Vi ćete sami biti tomu krivi. Izvolite se sjesti.“

On pozvoni i njegov pobočnik unidje.

„Odredite, da se na sve kraje brzojavi: Gospoja Stana Mieckovska ima se odma potražiti i mene obavjestiti.“

„Gospodine Musove, ja se ufam, da ću vam za jedan sat moći za izvjestno priobčiti o gospodji. Molim da bi tako dugo ovdje pričekali.“

Vrhovni „Polizeimeister“ bijaše u svojoj službi vrlo strogi činovnik, ali inače veoma ljubezan kavalir i ponudi gospodinu Musovu smotku, te se upusti s njim u zabavni razgovor o drugih stvarih tako, da za ³/₄ sata, kada je pobočnik opet stupio u sobu, morao se kašljucanjem oglasiti prije, nego su ga oba gospodina opazila. Predav generalu brzojavno izvješće udalji se.

General pročita, nasmieši se — i reče gospodinu Musovu: „Ako želite vašu gospoju kćer imati, tako ćete ju naći u Hôtelu „francezki dvor“ br. sobe 150 sa g. Željeznijem.“

Do skrajnosti presenećen i uzbunjen otac odbrza kući, pozove si sina i otidje s njim u naznačeni Hôtel, upravo na vrata pod br. 150, ali morade se tu ustaviti. pošto bjehu vrata zaključana. Iz nutra zapita jedan glas, tko da je vani i što mu je želja. Na što mu se je odgovorilo, da neka odma otvori. Dugo čekahu otac i sin i već postadoše nestrpljivimi, kad se na jednoč naglo otvore vrata i mlad čovjek nasrne svom silom van rinuv oba čekajuća na stran i preskočiv brže bolje stube pobjegne u fijaker, koj bje pred Hôtelom stajao. Medjutim nebrinuv se dalje za njega stupe otac i sin u otvorenu sobu i nadju Stanu još u njezinom krabuljnom odielu kod stola, punog raznih jelah i šampanjskih bocah. Ures ležaše neoskvrnjen na toaletnom stolu. Sada nastade tragičan prizor, budući da otac i brat njezin iza kratkog razgovora uzeše ju bezobzirno u tudjoj kući biti, dok nisu službenici gostione pristupili, te učinili kraj toj sablazni. Razjareni otac ostavi zatim gostionu svojom djecom u fijakeru, ali morade prije jošte platiti debeli račun za stan i potrošak, pošto mladi čovjek u naglosti svoga bjeganja nije imao vremena to sam učiniti.

Drugi dan bje gospodin Želježni pozvan pred nadmeštra policije generala Vladimira.

Ovaj ga upita, što da on sada namjerava učiniti, da se taj po njemu prouzročeni skandal opet izgladi i nećuti li se on obvezanim da čast mlade gospoje, koja bje dosada neporočna a po njemu tako kompromitirana, ženitbom izpravi?

Gospodin Željezni se očitova iza kratkog promišlavanja, da je pripravan to učiniti, ako gospodin Musov svojoj kćeri opredieli miraz od pol miliuna rubaljah, čim bi on svoja jako zadužena imanja u blizini Varšave razteretio. Gospodin nadmeštar redarstva obeča mu, da će u tom smislu kod gospodina Musova posredovati.

Tako daleko dosiže pripovjest moga prijatelja, komu sam bezuvjetno sve vjerovao.

Nekoliko danah kasnije sjedih opet kod moga prozora u slastičarnici na „Boulevardu de Cracovie“ zabavljajuć se gledanjem sjajnih ekvipažah i elegantnog ljudstva, kad na jednoč se oko mene sve uzbuni motreć jednu bogatu kočiju, u kojoj sjedjahu sretni zaručnici — gospoja Stana Mieckovska i gospodin Željezni. Taj dan idjah zadovoljstvom kući, vidiv da se je ta sveta hermandada jedankrat pokazala angjelom miriteljem mjesto strogim kazniteljem ljudskih griehah.

II.

Prošlo je više godinah i ja sam ostavio Rusiju, da se u mojoj otačbini nastanim, nu za konačno riešenje nekih starih odnošajah moradoh natrag u Varšavu na nekoliko tjedanah. Premda nije bilo baš najugodnije vrieme za putovanje, ipak se odlučih i sjedoh u brzovlak, koj me doskora odveze prieko medje. Kad sam stupio u moj Coupé bijaše unutra samo jedna gospoja, koja se u čitanju knjige nije niti najmanje na mene obzirala. I ja izvadih najnoviji broj novinah i tako čitajuć preletismo do trideset kilometarah puta bez da se jedan brinuo za drugoga. Na jednoj povećoj postaji pristupi k meni neki znanac, koj bje sa mnom u Poljskoj i upita me za cilj moga putovanja što mu i priobćim. Prije nego je vlak opet dalje krenuo nije mogao srcu odoljeti, da mi nije u poljskom jeziku neke šaljive opazke rekao, na što mu istim jezikom odma odgovorim.

Naš razgovor bijaše o themi, kakova se obično nespominje u družtvu gospojah, ali ja sam se upustio u to misleći, da samnom putujuća gospoja nerazumije poljski. Jedva što sam se opet sjeo na svoje mjesto, opazih posmjeh oko njezinih finih ustijuh, te me još većma uzbunilo, kad ona izvadi iz djepa kutiju od cigaretah i zatraži od mene vatre. Bijaše to Poljakinja. Zamolih ju za oproštenje, što bjeh malo neobziran i tim se zapletemo u živahnu zabavu. koja nam vrlo ugodno prikrati vrieme.

Približismo se već ruskoj granici, kad nu mi ona povjeri, kako da je u brigi radi mitničke strogosti, budući da si je nekih stvarih nakupovala, kojih nebi rada prijaviti. Naznači mi tih predmetah i pošto bijahu dragocieni a nezauzimahu mnogo prostora, to se ja ponudih, da jih spravim u moj ručni kovčeg,

*

znajuć, da moja prtljaga radi poznanstva sa dotičnom gospodom nebude pregledavana. Ona prihvati moju ponudu i preda mi tu vrlo skupu ali lagahnu robu, naime bruselskih čipkah, za koje se u Ruskoj visoka carina plaća. Kako sam predvidio tako se dogodi i mi prodjosmo sretno rusku granicu bečko-varšavskim vlakom, bez da smo imali ikakovih neprilikah. Putem joj nemogoh povratiti stvari radi kakove izdaje kroz kondukteura, koj je neprestano vrebajuć mimo naših kolah se penjao i tako se ona već morade pretrpiti, dok dospijemo u Varšavu. Kako već prije opazih bijaše vrieme vrlo ružno i premda smo bili u siečnju, lievala je kiša bez prestanka tako, da gospodja nije niti kod većih postajah izašla iz kolah, nego sam joj ja kao udvorni kavalir donio budi kakovog zaželjenog okriepljivanja u Coupé. To je sve bivalo bez da smo si medjusobno za imena pitali. Ona mi reče, da će ju na kolodvoru njezin suprug dočekati i da će još istu večer posjetiti kazalištnu redutu, te me pozvaše da neka dodjem i ja onamo. Na moju primjetbu, da bih se ja tamo samo dugočasio, pošto se kod takovih zabavah mora imati znanacah, a ja nepoznajem nikoga — otvori ona svoj krzneni burnus i od mene pozajmljenim perižem odreže komadić modre vrpce od svoje haljine. Predav mi taj znak, zamoli me, da joj izpunim njezinu želju i ja nemogoh odoljeti toj prošnji, poljubim joj ruku i obečam da ću doči. Tako ugodno se zabaviv prispjesmo napokon na varšavski kolodvor. Tu predam na brzo svoje stvari željezničkomu služniku i stavim se na službu suputnici, pomognem joj iz vagona, izvadim njezine predmete i stupim pred nju na peron, da ju do kolah sprovedem, ako ju nije tko dočekao, kad no dodje pred nas jedan gospodin, koj ju kao svoju gospoju vrlo uljudno pozdravi, nu kako se bar meni činjaše, ne onako srdačno, kako to obično kod suprugah biva. Sada je trebalo da me predstavi, ali joj moje ime nebje poznato, s toga se požurih da izvadim svoju posjetnicu i primjetim, da ću odsjesti u Hôtelu „Viktoria" — da znadu već radi stvarih, koje su u mom kovčegu. Htjedoh se preporučiti, ali me gospodin prijazno pozove da sjednem u njegovu kočiju, kojom će me odvezti u moju gostionu i nemogav mu toga odbiti, odpeljasmo se svi zajedno u grad. Pred Hôtelom ponudih, da ću jim spravljene stvari odma izvaditi, ali me uvjeravahu, da nije nuždno i da to može još i do sutra čekati, te se odvezoše u svoj stan. Ime gospoje jošte nisam bio saznao.

Došav u moju sobu pozvah odma upravitelja svratišta, da mi priskrbi ukusni kostim za krabuljni ples i za jedan sat me podvori posve po mojoj volji.

Poslie desete ure stupih u redutnu dvoranu, naravno sa modrom vrpcom na prsih i još nebje minulo pol sata, kada je nježna maska u slici cvjetane meni se pridružila pitanjem, da li plešem mazurku i povuće me u krug plesačah, — to bijaše moja dražestna suputnica.

Poslie plesa pozove me, da idem s njom u njezinu ložu, gdje smo našli njezinoga supruga, koj me najprijaznije pozdravi i veseljem očitova, kako mu je drago što sam se pozivu njegove gospoje odazvao. Tu se vrlo ugodno zabavljasmo do jedne ure i poslie večere u restauraciji zamoli me on, da budem i dalje kavalirom njegove supruge, pošto on trudan želi se prije udaljiti, nu da to niti najmanje nam neka nesmeta u našoj zabavi.

Oko treće ure ćutila se je i gospoja umornom i zamoli me da ju kući sprovedem. Njezina kola čekahu pred kazalištem i doskora bijasmo kod njezine kuće, gdje me pozove, da još čašu čaja popijem u njezinu družtvu. Tako prodje ugodno i peta ura i poslie srdačnog rastanka odvezu me njezina kola u moj Hôtel. Oko podne istom ustadoh i upravo dovrših moju toaletu, kad mi konobar donese posjetnicu i prijavi gospodina — Željeznija.

To ime preseneti me; nemogoh se odma dosjetiti gdje i kada sam ga već čuo, nu nije bilo vremena da o tom razmišljam, jerbo je dotičnik već bio na vratih, a to bje — suprug moje gospodje suputnice. Došao je, da me pozove na objed i odpelja me odma sobom. Prijazno pozdravljen po gospoji kuće, ponudiše mi oba da kroz cielo vrieme moga boravlenja u Varšavi ostanem njihovim gostom i na stanu, što usljed tako ljubezna poziva

drage volje primih. Odmah pod večer preselih se iz mog Hôtela i ostadoh kroz šest nedieljah u toj kući, gdje sam na najugodniji i ljubezni način bio primljen. Stana Željeznova bijaše najdražestnija i najpozornija domačica što se pomisliti može.

Kako bi ja ikada bio mogao slutiti ovo liepo poznanstvo, kad sam prije toliko godinah čitao u slastičarnici na „Boulevardu de Cracovie“ ona dva oglasa: „Izgubljeno“ i „Nadjeno.“

Jubilej od tisuć batinah.

Iz mornarskih crticah od Fr. Šeitana.

U jeseni godine 1868. bijah odredjen k plivajućoj bateriji na jednu oklopnjaču, koja stajaše u Pulju kao ladja stražarica, prikopčana na kopno močnimi lanci i kao ruka debelimi palamari. Da se je htjelo kojemu neprijateljskomu brodovlju na silu prodrieti u ovu najveću ratnu luku Austrije — tad bi mu onih dvadeset Krupovih topovah 48 funtašah zagrmilo kriepki „Stani!“. Medjutim nisu oni lanci niti konopi pačili tu oklopnjaču, da se je jedne burne noći otrgla od „Mola San Pietro“ i gonjena od bjesnećih valovah prošetala po jadranskomu moru. Ja sam taj nenadani položaj saznao istom kad bje izpaljeno nekoliko hitacah, u znak te naše nepogode i po svoj prilici bijaše i arsenal u Pulju već uzbunjen, kad je mene to pucanje probudilo, te sam u tren skočio na noge i na krov izašao. Došav gore, vidih da su na naše rakete već iz luke davali znakove odgovora i za jedan sat kasnije, kojega smo dosta ne ugodno proživjeli, došao je jedan parobrod do nas, da nas opet natrag u Pulj dovuće, što mu je istom proti jutru moguće bilo. Naravno, da nas je uzprkos pretrpljenoj pogibelji i nevolji još pratilo ruganje i izsmjehavanje, radi naše tobož drzke morske vožnje.

Kad sam ja na taj brod bio dospio i predstavio se zapovjedniku, naišao sam na izvršbu, koju nisam nikad mogao gledati, van osjećanjem moralne i fizične zlovolje. Jedan mornar dobio je naime upravo tada 25 batinah, zvaše se Marko Mihajlović i bijaše velika varalica i nevaljančina, ali u ostalom jedan od najsmielijih mornarah austrijske mornarice.

Drzke šurke i objestni čini, tečajem njegovoga mornarskoga osam godišnjega službovanja, bile su mnogovrstne i sve tako značajne, da se je iz svega jogunluka moglo opaziti prkosno čuvstvo tjelesne snage i neustrašivosti, a slabe volje za pokornu poslušnost, kao i nestavni pojam o vlastničtvu predmetah, pa i neka šaljivost u svih njegovih opačinah, vrhu kojih je uz sav moralni gnjev morao čovjek da se nasmije.

Uz njegovo ime zaplele su se mnoge istinite i izmišljene priče, o kojih se momci na brodu neizcrpivim gradivom zabavljahu. Marko Mihajlović bio je u nekom smislu nalik Rinaldu Rinaldinu; romantički junak. Ovaj put dobio je svojih 25 batinah za vrlo izvorno izmišljenu varanciju i lupežtvo. Primorska baterija „Novarola“ dobila je od naše oklopnjače noćnu stražu od tri momka i jednog vodje, koji su imali u večer u osam satih nastupiti i drugo jutro u osam opet odstupiti. Baterija bijaše sa četiri La Hitte-topa oboružana. Jedne tamne noći sretne jedan od naših častnikah, poručnik Švarc od mornarskog topničtva, čovjeka, koj je u mraku pred sobom kotrljao nekakov težki predmet. Častnik ustavi momka i tu se odkrije Mihajlović, koj bje na straži i tom prigodom digao šest centih težki top sa lafetah, da ga uz obalu odtura

u kraj, od kuda je naumio prodati ga svomu već poznatomu ortaku. Kad ga poručnik zapita, što da to radi s tim topom — odgovori mu Mihajlović posve hladnokrvno: gospodine poručniće, ja se malo vježbam u jakosti. Za tu tjelovježbenu šalu odmjeriše mu nagradu sa onih 25 batinah, što je on flegmatično mirno prihvatio. „Nije me briga za ono, što iza mene biva“ znao bi odgovoriti, kad su mu se drugovi čudili, radi tolikih pretrpljenih batinah.

Još iste večeri, jedan sat poslie moga došašća ponudi mi se Mihajlović, da će me vjerno služiti, ako ga uzmem za podvoritelja. Nisam baš imao pouzdanja u takovog deliju, ali kad me je na njegovu poštenu rieč uvjeravao, da mi neće nikad ništa pronevjeriti i sve moje stvari čisto i u redu držati, pa k tomu se još očitovao, da ima osobitu simpatiju za moju osobu — tad se odlučih, da ga primem na pokus.

Nikada se nisam pokajao radi toga. Marko bijaše mi vjeran sluga i kad sam ga jednoč u naglini i gnjevu čusnuo, nije niti okom maknuo, dočim bi me svojom gorostasnom jakošću bio mogao smrviti. On nije nikada moju odječu i oružje čistio, ali je strogo pazio na to, da su to drugi točno učinili, kojim se je zagrozio, da će jih izlupati. On se je znao takodjer pobrinuti, da je novacah došlo u moju kesu. kad mi bje trebalo, te je on bez žapa kod kojega lihvara sklopio zajam u moje ime, kojom sgodom si je dašto neki čedni odbitak prisvojio. I škrinjicu smotkami smatrao je on zajedničkom imovinom, što ga medjutim nije smetalo, da je jednoga mornara najljućom srčbom izlemao i kroz luknju sans façon u more bacio, kad ga je zatekao, gdje si je jednu od mojih smotakah bio uzeo.

Mihajlović me je mnogo puta spasio svojom lukavosti i drzovitošću, gdje bih bio mogao imati službenih neprilikah radi moje mladenačke lahkoumnosti. Kad me slučajno na večer kod poziva nije bilo, tu se je on mjesto mene oglasio i znao u mom krevetu sve tako vješto udesiti i pokriti, da je nadgledni častnik mislio, da ja tu mirno spavam. dočim sam se ja u veselom družtvu na bal champetru u velikoj rimskoj areni u Pulju krasno zabavljao.

Kad sam se ja takovom zgodom kasno u noći vraćao na brod, tad sam se po lancu od sidra penjao gore i bez da me je tko opazio uljezao u moju stanicu. Jednoč bijah u pogibelji, da me na tom putu uhvate; čamac na kojem sam se na tiho dovezao lupio je slučajno kljunom u lance, koj štropot je straža začula i viku podigla. U tom kobnom času, kad sam se ja dopenjao kao obično, uzbuni se na jednoč sve na brodu, budući da je u isto vrieme netko zakriknuo i pao u more. Straža poleti onamo od kuda se je čula vika i pad, te zakriči kao obično, da je čovjek pao prieko boka i za trenutak bje sve živo na onom kraju da vide, tko je to i da primu sve mjere za spasenje. Dok se je ta gungula sbivala, bio sam ja već u mom krevetu, a čamac sretno se odkurio. I eto uzpuzao se takodjer čovjek, koj bijaše uzrokom te zabune, sa svojom mokrom odječom. Bijaše to moj prijatelj Marko, koj je taj škandal improvizirao samo da mene oslobodi od velike neprilike. Drugi dan kod raporta, kamo ga pozvahu, pripovjedao je liepo izmišljenu priču, da mu je veliki parcov skočio u postelju i u polusnu se toli uplašio, da nije znao ništa drugoga, nego da skoči u vodu itd. Pravu istinu nije nikomu kazao.

Lahko se može pojmiti, da mi je tolikom privrženošću Mihajlović omilio i da sam mu dosta puta kroz prste gledao, gdje bih drugoga kazniti morao.

— Jedne prekrasne nedjelje po podne bijaše, kad sam ja bio — nesjećam se više rad česa, kaznjen da nesmijem na slobodu i pušeć cigaretu šetao se po brodu, bacajuć oči tamo na Pulj, gdje su se moji drugovi liepo zabavljali, a ja ovdje dugočasio. Na rtu brežuljka, koj se do 500 koračajah iza Mola san Pietro diže, nalazi se groblje od posade sa kapelicom, kamo se upravo približavao sprovod iz bolnice i čulo se zvono crkvice. Tad opazih, kako je Marko naslonjen na obe ruke upro oči onamo na zvono, koje bje vidjeti na otvorenom zvoniku. Žvačuć svoj duhan ljutio se, psovao i prokljinjao nešto i tek kad pristupih bliže, mogoh istom razumjeti njegov

gnjev. Kod austrijske mornarice, kako je poznato, vlada talijanski jezik i svi dalmatinski mornari govore osim svoga hrvatskoga jezika takodjer i talijanski, pa tako je i Marko ovaj put svoj jad izpustio talijanski. Brutta bestia, canaglia, va in malora tu e il tuo maladetto bum, bum! Che il dio e la santa madonna te mandanno — — — dalje je svoju kletvu nastavio u svom materinskom jeziku — što se neda reći. —

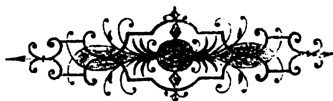
Pitah ga, smjejuć se, koj da mu je bies, da tako ljuto kune i razumih, da je, kao obično prosti sviet, pun praznovjerja, te da ga taj mrtvački zvon srdi kao navjestitelj nesreće, kad u nedjelju zvoni.

Ti si bena, moj Marko — i odoh dalje šetati. Kad sam drugi dan s mojim odjelom vratio se iz vježbe, čuo sam, da je prošle noći ukradjen zvon sa kapele na groblju. Kao svakom prigodom, kad se je što vanrednoga počinilo, padne sumnja na moga Marka, tim više, kad ga je sa broda nestalo.

Tražiše ga po svuda, ali uzalud, dok ga druge noći usljed izdajstva njegove drage, nadjoše u Bosku iza strieljane, gdje ga ugrabi patrola upravo u trenutku, kad je sa jednim grčkim vlastnikom „bragazza“, koj je iz Levante putovao u Trst, ukradjeni zvon na brodić spremao. On ga je Grku dao za nekoliko forintih, vreću smokavah i vožnju do Trsta. Obziruć se na njegovu nepopravljivost, odsudiše ga na 75 batinah, što je obično najveća kazan, kao na smrt. Kod Mihajlovića se medjutim takova katastrofa nebje za bojati, pošto je njegovo herkulesko tielo bilo već naučeno na batine, da mu je, kako on to sam znao reći, nešto manjkalo, ako mu nisu kroz dulje vrieme bili njegovi živci na taj način okriepljeni. Takovi ljudi nisu bili riedkost u ono doba batinanja.

Izvršba bje obavljena sa svom svečanosti, kako to tadašnji službeni propisi glasiše. Poslie pročitanja admiralove zapovjedi, nastupila je sva momčad u paradi. Kaznjenika, koga je liečnik prije pregledao i za kazan „sposobna“ pronašao, dopeljao je profos i tu se je na sredinu krova legao nesretnik na klupu. Četiri za taj posao odredjena podčastnika stupiše napried, desno i lievo po dva oboružana leskovačami i lupahu u propisanom razmjerju po ubogom djavolu. Kad je osudjeni dobio svoju porciju, morao je klupu odnieti, zatim doći pred zapovjednika i polag propisa pokorno se zahvaliti za milostivo podieljenu kazan. Marko pretrpio je tih 75 udaracah onom mirnom i dobrom voljom, kako se to kod njega moglo svakom prilikom opaziti. On je tvrdio, da ga samo prvi udarci zabole, a kasnije više nesmetaju. Ako je to bilo samo hvalisanje njegovo, tad je on umio taj privid kazati kao pravu istinu.

Meni se je siroma smilio i ja sam mu poklonio punu šaku smotakah a i nešto novacah sa opomenom, da se neka neopije. Uzprkos tomu vidio sam ga pod večer, da se je pošteno nakitio i došao k meni veselim licem. „Ecelenca!“ govorio mi talijanski i hrvatski, danas ćete mi oprostiti, što sam malo više u čašu gledao — danas ja slavim veliko slavje — sa današnjimi 75 batinah napunio sam upravo tisuću! Eviva l' Imperatore! Kraj sve te u osam godinah pretrpljene kazne bijaše Mihajlović izvrstan mornar, najbolji sluga što sam ga ikad imao, a što se tiče njegovoga dobroga srca — to ja poznam mnoge bezdušnike i opake značaje, koji po svietu hodaju bez da jih je tko batinao.

Feuilleton.

Georg Stephenson. U Englezkoj slavili su 9. lipnja stogodišnjicu rodjen dana obretnika lokomotive, muža, na čijoj slavi nije krvi od hekatombah ubijenih, niti suzah od tisućah udovicah i osakaćenih muževah, nego zahvalnost svega civiliziranoga svieta, koj bez njegovog veleuma nebi bio doživio toliko družtvenih preinakah i napredka, kojim se devetnajsti viek ponosi. Životopis ovoga dobrotvora čitavog svieta je zanimiv kao i divni njegov izum, riedki primjer radnika, koj se je tako uzdigao do bogatstva i tolikog ugleda, bez ikakovih tudjih sredstvah i podporah, li samo svojim duševnim darom; dapače, prvih 14 godinah bijaše mu sve neprijazno.

Rodio se je u malom jednom selu Newcastle-upon-Thyne u sjevernoj Englezkoj. Otac mu je bio težak u jednoj uglani, a on drugo diete od još petero braće i sestarah.

Bio je najprije kravar, te je već na paši modelirao strojeve od ilovače, kasnije stupio je i on kao težak u iste uglevne rude, gdje mu je i otac radio.

U 17. god. dobio je važniju službu, gdje je podpuno proučio stroj, kod kojega je radio; tad je oćutio, kako mu svega naobraženja manjka. S toga je u 18. g. poslie svakdanje radnje marljivo učio čitat, pisat i računati. U 21. god. pričuvao si je već bio toliko novacah, da se je mogao oženiti i god. 1803. rodi mu se jedini sin Robert, koga je dao podpuno naobraziti, da mu je i kasnije bio kod svih podhvatah desnom rukom.

Slabi izgledi za njegov napredak ponukaše ga, da se izseli u Australiju, nu posliednjeg još časa dobi službu graditelja kod stroja u jednoj uglarnici i tu on započe misliti, kako da ustroji parogon, a njegov gospodar podupiraše ga u tom poslu. Godine 1814. postavio je prvi parni stroj, koj je u cielom zadovolio, ali radnja nije ništa jeftinija bila nego sa konji. Stephenson trudio se je, da štedljiviji stroj sastavi i daljnim mozganjem postigao je nenadani resultat; naime ideju, da mjesto stajaćeg stroja napravi tegleću silu, to jest lokomotivu. Ovim novim strojem se je njegov gospodar mnogo godinah služio, prevažajuć najteže stvari u svojih rudah, bez da se je o tom neizmjerno važnom iznašašću mnogo čulo. Ali godine 1833. namjeri se Stephenson na jednog bogatog novčara, Mr. Pease, koj ga je pozvao, da i njemu sličan stroj napravi i tomu je on tumačio njegove daljne velike misli, da bi se parom moglo voziti i tim sve putovanje sa konji prekinuti. Mr. Pease primio je gorostasnu tu ideju i sagradio je s njim u družtvu veliku tvornicu za lokomobile u Newcastle-u. Dovoljnimi novčanimi i radničkimi sredstvi i njegovim veleumom pošlo mu je za rukom, da su mu lokomotive ne samo nadkrilile najbrže konje, nego i jeftiniji pokret. Al tko bi to mislio, da je našao silni odpor proti svomu iznašašću. Civilni mjernici stupiše složno proti njemu, jer on nebijaše izučeni inžinir i nehtjedoše niti da čuju od njegovih pokusah sve tako dugo, dok već nebje moguće stvar ignorirati. Jedan važan član tih učenjakah reče javno, da će on u slučaju, da tko izmisli kakov parogon, koj bi za jedan sat 10 engl. miljah prebacio — pojesti za obrok cieli kuhani kotač takovog stroja. Taj gospodin je doživio, da je Stephensonov stroj još četiri krat brže vozio, nu zaboravio je na obećani zajutrak.

Godine 1829. vozio se je on prvom lokomotivom „Raketa" jednu engl. milju za 1 minutu i taj se stroj i danas još čuva u South Kensington muzeju u Londonu, kao dični spomenik darovitoga izumitelja.

Uz razne potežkoće i predsude ipak je sagradio prvu željeznicu za putnike od Liverpoola do Manchestera, koja pruga je išla preko močvarah, što je londonski fakultet nemogućim bio proglasio.

Nu s tim uspjehom prestaše sva daljna borba i sad vjerovahu u njega i svi mudraci. Bezprimjernom brzinom sliedio je od sad razvitak željezničkog sistema i Georg Stephenson bijaše ravnatelj svih englezkih prugah i savjetnik kod ostalih sličnih podhvatah.

Godine 1840. potegnuo se je od svega posla i živio je na svom imanju, gojeć svoj perivoj i cvietne nasade, a prepustiv daljnu radnju svomu sinu. —

Stephenson bio je plemenitoga srca i nije hlepio samo za imetkom, kao što to proste duše običavaju, nu svojim talentom morao je postati bogatim čovjekom, ali je ostao kod priprostog svog običaja i uvjek dobrotvorne ruke.

Od onog doba su milioni ljudih na tako slavno započetom djelu dalje radili, dok je dospjela stvar do današnjega savršenstva. Što god bude ljudski razum još iznaći mogao — toliko je bez dvojbe, da nijedan obret neće u kulturnom svietu doći do tolike znamenitosti, kao što je željeznički sustav, pa se može još pridodati i važnost električkog brzojava. Da se je tako daleko dospjelo, sve to ima čovječanstvo zahvaliti velikomu duhu Stephensonovu.

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 19. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

U znak da je doba odmora predpodnevne vježbe, zabubnja tambur. Odma za tim otvore se naglo vrata sobice, koju je profos Felmet u vojarni uredio za častnike i više te gospode stupi žurno unutar, kao da su davno već željno izgledali taj signal. Prvi pred svimi navali jedan tankovit mlad častnik sa izrezanom aristokratičkom glavom, vatrenih crnih očiuh i nehajno odkopčiv svoju sablju baci ju na stol, a profozu, koj je gospodu oficire sam glavom dvorio — valjda je znao zašto — povikne:

„Dajte brže, Felmete, čašu piva! sasvim sam sustao od te vragometne obuke novakah!“

Timi riečmi je poručnik grof Miroslav Balme zasjeo bližnji stolac, nu odma opet skočio do profoza, koj je upravo novi lagvić piva na pipu metnuo, da mu prvomu natoči čašu.

„Mirko! nepij tako vruć!“ povikne mu drugi poručnik prieko stola, gdje su se u isti čas dva satnika sjela. Taj bijaše grofu Fricu posve sličan, samo svjetlije kose i očijuh, nu u svemu držanju dostojanstven, samo u onom trenutku očevidno zabrinut bratovljom ljubavi, jer je motrio poput skrbne majke mladog momka, koj nehtjede niti da čeka dok se pjena na pivi slegne, nego ju proguta pohlepno do dna.

„Nemoj me uvjek starešovati, Vilime!“ odvrati mu grof Mirko i htjede i drugu čašu iztrusiti, nu domisliv se reće profozu: „Ne, Felmete, najprije drugoj gospodi! Molim sto putah da mi oprostite, gospodo. Ja sam strašan sebičnjak, ali šta ću si, kad je žedja goropadna kao i moj strogi brat Vilko. Jelte, gospodine Falku,“ obrati se k jednomu kapetanu, „brat Vilim me nebi smio tako mučiti? — Zar neimamo već dosta tih okrutnikah?“

Komu to govoraše, bio je stariji gospodin ruşom bradom i kosom, vragoljastimi potezi oko očijuh i ustih, koj je odma počeo nekom vještinom po stolu kredom slikati značajne glave iz vojničkog života, te pogleda ovijano grofa Mirka odgovoriv mu:

„Okrutnikah? nu vi ste opet dobro počeli, vi nadobudni mladiću. Vi ste u istinu više ugrijani nego se za jednoga poručnika pristoji. Na svu sreću neima ovdje pogibeljne propuhe, osim luknje kroz ključanicu,“ to reče znamenitim pogledom na profoza.

„Nije niti čudo,“ odgovori grof Mirko, kad je već i drugu čašu u ruku primio od poslužnoga Felmeta, „nije niti čudo, da sam se ugrijao u tom trikrat prokletom dvorištu vojarne, gdje peče sunce gore nego na ekvatoru, pa k tomu još te narodne glupane vježbati u staroj junačkoj monduri, na kojoj se liepi prljotina od trijuh generacijah.“

„Velecienjeni mladi moj prijatelju!“ primjeti mu Falke primiv ga za ruku komičkim pathosom — „ipak ima nešto što čovjeka bodri, da sve potežkoće trpljivo i dobre volje podnaša, nešto, što nam nadima grudi ponosnim čuvstvom u onom času, kada hoćemo da klonimo duhom. —“

„Ja sam zbilja zvedljiv znati, gospodine satniče, kakva je to amajlija,“ prekine mu rieč grof Mirko, koj si je uz to zapalio smotku i dimio strašću.

„Dajte vi, moj mladi prijatelju, sakupite sve vaše umne sile u vaše plemenito grofovsko uho — velim vam, to je „svetost vojničke službe,“ dragi moj — pijem vam u zdravlje!“

Mladi oficir primio je taj nauk grohotnim smjehom i odvratio. „To je izvrstno predavanje“ i htjede po sobi da malo zapleše, ali ga brat potegne ljutito natrag.

„Fuj Mirko.“

„Falke nastavi patetično: „Svetost službe i uzvišena misao na mučeničtvo, koje nam nalaže naše za čovječansku sreću toli potrebno zvanje; jer ovi novaci — što su oni drugo nego povjereno nam blago, s kojim treba da postignemo velike ciljeve, a negda i brzo bjegstvo?“

„Živio gospodin Falke! odkada ste vi naučili tako pobožno propoviedati?“

„Odkada sam uvidio da kletve nehasne“ odgovori skrušeno Falke, „moramo da sve pokušamo!“

„Slobodno,“ nasmije se grof Mirko, „ja ostajem kod psovanja, to mi olakša žuć, kao da si sirutkom čistim krv. Jelte gosp. satniće Šmide? vi se razumijete u ljekarstvo.“

Kapetan Šmid, mlad jošte čovjek, gledaše melankolično kroz prozor u bašću, i jogunasti razgovor grofa Mirka Balme-a probudi samo mali posmjeh. Ali tim oštrije ga je korio brat Vilim: „Čuvaj se Mirko malo više s tvojim govorom; ti dobro znaš, da ti bez toga major nije odviš naklon“ a nešto tišije pridoda, „njegove uhode vrebaju svuda“ i pogleda na profoza, koj je na strani nešto pospremao, nu bez sumnje prisluškivao razgovor častnikah.

„Šta me briga“ odvrati mu grof Mirko „kako mi je major naklon. Njegova mudrost je odviš šaljiva nego da me nebi dosta puta na gromoviti smjeh nagnala, — Ali gospodine kapetane“ obrati se k Šmidu kod prozora. „Vi ste danas opet strašno sjetni. Znate, da to uvjek ima upliv na mene. Da, da, vi mene magnetizirate. Šta vam je opet danas?“

„Mislio sam baš, ako vam se hoće znati“, odgovori kapetan Šmid gorkim posmjehom, „da će biti skoro osam godinah, što nisam proljetnog jutra vidio od drugud, nego sa vježbališta i da već niti neznam o cvatućem drvu i pjevanju šumskih pticah. Kukavni to život!“

„Zar niste vi predložili pukovniku, da shodnije razdieli častnike za obuku novakah. Pa kako se stvar ima?“ pitaše ga grof Vilim, „smijemo li se nadati, da će u tom obziru pametnija promjena nastati, nego je ova duh ubijajuća?“

„Znao sam već unapred, što će sliediti“ reče Šmid prezirno — „dugi nos!“

„Jeli moguće?“ reče grof Mirko, „dakle se ta gospoda nisu niti zahvalila, da jim se je nešto pametnijega predložilo.“

„Rekoše mi, da jim se moja namjera čini hvale vriednom; ali da nepojme, kako je mladom jednom častniku, moglo doći na pamet, da drma na uredbah, koje su već od pol vieka priznate najboljimi, da jim se moramo diviti.“

„Upravo kao piramidalni perčin u egipatskoj tmini!“ prekine mu rieč grof Mirko smjehom. „O, ja čujem našega majora s njegovim velikim izkustvom, s kojim nas siromašne poručnike pobija. Kažite mi, gosp. Falke, što će to reći izkustvo?“

„Izkustvo?“ odgovori mu Falke, koj je svoje slikarije na novo započeo i upravo brkati jedan profil dogotovio i dopadno gledao. „Izkustvo, moj radoznalni mladi druže, jest živahna uspomena na kakovu budalaštinu ili na više počinjenih ludorijah. Ima ti ljudih od svestranog takovog izkustva.“

„Krasno, živio!“ povikne grof Mirko, „dakle bi mogao i ja s vremenom postati mužem od velikog izkustva, pošto sam ludorijah već prilično mnogo počinio. Jeli Vilime?“

Ali grof Vilko se zlovoljno obrati k kapetanu.

„Ipak nebi smjeli momu bratu takove stvari govoriti. Vi znate, da on nemože mučati i da će vaše lakrdije radostno cielomu svietu raztrubiti, pak bi i vam samomu to moglo škoditi.“

Falke prekrsti ruke prieko prsih poput Turčina kad se klanja i odvrati skrušenim glasom:

„Pa ću tad kršćanskom smjernošću sve podnositi. Pustite vašega brata neka trubi dok se sruše zidine od Lujinmira. (Ludwigs-Ruhe.)

„Hajdmo sada k našim četam,“ opazi satnik Šmid; „bit će već vrieme.“

„Još nije, gospodine kapetane,“ primjeti pedantički grof Vilim izpuknuv uru, „još imamo šest časovah dok opet započmu vježbe.“

„Vi poznate majora“ opomene Šmid, „ako nismo pol sata prije dobe na mjestu, tad već misli da je domovina u pogibelji.“

„Da, da, gospodine satniče, nećemo da vam pravimo neprilike“ povikne grof Mirko skočiv do sablje da si ju pripaše, „Felmete, da platimo! ali gle, gdje nam je profos?“

U tom trenutku stupi jedna osobnost iz bližnje sobe, o kojoj nebje dvojbe kakove da je naravi. Bijaše to visok i prsat častnik, priličnom trbušinom i kozičavim licem, jakim nosem i grdnom bradom, nakostrušenimi brci. Njegove izbuljene oči i napuhnute nozdrve proricaše jaku oluju, koja je odma i buknula.

„Šta to opet znači, moja gospodo? gdje vam je službena gorljivost? — Zar vi niste čuli bubnjara? ili bih vam morao kod vaših saturnalijah posebno dati udarati u bubanj?“

„Molim za oproštenje, gospodine majore,“ odgovori satnik Šmid kao najstariji, „istom je bubnjano za nastup momčadi.“

„Šta? — vi hoćete da mene učite gospodine kapetane?“ povikne major stupiv korak bliže do Šmida. „Zabranjujem si jedankrat za vazda da me pretjecate u besjedi. Vi biste morali ostalim oficirom prednjačiti dobrim primjerom.“

„Gospodine majore, ja htjedoh samo“ počme satnik.

„Vi hoćete uvjek pravo da imate, gospodine, vi kvarite mlade ljude sa buntovnim duhom.“

„Ja moram moliti, gospodine majore,“ htjede na novo kapetan Šmid progovoriti.

„Negovorite dalje! hoćete li zašutiti!“ zagrmi major razdražen do kašljanja, da je taj trenutak satnik Šmid upotriebio napred stupiti i takodjer podražljivim glasom odvratiti: „Ja sam dužan mojoj časti napram gospodi mojim drugovom braniti se i vi ćete, gospodine majore, mene poslušati, kako to službeni propis dozvoljuje i prostomu vojniku.“

Major mogaše jedva da izusti „šta? kako“ budući da je satnik gromkim glasom nastavio. „Vi ste vidjeli, da smo pripravni bili otiči k našim četam, pa i sada još nije prekasno; čujete bubnjara? sada jošte. — S toga ja nipošto nemogu da primim vaš ukor, naročito pako ne uvriedljive izraze, kojimi se neslużi niti prama kapralu.“

„Gospodine!“ povikne biesno major i gane se kao da će se prihvatiti govornika.

Ali Šmid nastavi ozbiljno: „I vašu potvoru moram odbiti. Ja nezavadjam nikoga. Ako ja neću sve vaše sitne navale da podnašam, skojimi vi obećajete nas častiti, to sam ja dužan činiti za obranu mojih epuletah, koje mi je njegova visost —“

„Hoćete li vi bezsramni vaš jezik“ — prekine ga major, ali satnik Šmid stupi na odvažan način pred njega, da nije mogao do kraja izgovoriti, dapače par korakah se natrag potegnuti i uplašenim glasom viknuti: Gospodine! Šta ćete vi? — u zatvor! odmah u zatvor!

Satnik Šmid zamisli se; pokrije se, pozdravi vojnički, te se udalji u dvorište vojarne bez da je što rekao.

Na novo udari major na ostale častnike: „Odlazite k vašim četam!“

Oficiri živo uzrujani od ovoga prizora, u kojemu bi bio od srca rado grof Mirko Balme sudjelovao, da ga nije brat Vilim ustavljao — otidjoše medjusobnimi znamenitimi pogledi i više nego mrzlim pozdravom majoru, tiho kao i satnik Šmid.

Ali vani na hodniku udari sablja u tarac uz poznati jedan glas: „S tim nije ipak stvar svršena“ — ali odma prestane, kao da mu je prijateljska ruka zatvorila smiela usta.

Major je jošte nekoliko puta uzbunjen prošao sobom gore i dole. Zatim pozove profoza kroz čiju privatnu sobu je bio unišao, gdje je već od dulje vremena želio da si srce olakša.

„O čemu su opet razpravljali?“ zapita ga major zamandaliv vrata.

II.

Ovaj prizor, što smo ga upravo naslikali, dogodio se je na koncu petoga decenija ovog stoljeća u nekoj maloj njemačkoj prestolnici. Otac satnika Šmida bio je dvorski liečnik vojvode. Po svom položaju, vjernošću prama vladajućoj kući, muževnim i neodvisnim značajem, njegovim patologićkim oštroumjem i osobno ljubeznim ponašanjem igrao je znamenitu ulogu u najviših krugovih. Nije bilo dakle niti čudo, da mu vriedan sin, snažan i čestit u svemu liepo napredovao i premda nije bio plemić, ipak bio pridieljen družtvu princa nasliednika, s kojim je mnogo godinah uživao isto odhranjenje kod dvora, istimi igrami i nauci se bavio.

Princ Stjepan, i sam vatren dječak priljubio je simpatičnoga si druga Henrika Šmida i kad bi oba mladića sa svojim odhraniteljem šetala se kroz vojvodski perivoj, ili zajedno koj izlet u okolicu rezidencije poduzeli, tad bi poštuvani gradjani sokrili se pred visokim gospodinom i ozbiljnim licem izrazili mnienje, da mladi gospodin Šmid mora biti danas sutra najmanje ministar. „Tomu se sreća smije“ bijaše jim uvjerenje.

Poslie dovršenog boravlenja na jednom njemačkom sveučilištu, gdje je knežević sa jednim višim gouvernerom učio državopravne znanosti i sve nauke za njegovo buduće zvanje a pratio ga Šmid kao drug i suučenik, ujedno olakšav potriebni savez sa djačkimi kruzi — stupiše oba mladića u vojvodovu vojsku i budu u istu pukovniju upisani. Tu se zajedno upoznaše sa tajnami ne baš uvjek ugodne službe, nu to se razumi, da su tamo mnoge trpkosti princa mimoišle, pa i njegov prijatelj je uz njega bolje prošao.

Medjutim su odnošaji princa nasljednika napram dvoru postajali sve neugodnijimi. Čim je princ zreliji bivao i samostalnije se razvijao tim je njegov položaj napram vladajućemu stricu postajao nepovoljnijim. To se obično dogadja, kad je vladalac već u ljetih, pa i onda, kada mu je nasljednik vlastiti sin. Sve polagano se razvija stari i mladi dvor, od kojih stariji uvjek motri mladji sa nepovjerenjem i srčbom, a ovaj opet nekom nestrpljivom nervoznošću gleda na stari dvor. Riedko se odluči koj stariji gospodin da učini mudro kraj takovim odnošajem, da prepusti mladjemu svu, ili djelomice vladalačku brigu, te se za svoju starost odvaži uživati zlatnu slobodu i filozofički mir. Težko je to, da čovjek sam sebe stavi u penziju.

Medjutim ima palijativnih sredstvah, kojimi se takove okolnosti daju odstraniti, a najuspješnije se to postigava, kad se prestolonasljednik pošalje na daleke i duge puteve. Tako se je i ovdje postupalo. Knežević Stjepan odputovaše na dulje vrieme u družtvu svoga suučenika poručnika Šmida radostnim osjećajem i to ga je oslobodilo od napetih dvorskih odnošajah, a otvorilo mu vrata širokoga krasnoga svieta. Njemačke zemlje je površno samo pregledao, jer je to kasnije mogao i službeno sve još vidjeti dovoljno; srce ga je vuklo tamo u daleke krajeve prieko Alpah u klasičnu zemlju umjetnostih, gdje ga posve inaki užitci oduševljavahu, nego jednolični etiketni dvorski običaji, koji su svuda jednaki.

Ali kneževiću nehtjede se, da samo zabavah traži, nego da se takodjer uči, što bi mu kao budućemu vladaocu najkoristnije služiti moglo; svakako i poznavanje vojničtva, pa budući da se je u ono doba Francezka smatrala pravom domovinom soldatah, to bje odredjeno, da iza jednogodišnjeg boravljenja u Italiji najprije ide u Francezku, u Pariz i zatim da se na jedinom tadašnjem ratištu u Algiru uvježba u vojničkom znanju.

Kad je već prvo upoznanje sa francezkimi vojnici od živahnog utiska bilo kod ovih dvajuh mladićah, koliko većma je na njih djelovalo

kad su na jednoj državnoj parnjači u slikovitom militarskom družtvu iz Marseila odplovili. Bijaše tu vojnikah i častnikah svakog oružja, koji su budi od dopusta vraćali se ili kao novaci vozili u Afriku. Koli zanimivi bijahu to prizori za oči i uši njemačkih oficirah, koji što sličnog nikad još nevidiše. Koliko bje tu pripovjedanja o raznih dogodjajih i pustolovinah, o budućih bojevih, romantičkih slikah putovanja po afrikanskih pustarah, o napadajih i bojevih, o pojedinom kreševu i tragičnih prizorih! Pa da je u svemu tomu možda bilo i pretjeravanja i hvalisanja, ipak bijaše u cielom svjež vojnički život i veseli duh, što je na mlada čuvstva ugodno djelovalo.

Ti utisci moradoše se još umnožati, kada su došli na afrikansko zemljište, gdje je u Algiru još sav maurički značaj grada vladao i gdje su njih dvojica kao amateurs militaires stupili u francezku pukovniju, koja je prošla prieko pustih ravnicah Metidže i pregazila rieke, u klanjcih Atlasa mienjala olovna taneta sa beduini u bielih burnusih i na rubu pustare noćili pod južnim zviezdovitim nebom. Ali za uvjek nije to moglo tako ostati i doskora kucne sat rastanka od tih orientalnih zanimivih prizorah.

Kao preporodjeni ljudi vratiše se oba u domovinu. Doživljena izkustva svietskog velikog života ostaše jim nezaboravljena; maljušni odnošaji domovine postadoše jim tim ćutljivijimi. U svojoj posebnoj struci vidjeli su, čuli i izkusili toliko, da jim se službeni propisi kneževske vojske nemogahu više činiti kao uzori svake taktike. Premladi jošte, da bi mogli nove nazore uspješno razviti napram onim vladajućim u njihovoj domovini, a prevatreni, da bi strpljivošću izgledali poboljšanje vojnih starinskih zakonah, dodjoše dostaputa u najneugodnije razmatranje. Čim više je princ stupao u muževno doba, više putovao i vojničtvo proučivao, tim je većma želio da zauzme važniji položaj, što mu se je svakojakim načinom prečilo. K tomu ga htjede dvor da oženi sa jednom kneginjom iste kuće, što je on odrješito odbio.

Posljedak svega toga bijaše, da je knežević Stjepan, dobivši kod svoga povratka višju vojničku čast, nepovoljno služio, kad mu je očevidno bilo, da mu se po najvišem nalogu prečilo svako novotarenje i to dosta puta na uvriedljivi način, tobož podučljivom opomenom prama mladenačkom nastojanju o kojekakovih reformah. Ako knežević Stjepan nije svim takovim povrjedam izbjegnuo, pošto bi bio najvolio gdje god u Orientu ili Kaukazu nastaviti zanimivi vojnički život, to bijaše jedini uzrok, što bi bolježljivošću svoga strica, vladajućega vojvode, prieko noći se mogao sav položaj promieniti. Radi tih okolnostih nije mu ništa drugo preostalo, nego da neugodnosti njegovih vojničkih i dvorskih odnošajah ublaži čestimi malimi posjeti kod bližnjih dvorovah.

Ali mladomu častniku Šmidu nebje tako lahko uživati svu slobodu krasnog života. Za njega bje završeno obćenje sa višjimi krugovi, pošto je princ odrasao, da mu više nije trebalo uza sebe druga, i budući da je zauzeo visoku vojničku čast, to se je i redje s njim sastajao, pa ako i jest medju njima i nadalje obstajao prijateljski odnošaj, to se je većim dielom očitovao u medjusobnom jadikovanju, radi mnogih nesnosnih okolnostih, pa i takove tužaljke postajahu sve redje, kad je knežević bio većim dielom odsutan. Razumije se, da je Šmid još mnogo više ćutio težkoće malosrčne discipline, pa i uslied toga, što je bio prijateljem princovim, pošto se je dobro znalo, da stari dvor rado trpi, ako se svi ponizuju, koji se s mladim knezom slagahu.

Ali je udes njegov skrbio za to, da se ovaj nepovoljni pritisak ponešto ublaži. Njegovo prijašnje poznanstvo kod dvora, ugledna osobnost i značaj, njegov ponos i samosvjest i razni odnošaji još od pokojnoga mu otca, dozvolišе mu pristup i k liepomu spolu najvišeg družtva.

(Nastavit će se).

Zlokobna kuća.

Crtica iz englezkog života.

Neku večer šetah se s prijateljem po londonskom predgradju Chelsea i napomenuh razne opazke o mnogih osobitih fizionomijah tamošnjih kućah; što je probudilo u njemu satiričku dobru volju, da me je smjejuć se upozorio na jednu nizku dugačku kuću.

„Gledaj molim te ovu novobojadisanu kuću“ reče mi, „s tolikimi ceduljami: „„za iznajmiti““ — šta bi ti o njoj znao tumačiti; jeli ti se čini prijazna, pobožna, luteranska ili kakova?“ —

„Ne, ja bih ju nazvao zlokobnom“ — momu prijatelju svidilo se šalu sbijati i nastavi.

„Zlokobnom! — ti sve ljepše tumačiš, tako mi poštenja, uz sve tvoje hire si ti večeras osobito zabavan i milodivan družtvenjak. Ali reci ti meni u ime romantike, kako ti možeš ovo obično stanje nalično više sjeniku smatrati, da bi se koj duh tako snizio, da bi se tu nastanio.“

„Dragi moj — ta ja netvrdim, da tu dusi stanuju, nego da je zlokobna, neprijazna kuća.“

„Molim te, daj da čujem, kako ti označuješ zlokobnu kuću i onu, gdje se sablasti pokazuju, meni se to bar čini svejedno.“

„Po momu mnienju je razlika očevidna; jerbo kuća može se nazvati zlokobnom usljed osobitih uspomenah, koje su skopčane tužnimi dogodjaji, pak tlapnjom prostog puka još većma ozloglašena — da se joj svatko plaho ugiblje kao zlokobnom stanu. Nije tomu davno, što je ta kuća posve inače izgledala. Sjećam se dobro, kad se okol tih prozorah razno cvieće plelo, mirisavi grmići uz cvatuće ruže i bujnu vegetaciju krasilo vrtić pred kućom, kao znak da su tu prije nego bje opet sve zapušteno stanovali dusi, ljubeći liepu narav i kućnu udobnost. Ti si moj pobratime, veliki skeptik i nezaslužuješ da ti o toj kući više pripovjedam, ali da vidiš da sam ju pravo krstio zlokobnom, kazat ću ti svu kobnu povjest te sgrade, jer mi je točno poznata. Tu povjest čuo sam od jednoga prijatelja, koj je sa stanovnici iste kuće dobro poznat bio.

„Slušaj dakle: prije petnajst godinah išao sam ovuda s jednim, sada već pokojnim znancem, mimo ove kuće, koja je uz sve zanemareno stanje udarala u oči, radi miloduha mnogoga cvieća, pomješanoga dračem i radi zapuštenoga izgleda, jer su prozori bili puni prašine i paučine i posve zarašćeni od raznog pletenca, a krov na više mjestah probušen.

„Ova kuća s bašćom morala je negda liepa biti“ opazim prijanu „šteta da je tako zapuštena.“

„Da, da,“ odvrati mi prijatelj. „Ja se dobro sjećam, kad je ovo bilo jedno od najkrasnijih mjestancah ovoga svieta, i onaj fini ukus u cielom svjedočio je, da moraju tu vele naobraženi ljudi prebivati. Ali evo sada neće nitko da tu kuću iznajmi — ili za najnižu cienu da kupi, i s toga stoji prazna.“

„Nije ni čudo“ primjetih mu, „tko bi se u takovu pustinju nastanio.“

„Vlastnik kuće“ nastavi prijatelj „obvezao se je, da će sve u najbolji red postaviti, ali sve u zalud; nitko se neda u kuću, jer vele, da dusi i sablasti po noći unutra gospodare. Ovdje je bilo obiteljsko pozorište vjerne ljubavi, gospodskog ponosa, dubokog siromaštva i nečuvene uztrajnosti u požrtvovanju.

Prije nekoliko godinah vidjevao sam u toj bašći jednu bolježljivu gospoju, nu dostojanstvenog držanja, što je svjedočilo, da mora biti od visokoga roda. Uz nju hodao je gospodin plemenitoga oblika sa dragostnom djevojkom od osamnaest godinah. Živili su samotno bez druženja s ostalim svietom, i zadovoljni sami sobom. Ponudiše se dobroćudni susjedi u bližje poznanstvo, nu ovi jih mrzlim ponašanjem odbiše, i tako ostadoše

svietu tudji i zaboravljeni. Pod večer stali bi mimo prolazeći pred tim malim stanom, da slušaju prekrasni glas pjevačice, koju pratiše umjetničkom vještinom više glasbilah, ali napokon preotme bolježlivost gospoje mah — glasba zamukne i sve postade tiho i melankoličko. Otac i kći izlaziše vrlo riedko iz kuće i posvetiše sav trud ljubeznoj bolestnici, majki te djevojke. Gospoja se je vrlo mlada udala za gosp. M.— proti volji obijuh roditeljah.

Za što se te obitelji toli nesmiljeno opirahu toj ženitbi, toga neznam, niti sam ikad pitao — nu dosta je da se zna, da niti privole niti oproštenja nebje u nikakvu cienu moguće zadobiti. Pošto se je gosp. M.— uzprkos tim nepovoljnim okolnostim oženio, to mu je otac uztegnuo i onu podporu, što ju je prije ženitbe dobivao. G. M. bijaše mladji sin i bez zasluge, koja bi ga u borbi za život bila branila od stradanja i siromaštva. I suprugina obitelj bje ogorčena, te joj osim male rente ostala samo ova kućica, kao nasljedstvo jedne tetke, što joj se nije moglo oduzeti. Tako jim se je neprijazna pokazala budućnost i težka kazan neposlušnosti bacala je tamnu sjenu vrhu njihovoga života. Srca bjehu jim raztužena nad nesmiljenosti roditeljah, koji su jih u gospodskom sjaju odgojili, a sada pustili da propadnu u bezkrajno uboštvo — jer su se zaljubili proti njihovoj volji. Prvi pokus za pomirenje učiniše, kad jim se je napomenuta djevojka rodila. U nadi, da će tim korakom svomu djetetu moći otvoriti put u sviet, koj njim samim bje zatvoren, odlučiše moliti se u svoj pokornosti, da jim se oprosti; ali sve uzalud — tvrda njihova srca odbiše jih i ostadoše gluhi napram božjoj zapovjedi — da si medju sobom griehe praščamo. Sramotom zatvoriše jim vrata.

Od tog doba zaključiše ozbiljno, da će sami sebi na ovom svietu dovoljni biti. Diete jim je ponaraslo u svesrdnoj ljubavi i majka nalazila je u njoj najmilije družtvo u svom samotnom živovanju, ali otac i mati želiše djetetu za volju poboljšati si dohodak i on si potraži radnju, da što zasluži. Iz prva bilo jim je dakako to mučna misao, ali po malo naučiše se i na to i uvriedjen ponos prigne se pred zahtjevom nužde. Gospodin M.— dobije mjesto jegnog komija u komptoaru uz plaću od 1000 for.

Svaki dan sprovadjaše ga snažna supruga do izlaza iz bašće i svaki dan ga ljubezno dočeka s djetetom na rukuh, da ga razveseli i nagradi za njegovo požrtvovanje.

Tako su ti ljudi ugodno živjeli mnoga ljeta, dok jim je diete naraslo kao krasna djevojka. Uz najiskreniju odanost napram svojim roditeljem razvilo se je u njoj i čuvstvo spoznanja nepravednosti, koju su obe roditeljske kuće počinile i stim takodjer slična strastvena osjetnost i značaj otca i majke. Kad je djevojci bilo 24 godine umre joj mati. Strašan taj udarac pospješi ono prije 26 godinah grozeće se siromaštvo. — Smrt supruge razcvili g. M. neizrecivo — nevjerojatno; on bijaše žestoke krvi i nepromienlivo čvrste volje; žalovaše za pokojnicom kao čovjek u očajanju, koga nije moći utješiti. On je zaboravio da su oni medjusobno se žrtvovali i jednako si predbacivao, kakvu da je ona životnu sreću radi njega izgubila i strpljivo nosila svu nevolju oskudice; — da, on je zaboravio i na kćerku, koju je ona bezprimjerno ljubila i za nju dan na dan po koj novčić štedila — i zaključio to čedno sačuvano blago potrošiti na mrtvu. Kao na ruglo njihovoga ubožtva dao je pokojnu u dragocieno odielo obući, skupi lies bogato svojim grbom nakititi, šest vranacah pred sjajna pogrebna kola zapregnuti i razsvjetom bakaljah odvesti u obiteljsku raku. Jedna samo kočija, u kojoj je on sa kćerju sjedio, sačinjavala je cieli sprovod.

Rodjaci nisu mu branili da svoju vjernu ženu tamo zakopa, ali daljni kakov korak do pomirbe nehtjedoše učiniti. Tim nesretnim dogodjajem pokušao je da predstavi svojoj rodbini kćer one gospoje, koju su oni za života bez srca odbijali — nu opet ga rinuše od sebe i smrću supruge umre mu i sva nada za pomirbu za navjek.

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Eliza Petzold u Parizu pripovjeda jednomu reporteru: „Do petnajste godine bijah u odgojenju u jednom od najstrožijih samostanah austrijskih. Moji roditelji u Beču vodiše me jedne večeri u kazalište, što mi se je tako silno dopalo, da sam oduševljeno ćutila nagnuće za dramatičnu umjetnost.

Bez da su moji rodjaci išto znali o tom, učila sam se deklamaciju, nu doskora sam uvidjela, da nisam obdarena sa svimi svojstvi da budem izvrstnom predstavljačicom. Kasnije sam imala priliku doći u Cirkus, gdje sam vidjela jednu gospodju umjetno jašiti prekrasnoga konja. Od toga časa upoznah, što mi je treba da činim. Učih se jahati i sjedih od jutra do mraka na sedlu. U noći snivah samo o konjih. Moj zaručnik postade mi dosadnim i do skora sam se ga riešila. Naravno da je ljutost mojih roditeljah bila na vrhuncu, kada jim očitovah, da ću se angažirati kod Cirkusa.

Htjedoše me opet zatvoriti u samostan, nu ja jim pobjegoh i stupih u jedno putujuće družtvo umjetnih jezdiocah. Dok sam dospjela do neke vještine, dosta sam se morala boriti sa navisću i ljubomornosti. Kod moje takmačice je tim veći jal narastao, kad mi je ravnatelj obzirom na moj napredak dao visoku plaću. Napokon se je domislila, kako da mi najbrže slomi vrat. U našoj štali imadosmo biesnog konja, da se dugo nije nitko ufao jašiti ga.

Meni je za rukom pošlo, da sam ga ukrotila. Ona gospodja upotrebi taj slučaj i ponudi mi, da se utrkujemo prieko znamenitih zapriekah, koje znadu obično samo oni konji svladati, koji su u slobodi dresirani, a moj konj nije takov bio, te s toga bijaše za mene tim veća pogibelj. Ja sam okladu primila i — dobila, dočim je moja natjecateljica imala nesreću, da su ju polumrtvu sa trkališta odnieli.

Kad je moja obitelj o momu uspjehu začula, tad se je zadovoljila i smenom pomirila. Iza dugog putovanja po Austriji, Rusiji, Njemačkoj i Englezkoj vratih se natrag u Beč, gdje sam probudila pozornost i kod carice, te me ona pozove k sebi u dvor. Tu mi dade svoje krasne konje izpeljati i zamoli me, da jašim s njom u lov i napokon, da ju kod njezinog svakdanjeg jezdenja sprovadjam.

To je u odličnom družtvu veoma u oči palo. Premislite si samo razliku medju jednom caricom i jahačicom od cirkusa. Caričino dostojanstvo tim obćenjem nije izgubilo ništa, ali je moj ugled se podigao u velikoj mjeri i od tog doba obćila sam sa najvišimi krugovi rezidencije, sa vojvodami, sa knezom Esterhazyjem i Lichtensteinom, sa princom batenberžkim, koj sad vlada u Bugarskoj, sa grofom Meternichom i mnogimi visokimi članovi aristokracije. Prije nego sam opet u Francezku odputovala, pokloni mi carica svoga ljubimca konja „Lord Byrona“ u vriednosti od dvadeset i pet tisućah franakah. Sa „Lord Byron-om“, kako je poznato osvojila sam si srca Parižanah, ali zloba zavidne osobe mi ga otme. Jednog jutra ležaše moj „Lord Byron“ u štali mrtav — otrovaše ga. Moj sadašnji konj „Etoile du Nord“ je takodjer poklon carice austrijske.

Osujećeno globlenje. Obitelj nekog bogatog draguljara u New-Yorku, imenom Louis Strasburger, dobila je prošlog mjeseca više pisamah sa grožnjom, da će joj se ugrabiti jedanajstgodišnja kćerka Rosa, ako nepoloži 60,000 dolarah. Urotnici zahtievahu, da gouvernanta u naznačenoj jednoj ulici, ima u zamotu zapečaćene novce onaj čas izpustiti, kad začuje izpaljen pištolj. Taj pokus je više puta učinjen, ali nijedankrat nepuče puška. Napokon dodje jednog dana opet takov pismen strogi nalog, da se ima zahtjevano bez odvlake izpuniti. Gouvernanta idjaše, kako bje propisano uzduš 61 ceste, prama petoj Aveniji, a jedan detektiv s druge strane u blizini iste ulice. Puče puška, gouvernanta pusti zamot i jedan čovjek digne brzo novce.

U istom trenutku baci se tajni redarstvenik na tog momka, nastane hrvanje i u toj borbi, kako stražar uvjerava, izpruži mu se slučajno revolver i pogodi toga globara u oko, da je odma mrtav pao. Sukrivac, koj je samokres izpalio i još nekoliko osobah je takodjer uhvaćeno. Zlikovci su sami rodjeni Njemci, koji su lanjske godine na istom parobrodu sa svojim zemljakom Strasburgerom iz Europe u Ameriku se doselili i znajuć za njegovo bogatstvo, tada već osnovali, kako da će ga oglobiti. To su sve pred sudom priznali.

„Dirito“. Talijanske novine javljaju, da je nedavno jedno od najdrevnijih peloponenskih drvah, blizu tri tisuće godinah staro, izgorjelo. Bijaše to Cipresa, koju da je Pausanius spominjao — 52 metra visoka u promjeru $3\frac{1}{2}$ metra, a obseg 11 metarah. Stanovnici od Mistre, blizu Šparte, gdje se je taj gorostas nalazio, veoma su uzrujani nad nenaknadivim gubitkom, koga je neopreznost ciganah prouzročila.

Tim ljudem je ovom nesrećom liep dohodak uništen, što ga od stranih putnikah imadjahu.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 20. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

Tu je trebalo dosta putah priredjivati svečanosti za gospoje, kazalištne predstave voditi, krabuljade sastavljati itd. kod kojih sgodah je veliku ulogu igrao mladi duhoviti satnik Šmid, koj je takovih stvarih po svietu mnogo vidio. Bijaše tu sad kod ovoga ili onoga člana kneževske kuće soareah, družtvenih sastanakah kod poslanikah, gdje je Šmid imao priliku svašta pripovjedati o svom putovanju i raznih pustolovjah u tudjih dalekih zemljah. Mnoge liepe oči zagledahu se u oduševljenoga zabavnika. Ali nijedna slušateljica nije revnije pazila na njegove besjede, niti većom sućuti susretala ga, nego što je dvorska gospodja Luiza Vitomirova, sirota iz jedne stare plemenite obitelji, koja je morala radi slabog ekonomičkog stanja stupiti u dvorsku ovisnost, kojoj se je njezin ponosni i slobodni duh u duši uzalud opirao. Kad je satnik Šmid, uslied sladkog uvjerenja, da mu je dražestna Luiza naklona, k njoj se sve više priljubio, tad nije dugo trajalo, da su oba vatrena srca u jednakom čuvstvu iskrene ljubavi uzplamtila.

Na malom dvoru, gdje ima dosta dugočasnosti, na brzo su se odkrili tajni odnošaji obijuh i premda je bilo porugljivih izrazah, koji su osudjivali savez gospodje iz tako stare plemićke kuće sa častnikom gradjanske krvi, ipak se je napokon dopustilo, da je ona bez svakoga imetka i odvisna od cieloga svieta mudro privolila na udaju sa bogatim častnikom, budući da je Šmidov otac, kao mnogoljetni tjelesni liečnik njegovog visočanstva, bio ujedno i najugledniji liečnik glavnoga grada. Njegovi odnošaji prama kneževiću Stjepanu bijahu poznati i punim pravom moglo se je slutiti, da mu nefali sjajna budućnost, kad jednom dodje ovaj do vladanja. Njegova ženitba sa gospodičnom plemenite stare kuće mogla je njegov položaj tim većma učvrstiti. Niti stari dvor nemogaše se oteti ovim razlogom i tako je ovaj savez dovršio sa svimi uvjeti za podpunu sreću njihovu.

U istinu ćutio se je satnik Šmid podpuno sretnim u braku, koj bje još većma u ljubavi i kućnom zadovoljstvu učvršćen, kad mu se rodi sin. Ali na dugo ipak nemogahu njegovi živci podnašati nesnosna službena zanovetanja, kad se je sve njegovo nastojanje zlo tumačilo, kad bje progonjen, ponižen i vriedjan. On je upoznao da mu najljepše doba života prolazi u bezkoristnoj borbi sa kojekakovimi petljanijami. Pobojao se je, da kad bi ipak jednom došao u bolji položaj, da će biti od dugotrajne muke satrt, ostarjel i slabijeg zdravlja, da će mu nestati kriepke volje; da će mu se pravi cilj života izmaknuti. Stari vojvoda, A vladar, nehtjede odstupiti niti — umrieti! o zna kakov će biti sam nasljednik knežtke-

vić? Njegovo putovanje i odsutnost moglo ga je otudjiti od njegovoga suučenika i putnog nekadašnjeg pratioca, jer je od onda već desetak godinah minulo! — Deset izgubljenih godinah!

Luiza ćutiše nesjetnost svoga supruga i morade neugodno izkusiti, što je već mnogu gospoju suzah stajalo, naime: da muž nemože u samom braku naći podpunu sreću kao što žena, da od svieta još i svašta drugoga očekiva i sviet od njega zahtieva. Upoznav napokon njegov položaj podnašaše ona strpljivošću svu nevolju, nu ipak joj nemogaše prijati svakim danom rastuće nezadovoljstvo muževo i njegovo sve veće odtudjivanje od družtva. Ona bijaše jošte mlada; naučena na bučni život dvora gdje je izpunjavala stalno mjesto; nju radovahu jošte razne zabave, koje su nekim ljudem jedina svrha života, a napokon nisu niti mudracem neugodne; kazalište, koncerti, plesovi, igranke i javne svečanosti, od kojih joj suprug sve to manje htjede čuti. Šta su njemu bile ovakove arabeske života, kad mu se je život sam gubio, bez kakove više svrhe, bez pristojne radnje za naobraženiji duh?

Da bude Luizina osamljenost još veća, bude joj sin poslat u jedno glasovito odhranilište, da se za rana priuči na veću samostalnost.

Ovako stajahu stvari u ono doba, kad se je onaj s početka naslikani prizor dogodio. Posljednje kapi padoše u punu čašu, da je prekipjelo.

III.

Ona bijaše uvjek jošte dražestna plavka u svjetlih bojah proljetne toalete, ali priekoliepog Luizinog čela proletiše takodjer oblaci, ne tako tmasti, kako jih opazismo kod njezinog supruga, nu ipak dosta gusti, da su joj njene modre oči više puta potamnile. Sjedeć kod prozora držaše knjigu na krilu, koja se medjutim nemogaše pohvaliti, da joj bje moguće probuditi pozornost liepih očijuh, koje su snivajuć bludile van kroz otvoreni prozor i tamo možda gledale liepe kule po zraku, koje ju valjda bolje zabavljahu. Stara Margareta, baštinstvo jošte od pokojnoga doktora koja je i Henrika pestovala, brisaše prašinu sa dvijuh starih slikah, koje su takodjer kao i ona sama nasljedovane i na koje je ona osobito pazila. Ali kad i kad bacila bi oko na mladu gospoju i glavom kimnula, kao da ona nije posve porazumna sa misli, koje slutiše u Luizi.

Napokon ustane mlada gospoja. Činilo se kao da je odlučila te oblačine razgoniti:

„Ja moram opet medju ljude“ reče Margareti, ovaj samostanski život će me ubiti. Idem u posjet, donesi mi šešir i šal! — Pa šta imaš ti proti tomu?“ — primjeti zlovoljno opazivši, kako je starica čudnim pogledom i uzdisajem odložila svoju pometaču i kao da se promišljava.

„Ja? ništa!“ promumla stara, „vi ćete najbolje znati, što vam je ugodno.“

„Da, to i znam“ odgovori Luiza, „ja umirem od dugoga časa. To mora prestati! Ja već neznam što u svietu biva.“

„Tu nećete ništa izgubiti, sviet je uvjek taj isti. Ja već trčim sedamdeset godinah po njemu i vidim neprestano to isto.“

„Da, to ti se pozna na licu“ reče ljutito liepa gospoja. „Kad ja jednoč ostarim do tvojih ljetah, tad ću i ja možebiti svega sita biti, ali ja sam u dvadeset i sedmoj godini, naučena na veliki sviet i neće mi se ga posve odreći.“

„Da ste u mojih godinah, milostiva gospojo, tad vas po svoj prilici gospodin kapetan nebi tako čuvao, tad je svaki sebi dovoljni pazitelj,“ nasmješi se starica.

„Misliš ti?“ reče zamišljeno Luiza.

„Da, da,“ produlji Margareta, „ja tako mislim. I ja sam koju godinu dvorskog života proživila kod pokojnoga gospodina tjelesnog medikusa pa i gospodin kapetan je vidio tamo svašta i sam bio u tom zraku, pa će valjda imati razloga, zašto da nevodi svoju suprugu svuda na sve plesove i u družtva.“

„Ali je on ipak prije to običavao, a ja mu doista nisam dala povoda da bude ljubomoran.“

„To ja neznam, niti sam toga rekla, ali gospodin kapetan nezauzimlje kod dvora ono

mjesto, koje bi njegovoj osobi pristojalo, pa i vi sama, milostiva gospoja dobro znate njegove odnošaje prama dvoru."

„Ti imaš pravo; ali zar ja moram radi toga sav svoj život tužno provadjati? Bog zna, kako dugo ćemo morat jošte čekati, dok se stvari preokrenu. Pa upravo taj nemir, ta neizvjestnost je takodjer uzrokom, što me opet vuče u sviet da se ohrabrim, da mi se nada otvori; ali ovdje nečujem ništa, posve ništa. Niti živa duša nedolazi k nama."

„Evo, milostiva gospojo, kao da ste ga dozvali, pred kućom je stala elegantna kočija pukovnika Holmana."

„Bože moj, on!" zavapi Luiza i zacrveni se.

„Želite da vas zatajim, milostiva gospojo? ja doduše nelažem rado, ali u ovom slučaju —"

„Šta ćeš s tim reći?" zapita Luiza i pridoda odma: „Ne! netrebaš da me zatajiš. Holman je Henrikov poglavar; ja nesmijem biti neuljudna proti njemu."

„Milostiva gospojo!" primjeti Margareta glasom, koj je zvučio kao opomena.

„Šta se ti usudjuješ?" povikne razdraženo Luiza: „Ja znam što imam činiti."

Šuteć otidje starica sjetno.

Pukovnik Holman bijaše prije, nego što je regimentu preuzeo, krilnim pobočnikom njegovog visočanstva staroga vojvode i tada svakim danom se sastajao sa dvorskom gospodičnom Luizom. — Snažna ljepotica dirnula ga je u srce i stari mladenac, bečar bijaše joj najlaskaviji udvoravatelj. Dakako da mu nije ni na kraj pameti bilo, da bi se ženio i ugodnosti svoga momkovanja ikojoj djevojci žrtvovao, pa bila bog zna kako liepa i duhovita. Samo veliko bogatstvo i visoki družtveni položaj bi ga bilo sklonulo na takov korak.

S toga on nije niti najmanje na put stao satniku Šmidu, kad je Luizinu ruku zaprosio, dapače podupirao ga je u tom nastojanju, možebiti s nadom, da će kod udate gospodje sretniji biti u iluzijah u kojih živu bečari Holmanove vrsti.

Koliko se je god Šmid uztezao polaziti družtva, ipak mu nebijaše moguće dosadljivost svoga pukovinskog zapovjednika zapriečiti. Luiza je to znala; znala je i to, da su ti posjeti Henriku nepovoljni, ali pukovnik bijaše toli udvoran, razgovarao se tako ugodno i znao toliko laskavog reći, što svatko rado sluša, pa onda razne pikanterije od dvora, a ona bijaše dvorska gospodjica! — Tko je jedankrat dvorskog zraka disao, taj se ga nikad nemože odreći, pa da bi ga mrzio i prezirao, ipak se opet obraća k njemu.

„Dopustite, milostiva gospodjo," počeo je pukovnik „da smijem poljubiti vašu krasnu ruku, pa da vam odma ponudim naknadu," i preda joj stručić najizabranijih mirisavih ljubičicah.

„O, kako ste ljubezan," odgovori mu Luiza dočim mu rukom ponudi mjesto u fauteuilu „vi ste se dakle sjetili, kako ja strastveno ljubim ljubičice."

„Da li sam se sjetio? vraiment! toga neznam," odvrati joj pukovnik, „ali su me ljubice same sjetile na najkrasnije oči rezidencije."

„Molim vas, pukovniče," reče smijuć se Luiza, „kako možete ljubičice prispodobiti s očima! Glavno svojstvo ljubicah je miris, a vi nećete valjda tvrditi, da moje oči miriše."

„Ah quel esprit, liepa gospojo! — vi ste me doveli na posve novu misao. Doista, da ima očijuh sa pogledom poput nježnog parfuma koji opoji."

„Nu, tada moje oči u istinu ne spadaju u tu vrst, pošto ćutim da sasvim triezno gledaju u sviet. A tomu ste i vi krivi gospodine zapovjedniče, budući da više i nečujem ništa nego vaše suhoparne i užasne zapovjedi za vojne vježbe."

„Zar i vi to opažujete, moja milostiva?" reče pukovnik nekom smješnom strasti, „je li da su grozne, horribles! — Ali šta ću si? moj major — molim vas, da nerečete dalje nikomu — on je svemu kriv. Mon dieu! — Šta nečini sve čovjek radi časti i ponosa, da zapovjeda sa uzornim regimentom! mais laissons cela!" i sa dostojanstvenim prezirom nastavi. „Ali vi, hoćete li vi za uvjek se svietu otudjiti? kako dugo će jošte dvor biti bez svoje najsjajnije zviezde?"

*

„O," odvrati mu Luiza, „dvor ima toliko zviezdah, pravi mliečni put."

„Da, da, mliečni put," opazi Holman porugljivo, „entre nous" upravo tako dugočasne i dosadne kao i mlieko. Ali u istinu, liepa gospojo, zašto se nedate više vidjeti? kako su vašom ljubezljivosti oživljeli naši dvorski plesovi, naše petites soirèes! Sa vaše osobnosti razlegale su se dosjetlive šale u sve krugove. Kolike zviezde drugog i trećeg reda pokušale su srčbom i ljubomorno sliediti vaš primjer, nu uzalud. Sada je sve mrtvo, parole d'honneur! Njegovo visočanstvo je samo nedavno opazilo, da, nepovoljno opazilo, upravo žalostno — da ste se tako nevidljivom učinili."

„Napokon ćete mi još odkriti," reče Luiza smijuć se, „da se je na najvišem mjestu zapovjedilo radi toga slučaja nositi dvorsku crninu drugog reda."

„Izvrstno, sublime! To ću ja pripovjedati njegovu visočanstvu!" — i plem. Holman aplaudirao joj živahno; „ali sada bez svake šale," primjeti ozbiljno, „dopustite da vas pitam po duši: zar ste vi u istinu svu volju izgubili za sviet?" i tim ju sućutljivo prihvati za ruku.

Luiza mu ju polagano odmakne i dosjetiv se kako bje malo prije upravo radi toga sjetna, obori zamišljeno oči na pod.

„Luizo," reče pukovnik metnuv svoju ruku na njezinu, „šta znači vaše mučanje?"

Uplašeno zadrhta i potegne ruku k sebi: Ništa, posve ništa gospodine pukovniče," zapenta.

„Sjećate li se jošte" produlji čuvstveno. „Vi ste mi nekada ne riedko učinili tu radost, da ste s menom izjašili. Vi ste upravo rodjena jahačica. Kako smo tad jezdili prieko briega i doline. Vi jašiste moga malog vranca."

„O, bijaše to umiljato blažće!" zavapi Luiza „mnoge sam liepe satove tad proživila!"

„To samo od vas zavisi, da nastanu opet onakovi liepi dani" odgovori joj Holman, „ja imam sada upravo opet izvrstnoga konja za gospoje i da ga vama ponudim — to je upravo povod moga današnjega posjeta."

„Ne, ne," odvrati mu Luiza žalostno. „Ta su vremena meni minula za uvjek — za uvjek! moj suprug —"

„Zar je on tako ljubomoran?" nasmehnu se pukovnik.

„On smatra, da jašenje nije pristojno za gospojé, njemu je to dosadno."

„Nepristojno?" primjeti Holman prezirno, dopustite mi tu opazku, milostiva gospojo, to zaudara veoma po predsudah od „tiers etat" (prostog roda). Nebih bio mislio, da bi gospodin kapetan, koj je imao toliko prilike upoznati se sa načini jednog kavalira, mogao gojiti takove gradjanske nazore."

„Gospodine Holmane!" opomene ga Luiza.

„Mille fois pardon, najdražestnija gospojo, ja sam posve zaboravio, da ga je ova krasna ruka podigla u više krugove. Ali ako hoćete posve iskrena biti, tad ćete doista priznati, da se krv neda zatajiti niti na jednoj niti na drugoj strani. Ma foi! to je glas naravi. Neke okolnosti jesu nam životni uvjeti, dočim se drugim čine luxusom."

Luiza je i sama možebiti kad kada tako pomislila; ali je ipak ćutila, da ona nesmije svoga muža pustiti da padne i nadhrvajuć sama sebe odgovori prijazno:

„Velecienjeni pukovniče, vi ste podpuni sportman i uvjek prodiru vaše misli iz čiste krvi plemstva. Ali vi zaboravljate da ovdje vlada jošte i druga jedna sila nego kod sporta, sila, koja izravnuje sve razlikosti, pa i samu krv pretvara."

„Ja bih želio da me toj sili predstavite."

„Pa zar vi možete jošte pitati? vi, takov Preux Chevalier starih liepih vremenah. Zar nije to, što ja mislim jezgra svega viteštva, pa da bi vam to bilo nepoznato? — Ljubav?" reče tišije i zarumeni se.

(Nastavit će se).

Zlokobna kuća.

Crtica iz englezkog života.

(Nastavak).

Raztuženim i satrtim srcem vratio se je svojim djetetom u pustu kuću.

U najskrajnoj ogorčenosti i žalosti sjedio je mnoge sate duboko zamišljen — sav sustav njegovih živacah bio je poremećen i premda nije tješenje ljubeće kćeri negodovanjem odvraćao, to se je ipak tomu očevidno uklanjao.

Jedno pismo gospodara kuće u čijem komtoaru je radio, probudi ga ponešto iz njegove melankolije, jer njegova plaća kao komija bijaše sada jedini dohodak za uzdržavanje i pokriće svakdanjih potreboćah. Drugo jutro otišao je opet u pisarnu, da na novo počme svoju službu.

Na svakom licu moglo se je čitati iskrena sućut i premda se je on napram svojim kolegom uvjek hladnom uljudnosti ponašao, to je ipak njegov fini način obćenja sve ugodno dirao. On nije svojim drugovom nikada dao ćutiti kakovu preteżnost, da se nadvisi, ali oni ga sami priznavahu mučeć, kao svoga prvaka, koga su svi u komptoaru štovali. On se je vratio na svoje mjesto, izbjegavajuć svakomu razgovoru i kad se u svoj rad zadubio — motrili su ga svi sažalenjem šapćuć si „kako ga je tuga obhrvala, siromašni M.!“

U deset danah njegovoga odsuća nagomilalo se mnogo računah i dobroćudni druzi radovahu se, da ga će ta radnja po nešto odvratiti od čemernih mislih, koje bi ga inače smotale.

Čitavu nedjelju danah bio je on prvi i posljedni na svom mjestu i nepomično sjedio za svojimi knjigami — blied, suh, oslabljen i nad bezkrajnimi računi mozgajuć prignut. Medjutim je njegova sirota kći živila sama u svojoj samoći bez prijateljah ili kojega god stvora, komu bi tugu svoga srca priobčila. Ta zapuštenost od cieloga svieta napunila joj dušu tim većim strahom za budućnost, kad je opazila silnu promjenu kod njezinoga otca, koj po danu i po noći bez prestanka tugujuć nije mario već ni za jelo, nego sve više ginuo, da se je morala pripraviti na grozni čas skore smrti otčeve.

Mjesec danah iza nastupa svoje službe, ostao je jedne večeri izvanredno dugo kod svoje pisarije u družtvu kolege Wilmota, koji su oba imali još neke poslove dovršiti, dočim su ostali već davno ostavili pisarnu.

„Hvala bogu, ja sam svoju zadaću za danas svršio“ reće g. Wilmot, spraviv svoje knjige i skinuvši naočale, ali u isti čas pogleda g. M., koj je uz svoje račune blied i utrudjen nepomično pred sebe gledao, te ga prijateljskim čuvstvom zapita „Bože moj, šta vam je gosp. M.?“ nekoliko nerazumljivih riečih bijaše mu odgovor. Wilmot stupi prijazno k njemu, da mu što pomogne, ali kad vidi što ovaj po papiru piše, prestraši se, jer mu oni pomješani brojevi i računi očevidno kazahu, da se je siromaku pamet pomutila.

Bezsnene noći, nevoljni dani, slaba hrana, raztuženo srce i težki računi upropastiše ga, — i tu je sad sjedio kukavan, smućen i bezsviestan.

Najnježnijom sućuti izvede ga g. Wilmot iz komptoara, uzme fijakera i preda ga ražalošćenoj kćeri, kojoj je vrlo štedno priobčio nesretnu viest. Kod ovoga prvoga sastanka g. Wilmota sa gospodičnom M. — upoznao je izvanrednu kriepost duše, kojom je ona slušala njegovo jadno sobćenje, da se je pun udivljenja i veleštovanja od nje oprostio.

Sada je istom nastalo za nju burno doba i pritisak nevolje, što se perom opisati nemože. Godinu danah trudila se je, da svojom vještinom nabavi sredstva za obstanak i za ljekarije, ali za otca joj nebje spasenja, jer ako je uz svu svoju slabinu kad i kad došao

do pameti, ipak nije bio više sposoban za radnju.

Uvjek ga je morila tuga, što je od obitelji tako nemilo odrinut. Bilo mu je tada 50 godinah; njegov otac, bezdušnik srcem od kamena, nepomirljiv do konca, živio je u svemu bogatstvu ovoga svieta i kad bi mu kćerka napomenula, da će se jošte obratiti na djeda ili strica — tad bje od same te misli razjaren, te mu je morala svečano obečati, da se nikada neće poniziti za ikakovu milost prositi, makar još dublje u nesreću zagrezla.

Nastala je opet zima i nevolja rasla; nesmiljeni mrzli vjetrovi navališe kao navlaš na ovu nesrećnu kuću još žešće. Na mnogih mjestih šuplog krova udari snieg i kiša, a siromašni stanovnici nemogu si pomoći. Iz sobah je jedan komad pokućtva za drugim za trećinu ciene izčeznuo, da se namakne koliko bolestniku trebalo. Sreća da on toga nije mogao opaziti, jer u svojoj nemoći bio je na krevet prikovan. Najljubeznijom brigom njegovala ga je neprestano i uz to marljivo radila, rubce vezla ili spomenice slikala za bogate ljude. Napokon morade i to ostaviti, jer joj je otac postajao sve to zlovoljnijim, nemiran i sitan, da je svu pozornost samo njemu morala izkazati, a sve znanje svoga velenaobraženja zapustiti i baviti se uz njega jednostavnim krpanjem odjećah ili pletivom. Jedna ljubezna rieč iz otčevih ustijuh obodrila ju je na novo, da je od srca rado prionula na budi kakov posao, da si zasluži koru kruha, ili komad mesa, jer nije mogla ostaviti otca na dugo, da si ide štogod kupiti, te je mjesto novčane nagrade primila za plaću i živež.

U peči niti treske drva da sobu ugrije bolestniku, nedovoljno odjeće da se občuva od studeni — a niti sredstvah da si nabavi svieću za duge zimske noći, koje jaukanjem nesretnika još tužnije bivahu. Posliednja kopča što ju još vezaše na ovaj sviet — njezin ljubljeni otac i prijatelj — na umoru — tko da opiše pečal njezine duše? — Bez počinka dan i noć u dvorbi i naporu, gladom morena pomišljaše već i na samoubojstvo — ali velikom duševnom snagom nadhrva takvu misao. O! kako si je željela leći uz majku na vječni mir — nu opet se digne na borbu proti nesreći! Više puta otac dodje k sebi, da mu se duša još većma raztuži sječajuć se mladih ljetah, koja su mu proletila u izobilju i groza ga hvataše, kad mu dodje na pamet prizor nekoga siromaškog sprovoda i tad spominjuć sjajni pogreb njegove supruge zaklinjaše si kćer, da nesmije nikad zamoliti za sirotinski les, ili da zove u pomoć svoju obitelj — i da joj nikad nebi oprostio, kad bi ma i od glada snizila se do prosjakinje. To mu morade sirota svečano obečati, da ga umiri.

Božić se približio i na badnjak dade otcu posliednji zalogaj hleba, koga je on pohlepno progutao. Zatim mu krevet popravi i poljubiv ga ljubezno, složi jedno ručno djelo obečanjem, da će se svježom hranom skoro vratiti. Oči joj se zakriesiše od vesele nade, dočim joj bliedo lice bolno izražuje glad, budući da već osamnajst satih nije okusila ništa.

Bura o božiću grize ljuto onoga, koj se na ulicu baci bez tople odjeće a sirota djevojka tekla je u laganoj opravi do kuće one gospodje, kojoj je djelo nosila. Tu je osim pohvale za izvanredno kićeni rad, dobila dovoljno zdravoga i tečnoga jela u ime nagrade. Dobra duša joj prida još raznih slašticah usljed toga, što joj je služkinja, bivša jednom u službi kod g. M. pripovjedala o žalostnoj sudbini otca i kćeri. Od tada se je ista obitelj brinula da Miss M. bude imala zasluge bar toliko, da se obrani od glada.

Jecajuć zahvali se Miss M. i požuri se sve onako gladna kući, puna ufanja i radosti, da otcu pruži nešto boljega na božić.

Ali zašto ta tišina — taj čudnovati izraz lica? —

Otac joj mrtav! — — —

Pustimo taj prizor pun žalosti i pogledajmo u drugi stan.

U jednoj bogato uredjenoj sobi sjedi starac od osamdeset i sedam godinah u naslonjaču grimiznim baršunom obučenom. Njegovo držanje je ozbiljno i dostojanstveno.

Značajnu oholost njegovu ublaživaše djevojčica od sedam godinah, koju je k srcu privlačio, da je njezina žutosvietla kosa mješala se srebrnimi lasi djeda. Djetinska nedužnost

zabavljaše starca, koj joj je iskrenom ljubavju govorio o svemu krasnomu, što će njoj sve božić donieti.

„Ali djede dragi!“ reče mala „to je ružan dan za sve one siromašne ljude, koji će k nama doći, da jih nadarimo jelom i odjelom. Ja bih volila da nepuše tako mrzlo.“

Starac se prijazno nasmjehne, a diete nastavi.

„Ja sam tako žalostna kad vidim te uboge gladne i prezeble. Kako je nam liepo ovdje! mi imamo toplu sobu i dobre oprave a na prozorih debele zavjese koji nas od propuhe brane. Šta si moraju misliti oni siromasi drhćući od zime i glada kad vide naše gardine a oni neimaju šta da obuku. O ja bi to drugčije napravila da sam velika.“

„Bog te blagoslovio, moja unuko! — ti si dobro diete.“

Djevojčica se zacrveni i reče naglo.

„Djede, oprosti mi! — ja nisam dobra — ja se bojim da ćeš se ti srditi.“

„Ja se ufam, da nisi neposlušna bila, ti znaš da ja neposlušnosti neopraščam.“

„Zar ti nikad nebi oprostio? — ali ja nisam bila neposlušna — nego — ja ću ti odma pokazati“ — diete skoči do pisaćeg stola, izvadi sliku jednoga mladića i uztezuć se reće plaho „vidiš djede! prije nego si ti došao u knjižnicu našla sam medju papiri ovu sliku, pa sam se s njom igrala. Najednoč mi pade iz rukuh i staklo pukne, vidiš i lice je malo ogrebeno.“ Starac pogleda časak sliku i baci ju na stran i lice mu se naoblači.

„Ništa zato, moje diete“ odgovori ljutito „ali zapamti si posljedice neposluha po ovom kipu. To ti je slika strica Reginalda, dok je bio jošte dječak. On je narasao i dok je tvoja majka bila mala kao što si ti sada, bio je on neposlušan; — od onda ga nisam više vidio niti mu oprostio.“

Koj to govoraše, bio je otac g. M.

Diete se zagleda u starca i začudjena predbaci mu. „Djede, ako mu ti na sveti dan božića neoprostiš — neće niti bog tebi nikad oprostiti.“

U tom djetinskom glasu bilo je nešto uzvišenoga i svečanoga, što ga je u srce dirnulo — kao da ga angjeo s neba opominje.

Nastade dulja stanka, u kojoj se je čulo samo, kako diete uzdiše nad tvrdokornosti djedovoj.

Starac si nasloni glavu na ruku i razmišljavajuć promrmlja „smrt, a po smrti — prokletstvo! — dodji k meni moje diete, ti si moju strast nadvladala. — Budući da se i ja nadam oproštenju griehah, želim i ja njemu oprostiti!“

„Ali danas jošte, dragi djede!“ reće mala ogrliv ga i ljubeć ga srdačno. —

„Odmah,“ reče starac.

„Ali gdje je on, — gdje stanuje on, da si ti tako dugo ljut na njega? zar te nikad nije molio za oproštenje? ti moraš odma po njega poslati — siromašni moj stric! —“

„Mi se moramo istom razpitati, gdje se sada nalazi, pa ćemo odma po njega poslati.“

„Ti niti neznaš gdje tvoj sin stanuje?“

Dok je taj mali angjeo tako ljubezno i vatreno govorio za svoga strica Reginalda, u to vrieme je Miss M. ukočeno tielo svoga mrtvoga otca zavijala u smrtno ruho. Neprijazna tmina noći približavala se i nesretna djevojka sjedila je uz mrtvaca, dočim je tišinu prekidalo sviranje bure kroz polupane prozore i vratami lupao vjetar, da joj se užas kroz dušu provlačio. Grozno čuvstvo osamljenosti u oči božića — na badnji dan! — Tako joj prodje noć i juternje sunce razsvietlilo je lice pokojnikovo, koje ju sjećaše svečanoga obečanja, da neće otca osramotiti sirotinskim pogrebom i da nesmije u obitelji prosjačiti. O kako je vjerno i grozovito rieč održala.

Drugi cieli dan, kao da je prikovana, sjedila je mučeć i bez suzah u očajanju bez pomoći i nade, sama na ovom svietu gledala u tu dragu mrtvu sliku.

(Svršit će se).

Feuilleton.

Uspomena iz odhranilišta. Sebastian Užić bijaše osobiti značaj; — najprefriganiji dječko u cielom zavodu.

Broj njegovih doumah bijaše neizmjeran, od kojih su nekoji uprav izvanredni što su ikada u kojem penzionatu izvedeni.

Žalibože da je Sebastian bio nezasitljiv, uvjek gladan, što je njegovom umu bilo dosta krat na putu, k tomu on nije baš odviš pazio na to, da li je ova ili ona stvar zbilja njegova ili tudja vlastitost. — Ne kao da bi on bio nepošten — tu mu se nije moglo prigovoriti — ali je on strastveno znao služiti se garderobom svojih sučenikah — Sebastian bijaše velika muka za njegove učitelje i sve kazne, na koje ga je ravnatelj Heineman odsudio, ne koristiše ništa. Ravnatelj je hotjeo više puta da zdvoji i čupao si kosu od jada, kad je Užić opet kakovu ludoriju počinio. Dostojanstvo ravnateljevo se je kod njega izgubilo. Napokon se je gospoja supruga ravnateljeva dosjetila na jedan mudar način i pogodila Užića u njegovu Akilovu petu. Naime, mjesto svakdanje množine jela umanjila mu je porciju znatno. Sebastian znao je po sedam gombolacah pojesti, a sada mu se je to stegnulo na dva; koj je pojeo pet do šest kobasicah bez da se je ogledao, dobio je sada jednu samo.

Skoro da se je siroma posušio, nu on nebi bio veleum, kad se nebi znao pomoći i ove udarce od gospoje ravnateljice pošteno uzbiti.

Gospoje ravnateljice ponos bijaše njezina bašća izvan grada; na tu je Užić bacio oko i taj vrt svojim liepim voćem morao je izravnati manjak objeda i večere.

Jedne nedjelje po podne poduzeo je Užić na čelu više jednomišljenikah, gladnih djakah, svoje znamenito grabežno četovanje.

Sebastian obukao je, budi iz stare navade ili da čuva svoje čižme, podučitelja Floka njegove, koga su radi uhodstva svi učenici zamrzili. — Iza kratkog hoda, dodje mala četa do plota Heinemanovog vrta.

Najprije se točno pregledao prostor i kad se nije na debelo i široko ništa sumnjivoga opazilo, popeo se je Užić, poduprt od svojih sudrugovah preko plota. Sebastijan pretražio je najplodniju liepu jabuku, svukao si čižme učiteljeve i uzpenjao se hladnokrvno na drvo. Njegovi sukrivni ortaci hvataše u svoje kape najljepših jabukah, što jim je Užić redom dobacivao. Al na jedankrat kao grom iz vedra neba pukne krestajući glas do ušijuh mladih tatah. O, predobro su oni poznali taj glas gospoje ravnateljice.

Užič se spusti kao zmija na tla, stuče si malo nos i ozledi nogu, pa se odkuri za svojimi kolegi. Srećom što je gospoja Heinemanova bila kratkovidna i radi svojé krupnine nešto polagana, te je doduše iz daleka vidjela bježeće mlade ljude i uzprkos što se je za njima žurila, nije ipak mogla prepoznati jih.

Očajanjem gledaše ona svoje krasno jabučno drvo posve oplienjeno i vapiše za osvetom, krvavom osvetom tim zlotvorom, pustajijam, koje ona svakako i bez dvojbe smatrala pitomci njezinoga supruga. Na to opazi ona pod drvom par čižamah. Slavodobitno jih digne i uzvišenim čuvstvom odnese kući.

Jedva što su se malo odahnuli od pretrpljenog napora. kad se je i usopljena vratila gospoja Heineman. Povikne razdraženo za svojim suprugom. Jadikujuć prijavi mu gospoja učinjeno grabežno djelo i pokaza odma corpus delicti, izdajničke čižme. Heineman ogorčen nad tim zločinom, zapovjedi, da se ima zvonom zavoda sazvati sve osoblje, djaci kao i kolegium učiteljah. Kratkimi riečmi raztumači sakupljenim, što se je dogodilo.

Sve je hinilo strašan gnjev i pitomci redom izraziše srčbu i groziše se griešnikom a po najviše se je žestio Užić nad tim kradljivcem.

Podučitelj Flok ribao si je dlanove od veselja takova pedepsa en masse, kakovog se je ovim slučajem nadao, bijaše razkoš za njegovu crnu dušu.

Heineman pozvaše krivce da se neka dobrovoljno jave. Pošto se, naravno, nitko sam oglasio nije, izvuče on slavodobitno onih par čižamah i zakune se još k tomu, da će vlastniku njihovu prikazati dvie mastne zaušnice, da mu se bude zamaglilo. Sve je zašutilo kada su čižme išle od rukuh do rukuh i napokon prispjele i do podučitelja Floka. U tom trenutku bijaše lice njegovo grozno za vidjeti. Lasi mu se ježiše, oči izbuljiše i lecajuć očitova, da su čižme njegove.

Užić, taj licumjerni Užić stavio se do njega i radovaše se njegovoj strašnoj zabuni.

Bezobraznost njegova bijaše tolika, da se je izrazio: Toga si nebih bio nikada pomislio o gospodinu Floku.

Otrovnim pogledom nagradi ga Flok za te njegove rieči, dočim zaori grohotan smieh po cieloj dvorani usljed priznanja Flokova.

Tko zna do kakovih prizorah bi još bilo došlo, da nije ravnatelj Heineman podučitelja na brzo u svoju sobu potegnuo.

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 21. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

Ljubav, ah, ljubav dakle! L' amour!" zavapi pukovnik, skočiv da Luizu primi za ruku, pošto ju on podpuno zlo shvatio i krivo razumio, al u tom trenutku stupi satnik Šmid u sobu mrkim pogledom.

Presenećen stane kapetan opaziv pukovnika stoječeg u velikoj zabuni i Luizu, koja je zacrveniv se naglo ustala sa sofe.

Nastade kratka nu velemučna stanka, u kojoj si je pukovnik brisao znoj sa čela, a satnik oba mjerio čudnovatim okom.

„Ti si se danas rano povratio, dragi Hinko", izusti napokon Luiza.

„Vraiment!" upadne pl. Holman, „i ja sam se začudio —"

„Vjerujem", odgovori satnik Šmid znamenito, „i ja imam za cielo uzroka ne manje biti začudjenim, nego što ste i vi gospodine pukovniče".

„Ni — nije moguće, da su vježbe već dovršene", nastavi Holman.

„Za mene jesu. Smijem li pitati, što mi gospodin pukovnik izvoli zapovjedati?"

„O ništa, posve ništa službenoga, dragi satniče. Uzeo sam si čast samo tako mimo se vozeć — en passant — da, da!"

„Gospodin Holman došao je, da vidi jeli jošte živim" pokušaše Luiza šaljivo primjetiti, „čini se, kao da nas kod dvora smatraju umrlimi, zakopanimi".

„Par Dieu! kao da ste ovaj sviet ostavili", reče i pukovnik već prilično osviešćen.

„Tako daleko jošte nismo došli", odgovori Šmid, nu od neko doba je moja gospoja u istinu bolestna i neprima redovito jutrom posjete".

„O, tad moram tisuć krat moliti za oproštenje, milostiva gospojo", primjeti pukovnik sa nekim osobitim posmjehom. „Dakle si ja mogu smatrati za vanrednu čast, da sam primljen".

„Da", odgovori Šmid malo oštrije „to je velika blagodušnost, da nerečem slabost moje supruge, koja me višeputa sili, da u korist nas obijuh posredujem".

Oblak zlovoljnosti proleti prieko obraza Luizinog. Pukovnik se je zabojao, da nebude svjedokom i sučestnikom kakovog prizora, kojemu svakako htjede izbjeći, odluči čim brže da se iz te opasnosti izmakne.

„Pravo imate, posve pravo, dragi kapetane" opazi smijućim licem „gospoje žele da se višekrat i na vlastiti probitak sile. Dopustite mi, da ja svoju pogriešku popravim i da se udaljim".

„Vi ste valjda, gospodine pukovniče zaboravili vaš liepi stručić" reče Šmid i pograbi drhčućom rukom cvieće, što je na bliž-

njem stolicu kod sofe ležalo, kamo ga je Luiza kod došašća muževa turila.

„Bouquet?“ zapita pukovnik zabunjeno.

„Ne?“ nastavi brzo Šmid, „o, to mi je drago! ništa nije pogibeljnije za moju suprugu nego ljubičice. One joj uvjek prouzrokuju glavobolju, s toga sam više putah prinužden takove nepozvane goste da bacim kroz prozor“.

S timi riečmi baci on naglo taj stručić kroz otvoreni prozor prije još, nego što je Luiza pomirljivo mogla priskočiti, da ga ustavi. Izgledao je kao nastrieljani vepar i kao da će onaj čas oluja započeti.

„Gospodine kapetane!“ povikne i nehotice pukovik.

„Šta izvolite, gospodine pukovniče?“ odvrati mu oštro Šmid i stupi pred njega.

Ali prevejani dvorjanin razabra se brzo, „Vi ste tako strogi liječnik kao i vaš pokojni gospodin otac“ reče posmjehom, „ja samo želim od srca da vaš liek milostivoj gospoji bude na zdravlje. Još jedan krat velim mille fois pardon, milostiva gospojo! nezaboravite da vam moj jahači konj stoji na službi. Bon jour, dragi Šmide“.

„Sluga pokoran, gospodine pukovniče“ i sprovede ga napolje, dočim je Luiza pala na sofa pokriv si obraz s rubcem.

IV.

Prizor u vojarni kod profoza razglasio se je po cielom batalionu za čas. Satnik Šmid bijaše kod svih mladjih častnikah veoma obljubljen. On nije bio poput starih pedantah; kod njega se je služilo nekom elegancijom. On se je uvjek zauzimao za svoje častnike, mnoge službene neugodnosti ublažio i vazda imao otvorenu kesu za siromašnije drugove. K tomu jošte bijaše jedini u cielom batalionu, koj je već mirišio baruta obiljno. Za njegovo junačko ponašanje u Algiru dobio je križ počastne legije, što je u ono doba bilo od velike važnosti, kad su drugi oficiri nosili dekoracije mira po dvorskoj naklonosti. Znalo se je takodjer u kakvom odnošaju se on nalazi napram kneževiću nasljedniku. Prieko noći mogao je ovaj doći na vladanje, pa tad bi Šmid postao sjegurno njegovom desnom rukom. Nije dakle za čudo, kad se cieli častnički sbor uzrujao kod viesti, da je kapetan Šmid odsudjen na kućni zatvor.

Jedan satnik u zatvoru! Pa još k tomu satnik Šmid! Pa radi takove malenkosti i na uvriedljivi način! To ipak nebi smjelo biti i nesmije se tako pustiti!

Dakako da se to ponajprije tiče kapetana samoga, ali se je on ipak žrtvovao za svoje mladje drugove, pa usljed toga jim je bila moralna dužnost zauzeti se za vojničku čast. Medjutim znadoše da je Šmid molio satnika Falke-a da ga posjeti i s toga odlučiše počekati, dok čuju što su njih dvojica dogovorili.

Naravno bijaše, da je taj dogodjaj imao upliv na sliedeće vježbe, jer je uzrujao i redove podčastnikah i prostih vojnikah. Licumjerac Felmet znao je o svemu, pa kad je običavao višu gospodu izvješćivati, to nije niti kod nižih bio niem, budući je kao krčmar u vojarni morao svoje goste zabavljati pa je i momčad bila kod vježbanja prieko mjere raztrešena.

Major i sam radi te stvari uzrujan, biesnio je kod zloga exerciranja i jedva bje svršeno i momčad otišla u vojarnu, pozvao je častnike oko sebe i premda je već prije kod poučavanja dovoljno grmio, to je sad na novo počeo striele bacati.

„Molim vas gospodo, recite mi, šta vam je? kakova je to jadna bila današnja vježba! Još nikada nisam takove kukavštine vidio. Cieli batalion se je poremetio. Kakov je to primjer za novake? — Ali kadste vi svi tako raztrešene glave, moja gospodo, kakova će tad biti momčad? Vas gospodine poručniče Raineru“, obrati se k jednomu mladomu častniku, nježna lica kao u djevojke, „nebi niti sam bog uputio da vodite vaše ljude u redu, kako ste tumarali kao u magli. Vi nerazumijete ništa, upravo ništa! Sta ste se učili u bojnoj akademije? cielu veliku armadu voditi, jelte? Da se bog smiluje! Kako se možete pred vašimi ljudi tako osramotiti? Zar nemate srama pred svakim bubnjarom? Pa kraj svega vas vidih, gdje se toliko smijete.

Plakat bi se morali, plakati! Čemu se imate smijati? šta?"

„Gospodine majore", odgovori mladić „ti rekruti imadu tako smješna lica".

„Smješna lica?" ponavljajuć tanki glas reče major „smješna lica! Ja ću vam! — Šta imate vi posla sa lici? Mi neigramo ovdje lakrdije. Gospodine satniče, Weineru!" obrati se ljutito k staromu jednomu debeljaku, koj je bez dvojbe od prostog vojnika počam služio i u doba pomanjkanja sposobnih častnika zadobio portépée i taj stupi pol stope napred da pozdravi tresućom se rukom: „Šta zapovjedate gospodine majore?

„Poručnik Rainer je u vašoj satniji. Svakog dana neka dodje na raport; izpitajte ga sve propise, vježbajte s njim neprestano dok bude išlo. Ili ćete mi vi odgovarati. Trista mu! —

„Zapovjed! zapovjed!" mucaše Werner, komu se lasi nakostrušiše, da mu se je čaka na glavi tresla.

„Pa šta sam od vas malo prije morao čuti, poručniče Proteler" nastavi major jednomu častniku sa velikim očima i crvenim licem, „Vi ste poručnika Wernera nazvali kebcem! (knirps) —"

Uzrujanomu nestade glasa i taj čaj upotriebi kapetan Falke stanku, da nagovori majora. Medjutim se je ovaj odahnuo: Mir! Zar nevidite da imam važnog predavanja? — Šta ćete vi dakle poručniče Werneru s vašim naslovom? — kebci?"

„Bila je samo šala, gospodine majore" odgovori Werner čedno se nasmjehnuv.

Šala?" zakrešti major, „sa častju se nešali, gospodine! Zar vi neznate, šta je dužnost oficiru kad ga drug uvriedi?"

„Ali Proteler me nije htjeo da uvriedi".

Tako, tako, vrlo udobno! Gospodin poručnik nije u tom pitanju upravo škakljiv, kebac! kebac!! Kad sam ja bio u vaših godinah, pa da mi je tko što takovoga bio rekao — odma bi izašli do kojeg gaja na mejdan. Ali današnja mlada gospoda su vrlo miroljubive naravi".

„Gospodine majore, molim pokorno za oproštenje" primjeti poručnik Proteler dobroćudno, „ja sam bio s Wernerom kadet i stari smo pobratimi".

„Nevaljaju vam načela, nevaljaju; i medju najboljimi drugovi nesmije biti takov način, zapamtite si to, čast ide prije svega. — Dakle šta bi vi radi, kapitane Falku?"

Plemeniti Falke dodirne si čaku osobitim načinom, na pol učtivim a napol satiričkim, što je majora već unapried učinilo nervoznim i očitova želju, da bi rado sa gospodinom majorom u privatnoj stvari na samu govorio.

Major odpusti častnički sbor nemilostivo i reče nestrpljivo Falke-u: „Dakle pucajte sada!"

„Gospodine majore!" počme Falke za navlaš uztežuć, pošto je opazio, da bi major volio čim brže s njim biti gotov. „Satnik Šmid mi je naložio, da radi počinjene mu uvriede sa gospodinom majorom ugovorim".

Odma kod prvih riečih pogleda major ukočeno kapetana: „Uvrieda?" „ugovarati?" „S menom?"

„Polag izvrstnih načelah, što ste jih izvolili upravo prije preporučiti gospodi častnikom, nedvojim niti časa, da ćete dati očitovanje, koje će gospodinu satniku Šmidu podpuno zadovoljiti".

Major je sve više izbulio oči „očitovanje?" zamrmlja.

„Satnik Šmid misli, da bi gospodin major imao milost, sve one rieči izuzćene pred gg. oficirom, koji bijahu svjedoci onog prizora — opozvati i dostojno izpričanje pridati —"

„Gospodine!" povikne major i zamukne od bjesnoće.

„To su vlastite rieči kapetana Šmida, ja nisam ništa dodao".

„Ja da — vi se usudjujete", zagrmi major.

„O, ne, gospodine majore" nastavi plem. Falke, metnuv ruku na čaku — „ja se nebih usudio gospodinu majoru doći s takovimi zahtjevi, ali gospodin major dobro zna, da je takov običaj prije poziva. Kapetan Šmid nije se usudio niti pomisliti, da bi gospodin major opozvao, s toga mi je odma i naložio, da gospodina majora pozovem na pištolje".

*

Major pobliedi kao krpa „Pištolje!“ zapenta.

„Nesmiljeni Falke mučio ga je dalje: „Radošću razumih, da je gospodin major porazuman glede oružja; način, da li s mjesta ili koracanjem napried, to ću već sa svjedoci gosp. majora dogovoriti.

„To moram reći!“ izusti uzrujan major i sklopiv ruke od gnjeva, al dalje nemogaše govoriti.

„Sutra“, nastavi napastnik Falke na novo, „je blagdan, i tu bi se mogla stvar na čisto izvesti bez da bi obične vježbe kroz to trpile. Možebiti u pet satih —“

„Do vraga, gdje —?“ prekine mu rieč major. S tim mu se je htjelo reći, „gdje da uzimlje Falke toliko drzovitosti, da se usudjuje s njim tako sboriti, ali mu ovaj upadne:

„Gdje? Ja bih mislio, vani u dvorskoj šumici, gdje dalje od ceste, pa ako koj i padne, to će —“

„Kapetane Falku“, zakrešti major kao da bi s kamenom po računskoj tablici zadrapio.

„Izvolite još što?“ pitaše ga Falke hladnokrvno.

„Ja ću, ja ću“, počme major opet, ali nemogaše nastaviti od užasa, bjesnoće i neprilike.

Ja vidim, da gospodin major nije ovaj čas razpoložen na dalnje očitovanje. Ja ću kod kuće dočekati vaše sekundante.

„Dobro. dobro!“ zavapi major, o naći ćemo se već, naći ćemo se, naći!“ i otidje.

Plemeniti Falke dostojnim štovanjem pozdravi po vojnički, okrene se i bje radostno zadovoljan sam sobom.

V.

Nalazimo se u sobi pukovničkog pobočnika. Regimentski štop grenadierske čete ležao je u glavnom gradu, dočim su drugi batalioni bili razdieljeni po manjih gradovih. Pukovnik Holman sjedi za pisačim stolom i pred njim cieli kup razpravah. Regimentski adjutant stoji do njega čekajuć na kakov nalog. „Cielo ovo vrieme premišljavao sam, bili se mi u taj posao mješali, Däggeru. Baš bi mi se htjelo s kapetanom jednoč pošteno zametnuti igru, nego bi mi u tom poslu mogli smetati Balme-ovi; stara odlična kuća, s kojimi nebih rad doći u suraz. Moglo bi se reći. da se je satnik zauzeo za kavalire, pa ga je radi toga pukovnik Holman korio, ne, ne! To neide, Däggeru. Mi moramo čekati, dok bude on jedanput sam —“

U tom trenutku otvore se naglo vrata i major Haberer nahrupi u velikoj uzrujanosti, kako ga malo prije vidismo i koja uzbuna se je brzim hodom kroz stube još umnožala. Već kod vratah zavapi: „Gospodine pukovniče! — Gospodine pukovniče!“

Plemeniti Holman ustane, neugodno kosnut i mrzlim načinom zapita dostojanstveno: „Šta vam je gospodine majore?“

„Nečuveno, gospodine pukovniče, nečuveno! Od kad sam častnik nije mi se što takovoga dogodilo: mislim da će me guta zadaviti“.

„Umirite se, molim liepo“.

„Oprostite mi, milostivi gospodine pukovniče“, odgovori major nešto se osviestiv, „ali to je — odviše!“

„Eh, bien?“

„Kapetan Šmid —“

„Znam već, vi ste ga dali zatvoriti, to znam i ta stvar nije jako ugodna“.

„On me je pozvao na dvoboj!“

„Comment?“

„Na pištolje!“

„Par Dieu!“ povikne pukovnik i spusti se opet u svoj fauteuil, dočim je Dägger ruke sklopio i očima kretao.

„Da“ nastavi major, mene je pozvao, svoga poglavara, radi službenog ukora. Jeli se je takova šta ikada čulo?“

„Pukovnik se je na brzo razabrao i odma upoznao položaj, koj bi kod ovoga slučaja mogao njemu biti vrlo dobro došao i mahnuv rukom, odpusti svoga pobočnika, nasloni se udobno u svom stolcu i zapita nehajno majora: „Pa na što ste se odlučili?“

Odpust Däggerov i hladno pitanje preseneti neugodno majora. Šta namjerava pukovnik? —

„Gospodine pukovniče“, počme zapinjajuć, ali do skora sve vatrenije, „gospodin pukovnik se valjda šali? „Našto da sam se odlučio?“

Ja se nadam, da će gospodin pukovnik imati milost ovu drzovitost mlade gospode sa svom strogosti discipline kazniti. Vi ćete —"

„Gospodine majore", — upadne mu pukovnik oštro u rieč i bahato se dignuv. „To mi se skoro tako čini, kao da vi želite meni propisati, šta da imam činiti".

Major je uvidio, da je preduboko zagazio i požurio se popraviti; „Dopustite mi gospodine pukovniče — "

Ali pukovniku se nije svidjelo da propusti priliku za liepu besjedu i progovori ponosno.

„Dopustite vi meni da ja izgovorim gospodine majore; vi ste mene s vašim osornim ponašanjem već mnogo putah u neprilike zapleli. Vi ste častnik sa velikimi zaslugami. Milost njegovog visočanstva je to uvidjela i povjerila vam čast, koju obično nose samo oficiri visokog roda. Nu čini se, kao da se vi u toj višjoj atmosferi nemožete naviknuti. Čovjek se nesmije dati, da ga strasti nadvladaju, gospodine majore! Vi ste već višekrat sans façon postupali sa kavaliri. Ta ima i gradjanske krvi častnikah —"

Nu to bijaše majoru već malo prejaki duvan. „Šta, gospodine pukovniče? ja da" — hjede početi, ali pukovnik nastavi žestoko: „valjda ćete mi dopustiti da izgovorim? Vi ste opake predsude probudili prama ovoj pukovniji, koju ja imam čast komandirati. I kod dvora se o tom govori. Ja visoko cienim vaše zasluge, gospodine majore, nu nemogu toga trpiti da vi glasu moje pukovnije škodite. Znate li vi, da se je meni na visokom mjestu u brk reklo, da oficir boljeg roda nemože više da služi u mojoj regimenti?"

„Oprostite gospodine pukovniče!" odgovori major zlovoljno, „ja pazim samo na strogo izvršivanje službe. Mene bi to vrlo peklo, kada bi —"

„Bon, bon!" prekine mu rieč pukovnik, ja poznam vašu dobru namjeru, ali čovjek nesmije zahtjevati, da jedan kavalir vaše propise smatra za najviši zakon. Loi suprème ljudske mudrosti. Tim se sav Chevalerski značaj izgubi a glavna stvar je upravo to. Zapamtite si to gospodine majore".

„Ja ću si nazore gospodina pukovnika prisvojiti, primjeti major progutav svoj gnjev, „ali ovaj put je disciplina tako grdno povriedjena, da se ja doista usudjujem nadati, da će gospodin pukovnik ovdje svojski postupati".

„Neugodan je to slučaj!" reče pukovnik zamišljeno šečuć se po sobi, „ne kao da bih ja želio toga Šmida štititi; au contraire! meni je dapače drago, da ga mogu po prstih dosegnuti. Ali tu je pao poziv na dvoboj, pa neprihvatiti ga, to prouzrukuje svakojake misli i ogovaranja.

„Ali gospodine pukovniče", počme major na novo i ozbiljno, „tu prestaju svi vojnički obliki zakona, ako bude dozvoljeno, da podčinjeni može radi službenoga ukora svoga poglavara odma sa pištoljom u ruci na odgovor zvati; kad bi se što takovoga bilo dogodilo u moje mladje doba, ja mislim da bi takov pozivnik bio infamno svrgnut i na tvrdju poslat u zatvor".

„Vi imate za cielo pravo, majore, ali — mi moramo računati sa duhom vremena. 1847 nije 1817. U zraku vam je nešto, što se meni nimalo nedopada, mon cher! Enfin! mnogo je bolje da ovakova pitanja i nedolaze na dnevni red, da se uklonimo svemu što razdražuje strasti".

Major bijaše poklapljen i proklinjao je u duši svoju naglost, ali još više nehajnost pukovnikovu.

Vrlo neugodna stanka nastade. Napokon progovori opet major: „Ja se podpuno podvrgavam vašim zapovjedim i ako gospodin pukovnik sudi, da ja taj poziv primiti moram, tad ću moliti, da mi gospodin pukovnik bude djeverom, sekundantom."

„Šta" povikne uplašeno pukovnik, „ja da vam." —

(Nastavit će se).

Zlokobna kuća.

Crtica iz englezkog života.

(Konac).

Vani na cesti i po kućah čula se je glasba i veselje sretnih ljudih — svuda radost i zabava, al u njezinoj duši neizmjerna tuga i žalost.

Svi članovi, obitelji običavahu sastati se u djedovoj kući, da božićne blagdane zajedno proživu. Stari gospodin sjedio je na čelu stola uz svoju malu unuku; a dalje njegovi sinovi i snahe s djecom kao i još neki daljni rodjaci okol stola nakićenoga srebrnim i kristalnim posudjem. Samo otac i majka od male djevojčice bijahu daleko na putu i njih pozdravi starac čašom u ruci, „ovu čašu da pijemo u zdravlje moje odsutne kćeri i njezinoga vriednoga supruga, a ti moja mala gospodično, zahvaliti ćeš se u ime tvojih roditeljah.“

„Napuni si prije čašu djede i svaki neka si još natoči. Ja dakle pijem u zdravlje odsutnoga roda i za moga strica Reginalda!“

Svi oko stola gledahu se začudjeno, jer to bješe prvi krat, da se je tko usudio napomenuti to ime i pilo se je tiho bez svake opazke. Na to ustane djed i ganuto stane pripovjedati slučaj sa slikom i kako ga je dirnuo razgovor s djetetom.

Bože dragi, zašto je tako dugo odbijao svako pomirenje?

Sada, gdje je sve traženje bilo bez uspješno, preuzeše oba brata, da će oni sami nastojati da ga nadju.

Dan za danom prodje i minuše tri tjedna da bje sav trud uzalud i ljubezno diete pitaše neprestano, što to mora biti, da se stric Reginald nejavlja na pozive u novinah.

Medjutim bijaše muka gospodične M. strahovita. U posljednje vrieme otčeve bolesti naučila se je na slabo jelo i tako je sa onim na badnjak dobivenim živežom dugo izašla, ali napokon je i toga nestalo, te je prisiljena bila na novo raditi.

Jednoga dana, sjedeć kod švela blizu prozora opazi komadić papira, što ga je vjetar donio medju pletenac kod okna i u njezinoj razdraženosti živacah smetalo ju to titranje papira. Otvori naglo prozor, da makne taj papir i da ga razdrapi, al joj zapne oko na ime njezinoga otca i drhčuć pročita dalje sliedeće: „Ako se Reginald M. u odpravničtvu ovih novinah prijavi, čuti će, što mu bude od koristi.“ To bijaše komadić novinah slučajno sa datumom i imenom.

Šta bi činila? — Gdje da se javi? — Tko će joj vjerovati da je ona kći pokojnikova?

Čudnovati slučaj ohrabri ju i ona odluči da se pismeno javi, ali k tomu joj treba papira pero i tinte, ali odkuda uzeti, koga da zato uprosi. Zaključi dalje raditi dok si to sama uzmogne nabaviti. Obodrena tom nadom podvostruči svoju marljivost. Sliedeći slučaj pomogao je odkriti njezino prebivalište.

Odsutna tetka, kći staroga M. i njezin suprug bijahu u poslovnom savezu sa firmom, u koje komptoaru je pokojni M. radio i tu nadodje jedna škrinja sa raznimi stvarmi za njihovu malu kćerku, kao božični darovi. Stariji brat dodje u pisarnu te kuće, da pita, gdje da bi mogao primiti škrinju.

Taj komi bio je slučajno upravo gosp. Wilmot, koj motreć jedan čas toga stranca klikne: „Bože dragi, gospodine M. kako vi sad dobro izgledate, ta vi ste postali sasvim drugi čovjek. Vi ste se za deset godinah pomladili od kada vas nije u našem komptoaru.“

„Moj gospodine!“ — odvrati mu ovaj ponosito „vi se varate, ja vas nisam do danas nikada vidio.“

„Zbilja? — tad molim da mi oprostite“ odgovori Wilmot dvojbeno. „Izvolite ovu prijamnicu podpisati.“

Čvrstom rukom podpiše se stranac Hildebrand M., u isti trenutak se nešto dosjeti i

reče: „Vi napomenuste prije, da sam ja u ovoj pisarni radio — nu sada kad ste čitali moj podpis izvolite mi kazati, za koga da ste me držali?“ — „Doista gospodine, reći ću vam bez zamjere. Mislio sam da ste neki gospodin, koj se je isto tako zvao i vama naličio kao jaje jajetu, naime Reginald M.

„Reginald M.?“ povikne Hildebrand razveseljen.“ On je dakle ovdje kod vas radio? Molim vas, da mi kažete njegovu adresu — od kada ga već tražim svuda.“

„Prije dvie godine stanovao je u jednoj kući u Chelse-ji. Nemožete faliti; kuća je nizka, podulja sa baščicom i raznim pletencem i bršljanom obrašćena — biesa! — kako mi nepadne na um kako se zvaše ta kuća! — al svejedno, na jednom stupu kod vratah od bašće pribit je naslov; — gle, zbilja, — Eglantine zove se kuća.“

Hildebrand se zahvali i zabilježi si, te ode do kočije, gdje ga njegova supruga čekaše i zapovjedi kočijašu, da jih tamo odveze i putem priobći sve svojoj gospodji.

Pol sata kasnije dodje u Chelse-u.

„Tu moramo biti negdje blizo. Dugačka kuća, bršljanom zaraščena“ — u cieloj toj okolici neima takve kuće osim ove jedne — ali to nije moguće da u takovoj kusnici tko stanuje“ — gospodja opazi jedan napis „Eglantine“ — „oh, kako je to žalostno mjesto“ a to je mogla punim pravom reći, jer su skoro svi prozori polupani a na vratih od vrta ni brave, te se je vjetar igrao snjima, a krov od kuće na pol propao. Jedno diete prolazilo je mimo i Hildebrand ga ustavi.

„Reci mi moj mali, jeli tko stanuje ovdje?“

„Da, tu stanuje gosp. M. sa kćerju.“

Zima jih pograbi kod te viesti. Hildebrand stupi do kućnih vratah i lupa batinom pitajuć: „Jeli tko unutra?“ za čas čuje čudnovati smieh, a zatim ženski glas, koj umiljato i umjetno zapjeva „Miserere“. — On unidje i popne se prieko podrtih stubah do sobe od kud mu se je glas čuo. Nekakva smradna duha udarala je iz nutra i muka ga popala, sluteć grozni prizor, koj ga čekaše. Sirota gospodična M. sjedila je na svojoj kukavnoj postelji iglom u ruci, pjevajuć i smijuć se kao poludjela. Jedva je jošte naličila živomu stvoru, tako bje omršavila i sgurena. U svojoj apatiji nije niti opazila unišavšega, koj ju je grozom motrio. Al se napokon ipak ogleda — baci švelo na stran — izbulji oči — i skoči do njega da ga strastveno zagrli i zavapi. „O bože moj, tak je itak to sve bio samo grozni san i ti moj otče jošte živiš!“ — i timi riečmi sruši se bezsviestno pred njegove noge.

Mr. Hildebrand digne ju nježno i polegne na tužni krevet, uvjeren da je to zbilja njegova nećakinja.

Probudjena sućut obodri ga, da se toli strašna nepravda po mogućnosti izgladi i on pozove si suprugu u pomoć i kad je Miss M. opet progledala, vidila je naklona i ljubezna lica, koja su ju nježnim načinom obavjestila o promieni u obiteljskoj nakani. Dobrimi riečmi uvjeravahu ju, da joj je kuća djedova otvorena, gdje u buduće može kao u novom zavičaju živjeti, da djed njezinomu otcu podpunoma oprašta i njoj obečava svu ljubav obiteljsku. Cielo vrieme njezine nesreće usahnulo joj bijaše vrielo suzah, a sada joj udariše silovito i ublažiše joj grozničavo razbieljeno srce. Osjećajem, koje se neda opisati reče plačuć.

„Dakle će moj otac ipak imati kršćanski pristojni sprovod, neće ga na sirotinskom groblju zakopati?“ — strastveno se digne i pokaže rukom: „ovdje sada počiva pod vašimi nogami — pod ovimi daskami; tu sam ga prije deset danah sama polegla.“

Prestrašeni sklopiše ruke i suzami obliveni zavape. „Oh koli plemenito srce! — kolika nečuvena postojanost!“ Zatim su nesretnicu zamotali u suvišne haljine gospoje M. i stric ju izvede iz te, pune groznih uspomenah zlokobne kuće i digne ju u kola. Odmah ju predstaviše djedu, koj ju suznimi očima i drhćućimi ustnicami pozdravi i skrušeno moli za oproštenje, radi toliko pretrpljenih mukah i tuge. Razkajan i prežalostan starac išao je za liesom svoga nesretnoga sina, koga je sjajnim sprovodom dao zakopati kraj njegove obožavane supruge.

Svaki čovjek može faliti — ali božanstveno je griešniku oprostiti.

Feuilleton.

Zlokobni objed. Viktor Dupuis objedovao je kod svoga prijatelja Rabasa iz Marseila prije nego je išao u veliku operu. gdje se je imao prvi krat javno sastati sa gospodičnom Marijom Mignon.

Objed bijaše izvrstan i oba prijatelja srkahu još crnu kavu, ugodno se razgovarajuć. „Što se osobe tiče, to si nemožeš za tvoju budućnost ništa ljepšega željeti.“

„Dražestna je! plave kose, liepa i umiljata“.

„Ah! ljepota poput divne gorske vile. Ti sretni čovječe!“

„Njezin otac bio je parfumeur i daje joj miraz od tri sto tisućah franakah. Dobar gospodin! Ja bih bio njegovu kćer uzeo i bez novčića, pa ću mu možebiti i sav taj miraz vratiti.“

„Biesa! a gdje si ti vidio taj djevojački biser?“

„Na šetalištih, kod natrkivanja, u koncertih, na elizejskih poljanah.“

„Pa što si s njom sve govorio?“

„Jošte ništa, nu ja znam da je duhovita bez primjera; večeras biti ću joj predstavljen.“

„Ali ti neznaš da li djevojka tebe voli!“

„Ona se zacrveni svaki put kada se sretnemo i ima osobiti način baciti oči na tla i po strani me motriti, da sam blažen kao u raju.“

Doba za sastanak je nadošla. Viktor si popravi kravatu, uredi kosu ženialno i ostavi u slavodobitnoj nadi svoga prijatelja Rabasa. U Foyeru opere nadje gospodina Desortiesa, prijatelja kuće Mignonove, koj je imao mladog čovjeka predstaviti. On ga pozdravi srdačno i prošeče se s njim čekajuć pravi čas, kad ga bi upeljao u ložu roditeljah.

„Sastanak“ reče mu, „neveže Mignonove niti vas, a računa se na diskreciju.“

„Dragi gospodine Desortiese ja jedva čekam da idemo k njima.“

„To ja pojmim, diete je zbllja dražestno.“

„Božanstveno je! — ja sam zatravljen od njezine ljubeznosti.“

„Šta ćete vi istom reći, kad se s njom bolje upoznate, ona je puna duha i dosjetakah.“

„Vi me činite neizmjerno sretnim.“

Gospodin Dessorties najednoč zagleda se nekuda, digne nos u zrak i reče: „Ovdje se valjda nezrači dosta. Zar vi ništa neopažate?

„Možebiti da plin?“

„Ne, ne, miriši kao nešto iz kuhinje.“

„Ja nećutim ništa.“

„Tad sam se možebiti prevario.“

I Zabava se nastavi, ali za čas pita gospodin Desorties: „Običavate vi možebiti proti zubnoj boli upotrebljivati češnjaka?“

„Nikada; ja imam posve zdravih zubah.“

Dessorties kimne sumnjivo glavom, nu medjutim je drugi čin opere minuo i oni odoše u ložu,

Tu primiše mladog čovjeka vrlo ljubezno i dadoše mu mjesto odma iza gospodične Marije. Sve je išlo izvrstno i dosta bijaše šale i ugodne zabave, te se je sretan mladić već smatrao da je krasnu djevojku predobio, al kad na jednoč prestane svaki daljni divan. Neodgovara mu se, negledaju ga i vade iz džepa flaçon sa parfumom.

Neugodno presenećen digne se Viktor i preporuči od obitelji. U Foyeru sastane se opet sa g. Dessorties-om, koj zlovoljno namrgodjen hodaše po dvorani.

„Ja sam dakle propao?“ pita Viktor.

„Da, bez okolišanja.“

„Nerazumim zašto?“

„To nije tako lahko za tumačiti.“

„Zar se moja osoba nije dopala.“

„To ne, oni vas drže za snažnog mladog čovjeka.“

„Zar sam kakovu nespretnost pokazao?“

„Nipošto, oni vas smatraju za darovitoga i naobraženoga mladića.“

„Šta je dakle?“

„Vi ste se odviše približili gospodični Mignonovoj. Sa kćerju jednoga parfumeura nesbori se iz takove blizine.“

„Gospodine, vi me vriedjate. Ja sam se u pristojnoj daljini od nje držao.“

„Vjerujem, ali . . češnjak . . taj miriši žestoko.“

„Sveti bože! — taj nesretni Rabasse me je o podne svojimi najmilijimi jestvinami častio — a te su sve češnjakom bile priredjene! Zaklinjem Vam se, da sam inače veliki neprijatelj takovih jelah.“

„Jeli to zbilja istina!“

„Na moje poštenje! prokleti Rabasse! nesretni taj objed! kako bi mi to gospodični Mignonovoj priobčili?“ . . .

„Pričekajte me malo ovdje.“

Viktor čekaše i do skora dodje papa Dessorties veselim licem:

„Ja sam sve pripovjedao! gospodje su se dosta nasmijale i poslale su vam ovaj dar.“

„Šta je to?“

„To je bočica sa parfumom, koju jim možete sutra u kuću donieti.“

„Ah gospodine Dessorties, vi ste me sretnim učinili. Dopustite da vas zagrlim.“

„Hvala . . . danas ne . . . drugi put. — Do vidjenja!“

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 22. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

Drugog neimam nikoga, od koga bi to zahtjevati mogao“ — nastavi major potajnim veseljem. „Kad već mora da bude škandala, tad neka bude čestit i podpun. Ja ostajem kod toga.“

„Mais! c'est la folie! o dvoboju tu naravno nemože biti govora. Ja ću odrediti strogi zatvor Šmida i to objaviti ministarstvu. Pošaljite mi Däggera! Bon jour!“

Pukovnik se baci umoren u svoj stolac, a major ode tihim zadovoljstvom u bližnju pisarnu, gdje je prisluškivajućega Däggera s vrati po nosu gurnuo.

VI.

Jedan sat kasnije desio se je u mačilištu vojarne posve inaki prizor. U tu dvoranu pozvao je satnik Falke više častnikah i oba grofa Balme-a na dogovor — samo ne pobočnika pukovnije, koj bijaše medju drugovi toliko omražen, koliko je uživao povjerenja kod pukovnika.

Već se bijaše zamračilo, kad su oficiri pojedince onamo dolazili. Mačilištna dvorana ležaše iza vojarne u istoj sgradi s kuhinjom, gdje u to doba neimaše nitko posla. Tu bjehu prilično sjegurni; a k tomu je još jedan od starih izkusnih sluguh stražio.

„Kaži mi pobratime“ zapita stari kapetan Šnaper poručnika Protelera u hodniku do mačilišta, „kakova je to tajinstvenost? zašto nas zovu tako kasno ovamo? sada je upravo moja ura za kazino; šta će reći savjetnik Špikler kada me nebude kod domina?“

„Od jučer se već negovori o ničemu nego o tih stvarih sa satnikom Šmidom.“

„Pa šta to na nas spada?“

„Liepo, moja gospodo, da ste došli,“ pozdravi jih grof Miroslav Balme već kod vratah.

„Sada smo već svi skupa.“

„Gospodine Šnaperu“ reče kapetan Gabler „drago mi je da ste i vi ovdje. Tu vam se dogadjaju čudnovate stvari. Znate vi, da je satnik Šmid pozvao majora na mejdan.“

„Majora na mejdan!“ povikne ovaj, „mene će kap ubiti!“

„Da, radi toga sjediti će Šmid osam danah u zatvoru.“

„Satnik u zatvoru! o prijatelju, sada već nije liepo na ovom svietu za živjeti.“

„S toga treba sada da radimo i to na brzo,“ primjeti grof Mirko.

„Mi ćemo se svi s njim tuči!“ povikne mladi poručnik Piper mašuć rapirom.“

„Mi ćemo ga nazvati huljom, ako nepovuče mač!“

„Sve je u redu, moja gospodo!“ očitova se grof Vilim. „Vi ste gospodine kapetane

Gableru najstariji. Mi ćemo vas liepo moliti, da nam predsjedate kod našega viećanja."

„Da, da," čulo se sa više stranah.

„Ja?" uzdahne Gabler, „ah Isuse dragi, toga biesa bi mi jošte trebalo! Ja sam čovjek sa obitelju."

„To vam sve nekoristi, gospodine Gableru" reče Falke i porine ga u sredinu.

„Ja prosvjedujem, ja nisam o svemu tomu ništa znao."

„Niti ja ne" potvrdi mu Šnaper.

„Ja nebih niti došao bio, ja idem dalje" nastavi uplašeni Gabler.

„I ja idem, i ja" oglasi se Šnaper.

„Gospodo, vi nesmijete sada odavle!"

„Zaključajte vrata!"

„Pustite te stare junačine, neka idu!"

„Počmimo, počmimo!" tako se je čulo sboriti. Nekoji su staru gospodu zadržavali, drugi opet savjetovahu, da se neka puste. Napokon je obim satnikom za rukom pošlo, da su neprestanim prosvjedovanjem izašli iz te skupštine.

„To je ludo! Što god mi zaključili biti će manjkavo, kad nismo svi u podpunoj slogi," reče Falke.

„Svejedno! Tomu smo se mogli nadati," odvrati grof Vilim Balme. „Nitko se neće obzirati na ova dva imena, koja bi u svakoj drugoj vojsci već bili u staroj ropotarnici. Nego ja mislim, da se tim više požurimo, jer bi ovi u svom strahu mogli otiči do pukovnika."

„To ne" reče jedan častnik nasmjehnuv se, „toliko srca oni neimaju, nego bi mogli proći do pobočnika."

„To bi bilo još gore" odgovori grof Vilim, „ja se usudjujem predložiti, da ide jedan odbor k pukovniku u ime cielog našeg častničkog sbora i da ga zamoli, da se Šmid odma na slobodu pusti i stroga iztraga povede, pa u vieče pozove još i auditor."

„Toga neće pukovnik učiniti," primjeti Falke.

„Znate vi možebiti što boljega predložiti nego moj brat?" oglasi se grof Mirko.

Falke se domišljavaše. „Moja gospodo, nečinimo si iluzijah. Iz toga neće ništa biti."

„Pa bi i to još sve premalo bilo" povikne Proteler.

„Pa šta dakle da činimo?"

Nekoliko minutah pregovarahu se; napokon zaključiše po predlogu grofa Vilima Balme-a za odbor. On, dašto morade biti svakako u tom odboru, ali kod biranja se je svaki branio od te časti, dok se je grof Mirko očitovao.

„Dakle, ako nitko neće da ide tad idem ja s mojim bratom."

Ta odluka se je odobravala, premda se nije nitko nadao većemu uspjehu, od grofa Mirka

„Prisegnite, da ćete šutiti poput Fenele" reče Falke.

„Prisižem!" odgovori jogunasto grof Mirko „ja ću mu moja čuvstva odkriti plesajuć kao i dobra Fenela. To će biti od upliva, jer se pukovnik razumije u balet."

„A što da mu ja rečem?" pitaše grof Vilim.

„To ćete vi sami najbolje znati," odgovori mu Falke.

„Recite, da smo toga okrutničtva već svi siti" primjeti Proteler.

„Da se major neka srami," reče Piper „glede ludorijah, što mi jih je jutros izgovorio."

„Vi preoštro govorite" misli grof Vilim.

„Ali bilo je to takodjer vrlo oštro od majora" povikne Proteler.

„Dobro! — Dakle ja ću —"

U tom trenutku otvore se naglo vrata. Stari sluga doleti i jedva izreče: „Pobočnik dolazi!" — i eto njega glavom. U prvi mah mu je godila zabunjenost častnikah, zatim stupi napried i rugajućim posmjehom reče, „kako vidim, gospoda imadu skupštinu, kojoj ja nisam pozvan bio. Ja se usudjujem opaziti vam —"

„Nama nije treba vaših opazakah, gospodine nadporučniče!" povikne Proteler.

Dägger se zacrveni poput kuhana raka, i stupi pred Protelera.

„Gle, i vi ste ovdje? — to mi je baš drago. Imam da vam javim trodnevni sobni zatvor, i vama gospodine poručniče Piperu. Gospodi je poznato, rad česa?"

„Šta! zatvor radi takove malenkosti.“

„Šuti!“ prišaptne mu Proteler pokunjeno, „jer će ti još gore doći.“

Medjutim je Dägger pristupio bliže do kapetana Falke-a da mu na tiho reče: „gospodine satniče, meni je vrlo žao, da i vama istu kazan pooštrenu moram javiti.“

„Izvolite malo glasnije govoriti, gospodine nadporučniče, kad jug puše tad sam malo gluh.“

„Imati ćete dobrotu poslati mi vašu sablju gospodine satniče; ja ću vam pukovnikovu zapovjed pismeno poslati.“

„Primiti ću ju do ugodnoga znanja i spis spraviti u moju sbirku autografijah,“ odgovori mu Falke sa naklonom; na što grof Mirko opazi:

„Pa zašto radje nezatvorite čitavi batalion.“

„K tomu još nisam primio nalog“ odazove se Dägger prkosno. „Nu pošto vidim, da su gospoda skoro sva ovdje, to moram u ime gospodina pukovnika javiti vam, da radi ove nedozvoljene skupštine. —“

„Odkuda znade to gospodin pukovnik?“ poviče grof Mirko — „vrag odnio sve uhode!“

„Dägger se zacrveni i nastavi nesjegurnim glasom: „da će vam se ukor upisati u listinu ponašanja; da imate kod svakoga poziva momčadi biti prisutni i da do daljne odredbe neće nijedan od gospode dobiti dopust —“

„Nu, tad će doista biti domovina spašena!“ primjeti grof Mirko, „ajdmo do profoza da pijemo u zdravlje našega milostivoga pukovnika.“

„To ćete za sada pustiti, gospodine poručniče,“ odvrati mu porugljivo Dägger, „za vrieme biti će njegovo pivotočje zatvoreno za gospodu častnike. Klanjam se gospodo:“

Slavodobitnim pogledom na zabunjene častnike zazvekne svojimi ostrugami i otidje iz mačilišta.

Razpoložaj ostavših bje raznolik. Večini moglo se je na obrazih čitati, da jim je taj slučaj ohladio ugrijane glave. I junačnijim se je kod raznog mnienja i nesloge činila stvar opasna, budući da o kriepkoj volji za daljnje postupanje nebje niti govora i tako se pokunjeni razidoše.

„Ta sva stvar će na nami ostati“ reče grof Vilim kad su oba brata izašli iz dvorane.

„Al ništa zato — mi ćemo sve činiti, što nam čast i bratinstvo zapovjeda.“

Grof Vilim stisne šuteć ruku svomu bratu Mirku.

VII.

Supruzi izjasniše se medjusobno i premda je bilo i nešto oštrih riečih, napokon ipak nadvlada ljubav. Hinko uvidi, da nije bilo nikakovog razloga za ljubomornost i osjeti u duši, da nije bilo u redu mladu gospoju, naviklu na zabave kod dvora tako strogo odciepiti od svega svieta. Možebiti da mu je i to došlo na pamet, da kod braka medju gradjanskim življem i plemičkim mogu se sgoditi takovi časovi, kad dodju različnosti tradicionalnih nazorah i ciljevah u sukob i da je većma mudro takove časove neizazivati ili jih u slučaju čim brže razpršiti.

Luiza imaše ćutljivo srce, te je znala osorni način supruga ublažiti. Hinko joj povjeri, kako mu je službeni položaj neugodan. On se nije kajao, što je proti majoru Habereru tako postupao, jer mu napokon bijaše bolje s njim podpuno prekinuti, nego nadalje podnašati to svakdanje bockanje, što ga je tjeralo do očajanja. Najljuće ga je zapeklo, kada je morao svoj mač predati u ruke Däggeru — poklon od kneževića kod njihovog bojnog izleta, kojim je jednoč obranio princa od udarca jednog Beduina. Ta kazan od osam dana zatvora u stanu, nije mu bila napokon toli nesnosna, koliko očekivanje stvarih, što će zatim sliediti. Na njegov izaziv nije dobio nikakova odgovora; on je samo toliko saznao, da je njegov djever, satnik Falke takodjer kaznjen zatvorom. To sve nije slutilo, da će mu biti željenog zadovoljstva. On se je obratio pismeno na kneževića, nu taj bijaše daleko u Rusiji. Dägger mu se je ponudio, da će njegovo pismo po jednom lovcu odpremiti, koj je imao onamo putovati. U najboljem slučaju nije mogao odgovor doći prije četrnajst dana ili tri nedjelje. Zar to nije bilo za sve do onda prekasno? On je i to začuo, da su častnici bataliona sastali se, da nešto zaključe u

*

njegovu korist. Premda ga je to obradovalo, ipak je on kao izkušani vojnik pojmio svu pogibelj takovog koraka, te bio u brigi, da nebi iz te neprilike za njega i za drugove mu još što gorega se izleglo.

Upravo se je u bašći vježbao pucanjem iz pištolje. Svaki hitac je Luizu u srcu uzdrmao, koja kroz otvoreni prozor gledaše si supruga. U tom slučaju ona nije bila filistarskih nazorah i poznati joj bijahu uvjeti poštenja, te joj kod njezinih plemičkih predavanjah nebi bilo na krat pameti došlo da bi supruga si odvraćala. Ali ona bijaše žena i majka, te nije mogla ravnodušno smatrati ove dogodjaje, koji su ju morali tim više uzrujati, kad nisu po običaju iznenada došli, nego u neizvjestnom očekivanju istom kobno se pripravljali.

U tom razmišljavanju prestraši ju viest, da pukovnički pobočnik želi govoriti sa milostivom gospojom.

Prva misao joj bijaše, da je opet nova kakova nesreća nadošla.

Drhčuć ustane da ide u susret adjutantu, nu morade se opet sjesti kad ju noge nemogahu držati.

„Vi želite k momu suprugu?“ upita ga uzbunjenim glasom. „On je u bašći, ja ću ga odma dozvati.“

„Molim, milostiva gospojo“, odgovori joj Dägger „nije takove sile. Dapače mi je drago da vam mogu izručiti nalog, koj se samo vas samih tiče.“

„Mene?“ reče uplašeno, dočim mu ponudi stolac, „dakle ipak! Vi želite da me na nešto pripravite. Kako je sa poznatom vam stvari? zar nije još nikakovog načina, da se taj slučaj na liepi i čestiti način izravna?“

„Dopustite mi“ reče Dägger smiešeć se „da vam najprije predam ovaj bilet od gospodina pukovnika.“

„Šta? bilet? vi se usudjujete?“

„O molim milostiva gospojo, to je najnedužnija stvar ovoga svieta i svatko bi to smio čitati; te pošto imam k tomu još i ustmeno očitovanje izručiti, to bih prepokorno molio, da bi odma pročitali.“

Luiza otvori pismo i činjaše se kao da je neugodno presenećena. „Šta to ima značiti?“ reče bacivši bilet na stol. „Poziv u kazalište! Meni! U ovih sadašnjih odnošajih! Ja bih doista bila očekivala — više nježne ćuti od gospodina pukovnika.“

„Gospodinu pukovniku nije niti najmanje na umu bilo milostivu gospoju uvriediti, nipošto! ovim pisamcem mogao bi se postići uvod u posve druge stvari. Gospodin pukovnik mnije, da bi vama ugodno bilo ovim načinom s njim progovoriti ob onom ozbiljnom dogodjaju. Ja sam uvjeren, da vi milostiva nebi u tom smislu uzalud se s molbom na njega obratili.“

„Zbilja? Vi to mislite? Pa mislite li i to, da bi moj suprug dopustio da mu žena ide moljakati, pa još na takov način?“

„Gospodin satnik bi se imao dašto štediti.

„Gospodine,“ odvrati mu Luiza oštrim pogledom, „ja neimam nikakovih tajnah pred mojim suprugom a najmanje glede gospodina pukovnika Holmana.“

„Onda,“ dignuv se Dägger reče suhoparno „onda mi je vrlo žao gospodina satnika.“

„Šta ćete vi s tim reći?“ povikne Luiza plaho „zar mu je još i gorega očekivati?“

„Žalujem, da vam nemogu daljnjega izvješća dati,“ odgovori Dägger tajinstveno.

„To ćete bar smjeti reći, je li će dvoboj —“

„O tom neima govora!“ primjeti Dägger prezirno.

„Dakle nikakove zadovoljštine?“

„Zadovoljštine!“ nasmije se na sav glas Dägger. „Milostiva gospojo“ nastavi dalje tobož sućutljivo. „Ja opažam iskrenim sažaljenjem, da vi ni iz daleka nesumnjate o pravom položaju stvarih. Po svih okolnostih može se samo očekivati kazan za primjer i izgled drugim.“

„Bože moj! još veće kazni! tad će još pobiesniti. Sada je već u tolikoj uzrujanosti — sveti bože! kako će se to još svršiti?“

„Upravo s toga, velecienjena gospojo, bih ja opetovano vas molio, da ovu sgodu nepropustite. Gospodin pukovnik ima svojih osobitih savezah; vi to milostiva bolje znate nego ja. Njega rado sluša njegovo visočanstvo i on

može više postići nego i sam bojni ministar a vi milostiva gospoja imate osobiti upliv na njega — svemogući —" primjeti posmješno da je Luizu u srcu zazeblo.

„Nikada!" povikne ona.

„Milostiva gospojo" odgovori joj ozbiljno Dägger, „u takovom slučaju moradu da prestanu svi ćutljivi obziri. Tu se upravo radi o sreći gospodina supruga; njemu samomu doprinašate vi tu žrtvu, a ja sudim, da nijedna gospoja nebi smjela u takovu slučaju premišljavati se."

Luiza sruši se na divan. „Vi imate pravo" reče stenjajuć, „ja slutim iz vaših riečih, da se nad njim sbiraju tmasti oblaci, koji će nas upropastiti. Ja sam odlučila — bilo što mu drago." Na to ustane.

„Smijem li dakle gospodinu pukovniku javiti, da će imati sreću milostivu gospoju naći u loži?"

„Ne, ne! to nije moguće! — nego ja ću odma k njemu ići. Ja moram tu strašnu brigu od mog srca odvaliti."

„Odmah, ovaj čas?" povikne uplašeno Dägger. „ali premislite samo milostiva. —

„Premislila sam. Hvala vam," i odbježi u bližnju sobu.

„Dägger gledaše zabunjeno za njom i tad reče za sebe: „I tako je dobro! pukovnik će već znati što mu je za činiti. Sada hajde k satniku!"

Šmid bje u bašći upravo s tim zabavljen, da je mjesto posve razpucanog cilja novu dasku nastavljao, kad je na jednoč nekoga iza sebe čuo. Okrenuv se na brzo opazi nedaleko pobočnika, koj ga porugljivo motriše.

„Gospodin satnik se liepo zabavlja," reče Dägger i pozdravi vojnički kapetana „ja čestitam."

„Šta?" povikne Šmid, „zar ste mi već donieli odgovor? Moj zatvor je dakle ukinjen i bit će dvoboja?"

„To ne."

„Knežević da nije —"

„Njegova visost nije mogla dobiti vaše pismo."

„Nije moje pismo dobila? Možebiti da nije niti odaslano? — zabačeno?"

„Sačuvaj bože! ali onaj čovjek je na putu dobio nalog da se vrati, pošto princ nije više bio u Petrogradu, nego odputovao u Stokholm."

„Zar mora da me upravo sva nesreća progoni?" izjavi se čemerno Šmid.

„I što je još gore: dotični skoroteča morao je sva pisma predati ratnomu ministru. Šta se je tamo sbilo to meni nije poznato" primjeti Dägger licumjerno „ali se čini da su tamo pismo otvorili. —"

„Otvorili!"

„Bez dvojbe iz pomutnje. Valjda su slutili da je službena stvar, koja se nebi smjela odgoditi do povratka njegove visosti. Tako je ministar saznao sadržaj pisma i vi si lahko možete misliti —"

„Da, razumijem da sada nemože biti govora o zadovoljštini. Meni su poznata plemenita načela njegove svietlosti. Gotovo je! stvar će biti zabačena."

„To opet manje," odvrati mu Dägger znamenito.

„Ja vas nerazumijem."

„Njegova svjetlost, koja je majoru, kako je i vama poznato, vrlo naklona, razljutila se je živo."

„O to bi grozno bilo, da se taj nèodoljivi fabrikant vojničkih propisah ukloni," reče satnik Šmid gorkim posmjehom.

„Gospodine satniče, meni je veoma žao" uztezao se je Dägger. —

„Govorite, molim vas, da me nemučite!"

„Ja imam gospodinu satniku navjestiti, da je njegova svjetlost, osamdnevni zatvor produljila na tri nedjelje sa pridržajem daljne odredbe."

„Zbilja tako? pa zar njegova svjetlost živi u toj nevinoj misli, da ću se ja takovoj ministarskoj samovolji podvrči?"

„Ali dragi gospodine i pobratime vi nećete valjda počiniti kakove nesmotrenosti. Sjetite se vaše obitelji."

„Gospodine!" povikne Šmid. „kad ja nebih za stalno bio uvjeren, da bi moja supruga volila hljeba prositi, nego takov život nadalje podnašati, tad bih se smjesta ustrielio. Ali bogu budi hvala! Taj ukas može samo filistarsku krv pogoditi.

Gospoda će se jošte začuditi!“

Šmid pograbi i nehotice za pištoljom i hotjaše izaći iz vrta.

Dägger ga krivo shvati i pristupi da ga ustavi.

„Za volju božju!“

Ali ga Šmid porine na stran: „Dakle je tako daleko došlo u tih trideset godinah mira! Tri nedjelje zatvora, kada tko svoju čast brani! ali da vidite vi gospodo od pisarne! Još teče krv u žilah pa može i van teči, a vjerujte da će teći! Tako mi boga!“

Däggeru postade vrlo mučno: „Zaklinjem vas, nemojte se prenagliti!“

Bez da ga je udostojio jedne rieči dalje ili pogleda, odbrza satnik Šmid u kuću. Dägger ga sliediše do vrtnih vratih i zatim krene naglo u vojarnu.

(Nastavit će se).

Moga supruga uzdisaji.

Zanovietanje Enrika Castelnouva.

Siromašni Hippolyte! — Ja ga neljubljah, ali stoga nebijaše nikakova razloga, da on već umrie samo poslje dvogodišnjeg braka.

Da rečem, da sam se u mladjahnoj starosti udala, to bi lagala. Ali to je ipak ocrnjivanje mojih prijateljicah, tvrditi da sam se vrlo kasno udala. Moja svatba bijaše pred deset godinah, a sada sam . . . . ali je bolje, tako neobračunavati . . . ., ja sam još u najboljoj starosti, mislim, biti ću u tridesetoj. Ja dopuštam svakako, da drugi neće isto ovako misliti. „Da bi se ti ipak svojim krstnim listom posavjetovala!“ izlahnu nekog liepog dana jedna od mojih zubatih drûgah, kad ona, bilo što hoće, svakako mojom vršnjakinjom željaše biti. Moj krstni list! Ja se nisam šnjim još nikada savjetovala. Po mom osvjedočenju nema suvišnijeg dokazala na svietu. Šta će nam, da dokažemo kada smo rodjeni?

Ja odbih više srećah jednu za drugom i dospjeh kako ste već opazili, do ozbiljnije starosti, bez da sam stav „mlade djevojke“ izgubila. To vam je takov stav, koji se odlikuje svojim preimućtvom, ali i svojimi nesnosljivostmi, i ovda onda imadoh prilike, da se o tom osvjedočim . . . . Dakako da ovi nevjerni stvorovi smiju ostati neoženjeni, sve dok jim se svidja, kod njih nečini to nikakve razlike. Oni imadu narav, zakone, socijalne nazore na svojoj strani . . . . Krasne li pravičnosti u svietu!

Takmaci za moju ruku raztresoše se jedan za drugim, stranom, što jim je čekanje dosadilo, stranom što nadjoše druge ruke, koje se u njihove predati željahu.

Tada se pomoli jedan na mom obzorju: bijaše to gospodin Hippolyt Lachaud, profesor francezkog jezika, već duže vremena u Italiji nastanjen, dvostruki udovac i petdeset godinah star.

Dvostruko udovstvo mililo mi se najmanje. Ako brak kakva inštitucija bijaše, koja je gospodinu Hippolytu dolikovala, to svakako zaključiti moramo, da ona neprijaše jednako svim njegovim gospodjam. Misao, da njega po treći put udovcem ostavim, očitovaše moje nagnuće, tim više, kada se glas pronio, da je druga gospodja gospodina Hippolyta jedino s dosadnosti umrieti morala, što joj pripraviše pohvale njena muža o njegovoj prvoj supruzi. Moja mati bijaše jedna dobra duša i upotrebi sav svoj upliv na to, da moje dvojbe razprši. „Za obe pokojnice,“ reče ona, „znade se, da one vrlo nježni i bliedi stvorovi bijahu. Ti nasuprot si gorostas; Ti možeš čvrsto osvjedočena biti, da Tvoj suprug neće Tebe, nego Ti njega pokopati.“

Ova misao nebijaše doduše osobito razveseljiva za gospodina Hipolyta, ali za me imaše ipak utješljivom biti. Moja mati imadjaše još i drugih ne manje osvjedočavajućih razlogah u pripravi. „Gospodin je Hippolyt dobar čovjek, štedljiv je i nešto je izkusio; on nije mlad, ali ni ti nisi više diete, i ako se odmah neodlučiš, neće više nitko doći, da te odvede.“

Mudre izjave moje matere zadadoše mi brige. I zbilja, osim svoga dvostrukog udovstva imadjaše gospodin profesor Lachaud još i drugih manah. On govoraše tako zlo talijanski, da ja neću, štujuć njegovu uspomenu, radje nijedne njegovih riečih tako opetovati, kako one iz njegovih ustah izidjoše; on bijaše star, nešto ružan, podosta dugočasan i nedopuštaše si nikada u jednoj točki protusloviti: La règle du participe suivi d'un infinitiv est la perre de touche de quiconque prétend connaître la lanque française. Tko bi se usudio protusloviti ovomu slovničkomu kanonu, taj mogaše siguran biti, da će si privući veliko prokletstvo na se od strane gospodina Hippolyta. U ostalom bijaše on vrlo miran čovjek, njegove ružnosti nebi se podnipošto ustrašio, njegova starost nebijaše još prevelika, a manjkavost njegova duha nesmjemo za neobičnu nesreću držati. Umni su muževi pravilno od zloga. Jednog dana, kada gosp. Hippolyt svoja ljubovna uvjeravanja većim oduševljenjem, no obično, obnavljaše, rekoh mu: „Dragi profesore, ja već vidim, da moram biti gospodjom Lachaudovom!“

„Oh ciel!“ poviknu on i podiže oči prema nebu. „Vous consentez à être ma femme?“

„Da, ali samo pod jednom pogodbom.“

„Dites, mademoiselle Luisa, je ferai tout ce que vous voudrez.“

„Vi mi se morate svojim poštenjem zakleti, da mi nećete nikada niti o Vašoj prvoj niti o Vašoj drugoj supruzi govoriti!“

„Ali ja“, odvrati on polak talijanski, polak franceski, „ali ja bi mogao ipak uvjek samo o mojih obih prvih suprugah govoriti, da prednost treće prema njimi u što jasnijem svjetlu prikažem. Ah! Vi ste toliko više vriednija de ma Blondine et de ma Brunette.“

Blondina i Brunetta bijahu sladka imena, kojimi običavaše imenovati svoje usnule drugarice.

Profesorovo laskanje neganu me ni najmanje, i ja nastavih suhoparnim i odlučnim glasom: „Ja neću o njih niti milom, niti silom štogod čuti, ja neću, da mi se i njihova imena spominju.“

Gospodin Hippolyt bijaše jedan časak vrlo zamišljen; bijaše očito, da je pogodbu, koju mu stavih, izvanredno tvrdokornom pronašao.

„Ako nećete, tada: nemojte!“ rekoh.

„Mademoiselle, c'est votre ultimatum?“

I ovaj posljednji „um,“ koga on po francezku naglasi, odzvanjaše u sobi turobno i ozbiljno, kao daleki tutanj topovah.

„To je moj ultimatum,“ opetovah ja svejednako.

„Ako tako stojimo, to Vam se kunem, da imena de ma Blondine et de ma Brunette neće nikada vaših ušijuh raniti.“

„Niti imena niti čini,“ dodah ja i stavih tim točku na i.

„Nikada ni jedne rieči.“

„Vi se želite dakle zakleti? Vi želite zakletvu u prisutnosti svjedokah opetovati.“

„Koliko god putah hoćete. Et je tiendrai mon serment. Vi morate znati: mon Hippolyt jest čovjek od rieči.“

„Tada smo dakle na čistom.“

„Ah, ma Luisa,“ poviknu on i padne preda me na koljena.

„Tako valja, djeco,“ viknu moja mati, koja je sve u pokrajnoj sobi čula a sada se na pragu pokazala.

— — — — — — — — — — — — —

Poldrug mjesec kasnije svetkovasmo našu svatbu. Zli jezici tvrdjahu, da niti on niti ja nehtijasmo vremena gubiti, ... osobito ne on.

U istinu: Hippolyt bijaše pravi muž, i upravo protivno momu djevojačkomu idealu.

(Svršit će se).

Feuilleton.

(**Pričica.**) Jednoć dodjoše u neki mali gradić dva mlada liečnika, koji po svoj prilici u velikom gradu nenadjoše kruha, i odlučiše, da će u tom novom prebivalištu čudesa činiti. Oni se oglasiše, da će ne samo svaku bolest izliečiti, nego da znadu i mrtve oživjeti.

Iz prva smjejahu se ljudi u tom malom gradu, ali sjegurnost, kojom su oba stranca sborili o svojoj umjetnosti, probudi medju pukom pozornost; pa osobito tim kada se ti doktori očitovaše, da su pripravni poslje tri nedjelje, na opredieljeni dan kojega mu drago mrtvaca na groblju opet u život privesti i kad su oni jošte za čim veću sjegurnost i sami ponudili, da jih tečajem tih trijuh tjedanah neka strogo paze, da nebi medjutim utekli, tad se je cieli gradić veoma uzbunio.

Čim se je više približavao odlučni dan tim je više rasla vjera, najprije tajno a kasnije i javno, da svi pametniji stanovnici niti se neusudiše više dvojiti o istinitosti.

Dan prijo toga golemoga čuda na groblju do. biše ta dva prijatelja pismo od jednoga uglednoga čovjeka u gradu, u kom jim pisaše: Imao sam ženu, angjela od dobrote, ali sirota bijaše bolestna i puna raznih nevoljah. Moja ljubav prama njoj bje neizmjerna, ali uprav radi te velike ljubavi želim joj da se mirno počine, jerbo bi joj bilo strašno povratiti se opet u njezino osakaćeno tielo, kad tamo toli blaženo sniva. Ja upravo s treptim kod te misli, da bi možebiti baš moja pokojnica mogla biti ona, koju ćete vi kod vaših pokusah na groblju probuditi. Molim vas za boga miloga, nedirajte u blaženu dušu s vašom umjetnostju i dopustite da vam ovdje u prilogu pošaljem petdeset Louisdorah, kao da je u istinu bilo!"

Ovo bijaše prvi list, i sličnih dolazila je množina. Jedan nećak bijaše veoma brižan za svoga strica, koga je nasliedio. Strašan mu bijaše sav život i što bi sad istom trpio da se opet oživi. On se ćuti dužnim štititi ga, da u miru počiva, a pripravan je nješto u tu svrhu i žrtvovati.

Neutješive udovice dolaziše osobno da jih mole, da neka nepoduzimlju ništa proti volji božanskoj, u koju se trudiče one sa svim naporom priučiti.

U najvećoj brigi pako bijahu oba starija liečnika gradića bojeći se, da bi njihovi pacienti, koje su oni pod zemlju spravili mogli opet izaći na površje i izjaviti što su na drugom svietu svega čuli.

Načelnik grada, koj nebijaše jošte dugo u službi i znao za mnoge zakopane predšastnike, podigao je napokon u tih uzrujanih okolnostih svoj glas za umirenje stanovničtva. Izdao je naime poluslužbeno pismo na ova dva čudotvorna liečnika, da neka se ostave tih svojih umjetnih experimentah u gradu, njemu po bogu povjerenu, te neka bezodvlačno odputuju. Nasuprot da je on pripravan iz obćinske blagajne znamenitu svotu novacah jim izplatiti i vjerodostojnu svjedočbu izdati o njihovoj liečničkoj vještini. Oba glasovita liečnika odgovoriše mu, da su iz osobite naklonosti prama njegovom gospodstvu pripravni njegovu ponudu primiti, te da se zadovoljuju s darovanim iznosom i svjedočbami.

— (Čudnovata želja). Gospoja čita novine na glas: U južnoj Ameriki ima tako okrutnih trgovacah s robovi, da i najsvetije veze čovječanstva neštuju nego preziruć svako bolje čuvstvo diele muža od žene i prodavaju širom u daleke krajeve. To stoji evo u novinah.

Muž joj odgovara: kako je to sretna zemlja! — Zašto nisam ja rob u toj Ameriki i to kod najokrutnijega prodavaoca ljudih! —

— „Prijatelju, bio sam ovih danah u jednom družtvu gdje se je govorilo o tvojoj dramatičkoj umjetnosti i netko reče da pozna jednoga gospodina, koj još nije tebe u ulogi Marquisa Pose vidio i da bi drage volje platio pet stotinah forintih da te jednoć vidi igrati."

Šta vraga! — nu ja ću se brinuti da bude što skorije predstavljen Don Carlos, a tko je taj gospodin? —

Odgovori mu šalivdjia: To ti je jedan sliepac.

— Pazitelj u jednom kabinetu raznih starinah kazaše medju ostalim njekoj gospoji i jedan mač Bileamov, kojim se je zagrozio probosti proročanskoga magarca. Na to mu netko odvrati. „Moj prijatelju; na koliko je meni poznato, to Biliam nije niti imao nikakvoga mača nego si ga je samo poželio.

„Ta to je upravo onaj mač, kojega si je onda zaželio" odvrati mu mudrijaš.

— Reci ti meni; šta misliš, jeli nam je potrebnije sunce ili mjesec? —

Čuješ, to je vrlo nespretno pitanje. Naravno da je nam potriebniji mjesec da nam svieti, jer po danu je i bez toga dosta vidjeti.

— (Smrznuto meso). U Sydneyu u Ameriki ima jedno dioničko družtvo za mesariju u veliko, te šalje godimice sa parobrodi u Europu, da se putem nepokvari smrznutoga mesa od 50,000 volovah i pol miliona ovacah. U tu svrhu ima posebnih strojevah i priredjenih brodovah.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 23. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

VIII.

Strast, koja je obuzela pukovnika Holmana prama Luizi, ili bolje rekuć požuda za ljepotom gospojinskom, nije mogao oslabiti onaj neugodni slučaj sa stručićem ljubičicah. On se je nadao, da će upravo taj prizor postati uzrokom hladnoće medju supruzi. On je za stalno računao, da će povišena mjera zabitnosti, prouzročena zatvorom satnikovim Luizinu strpljivost uzdrmati. U njegovoj trajnoj obmami o značaju i čuvstvih Luizinih, u sliepoj njegovoj strasti usudio se učiniti onaj korak sa kazalištnim biletom, ali je odma zatim spoznao, da se je prenaglio i da još nebje voćka tako zrela, kako ju on želio.

Nezadovoljan sam sobom šetaše po sobi i mozgaše, kako da popravi tu pogrješku, kad mu na njegovo najveće začudjenje bje javljeno, da gospoja satnika Šmida želi unići. Nije on bio tako lud, da pomisli na slavodobitni uspjeh njegovih težnjah, dapaće slutio je, da bi mogla kakova opasnost izaći u tih okolnostih.

Skočiv u susret opazio je on na prvi pogled gospojin, da tu neima ni spomena o sretnom dragovanju. Uzprkos svomu uvjerenju pokušao je udarati u druge žice i pozdravi Luizu ljubezno. „Milostiva gospojo, vidite koli se sretnim ćutim od vaše ljubezne odluke: vi ste primili moj poziv!“

Luiza se je sjela u skrajnoj snuždenosti „Oprostite, gospodine pukovniče, da ja moram taj poziv odbiti. Za cielo da nisam razpoložena da idem u komediju. Doista da niste niti vi tako mislili. Ja mnijem, da sam vašu plemenitu namjeru razumjela i zahvaljujem vam se iskreno, što ste mi pružili sgodu, da mogu osobno s vami dogovoriti se vrhu nesretnog slučaja s mojim suprugom.“

Pukovnik se ohrabri; više nemogaše u prvom trenutku niti očekivati, te zaključi da će si sve okolnosti ovaj put bolje izcrpiti.

„Ah, milostiva gospojo“ započme posve sućutljivim glasom, „vi neimate pojma o tom, kako mi je to mučno, da sam morao proti toli izvrstnomu mužu na taj način postupati.“

„Od vašeg vitežkoga značaja nisam mogla ništa drugoga očekivati i s toga sam upravo došla da se s vami posavjetujem, što bi se imalo činiti, da se ta stvar izgladi i dovrši.“

„Vaše povjerenje čini me presretnim, i ja sam malo prije o tom premišljavao, da se za gospodina supruga zauzmem, da mu se njegova kazan putem milosti. —“

„Kazan? milost?“ prekine mu Luiza besjedu uzrujano. „Kako može tu biti govora o kakovoj kazni pa još i o milosti! Sjetite se gospodine pukovniče, kakova krv u mojih žilah teče. Zar vi mislite da bih ja ikada bila mogla

udati se za muža, koj bi u ovakovu slučaju htjeo moliti za milost, ili dopustiti da itko za njega moli?“

Pukovnik se nemirno micaše na stolcu i tad reče uztezuć: „Tada ja neznam.—“

„Meni to nemože biti svejedno“ nastavi Luiza ganjeno „dali će se stvar krvju odlučiti ili ne. Ja sam supruga i mati; ali u ovom slučaju nemože biti o tom dvojbe kako da ja mislim, pa da mi takovom sgodom i srce pukne.“

„Divim se —“ hotjaše pukovnik na novo početi, ali mu Luiza tužnim posmjehom nastavi:

„Vi ste se bojali, gospodine Holmane, da ćete morati slušati jadovito pjevanje biedne kukavice? — Budite bez brige o tom. Tu mora čuvstvo prestati i samo razbor izvojevati stvar, a taj me, nadam se, neće ostaviti.“

„Da nije moje srce nikad bilo očarano o vanrednoj dražesti vašeg bića, — sada bi moralo biti obuzeto!“ s timi riečmi pokušaše njezinu ruku prihvatiti, koju mu ona zlovoljno uztegne.

„Zar vam se neće bolje cieniti povjerenje, gospodine Holmane, što vam ga unatoč svemu što se je dogodilo, evo polažem? Zar nećete da mi koju minutu dopustite za ozbiljni dogovor?“

„Doista, da; samo što vi zahtjevate nemogućnosti! Govorite, šta mi imate za predložiti? Šta bih mogao učiniti?“

„Ja neimam nikakovih iluzijah o tom, da bi ministarstvo svoju naredbu opozvalo, to ja dobro znadem; pa da se tako što nečuvenoga i dogodi, moj suprug ostaje ipak kaznjen. To je nesreća, koja se dade pregorjeti. Ali gospodine pukovniče, sasvim je nešto drugo poravnanje glede osobne uvrjede. Tu se mora nešto odlučnoga učiniti, ako hoće moj suprug da s čašću stupi medju svoje drugove.“

„Milostiva gospojo! Vi me evo vidite u očajanju. Ja sam podpuno vašega mnienja Parole d' honneur, meni bi od srca drago bilo, da se je mogao dvoboj preduzeti. Ali kad se je ministarstvo tu umješalo —“

„Tu se dakle neda ništa postići, to vidim. Ali major može učiniti korak, on je na to obvezan, pošto je moj suprug po njemu dvostruko trpio. On ga mora moliti za oproštenje.“

„Ali, moja milostiva, to je posve nemoguće.“

„Svejedno, s kojimi izrazi on to očitovao, samo da učini.“

„Mon Dieu, milostiva gospojo! to je grozno zahtjevanje! Poglavar da prizna svoju pogriešku. To neide! Nikada! Nimbus —“

„Manite se tih zastarjelih pretenzijah!“ primjeti zlovoljno Luiza. „Doista da taj Nimbus nebi štetovao otvorenim priznanjem nepravde, ali za cielo po tom, ako se posljedicam takove surovosti podlo ugiblje.“

„Vi možete pravo imati. Bože moj, kako vi to liepo tumačite, kako istinito! kakova žena! ali ipak to neće ići. Major, mon Dieu! ja ga poznam. Toga on neće nikad učiniti.“

„Niti onda, da ga vi zato zaprosite, gospodine Holmane! Niti onda, ako mu predstavite, da njegov položaj u častničkom sboru bude opasan, ako se stvar neumiri?“

„Ja to od njega tražiti? od Majora?“ koj bez toga za mene malo pita? Nikada!“

„Pa ipak to mora da bude!“ povikne ustajuć Luiza odrješito. „Ja neidem s mjesta, dok mi vi to neobećate. Šta koriste meni sva uvjeravanja vašega prijateljstva, kad već kod prvog pokušaja uzmičete? Šta to znači, kad mi velite, koliko da me štujete, kad me u ovako strašnom položaju ostavljate? — Veleeienjeni gospodine Holmane, vi se morate za mene zauzeti! vi morate!“

Pukovnik bijaše u stisci. Liepa gospoja činila mu se je u toj oduševljenoj pobudjenosti još dražestnijom nego ikada. On je odlučio da joj usliši molbu, ali ujedno je zaključio, da ovaj krat neizpusti priliku bez da neučini koj korak bliže k cilju.

„Ja se moram za vas zauzeti, liepa gospojo; vi ćete mene posve pokvariti. Ali šta ćete vi meni na uzdar ponuditi?“

„Ja vidim gospodine Holmane da ste ganuti, pružite mi ruku! Budite uvjereni o mojoj zahvalnosti. — Sveti bože! šta je to? glas moga supruga!“

„Nije moguće!“

„Ja se nevaram! On se ljuto pregovara. Bože moj! on me nesmije ovdje naći."

„Žurite se u ovaj kabinet. Nebojte se ništa. Tu je izlaz na hodnik. Vi ćete čuti o meni."

Luiza skoči u tu sobicu.

Jedan časak kasnije zaštropota vani nešto i tad nasrne njezin suprug u sobu.

Šmid je malo prije iz bašće odbrzao u svoju sobu da izvede davna već osnovani zaključak. Drhčuć od uzrujanosti sjeo se je k pisaćem stolu, da lakoničkim načinom zamoli svoj odpust iz knježevske vojske. Došav u sobu svoje supruge, da joj javi o nepromjenlivoj svojoj odluci, nenadje je tamo. Na stolu opazi otvoreno pismo pukovnikovo i bilet za operu. Jedva da je vjerovao svojim očima. Da nije zbilja možebiti više na toj stvari nego što je on prije mislio? Kako bi se inače pukovnik osmjelio na takov korak? Pa gdje je sada bila Luiza?

Pitao je služinčad i čuo, da je Dägger tu bio i prije se opitao, gdje da je gospodin satnik i da je gospoja naglo izašla iz kuće. Vidjeli su ju da je otišla prama vojarni, a tamo preko puta stanuje pukovnik.

Razjaren do biesnila od ljubomorne strasti odbrzao je Šmid u pukovnikov stan, gdje je na stran rinuo Däggera, koj mu je na put stao i tako uzrujan stupi pred pukovnika. Odjeća mu bijaše neredna a u ruci sablja.

„Gdje je ona?" povikne odma kako je prekoračio prag od sobe i oči mu strieliše u sve kuteve.

Pukovnik se je medjutim osviestio i stane pred njega s riečmi. „Vi ste prekršili vaš zatvor! — Što hoćete vi ovdje?"

Ali Šmid ga pograbi za prsa i viče: Odgovorite mi, gdje je ona?"

Pukovnik se je gledao obraniti. „Zar ste vi zaboravili, tko sam ja? vi se činite krivim dvajuh zločinah, vi ćete zaigrati vašu čast."

Smid se glasno nasmije i pusti pukovnika te posegne u džep po jedno pismo i baci ga na stol.

„Tomu sam već predusreo! — evo gdje tražim moj odpust, a sada dajte odgovor: gdje je? Gdje je moja supruga? Ili — tako mi živoga boga!" — tim posegne po svoj mač.

Pukovniku je za rukom pošlo, da se je mogao ukloniti iza pisaćeg stola.

„Mon Dieu!" povikne „poludio je! Ja ništa neznam o vašoj gospoji. Ja ju nevidjeh. — Odlazite!"

„Lažete!" zagrmi mu Šmid. Razgledav se u svom očajanju po sobi opazi jedan rubac koga pograbi: „Čiji je ovo rubac? Zar ćeš mi jošte lagati? — Moju suprugu mi daj, ili znaj, da nećeš živ ostaviti ovu sobu!"

Pukovnik dopre do prozora što na dvorište gleda nasuprot pisarni pobočnika i poviče za pomoč.

„O, viči samo tvomu psetu, on ti se neće tako skoro odazvati" s timi riečmi nasrne na pukovnika.

U tom trenutku otvore se vrata kabineta i Luiza doleti u sobu.

„Heinrich, Heinrich!" zavapi „veli bože! osviesti se!"

Kao da ga je grom ošinuo stane okamenjen; ruke mu se spuste i on ju gledaše kao kakovu utvoru.

„Evo je," šaptaše, „nisam toga vjerovao dosad." Luiza se ga prihvati u zdvojnosti. „Šta ti je mili moj Hinko? kako me to užasno gledaš!"

Izvine joj se kao da je umiren.

„Pusti me, zmijo," oči mu se neugodno kriesiše i na tiho joj reče. „Neboj se, neću mu ništa — tvomu ljubovniku."

„Kolika to mahnitost, Hinko! Neslušajte ga gospodine pukovniče, on je bolestan, pomaman."

Pukovnik bje časak neodlučan, tad se okrene k vratam.

„Za boga, gospodine Holmane, nedižite viku on će se umiriti."

„Misliš, zmijo?" škrinu zubmi Šmid.

„Hinko dragi!" povikne Luiza pustiv ga „svemogući bog znade, da sam ovamo došla samo radi tebe, da tebe spasim, a ti" — zapne joj rieč.

„Da, da, radi mene!" nasmije se Šmid. „Htjela si da ideš u komediju ili da sama igraš komediju kao moderna Judita. Šteta da tvoj Holofernes još nosi glavu na ramenu. Dašto, niti nije vriedna da mu ju odrubiš."

*

„Ti me ubijaš Hinko! Kako možeš tako daleko ići da upropastiš sebe i mene?“

„Sliedi me!“ odgovori joj mrkim pogledom. U tom času vrati se pukovnik sa Däggerom i više ordonancah i reče.

„Gospodine nadporučniče, sprovedite milostivu gospoju i satnika do moje kočije koja je pred vratima. Ja neidem u kazalište.“

„Hvala vam, mi idemo pješke,“ odgovori mu Šmid i uzme napolu onesviešteni si suprugu sobom, „nezaboravite na onaj spis, gospodine.“

„Nemajte brige, ništa neću zaboraviti.“ Luiza otidje raztužena pod rukom supruga, a pukovnik gledaše za njima zlokobnim okom.

IX.

O dogodjajih sa kapetanom Šmidom bijaše razgovora po čitavoj maloj rezidenciji. Častnici debatirahu strastveno o pitanju, jeli smije niži svoga poglavara pozvati na mejdan, da li mora tako izazvani stariji dati zadovoljštinu. Nekoliko nesmotrenostih od više strane ogorčilo je osobito mladje častnike da su jednoglasno se izrazili, da uvriede u službi mogu se samo do nekog stepena podnositi da netrpi čast vojničkog ponosa. Stariji primjećahu, da se nesmije sve tako strogo uzeti, da bi inače nemoguć bio pojam discipline, a mnogi opet mnijahu da je ipak to vrlo škakljiva stvar neprimiti poziv nego sakrivati se za službene paragrafe.

Kod samog dvora nagibahu mjerodavni kruzi nazorom mladih častnikah, budući da zavladavši običaj, kako se je sa mladom gospodom otmenih obiteljih postupalo niti najmanje se nije dopao. Da se je slučajno to dogodilo sa kojim grofom, recimo sa grofom Balme-om mjesto sa Šmidom, tad bi se osorni način Habererov posve inako osudjivao. Smijali bi se potajno, kad bi se majoru gradjanske krvi malo žile otvorile, da ga sjete, kako se ima sa kavaliri ponašati.

Al ovako stajahu stvari drugačije. Poniženje čovjeka neplemića, kojega su nekoji već na tiho smatrali, kao da je alter Ego budućega vladaoca i koji si je tobož već umišljao da zbilja već i jest, to bijaše sasvim po volji starih dvorjanikah i ratni ministar je postupao posve po želji Serenissimusa, kad je satniku pooštrio zatvor.

Ali sada je nastalo pitanje: šta dalje? Ta stvar se je morala nekako svršiti, i to na brzo, dok se knežević nasljednik nevrati, koj bi mogao to sve preokrenuti. Poslie zadnjeg prizora u sobi pukovnikovoj postala je stvar još zamršenijom. Pukovnik je taj dogodjaj najživahnijimi bojami naslikao: Šmid je prekršio svoj zatvor, on se je tako zaboravio da je pukovnika za haljinu uhvatio, da je posegao za mačem. To zahtjevaše ratnosudbeni postupak.

Nu ovdje se opet uzimala u obzir ta okolnost, što je stari dvor bio od uzorite ćudorednosti. Staromu knezu bijaše užasom svaka frivolnost i pretjeranost u ljubovnom smislu. On je gospodina Holmana odstranio iz reda svojih pobočnikah samo radi njegovih pustolovinah, o kojih mu toliko pripovjedahu. Nomoralnih osobah on nije trpio oko sebe. On je odma posumnjao o spletkah pukovnikovih i to ga je vrlo razljutilo.

Kad mu je ratni ministar o toj stvari predavao, reče on odrješito: „Ja netrpim toga satnika Šmida, ali ovdje je on branio svoju čast i mogao je pukovnika oboriti, pa mi je žao da toga učinio nije. To slobodno recite gospodinu Holmanu.“

Ratnoga ministra presenetiše ove izjave da nije znao niti rieči izustiti, te je predlog za sastavljenje ratnog suda, što ga je već sobom bio donio, pustio u džepu. Promislio se je i vrlo pametno ostavio osudu mudrosti njegovoga visočanstva. Na to je knez zapovjedio, da se ima satnik privremeno preseliti u zatvor na glavnu stražu.

Tamo je evo on sjedio već šest nedjeljah. Uzalud si razbijahu glavu kod ratnog popečiteljstva, kako da bi toj škakljivoj stvari najbolje na kraj došli. Molba za odpust nije se mogla uzlišati, jerbo kod značaja Šmidovog moglo se je računati da će on odma, čim bude slobodan, majora javno vriedjati dok ga prisili na dvoboj; a to se je htjelo svakako osujetiti. Što god se je pokušalo od strane

ministra da knez u tom pitanju što odluči, reče mu samo:

„Pustite ga, samo neka sjedi!“ Knez je stvar pustio da se svremenom otupi. Već je on mnogo takovih opasnih slučajevah doživio što jih je vrieme izliečilo.

Ali ministru bje već do nokata dogorila stvar. Njega su sa svih stranah silili, da već jednoč rieši taj predmet, a ponajviše ga je morio strah, kad se povrati kneżević nasljednik, koj mu nije bio veoma naklon, a tim više što je na njega upravljeno Šmidovo pismo upotriebio na uštrb pisca. Začulo se je, da je princ došao u Kopenhagen, dakle već bio na putu kući, i tim pogibelj u odvlaki.

Kod takovih okolnostih činjaše se ministru rata najbolje da se stvar na blagi način svrši, da satnik Šmid reče: pater peccavi, ma bilo to i u najnežnijem smislu. S toga se je odvezo do Luize i nije mu bilo mučno da tu, dugim zatvorom supruga, raztuženu i izmučenu gospoju uvjeri, da bi najpametnije bilo kad bi njezin suprug učinio prvi korak za pomirenje, na što bi više vlasti bile sklone, da na mjesto strogosti stupi milost.

Rieči pomirljivosti našle su uvjek odziva kod nježnog spola i premda bje ona već od naravi isto tako ponosnoga čuvstva kao i njezin muž, ipak je Luizu sudbina suprugova tako dirnula, da je u strahu pred još zlokobnijim obečala grofu Löwenfeldu, da će pokušati sve što ljubav učiniti može.

Na glavnoj straži u Lujinmiru nalazio se je odma do sobe stražujućeg častnika takodjer jedan kabinet za oficire kao zatvor u onakovom slučaju, kad se je sumnjalo, da bi uapšenik mogao izmaknuti.

(Nastavit će se.)

Moga supruga uzdisaji.

Zanovietanje Enrika Castelnouva.

(Konac).

Ali čega se sve nemoramo odreći, da zahvalno ono primimo, što nam sudbina nudja! Mi življasmo u miru. Ja priznadoh podpuno i sasvim važnost „règle du participe suivi d'un infinitiv;“ on držaše svoju zakletvu i negovoraše mi nikada o pokojnih gospodjah Lachaudovih, nebi se titrao s njimi nikada ma samo jedan časak.

Jednoga dana uvjeravahu me, što ga je vrlo iznenadilo, kako je služkinju jedne naših susjeda poljubio. Ja nisam o tom potanje razpitavala; on mi se nije nijednom zgodom kakvom prisegom zakleo u pogledu poglavlja o služkinjah.

On mi dokazivaše trajno, koliko je sretan, da me posjeduje i dostojno časti. On me imenovaše „ma chatte“ i htjede, da ga ja „mon chou“ imenujem, on bi me uzeo skoro svake večeri u svoju gostionicu, nedjeljom me najprije sprovadjaše k misi a tada na šetalište. Svaki dan poslje objeda, prije nego bi se na svom naslonjaču namjestio, da podriema, rekao bi poluglasno, ali tako, da sam čuti mogla: „Oui, je suis heureux!“ Osobitom zgodom, kada je nešto više pio nego obično, deklamovao bi mi jedini odlomak iz francezke literature, što ga na pameti imaše, naime iz „Phädre“ Racinove:

„A peine nous sortions des portes de Trézène etc.“ I svaki put zaključio bi tada riečmi: „Racine! Quel poëte! Et quelle connaissance du la régle de participe suivi d'un infinitif!“

Prema koncu prve godine našega braka opazih uzrujavajući symptom. Pomenutoga dana izpusti Hippolyt dva duboka uzdaha, koji nebijahu nikakovom drugom rieči popraćeni i jedan od drugog sasvim različni. — Kod prvoga napuhnu na jedanput lica i dovede ih posve lagano i sve po malo u njihov prvobitni položaj, drugi put odahnu žurno,

ponajprije prema gore a onda prema dolje. Pravo rekuć bijaše samo drugi uzdah sasvim pravi, prvi bijaše apokryfičan.

Badava moljah moga supruga, da mi razjasni, što da znači ova novost. — „Ma chatte, ce n'est rien," odvrati mi on.

Ili je od sada Hippolyt na se pazio, ili ona pathetična očitovanja bijahu u istinu čisto prigodna, svakako nečuše se podosta dugo vremena daljnji uzdasi te vrsti. Ali ipak nebijaše Hippolyt više onaj, koji je prije bio. Kadkada spustio bi glavu, putovao po žepovih od hlačah u sobi gore i dolje, šnofao pohlepnije nego obično i kihao preko svake mjere glasno. Njegovo kihanje bivalo je za me puščani naboj, kojimi nastoje glumari odvratiti pozornost poštovanog obćinstva u kritičnih časovih njihovih majstorijah.

I napokon pojaviše se opet jednoga dana oba uzdaha, koja moju znaličnost probudiše. Bijaše post, pri komadu treske, obljubljenoga jela moga Hippolyta.

Ja izgubih strpljivost.

„Što je to zajedna krvopija?"

„Ce n'est rien, ma chatte."

„Za ništa i opet ništa nenapuhujete se kao kakov mjeh. Je li možda treska zločesta?"

„Non, ma chatte. Ce n'est rien."

I bijaše nemoguće, od njega više samo jednu jedinu rieč izmamiti, nego ovu.

Zatim sliedjahu skorih danah opet novi uzdisaji a s moje strane uzaludni pokušaji, da si iste dovoljno razjasnim. Neko doba uzastopce pojavljivaše se ovaj phänomen periodičkom pravilnošću, takva šta kao izmjenita groznica. Svaka dva tjedna, tada svakoga tjedna, obično onda kada se išlo jesti. Ja predložim Hippolytu, da se kuharica promjeni, jerbo držah, da kuhinja nema više svoga ukusa, ali on o tom nije htio baš ništa čuti. On bi samo govorio uviek: „Ce n'est rien" ili „ça passera." Samo jednom izmaklo mu se reći: „Ce n'est pas ça."

Ovaj zadnji stavak bijaše pun znamenovanja. Ako ça nebijaše, to moraše biti nešto drugo, ali što to bijaše? To mi nije moglo na um pasti.

Medjuto pomnažahu se uzdisaji prividno, i Hippolyte postade bolestan. Ja pustih liečnika dozvati, koji nemogaše nikakove izvjestne bolesti konštatirati, ali s obćenitim položajem moga supruga posve nezadovoljan bijaše. Ne bude zatim dugo, što se Hippolyt morade u krevet leći.

„To je nedokučivo zlo," reče mi liječnik poslje dužeg posjećivanja. I kao u nekakvoj neprilici doda: „Neima li gospodin Hippolyt nikakovih prepirkah? . . . . svadjah? . . . . rječkanja u obitelji?"

„Kakvih prepirkah, svadjah i obiteljskog rječkanja? Neradovasmo li se tužnomu blagostanju, nebijah li ja najbolja supruga, neslagah li se sa svojim mužem dapače i u njegovoj upiljeloj misli vrhu „participe suivi d'un infinitiv." Ja odgovorih liječniku za svaki slučaj: „Ako vi takove misli gojite, to izpitajte sami bolestnika!"

Liečnik upotrebi moje dopušćenje.

Poslje bivšeg razgovora dodje on opet k meni i reče tresuć glavom: „Jedan razlog je tu. Toliko je sasvim jasno."

„Ali koji razlog?"

„To je upravo pitanje. Gospodin Hippolyt uvjerava, da nesmije ništa reći."

Ja bijah obuzeta silovitom voljom. „Sveti Bože! Ako je nesretan, što nije već treći put udovcem?"

„Šta govorite, gospodjo Ljudevito!" poviknu liečnik predbacivajućim glasom. „Gledajte radje, nebi li Vi mogli odkriti ključa za ovu tajnu! Profesor me uvjeravaše, da je zavezan nekakovom zakletvom."

Jedna rieč „zakletva" raztumači mi dovoljno. Hippolyt se je jednom zakletvom zaprisegao i držao ju je uvjek do sada. Sigurno bijaše ovo razlog svih njegovih bolih. I ja nisam toga opazila? I ja oklievah još, da ga odriešim njegovog obećanja, da ga spasim?

Omužefljena nekakovom sućuti sažaljenja, pohitih u sobu moga supruga. „Ti možeš samo pod jednom pogodbom ozdraviti," rekoh mu. „Govori dakle o tvojih umrlih gospodjah. Ja ti dopuštam, dà još više: ja ti zapovjedam!"

On pocrveni u licu kao krv i podignu ruke prema nebu. „Qui t'a dit cela?"

„Nitko, nitko. Ja sam se dosjetila. Uzdisaji neimahu nikakovog drugog razloga.“

„Hélas! Ce n'est que trop vrai.“

„Govori dakle, govori za volju božju. Gle, ja sam izvanredno pohlepna, štogod saznati. Sjećaš li se? Ti neuzdišeš uvjek jednako.“

Hippolyt se smijaše, stisnu mi ruku i veseljaše se radi toga; što sam spoznala različitost vrstih njegovog uzdisanja. „Kada sam ovako uzdisao,“ reče mi (napuhnuv i opet stisnuo lica) — „mišljah à ma Blondine, a kada sam ovako uzdisao“ (i on se kretaše poput radeće uzdušne sisaljke) — „tada mišljah à ma Brunette-“

„Na to mi pripovjedaše s dubokim ganućem, koje sladke uspomene bi mu prvi uzdah izmamile, što bješe na račun njegove Brunette. Mi govorasmo jednog dana o „omelette soufflée“, i on nemogaše na ino, a da se nenahvali neprispodobive umječe, kojom je njegva Blondina ovo njemu obljubljelo jelo pripravljala; poslje smo jeli salatu, i njegova fantazija pohitila je k spretnosti njegove Brunette u „assaisonner la salade. C'était immense. Je ne pouvais pas parler; j'avais juré; — j'ai soupiré. — A Hippolyt, komu se jezik jednom razriešio, nije mislio prestati govoriti. Čas ovda čas onda rekao bi mi samo, da me utješi, da sam ja mnogo više vrednija, nego njegova Blondina i Brunetta „sous presque tous les rapports, mais on ne peut pas être parfait.“ I on mi poče opet hvaliti: — la façon particulière dont ma Brunette arrangeait la morue i: — la délicatesse de ma Blondine, quand il s'agissait de faire les fruits candits. C'était immense.

Hippolyt govoraše pune tri ure, i zaključi s tim, da je rekao: „à présent je suis bien heureux. Nous recommencerons de main.“

Ja nemogoh više. Moja glava goraše mi, kao u groznici; ja sam neopredeljeno slutila, da to, ako bude tako dalje išlo, nebi dulje trajalo, dok se nebi sdružila u nebu sa Blondinom i Brunettom.

Kada mi moja mati onoga večera, kao obično u pohode dodje i mene onako bliedu i uzrujanu opazi, upita me sasvim zabrinuto, što mi je.

„Ništa,“ odvratih. „Ja sam najsretnija gospodja na svietu. Ja mislim, da sam momu suprugu život spasila.“

I ja joj pripovjedih, što se je zbilo.

Moja mati neslušа moje pripovjedanje bez zabune. „To je ozbiljna stvar,“ reče ona. „Ako Hippolyt tri sata tako dalje svaki dan stobom o svojih umrlih gospodjah govorio bude, to će biti on možda zdrav, a ti od toga bolestna.“

„Čekajmo!“

Čega se dobra gospodja plašila, nesbude se. Sredstvo, koje bi nekoliko mjesecih prije nedvojbeno prijalo, bijaše prekasno upotrebljeno. S nutarnjim oporavljenjem Hippolytovim nepopravljaše se tjelesno. Poslje malo tjedanah spade moj siromašni čovjek na niš. On bijaše veseo i miran; ja se mogoh hvaliti, mogoh slušati zadnjih tjedana sve njegove pripovjedke o Blondini i Brunetti.

„Zašto sam te na ovu kobnu zakletvu prisilila!“ poviknuh jecajuć, kada se onoga dana, prije nego umrie, na krevet moga supruga prigoh.

Tada izusti sliedeće znamenite rieči: „Si je n'avais pas juré, j'aurais toujours parlé de ma Blondine et de ma Brunette, et tu en serais morte. J'aurais sans doute épousé une quatrième femme et je l'aurais tué aussi. . . Et puis une cinquième. Hélas! Il vaut mieux, que je meure. Que la volonté de Dieu soit faite!“

„Amen!“ dodade moja mati, koja u jednom kutu sobe stajaše.

Od tada pane Hippolyt u nesvjest. Njegove tri gospodje pomiešaše se u njegovoj fantaziji, on jih zvaše izmjence: ma Blondine, ma Brunette, ma chatte. „Chatte“ bijah ja. I tada reče on: C'était immense. I opet: la règle du participe, suivi d'un infinitif etc.

Drugoga dana otidje liepa duša Hippolyta Lachauda svomu stvorcu.

Moja mati odvede me iz pokojnikove sobe.

„Siromašni Hippolyte!“ povikoh. „To je težka bol, što me popada. . . .“

„Da,“ reče moja mati filozofičkim mirom „ali ti moraš pomisliti, koliko veća žalost bi bila, da si ti umrla.“

Feuilleton.

Jedan prijatelj. Loriot i Limandoux stari su prijatelji. Kod čaše vina utemeljeno pobratimstvo podkriepili su oni opetovano kod nebrojenih litarah. Koliko krat su oni bratinski ležali pod stolom u kojoj krčmi i probudivši se liepo rastali da traže djela, kojim će si toliko steći, da se opet u prijateljstvu mogu sastati kod kojega vinskoga vrela, da si neodoljivu žedju ugase.

Nije se jošte odkrilo, kako bje to, da se više mjesecih nisu vidjeli — ali jednom se opet nadjoše i odma složno zaključe, da taj nenadani sastanak svečanom pijankom proslave i suho si grlo dostojno nakvase. Nisu dugo tražili krčmu, nego navrate se u prvi kabaret.

Limandoux pripovjedaše o posljedicah te prijateljske zabave na koliko se može sjetiti ovako.

Loriot, veli on, nije imao niti jedan sou; ja sam baš bio digao moju nedjeljnu zaslužbu i pozovem ga na čašu vina i ladetinu svinskimi nožicami. On pojede četiri porcije i pije poput spužve.

Poslie toga doručka ustanem, da idem na djelo u Rue du Mail i Loriot mi reče, da će me sprovesti. Putem navratimo se još u nekoliko vinarah i kad sam došao u Rue du Mail vrtio mi se je sav Paris pred očima, pa se i ja počeh vrtiti i moj prijatelj plesaše sa mnom te napokon me kod jednih kućnih vratah položi na trotoar. Od tada se nesjećam dalje na ništa, samo na to, da je tudja ruka posegla u moj džep i novce mi izvadila. Limandoux tuži sada svoga drugara da mu je on ukrao portemonnaie.

Predsjednik suda: Jeli je Loriot znao da vi imate novacah kod sebe?

Limandoux: Parbleu! znao je kad je vidio da sam svuda plaćao za nas oba.

Predsjednik: Da slušamo svjedoke.

Prvi svjedok, neki nizki krupni čovjek stari krpičižma stupi napried k sudbenomu stolu držeć u desnoj ruci par čižamah, u lievoj zdrepani cilinder.

Predsjednik: Šta vi to imate u ruki?

Svjedok: Par čizamah gospodine predsjedniče, što jih nosim jednoj konti ovdje nedaleko.

Predsj.: Pak vas je s tim pustio vratar u dvoranu?

Sviedok: Ja sam čižme sakrio pod kaput, (on opet sakrije tako i skopča si haljinu) na mom putu kroz Rue du Mail vidim množinu svieta okol jednoga pijanca.

Limandoux poviće od svoga mjesta: to sam ja bio. (obći smieh) Svjedok (ogleda se) moguće ja vas nepoznam.

Limandoux: Ali ja sebe poznam (opet smieh).

Svjedok: Ja sam vidio samo obtuženoga, koj je ukrao novce onoj pijanduri.

Limandoux: (uvriedjen) prosvjedujem proti izrazu „pijandura.“

Predsj.: (Limandoux-u) vi sada šutite.“

Svjedok. Pijanac — pardon! (padne mu jedna čižma izpod kaputa, svjedok se prigne da ju digne, ali taj čas mu opet padne i druga. Jedva digne drugu padne mu šešir (obćeniti smieh).

Predsjednik svjedoku. Sjednite se. Svjedok se uplaši i sad mu padnu obadvie čižme na pod. (grohotni smieh svuda i kod sudacah) Ovaj Individuum. —

Predsj.: Sjednite se na mjesto.

Loriot. Mogu li ja sad govoriti gospodine predsjedniče? —

Predsj. Govorite dakle.

Loriot. Najprije smo išli u jednu krčmu u Rue st. Paul, onda u drugu Rue st. Antoine, onda u Rue. . .

Predsj. (prekine mu rieč). Pustite vi to nabrajanje krčmah i prodjite na stvar.

Loriot: Samo sam još pet imao da nabrojim. Dakle ja sam vodio moga prijatelja u njegovu djelaonicu, ali u Rue du Mail on nije mogao dalje koracati; neznam što mu je na jednoč došlo, kod jednih kućnih vratah kad nisam imao vanjkuša polegnem ga na jedan kup smeća da nebude ležao na tvrdom moj siromašni dobri prijatelj (opet smieh) onda mu izvadim njegov portemonnaie iz džepa u brigi da mu ga tko neukrade. Morbleu, u Parizu ima toliko tih zlikovacah, a trebalo mi je svakako nešto novacah da uzmem fijakera i odpeljam kući pobratima, premda kočijaši neuzimlju rado pijanih ljudih.

Limandoux: Bitanga ti, a tko me je opio?

Predsjednik vrataru: Odvedite ovoga čovjeka napolje.

Loriot: Vi vidite moj predsjedniče, da sam posve pravo postupao kad sam mu kesicu s novci oduzeo.

Predsjednik: A jeste li tužitelju novce opet povratili?

Loriot: To sam zbilja zaboravio (opet obći smieh).

Sud osudi zaboravljivoga Loriota na dva mjeseca zatvora.

Loriot: Ja sam htio biti samo uslužan momu prijatelju, pak sad mi je to hvala za moju dobroćudnost.

Odsada biti ću oprezniji sebičnjak.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 24. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

Osobno odgovoran bje tu častnik za svaku pogrješku, nu gledalo se je i kroz prste kod svakojake olakšice, samo da nije ptica odletila.

Bijaše tu soba sa jednim prozorom u dvorište. Pokućtvo sastojaše od jednoga kožnatoga divana za spavanje, stola i jednoga stolca.

Tu sjedijaše kapetan Šmid već kroz šest nedjeljah i čekaše mozgajuć o svačem, što bi se još dogoditi moglo. Bijaše mu dozvoljeno pisati suprugi i od nje primati pisma. Njegovi drugovi posjećivahu ga više putah i sam častnik od straže sjedio je mnogi krat uz njega. Ali to sve nebje kadro slobodoumnu dušu Šmidovu ublažiti. Napokon ga je uvjek mučila i ta misao, što i kako da će se na koncu sva ta stvar svršiti. Nijedan od njegovih drugovah nije mu znao ništa kazati. Istina je, da su grofovi Balme pokušali porazumiti se sa pukovnikom, ali prizor, što ga je izveo Šmid u stanu pukovnikovu bijaše opasne naravi, da častnici nisu mogli svu svoju ogorčenost proti majoru očitovati, a tim manje još, kad jim nije bio jasan nježni odnošaj prama Šmidovoj gospodji.

Ovako pogoršane okolnosti prelazile su onaj okvir obične uvriede kod dvobojah. — S druge strane opet nije se čulo niti najmanje o tom, da bi ovaj dogodjaj došao na razsudu kakovomu vojničkomu sudu. Sve je šutilo; služba i vježbe tekoše dalje kao da se nije nikada ništa dogodilo, kao da i neima više na svietu nikakovoga satnika Šmida.

X.

To smrtonosno mučanje tištilo je Šmida strašno. Uzalud si je on razbijao glavu, kakov da je uzrok tomu, što se u toj stvari ništa neodlučuje. Njegove misli nemogahu se ničemu domisliti i tako ga dan za danom uznemirivahu tužne slutnje.

Jednoga dana stajaše on kod maloga prozora svoje sobice. Doduše na stolu ležahu knjige i razni spisi, ali u njegovom grozničavom položaju nije se mogao kod nikakove radnje dugo zabavljati. Gledao je na onaj mali komadić modroga ljetnog neba, što mu se je iz njegovoga tiesnog zatvora kazalo. Sječao ga je topli zrak na ono doba, kad je prieko bregovah južnih stranah spustio se u daleki sviet, kad je na modrih talasih sredozemnoga mora plovio, kad je uz ozbiljnoga Arapina jašio po afrikanskih šumah. Svi ti nezaboravni dani minuli su!

I opet dodjoše drugi dnevi, kad se s njom u zelenom gaju šetao po bujnoj dolini, gdje je ona dražestno cvieće brala i kitice vezala. Kako je nju radovalo to šumsko cvieće. Nju!

A što je on njoj svega sakrivio u svojoj strastvenosti i kako ona sada trpi u svojoj zapuštenosti!

Sjetno nastavi svoje turobno razmišlanje i negleda više u modrinu neba, nego naslonjen o ruku upiljio je ukočeno oči u suncom ugrijani svjetli piesak u dvorištu, vrh koga je preletio koj metulj i plazio koj kukac, ili se zablistio koj komadić stakla.

Iznenada začuje u svojoj blizini šušanj i komaj što se je okrenuo već ga je zagrlila supruga.

„Luizo! Ti ovdje? moja Luizo!“

„Da, ja sam!“ odgovori mu jecajuć presretna. „Bože moj, ovaj trenutak mi je sladka odšteta za sve muke. Umrla bih od radosti.“

Klonuv glavom na njegove grudi, proplače od ćutljivosti.

Iza mala časa digne joj glavu u vis i pogledav joj u oči reče bolno.

„O kako si mi blieda! kako me ta bliedost obtužuje! — Možeš li mi oprostiti?“

„Negovori o tom! nisi li mi to već u dvadeset pisamah rekao?“

„Ne, ne! ja hoću da govorim o tom. Što je pisana rieč napram tomu, što mi oko, usta, što mi srce želi reći.“

„Ništa o tom, ništa, ljubezni moj Hinko! mi smo se opet iskreno našli. Ah koliko krat mišljah, da nije moguće tako dugo biti razstavljenim, gdje ljubav vlada; mišljah, da će se nebo srušiti i zemlju uništiti. Opet mnijah, da ćeš svaki čas stupiti pred mene. Tako mi te mašta živahno predstavljaše, da sam čula tvoje korake, gledala tvoj dragi posmjeh — al uzalud! i uvjek uzalud!“

„Ah Luizo.“ povikne Šmid, „ako me ikakova bol bi mogla nesretnim učiniti, tad bi bila ona, što te nisam mogao onako sretnom vidjeti, kako zaslužuješ. Ali reci mi! ta milost da me posjetiti smiješ, jeli je to znak bolje nade? kako stoje moje stvari?“

Luiza prigne tužno glavu. „Nitko mi nezna što izvjestnoga kazati. Rekoše mi, da mi je dozvoljeno pohadjati te i — da ti ništa nezatajim — ministar je sam bio kod mene.“

„Ministar!“ zavapi satnik i uzdrhta, da se je za rešetku na prozoru držao. „Pa to mi ti tek sada veliš? Šta je on želio od tebe?“

„Umiri se, dragi mužu,“ reče Luiza i prihvati ga za ruku. „On mi govoraše vrlo pomirljivo i ako sam ga dobro shvatila, bilo bi mu drago, da se ova stvar na prijateljski način u miru izravna.“

„Da, to si mogu misliti, dalje nisu mogli dospjeti u ovih šest nedjeljah? na mirni način! da, da! Ali kako? to je ono pitanje.

Uzrujan hodaše u toj maloj sobici gore i dole a tužna ga žena gledaše brižno.

„Ljubezni Hinko! nisi li i ti u tom užasno dugom vremenu si premislio, nebi li koristnije bilo pružiti ruku ili pruženu prihvatiti?“

„Ruku okrutničtva, nepravde i prostote? Tako li ti o meni sudiš?“

„Nesrdi se, dragi Hinko, ja sam samo slaba žena, ja mogu jedino misliti na groznu muku razstanka, na crne buduće dane, na naše diete. —“

„A na mene?“ prekine joj rieč. „Šta neka danas sutra misli moj sin o svom otcu! Ne! — volim da u ovoj luknji sagnjijem, zaboravljen od svega svieta, nego da i s jednim prstom pripomognem takovomu kukavnomu očitovanju.“

„To i nemoj. Velika je razlika u tom — podložiti se, ili nešto malo popustiti.“

„Popustiti? niti za vlas; nisam ja od onih kukavicah, kakovih se sada svuda dosta nalazi. Ne, ne! Ja sam se pozvao na pravicu. Moje pravo zahtjevam pak puklo kud puklo. — A ti si taj nalog preuzela da me uputiš? — Ti?“

„Da, moj dragi!“ reče razcviljeno i sklopi ruke, „nadala sam se, da ćeš iz ljubavi prama meni promisliti, na kakov način bi se moglo pokušati da se ovoj nevolji učini kraj.“

„Ja neznam nikakov način — nikakov, koj nebi sramotan bio.“

„Oprosti mi Hinko,“ govoraše mu umiljato nu odvažno, „zar je zbilja sva krivnja samo na onoj strani a nikakova kod tebe?“

Šuteć šetaše se satnik po sobi i napokon reče: „To neka odluči ratni sud.“

„Hinko!“ poče ona opet iza male stanke „ako ti sam nećeš da koj korak učiniš, dopustiš li meni, da ga ja učinim?“

„Ti?“

„Da, ja nemogu u takovu položaju dalje da živim. Šta ti nećeš ili nemožeš izustiti, to ću ja reći.“

„Ti želiš ublažiti stvar?“

„Ja mogu istinu govoriti otvorenije nego ti. Ja sam žena i meni se neće to zamjeriti. Ja sam tvoja žena i mene će izpričati ako koju i više rečem, na to se možeš osloniti.“

„Luizo!“

„Da, ja ću bez obzira govoriti, ali kada to sve izgovorim, tad mogu i moliti, ja ću smjeti takodjer priznati, da i ti nisi bez svake krivnje. Knez nam nije naklon, ali niti nije nepravedan.

„Ti hoćeš da pišeš knezu samomu?“ zapita Smid očevidno mirniji.

„Da na koga? on stoji nad strankami, on je jedini, koj nam može pomoći.“

„U ime božje!“ reče satnik i zagrli vjernu si suprugu. „Ti si vriedna žena. Čini što za dobro nadješ. Ja ti povjerujem moju čast.“

XI.

U neobično vrieme bjehu častnici sazvani u raportnu sobu vojarne i redom dolazeć pitaše jedan drugoga, što da se je opet dogodilo, da su jih iznenada pozvali?

Poslovi satnika Šmida, koji su izprva toliku pozornost probudili po malo su se zaboravili, ne od njegovih prijateljah nego u obćinstvu. Dogodjaji godine 1848 počeli se upravo razvijati i častnici zabavljahu se pripovjedanjem zanimivih novostih. U raznih njemačkih gradovih pojaviše se gungule a u Francezkoj namrčiše se tmasti oblaci na političnom obzorju. U viših kruzih klonuše duhom. I u Lujinmiru pogovaralo se je, da će stari knez odstupiti i vladanje predati kneževiću nasljedniku. Takovi glasi poveli su ljude na slutnje o velikih promjenah kod vlade a naročito kod vojničtva.

Dok su častnici svoja mnienja medju sobom izrazivali, stupi u sobu i grof Vilim Balme sa viešću iz ministerija, da je današnja skupština urečena u stvarih satnika Šmida.

„Aha!“ poviče grof Mirko, „oni bi sad radi te poslove izravnati prije nego što dodje kneževič nasljednik. Ja neslutim ništa dobra, moja gospodo, mi ćemo morati složno postupati.“

„Nemislim!“ primjeti Proteler „sada je drugi vjetar popuhnuo, oni će se dobro promisliti.“

„Ali ako bi ipak nešta neočekivanoga se dogodilo, ako bi slutnja moga brata istinom postala?“ reće grof Vilim brižno: „Ja sam kod ministarstva čuo opazakah, koje mi se nedopadahu.“

„Šta?“ oglasi se poručnik Piper, „da se usude još i sada proti satniku postupati? Nu, tu bi i mi bili polag.“

Kapetan Šnaper prišaptne svomu drugu Gableru: „Šta velite vi? Ako bude do skora kneževič vladar, a oni bi sada još prije toga na Šmidu se radi osvetiti i primjer staviti; šta ćemo mi tad?“

„Ništa, posve ništa, vriedni moj prijatelju“ reće plaho gospodin pl. Gabler,“ mi šutimo, za boga, niti rieči!“

U tom trenutku se oglasi Proteler:

„Neka nam samo dodje taj naš gospodin pukovnik!“

Odma zatim otvori Dägger vrata i navjesti:

„Moja gospodo! — gospodin pukovnik dolazi.“

Taj glas bje od magičkoga upliva. Častnici se porediše i najveći vikači umukoše.

Pukovnik unidje praćen Däggerom i laganim korakom više kao dvorski kavalir nego stupajuć po vojnički te pozdravi milostivim naklonom i rukom: Bon jour, moja gospodo!“ i dočim je nehajno primjetio: Preuzmite, Däggeru, izvješće“ okrene se gospodskom naklonošću prama najstarijemu satniku:

„Kako ste, gospodine Gableru?“

Kao uvjek bojazljivo odgovori mu ovaj:

„Gospodinu pukovniku na službu, živi se.“

Bez da je slušao odgovor već se je obratio k Šnaperu: Kako čujem gospodine satniče, vi ćete se s vodom liečiti?“

Nagovoreni prijatelj Vinka Lozića probliedi do crvenoga nosa i jedva odvrati. „Ja? — O bože moj!“

Medjutim bje pukovnički pobočnik izvješćem gotov, da su naime sva gospoda ovdje,

osim onih na stražah i satnika Šmida; te ujedno preda pukovniku jedno pismo.

Pukovnik primiv pismo uzdrhta malo, stupi korak dalje u krug častnikah, koji svi mukom zamučaše.

„Moja gospodo," počme pukovnik nesigurnim glasom, „vi ste se valjda i sami dosjetili, radi česa ste ovamo sazvani. Neugodni slučaj sa satnikom Šmidom dokončati će se. Trebalo je dulje vremena, dok su se sve okolnosti prosudile i svi odnošaji dotičnih osobah. Pravdoljublje njegove visosti našega premilostivoga vladara, nehtjede uzprkos nečuvenomu Procedé-u satnika Šmida osuditi ga bez da se nije i sjena pravde uvažila, koja bi mogla neopreznomu ovomu častniku u korist biti. Mi ćemo imati sgodu diviti se isto tako mudrosti njegove visosti kao i dobroti njegovog milostivog srca."

Dok se je pukovnik odahnuo, gledahu se častnici znatiželjno, što će još sliediti. Zatim odmota Holman pismo oklievajuć i naglo ga preda Däggeru.

„Čitajte!"

Dägger uzme list i počme svojim mrzlim i hrapavim glasom čitati:

„Prosudiv pomnjivo sve okolnosti i izvješća pukovnije od 20, i 28. svibnja, kao i od 15. lipnja, tičuće se pritužbe majora Haberera proti satniku Šmidu radi ustmenih uvriedah, kao takodjer prijave pukovnika Holmana radi prekršaja zatvora i krupne uvriede discipline, napokon i uslied liječničke svjedočbe —"

Čuo se je izraz začudjenja kao da glasi: „šta?" ili „kako?" nu mrki pogled pukovnikov ušutka brzo svaki pojav — „naročito pako," nastavi Dägger nešto višim naglaskom, „na temelju očitovanja supruge satnikove, s kojih nedvojbeno sliedi, da je kapetan na mahnitosti obolio."

„Ha!" povikne grof Vilim.

Pukovnik stisne usne. Neko mrmljanje se gane.

„Šta to znači, moja gospodo? — Tiho! mir!"

„Čitajte dalje!"

Dägger opetova zlobno „na mahnitosti obolio, dakle se bezumnim smatrati mora i usljed toga je njegovo visočanstvo naš premilostivi knez i gospodar blagoizvolio po mom predlogu zapovjedati; — da se na umu bolestnomu nemože zadovoljština dati." —

Tu lupi grof Mirko nogom o pod.

„I tako će se poznata stvar poštenja medju majorom Habererom i satnikom Šmidom liepo svršiti."

Živahno gibanje nastavše kod te izjave medju častnici nije izbjeglo čitajučemu, te on brže čitaše dalje:

„Upravo s toga se uzimlje, da su svi oni prekršaji proti subordinaciji počinjeni samo u ludilu, što vriedi jednako i glede njegove molbe radi odpusta iz kneževske vojske i zato se on ima obzirom na njegovu obitelj za daljnje liečenje predati zapovjedničtvu tvrdjave Vraninvis, a medjutim smatrati pridieljenim častnikom.

Iz popečiteljstva ratnoga ministarstva.
Grof Löwenfeld.

„Gospoda su sada odluku njegovog visočanstva razumjeli" primjeti pukovnik naglo. „Neću da vas dulje zadržavam. Bon jour!"

„Oho!" pukne grof Miroslav Balme, „to je ipak malo previše."

„Šta ćete vi s tim reći, gospodine poručniče?" povikne pukovnik stupiv pred mladog častnika.

„Da se satnik Šmid bilježi mahnitošću" odvrati grof Mirko zacrveniv se, „samo s toga, da se majoru pričuva mali krvopust."

„To znači sudbeno krvničtvo," pridruži se grof Vilim, „kod kojega častnik od poštenja nemože šutiti; krvničtvo najstrahovitije vrsti, ubijstvo duha."

„Satnik Šmid je kod zdrave pameti kao mi svi ovdje," primjeti Proteler.

„To zna cieli naš sbor," povikne Piper.

„Ta to je ciela buna!" uzkipi pukovnik izvan sebe. „Njegovo visočanstvo —"

„Jest oblagano," reče grof Miroslav pukovniku otvoreno u brk.

(Nastavit će se.)

Nikola Croxted.

Pripovjest iz englezkoga života.

Na ušću Temse, što se na milje širi, stvorilo se je kroz viekove nagomilanjem pieska plosnati otok i s vremenom toliko samo zemlje, da osim nizkog grmja nikakovo drvo nemože korenje uhvatiti i s toga je čitavo to pjeskovito zemljište tek travom obraslo i služi samo kao pašnjak, na komu se pastiri i ribari naseliše. Osim toga zanimanja gone ti ljudi još i drugi zanat, koj se neda uvrstiti u nikakovu rubriku gradjanske zasluge. To udaljeno mjesto malo koj stanovnik londonski poznaje, dapače znao bi prije za predjele na Misisipu ili na kontinentu nego za okolicu Temse. Neki englezki putnik obašav sav sviet, dosjeti se, da i okolicu londonsku točnije prouči i dodje takodjer na taj otok, koga nazvaše „smrtnom lukom.“ U njegovom dnevniku nalazi se i sljedeća crtica:

Na tom otoku našao sam za čudo vrlo urednu gostionicu sa izvrstnim likerom i pravimi varinas-smotkami što mi je oboje išlo dobro u tek, nepitajuć, da li je uvoz tih delikatesah zakonitim putem obavljen. Da o tom svjetskom kutu što god saznam pozovem samoga krčmara na koju čašicu i razgovarasmo se o lovu i ribariji, premda njegov čamac više bio nalik brodiću, koj se znade kad dodje do zgode izmaknuti i brzim stražarom obale, nego li samo u ribarske svrhe.

„Zar je to vaša lovska puška?“ zapitam ga kažuć na dugačku nespretnu starinsku pušku, što ju je na strop objesio.

„Da, to je moj stari Nik, dobra puška, samo ju valja čvrsto držati kad se oštro nabije i uprieti se samo u jednu petu, da kad pukne, da se može odma okrenuti.“

Morao sam se svojstvu toga oružja nasmijati i pitam ga, zašto da je krstio tu pušku „stari Nik.“

„Jer sam ju dobio od staroga Nike za uspomenu.

„Od staroga Nike? — valjda niste od samoga staroga šepavoga, crnoga gospodina (tako zovu vraga u Englezkoj) dobili?“

„Pah!“ — nasmije mi se, „od Nike Croxteda, zar vi niste nikada čuli o Niki Croxtedu?“

„Nikada.“

„Tomu se čudim; vi morate iz daleka biti kad vi o njemu ništa neznate. Ali ste bar čuli to ime, jer je glasovito.“

Uvjeravah ga, da mi je posve nepoznat taj Nik i molih ga, da mi što god o njem pripovjeda.

Ali da vi niste o Niki Croxtedu ništa čuli toga ja nepojmim. Dajte si još natočite čašicu i zapalite si drugu smotku pak slušajte:“

„Vi morate znati, da se ovaj otok zove mrtvačka luka radi toga, što se lješine svih potopljenih na gornjoj rieki većim dielom na ovih obalah ustave. K tomu je ovo od davna već utočište onima, koji negledaju rado u oči panduróm i cieloj policiji.“

„Šta, zar vi ovdje skrivate i branite zlotvore?“

„Ne, ubojice, razbojnike, palikuće i slične zločince neprimamo ovdje pod zaštitu, ali ako koj dodje u nepriliku sa svojimi vjerovnici, ili uteče pred čuvari i lugari gdje se je slučajno namjerio bio na zeceve i fazane ili je kojega konstablera pozdravio batinom po glavi — taj se može nam povjeriti i takov je na mrtvačkom otoku tako sjeguran, kao da je tamo na drugoj strani kanala. Izvolite samo pitati kojega konstablera ili financira, gdje je taj otok, svaki će vam ga samo iz daleka sa durbinom pokazati, ali nogom stupiti na ovo zemljište neće pod nikakovu cienu.“

„Dobro dakle. Ja sam bio momak od 17. godinah kad je moj otac, bog mu daj duši lahko, on je pao kod jednoga okršaja sa stražari obale, jošte živio i ovo malo gospodarstvo vodio.

Jedne noći poslie trudnoga dana probudi me iz tvrda sna hitac pune šake pieska na prozor kraj moga kreveta. Nisam odma skočio da vidim što je, al eto po drugi put još veće navale i tu moradoh otvoriti prozor. Tamna crna noć bez mjesečine a magla, gospodine, kakva samo na našem otoku biti može.

„Tko je tu? pitam."

„Do vraga, dodji dole da mi otvoriš ti puzavi rak!" poviče hrapavi glas sa kletvami, koje vam nesmijem ponoviti.

„Nik je, ti prokleti glupane."

„Pa šta bi vi radi, da tako u noći napastujete ljude?"

„Hoću da govorim sa Jakobom Buntlinom i to odma, čuješ li?"

„Moj otac već davna spava i kuća je zaključena, ali ako želite samo prenočiti ovdje, a vi hodite u štalu pa se lezite na sieno."

„Čuješ dečko. na tom ti nehvalim, nego hodi odma probuditi otca i reci mu, da je Nik. Nik Croxted — zapamti si dobro — da je Nik pred njegovom kolibom u magli, jer kod kuće na njega vrebaju konstableri, te ako on odma sam nedodje — tad ću vam tu daščenu pudarnicu zapaliti i u pepeo pretvoriti."

„A čim bi vi zapalili?" pitah ga nesmotreno.

„Stani malo da vidiš," i jedva što sam zatvorio prozor, čujem da on kreše vatru. Ja nisam Nika nikad vidio nego samo o njem čuo, ali znao, da bi on zbilja kadar bio svoju grožnju izvesti. S toga se požurih do vratah moga otca da mu javim, tko da je pred kućom.

Onaj čas je bio na noguh, kao mornar na komandu i meni zapovjedio, da se napipam sve po tmini do vratah, da pustim Nika unutra. Otvorim vrata i on me pozdravi zaušnicom da mi je pol sata kasnije još zvonilo po glavi i to, jer sam ga pustio tako dugo vani čekati. Zamrzio sam tu nakazu, ali kasnije ga veoma obljubih.

„Dobro dakle. Moj otac dodje dole sviećom i ja moradoh naložiti vatru i pristaviti kotlić za čaj, zatim me odpraviše opet u krevet. Kod svieće pogledah si toga staroga momka Nikolu. Jadan kao pakleni svat. Kod neke batalije izbiše mu jedno oko i ista sablja koja ga tako očoravi odnese mu i komadić nosa. Kod druge jedne bitke izbiše mu čitav red zubih. Brada dugačka i kuštrava a sieda kosa kao grive stare kobile.

Tako široka pleća jošte nevidjeh, a noga u stegnu debela kao ja okol pasa, šake kao lopate i sačuvaj nas bože sukobiti se s njim u noći.

Pošto sam sada vidio toga čovjeka, nisam se mogao uzdržati da nečujem što on ima momu otcu priobćiti. Došav do moje sobe lupim vratima kao da sam se zatvorio, nu u istinu vratih se polagano da nebi daske škripale, jer da me kod prisluškivanja uhvate, bojah se da bi me zatukli.

Čuo sam tako, gdje ga moj otac pita, koj da ga je bies po takovom vremenu i tako kasno na otok donio.

Nu da vi stvar bolje budete razumieti mogli, moram vam u kratko nacrtati životopis toga Nike.

Nikola Croxted došao je, ali nitko nezna od kuda i uzeo je na kopnu napram ovom otoku jedno gospodarstvo u najam. Tu on nije ništa sijao nego ječam. zob i lucernu djeteljinu za svoga konja. Kakov je on zanat tjerao ili od čega da je živio — toga nije nitko znao: Ali ako je komu trebalo konja, kravu, komad platna ili svile, duhana, ruma, uru ili sidro za ladju — to je on znao brže, bolje i jeftinije nabaviti nego itko drugi. Manje plemstvo u susjedstvu gledalo je Niku iz prva poprieko, nu kasnije se snjim sprijateljilo, da se je samo na njega kao mešetara obratilo, ako mu bje treba, dobar lovski pas ili Pony ili koja funta finog čaja, ili koj tucet bocah šampanjca i t. d. I gospoje su ga rado gledale kod naručbinah, jer je on prije nego su ga tako osakatili liep i ugledan muž bio i na mnogom sjajnom plesu gizdale su se liepe gospojice krasnom svilom, vrpci i nakitom, što jim je master Nik jeftinije prodao nego itko. —

Što se tiče jašenja, lova, strielanja to mu nije bilo para u svoj okolici. Nikoj plemić nije imao boljega konja, izvrstniju pušku ili

vještijega lovskog psa. Što god je imao sve bje pripravan prodati bez oklievanja jeftino za gotov novac. Njegovo načelo bijaše: plati i nepitaj.

Tako je Nik napredovao i oženio se za jednu „Lady“ — zbilja pravu „Lady“, sestru plemenitoga Whortleberry-a u Longfield-Hall. Iz prva bijaše ta gospodjica malo lahkoumna i vetrenjasta, da se je sva okolica na daleko rad njezine ljepote pomamila, nu ipak je uzela Nika bez oklievanja, kad je u njega opazila njeku škrinju sa raznimi dragocienostmi. On je s njom uljudno i ljubezno postupao ali joj nikad nije odkrio svojih tajnah.“

„Dobro dakle. Nije dugo postojalo vrieme, da je Nik počeo gubiti ugled kod svojih gospodskih prijateljah. Njegov vriedni šurjak Squire Whortleberry kupio si je od Nike jahaćeg konja za šestdeset guinejah, koga je na jednom lovu neki gentleman iz okolice zahtievao kao svoje vlastničtvo. Squire došav k svomu Nikoli pitati za razjasnjenje — nenadje ga nigdje, kao da ga je nestalo. Drugi jedan gentleman kupio je od Nike jedan par krasnih lovskih pasah za deset guinejah a za nekoliko danah čitao je oglas u novinah da su ti cucki iz jedne grofovske štale ukradjeni, a trećega nekoga Squire-a obtužiše, da je na jednoj strieljani dobio znameniti zgoditak pucanjem iz puške, koja je jednomu gospodinu odnešena. Kad su Nikoli te krupne šale predbacivali, mahne samo glavom i odgovori jim da se neka sjete pogodbe: „plati i nepitaj dalje.“

Ali susjedstvo počelo ga je sumnjivo paziti i napokon prekine svako obćenje s njim. Niki to nesmetaše baš mnogo, ali njegovoj suprugi tim većma, koja je u svojoj kući uvjek još vidjevala družtvo, nu koje joj nebje po ćudi. Nije ni čudo, da je jednog krasnog dana s jednim gospodinom, koj nije bio Nik Croxted — otišla u šetnju i zaboravila kući se povratiti. Nikola bijaše tim grdno uvriedjen i nedodje jedno dva dana kući — a odvodnika njegove žene nestade i nitko ga više nije vidio. Mistress Nik našla se je skoro zatim na jednom brodu za iztočnu Indiju sa nježnom grožnjom, da ako se gdjegod u Englezkoj pokaže, da bi joj se moglo nešto veoma neugodnoga dogoditi i zbilja je nije više bilo u Englezkoj.

Poslje toga odpravi Nik svu žensku služinčad iz kuće i nastavi posve različit život. U kući si je zadržao jednoga staroga mornara s drvenom jednom nogom i samo jednom rukom, crnca sokaća i jednog indijskog slugu za kućnu dvorbu. Družtvo njegovo postade sada posve različito od prijašnjega. Većim dielom dolazište ljudi iz Londona i stranci i pripovjedalo se svašta o tom što u kući biva, gdje se je ciele noći gostilo i pijančevalo, mačevalo i svadjalo, krvarilo — ali ne po englezki šakom nego i s nožem, dapače čulo se je kad i kad pucanje iz pištoljah a zatim stenjenje.

Kuća ta došla je na tako zločest glas, da se nitko nije ufao noćju niti ranom zorom mimo prolaziti.

Za kratko vrieme mu je kod takovoga gospodarstva nestalo novacah i sve više je propadao u dugove, da su ga vjerovnici sudbeno naganjali. Iz prva je on sudbene osobe uljudno primao, počastio jih i opio da su se pod stol srušili i drugi dan kod kuće se našli mutnom glavom.

Nevjerojatno mu se je činilo i samomu, da bi se takove lakrdije mogle mnogo puta opetovati proti oštrijimi izvršitelji sudbenih odlukah. Jednoč dodje opet do ovrhe i tu bje jedan žestoki činovnik izaslan, koj si je ozbiljno preduzeo toga goropadnoga dužnika utjerati u tamnicu ako neplati, Nikini prijatelji izgledahu uzbunjeni kako će se ta stvar svršiti.

Big Tom — tako se zvaše taj povjerenik — uze si sobom još jednoga krupnoga konstablera; sjednu se u kola i dodjoše u kuću Nike Croxteda.

(Svršit će se).

Feuilleton.

Mjesec, po dr. N. Böhneru. Medju onimi nebrojenimi nebeskimi tjelesi je mjesec, naše zemlje vjerni pratilac, nam najbliži na svom putu oko sunca. Svjetlost mjeseca dopre na našu zemlju za $1^1/_8$ sekunde, a topovsko tane bi svojom brzinom jedva u dvadeset i tri dana tamo stiglo. Mjesec je udaljen od sredine naše zemlje 51,804 milje u srednjem promjeru, željezni vlak, koj svaku uru četiri milje prebaci, trebao bi za put od zemlje do mjeseca jednu godinu i 174 dana. Po mikrometričkom mjerenju proračunano je, da je mjesec 49 puta manji nego naša zemlja a 80 krat laglji od nje i površine da ima $14^3/_4$ puta manje. Zrak je na mjesecu toliko tanji, da bi sredstvom jednake sile digao na zemlji istu težinu deset stopah u zrak, dočim bi na mjesecu odletila šestdeset stopah visoko.

Teleskopski pogled na mjesec nam je naravno radi njegove blizine jasniji nego na ikoju drugu zviezdu. Na onoj strani, koja je k našoj zemlji okrenuta vidimo čitavi krajobraz drugoga svieta. Kroz mnogo motrenje s najizvrstnijimi zviezdarskimi dalekozori i snimlenjem fotografskih i stereoskopskih slikah mjeseca, koje su poslje još i mikroskopom povečane, poznata nam je površina tako dobro, da je moguće postalo točan zemljovid mjeseca sastaviti, te razne gore i ravnice mjesečnih predjelah sa imeni naznačiti.

Mjesec je mnogo bregovitije naravi nego naša zemlja i njegove su planine razmjerno puno više nego zemaljske.

Velike tamne pege, što jih dobro oko i bez stakla vidi, jesu duboke ravnice koje slabiju svjetlost odsjevaju, ali u tih ravnicah moći je razlučiti svjetlih potezah od manjih briegovah. Astronomičkimi računi može se točno izmjeriti visina gorah i tako je već prieko tisuć briegovah mjeseca izmjereno. Oblici planinah nisu našim slični, nego većim dielom okrugli i strme kotline zievaju po dvie do dvanaest miljah širine a ti bregoviti obrubi su oštre, visoke i šiljaste pečine, četiri do osam tisućah stopah nad ravnicom, te se širom gube u sve niže razpucane bregove, dočim se u nutrnjoj strani vrletno gube u nedogledne dubljine. Na zemlji su vulkanička ždriela najšira jednu milju i najdublja 2580 stopah, a na mjesecu po dvanaest miljah u prorezu i duboka devet tisuć stopah na grotlu, što ga astronomi nazivlju „Theophilus."

U nekoje od tih vulkanah stao bi Cimboraso sa Montblankom i Tenerifskim pikom. Do petdeset tisućah ima manjih vulkaničkih ždrielah od 120 do 400 stopah visine. Najviša visina što je dosad na mjesecu izmjerena iznaša 25,000 stopah. Najdulja mjesečna planina proteže se devetdeset miljah daleko, a površina se čini kao da je staklena.

Na ovoj strani mjeseca, koja je k našoj zemlji okrenuta, nije nigdje opaziti kakovo more ili u obće vodu, dapače niti oblaka. Isto tako se neopaža nikakovih bojah, s kojih bi se kakova vegetacija slutiti mogla; nigdje snježnih gorah, nego svuda bregovi i pečine i staklene ravnice sa tisućami manjih izgorenih vulkanah.

U vrieme kad je pun mjesec, svjetle se ti bregovi i rubi golemih kotlinah kao da su od zlata i motrenje tih čudesah probudjuje u duši čovjeka divlenje i pobožno čuvstvo kako i ovdje vladaju, premda drugčije, vječni zakoni božanske mudrosti, koju mi sitni crvi zemaljski pojmiti nemožemo.

— Jedan mesar dodje pitati svoga odvjetnika za savjet. Jučer, veli, kupovala je jedna gospoja kod mene mesa i dok sam ju dvorio pograbi njezin pas liepi komad govedine i odvuće ga po prašini da je sve zaprljao blatom i pieskom. Jeli je dužna gospoja meni taj kvar platiti? —

Odvjetnik mu odgovori: Ako vam je stalo do konte ove gospoje, tad nemojte ta dva forinta od nje tražiti, jer će vam ona ne samo kao mušterija izostati, već će i druge svoje znance odgovoriti, nego — ako se s njezinim suprugom sastanete tak tražite uljudnim načinom od njega da vam on naknadi štetu.

Mesar odma prihvati rieč: Pravo imate, ja ću vaš savjet posluhnuti i biti tako slobodan priobčiti vam, da je to vaša vlastita milostivna gospodja bila. Odvjetnik nije mislio, da će se ta stvar tako obratiti, nasmije se i plati mesaru dva for. Mesar, ponosit kako je advokata nadmudrio hvalio se kod svojih susjedah i drugovah i svi se radovahu njegovoj dosjetki. Drugo jutro pušeć lulu stajaše mesar na vratih svoje mesnice kad mu listonoša donese pismo, koje on znatiželjno otvori. Bijaše to pismo odvjetnika, u kom mu šalje račun vrhu 4 for. za jučerašnji dogovor i savjet.

— U jednu Lotokolekturu dodje djevojka od 20 godina da stavi brojeve i pripovjeda, da joj se sanjalo — (ali skoro da se srami reći što). Recite samo bez stida, jer sanje više puta odlučuju sudbinu. — Sanjalo mi se je, da me je moj ljubovnik grlio i poljubio. — Draga moja, to su dva broja. Ako ste mirno dopustili da vas ljubi, to znači br. 36., ako ste se tomu branili, onda stavite br. 48. — Poslie duljeg premišljavanja reče: Gospodine, ja mislim da će bolje biti ako stavim broj 36.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 25. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak).

Mi idemo svi k njegovomu visočanstvu" zakriči poručnik Piper.

„Ja ću vas svih dati zatvoriti."

„To vi nećete, gospodine pukovniče," primjeti satnik pl. Falke nešto porugljivo, „budući da bi tad sav glavni grad saznao tu liepu i zabavnu pripovjest, a sam knez ponajprvi."

Dägger prišaptne pukovniku nešto u uho.

„Moja gospodo," mucaše pukovnik, „moja gospodo! Ja neću da sam što čuo. — Vaše excentrične nazore — vaše izraze — ja jih pripisujem zlo shvaćenu pobratimstvu. Znate li vi zbilja, da bi s tim učinili ljubav vašemu drugu satniku Šmidu? Posluhnite me časak. — Njegova svjetlost ratni popečitelj je sam gospoju Šmidovu nasnubio, da svojim suprugom govori o koraku, koj se ima poduzeti i da prvi ruku pruži. Što je gospoja kapetanica pisala ratnomu ministarstvu, bilo je — na moju poštenu rieč! — sve dogovoreno, ona bijaše još prije i kod satnika."

„Nije moguće!" povikne grof Vilim.

„Na moju rieč! Bilo je dogovoreno, da se tako piše, da bude moguće posredovati, u kratko, satnik Šmid je sam tako želio."

„Ovdje mora da vlada golemo nesporazumljenje, gospodine pukovniče" opazi pl. Falke mirno. „Satnik Šmid i nesanja o toj stvari. Taj ukaz doći će mu kao grom iz vedra neba."

„To je stvar njegove supruge" zakrešti Dägger. „Ona je stvar tako predstavila."

„I to nije moguće" odvrati mu grof Vilim.

„Njezina izjava je zlo tumačena."

„Izopačena, krivotvorena!" poviče grof Miroslav.

Dägger probliedi.

„Gospodine i pobratime, promislite što vi tu govorite!"

„Ono što ćutim" odvrati mu grof Mirko.

„Ovdje nisu stvari čiste. Ali doći će knežević nasljednik i tad jao si ga izdajicam!"

„Moja gospodo!" reće na to pukovnik skoro molećim glasom, „zahvalite vi mojoj nečuvenoj strpljivosti iz obzira na vašu visoku obitelj. —"

„Sramota, gospodine pukovniče!" prekine mu rieč grof Vilim, „nevriedjajte nas. Dapače pružite nam ruku da ovu ljagu odstranimo od častničkog sbora. On je častnik, vaše regimente, gospodine pukovniče, naš drug. Vi budite prvi, koji neka nastoji da se ova odredba ukloni dok još nije prekasno."

„Gospodine pukovniče" napomenu pl. Falke, „ovo nedvojbeno uvjerenje cielog častničkog sbora neka vas napokon osvjedoči, da se tu nešto drugoga učiniti mora.

Sastavimo naše uvjerenje o zdravoj pameti satnika Šmida u jednom zapisniku."

„Da, da, zapisnik," izjaviše se redom.

I opet Dägger nešto prišaptne pukovniku.

„Moja gospodo, ovaj prizor ima se svršiti. Ja sam iz milosrdja u ovoj neugodnoj stvari vama više dozvolio — nego bi smio. Ja ću još dalje ići, da vidite, kako mi je zbilja do toga stalo, da se i najmanja sjena nepravde ukloni. Ja ću zamoliti kod ministerija da mi se preda molbenica gospoje satnikove i svjedočba liječnikova. što ću vam sve predložiti. da se sami osvjedočite. Na moju poštenu rieč! a sada je dosta! I," nastavi uzdignutim glasom „niti jedna rieč neka neide prieko ovog praga! čast naše pukovnije to zahtjeva. Hodite; Hodite! niti rieči više."

„Moja gospodo sudruzi" reče satnik pl. Falke, „mi ćemo se za sada s tim zadovoljiti. Ajdmo, ajdmo!"

Častnici razidoše se u najvećoj uzrujanosti.

Pukovnik padne u naslonjač onemoćen pod sliku kneževu i oglasi se:

„Dägger! šta će iz toga biti kada se vrati knežević nasljednik? znate li vi da će knez odreći se vladanja."

„To je prazno brbljanje po gradu!"

„Svejedno! Meni je to hrabrost umanjilo. Zar bi ja inače bio trpio ovakovih prizorah? Ali Falke ima pravo, da se mora nešto učiniti. Mi nemožemo toliko jezikah zavezati. Hodite vi do ministra i kažite mu sve kako je bilo."

XII.

Za razjasnenje ovoga nečuvenoga ministarskog nasilja moramo nešto natrag posegnuti.

Mi znamo, da je Luiza tvrdo odlučila knezu sama pisati i položaj svoga supruga otvoreno i iskreno kao plemenita gaspoja. vjerna i nesretna supruga naslikati i preporučiti. Nu pošto je ratni ministar u dogovoru s njom želio da prvi korak bude učinjen po njezinom suprugu, tad je ona smatrala za potrebno, da o promjenjenih okolnostih njega ubavjesti. Ali Luizina namjera bijaše posve inaka, nego što ju je ministar želio. Knez je njegove prijašne predloge odbio; a moguće bi bilo, da ga bi glas strastvene žene dirnuo. Napokon bijaše Luiza iz stare plemenite obitelji i imaše svojih prijateljah kod dvora, koji bi svakako nastojali da se stvar sretno rieši. Kod takovih okolnostih činilo se je ministru potrebno, da se sa pukovnikom Holmanom posavjetuje, što bi u tom opasnom slučaju bilo najmudrije učiniti.

Niti Dägger nije znao pravoga sredstva nu ipak bar nekakov izlazak. Njegov bratić bio je u tajnom kabinetu kneževom; sva na osobu kneza upravljena pisma dolaziše najprije u ovu pisarnu. Moglo se je računati, da će njegova visost to pismo poslati popečiteljstvu za viečanje i tek poslje svoju odluku izreći. Bar je to bilo tako obično. Kroz svog rodjaka mogao je on sadržaj pisma saznati i tako lahko unapried o odgovoru misliti. Dašto da je to bilo veoma malo, ali Dägger imao je svojih posebnih primisaljah, kojih je pukovnik mogao bar slutiti, i ministru preporučiti da se tako zadovolji. Tako je Dägger odlučio u stvari posredovati i odma si u kabinetu pismo prepisao.

Kad je dakle pismo prispjelo i on ga svojim bratićem proučio, padne mu na um jedna misao, koja bi kod izvedenja bila od velikog posljedka. Luiza nacrtaše značaj duševne boli svoga supruga, da s tim očitovanjem postigne izpričanje njegovih činah. Tu je ona bez dvojbe predaleko išla, napomenuv. da je već duševno obolio od toga neprestanog vriedjanja njegove časti, kao da se ide za tim sistematično ga uništiti. Ako se dakle izjava, da je već na umu obolio pretvori u umobolan, da je duševno oslabio u mahnitanje, pa možda još i druge koje izreke malo zaoštre, tad iz svega toga može lahko zaključak stvoriti, koji može na najlaglji način stvar dokončati. Bratić je Däggeru prepustio to pismo, da si ga u bližnjoj sobi prepiše a u pisarnah se čovjek vrlo lahko uvježba u izpravljanje, pa toga nije trebalo znati bratiću a još manje pukovniku ili ministru. Stvar bje vrlo mudro i vješto udešena.

Kao da ga iskreno veseli taj najnoviji dogodjaj — a u istinu je on mislio samo na izpraznjeno mjesto satnika — otrči do pukovnika s tim sretnim nalazom, na kojem se dade prekrasno dalje raditi. On predstavljaše pukovniku, kako da će se sada to zamršeno pitanje liepo riešiti. Kada supruga sama odaje svoga muža da je umobolan — tad bje svima pomoženo.

Tad se nije mogao satnik dalje kazniti, tad se je još manje moglo od majora zahtjevati, da će izaći na mejdan, ali uz to nije moglo biti govora niti o odpustu, pošto bi pogibeljno bilo mahnita čovjeka pustiti na slobodu.

Napokon je on mogao opet ozdraviti s toga se moralo za njega pobrinuti. U Vranovisu je zdrav zrak, tamo uapšen nije mogao nikomu naškoditi a niti ga tamo nebi tražio knežević nasljednik. „Napokon je posve naravno,“ primjeti lukavo, kad je na licu pukovnika opazio zlovoljnost — „da ga njegova gospoja neće tamo pratiti“ i smijuć se „pošto tamo neima obiteljskih stanovah.“

Pukovnik je taj djavolski posmjeh razumio, osnova Däggerova činjaše mu se dražestnom, da bi ga zagrlit mogao. Odma je otišao do ministra, da š njim o tom vieća. Ovomu se ta stvar činila veoma opasnom. Pismo Luizino bje svakako vrlo važno ali ipak nedostatno, da bi na temelju toga moglo ministarstvo dalje postupati. K tomu bi svakako moralo priležati i liečničko svjedočanstvo, makar i ne tako odriešito kao u pismu, nu ipak u toliko da je za željeti da se bolestnik stavi pod liečničku pazku.

Slučaj je ministarstvu išao na ruku, da je satnik Šmid zamolio, da mu se dopusti ići na zrak radi poremećenih funkcijah tjelesnih i usljed toga nastale njujnosti. To je bilo dosta povoda da je štopski nadliečnik poslat k njemu da razvidi stanje njegovog zdravlja. Liečniku se je već prije sve potrebno raztumačilo, kako složno žele sve više oblasti i sam knez, dapaće i vlastita obitelj satnikova da se već jednom oslobodi na što njeźniji način iz ovog nepovoljnog položaja.

Više putah se je već liečničkimi svjedočbami poslužilo da na temelju istih se ovaj ili onaj častnik stavi u mir, koga bi inače jednostavno odpustili. A u ovom slučaju je povod upravo ljubav bližnjega!

Štopski liečnik nije Šmida našao kod najbolje volje. Razgovor sa Luizom grizao ga je kasnije. Njegov ponos bje razdražen pošto je makar i posredno ipak od njegove strane učinjen prvi korak. Kad je dakle liečnik k njemu došao da ga psihiatrički izpita, razljuti se Šmid toli žestoko, da ga je skoro kroz vrata bacio. Sada bje dakle liečnik podpuno uvjeren, da je kapetanov um bio poremećen.

Tako bje sve pripravljeno, da se je zaključak mogao knezu na podpis predložiti, bez da je on mogao sumnjati o zavodljivosti ciele stvari a napokon bje i njemu milije da se tako mirno rieši, pošto ni on nije ljubio bučnih prizorah.

Tu se je dašto pravio račun bez krčmara.

XIII.

Mi vidimo Šmida opet na poznatoj kožnatoj sofi u častničkom zatvoru na obe ruke naslonjenom glavom tužno zamišljenog — a ministarski dekret pred njim na stolu. Dva njegova prijatelja, koji su došli da ga tješe, nu kojim on neodgovara ništa, stajahu šapćuć si kod prozora.

„Mi ga nesmijemo sama pustiti“ reče grof Vilim Balme, „ja se bojim najgoreg.“

„Nemislim“ odvrati mu Falke, „Šmid nije takov čovjek, koj bi se zaboravio do samokrvi. Pustimo mi njega radje da on sam tu stvar razpravi.“

„Toga on neće,“ odvrati grof Vilim, „nego će bog zna kakova provala sliediti, koju nam valja osujetiti. Tko zna što bi se moglo dogoditi kad bi se imao odpraviti.“

„Satnija Šnaperova je za večeras odredjena na stražu; čini se kao da se očekivaju nemiri.“

„Nemoguće nebi bilo,“ primjeti grof Vilim „u današnje doba je puk i bez toga uzrujan i pripravan budi rad česa gungulu praviti. Ja sam slušao ljude od Šmidove satnije, koji se od nekog vremena opasno izrazuju.

*

Ovaj razgovor bje prekinut po staroj Margareti, koju su upravo u sobu pustili i koja je uzbunjena odma pristupila do satnika Šmida. Grof Vilim ju htjede ustaviti, nu ona već metnu ruku na rame Šmidovo. „Gospodine kapetane!“ progovori drhćućim glasom, i kad se on neoglasi zovne ga „Hinko, Hinko!“

On ju pogleda ukočeno.

„Ako vam je ikako moguće od ovuda proći, a vi hodite odma samnom“ reče uzrujano „sjegurno će vam to dozvoliti. Milostiva gospoja“ — tu joj zape rieč — jest bolestna jako bolestna!“ i tu skoro zaplače.

„Ona je mrtva!“ povikne Šmid i skoči na noge.

„Nije, nije, gospodine satniče!“ uvjeravaše ga Margareta, „ali joj je nuždna najnježnija njega. Ona čudnovato govori!“

„I ona!“ zavikne Šmid groznim smjehom. „Poludila! poludila! Toga mi je još trebalo.“

„Ja neznam što je; ali ako možete dodjite odma, jerbo si ja neznam pomoći.“

„Zar joj se reklo? zar su ti psi bili toli okrutni?“

„Ja neznam, ali gospodin pukovnik bijaše tamo.“

„Pukovnik!“ škrinu zubmi Šmid.

„Bilo je pregovaranja i ja čuh jedan krik. Na to izadje naglo pukovnik iz sobe sakritim obrazom a na rubcu opazih krvi.“

„Bože moj!“ povikne grof Vilim, „što se je tuj dogodilo?“

Šmid izbuljiv oči slušaše napeto.

„Ja priskočih u sobu. Milostiva gospoja bijaše izvan sebe; na podu ležaše krvav nož. Ona govoraše strašne rieči. Ja ju nemogoh da umirim. Ona se smije i plače sve u jedno.“

Šmid pograbi mekanično svoju kapu. „Gospodine Biehna“ reče stražujućemu častniku. „Uslied ovoga dekreta dozvoljeno mi je oprostiti se s mojom suprugom. Pošto ona, kako ste upravo čuli nemože ovamo doći, to želim ja da idem k njoj. Molim da me s jednim podčastnikom dadete sprovoditi.“

Biehna oklievaše časak. „U Dekretu nije do duše naznačeno da bude oproštaj u vašem stanu, nu kod ovako vanrednih okolnostih uzimam odgovornost na sebe. Podčastnika netreba, samo mi dajte ruku da ćete se opet simo vratiti.“

„Na moje poštenje,“ odvrati Šmid „hvala vam.“ Zatim krene brzimi koraci uz Margaretu kući. Častnici sliediše ga bolnim čuvstvom i željše biti u njegovoj blizini.

XIV.

Glasi o odstupu staroga kneza nisu bili posve netemeljiti. Razni nemirni dogodjaji na više mjestih kneževine upozoriše ga nemilo. K tomu su mu stizale opasne viesti od njegovoga poslanika u Parizu o tamošnjih okolnostih; prestol srpanjskog kralja bje u pogibelji. Svuda je mirišilo po buni i polag prijašnjeg izkustva uvjek se takov parižki dogodjaj širio i po susjednih zemljah. Pa zar da knez na novo pretrpi sav onaj strah i brigu, što mu je već njegovu mladost ogorčilo? — On si željaše mir. A i bez toga svega mu je njegov tjelesni liečnik već odavna savjetovao da ide na dulje vrieme u južne krajeve, da si popravi slabo zdravje, naročito da si izlieči kroničku vratnu bol. Tako on odluči na godinu danah odputovati u Madeiru. Kroz to vrieme neka vlada knežević nasljednik Stjepan. Polag okolnostih namjeravaše knez kasnije ili preuzeti opet vladu ili posve odstupiti.

Nedvojbeno bje opaziti, da je tu polovičnu odluku opet samo stari jal prouzročio. Ovaj neka nosi svu težkoću vladanja u toj kobnoj i opasnoj dobi bez da mu je u duši čuvstvo podpunoga vladara.

Jednim pismom dozvao je knez svoga nasljednika, da se brže vrati u svrhu dogovora, pošto on želi jošte prije zime odputovati. S ovim pismom stigoše kneževiću Stjepanu i mnogi zastarjeli dopisi koji ga na njegovom putovanju nenadjoše. Medju ostalim saznao je začudjenjem i o dogodjaju sa satnikom Šmidom.

(Nastavit će se.)

Nikola Croxted.

Pripovjest iz englezkoga života.

(Konac).

Sluga jih odma upelja u sobu gdje je Nik sam kod stola doručkovao. Nik bijaše opet vrlo uljudan kao vazda i ponudi jim da sjednu k njemu i da malo založe. Oni nehtjedoše o tom ništa čuti, nego mu Tom pokaže uhitnicu, kojom ga u ime zakona uapšuje ako neplati dug od 350 funtih sterl.

Nik se nije protivio ničemu nego uzô čitati taj pergamenat i najuljudnijim načinom jim reče, da nezna je li će upravo toliko gotovine imati. Izvadi iz ormara snopić banknotah i počme brojiti sjedeć kod stola, a sa svake strane jedan konstabler da jim nepobjegne, jer mu nevjerovahu u ničem.

Jedva što su jednu minutu sjedili, al jih iznenada pod dugačkim stolnjakom sakrivena njegova dva momka pograbe za noge i u taj mah ležahu obadva na podu svezana. Nik i njegovi ljudi dignu jih opet na stolce i udare u grohotni smieh kada su gledali smiešna i uplašena lica obadvajuh.

Na to reče Nik toj gospodi, da je on uvjek gostoljubivim se pokazao napram svakomu, koj ga je posjetio i da nitko nije ostavio njegovu kuću da nije kod njegovog stola jeo i pio. Oba redarstvenika prisizahu da oni neće niti jedan zalogaj, niti jednu kapljicu uzeti.

Nik nereče dalje ništa nego razreže taj pergamenat na pol i u manjih komadićah namaže sa maslacom i ponudi svakom po jedan dio da to pojede, što oni napokon silom moradoše progutati uzprkos svemu branjenju, ako nisu htjeli zadaviti se.

Kad su to pojeli, napoji jih još obilno sa rumom, metne jih u kola, odreže uzde i poćera konje da je išlo u divjem poplašenom skoku opet natrag u London, ali nedodjoše do Londona, jer su se putem kola prevalila i oba napojena od ruma ostala na cesti ležeć. Nadjoše jih ljudi stučene u žalostnom položaju i odpremiše jih kući. Nikad više nitko na svietu nebi bio kadar opet nasnubiti jih da idu Niku loviti.

Ja bih vam mogao mnogo takovih pričah o njemu pripovjedati, da vas nebi tim dugočasio, ali u kratko da vam kažem, da ga nisu nikad spravili u buturnicu, premda je bio jedno triputa već blizu. Na koncu se ga je sve tako bojalo, da je samo velikim naporom većih silah moguće bilo do njega doći.

Ali da vam sada već jednom rečem što sam kod moga prisluškivanja čuo.

„Šta vas je donielo simo u takovoj noći? To mora nešto izvanrednoga biti da vi kod tako uzburkane vode i guste magle od kuće odoste."

„Buntline, dajte vi meni najprije poštenu čašu groga, ta magla me je do kostih premočila a k tomu sam morao i plivati. Moj siromašni konj, bojim se da će svojim tielom hraniti ribe, a kako sam ja dobjegao toga ni sam neznam."

Čuo sam kako je na dušak izpio čašu groga.

„A sada da vam kažem," reče momu otcu. „Jednomu prijatelju obečao sam divjačine i pošto sam znao da je zagaj moga prijatelja dobro napučen a on se posljedne vrieme napram meni nije valjano vladao, to sam zaključio si uzeti sam što mi on nebi dobre volje dao. U kratko: mi odosmo u šumu, gdje nas uhvatiše izdajstvom jedne hulje kojoj sam život jednoč spasio i ljeta ga uzdržavao. Proklet bio i nedao mu bog da se smenom sretne."

Čuo sam kako je Nik zubmi škripao.

„Braniti se nebje moguće, ali ja sam se zakleo, da se neću nikad dati zatvoriti i s toga sam zaključio lukavošću izbaviti se. Kad su nas dopratiii do kuće prvog činovnika, jer dalje nas po noći pratiti neufaše se pred našimi prijatelji — tu me rastaviše od drugih i baciše u jednu pivnicu sa čvrstimi rešetkami na prozorih i jakimi vrati. Jedno vrieme bijah miran, ali me zatim pograbi muka. koja predje u tako strahovite grčeve, da sam ležeć na zemlji postao crn i jedan unišavši pazitelj vikao za pomoć. Ovoga drugoga stražara lahko bi bio bacio i pobjegao, ali mi se moja osnova činila mnogo bolja. Vika toga momka digne čitavu družbu činovnikah na noge. Tu me nadjoše onesviešćenoga sa pjenom iz ustiuh i iz nosa i staklenimi očima. Već u mojoj mladosti naučio sam se bio s takovimi grčevi obsjenivati ljude.

Svi se upiašiše i zovnuše liečnika, koj pregledav moje opasno stanje razveže mi ruke i noge i zapovjedi da me polegnu u krevet; moji nosaći imadoše dosta muke dok me spraviše u postelju, jer kao biesan lupao i grizao sam okol sebe.

Veseli bijahu kad jim doktor naloži, da me gunjem pokriju i čvrsto drže dok se umirim. Najednoč se narav bolesti preokrene, bjesnoća prestane i ja oslabim da se više negibah. Doktor Toby Snolter, moj prijatelj spravi opet svoj aparat, s kojim mi htjede žilu pustiti i reče ljudem, da ga puste samoga s bolestnikom u miru, jer da inače nemože jamčiti za moj život. Neka mu donesu jednu knjigu i kognaka s vodom, da će on na mene paziti. Ostaviše nas na samu i mi popismo dvie tri čaše groga — siromašni Snolter imao je sav svoj imetak meni zahvaliti. Kad je sva kuća zaspala, privezah Snoltera za krevet koliko mogoh laganije, da ga nije bolelo i skoćih kroz prozor da potražim u štali konja i poslie pogibeljnoga i čudnovatoga bjega evo me ovdje.“

„Gdje ste sada u sjegurnosti“ reče moj otac. „Sutra u jutro ću odmah dati znakove, pak vas neka onda traži tko ima volju.“

Naš red je vrlo jednostavan ali ipak uspješan. Otok ovaj je plosnat kao tanjur i kad se koj stranjski u čamcu približuje, tad prvi koj ga opazi digne što mu je pri ruki, batinu, zubaće, motiku ili lopatu u vis, pak budući, da su ljudi svi na polju kod posla, na paši, kod ribolova ili gdje god, to daje jedan drugomu znak i za pet časovah je svatko na oprezu. Tim načinom se progonjeni lahko gdje god sakrije dok iztraga mine. Uhvate li ga, tad se toliko sabere ljudih da ga na silu izbave i da konstablerom oduzmu svu volju i opet doći koga hvatati na mrtvački otok.“

Čuo sam sve šta sam želio znati i odkurim se opet u moju postelju.

Već za rana drugo jutro naloži mi otac, koj cielu noć uz Niku nije spavao — da na znanje dadem našim muževom, da je bjegunac na našem zemljištu i da se imadu držati otvorene oči. Jedva što sam nalog izvršio i kući se vratio dodje nam glas, da je hrpa konjanikah kod nizke vode u doba osjeke pregazila vodu i na otok dospjela. Takov neprijatelj bijaše kod nas nov i pogibeljan, nu ipak odlučismo oprieti se, da si spasimo naše pravo utočišta i da nedamo njim u ruke čovjeka, koj se je povjerio našoj obrani. Kad je Nik Croxted razumio da vojnici dolaze — nehtjede on nas u tu ružnu kašu pustiti nego reče, da ako bi se tko našao, koj bi ga u čamcu prevezao do najdaljega kraja čvrste zemlje gdje upravo na obali leži brod za Nizozemsku, tad bi on bio spašen i oni od neprilike izbavljeni. Ja se dobrovoljno ponudim i za pet minutah preplovismo do pol puta kad su vojnici došli do naše kuće pod vodstvom Doktora Toby Snoltera, koj je bjesnio za osvetom da upropasti Nika.

Spašen Nik mi je na brodu poklonio liep zlatan prsten i izčeznuo za mnogo godinah, Vjerovnici njegovi pograbiše svu njegovu imovinu i sve ga je zaboravilo. Na jednoč eto opet Nika osmagana kao da ga je tropično sunce navlaš pocrnilo — i punom kesom. Tko god nebijaše još namiren tomu on dug izplati, posjedne i popravi opet zapuštenu kuću

i počme mirno živjeti. Kako se je sa sudovi izravnao toga neznam, ali znam da novci čudesa prave.

Nije dugo iztrajati mogao da se neupusti na novo u razno pustolovje.

Primjetih momu domaćini: „Pak kako ste vi mogli toga čovjeka toliko obljubiti?“

„Gospodine, ja sam vam istinu rekao, jer je on momu otcu spasio imetak i občuvao ga od propasti, bio mu je iskreni prijatelj i nije nikad trpio, da se siroma proganja, nego je svuda podupirao sirotinju, a vrh svega toga darovao mi je ovu krasnu pušku.

Dobro dakle, kako rekoh, Nik se je opet upustio u kriomčarenje, al što je još gorje u pijančevanje po čitave noći sa svojimi drugovi. Usljed toga propade na novo u dugove i mjesto da se kao prije svadja sa svojimi vjerovnici i da jih vriedja, pokazao se pokornim i pripravnim prodajom svega namiriti svakoga. To bi on bio valjda i učinio da nije obolio i umro pod rukami svoga prijateljskoga liečnika Tobya Snoltera, koj je tvrdio da je Nik umro naravnom smrću, dočim su ljudi tvrdili, da su ga liekovi doktorovi u grob spravili.

Ja i mnogi moji prijatelji vidili smo siromašnoga staroga Niku izpruženoga u liesu i stare babe i djeca, premda jim se je uvjek dobrostivim kazao, radovahu se njegovom sprovodu.

Istina je, da je on njegove domare mnogo puta u pogibelj turio kad su nastojali da ga izbave iz rukuh pandurah. Skoro zatim pao je moj otac u jednom kreševu sa stražari obale i valjda samo zato, da bude u družtvu pokojnoga Nike: Ja sam ovu gostionu baštinio i njegov zanat te imam uvjek dovoljno gostijuh, koji rado slušaju priče o starom Niki i njegovu izvanrednu pušku gledaju. Mnogi stranac je kao i vi došao da čuje o Niki i da vidi kako ja pucam iz te starinske puškę.

Dobro dakle. Tako sam ja do dvie godine ugodno i zadovoljno živio s lovom na ptice i na ribe. Jedne večeri uzmem pušku da ju malo prečistim, al čujem da netko kuca na prozoru. Tko je vani? pitam.

„Nik — ti budalo! odgovori mi isti glas iste rieči kao prije mnogo godinah.

„Ja hoću da govorim sa Jakobom Buntlinom.“ Ja se preplašim i neznam šta da rečem. jer me je treslo kao da sam dobio groznicu i jedva izustim.

„Pa šta bi radi?“

„Pušku hoću da posudim, što sam mu ju poklonio. Pticah ima kao roj.“

Čujem dobro — to nebje obsjena; glas Croxtedov — ali svakako napast vražja jer smo mi svi vidjeli Niku u liesu i bili mu na sprovodu. Uzmem pušku za jedan kraj i lupim njekoga vani da se je srušio, na to čujem groznih kletvah i prije nego se mogoh osvjedočiti tko zna tako dobro oponavljati pokojnega Niku, vidim kako se kroz otvoreni prozor penje ljudesina sjedom razčupanom kosom, razparanim nosom i osakačenimi usti, što me osvjedoči da to nemože nitko biti nego Nikin duh. Svi svetci čuvajte me, poviknem i padnem na trbuh od straha.

„Posudi mi pušku, ludonjo pa se digni zar te nije sram. Odma ću ti ju povratiti.“

„Eno je, uzmite si ju i hodite u ime božje dalje od moje kuće.“

Al napokon je ipak to bio Nik sam, jer za jednu uru došao opet i doneo sa Tobyem Snolterom silu divjačadi.

Ja imam jednu posebnu sobu i tu mi odkriše tajnu o smrti Nikolinoj i njegovom pogrebu. Tu noč sproveli smo u družtvu vrlo veselo kao nikad prije.

A sada znate svašta o Niki, pak dajte si natočite još i idemo u krevet.

„Ali moj dragi krčmaru, šta se je dalje dogodilo sa Nikom?“

„Platite i nepitajte dalje.“

Feuilleton.

Pjesnik i bankir. Kod bogatoga novčara Agvada u Parizu bijahu izabrana vina, izvrstna kuhinja i odlično družtvo. U istoj palači nalazijahu se uz njegove gostoljubive dvorane i prekrasne galerije najglasovitijih umjetnikah, kao što je Rubens, Murillo, takodjer i poslovne prostorije, naime bureau i njegove vlastite banke. Tako su mogli njegovi gosti kod zabave i gošćenja čuti s drugoga kraja kuće takodjer zveketanje zlata i srebra i sipanje novacah u kese. Ti zavodljivi zvuci radjahu u mnogih stanovite misli. Nezna se da li u Balzacu i Briffaut-u, ali u glavi Merle-a u istinu i s toga je on jednog dana vješto odabrao čas, kad je od kuće gospodara zamolio, da mu se u njegovoj blagajni otvori vjeresija. Bankir mu dozvoli kredit i Merle si odma pozajmi 3000 franakah.

Naravno je, da se u tako strogo uredjenomu bankovnomu poslu, nedavaju novci bez ikakva jamstva. Zato je blagajnik kod izplate brigu imao, da mu Merle podpiše namiru vrhu te svote i pošto takova ima naznačen dan primitka kao i godinu, mjesec i dan plateža, to se je on obvezao točno povratiti primljeni novac, premda mu se je pustilo na volju staviti rok kako mu najlaglje bude.

Do onog časa kada je trebalo platiti dug pohadjao je Merle kao navadno palaču Agvade i nije nikada izostao četvrtkom kod dejeunera. On bje u kući uvjek najljubeznije primljen i usljed toga pun dobre volje i dosjetljivosti. Za njegov dug ga nije glava bolila, jer bje tomu još dosta vremena, pa se on u obće nije prerano brinuo za takove stvari.

Medjutim je došao dan dospjetka obveznice, koja mu se je u njegovom stanu predočila. Ali on ju nije platio. Odkuda da uzme novacah? Tim očitovanjem mislio je on, da je stvar odgodjena do svetoga Nikada.

Ali se je prevario. Dva dana kasnije dodje k njemu sudbeni izaslanik, zatim opet platežni nalog od suda, da ima toliko franakah i centimah za tri dana izplatiti. Položaj postao je opasan. Siromašnomu Merle-u bje poznat sudbeni postupak — prosvjed, platežni nalog, plienitba, zatim — zatvor u Clichy-u.

Pomislio je, nebi li pisao svomu vjerovniku i za produljeni rok zamolio; ali to mu nebi mnogo koristilo kad je unapried znao, da nebi niti tada mogao platiti. U Merleu bijaše ponos muževah od inteligencije . . . i prosjaka. Njemu bje odurno i pomisliti da se ponizi i znatiželjno izgledaše, kako će daleko doći progonstvo bogatoga novčara napram svomu prijatelju i stolnom gostu. Do sad je sve moguće izvedeno polag zakona. Napokon jednog liepog jutra postaviše se dva exekutora pred vrata zaduženika, da ga kod izlaza uhvate.

Sada već nebje šale. Njegov mecen bijaše ujedno i poslovni čovjek, koj je svoje pravo tražio polag sudbenih paragrafah.

U ono doba dopustio je zakon, da se dužnik može zatvoriti samo u vrieme od zore do sumraka. Po noći mogao je bez brige izlaziti, samo da se je opet u zakonito doba točno kući vratio.

Merle bijaše na taj način kao uapšenik u svom stanu zatvoren i mogao se je prošetati samo kod plinske razsvjete. Razumije se, da Merle od onog časa, kada nije mogao platiti svoj dug, nije više niti dolazio u palaču Aguadovu. Ujedno je gojio u duši ljutu mržnju proti svomu nesmiljenomu vjerovniku, komu se nipošto nehtjede klanjati niti za milost prositi.

Tako je prošla nedjela danah. Merle je postao podpuni noćni ptič, samo što se je uvjek žurio da prije sunca opet u kuću dodje.

Jednog jutra se je nesretni pjesnik-spisatelj zaboravio. Odkuda je u jutro došao, gdje je noć probavio? to na nikoga nespada. Ali je morao biti važan uzrok. koj ga je tako zadržao i kad je kući došao, stajahu već njegova dva stražara na svom mjestu.

Prije nego što je on uteći mogao, skočiše ovi k njemu i pograbiše ga.

„U ime zakona . . . sliedite nas."

„Moja gospodo, moja gospodo!" povikne Merle; „vi neimate prava. Istom je pet satih i još nije sunce osvanulo."

„Već je polag devet satih," odvrati mu jedan stražar, „i vi ste se prekasno ustali."

Merle pogleda na svoj sat; i zbilja bje tako. Budući da mu se nije htjelo sablazni činiti, niti bezuspješno se braniti, predao se je ovrhoviteljem.

Ovi su ga nekom uljudnosti susretali. Nisu mu doduše dopustili da ide u svoj stan, da svoju obitelj posjeti ili odjelo promjeni; ali jedan stražar skoči odma po fijakera. Sjednu sva trojica u kola i odvezoše se naglo dalje.

Nezna se, kakove su se misli motale po glavi Merle-ovoj, nu nipošto ružičaste. Dok je on svašta razmišljao nije opazio da njegovi stražari nevoze baš najkraćim putem u Clichy, kad na jednom stanu kola pred palačom Aguada.

Merle se probudi kao od sna.

(Svršit će se).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 26. Tečaj I.

Mahnit na zapovjed.

Novela

od

St. pl. Bretignya.

(Nastavak i konac).

Kneževiću bje poznata Šmidova žestoka narav, ali i ta okolnost, da ga kod dvora nisu gledali dobrim okom kao vjernoga njegovoga prijatelja, te da su ga radošću zlobno opominjali, da njegov pokrovitelj još nije gospodar, na što da će još dugo čekati. On je poznavao slaboga ministra rata i slabića Holmana, te ga nije baš radovalo, da odma kod nastupa mora riešavati tako zapletenu pripovjest, a bijaše u misli, da je nesnosni knez navlaš pustio mu baštinstvo ovoga sablaznivoga čina. Činilo mu se je najpametnije, da kod takovih okolnostih iztrgne Šmida iz pandžah njegovih mučiteljah. Sve što se je u njegovoj odsutnosti dogodilo pustiv s vida, zamoli si on u svom odpisu ujedno Šmida za svoga pobočnika. Na ovo on nedobi nikakova odgovora, ali računaše na privolu njegovog zahtjeva i s tim uvjerenjem, osobito kod nastavših pogibelnih okolnostih burnih vremenah žurio se je u glavni grad u nadi, da je Šmida osjegurao od daljnjeg progonstva.

XV.

Šmid je daleko za sobom ostavio staru Margaretu i žurio se napried. Ali kad je prispio do praga svoje kuće, pritisnulo ga je na jednoč težko čuvstvo cielokupne njegove nesreće, da je sustao pred vratih. Kakovoj novoj nevolji svoje zlokobne sudbine ide opet u susret? Jedva da je prošao kroz stube. U dvorani našao je Luizu izbuljenim pogledom hodajuć, koju je njegovo došašće uplašilo. Sva se stresla.

„Hinko, Hinko!“ povikne pokriv si lice rukama, „ti si došao da me kazniš, da me osudiš! čujem strašan glas, koj mi dovikuje: Kriva si! kriva si!“

Tim se sruši na koljena.

„Sveti bože, što se je ovdje dogodilo?“ reče na tiho satnik. Grozne misli proletiše mu po glavi i morade se uzdržati. Zatim se približi k njoj i dignuv ju prosbori joj umiljato: „Umiri se Luizo! Ja sam kod tebe!“

Ali ona se ga bojaše.

„Pusti me!“ reče braneć se. „Ti me hoćeš da ubiješ! dakako, ta i ja sam tebe ubila. Ne, ne! ljubezni, ljubezni Hinko! To nije istina. Ti mi nećeš ništa; ja ti se zaklinjem da nisam svemu tomu kriva.“

„Čemu?“ pitaše ju uplašeno, „ja te nerazumijem, saberi se Luizo.“

„Negledaj me tako,“ reče mu plačuć, „tvoje mi oči paraju srce. Nemoj mi ništa učiniti.“

„Čuj me, Luizo, osviesti se, dodji k sebi! Reci mi: Jeli ti je pukovnik — što učinio?“ kod ove ju rieči opet uhvati groza.

„Pukovnik!“ zakrikne, „eto ga vidim pred menom! Hu! kako me ružno gleda! o

Hinko! brani me pred njim!“ Privine se k svomu mužu. — „O, kako mi šapče u uho, tiho, tiho, ali oštro da me zone prolievaju.“

„Bože dragi!“ reče Šmid, „ja slutim strašne stvari.“

„Odtale, odtale!“ kričaše Luiza odrinuv satnika od sebe, „moj suprug je tu, on će me braniti, huljo ti! natrag! natrag! Gle, nož je tu!“ tu se poče divje smijati — „kako je probliedio! kako ga je to malo samo krvi ohladilo!“ Njezin smjeh je tužno uzdrmao satnika.

„Dodji k sebi, srce drago“ govoraše joj ljubezno, „vidiš da sam ovdje sam s tobom, tvoj Henrik!“

„Tvoj Henrik,“ opetovaše ona pogledav ga dvojbeno, „kako to liepo zvuči? Ti dakle nisi“ — pogladiv se po čelu. „Daj da te pogledam — zbilja? — ali mi nemoj ništa učiniti, pusti me da ostanem kod tebe, samo kod tebe!“

Očajano slušaše satnik njezine rieči.

„Nije istina; nevjeruj mu. Ja nisam kriva da si poludio. On mi reče, da sam ja to sama pisala Knezu, koli ludo je to!“

Šmid postade pozornim na čudnovati govor supruge si.

„Daj se osviesti Luizo,“ i primiv ju obim rukama nastavi, „pripovjedaj mi mirno, pokušaj! šta ti je on rekao, onaj nitković?“

„Nemogu. Vidiš kako je ovdje sve smeteno i pusto! oh, bolestna sam ti jako!“

„Da, siromašno moje diete, ti si bolestna. Ja vidim da su i tebe mučili kao što i mene. Ali hodi, hodi Luizo u postelju! Ti si umorena! ti se moraš počinuti!“

Medjutim je nadošla stara Margareta i plačuć stala u vratih. Luiza se pusti od obadvih mirno odpeljati u spavaću sobu, gdje je starica kod nje ostala.

Šmid hodaše po sobi dok mu je Margareta javila da je Luiza zaspala.

Zatim otidje u svoju sobu. Tisuće mislih proletiše mu kroz glavu. On tražiše medju svojim oružjem nešto i metnu opet sve natrag, sjede k pisaćemu stolu pa opet baci pero u kraj. Zar nebijaše tu nikakva izlaza iz tih neprilikah?

Ima u životu crnih časovah, kada se sve nevolje minulih danah u duši opet pojave, kada stare rane opet zabole, kada davna već zaboravljene tuge i obsjene opet se dižu kao iz groba, da se pridruže novoj nesreći i povećaju svu biedu i zlo. Ali kod Šmida nije trebalo nove žalosti, jer što je on u najnovije vrieme sve doživio bijaše dosta grozno. Njega kao mahnita izdekretiraše iz družtva ljudskoga. Nečuven i njemu nepojmiv zaključak odstranio ga je možda za uvjek, da u dalekoj tvrdji gine, daleko od Luize, koju je u istinu obstrla noć ludila, kako se činjaše. Tamo će morati i sam pomahnitati, kako ga sada osudiše. Nije li tu bolje, da stupi pred sviet jednim činom, kojim bi njegovi okrutnici dobili dosta za razmišljanje?

Ne da počini samoubojstvo, na što bi se njegovi dušmani potajno samo smijali, to bi njihovim paklenim predajam pred obćinstvom služilo samo na opravdanje. Ne! Ali ako on krvnu osvetu sam izvede, one zlotvore kazni, koji ga uništiti namjeravahu, bili ga i onda još držali za ludjaka, koj je takov čin u ludilu proizveo? Ili bi ga možebiti tad sami priznali zdrave pameti, da mu kaznenu pravdu objese? Doista da bi vriedno bilo tako škakljivu šalu s njimi pokušati! Šta bi mu se još dogoditi moglo? Pa zar to nebi bio krvavi memento za svake buduće nečovječne namjere, žrtva za svetu stvar pravice, za ljudsku slobodu?

Uzkoleban takovimi misli našao je medju svojimi sabljami oštar mač od Toleda, što si ga je u Marsilju kupio od nekog španjolskog oružara i nabio je par samokresah. Htjede da bude siguran svoje nakane.

Sada mu pade na um, da je čuo od jednog druga, da je ovu večer Souper kod ratnog ministra, gdje će se u malom krugu slaviti pobjeda. Tu da će biti pukovnik, major i novi satnik Dägger. Novi satnik! tomu želiše on čestitati.

Kod tih tužnih pripravah nije čuo da su pred kućom stala kola. Upravo je metnuo nabit samokres na stol i u nakani da i drugoga nabije čuje neobični šušanj na hodniku, na što se naglo otvore vrata. Pristao čovjek

liepog oblika stupi sumrakom u sobu i poleti k njemu. „Hinko! Hinko!“ — „Stjepane! kneževiću!“ s timi riečmi pusti pištolj i sruši se na stolac.

XVI.

Ratni ministar grof Löwenfeld bijaše već pristar gospodin; on je u mladjih godinah bio u više bitkah na Renu, nu doskora prešao je u dvorsku službu kao pobočnik knežev, pošto si je znao privrženost kneževu predobiti. Velikih vojničkih ciljevah kneževina nije imala, dapače bijaše vesela, da je savezne dužnosti njemačkih državah čašću izpunila, kojom sgodom su se obiljno dielili kućni redovi.

Stara gospoda ljube mir; u tom slagaše se popečitelj sa svojim kneževskim gospodarom. Samo da nije nikakovih novotarijah! Jedino možebiti kakova nova uniforma. Kod takovih načelah bijaše ministru napredni i vatreni častnik kao što bje Šmid nepovoljan, s toga je on drage volje pružio ruku, da ga gdjegod pritisne, makar da mu nebje upravo osobno zloban.

U ovom času bijaše mu vrlo drago, da je ta neprilika tako gladko odstranjena. Sada bje ta stvar sretno riešena, pa kad knežević nasljednik dodje, neće htjeti da se osramoti i da primi u svoju službu priznatoga ludjaka, jerbo, da je Šmid u istinu pomahnitao, to je ministar bona fide vjerovao. On nije niti iz daleka posumnjati mogao, da su iza njegovih ledjah kakove spletke se dogadjale; on je pismo Luizino (što ga je Dägger izpravio) svojim očima čitao i čuo ustmeno izvješće pukovničkog nadlječnika, koj je usljed razjarenog Šmidovog ponašanja njega najoštrijimi izrazi kao podpunog ludjaka naznačio, makar da to nije u pismenoj svjedočbi tako odriešito uztvrdio.

S toga je ministar bio sada posve dobro razpoložen i nehtjede da propusti ovu priliku, da svojoj dobroj volji nebi dao i službenog izraza. On je rado pozivao svoje ljude na malu večeru. U njegovoj dvorani bijaše vrlo udobno i prijazno sve uredjeno već ureda radi sa ukusnim pokućtvom, što je on još i sam nadopunio sa liepimi uljevnimi slikami.

Današnja večera bijaše krasno priredjena; gospodin major nije još nikada tako fino bio počašćen i upravo se je dospjelo bilo do šampanjca.

Mala brazdica na licu pukovnikovu zabavljaše cielu večer ministra, te ga je sada šaljivo zapitao:

„Koja vas je dvorska mačkica ogrebla gospodine Holmane?“

Holman se izprva malo zacrveni nu na brzo se osvjesti i odgovori: „Que voulez-vous! Ovu sam ranu zadobio u boju, kojega sretnu pobjedu evo sada slavimo. Šmidova gospoja mislila je, da mi mora dati ovakovu uspomenu.“

„Koga biesa!“ povikne grof Löwenfeld, „ja nisam toga znao, da ste vi s njom u takovom liepom prijateljstvu. Dakle vam se može čestitati? vi ste se valjda dostojno osvetili?“

„Dašto da jesam„ nasmjehnu se pukovnik malo zabunjen. „Medjutim — on ne parle guère de ces chose-là.“

„J'entend,“ odvrati mu ministar, „vi ćete mi jednoč to entre nous pripovjedati. A bonne fortune!“ i kucnuše se.

U tom trenutku bje satnik Dägger van pozvat i za malo vremena vrati se blied kao krpa u sobu.

„Šta je?“ zapita ministar opazivši njegovu oromjenu.

„O ništa važna, vaša preuzvišenost! javiše mi samo da se je velika množina ljudstva sakupila pred glavnom stražom. Kapetan Šnaper je nešto plašljiv čovjek, te se boji da namjeravaju osloboditi satnika.“

„Zar taj čovjek jošte nije odstranjen?“ primjeti zlovoljno ministar. „Moja zapovjed glasi, da se to ima odma učiniti.“

Major Haberer skoči na noge: „Ja idem sam da vidim šta je na stvari.“

„Ne, ne! gospodine majore! zašto? Ljudi su samo znatiželjni a ja nebih rado prenaglim postupanjem da se kakov nemir izlegne, kakovih se sada na žalost svuda dogadja. Nego pošaljite moga ordonanca na stražu i dajte poručite častniku da neka gleda da se

*

satnik odma odpravi. Kola i pratnja je valjda već naručena?“

„Doista, vaša preuzvišenost“ odgovori Dägger „ima posve pravo, da je glavno, da se što brže zapovjed izvede. Ja ću odma najstrožiji nalog odpremiti poručniku na straži.“

S timi riečmi otidje u predsobu, gdje ga je čekao njegov bratić iz kabineta hodajuć nemirno gore dole po sobi.

„Zar ćete do vieka večerati? ja već čekam ovdje pol sata. Došao sam da ti samo kažem, da je pismo od satnikove gospoje malo prije odnešeno k samomu knezu. Tako kasno pod večer. Ja se bojim da neće dobro biti. Jedan knežev pobočnik došao je sam po pismo.“

„Zašto? šta će s njim?“

„Neznam, pobočnik bijaše vrlo šutljiv. Valjda se nije s pismom što dogodilo?“

„Dogodilo? što to znači? Ja sam si ga samo prepisao; to ti znaš, pa ako se to i saznade to nije grieh.“

„Meni se je samo čudno vidjelo, što je adjutant pismo na sve strane pregledavao i prama svjetlu držao, kao da nešto iztražuje.“

„Budalaština! šta bi tu mogao iztražiti? na cieloj stvari nije ništa. Upravo mi je palo na pamet, da se je pismo tražilo od strane pukovnije da ga gospoda častnici vide skupa sa liečničkom svjedočbom.“

„Hvala bogu! kamen mi je od srca pao. Ja sam se već bojao da nije —“

Jedva što je to izustio nasrne poručnik Piper do Däggera i reče uzrujano.

„Gospodine satniče, satnik Šnaper me šalje da vam javim, da je satnik Šmid utekao.“

„Utekao?“ — Dägger se morade za stolac uzdržati „kako to? kuda?“

„Poručnik Biehna pustio ga je na poštenu njegovu rieč kući, da se oprosti sa bolestnom suprugom; kad je već dulje bio izostao poslao je podčastnika onamo, nu on bijaše se već udaljio.“

„Udaljio!“

„Govori se, da se je u kočiji odvezô. Ja se jedva usudjujem oponoviti, da su bila kneževska kola.“

„To je smješno! valjda su pitali njegovu suprugu?“

„Od nje se nemože ništa saznati, ona govori kao da je poludila.“

Iz daljine začula se je nekakva vika. Dägger stupi do prozora.

„Kao da dolazi s one strane straže“ primjeti poručnik Piper „bilo je tamo na stotine ljudih, komaj da sam se provukao.“

„Biti će nestrpljivi, što još nisu satnika odpeljali.“

„Biti će svi prikraćeni za očekivani prizor,“ odvrati porugljivo Dägger. „Hodite vi samo do kapetana Šnapera i javite mu pukovnikovu zapovjed, da odma izadje svojom satnijom. Nu prije neka uz bubanj priobči obćinstvu, da je satnik Šmid pobjegao. Tad će svaki k sebi otići. — Ali stante! Prije toga hodite do poglavice oružničtva i prijavite mu bieg — ili ne, ne — ja idem sam k njemu. Žurite se samo!“

Dägger vrativ se u sobu izvjesti o svemu, našto ministar skoči ljut:

„Odma se mora u potjeru za tom budalom!“

„Vaša preuzvišenost!“ reče pokorno Dägger, „ako mi dopustite opazku, tad bih rekao, da je mnogo bolje ako je otišao da se nikad ne vrati, nego da sjedi u tvrdjavi od kuda bi ga lasno opet natrag mogli dopratiti.“

„Ali kada on mahnita! Zar smijemo pustiti tako obće pogibeljnoga čovjeka?“

„Ipak, preuzviŝeni“ reče pukovnik Holman, „on nije posve poludio, nego je pao u neku monomaniju.“

„Ja sam podpuno mnienja Däggerova; mi si možemo čestitati ako se ga riešimo, i ja sam uvjeren, da će i njegova visost sama ćutiti se tim zadovoljnim. Šta bi napokon s njim poslje duljeg vremena započeli u tvrdjavi.“

Na novo se čuje u daljini krika.

„Čini se da Šnaper marŝira kući“ opazi ministar, „bilo je mudro od vaše strane gospodine satniče, da ste ga poslali natrag. Ja sam vam za cielo zahvalan; vi ste čovjek od izkusne obzirnosti. Ja ću vas njegovoj visosti osobito preporučiti. Moja gospodo, ja vas pozivljem da izpraznite čaše u zdravlje našega novoga satnika!“

Skoro u isti čas, kad su čašami se kucali zaori opet nova buka, nu mnogo bliže da su se pojedine rieči mogle čuti.

Pukovniku, koj je kod prozora stajao izpade čaša iz ruke. Činilo mu se kao da razumije iz te vike „Knežević Stjepan!“ „Živio knežević Stjepan!“ zaori opet, družtvo sjedjaše kod stola kao omamljeno, jer nije više bilo dvojbe. Sve razgovetnije se je čuo uzklik. „Živio knežević Stjepan!“ Sva ta množina vrvila je očevidno k ministarstvu.

„A, to je prava strka! Ja idem odma po moj bataillon!“ reče major.

„Pričekajte još; samo ne s vojskom, to čini stvar samo još opasnijom. To vam nije ništa nego zlovolja puka, da jim se je izmakao onaj prizor. Po mojimi današnjimi izvješći, leži knežević bolestan u Lübeku, te će —“

U tom trenutku otvori vrata sobni sluga i povikne: „Njegova visost knežević!“

XVII.

Kao da je pukla granata u to družtvo skočiše svi na širom. Ministar pokušaše nutrnjim nekim nagonom da pohiti k vratima i primi visokoga gosta, pukovnik držaše se tresuć za stolac, dočim se je major junački ukočio a Dägger iza njega stao.

Knežević, visoko uzrašćen gospodin, plavom kosom, i modrim očima stupio je u sobu vidljivo uzrujan; njega sliediše satnik Šmid i još dva častnika sa njekoliko kneževskih tjelesnih konjanikah.

„Zao mi je da moram vašu preuzvišenost uznemiriti,“ poče princ poslie kratkog pozdrava, „ali dogodjaji nepitaju za etiketu. Njegova visost naš premilostivi knez imenovao me je svojim namjestnikom za vrieme njegova odsuća. To vašoj preuzvišenosti osobno javiti nebi upravo bilo nuždno, pošto bi to mogli bili sutra mojim dekretom saznati, tim manje, što potom neće biti u vašem službenom položaju nikakove promjene.“

Ministru postade odma pri duši laglje te je tražio knežević́evu ruku da ju poljubi, nu ovaj nastavi oštrijim glasom:

„Žalibože da sam prisiljen jedan čin vojničkog suda uništiti prije nego što bi prekasno bilo. Vi ste u poslu gospodina satnika Šmida, moga sadašnjega krilnog pobočnika ružno prevareni.“

Ministar htjede da progovori.

„Nikakovog izpričanja, preuzvišenosti. Vi ste jednaku sudbinu dielili sa njegovom visosti. Izprave su krivotvorene u svrhu, da blago reknem — vele čudnovate osude.“ Uzvišenim glasom reče dalje: „Majore Šmide! Preuzmite od krivotvorca Däggera sablju i pustite da ga ovi momci odvedu u Auditoriat.“

Dägger postade tako smeten da nije znao gdje mu je sablja; konjanici ga uzeše u svoju sredinu.

„Pukovniče Holmane,“ nastavi razdraženim glasom knežević, „na osobitu želju njegove visosti ćete vi sutra u jutro kao kurir knežev odputovati u Madeiru. Nije mi bilo moguće ovu najvišu želju odbiti, premda sam se ćutio na to prinuždenim samo pod uvjetom, da se vi nevratite više u ovu kneževinu. Vi ćete vašu mirovinu trošiti u inozemstvu. Major Haberer poći će kao zapovjednik tvrdjave Vranovis iza kako je prije majora Šmida molio za oproštenje. Imajte brigu, preuzvišenost, da se ove naredbe kojih je njegova visost jošte sama podpisala, na vanredni način uzkolebanim satnijam i obćinstvu glavnoga grada odma do znanja stavi.“

Tihim pozdravom prama ministru, koj je tu kao okamenjen stajao, okrene se princ k vratam.

Doskora čula se je radostna vika na ulicah a tužni gosti večere razidjoše se popareni.

XVIII.

Krivotvorenje molbenice bijaše očevidno, te se nije moglo zaniekati niti braniti. Dägger bje sramotno svrgnut i odsudjen na zatvor u istu onu tvrdjavu, gdje ga je zapovjednik sa svom strogosti držao, pošto mu je svu njegovu karieru osujetio.

Luiza se je polagano oporavljala od udarca, koj ju je sudbinom njezinoga supruga i beznačajnošću pukovnika postigao. Od ovoga se nije kasnije više ništa čulo.

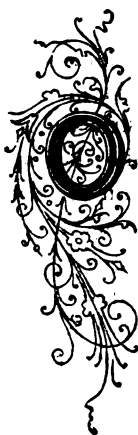
Dogodjaji godine 1848. nisu ovu kneževinu uzrujali kao što susjedne države, budući da je mladi knez znao svoja u inozemstvu crpljena izkustva dobro upotriebiti i mudrim shvaćanjem duha novijeg vremena već unapried upeljati narodu potrebnih promjenah uprave, kojih već nije bilo moguće obustaviti i usljed toga nisu uzburkani talasi pokreta ovdje više našli što da ruše.

I kneževska vojska bje oslobodjena od svih prastarih uredbah, koje su nezadovoljstvo u momčadi i častničtvu prouzročiti mogle. Oba stara satnika odoše u jedan zabitni gradić da od svoje mirovine tamo živu. Grof Löwenfeld je kod približivanja revolucionarne oluje predao svoj ministarski portefeuil u ruke — pukovnika Šmida.

Grbavac od Grenoble-a.

Vojnička pripovjest po francezkomu.

I.

Ova pripovjest počima u doba francezkoga pokreta od 89. god.

Rana misa u crkvi minoritah u Grenoble-u minula je; mladi jedan momak od 14 god. naslonio se je zamišljeno na spomenik velikoga viteza Bayarda, iza kako mu je lovor vienac okol glave savio. Lični potezi toga mladića bijahu zanimivi i izraz cieloga obraza svjedočiše viši stepen naobraženja; ali to bijaše sva krasota, kojom ga je narav nadarila. U ostalom spadaše u onu vrst ljudih, koju mužkarci obično žaluju a gospoje se riedko u njih zaljube — u kratko: Gustav André bijaše grbav.

Težko se ljudi daju uputiti, da u malom i grbavom, ili u obće nakaznom tielu može se udomiti velika duša i plemenita svojstva. Pa ima ipak toliko dokazah ovakove istinosti! — U očijuh običnoga motritelja nije mogao imati André nikakve velike budućnosti, ali pri svem tom je u neznatnoj njegovoj vanjštini bila u njem klica plodonosnog duha, koja bi na svom mjestu iz preziranoga grbavca rodila vitežkoga junaka, mudroga zakonodavca ili uzornoga poslovnika.

Pripovjedke o starih junačkih vitezovah, što jih je André čitao, osobito o djelih velikoga Bayarda, s kojim se je njegov domorodni grad dičio, uzplamtiše u njegovoj mladjahnoj duši oduševlenje za vojničkom slavom. Ono malo slobodnih časovah što je mogao od svoga mučnoga svilarskoga zanata odciepiti upotriebio je za književno naobraženje, naročito ga zanimahu bojni ljetopisi i junačtva njegovog uzora u crkvi minoritah.

„Bio je u mojih ljetih" šaptaše zanešeno sam sebi „kad je sliedio vojvodu od Savoye i borio se na mejdanu; samo tri godine stariji — tri godine, pa je čudesa od junačtva počinio i barjak u boju oteo. Zar sam ja proklet na vječitu radnju da plazim po podu i na istoj stazi kao moji starci? — Ne! — Jošte ima bojnog polja za junake, jošte ima lovorike i za mene. Neću da bez dičnog imena u grob legnem. Hoću da bijem bojak za čast i slavu pa makar u toj borbi i poginuo."

Lice mu se u takovoj fantaziji zažari i oči mu zablište, a ruka mu se mekanično diže kao da će zamahnuti mačem. Kroz crkvene prozore obasjan od sunčane svietlosti opazi na podu svoju sienu. Šta je opazio? — od čega se preplašio? — Pao mu je obris njegovoga tiela u oči — kao ruglo na prizore, što mu njegova mačta naslikaše i smiele nade utonuše mu u tamnu noć; očajanje kao mraz pofuri mu srce kod misli, da se neprima gr-

bavac u vojnike. Siroma slomljen od duševne boli sruši se kraj spomenika i plačuć pokrije si tankimi prsti obraz. Ubogi slavohlepni mladiću!

II.

U slikovitom predielu nedaleko od Grenoble-a gdje se riečica Isère romantično krivuda šetahu se mladić i djevojka. U toj okolici razvila je narav krasnu i prijaznu sliku, koju toplo sunce razsvietlivaše a poetična tišina prekinuta samo pjesmom pticah pa i mirisavo cvietno bilje — učiniše kao nakićenu luku radosti ovoga života.

Djevojka bje mlada i snažna od nižegststališa, ali ne seljanka. Priscila Mignon odrasla je u gradskom zraku, što joj svjedočiše biele ruke i nježna koža.

Gustav André, s kim se ona šetaše, bijaše od malih noguh njezin prijatelj. Njemu je sad bilo dvadeset godinah. Lice mu postalo muževno i snažno, nu žalibože nesretna ona mana ostala je. Koja mu korist, da mu je posao cvao, da mu je duh bio naobražen prieko njegove dobe i stališa, kad ga sviet sažalivaše i ljudi mu se brukahu. To čuvstvo mu je ubijalo dušu i ogorčivalo njegove mlade dane.

Jedan samo stvor bijaše mu bezdvojbeno odan. Priscila, koju je od djetinstva poznavao, štovaše ga — da, ponosiše se tim, da je obrazovanost njegovog duha uzvišena bila nad svimi njegovoga stališa.

Tako šećuć dodjoše do neke podrtine, njegda lovski dvor grofovah Bayarda. Ovo ime uzplamćivalo je neprestano bojno častohlepje u njegovih grudih. Sjedoše tu na jedan bršljanom obrašćeni kamen kraj potočića.

„Gustave!“ reče Priscila, „brate Gustave, što si tako snužden, kad je sva priroda okol nas toli dražestna i vesela? na što misliš ti?“

„Brate!“ ponovi grbavi naglasno i neobičnom trpkosti: „zar ti neimaš drugu rieč za mene? Nećeš li ti biti mojom ženom?“

Neočekivano ovo očitovanje preseneti djevojku, da se je i nehotice od njega malo odmakla, ali neoklievaše dugo, da mu izjavi pogledom, koga on unapried pogodiše.

„Ja nemogu biti tvojom ženom; ja te vele štujem i vjerno sam ti odana i sve bih mogla za te učiniti, ali suprugom tvojom nebih mogla nikad postati.“

Ponosna njegova narav nedopustiše mu da ju po drugi put zaprosi; on ustane uvriedjen u ćutljivoj duši, ali plemenito njegovo srce nadvlada svu osjetnost i on tihim glasom odvrati djevojci:

„Priscilo, ti imaš pravo, ja nesmijem biti tvojim mužem; narav mi je takovu sreću i sama uzkratila. Tašta mahnitost mi je obmamila za čas pamet, da sam zaboravio, kakvo da sam ruglo medju ljudmi.“

„Ne, ne!“ zavapi Priscila poljubiv ga u ruku. „Negovori tako — neodbijam te radi tvoje spodobe“ i Priscila se sgrozi kad joj se prijatelj čudnovatim glasom grohotno nasmije — kako to još nikad čula nije. André opazivši kakov je to utisak na nju učinilo, trudiše se svladati svoje ogorčenje i progovori umiljato:

„Oprosti mi, draga prijateljice moje mladosti, ako i jesu moje sladke nade za uvjek uništene i moji dugo gojeni sni razplinuti — zato te ja koriti neću. Dragi kamen nije s toga ništa manje liep i vriedan ma da i nije moj. I sada neka bude sve zaboravljeno što sam govorio — a mi ostajemo nadalje dobri prijatelji.“

Priscila bje uzhićena od njegovoga plemenitoga srca i kleknuv pred njega, reče. „Da, ostati ćemo si prijatelji i još više nego dosada. Ti ćeš mi biti brat.“

„A ja ću te sestrom zvati.

(Nastavit će se.)

Feuilleton.

Pjesnik i bankir. (Konac). „Gdje smo mi?“ pitaše začudjen.

„Eto vidite gdje smo,“ odgovoriše mu. „Mi imamo nekojih nalogah, kojih izvršiti moramo.“

Merle bje uništen. Koliko to poniženje! Bez dvojbe će se morati predstaviti kod okrutnoga vjerovnika, koj će ga obsipati predbacivanjem i uvriedljivimi riečmi. Šta da mu odgovori? kako da se pred njim ponaša? Pot ga je polio kad je na to sve pomislio. On bi bio volio, da su ga svezana na noguh i rukuh bacili u zatvor u Clichy-u — nego u palači Aguada, gdje je nekada tako sjajnu ulogu igrao.

Dok je on takove duševne muke trpio, čekahu kola pred palačom. Jedan stražar udaljio se je bio da se upita o daljnjem postupku i za kratak čas se povrati i reče nešto na tiho svomu drugu. Na to puste Merle-a da izadje iz kočije i vode ga kroz vestibul i velike kamenite stube u jednu, njemu nepoznatu sobu. Tamo mu rekoše, da se neka sjedne, dočim su i oni nedaleko sjeli da motré sve njegovo gibanje.

„Imajte strpljivosti . . . . kad bude vrieme reći će vam se što dalje.“

Merle nije znao što pametnijega nego da čeka.

To je trpilo dugo, tako dugo, da se je spisatelju „Ci devant jeune homme“ činilo, kao da već sjedi mnogo satih. Njegovo ogorčenje naraslo mu prieko glave. Zar nije to kruna svake sramote? Napokon pitaše svoje stražare, neće li skoro krenuti od ovuda kamo god drugud.

Čini se kao da vam je nekud sila? Ta ovdje vam je udobnije nega tamo dole, gdje ćete imati dosta vremena o tom se uvjeriti.“

* * *

Tako je minulo jutro. Vani u dvorištu čuo se je štropot kolah, razni glasi i smjeh, samo u sobi gdje se je Merle nalazio, bijaše sve tiho i ozbiljno. Nesretni književnik skoro da je poludio. On si je preduzeo da kad jednom dodje pred lice svoga okrutmika, da mu povikne grozni: Quousque tandem, Catilina! — Dok je on osnivao svoj govor, kojim je želio ljuto pozdraviti ohologa novčara, otvoriše se vrata od sobe i jedan sluga stupi unutra da mu javi, da se gospodin Merle očekiva.

Toga slugu poznavao je Merle vrlo dobro. To bijaše Comtoir, maitre d'hôtel gospodina Aguada — Comtoir svojim crvenim jakim licem, bielom kravatom, crnim frakom i svietlimi cipelami. Nazivao ga je po običaju ancien regime sa „ti“ i znao mu je kad i kad koju prijaznu reći, ali ovaj put činio se kao da ga nikad vidio nije. Prkosno se je ustao i rekao:

„Hajde, vodite me . . . da se to već jednom svrši.“

Stražari ostaše u sobi bez prigovora, a Merle sliediše domestika kroz dugački red dvoranah. Napokon se otvoriše jedna vrata i čuo se gles:

„Monsieur Merle!“

Još nekoliko korakah i uapšenik stajaše presenećen i u čudu. Našao se je u velikoj dvorani Aguadove palače, gdje se upravo dvorilo za sjajni dejeuner.

Tek sada se dosjeti da je upravo četvrtak. Još nikada nije bio stol tolikim luxusom prestrt, tako sjajnim staklom i dragocienim porculanom, srebrnimi nastavci i prekrasnim cviećem. Sluge u svečanoj livréi hodajuć po mekanih sagovih činiše svoju službu. Izvrstni miris jelah mješao se parfimom od kamelijah i ružah, a na bifetu od crnog amerikanskog drva svietiše se mnoge boce sa pozlaćenim i posrebernjenim vratom. Merle bijaše priličan gurmand i već oslabio od glada, ali prvi pogled bacio je ne na taj gospodski stol, nego na to sakupljeno družtvo. Da, svi bijahu tu njegovi znanci, svaki na svom mjestu stojeć i čekajuć na znak da se k stolu sjednu. Balzac i Bristaud ovi ljudi bez srca, smjejahu se kad su opazili zabunjeno lice svoga prijatelja.

Gnjev Merle-ov se je slegao i volio bi deset metarah gdje pod zemljom biti nego ovdje stati neznajuć šta da čini ili šta da progovori. Na jednoč mu Aguado dobre volje reče:

„Ah, moj dragi Merle, čini se kao da čovjek mora svu silu upotriebiti da vas opet ovdje vidi. Do vraga, zašto već tri mjeseca nećete da dodjete k meni na objed?“

„Gospodine markize“ zapenta pjesnik — „vi znate dobro . . Ja sam mislio, da kod tako nepovoljnih okolnostih . . .“

„Ah, pustite to, molim vas i sjednite na svoje mjesto, jer će nam se jelo ohladiti.“

Aguado se sjedne k stolu i svi gosti za njim. Merle-u činilo se da sniva. Bez da je znao što radi digne servietu i nadje pod njom sve sudbene izprave, što jih je malo prije vidio u rukuh svoga stražara.

Prvi spis bio je nesretna njegova obveznica vrhu 3000 fran. i dole na kraju čvrstom rukom podpisane rieči: „Plaćeno, Aguado.“

Prisutni potajno se smijuć motriše po strani Merle-a.

Poslje nekoliko trenutakah, dok se je malo razabrao, jeo je dobrim tekom i nikad još nije bio toliko zabavan i dosjetliv. — Ujedno je bankiru izrazio svoju iskrenu zahvalnost.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 27. Tečaj I.

Kupljivo srce.

Novela

od

Ivana Hofmana.

Na visini briega „Capo di monte“, na vrhu pečinastih stubah od „Ana Capria“, odkuda je najkrasniji pregled čitave luke i svjetle morske obale, stajaše živahna hrpa ženah i djevojakah gledajućih kod sunčane razsvjete u daljinu mora. Očevidno bijaše, da jih niti najmanje nije zanimala ta slikovita okolica, nježna plastička ljepota dalekih modrih planinah, niti tamni oblačak nad glavom Vezuva, nego svi baciše oči na dvie male crne točke na vodi blizu kopna kod Mase. Svi ovi pogledi nisu bili s veselih licah kao što bje cvatuće proljeće na svih stranah, nego dosta ozbiljni, nekoji ukočeni i tužni puni očajanog čeznuća uprti u daljinu, a drugi opet roneć suze za olakšanje svoje svježe srdačne boli. To sve s toga, jerbo su one dvie crne točke bile barke, u kojih su jim sinovi, braća, zaručnici plovili prama Torre del greco, pa odonuda dalje na poganske obale Afrike, na lov koraljah prieko cielog ljeta.

Samo liepa Anarela nije dielila ista strastvena čuvstva i boli njezinih drugaricah; u njezinih velikih očijuh bje opaziti više neka vrst ljubopitnosti i začudjenja, dapače i neko zadovoljstvo nad tom zanimivom novosti raztuženog životnog položaja. Pa ipak je tamo plovio u daleki sviet i njezin ljubovnik, komu se je jučer zavjerila. Danas bijaše taj obiteljski dogodjaj i ostalim ženam poznata stvar. S toga se je poslje ponešto umirene oprostne tuge obća zvedljivost obratila k mladoj zaručnici.

Njezina prijateljica Konstanciela bijaše prva, koja je od tog važnog koraka bliže viesti saznala.

„Jučer?“ pitaše ju, dočim su joj još posljedne suze minule kao zadnje kapi prestajuće kiše.

„Da, sinoć je k nama došao.“

„Odkle te je on poznao? on živi tako osamljen u svojoj uljikovnoj šumici svojim bolestnim otcem i nikad se nije mnogo za nas brinuo. Tko je ikada kod kojeg plesa ili zabave vidio Franceska Karpucija? Ili ga nije bilo zato, što je možda tebe posjećivao?“

Anarela se malo zacrveni. „Ne, njega nije nikad bilo kod nas do jučer. Ja sam njega prva posjetila“, i tu se ona jogunasto nasmije.

„Ti?“ zapita ju prijateljica pobožno čudorednim licem.

„Da, ja. Ali njega nebijaše kod kuće. Ja mu samo htjedoh otca opet kući dopeljati.“

„Zar mu je bio pobjegao?“

„Nije, nego opao je. Našla sam ga na cesti i jerbo si je nogu ozliedio i stenjao, pomogla sam mu, da je naslonjen o mene mogao kući doći. I tu sam mu nogu vodom hladila dok sam čula da Francesko ide.“

„Pa onda?“

„Onda sam pobjegla i sakrila se dok je on u sobu prošao.“

„Alí zašto? Kad to, što si učinila, nije ništa zloga.“

„Znam da bje dobro. Ali ja sam se njega bojala.“

„Znaš ti, da bi i mene strah bilo pred njim. U njega su guste obrve i oči mu višeputa mrko gledaju. Zar ga ti ljubiš?“

„Ja mislim da ću ga ljubiti, kad ga budem bolje poznala, on nije ubog a niti ružan.“

„Pa ti ga još niti nisi upoznala?“

„Nisam, samo znam, da je od onog dana često mimo nas prolazio, dočim sam ja pred vratima prela i pjevala.“

„Pa te zato hoće da uzme?“

„Da, on mi to reče i da me ljubi, pa me pita, bili ja na njega htjela čekati dok ljeto mine. Ja se ga tako bojah, da sam privolila, jerbo neznam što bi mi bio učinio, da sam ga odpravila.“

„Ta valjda te nebi bio odma ubio. A jesi li ga i poljubila?“

„Da, jesam jedankrat, u znak vjernosti i tad se ne bojah više.“

„Tada ćeš ga i moći ljubiti kad ti se vrati,“ uvjeravaše ju Konstanciela mudro; „ali ja bih ipak volila bila pričekati i moliti za dozvolu, da se promislim dok bi se zbilja pojavila prava ljubav, ili — možebiti tko drugi. Ti si liepa djevojka.“

„Da, ali majka mi je tako siromašna.“

„Vidiš, Mariucia Guida od doljne Kapre takodjer nije bogata, pa će se ipak udati za bogatoga Engleza. Pa to bi se bilo i tebi moglo dogoditi.“

„Pa zašto nisi i ti čekala na kojega Engleza?“

„Jer ja ljubim svoga Karlucija.“

„A ja ću moga Franceska takodjer ljubiti. Pa napokon ja se i nepoznam s nikojim od tih stranjskih signorah.“

„Bedačica; zašto se uvjek skrivaš kad koj mimo ide! Zar neleži vaša kuća upravo na cesti k Monte Solaro? Da si bila pametna i dala se vidjeti, pa možebiti i koju pjesmicu zapjevala — svi su tekli za nama kao ludjaci, ovi siromašni stranci. Mene htjede još prošle jeseni jedan svom silom slikati, ali taj bijaše tako ružan, da nisam na to privolila.“

„A ja neću nikakvoga Engleza i nikakvoga slikara. U ostalom je moj Francesko toliko vriedan, kao i tvoj Karlo, to mi slobodno možeš vjerovati.“

„Ti si opet srdita kao da se kaniš svadjati“ nasmije se prijateljica, pa i zbilja strieljaše prkosno vatrene oči liepe Anarele svoj dražestni gnjev, dočim joj bujna kosa prieko čela pala.

Ali ta porugljiva opazka nije nipošto bila od uspjeha da ublaži Anarelu, dapače se ova ljutito okrene na stran i pošto se je i oprostne njujnosti dosta naužila, rastade se od tugujućih gospojah i udari zamišljena i sama putem do svog doma jeduć nekoliko sušenih smokavah, što jih je njezin ljubeći Francesko joj ostavio. Bogatiji darovi bili su još daleko u afrikanskom moru ili takodjer u dućanih Napulja.

* * *

Od toga dana čekaše Anarela velikom strpljivosti i mirnom dušom na svoga zaručnika. Bujno proljeće naglilo je napried i sve više dizaše se sunce i dani postadoše sve dulji i sparniji, a nebo napelo se je u bezoblačnoj jasnoj bistrini prieko žarke ravnice od Anakapri-a. Sve redom dozrievaše plodine polja i drveća, smokve i drugo riedko voće treslo se je, nježne biline rezale i lati žele, pa je napokon već i groždje na rozgvah crnilo se, samo limuni i naranče su jedva sitne tvrde krugljice pokazivale.

To bijahu jedine promjene u skromnoj tišini ljetnog uživanja; dan na dan od zore do noći tkaše Anarela, zapuštena zaručnica, šarene rubce iz svilenih nitih što jih je njezina majka kraj nje na neumornom kolovratu prela. Uz to je ona pjevala i radovala se, jer bo ona nije jošte znala, da ima ljudih, koji mogu sretno živjeti bez djela i truda. Pa kad je večer došla i s njom hladniji zrak i počinak, tad je ona sjedeć pred kućom pjevala svoje pjesme u zviezdenu tamnu noć ili

mjesečinu sjajnu, pjevala si da ju mine briga i čeznuće njezinog srca. Kad bi ju tko zapitao za Franceska Karpucija, tad bi se malo preplašila i sjetila svoje nevjestinske dužnosti da na njega misli i za njim uzdiše, budući da se je sramila svoje nehajnosti znajuć, da je i Konstanciela o približivajućoj se jeseni sve više u nježnoj ljubavi sjećala se svoga dragoga. Bez dvojbe da je njezina prijateljica ljubila svoga Karlucija. Ali to kajanje nije kod nje bilo dugotrajno, jer su njezine pjesmice sve bile veselog značaja, koje se neslagahu sa turobnim osjećajem a drugih napjevah joj se nehtjede više učiti.

I za staroga Giusepa, njezinoga budućega tasta nije se mnogo brinula. Kad kada ga je po zapovjedi majčinoj stidljivo posjetila, nu svaki put bje vesela kad je opet izašla na slobodu. Stari je imao valjanu staru podvorkinju, koja ga je dovoljno njegovala.

Napokon se prekinu jakost žarkog ljetnog sunca, prva kiša pade, polja i vrtovi se okriepiše i zlatna jesen nastade po svoj zemlji. I s jesenskim ugodnim zrakom doletiše opet prieko Alpah živahne jate sjevernih pticah, ne samo malih krilatih pjevicah, nego i velikih s parom putujućih signorah sa crvenimi knjigami i mastnimi kesami. Tada je dobivao i stari plešivi Monte Solaro dostojnih posjetah i naklonah od strahopočitanja punih uznešenjakah i tu je u lukavom gradiću Anakapri mnoga lira ostala za prijazno ponudjene vatrene kapljice „Capri bianco e rosso."

Ove jeseni se je prvi krat dogodilo, da liepa Anarela nije više pobjegla niti se sakrivala, ako je koj gospodski obučeni Englez mimo njezine kućice prolazio. I budući da je u istinu bila ljepota djevojka, pa i vrh toga još i vrlo krasno pjevala, to nije dugo trajalo da su ju strani putnici odkrili. Dole u Kapri-u raznio se je na skoro u Hôtelu glas, da je „bella Anarella" biser od Anakapri-a, a izkusna njezina majka upoznaše na brzo, kako bi to probitačno bilo, kad bi ona uz svoju tkaonicu uredila i malo vinotočje i da procvatu podhvata neće biti na uštrb, ako bude ona za koju soldu skuplјije točila, nego ostale krčme, koje nisu od naravi u tako liepom predjelu.

Nagrada za njezinu mudrost nije izostala; malo je koj od tih planinskih putnikah propustio da se ne navrati u tu krčmu, da se okriepi prije nego se je popeo u strmu goru. Sve veće trebaše nabave, stolove i stolce posudiše i namjestiše jih u vinorodnih brajdah, i svakim danom sakupiše se tu veseli gosti, koji neumorno hvališe udobna mjestanca i idilički mir oko te kuće i nemogahu se dosta naužiti blaženstva kod tih prostodušnih i naravnih stanovnikah, a osobito se diviše snažnoj i dobroćudnoj Anareli. Posve bje naravno i pravedno, da su se za toliki raznovrstni užitak i obiljnom naplatom pokazali.

Prvi hodočastnik k tomu novomu mjestu prošćenja bijaše Signor Giorgio — njegovo englezko ime si Anarela nemogaše zapamtiti, ali jedan od njegovih drugovah naučio ju je, da ga zove Mylord, pa budući da je to ona znala riedkom dražešću izgovoriti, dopao mu se je taj njezin vanredni talent za njegov jezik, da je svakim danom na magarcu gore dojašio, da se u toj romantičnoj krčmi odpočine, ali je posve zaboravio dalje u bregove jašiti do Monte Solara.

Bijaše on mlad, liep i ljubezan, toga mu nitko nije mogao odreći pa i Anarela nije toga zaniekala, nego se je rado s njim zabavljala, kada ga je s vinom podvorila. Bijaše tako ugodno s njim obćiti i on joj nije niti najmanje zamjerio, kad mu se je smijala radi njegovoga smješnoga izgovora, dapače se je sam uz nju tomu smijao i trsio se, da pogrieške jezika popravi. To podučavanje podavaše joj kao učiteljici neko zadovoljno čuvstvo duševne pretežnosti. K svemu tomu motriše on svu njezinu radnju iskrenim divlenjem i poštenom radošću, da bi težko bilo ikojemu djevojačkomu srcu kod toliko nježnih dokazah štovanja, negojiti neko tajno nagnuće. Prije svega znao je on tako prijazno pitati i izraziti svoju sućut glede njezinog udesa; on pitaše za sve i zanimahu ga nizko presvodjene sobice, tkaonica, krosna, bašća sa dudovi i krov sa cvietnimi lonci — svemu se on divio i samomu njezinomu siromaštvu i jednosta-

vnosti života kao i nečuveno maloj svoti novacah za namirenje domaćih potrebah. U kratko, ona bijaše sa uglednim Mylordom tako pouzdana i poznata, kako se nebi svojim zemljakom Franceskom bila podufala biti.

Jednog dana, kad su se po navadi prošetali i uživali krasnog pregleda prediela, upita ju on posve stidljivo.

„Zar ti nebi volila stanovati u velikoj kući, u sjajnih sobah sa pozlaćenimi ogledali i šarenimi sagovi? Nebi li ti volila u krasnih opravah hoditi i u kočiji sa dva konja se voziti, pa da te dvore sluge i djevojke mjesto da sama neprestano radiš?“

Anarela nemogaše zaniekati, da bi ona za cielo ovakove želje punim srcem prigrlila i bez žalbe lahko se odrekla sve svoje muke i djela. Najviše ju očaraše dvoprežna kola kao vrhunac svega blaženstva; ona je doduše već vidjela magaracah i gdjekojega konja ali nikada još kočije u kojoj se ljudi voze.

„Ja bih ti svega toga mogao nabaviti“ nastavi on,“ budući da je u mene novaca dosta u tu svrhu. Ako se tebi hoće s menom u Englezku poći, tad ćeš svega imati što ti srce zaželi.“

Anarela, motreć mu lice gledaše ga nešto sumnjivo, zatim nagne glavicu i šuteć časak odvrati mu po nešto znatiželjno i opet malo prkosno:

„Zar vi to u istinu velite?“

„Za cielo, to je prava istina“ odgovori joj mylord.

„Dakle vi mene želite za svoju suprugu?“

„Da, to želim, Anarelo.“

„Ali ja sam siromašna i nisam se ništa učila.“

„Ti znaš barem čitati i pisati?“

„Da, ponešto.“

„Tad ćeš sve ostalo na brzo naučiti. Ja ću te poslati u Napulj u jedan zavod, kao što je poslao moj prijatelj Marinciju.“

„Ali vi ste sigurno luteran a ja sam kršćanka. Župnik nas nebi vjenčao.“

„Pa će nas načelnik vjenčati.“

„Ne, ne, to neide, to nebi imalo nikakova blagoslova.“

„Pa ćemo si od samoga otca pape izhoditi dozvolu.“

„O, to stoji mnogo novacah.“

„Ja ću sve platiti.“

„Ali . . .“ Anarela se najednoč nešto dosjeti i raztuži.

„Ti valjda nećeš?“

„Ja bih do duše rada, ali . . .“ Prve suze potekoše iz krasnih očijuh a lice joj se zarumeni.

„Šta ti je, drago moje diete? pitaše ju bojazljivo primiv ju za ruku.

„Ja sam već zaručena!“ i potegnuv se natrag pogleda ubogog signora zlovoljno, kao da je on tomu kriv. Dakako da ga je ova viest vrlo neugodno dirnula; on stajaše jedan trenutak zabunjen, nu osviestiv se na brzo.

„On je siromašan, jeli?“

„Da, mi smo ovdje svi skupa siromašni.“

„Ja ću ga učiniti bogatim, pa će mi on svoje pravo odstupiti.“

Taj predlog osokoli odmah Anarelu, da je veselo i smijuć se odvratila:

„Vi bi me odkupili! to je dobra misao, ali oprostite, da se smijem, jer mi se to zbilja smješno vidi.“

Sretan snubok nad tolikom prostodušnosti htjede da ju zagrli i poljubi, nu ona mu se izmakne i odlazeć primjeti, „kad budemo vjenčani! Pa još morate prije s mojom majkom govoriti!“

Tako bijaše to novo snublenje dovršeno, budući da je naravno bilo, da se majka neće protiviti tako bogatomu i uglednomu zetu.

* * *

Opet se sastadoše žene i djevojke na površju „Capo di monte“ i gledahu na daleko more; opet svjetiše sunce na čistom nebu i blistahu se tanki valovi na modrini vode, ali je ovaj put blistalo se i veselje u vatrenih očijuh i srca kucahu radostno.

Naravno, jerbo su barke tamo dole sve na bliže dolazile i već su premašile Masu i već skoro bile pod Kapri došle, da su se i vesla već opaziti mogla. Sada bje vrieme, da se dole sidje i povraćeni rodjaci odma kod mora dočekaju i pozdrave. I tako se požu-

riše sretne ženske na obalu pjevajuć i šaleć se poput jata šarenih pticah niz tu strmu pečinu.

Samo jedna ostade gore, Anarela, upiruć oči u barke, dok su kraju došle i muževi na kopno skočili. Činilo se joj u toj golemoj visini kao da čuje iz dola pozdrave i vesele uzklike i tad uzdrhta plaho i odbježi naglo kući.

Mylord sjedijaše idilički u liepoj brajdi pijuć svoj sladki Capri bianco, ali Anarela vratila se je okolo i unišla otraga u kuću, gdje se je sakrila u svoju sobicu. Ostavila je vrata samo prislonjena te je mogla kroz sredñju veću sobu tja van pred kuću vidjeti, a mogla je slutiti kako bi se stvari dogoditi mogle.

Dobrog pol sata vrebaše tako sama, kad joj na jednoč stane srce brže kucati; pošto je čula, da se približuju poznati joj koraci, premda jih nije često slušala.

Još koj časak i Francesko Karpucio stajaše u sobi, zasopljen i razvručen od naglog žudjenog hoda ogledajuć se širom po sobi.

„Anarelo!“ zvaše ju na tiho kao da ju moli, dočim je ona tresuć se kao u groznici sjedila u svom zakutku. Ali se ona neoglasuje i on se opet odputi k ulazu, budući da mu od vrta udarahu glasovi, a to bje Mylord sa Anarelinom materom, koja se udaljila a Englez sam kroz stube dolazio.

Mylord pozdravi povrativšeg se ribara ljubezno i blagohotno i ovaj mu se dostojnim štovanjem zahvali. Sliedeće na to razprave dovršiše se čudnovatom i naglom točnošću. Šta su oba muža govorili, toga nije Anarela čuti mogla, ali je vidjela, kako je jedva poslje jedne minute Francesko čvrstim mahom na brzo odpravio Engleza, da je Mylord natražke prieko stubah u bašću odletio.

Tako surovo postupanje Mylord nije zaslužio, budući da je njegovo susretanje bilo posve uljudno, te bi ga radi tako ljutog dogodjaja bila morala Anarela sažaliti. I ćutila je ona tu dužnost i htjela biti ozbiljnom; ali u zalud; ona se nemogaše nikako od smjeha uzdržati, jer bo joj se je taj prizor neodoljivo smješnim činio, kada je tako lagano odletio i sada se koprcao po zemlji i težkom mukom se opet na noge dizao. Ustajuć čistio si zaprljano odjelo dok se je napokon nesigurno grozećim se pogledom obazirao.

Šta je on i šta je ona mogla zato, da je to sve bilo tako čudnovato komično? U tom slučaju je ona mogla opaziti, da se ljubav prama njemu jošte nije duboko u srce uvrežila.

Još u smjehu pogledaše ona kršnog Franceska, i diviše se, kako da je on junački krasan bio u svojoj slavodobitnoj hrabrosti, u mirnom nu grozećem se držanju. Oči mu sipaše vatru divje i ljuto kao nikada, pa ipak se ga Anarela nebojaše više niti najmanje; usuprot, ćutila se je čudnovito sigurnom kao da je došao braniti ju od napastnika a ne progoniti njezinoga možebiti tajnog ljubovnika. Ona je slutila, da je on s tim neuljudnim činom mnogo bogatije platio njezin posjed, nego bi bila kupovna svota ugladjenoga signora. I stoga bješe ona ponosna i motriše vitka momka dvostrukom dopadnošću.

Jeli je Mylord možebiti isto tako slutio? Ili mu se u obće činjaše nedostojno upuštati se u kakovo hrvanje sa prostakom? Bilo kako mu drago, on je izčeznuo iz bašće, bez da je nadalje svoje mladje pravo na djevojku ustmeno ili činom tražio.

Anarela izadje zatim iz svoga skrivalca i stupi bez straha pred Franceska pruživ mu srdačno ruku te mu pokorno reče: „oprosti mi Francesko. On me je smutio; ali mi je sada mnogo milije da je tako.“

„Šta ti je milije?“ odvrati joj surovo bez da je pruženu mu ruku prihvatio.

„Da ću ipak sada biti tvoja. On me nezanima, makar da je ugledniji i bogatiji od tebe. Ti si mi ipak mnogo vredniji.“

To je izustila tiho i umiljato oboriv oči. Al dignuv ljubezno svoj pogled — prestraši se i potegne se natrag; jerbo ju je on mjerio neopisivo prezirnim licem, da se je sasvim izgubila i posve utamanjena zamuknula.

(Nastavit će se).

Grbavac od Grenoble-a.

Vojnička pripovjest po francezkomu.

(Nastavak).

III.

Odvažan i vatren duh nemože dugo mirovati. André nemogavši postignuti ljubovni cilj svoga srca nadvlada razborom svoju zdvojnost i umiren s te strane probudi mu se na novo ratoborni Davor. Vojni duh njegov zamrzio je na zanat svilarstva, osobito poslje smrti njegovih roditeljah i težio je onamo, gdje ga tielesna njegova mana nepripusti. Pa zašto je on proučio tolika djela najglasovitijih francezkih mjernikah; zašto je on kod prvoga učitelja mačevanja u Grenoble-u plaćao po pet franakah za sat da se nauči sabljom vješto mahati? Zar zato, da bude na krosnu svoje tkaonice umio bolje plesti? — Ne; uzprkos svojoj hudoj sreći i lošoj nepodobi zaključio je on da postane vojak.

Bez nade da će u republikanskoj vojsci dobiti oficirsku čast, odluči se kao prosti ratnik da sreću pokuša, ali i tu mu ucviliše dušu, kad ga seržan kod novačenja nehtjede u red vojnikah uvrstiti radi nedovoljne mjere, a Tambourmajor mu se u lice smijao, kad ga je pogledao.

Bilo je to godine 1796. Bonaparte postao je tada vrhovnim zapovjednikom vojske u Italiji. Njegovo ime letilo je po svoj Europi i sve oči obraćahu se k njemu, mnogim zemljam na strah i teret a jednoj na slavu i diku. Republikanska vojska još se nije bila digla, još je ležala po Savoji, jer je Bonaparte kao drugi Hanibal namjeravao prieko Alpah koraknuti i nogom stupiti na vrat poniženoj liepoj Italiji. Našemu nesretnomu junaku gorila je oduševljena pohlepa da stupi u red borilacah za francezku bojnu slavu. U blizini njegovoga rodnoga mjesta držana bje pregledba vojske i svaki čas se je očekivala invazija. Tisuće ljudih siliše uzhićenošću u vojnike, trgovački mladići, djelači, seljaci i svi bjehu primljeni. André jedini bje izključen, kao da nije vriedan proliti svoju krv za domovinu i doprinieti za njezino proslavljenje. U svojem očajanju skoči na noge junačke i odluči upravo se obratiti na samoga vrhovnoga vojskovodju. Svega se okanio, svojega krosna, svoje kućice, svoje drage prijateljske sestrice i ode u Nicu u glavni stan Napoleonov. Dugo je on švrljao po cestah grada sa molbenicom u džepu, dok mu dodje dobar čas, da ju uzmogne podnieti u ruke velikoga generala.

Napoleon bijaše u to vrieme mršav, blied mladi čovjek od 27 godinah. Nijedan od njegovih častnikah nemogaše slutiti, da će taj gingavi Korsikanac rušiti dinastije i prestolja i Europi zakone krojiti.

Pred njegovim hôtelom razgovarajuć se s mnogo osobah, opazi njegovo sokolovo oko našega grbu, kako se uz stienu vuče da se približi. André stupi polagano bliže što je medju prisutnimi sumnju probudilo, da što zloga namjerava i htjedoše ga uhititi.

„Ne, Berthier“ reče Napoleon, „pitaj ga što on želi.“

Ljubimac častnik primi iz rukuh Andréovih izpravu i preda ju generalu.

„Čitaj na glas“ — reče Napoleon složiv ruke po svom običaju otraga.

Berthier pročita sljedeće:

„Generale talijanske vojske!

Prva moja rieč glasi: oprostite mojoj smielosti! moja druga: posluhnite me!

Ja sam rodom iz Grenoble-a i rad bih išao u vojnike. Sve knjige o vojnoj taktiki pročitao sam; od mladosti bijahu mi najmilija študija o artileriji i mačevanju. Već tri godine uzalud nastojim da budem primljen u vojsku: Kao oficir nemogu biti namješten, ali niti u red vojnikah me neprimaju radi moje tielesne nesavršenosti; nu moje oko je zdravo i jake su mi mišice a srce mi je uzhićeno za

bojnom slavom a bez toga je i najveća ljudina — Automat. Negovorim tako da se hvalim nego da se branim.

Generale, dopustite mi da smijem sliediti vašu slavnu vojsku. Ako nemogu biti barjaktar a vi mi dajte pušku, ako pušku nebudem mogao nositi znati ću nabijati i paliti topove. Poklonite mi tu milost i dok budem dihao moći ćete se služiti mojom vjernosti i zahvalnosti. Gustav Andrè."

Berthier složiv opet list i pogledav molitelja nasmjehne se na glas, ali Napoleon ostade ozbiljan; on nije sudio ljude po vanjštini nego po svojstvih duševnih. U tom grbavom čovjeku mogu biti tajne sile i nerazvite krieposti i on može veća junačka djela izvesti nego mnogi od onih čilih i veselih momakah, koji sliede francezku trobojnicu.

„Gradjanine André, kako bi mi to mogli znati, da li je to sve istina što vi tu velite? kakovih dokazah bi mi mogli imati o vašoj vojničkoj vještini i jeli bi vi znali mačem zamahnuti? Ob ovom bi baš mogli odma se osvjedočiti. Monsieur Janin!" okrene se k svomu poboćniku „dajte donesite ona dva mača i stavite vašu vještinu nasuprot ovomu malomu gradjaninu."

Generali se svi nasmjehnu poznavši ćud Napoleonovu, da on znade i šalu ljubiti, a Janin strašni mačilac bje u dnu duše uvriedjen, da se mora stakvim kukavnim polutanom boriti i s toga odluči, da će toga hvastalca opaliti da će si koj mjesec danah svoje brazgotine krpiti.

Mač krasnog momka zvizdnu iz nad glave grbavca dok se ovaj korak natrag na mjesto pregne. Oči se zakrese André-u i nježno lice zažari, svaka žilica mu zaigra te uz njegovu vještinu i žilavost kao da izčezuje nakazna njegova spodoba.

„Vivat!" povikne Berthier „Janine čuvajte vaš lovor vienac!"

Ali Janin bijaše čovjek od mača i u svom ponosu maše on ljuto sabljom da se je André oznojio braneć se od udaracah, koje Janin naporom mačilačkih varkah na njega sipa. Al gle, André potegne mačem po strani pa udari i po glavi, a rad toga pun jada i ljutine da se osveti sjeće Janin razjareno desno i lievo kao da će maloga uništiti. Nu badava! Vještina grbavoga momka bje dokazana i junački liepi hrvač bje razoružan.

Napoleon se obrati k svojim oficirom. „Moja gospodo! nemojmo nikad ljude prenaglo suditi po samoj vanjštini. Evo nam novoga dokaza kako može vještina i junačko srce naravne pogrieške izravnati. Ja sam se danas opet nješto naučio i vjerujem da je oduševlenje gradjanina André-a istinito, dapače da ga je narav upravo stvorila za vojnika.

On neka bude zastavnik a mač, što ga znade toli vješto rabiti neka mu bude oružjem.

IV.

Republikanska vojska počela se je kretati prama sjeveru Italije. U prvih okršajih sa Austrijanci nije André imao prilike da se odlikuje, dapače su ga njegovi vršnjaci progonili sa raznimi dosjetkami, a stariji častnici se niti neobzirahu na njega. Istom kod glasovite sgode na mostu od Lodi-a osvjetlao si je lice grbavac od Grenoble-a — u takovoj mjeri, da je svaki podsmjeh i ruglo za vazda utamanjeno bilo.

„Berthier, tko je bio onaj mladić koga sam kod početka bitke sa zastavom na mostu opazio i kako je više neprijateljah okol sebe smlatio?" pitaše Bonaparte kad je po dovršenom poslu sjedio u svom šatoru i popisivao imena onih, koji su se odlikovali.

„Neznam, Generale, ako vi nemislite onoga grbavoga mladića, koj ako se još sjećate u Nici tako hrabro se ogledao sa vašim adjutantom Janinom; ali ako se nevaram, tad je to momče mrtvo."

„Da, sjećam se! — mrtav da je? — o, to mi je vrlo žao; taj čovjek imao je srce kao lav; ali sudbina, Berthier, — proti tomu nemože nitko ništa."

(Svršit će se).

Feuilleton.

Glasoviti slikar Eugène Delacroix objedovao je jednoč kod pokojnoga barona James Rotschilda i pod cielim objedom motrio je pozorno obraz kuće domaćine, da se je ovomu to čudno vidjelo, te je poslje Dinera pitao umjetnika, s kakovog uzroka da ga je tako osobito gledao. Delacroix mu odgovori, da već više mjesecih traži po cielom Parizu model za jednu prosjačku figuru, koju bi želio upotrebiti za njegovu najnoviju sliku, pa da je dosta čudnovato takovu glavu odkrio u najbôgatijeg gavana, upravo kako si ju je želio. „Kako je to šteta, da gospodin baron, ako ne baš prosjak, a ono da je bar čovjek, koga bi mogao najmiti za model.“ Rotschild mu na to odgovori, da je on od vajkada naučen za liepe umjetnosti mnogo žrtvovati i da je pripravan doći u njegovu djelaonicu u svrhu, da mu sjedi za model.

Tako se je dogodilo, da se je mogao vidjeti „Rotschild kao prosjak.“ Delacroix mu je obukao u atelieru prikladno odjelo i u ruke dao dugačku batinu te tako ga postavio, kao da se počiva na stubah rimskog hrama. Mladi jedan umjetnik, prijatelj i učenik velikoga meštra, došav k njemu, bijaše presenećen i čestitaše mu, da je napokon ipak našao dugo traženi obraz. Misleći da je toga prosjaka negdje na ulici ugrabio utisne nepomično sjedećem siromaku potajno jedan napoleondor u ruku. Rotschild se zahvali i spravi taj novac, nu odma kako je ovaj otišao, upita se kod Delacroix-a o tom dobroćudnom darovatelju. Taj mladi čovjek bio je dosta ubog, življaše većim dielom od poučavanja i nastojaše tek o tom, da se podpuno naobrazi, dok si sredstva nabavi, koja mu manjkahu. Rotschild si zabilježi ime i stan njegov.

Taj mladi čovjek dobi za kratko vrieme jeduo pismo, u kom mu se piše, da svako dobročinstvo nosi dobre kamate i da kamati na onaj milostivo udieljeni napoleondor leže slučajno u komptoaru Rotschildovu, odkuda si jih on može odnieti u svoti od — deset tisućah franakah.

Zanimivo juristično pitanje. U jednoj dolini kod Basela je veliki dio šume sa jednog briega omaknuo se i dole na jednoj livadi ustavio. Šumska stabla stoje tako liepo ravno, kao da su tamo narasla. Sada se je porodila pravda, da li taj novi komad šume spada na prijašnjega vlastnika, ili na posjednika livade, koj je tako iznenada dobio na svom polju taj dar? —

„Aletheia“ grčke novine javljaju, da je u Ateni za kratko vrieme umrlo 6000 ljudih na tifoidičkoj groznici i da je tek sada prestala ta pošast. „Levant Herald“ piše, da su napokon zastupnici grada uvidjeli, da nije dosta, ako se koj grad poljepšava samo liepimi sgradami, nego da je mnogo potrebnije pučanstvu dobra voda i dobro razdieljeni i vješto izvedeni kanali. Pomanjkanje ovih obih uvjetah za zdravlje svakog većeg grada krivo je, da u Ateni uzprkos krasnom i bistrom zraku tako grozno haraju epidemičke bolesti. Mi imamo u Zagrebu zdravu vodu i dobar zrak, ali i naša kanalizacija je još dosta loša i s toga je u najnovije vrieme naše zastupstvo zaključilo ovo pitanje temeljito riešiti.

Neznanstvo izpričuje. Seljakinja iz nekog malog normandijskog sela dodje k župniku, da se potuži, jer joj sin nebude pripušten k pričesti.

„Šta ćete“‘ odgovori župnik, „ta vaš sin nezna niti prve rieči iz katekizma, ja sam ga pitao, koj dan je naš gospodin Isukrst umro, a on mi nije znao odgovoriti.“

„Ej gospodine župniče,“ reče žena, „mi na selu nečitamo novinah, ja nisam ni znala, da je bolestan bio.“

U Kupeu. U jednom kupeu sastanu se dvie gospodje i jedan mladi gospodin. Putujuć spoznadu se obe gospodje, te zametnu vrlo živahan razgovor; mladi gospodin stisne se u svoj kut, sa namjerom, da će spavati, nu brbljanje njegovih suputnicah nedopusti mu toga. Doskora zaidju u jedan tunel i gusta tmina zavlada u kupeu. Taj čas upotrebi naš mladi gospodin i poljubi srdačno svoju vlastitu ruku. Izašav na svjetlo nepogleda već jedna gospodja druge, i na cielom još dugom putu, neprogovori nijedna ni riečce, misleć svaka, da se je druga ljubila sa mladim suputnikom.

Neka dobro stojeća udova u Beču drži si malog psa, da dieli š njom samoću. Prije godinu dana izgubi se paščе. Gospodja obznani to u novinah i obeča onomu, koj ga nadje nagradu od pet forintih. Još isti dan donese joj mezimca neki čovjek srednje dobe i primi zahvalno svoju nagradu. Nepotraje dugo, i opet nestane psa, i opet obznani to udova u novinah obečav istu nagradu za povratak njegov, a isti onaj čovjek donese joj ga. To se opetovalo u roku od četvrt godine, četiri krat. Nedavno dobije ona list, komu bijahu priložene četiri petice. U listu zahvaljuje joj se na zajmu, onaj čovjek, koj joj je svaki krat psa našao, i priznaje, da ga je nalazeć se u velikoj nuždi, sam ukrao, i tako si pomogao, a buduć mu se stanje poboljšalo, vraća joj novac što mu ga je dala.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 28. Tečaj I.

Kupljivo srce.

Novela
od
Ivana Hofmana.

(Nastavak).

Iza duge, mučne stanke nasmije se on grozno i gnjevnim glasom joj reče:

„Pa zar ti još misliš, da ću te ja uzeti, ti luda deklo? kad ti možeš tvoje ljubovnike mienjati kao oprave — meni netreba tvoje ljubavi, kojom si već pazarila. Što je prodajno, to je onoga, koj više platiti može. Hodi tamo k tvomu kukavnomu dečku, njegova si; on te je kupio. Ja neću o tebi ništa da znam na sve vieke. Ali jao si ga i tebi i njemu, kad vas moje oči zagledaju budi gdjegod zajedno!“

Možebiti da je Anarela ćutila nešto o tajnom protislovju, što ga naziraše u posljednih grozećih riećih i u hladnokrvnoj odreki i tu joj sjevne nada, da će ga napokon ipak ublažiti. Stojeć pred njim digne ruke i suznim očima reče tužno.

„O Francesko!“

Ali on odrine drhćuću djevojku, okrene se naglo i otidje.

Anarela ostade sama i nemiče se s mjesta; ruke joj se sruše i suze usahnu. Dugo je premišljavala strašan taj dogodjaj. Napokon reče sama sebi na glas: „On ima pravo.“

Zatim sjedne opet u krosnište da radi, ali pjevati nemogaše više.

Malo kasnije dodje k njoj jedan dječak sa kratkim pismom od signora Giorgia, koj ju moljaše, da bi se s njim sastala u njegovoj gostioni u Kapri-u.

Kao da ju je zmija ujela skoči i na siromaka mladića izlije sav svoj gnjev. „Neću da o njem ista čujem, on me je unesrećio, jer me kupit htjede, čim me je grdno osramotio, pa me rad njega sada moj ljubovnik bježi i prezire. Reci mu, da je to ružno kad bogat čovjek nastoji siromašnijemu odmamiti djevojku i neka nemisli, da bi se dala prodati kao roba, pa da zbilja i Francesko dopusti o tom rieč povesti. U ostalom reci mu i to, da se neka čuva od Franceska, koj mu je tako kivan da nebi dobro bilo, kad bi se s njim opet sastao. Ja pako neću da toga Engleza opet vidim, jerbo ga mrzim iz sve duše, pa imam i pravo k tomu.“

Timi riečmi odpravi ona uplašenoga dječaka, koj od svega toga čudnovatoga govora nije ništa razumio, nego si nekoje krepčije izreke pomno upilio u glavu, da jih svomu naložniku izruči.

Kad se je Anarela tako od srca ne samo očitovala o dostojanstvu i poštenju kupljivih predmetah, nego i potajni gnjev i srčbu nekom vještinom na odsutnoga grieśnika preniela, ćutila je, da joj je odlanulo kod duše. Ujedno je čvrsto odlučila da uzprkos svemu tomu što se je dogodiio ona na svaki način i nadalje bude gojila ljubav prama Francesku dok joj

bude za rukom pošlo njegov pravedni jad nadvladati i umiriti. U tu svrhu činilo joj se je najprobitačnije gojiti prvu ljubav, a svu mržnju obratiti proti odpravljenomu nuzljubu.

„Kolika to bezobraznost!“ mrmljaše ljutito. „Ja da dodjem k njemu! Tko je to ikad vidio ili čuo, da djevojka ide za mužem? Zar sam ja njega prije tražila da me oženi? zar se nije on meni narivavao? Pa sada zahtjeva on to od mene? Ne, pravi snubok treba da dodje k svojoj nevjesti, da ju izprosi i odvede a ne protivno.“

Za potvrdu tih sretno zamišljenih životnih propisah ostavila je na brzo kuću i nejaviv se materi, te odtrči upravo ravnim putem na posjed Franceska Karpucija, nešto na strani od gradića. Velikim zadovoljstvom motriše tuj krasne stare uljike i vinovu lozu, koja se je od stabla do stabla plela, a oko kuće bujno polje sa indičkimi smokvami i izvrstnimi narančami. U kući bijaše dašto i ovo i ono za pospremiti i počistiti, k čemu je trebalo rukuh marljive domačice. Ljubeznom sućuti pregledavaše Anarela sve posude, kao da u njih pozdravlja same nove prijatelje.

Kuća bje prazna, ali otraga nadje staroga Giusepa naslonjena na stup, kao da se sunča. Ali kad mu se približi, činjaše joj se kao da je snužden i žalostan i slabo razveseljen sretnim došašćem svoga sina.

On joj netajiše uzrok sovje tuge: Francesko se je očitovao, da mora na dugo, vrlo dugo vrieme ostaviti otok i da će već sutrašnjim brodom odputovati u Napulj. Kad je Anarela na ovu za nju strašnu viest ljuto zaplakala, tad je starac pokušao da ju najsrdačnije tješi i stao nemilo koriti svoga sina radi njegove kaznive nevjere, a tu je ona opazila, da Francesko o svemu dogodjaju nije otcu ništa javio, nego mirno i ponosno na se uzeo svu krivnju.

Vrhu toga se ona tako zastidi, da nije dulje mogla ostati kod staroga njegovog otca, nego na brzo tužnim oproštajem odbježala.

Kod odlazka kroz kuću reče svemu žalostni s bogom i tom sgodom padnu joj slučajno oči na jedan stolak u kutu, na kom ležaše krasno izradjen nakit od koraljah sa parom velikih naušnicah od suhoga zlata, šarenim rubcem za glavu od težke svile i srebrnom strelicom za kosu.

To sve bje njoj namjenjeno! — Ali se ona neufaše ništa niti dodirnuti nego se plahim pogledom po strani odšulja.

Sajmovna ladja ležaše u luci pripravna za odlazak. Velike košare i pune vreće zauzimaše veći dio prostora, samo na prednjoj strani otvorenoga brodića posjedoše putnici na drvenih klupah. Medju njimi sjedijaše nešto na kraju Francesko Karpuci sam upiruć oči zlovoljno u pod i neobziruć se na ostale suputnike. Bijahu to njemu nepoznati ljudi iz doljnje Kapre.

Ipak jednom digne glavu i u taj hip skoči lagano jedna djevojka u ladju, snažna, vitka, liepog lica i bistrih očijuh a kosa joj prkosno prieko čela visjaše — to bje na njegovo začudjenje Anarela.

Sasvim mirno dodje do njega, pozdravi ga tiho i skrušeno bez da se je usudila u oči mu pogledati i sjedne šuteć kraj njega.

„Odkuda si ti došla?“ pitaše ju presenećen da mu je glas bio manje osoran nego bi bio mogao biti.

„Od kuće,“ odgovori mu na tiho.

„Pa kuda si naumila?“

„Ja sama neznam, Kuda ćeš ti?“

„To tebe nije briga! kako vidiš za sada u Napulj.“

„Tad idem i ja tamo. Ja ću te sprovoditi.“

„Zar ti misliš da ja nebi sam znao pogoditi svojim putem?“

„Hoću samo da te uvjerim kako te ljubim.“

„Meni nije ni malo stalo do toga, pa ti ja i tako nebih vjerovao.“

„Mogla bi te snaći kakova nesreća ili bolest, pa bi te ja dvorila i čuvala.“

„A tvoja majka?“

„Neću da budem više kod nje, ona me nije znala štititi od onoga Engleza. A šta će pak tvoj stari otac . . .?“

Francesko neodgovori joj ništa nego se okrene baciv oči na valove i tako se držaše dok se je ladja odtisnula i lagano zibala u veseloj vožnji.

Anarela se je prvi krat na moru vozila i doskora joj bje mučno usljed kotrljanja većih valovah i u toj bolnoj slaboći nasloni si glavicu na rame njegovo. U svom prkosu htjede se on odmaknuti, da se ukloni njezinoj povjerljivosti, al joj opazi probliedjeno lice i mutne oči te ostade sjedeć i pokrije joj pleča i glavu svojom kabanicom negledeć ju dalje. Anarela se umiri i kao da je zaspala, a Francesko sjedijaše tiho kao da je od drva, premda mu je srce naglije udaralo nego obično.

* * *

Vanredno brzom vožnjom prispje ladja na Molo od Napulja. Francesko naprti si svoju škrinju i izadje bez da se je ogledao; Anarela sliediše ga svojom prtljagom u ruci. Idjaše uz njega strpljivo dok dodjoše u ljudsku stisku i viku u luci, pa kad joj to bijaše već opasno, pridruži se bliže do njega. On stane i pogleda ju strogo pitajuć:

„Pa kuda ćeš ti sada?“

„S tobom, kud ti podješ,“ odgovori mu hladnokrvno.

Htjede mu se opet da srdito odgovori, nu ipak mu se nije dalo kao prije, te joj kratko odvrati.

„Ja imam ovdje jednu tetku, kod koje ću prenoćiti do sutra. Ali šta bi ti ondje? tebe ona nepozna.“

„Ona me neće odtjerati ako je iz Anakaprije. Ja ću joj raditi i pomagati.“

„Meni je pravo, ako te primi za služkinju; muž joj je umro a ima mnogo djece.“

Tako su oba išli kroz tamne i zaprljane ulice, u kojih se je Anarela sve više nevoljnom ćutila, dok su napokon došli u gorostasnu jednu kuću i prieko bezkonačnih stubah gazili, koje joj se još više činjahu nego one kamenite u pečini od Anakaprije. U četvrtom katu povuče Francesko za jedan konopac na vratih, na što nekakvo potrto zvonce zazvekne uz kriku mnogih djećinskih grlah i tu jim otvori vrata jedna žena, jošte dosta mlada nu prije dobe ostarjela, žuta i zapuštena. Ona pozdravi svoga nećaka, nu bez ikakve srdačnosti.

„Evo jedne djevojke iz Anakaprije,“ reče on „koja si traži službu u gradu. Budi joj na ruku, ili možda treba tebi služkinje?“

Ove rieči zarezaše duboko u srce Anarelino, nu ona junački uzdrža suze i pogleda upravo u oči gospoje.

Ali ova ju tako mrko pogleda motriv taj liepi mladi stvor i reče joj, da bi pametnije za nju bilo, da je ostala doma na svom otoku.

„To isto sam joj i ja rekao,“ odgovori Francesko. Anarelin nježni moleći pogled padne na njega, na što se on čudnovatom brzinom odvrati. Gospoja pošalje ju u drugu sobu k djeci i ostade na samu svojim nećakom.

Tu stajaše sada ta strana djevojka u velikoj pustoj i nečistoj sobi, a krika i vika od petero zamusane djece razlegala se za oglušiti. Htjede se s njima umiljato pozdraviti i igrati, ali ta djeca izgledahu tako drzovito i lukavo kao da to nisu prava djeca i odma otvoriše svoje poznanstvo s njom, da su joj svakojaki prkos činili i kesili se. Raztužena odvrati se od njih i pristupi do prozora da gleda u neprijaznu od dima maglovitu ulicu, čekajuć dok Francesko dodje.

Ali njega neima, nego gospa dodje sama i reče joj u kratko:

„Ti možeš ovu noć ovdje prespati; on ima drugdje stan, a sutra ćemo već vidjeti što dalje. On me je molio da se pobrinem da te opet u Kapri odpravim. Tebi se valjda takodjer neće ovdje dopasti.“

„Doista ne,“ odvrati joj otvoreno. „Ali kada će se on opet vratiti?“

Gospa stisne s rameni. „Bog zna kada će se rat svršiti.“

Anarela pogleda uplašeno. „Rat? — zar on ide u rat?“

„Zar ti to neznaš? Da! on je otišao u Garibaldiance. Pa kad budu našega liepoga kralja božjom pomoćju otjerali do biesa, tad će moj nećak, ako ga prije neustriele doći valjda natrag, to jest ako nebi volio poći u Rim i tamo ostati sa slavnim Garibaldijem.“

Anarela probliedi. „Pa zar neće sutra još jedankrat simo doći da nas vidi?“ prosbori plašljivo.

*

„Ne, jerbo će sutra iza rana odputovati s vojskom.“

„Tada u istinu neće više o meni da znade!“ jecaše u suzah puna očajanosti.

Gospa se nasmije. „Ti si možebiti zaljubljena u njega?“ i sva djeca udariše u smjeh i veselje.

„Jesam,“ odgovori joj „i mi smo već zaručeni.“ Na to joj iskreno izpripovjedaše sve, a gospoja se još i dalje smijaše.

„Ja upravo neznam, tko je ovdje veća budala, ti ili ludi Francesko. S njim sad više neima ništa, on je otišao i ti ga sjegurno više nećeš nikada dobiti. Ali ti imaš još vremena da se opametiš. Ako ti ja mogu savjetovati a ti se mirno vrati u Kapri i uzmi tvoga Engleza, pa kad budeš jednom bogata gospoja, tad se sjeti koj put i na jednu sirotu ženu sa petero gladne djece u Napulju. Ili ako ti se hoće ovdje ostati — dobiti ćeš deset muževah mjesto toga jednoga . . . u kratko: Franceska si slobodno izbij iz glave, taj će si i drugdje naći djevojku.“

Anarelu je taj razgovor ogorčio i srdito joj odvrati:

„To nije istina, on neće nikad druge djevojke tražiti, jerbo ja znam da me iskreno ljubi; zašto bi on inače bio tako razjaren radi toga što sam htjela drugomu ruku pružiti? Pa ja znam šta on hoće: on hoće da me prokuša, da li sam mu u istinu vjerna ako je i udaljen i ako se razljućenim kaže.

A ja neću niti onoga Engleza niti onih deset muževah u Napulju; ja idem natrag u Anakapriu k staromu Giusepu i tamo ću čekati dok Francesko opet natrag dodje. On se mora vratiti. Veli se, da nijedan, koj je rodjen u Kapriji, nemože za uvjek ostati u tudjini i na kopnu. A kad kući dodje, naći će svoj dom i cielo gospodarstvo u najboljem redu, zato ću se ja već brinuti.“

Tako govoraše Anarela. Gospa kimaše glavom a mala djeca joj se rugahu. Ali svi neznadoše ništa na to reći, budući da su jim sve misli te tudje djevojke bile nerazumljive i nikakovog odgovora vriedne. I tako je ona samo kroz noć ostala u Napulju.

* * *

Staromu Giusepu Karpuciju nastadoše zlatni dani. Njemu se nije više trebalo tužiti na njegovu rastuću slabinu, jerbo mu je Anarela postala sve, rukom i nogom, okom, uhom. Noć je prenoćila kod svoje majke, a cieli dan od jutra do mraka bijaše kod starca, da ju nikad više nijedan strani gost u krčmi vidio nije, usljed česa je do skora gostiona izgubila svaku privlačivost i svoj prijašni glas. Ali kad je mudra majka računala, tad je uvidila, da je i u tom kratkom vremenu cvatnje njezine krčme veću korist postigla, nego što joj bijaše obično dohodak ciele godine i sav trud ženske radnje.

Anarela je staroga Giusepu cieli dan njegovala i tiha jesen njegovog života činila mu se milijom nego proljetni dani njegove kriepke mladosti. Ona mu je znala najljepše sunčano mjestance naći, a kad se na nebu pokazahu zimski sivi oblaci od Solara prama njihovom kraju i sjever oštrije od mora propuhavao, tad se je ona brinula za tople gunje i uglevje za ogriev. Tako je starac zadovoljan posve zaboravio da plače radi odsutnoga svoga sina.

Ali je ona još i više činila. Ona preuze vladu i u vrtu i u polju; ona je najmila težake za berbu i za svu radnju oko šire, pa kad je zima nastala i mlado ljeto došlo, ona je marljivo nastojala oko toga, da se je uljika u redu spravila; činilo se da osobiti blagoslov na njezinom gospodarstvu počiva, jer jošte nikada nije žetva svega bila toli rodna kao ove godine. Uz to je ona pomoćju stare službkinje sama obrala množinu zrelih narančah.

Na dane kad nebje vanjskog posla, ona je svu kuću, pokućtvo i posudje bezobzirno prevrnula i na novo uredila, da nije bilo za prepoznati; sve je zadobilo prijazno i pitomo lice. Samo jedno mjesto bijaše u kući, u koje nije dirnula, a to bje onaj stari stolak u kutu, na kom ležahu nesudjeni ženitbeni pokloni. Na onom zlatu i koraljah nakupila se je već bila prašina da se nije niti više poznalo i da nitko nebi bio mogao slutiti, kakove dragocienosti da su tu sakrivene.

Tako se je približio mjesec veljača i s prvim pojavom mladog proljeća raznio se je radostni glas prieko cielih apeninskih pokra-

jinah tja do najsiromašnijih kolibah dalekog gradića na hrbtu briega „Monte Solaro“: Gaeta da je pala — Viktor Emanuel da će od sada nositi krunu cielokupne Italije!

Slavodobitnomu vladaocu uzkliknuo je i miroljubivi otok Kapri.

Gaeta je pala, i krvavomu ratu bje kraj! I Anarelino srce radovalo se je tomu. „Vrieme skušnje je minulo a ti si uztrajala“ — reče sama sebi zadovoljno.

Rat bje svršen, ali Francesko Karpuci se nevraća. Mučni nemir trapiše Anarelu i svakim danom ginuše joj sladka nada. Kad god bi koja barka iz Napulja prispjela, došla je ona na „Capo di Monte“ i čekaše dok je tko od mora gore došao. Višeputah se je sjetila onog dana, kad je prvi krat vidjela svoga zaručnika putovati u daljinu — i sada nemogaše pojmiti svoju tadašnju nehajnost, dočim joj sada plamtiše srce u neopisivoj žudnji.

Jednog dana sretne se tamo svojom starom prijateljicom Konstancielom, sretnom suprugom Karlucijevom.

„Francesko ti nebude više došao, a i kako bi? ti si ga strašno uvriedila, pa šta si učinila da taj grieh opereš? Da ga ti sada ipak želiš uzeti, poslje kako je on svoga nuzljuba protjerao, to još nije njemu nikakovo zadovoljstvo za staru tvoju nevjeru. Takovoga šta nijedan mužkarac nemože da zaboravi, koj do sebe što drži. Tako me je moj Karlucio naučio; i on bi bio odviše ponosit da se jednostavno vrati, reče mi.“

Posve skrušeno odvrati joj jecajuć Anarela. „Ta ja nemogu da idem po njega. Ja nemogu za njim da trčim kao pseto, da prosjačim. Zar da mu se na silu narivavam kao zločesta roba, koju želimo u svaku cienu da prodamo? Ne! neću da se još jednom predstavim robom. Ja ću ga čekati, dok budem živa, ali ako on sam nedodje do mene i da mi oprosti, tada se nećemo nikad sastati.“

„Pa ćeš ti bez muža da ostaneš?“

„Da!“

Konstanciela odhrli do svoga muža, koj je upravo od mora dolazio, a Anarela otidje prvi krat posve smrvljena kući i reče staromu Giusepu tužnim glasom:

„Neće biti nikad ništa s Franceskom i s menom.“

„Ja ću mu pisati“ reče starac pogladiv joj bujnu kosu svojom omršavljenom rukom i batriveć ju, „pisati ću mu da se neka vrati i da ga ti očekivaš.“

„To neće ništa koristiti; ja ipak nemogu moju krivnju izpraviti, makar se i kajem radi nevjere. Kako bi on mogao opet svoje srce meni otvoriti?“

„Zar ti nisi sada tim više potvrdila vjernost i ljubav prama njemu bez da je on to zahtjevao ili očekivao? Mene bi to zadovoljilo.“

„Ali on je odviše ponosit i prkosan i zato ga ja tim većma ljubim, nu niti on nebi radi toga smio mene preziranjem odbijati. Ja sam sve ovo učinila u kući i na polju iz iskrene privrženosti i veseljem, više nemogu ništa činiti da si zaslužim njegovu ljubav.“

Starac već nije znao kako da sirotu tješi i Anarela izgubi svu nadu.

„Nisam ništa drugoga niti zaslužila!“ reče si sama razcviljenim srcem — „To ti je sada kazan da nemožeš više popraviti ono što si sakrivila!“

* * *

Drugo jutro došao je sudbeni pristav od Anakaprije žalostnom vjesti za staroga Giusepu i za mladu njegovu njegovateljicu.

„Nesmijem da vam zatajim“ reče ozbiljno. „Vaš sin je kod Gaete težko ranjen. Jedna mu je ruka smrvljena i pišu mi, da je njegov položaj opasan i da ima malo nade da će preboljeti zimljicu. On leži u Formiu, pa ako mu želite što poručiti ili čim god pripomoći za bolju njegu, to ću vam ja rado ići na ruku. Žao bi mi bilo za hrabrog Franceska, vrlo žao. Ali došlo što mu drago, neka vas tješi ta misao, da je kao pravi rodoljub vojevao i da trpi junački za svoju domovinu. Eviva l' Italia!“

(Nastavit će se).

Grbavac od Grenoble-a.

Vojnička pripovjest po francezkomu.

(Konac).

ndré nije umro. Kad je on prieko mosta prodro — sruši se od silnoga napora i gubitka krvi na jednu hrpu mrtvih neprijateljah. Tamo ga nadjoše sa barjakom u grčevito stisnutoj ruki; kapa mu bje s glave spala a lice pocrnilo od baruta i dima. Digoše ga, i razgledaše mu rane. Za kratko se oporavi i nastavi službu kao poručnik.

U Egipat sliedio je mladi junak Napoleona, da tamo u zemlji Faraonah i piramidah pomogne pobjediti dušmane i zatim ga opet bojna slava po Europi pratila preko Alpah, sv. Gotharda, gdje je svuda svojim junačtvom širio oduševljenje okol sebe, kao što opet veliki general uplivao na cielu vojsku. On se je borio kod Marenga, sudjelovao kod Austerlitza. U Jeni ga je sam car imenovao za pukovnika. Posljednja njegova bitka bijaše kod Wagrama pod zidinami Beča.

Umukoše topovi na Dunavu i Aliirani udariše natrag.

„Kakvoga oficira nose eno tamo?“ zapita Napoleon jednoga od glavne pratnje.

„To je pukovnik Andrè, vaše veličanstvo.“

„Šta? onaj lav od Grenoble-a? Ufam se da nije pogibeljno ranjen?“ i odjaši u skok do njega. Živahnim „Vive l'Empereur!“ pozdraviše ga klicajući vojnici i kad je ranjeni opazio, da ga Napoleon motri, reče mu slabim glasom:

„Ostaj sbogom, moj generale i care! Lodi, Epigat, Marengo, Austerlitz, Wagram — svuda sam bio — a sada umirem — gdje sam si uvjek želio — na bojnom polju.“

„I u naručaju pobjedonosne slave“ primjeti Napoleon „hvala vam, Andrè; Francezka vam je blagodarna za čine, koje ste joj posvetili. Ako umrete — biti će vam dična uspomena, ako ostanete živ — biti ćete Generalom brigade!“

I car ode na drugi kraj ratišta.

V.

Nekoliko tjednah poslje bitke vagramske sjedila je u četvrtom spratu uzke jedne kuće u Grenoble-u mlada djevojka i pozorno čitaše u novinah.

Novine bile su stare i već zaprljane, inače nebi bile došle u ruke sirote djevojke, kojoj je jedan franak već bio velik novac. Djevojka bje čisto i snažno odjevena, soba priprosta nu uredna. Citavo pokučtvo sastojalo se iz stola, ormara i dva stolca, nješto cvieća na prozoru i kod kamina jedan Agnus dei od porculana.

Težko bje prepoznati u tom bliedom licu liepu, sada osiromašenu Priscilu Mignon. Obiteljska nesreća spravila ju je u takov žalostan položaj; ostala je neudata i živila je od svoje mučne zasluge.

„Koliko je tu ljudih opet palo i skoro sami častnici, valjda će biti vojnici drugdje bilježeni — al gle! — kakovo je to ime? pukovnik Andrè, na ratištu imenovan za generala — nu težko ranjen . . . . kako sam ja tako luda mogla biti i časak samo pomisliti, da je Gustav, moj dragi brat — taj pukovnik i general?“

Novine padnu iz rukuh siromašnoj švelji i oči joj se zasviete, dočim si nastavi:

„Srce mi glasno kuca — da nije možebiti ipak to on? Moj prijatelj na životu i glasoviti častnik! Ne, ne, nesmijem niti pomisliti na to. Moje djelo je gotovo, moram sada gledati da ga prodam.“

Otare si suze i prodje da unovči trud težkih danah i noćih. Dodje u blizinu crkve gdje joj je Andrè kao dječak osobitim oduševlenjem pokazao spomenik velikoga junaka. Misa bje svršena i nešto malo pobožnih izlaziše iz crkve, a vani vodiše sluga u bogatoj livreji konja gore dole, po čem je sudila siromašna djevojka da je gospodar valjda još u hramu. Priscila pristupi od znatiželjnosti u crkvu i njezina se pozornost odma obrati na

osobu kod prodikaonice. Taj strani bijaše u uniformi sa zlatnimi epauleti i redovi na prsiuh i stajaše pred grobom velikoga Bayarda i nepomično gledaše njegov kip. Premda nizkog stasa i nešto nagrdjen izgledaše dostojanstveno; lasi crne i lice od sunca zaženo, nu plemenitog izraza.

Djevojka stajaše ne daleko zaslonjena jednim pilovom i motreć stranoga obuze ju čudno čuvstvo i kao da ju srhi prolaze.

„Neznam, da li sanjam — ta sličnost — ali to on nemože biti! Tko je onaj gospodin tamo?“ upita sakristana. „Recite mi molim vas!“

„Što vas briga? nebunite generala! bolje će biti ako se udaljite.“

„General je?“

„Da, General, dakako; on je caru pomogao kod posljednje bitke kod Wagrama pobjediti. Istom je jučer ovamo došao; Grenoble je njegovo rodno mjesto; on se zove André.“

Priscila, dosad još u dvojbi — bje na jednoč osvjedočena, da se nije prevarila. To uvjerenje ju tako svlada, da je oniemila, da niti koraka nije mogla dalje nego skoro onesvješćena padne u jednu klupu, gdje ju je zvonar podupro, dok se je opet ohrabrila. Sa čuvstvi, koja se nedadu opisati naglila je, da brže doma dodje i neizrecivoj radosti se pusti u svojoj samotnoj sobici.

General André vratio se je nedavno u svoj rodni grad. Rane njegove zacieliše mu i njegovi zemljaci prirediše junaku od Jene, Wagrama sjajni doček. Njemu u slavu dadoše veliki banket i kada je prvi krat stupio u kazalište, sav se digne parter i galerije da ga oduševljeno pozdrave.

Jeli je on u tom radostnom klikovanju zaboravio na vjernu prijateljicu njegove mladosti? Priscila bar misliše tako. Kao obično sjedila je u svojoj kukavnoj sobici, koja joj se je taj dan činila još tužnijom i suze ju obliše u znak da joj se srce steže od neke težke žalosti.

Nenadano začuje na hodniku korake i stara jedna ukućanka dodje u sobu.

„Jedan gospodin želi svami govoriti; čini mi se da je oficir. Šta bi taj rad kod vas siromašne djevojke?“

U taj čas smukne se staroj baki žuti novac u ruku i ona se udalji.

„Hvala bogu, da sam te tada njegda našao!“

Priscila bijaše naravna djevojka i nije sakrivala svoje osječaje, nego je puna radosti skočila da zagrli svoga negdašnjega prijatelja.

„Ti me dakle nisi zaboravio? Ne, ne, nisi — premda sam te jednoč ljuto razžalostila.“

„Kako bi ja tebe zaboravio, ti vjerna moja prijateljice?“ — Ja sam već nedjelju danah u Grenoble-u pak ti nisi došla k meni?

„Kako sam to mogla kod tih mojih okolnostih, kako bi jedna siromašna švelja posjetila generala. Smiele nade tvoje mladosti izpunile su ti se, čemu se od srca radujem. Jaz koj je medju nami se razširio, nije već za izpuniti, mala ptica nemože uz orla letjeti.“

„Ako mi već nije moguće usljed tvoga očitovanja kod Isère nazvati te mojom — a to bar dopusti, da ti tvoj udes poboljšam, koj te je već odviš dugo bacio u stanje nedostojno tvoga srca i duha.“

Priscili se suza pokaže i ganuto reče:

„Oprosti mi, dvanaest godinah sam žalovala rad moje nepromišljenosti i sada sam ublažena.“

„Nisi li se možebiti od onda promislila? Bili ja smio moje pitanje obnoviti: Hoćeš li biti mojom ženom?“

„U ono doba nisam bila vriedna tvoje ljubavi, a danas još toliko manje!“

„Ne razoruj mi još jedankrat moje nade, jer sva moja slava će mi potamniti bez tebe.“

„Dopusti dakle da budem tvoja; da ti iskreno rečem koliko se kajem.“

Napoleonov veliki general objavi za nekoliko danah začudjenomu gradu svoje zaruke sa siromašnom šveljom.

Iz naroda proniknut stupio je velikim naporom duha i tiela do vrha svake časti i slave i povratio se je opet u stare krugove, koji mu obnoviše sladke uspomene mladosti.

Feuilleton.

To zavisi od predstojnika u Saint Denisu.

Prizor 1.

(Pozorište je na parižkom boulevardu pred kavanom Helder. Dva gradjana razgovaraju se kod čaše piva. Kod bližnjeg stola sjedi g. Castorine, bogati podhvatnik i sluša taj dialog.)

A. Ja ti kažem, da to sve zavisi samo od Maira u St. Denis-u. Osloni se na moju rieč.

B. Mene su pak uvjeravali, da zavisi od prefekta.

A. Varaju se! Maire i prefekt su jedne misli i sada zavisi samo od Maira.

B. Taj se posao čini vrlo uharnim.

A. Vanredno.

B. Sutra dakle ćemo već čuti uspjeh?

A. Sutra na večer u sedam satih. Pazi da dodješ točno, da nezakasniš.

B. Sigurnò da neću zakasniti. Garçon, da platim!

Castorine, iza kako su oba otišli: Koga biesa, šta to mora biti što samo od Maira u St. Denis-u zavisi?

Prizor 2.

(Nekoliko satih kasnije kod Maira u St. Denis-u.)

Maire: Čim vam mogu služiti, gospodine?

Castorine: Gospodine predstojniče, ja dolazim radi one poznate vam stvari. . . .

M. Poznate stvari? Da sbilja! dakle gospodine!

C. Koja još samo od vas zavisi, kako se govori.

M. To je tako u istini i tu imadu ljudi pravo.

C. To se još nezna za stalno. Dobro ubavješteni ljudi opet tvrde, da ima prefekt odlučiti.

M. (Presenećen). Tko to kaže?

C. Ja, gospodine predstojniče!

M. Vi? gospodin prefekt me je još preksinoć uvjeravao. . . .

C. To je moguće; ali ja sam jučer s njim govorio i on mi je na svoju poštenu rieč. . . .

M. Ali poslje tolikog dogovaranja i obećanja...

C. Sve jedno, gospodine predstojniče, ali eto vidite da ipak od njega zavisi.

M. Ali to je sramotno!

C. Ne od vaše strane gospodine, (na stranu) Koga biesa, što to moradu imati.

M. Ali molim vas gospodine, tko ste vi i šta želite od mene?

C. Ja sam vaš takmac, gospodine, zastupnik družtva Merino et Comp. i ja želim samo vašu korist.

M. Kakova je svrha vašega posjeta?

C. Ja dolazim da vas ubavjestim, da je gospodin prefekt tu stvar nama . . .

M. Dozvolio?

C. Ne još sasvim, ali kao da jest.

M. Dakle bi ipak istina bila! — Ali gospodine zar tu neima načina da . . .

C. Načina? kako vi to mislite?

M. . , . da se medjusobno porazumimo.

C. To će biti težko, pošto moja tvrdka neobičaje tako lahko upustiti se . . . .

M. Ali je to stvar posve samo mjestna.

C. Novčari, gospodine, nepoznadu takovih obzirah. Svaki je sebi najbliži, gospodine predstojniče. Oprostite — ja se klanjam.

M. Molim samo još za trenutak, gospodine. Mi ćemo imati sutra sastanak; učinite nam tu čast i potrudite se do nas; ta stvar će se ipak dati još izravnati.

C. Dobro, kad je to vaša želja, gospodine predstojniče, tad ću doći. (otidje)

Maire (sám). Ti burzijanci će valjda ipak pristati da se porazumimo. Sam vrag je s tim prefektom.

Castorine (kod odlazka). Jošte neznam, kakova to mora biti stvar, koja zavisi od Maira od St. Denis-a? (Svršit će se).

— Bio je ljetos u Karlsbadu neki bankir sa svojom kćerju. Otac mlade gospodje običavao je nositi se gizdelinski po najnovijoj modi i činilo se pred svietom, kao da je on njezin suprug a ne otac uz nju. Jednog dana, kada se je mlada gospodja sama kroz perivoj prošetala, susretne ju jedan kavalir; bože moj, to nije ništa vanrednoga u Karlsbadu, da se dvoje mladih ljudih na promenadi sastanu, bez da je to dogovoreni sastanak. Mlada djevojka i mladi vitez sastadoše se svaki dan i upravo kada je prvi poljubac osvanuo, pristupi razjareni otac, koj je bog zna kako o tom poznanstvu saznao i napane uplašenoga kavalira:

„Vi ćete mi zadovoljštinu dati.“

„Svaku, gospodine, koju budete zahtjevali.“

„Vi morate se oženiti s mojom kćerju.“

„Šta, vaša kći je ovo?“ zavapi začudjen.

„Da što, nego moja kći. Vi ju morate uzeti.“

Poslje nekoliko časovah reče vitez ozbiljno: „Svaku zadovoljštinu vam mogu dati, samo tu ne — jerbo sam već oženjen. —“

„Ali gospodine, tko vam je tu smjelost dao, da ste se usudili ovoj mladoj djevojci tako ozbiljno udvoravati?“

„Mislio sam, da je vaša supruga“ odgovori mladi gospodin i tim se izpričao.

Istog dana nestalo je u Karlsbadu dvijuh stranakah, — odputovaše naglo.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 29. Tečaj I.

Kupljivo srce.

Novela

od

Ivana Hofmana.

(Nastavak).

Siromašni Giusepe sklapao je ruke od žalosti, a u Anarelinih očijuh svjetliše se nešto kao da ju to raduje.

„Poruku i pošiljku preuzimam ja,“ reče ona, „ja putujem jošte danas u Formio. on neće umrieti kad ga budem ja dvorila. Mi ćemo odma vina i živeža spremiti. Don Giusepe, vi ćete neko vrieme morati biti bez mene.“

Giusepe pogleda začudjeno tu odvažnu djevojku i stisne joj ruku zahvalno.

„Ali danas neide nikoja ladja u Napulj.“

„Tad ću uzeti čamac do Mase, a od onuda ići ću pješke.“

„Ali kako ćeš ti pogoditi put u Formio?“

„Tamo može poštom dalje“ primjeti pristav, „ja ću joj sve točno zabilježiti; Anarelo, ti si zaista dobro diete!“

„Sada smijem k njemu da si ga dovedem“ šaptaše kod odlazka staromu Giusepu. „Sada više nije nepristojno i sada mogu opet popraviti moju pogrješku. Pak — ako sada ima samo jednu ruku — neće ga nijedna druga uzeti, a bez žene takov nemože živjeti! Sve još može dobro biti.“

Giusepe metnuv joj ruke na glavu, blagoslovi ju kao otac svoje diete.

I tako se ona po drugi put udalji iz svoga zavičaja.

Bez nesgodah stigne ona u grad Formio. U poštovnom vozu upoznala se je još sa dvima gospojama, koje u istu svrhu putovahu. naime da potraže svoje ranjene sinove. U tom družtvu ćutila se je ugodno i laglje joj bijaše kretati se u tom gradu punom vojničtva.

Poslje dugoga razpitivanja kod nizkih i visokih častnikah i kod liečnikah saznade napokon, da je težko ranjeni Francesko Karpuci na stanu u privatnoj kući kod neke udovice, imenom Antonije Kantieni. Sada se raztane Anarela od svojih drugaricah da potraži stan domorodne gospoje. Sramežljivo i bojazljivo stojaše na cesti, gdje joj oči padnu na jednog čovječuljca pred nekim dućančićem, gdje sjedeć pred vratih krpaše cipelje. Opaziv stranu djevojku, pozdravi ju prijazno, što Anarelu osokoli. da je k njemu pristupila svojim svezkom i pitala ga, da li on tu naznačenu udovicu pozna, pošto ona tamo traži jednoga ranjenoga vojnika.

„Zar je on tvoj brat?“ pitaše ju cipelar.“

Uztezala se je da odma odgovori. Šta da mu reče? da je njegova zaručnica? na to neimaše prava. Njegova ljubovnica? toga takodjer nemogaše izustiti — odvrati mu smielo — „da!“

„Dakako da ja poznam Donnu Antoniju. Ako je kod nje, tad doista neće biti zapušten, to si mogu misliti. On će joj biti zahvalan za toliku njegu — a ona već zna način, kako. —“

Anarela se poveseli da je u tako dobrih rukuh ali neopazi, kako se je k timi riečmi čudno kesio taj patuljac.

„Ja ću ti pokazati put, nije daleko od ovuda. Ja mislim da će ona i tebe ljubezno primiti, ako si mu sestra. Samo hodi samnom moje diete.“ Skoči sa svoga tronožnog stolca i baci cipelu u dučan da podje s Anarelom. „Liepim djevojkam mora čovjek biti udvoran, kad mu je vlastita supruga postala već starom i nesnosnom“ promrmlja sam sebi i pridoda glasnije. „Ako bi tebi treba još kakove druge pomoći, tad se ti samo obrati na starog šoštara Salvatora; moj stan si vidjela.“

Srdačno mu se zahvali i oprosti s njim, budući da su došli do kuće milosrdne udovice. Anarela pozvoni i gospoja joj otvori, ali to nebijaše stara mamica, nego liepa mlada žena. Jedan trenutak stajaše Anarela zapanjena, zatim joj čedno očituje svoju nakanu.

„A tko ste vi?“ pitaše ju liepa udovica promjeriv ju oštrim pogledom, da se je Anarela zabunjena, sama neznajuć pravo zašto, opet poslužila starom laži, da mu je sestra; na što se je lice udovice znatno razvedrilo, te ju je pozvala da stupi u kuću.

Francesko ležaše u snažnoj sobi na mekanoj čistoj postelji i Anarela mogaše odma opaziti, da je on u istinu bio ovdje dobro nastanjen. Bijaše probliedio u žestokoj groznici, oči mu bijahu zatvorene i ustima gibaše neprestano šapčuć čudnovate nerazumljive rieči. Anarela stojaše šuteć sklopljenima rukama pred krevetom.

„Zar će izgubiti ruku?“ pitaše ćutljivo i u velikoj brigi.

„Neće, ali ukočena će mu ostati za uvjek,“ odvrati joj mirno Donna Antonia.

Opet zašuti Anarela, tužno motreć grozničavog bolestnika. Napokon reče posve tiho ćutljivim glasom: „Francesko!“

Njegove se oči otvore i ustnice prestadoše šaptati i traci blažene radosti razsvjetliše mu obraz kad je časak pustio oči počivati na njoj; zatim pokuša dignuti glavu, ali nemoćan padne natrag i oči mu se opet zatvore.

Ljubezno ga pogladi po gorućem čelu.

„Anarelo!“ reče jedva da se je čulo, jednu minutu samo proleti mu oko ustijuh niemi posmjeh, zatim ga svlada opet slabost i nerazumljive fantazije.

Cieli taj tihi prizor motrila je Donna Antonia pomnjivim pogledom i dosta je vremena imala da sravni lične poteze obijuh, nu ona nemogaše nikako odkriti obiteljsku sličnost svojih gostijuh. Spoznav to uzplamti joj duša najžešćim gnjevom proti djevojci, ali sakrivajuć svoje sumnje reče istom umjerenošću kao i prije.

„Vi možete, ako vam se hoće, po noći čuti kod njega a po danu ću ja kao i do sada preuzeti dvorbu.“

Glas njezin bijaše oštar i odriešit, da Anarela nije mogla prigovoriti, nego prijaznu domaćicu poslušno sliedila u bližnju sobu. Tu joj predade donešene okriepljujuće liekove, koje je udovica nekom slabocienom nu bez primjetbe primila.

* * *

Tako je prošlo nekoliko danah. Anarela je vjerno bdila svaku noć kod težko bolestnoga, pa i po danu u vrieme počinka domaćice, nu u ostalom joj nebje dozvoljeno ulaziti u sobu bolestnika. Jelo i stan uzela je ravnodušno od udovice, pošto su donešene stvari bile od veće vriednosti nego ono nešto hrane i pića, što je ona i bolestnik trošio.

Jednog dana dodje oko podne liepa udovica u sobu i reče Anareli mrzlo i osorno:

„Sada vi nemožete dulje ostati u kući, pošto se samosvjest bolestniku vraća i liečnik se očitovao, da bi ga odviše uzrujalo kad bi svoju — sestru već sada oko sebe gledao.“ —

Posljedne rieči govoraše osobitim naglaskom, znamenitim pogledom, i porugljivim posmjehom. Anarela je podpuno razumjela udovicu, zacrveni se i suze ju obliše. Ali ona nereče ništa, nego se šuteć oprosti sa kuće gospodaricom.

„Drugo nisam niti zaslužila,“ reče si tiho na ulici, „ona je više njemu dobra činila, a nije imala zašto da se kaje. Ona ima veće pravo na njega nego ja.

Ali ona se je takovim odricanjem sama varala i tješila, pošto joj se u srcu ugnezdila sdvojnost i ljuta rana. Tužno i bez savjeta gledaše niz tu uzku dugu ulicu; tudje su joj te kamenite nieme kuće, tudji su ti ljudi što nehajno mimo nje prolaze; kao da od neba traži spasenje, digne oči u visinu. Kako je to nebo liepo modro, a srce njezino bolestno i tužno. Želja za domom ju obuze, čeznuće, ali kao da je čeznuće za smrću. U tom nesigurnom tumaranju padne joj oko na nekoju gospodu u poznatoj joj uniformi viših vojničkih liečnikah, koji dolaziše u živahnom razgovoru i s njima idjaše jedan gospodin u gradjanskom odjelu, svjetlom kosom i bradom, valjda kakov stranac — skoro da je Anarela zakriknula, jer je na jednoč prepoznala u njem Signora Giorgia. Grozni strah ju uhvati i što brže uzmakne u drugu ulicu samo da ju on neopazi. U toj svojoj neprilici sjeti se na dobroćudnog cipelara i tamo pobježe da se ukloni u njegovom dućančiću. Kao i neki dan sjedjaše on na svom stolcu i čudom se začudi vidivši svoju liepu štićenicu zabunjenu kao uplašenu golubicu, gdje proleti pokraj njega, da se u najtamnijem kutu sakrije. Zabrinut ustane i skoči za njom pitajuć:

„Što je diete, pred kakovim lupežom bježiš ti tako silno, da se niti u kući Salvatora nećutiš dosta sigurnom? zar te već možebiti nestrpljivi vjerovnici naganjaju, ili je možebiti koj objestni domobranac bacio svoje nečedne oči na tebe?“

Anarela stajaše tresuć se u kutu i nemogaše izustiti niti rieči od uzrujanosti i straha. Dočim se je jedva odahnula da se malo oporavi, prodjoše ta gospoda u prijateljskom razgovoru mimo kuće sa onim strahovitim Mylordom.

„Ovo je taj!“ povikne plaho Anarela, „taj strani Signor, — hvala bogu da je prošao!“

Šoštar se tomu nasmije i reče: „Toga se ti nemoj bojati; to ti je čestiti i vitežki gospodin, koga naši ranjenici svi blagoslivlju. Ljudi vele, da on nije upravo liečnik, ali da razumije mnogo više nego sve naše uniforme. On nepomaže nesretnikom samo umom i rukami nego i s novci, što je najvažnije. O, taj ti za cielo nebi ništa zla učinio.“

„Ali ja sam njemu zlo prouzročila“, zavapi strastveno, „pa se ja sramim pred njim, da bih volila, da me zemlja proguta nego da se s njim opet sastanem,“

I sada ona izpripovjeda sve otvoreno i potanko, svu čudnovatu pripovjest o svojoj dvostrukoj zaruki i dvostrukom vjerolomstvu i kad je već tako daleko zašla u pripovjedanju, tad još nastavi i svoje doživljaje u kući liepe Donne Antonije.

„Ti imaš donekle bez dvojbe pravo,“ reče joj mali cipelar, kad je začuo za njezinu odluku, da od sad neće više da misli o svojoj sretnoj budućnosti, pošto za stalno drži da bi se milosrdna udovica rada udala za toga mladog momka. „Pa zašto ju on nebi oženio? kad ga je tako požrtvovno i vjerno njegovala, jeli tako? To što je ona po noći i u vrieme Sieste pustila da ga druga dvori, to neumanjuje njezinu zaslugu, jerbo je ona obzirom na svoga budućega supruga morala štediti i čuvati svoju ljepotu, da se prenapetim bdijenjem neoslabi. Šta može ona proti tomu, ako njezino gojenče iz same zahvalnosti njezinu ruku zaprosi? Pitam te dakle, diete, zašto da ju ne uzme? Zar nije ona krasno čeljade? — doista da jest, vrlo krasno. Pa zar nečini ljepota sretnim onoga, koji se je može uživati? — Zar ne? Šta misliš? — Čuj me diete, hoću da ti nešto pripovjedam. Kad je moja supruga jošte mlada bila, tad bijaše ona i liepa, vrlo liepa djevojka, s toga sam se ja š njom i oženio. Jeli sam ja bio sretan? Da, veoma sretan. Punih osam danah. Kasnije me po malo počela srditi i da sam godinu danah jošte živ ostao, to imam zahvaliti momu otcu, od koga sam baštinio žilavu narav. Zatim nadodje velika nevolja: ona dobi boginje i postade grdobom. Od ono doba sam ti ja najsretniji suprug ovog svieta; mene nikakova ljubomornost nemože mučiti, pa da sam otišao na deset godinah u Ameriku, mogao bi na njezinu vjernost računati kao na tvrdu pečinu. Vjeruj mi, da negleda više na nikojeg gizdelina, nego pazi mi tako odano na djecu i na mene. Tako ti je meni bilo.

*

Ali tu ti bijaše još i druga jedna mudra glavica, zvaše se Kantieni i oženi se takodjer za liepu i snažnu ženu, imenom Antoniju. Zar da o njoj što zloga reknem? Ne, to mi nepade na um; ali poldrugu godinu kasnije umre Kantieni. Šta je ona tomu kriva? Umro je, govori se, na jeternoj bolesti ili na žućenici. Šta je ona mogla proti tomu? Tko mu je rekao, da si neka uzme svaku malenkost k srcu, kad se je ona i drugim dopala? Zašto joj tolika ljepota? Više zloga o njoj ja za cielo neću da vjerujem, ako to uprav i cieli grad o njoj sudi, šta me zato briga? Pa ako joj je tečajem zabavne vožnje u Gaetu sa mnogo cienjenimi kućnimi prijatelji, medjutim bolestno njezino diete još većma obolilo i naglo umrlo, zar je ona to možebiti želila? Doista ne! Majke ljube svoju djecu nad sve. Pa je ona kao brižna mati ostavila pestinju da pazi na diete, ako je pak ta služkinja zanemarila svoju dužnost, zar je to majčina krivnja?"

„Ne, Donni Antoniji Kantieni čast i poštenje! Samo bih to rad znati: kako dugo ćemo ju morat tješiti iza smrti drugog supruga joj Franceska. Ali tko da odma na najgore misli? možebiti da će i ona dobiti koze i tad je on spašen — ne, toga niti neće trebati. Meni je poznato iz tvoga pripovjedanja, da taj Don Francesko nije niti najmanje ljubomoran! Živio, Don Francesko! — Pak kad si bude on poslje godine danah od samoga blaženstva lasi čupao i glavom o zid lupao, tad ću mu ja, Salvatore, cipelar reći: Vidiš moj dragi Francesko, svu tu tvoju sreću imaš ti zahvaliti jednoj djevojčici iz Anakaprije, koja bijaše odviše čedna i plaha, nego da te lukavoj i himbenoj ženi otme. Šta misliš, što bi mi on tad odgovorio? ti mala cura od Anakaprije?"

Anarela slušaše i čudom se čudiše govorničtvu toga nepojmivoga čovječulca i više puta kod skoka njegovih mislih i pitanjah bijaše joj neugodno oko srca, ali kad je prestao i kroz naočale upro svoje male oči upravo u njeno lice, tad je ona posve shvatila njegove rieči i žurno mu odgovorila, kao da bi oklievanje bilo pogibelno za njezinoga ljubovnika:

„Neću da budem čedna i plaha, ja ću se za njega boriti i spasiti ga!"

„Spasi ga!" reče šoštar čudnovatim posmjehom, sjedne se ravnodušno na svoj stolac i krpaše opet dalje cipelu.

Sada je Anarela i sama opazila, da samo s dobrom voljom nije pomoženo, nego da joj valja misliti na djelotvorni način spasenja; ali joj ništa nepane na um.

„Da bih ga samo mogla kako iz one kuće odstraniti." uzdisaše.

„I ja tako mislim" primjeti cipelar.

„Ali ga ona neće pustiti."

„Doista da neće!"

„Pa ja neimam nikakovoga prava, da ga od nje tražim."

„Dašto da neimaš, nikakvoga."

„Da mu je njegov otac ovdje, on bi mogao zahtjevati, da mu se njegov bolestni sin predade."

„On bi to mogao, ali njega tu neima."

„Pa on niti nebi mogao doći, jerbo je odviš nemočan. Ali moglo bi mu se pisati ili bilježniku."

„Može se, pa će on službeno pisati generalu, a ovaj će stvar prepustiti pukovniku, ovaj majoru, major satniku, a on opet liječniku i tako dalje i tako dalje, pa kad ta zapovjed dodje da ima Donna Antonija Kantieni predati Franceska Karpucija — tad već neće biti Antonije Kantieni, nego Antonije Karpuci, a nju nemože više nikakov sud prisiliti, da svoga supruga ikomu izruči."

Anarela bijaše na kraju očajanja i blizu plača. Salvatore krpaše svoju cipelu i fučkaše si jednu ljuvenu pjesmicu, što ju tako ogorči, da mu je ljuto rekla:

„Ali to je sramotno, da mi se vi tako rugate, mjesto da mi što pametnoga savjetujete."

„Ja da ti savjetujem?"

„Dašto, ako mi možete šta dobra savjetovati."

(Nastavit će se).

Utrkivanje.

Englezka pripovjedka.

U Englezkoj nisu samo glasovita utvkivanja u Epsomu i u ravnici od Ascota, nego se u stanovito vrieme natrkiva po cieloj zemlji. Nekoja bi se mogla nazvati občinskimi trkami, budući da se nijedan konj iz drugog kotara nepripušća, nego lih domaći, jerbo se neće da tudji glasoviti i velikim troškom odgojeni plemeniti konji odnesu nagradah, koje si dotični za svoje domaće konje sakupiše. Medjutim je za samu občinu ili sav kotar dan utrkivanja svečan i znamenit dan, dapače za mnoge i jedini dan u cieloj godini, kad se užiju u velikom družtvu razne zabave. a svi oduševljeni za jednu te istu stvar. Svi se podadu strastveno tomu sportu pa imadu uz to priliku poput kakvoga sajma za zabave u mnogih krčmah, prodavaonicah. lakrdijaških predstavah, kod bučnih glasbah i t. d. Ipak neprekorači veselost nikada one mjere pristojnosti, budući da su uvjek tude i vlastela sve okolice, svjetski i svećenički činovnici, koji se svi mješaju medju narod.

Odkada je pijanstvo u viših englezkih kruzih ne samo popustilo, nego i posve izčeznulo, mogu se oni nekom vrsti redarstva medju pukom smatrati i to najbolje vrsti policije, jer idu dobrim primjerom napried u čudorednosti i umjerenosti.

Na takov jedan dan dodje župnik iz neke fare takodjer svojimi jednoprežnimi koli na trkalište, gdje ga sa svih stranah uljudno i ljubezno pozdravljahu. Njegov predšastnik bijaše bolježljiv i zlovoljan starac, pa se njegovi župljani radovahu što su sada dobili kriepka i zdrava svećenika u najljepšoj dobi za svoga duhovnoga pastira, koj je kadar s njima u družtvu i razveseliti se.

Jedan najamnik, širokih plećah i debele glave, od sunca opaljenim licem, kuštravimi crvenkastimi lasi približi se župniku pozdraviv ga na sav glas. Sa načina, kakovim mu župnik pružio ruku, moglo se je opaziti, da je taj zakupnik bio vrlo ugledan i imučan čovjek iste občine.

„Dopuštenjem, gospodine župniče! Kakovo ste vi to kljuse danas upregnuli pred vaša kola?“

„Da“, odgovori mu svećenik umiljatim posmjehom „taj parip dašto nije vidjeti za porabu i nestoji najbolje, nu budući da mi moj mali crni konjić nešto kašlje, to sam si mislio da zapregnem jednom i ovo staro kljuse. Moj brat pukovnik dao mi je toga konja, pošto znade da neće kod mene težko raditi, pa da je u mojoj štali dobro spravljen.“

Taj konj nije se baš mogao nikomu dopasti, pošto je nekada bio ridjan a sada ponešto sivkast, da se nije prava boja mogla razabrati, a k tomu tako mršav da su mu kosti i rebra virila, pa kad je stao, tad je turobno spustio glavu i traljavo sgrčio noge kao da je siroma znao, da je ostario i sjetiv se svoje mlade dobe uvidio, da je za njega već svaka nada i slava minula.

Malo tko bi na to bio i pomislio, da je taj parip ikada bio mlad i snažan.

Medjutim nebijaše više vremena o tom starom kljusetu rieči trošiti, budući da je zazvonilo u znak prve trke i od toga časa zauzimalo se sve občinstvo kroz cielo vrieme samo tim zanimivim prizorom i u očekivanju, kako i koj će konj dobiti nagradu napetošću motrilo, kad je koj konj drugoga dostigao i pretekao ili opet zaostao. Tim strastvenije se je tu gledalo, jer je tamo običaj velikih okladah, pa je kod te zabave i novčani interes. Svatko je imao medju natrkači svoga ljubimca, budi u konju ili jahaču, dakle i osobnu radost i žalost, kada se je došlo do cilja.

Najamnik je opet pristupio do župnika, koj je stajao na svojih kolih i gledao tu trku.

Taj gospodin je kod oklade dobio i ponešto se nakitio bez da je išao prieko svoje žedje; bio je, što se veli, široke volje i sborio još glasnije nego obično.

„Čujte me, gospodine župniče! — Mi smo se jednoj šali domislili i vi biste mogli nama to veselje učiniti da stupite u naše kolo.“

„Kakva bi to bila šala?“

„Mi bismo radi prirediti utrkivanje sa voznimi konji i tu biste vi mogli dopustiti da i vaš konj trči. Ja ću se okladiti sa 20 funti prama jednom.“

On je s tim mislio ovako: Ako župnikov konj izgubi, to jest zaostane, tad će župnik platiti jedan funt (10 for.) ako li pak prvi dodje na mjesto, tad će on župniku platiti 20 funtih šterl. (200).

Župnik mu odgovori: „Neimam ništa proti tomu, da i ja položim taj funt sterl. (10 f.) na žrtvenik obćenitog veselja, samo vam moram opaziti, da moj konj nije obični vozni konj.“

„Ne, ne, to i bog zna, da to nije obični konj za kočije!“ povikne zakupnik i promjeri opet siromašno to suho i turobno kljuse. „Obični vozni konj!“ opetova smijuć se grohotom da pukne.

Župnik bi možebiti bio mogao primjetiti, da je njegov brat pukovnik toga konja nekada jašio kod utrkivanja i da mu je tamo u velikom svietu mnogo okladah predobio; ali si opet mišljaše, k čemu da mu to opaža, kad je zakupnik tolikim jogunlukom i objestno njegovu opazku izsmjehavao.

„Dakle pristajete, gospodine župniče?“

„Da, kad vi to želite, zašto ne?“

Zakupnik poteče k svojim prijateljem, da jim tu zanimivu novost priobči i da se sve za trku udesi.

Župnik se ogleda širom i opazi nekoga mladića Johny-a. Nije ga inače baš cienio, pošto je taj dječak mnogo bezposleno lengario i obično o tudjem trošku rado živio; ali je uz ta svojstva bio vrlo okretno momče i u ovom slučaju bio od neke vriednosti. On je naime ljubio konje i bio presretan kad mu je tko dopustio uzjašiti. Budući da je bio vrlo siromašan te neimao sredstva da se u jašionici uvježba u umjetnom jašenju, to ga i nisu upotrebljivali kod utrke.

„Čuješ li Johne,“ pozove ga župnik i namigne mu da dodje k njemu. „Bili ti ovoga starog konja htjeo jašiti?“

Johny privoli, ali pogleda konja nekako sumnjivo i kao da bi mu se htjelo reći. „Sada mi se napokon dozvoljava utrkivati, pa da zajašim ovakovog starog paripa koj jedva stoji. —“

Župnik nije imao volje Johnyu više govoriti, nego izvadi iz svojih bisagah jednu bocu i reče mu:

„Vidiš, u ovoj boci ti je franceske vinovice, Johny; uzmi ju i živo natari noge staroj toj životinji i namaži joj s tom rakijom hrbat, zatim ju vodi malo okolo, da joj se stari kotrigi razmašu, pa ćemo već vidjeti što dalje bude.“

Kod posljednih riečih pogleda Johny župnika i činjaše mu se opazka velečastnoga gospodina čudnovatom i nekom slutnjom uspjeha.

Župnik nastavi: „Ili ću dobiti ili izgubiti — ti ćeš svakako dobiti jednu funtu sterlina, nu ako mi dobijemo, tad ću ti pokloniti deseti dio oklade.“

„To je tri funta“ odvrati Johny znamenitom brzinom računjanja i posve zablenut od budućega njegovog bogatstva.

Kad su sve priprave bile gotove i konj osedlan reče župnik:

„Još jedno, Johny, nemoj ti previše rabiti bič i ostruge. Ta ti životinja pozna te stvari još od starih vremenah, od svoje mlade dobe pa ga netreba mnogo bodriti.“

„Da,“ odgovori Johny, ali pomisli u sebi: „kad ja samo jednom prodjem iz pred očijuh župnika — dati ću mu vjetra.“

Obćeniti smieh zavlada kad je Johny svojim paripom dostojanstveno ujašio u cirkus, premda se mnogi izpričavahu radi smieha s tim, što su vidili da se i drugi smjejahu. Trčanje započme i natjera sve u još grohotniji smieh, kada se je župnikov konj stao klimati i poskakivati a Johny se na njemu gibao kao da će maslac tepsti. Prije još nego se je Johny mogao u sedlu učvrstiti bijahu

se ostali konji već prilično odmakli; ali kada se je Johny od župnikovih očijuh udaljio i mogao svoje mamuze bolje upotriebiti, htjede se stari konj smiešnim skokom dignuti na stražne noge, nu kao da je već zaboravio to junačko dizanje bacao se sad lievo sada desno i opet natrag pa najednoč velikim skokom napried, da su ljudi počeli za šalu vikati: bravo! bravo! Johny bocne opet svojimi ostrugami i kónj skoči vatreno u trk i neustavi se više. Veselost i ruganje najednoč umukne i pretvori se za kratko u začudjenje. Svaki i nevješti u trkalištne poslove mogaše opaziti, da je to kljuse uzprkos kukavnomu njegovu izgledu ipak od plemenite krvi i dobrog uzgoja.

Poslje nekoliko časovah nije više nitko dvojio, koj će konj pobjedu održati, pošto je župnikov konj dostigao one vozne konje i izmedju njih projurio kao striela i pretekao jih kao ikoji junačina ostale vojnike. U obćinstvu je kod visokih i nižih stališah izraženoga čuvstva za takove sport stvari i u divlenje mješala se je ćutljivost. Vikaše: plemenita životinja! bedevija! krasni jahač, hurah! konju župnikovu, i čim je veća krika se uzdigla, čim su ljudi više šeširi i rubci od radosti mahali, tim se je više čutio konj osokoljen kao da je mladost opet unišla pod njegovu staru kožu.

Zakupnik stajaše kraj župnika te već vadiše listnicu da mu izplati izgubljenu okladu, ali nemogaše odvratiti očijuh od konja takove plešine.

„Izgubio sam! ali ništa zato, vidio sam slavu!“

Župnik mu odvrati: „Ja sam vas upozorio da to nije obični vozni konj.“

„Bog vam daj zdravlje, župniče! — obični vozni konj! Ja molim vašega konja i njegove roditelje za oproštenje radi svake zle rieči. Obični vozni konj! Ja neznam što bih ja dao za ovaku zvier da je mlada i da je za prodati. Ali sve ovako kakova jest bih rado dao za nju 50 fnt.“

U taj par padne zastava i na stupu bje vidjeti broj pobjeditelja na crvenoj ploči. Vozni konji ustaviše se, ali župnikova bedevija leti kao ptica još i dalje, uši joj stajahu ukočene kao batine, a rep štrčaše u zrak kao metla. Johny odskakivaše na njoj bez moći da ju ustavi. Sviet se smjejaše nad komičnim prizorom i od čuda vatrenog konja.

„Petdeset funtih (500 for.), gospodine župniče!“ uzmite jih! ja ću to blago dobro paziti, nemajte brige!“ vapi zakupnik.

„Eh, dobro dakle!“ i župnik zamahne rukom da udari i svrši pazar.

U taj trenutak padne konj.

Ljudi priskočiše da pomognu konju opet na noge; ali konj se srušio da se više nedigne. Svoju slavu platio je životom, zaboravio se, da nije više mlad i kriepak kao negda.

„Žao mi je za vašeg konja, gospodine župniče!“ reče zakupnik, ali mu odvrati dosta oštro župnik.

„Za mojeg konja? — meni se pako čini da ste ga vi od mene već kupili.“

„Nisam čuo, da ste vi moju ponudu primili a sada konja više neima.“

Da su ova dva čestita i ugledna gospodina bila kod kuće, budi kod župnika ili zakupnika, tad bi se oni bez dvojbe bili nekako pogodili, ali oni stajahu ovdje u sredini velike množine ljudih, kojih je smrt konja tako dobre pasmine raztužila i koji su malo prije radovali se njegovu uspjehu, koriše sada da se nebi smio pustiti na trkalište. Ljudi se razdieliše u dvie stranke. Prijatelji župnikovi svjetovahu, da je on u svom pravu i da neka nepusti zadatu rieč i pogodbu, dočim se opet drugi staviše na stran zakupnikovu, nagovarajuć ga, da prije nego što plati neka se dade sudbeno tjerati. To sve skupa osujetilo je prijateljski porazumak; gorke rieči padoše i dodje do pravde — do duge, skupe i neugodne pravde za obe stranke.

Čitaoci ove pripovjedke neka sami sude, komu bi dali pravo?

Feuilleton.

To zavisi od predstojnika u Saint Denisu.
(Konac).

Prizor 3.

Skupština dioničarah, Maire, kasnije Castorine.

Maire: Moja gospodo, to je velika neprilika; gospodin prefekt nam je liepu kašu skuhao. Na svu sreću jošte nije sve izgubljeno i poslje silnoga napora pošlo mi je za rukom, da sam zastupnika družbe Merino et Comp. sklonuo . . . .

Nekoji glasi u skupštini: Čudnovata to firma! — Meni nepoznata!

Maire . . . da dodje danas u našu skupštinu i da čuje naš predlog. Mi smo dakle glede svote sporazumni. Ah! evo baš gospodina Castorina! (Castorine stupi svjestno u skupštinu i dioničari ustanu svi.)

Maire: Gospodine Castorine. Izvolite se sjesti do mene. Nazočna gospoda su vam zahvalna, što ste tako točno se potrudili. Gospodine Castorine, mi pravimo naše poslove uvjek jasno te idemo bez okolišanja upravo k cilju. Ako vaša firma koncesiju za konjsku željeznicu. . . .

Castorine (za sebe) gle, gle, dakle se radi o konjskoj željeznici! drago mi je da to čujem.

Maire . . . od St. Denis-a u Paris nama odstupi, tad smo pripravni žrtvovati vam dvadeset i pet tisućah franakah. Ali u više nebi se mogli upustiti, pošto su već i to dohodci od najmanje dvijuh godinah.

Castorine (ozbiljno). Malo je to, vrlo malo gospodine predstojniče. Konjska šeljeznica će davati liepih dividendah. Ja sam svoje komitente težkom mukom privolio da su odustali od svojih pravah na ovu željeznicu i to samo obzirom na vas gospodine predstojniče i ovu vriednu gospodu.

(Obćenito živahno povladjivanje. Maire se ponosi svojim djelom. Jedan član predloži, da se vještu posredniku od strane ciele skupštine izrazi zahvalnost.

Gospodinu Castorinu se predloži knjiga, u kojoj se on izjavljuje, da se firma Merino et Comp. odriče koncesije za konjsku željeznicu od st. Denisa u Paris. Zatim on turi dvadeset i pet bank-bileta po tisuću forintih u svoj portefeuil i izadje dostojaustveno iz skupštine.

A. (kad je ovaj otišao) reče svomu susjedu: Gdje sam ja vraga ovo lice već vidio?

B. I meni se čini nekako poznato — nu moj dragi; šta sam ja tebi jučer rekao? Ipak je zavisilo od Maira od st. Denis-a.

— Neki trgovac u maloj Aziji, komu bijaše turska vlada dužna novacah, dobio je mjesto gotovine jednu naputnicu na kajmakama u nekom gradiću. Tom náputnicom od 21,000 pijasterah (po prilici 2100 for.) odputi se trgovac do toga blagajnika (kako „Stamboul“ javlja) prije tri mjeseca, koj mu tu svotu za četiri dana podpuno izplati. Kaimakam bijaše vrlo prijazan gospodin i u prijateljskom razgovoru upita presretnoga trgovca, kojim putem da će se vratiti kući i gdje da će prenočiti i pošto mu se onaj prediel sumnjivim činjaše, a čovjek tako znatnu svotu nosio, to mu je za njegovu sjegurnost dao dva zaptije i preporučno pismo na mudira u mjestu, gdje je kanio po noći se odmoriti. Dojašiv trudan do toga mudira javi mu se i ovaj mu najuljudnije pribavi najbolju sobu u mjestnom hanu. Oko pol noći probudi ga čudnovati štropot na vratih. Mnogim putovanjem po blaženoj Turskoj oprezan trgovac odma se dosjeti, da će tu trebati život i imetak braniti. On ustane polagano, sakrije bisage u jedan kut i legne se opet u krevet i pod poplnuom si priredi revolver. Jedva je imao vremena da se legne, kad su već vrata bila probijena i kod mjesečine vidi, da su u sobu nahrupila dva razbojnika — dva crnca — sa handjari. Trgovac izmisli se, da tobož pun straha moli, da mu život poštede i da je pripravan jim sve novce i dragocienosti izručiti. Razveseljeni zlikovci skoče tamo do bisagah — ali u taj čas izpali ovaj svoj revolver tri, četiri krat i oba crnca padnu. Ljudi iz bližnih kućah i sam mudir priskoče da vide što je — i tu težahu dva mrtva čovjeka, — Tko su ti ljudi? Ali gle, to nisu crnci, nego — sam kajmakam i njegov pristav, koji su sami jučer trgovcu izplatili 21,000 pijasterah.

Smjeli pokušaj. Gustav III. kralj Švedske poklonio je osobitu naklonost pjesniku Karlu, Mihajlu Bellmannu (rodjen 1741, umro 1. prosinca 1776) ne samo radi njegovog izvanrednog duha, već i radi velike vještine u državnih poslovih. Usljed njekojih pretjeranostih, padne pjesnik u nemilost, tako da nije niti u kraljevu sobu stupiti smio, nu poslove morao je kao što i prije izradjivati, ali u svom stanu. Bellmann sazna, da će kralj u stanoviti sat, kraj njegovog stana projašiti. Ne malo začudi se kralj, kad opazi na prozoru Bellmanove sobe prislonjene lestve, na kojih stajaše brijač pjesnika, koji glavu kroz prozor pružaše. Kralj zaustavi svog konja te zapita: „Bellmanne, što to znači?“ „Vaše veličanstvo, moj brijač pao je u nemilost,“ odvrati Bellmann, „on nesmije moj prag prestupiti; a bez njega nikako biti nemogu!“ Posljedica tog drzovitog pokušaja bijaše, da je Bellmann u prijašni odnošaj sa kraljem stupio.

Tiskom C. Albrechta.

Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 30. Tečaj I.

Kupljivo srce.

Novela

od

Ivana Hofmana.

(Nastavak i konac).

Za jedan savjet bih ti znao. Kad bih ja imao jednog starog prijatelja“ reče mudro i lupajuć svojim čekićem po poplatu cipele, „a taj moj prijatelj ima poznanstvo sa velikom gospodom i liečnici, a ti liečnici meni mogu biti od velike koristi, tad bih ja odma išao do moga staroga prijatelja i molio ga za njegovu pomoć.“

„Šta, ja da idem k onomu Englezu? — toga ja nemogu učiniti.“

„Pa da sam ja istoga možebiti kada mojom ili tudjom krivnjom uvriedio“ nastavi Salvatore nehajno, tad bih ga liepo srdačno i ljubezno molio za oproštenje, pa ako je on dobar i čestit čovjek — a to su obično takovi stari prijatelji — tad će mi on oprostiti. Tim bi mi bilo dvostruko pomoženo: prvo bih postigao svoj žudjeni cilj, a drugo, očistio bi si dušu, što je takodjer nešto vriedno.“

Anarela bijaše uzrujana i borila se očevidno sobom i reče napokon.

„To je meni nemoguće!“

„Ili pako“ nastavi mirno motreć na očale svoju radnju, „naložila bih nekomu staromu benastomu cipelaru, da ide do moga nevjernoga dragoga, kad si bude od same velike sreće kosu čupao i da mu rekne: Vidiš ti moj dragi Francesko, svu tu tvoju sreću imaš zahvaliti jednoj maloj djevojčici iz Anakaprije, koja bješe preohola i prkosna da se jednomu čestitomu mužu, komu je ona težko sakrivila i uvriedila ga, smjerno približi i . . .

„Salvatore!“ povikne Anarela skrušeno. „Ja hoću sve da učinim, sve. Učinite mi jošte jedino tu ljubav, da me odpeljate do stana gdje taj strani signore prebiva!“

Čudnovati taj cipelarčić skoči na noge i baci svoju krpariju veselo u kut, prihvati djevojku za ruku, rekav joj:

„Oj ti goropadna bedačice, da si ti jednomu staromu čovjeku morala toliko truda prouzročiti, dok te je na pravu pamet obratio. Radi toga te onaj grozni Englez svojim strahovitim gnjevom neka kazni! A sada hodi da idemo čim brže, da se tvoja kazan neodgodi.“

Tim pograbi svoju kapu i potegne za sobom na pol smućenu djevojku na ulicu.

Mylord stanovaše u jednom uglednom hôtelu na obali. Vratar jim milostivo javi, da je njegovo gospodstvo upravo kući došlo. Na prijaznu molbu cipelara ode on da prijavi moliteljicu i audiencija bje dozvoljena.

„Nebi li vam se htjelo s menom gore poći, Don Salvatore?“ pitaše Anarela bojazljivo.

„O kako ste pametna! valjda zato da idem s vami, da se pred svjedokom zacrveni i u ljutitosti svako prijašne poznanstvo zanieče? Gdje si ti ikad čula, da takova visoka gospoda za liečenje sličnih razpravah trebaju kakovog krpičižmu?“

Pokoriv se Anarela otidje sáma gore, premda joj od straha noge bjehu težke kao da su od olova. — —

„Entrate!“

Mylord se prepane kad ju ugleda; rumen mu bliedo lice probije iznenadjen od srama i gnjeva zavapi osorno:

„Šta ćeš ti?“

„Da mi oprostite!“ reče ponizno „ja sam zlo s vami postupala.“

„Ništa više?“ pita ju glasom koj se trudiše da pridrži ljutost. Anarelino uho je odma protuvoljnu blagost ćutila, te se požurila da svoju molbu glede svoga ljubeznika izreče.

„Čudnovati stvor!“ mrmljaše. „Osobita to smjelost! —“ na glas: „ti dakle jošte ljubiš toga Franceska?“

„Da, ljubim!“ očitova se uvjerenjem.

„Jesi li ga ljubila već i onda, kad sam ja došao u Anakapriju?“

„Ne, nisam jošte podpuno.“

„Pad odkada si se tako pravo zaljubila u njega — i zašto?“

„Odkako . . . . odkako je vas . . . . odkako me nehtjede vama da proda.“

Mylord bje očevidno dirnut i gledaše u pod. Tad prodje nekoliko puta zamišljeno prieko sobe i stane tik do Anarele.

„Misliš li ti, da je to lahka stvar, da čovjek nanešenu mu sramotnu uvriedu zaboravi i oprosti?“

„Doista, da je to vrlo mučno za jednoga signora.“ odgovori iskreno i od ponovljene tjeskobe suznim očima. Tad joj objeručke prihvati desnicu i reče ćutljivo:

„Ja ipak neimam da vam obim išta oprostim, budući da sam ja prvi na vama sagriešio. Ja sam o vami i vašima lošije sudio nego bih smio. To bje moja krivnja. Ako vam ja sada mogu kakovu uslugu učiniti tad bi se možebiti naš račun mogao izjednačiti. Osloni se na mene; ja ću sa liečnici govoriti i čim bude Franceskov položaj dopustio, prenesti će se kad te bude volja. Ti samo kod portira ostavi glas, gdje te je naći, ostaj s bogom!“

Ona se prigne da ga u ruku poljubi, ali joj on toga nedopusti, nego ju niemo poljubi u čelo. Zatim se okrene do okna da gleda u more i sakrije svoju zabunu.

Anarela ganuta od tolike dobrote proplače na hodniku do suzah, dok je čula približivajuće se korake.

* * *

Vjerni šoštar obečao je, da će ranjenika skupa sa Anarelom primiti u obiteljski krug. Još prije nego je sunce zašlo dao je Englez dozvati cipelara k sebi, da ga k udovici Kantieni odpelja; pošto je Anarela njegovu adresu vrataru od hôtela ostavila. Poslje jednog sata, dok se je ona u plahoj zvedljivosti u bližnjih ulicah razgledavala vratio se je Salvatore.

On se opet nehajno sjedne na svoj stolčić i stane na novo krpati. Anarela stajala je pokraj njega, da čuje njegovo izvješće. Iza dulje stanke započe on posve mirno.

„Večeras odlazi jedan parobrod u Napulj, taj možeš ti upotriebiti, jer ti je to najjeftinija i najbrža prilika.“

Anarela gledaše ga začudjeno. „Ali Francesko?“

„Ostaje kod udovice, on neće da ju ostavi, Pa ima i pravo; zašto da ju raztuži, kad mu je toliko dobra učinila. On je čestit momak. Tebi se više nije treba brinuti za njega; Signor Ingleze se je očitovao, da je on izvan svake pogibelji i da će za koju nedjelju posve ozdraviti, jedino što će mu biti jedna ruka ukočena. Ti se možeš dakle posve mirno kući vratiti; ti si tvoju dužnost izpunila. Pa mi pozdravi staroga Giusepa, o komu si mi pripovjedala; te mu reci, da će doskora dobiti u kuću liepu snahu.“

Šoštar se ociraše a Anarela problieđi i okameni se od očajanja. „Dakle sve bijaše uzalud?“ prošapće umorno i niti jedna suza joj se od boli nepokaza.

„Zbilja?“ pitaše Salvatore „ako čovjek ono čini, što mu poštenje i dužnost nalaže, zar je to uzalud? Ili zar ćemo samo onda nešto dobra učiniti, kad kakovu nagradu očekivamo? Hodi diete u tvoj zavičaj, pa si to premisli, nije doduše lahko za shvatiti, ali za koju nedjelju će ti već za rukom poći, premda ti je glava prilično bistra.

Anarela motriše nemirno i bojazljivo toga čudnovatoga učitelja ćudorednosti i pitaše ga napokon.

„Zar ja nebi to mogla i ovdje premisliti? Vi bi mi ovdje mogli savjetom priskočiti, dočim bi u mom zavičaju izgubila svu nadu.“

„A ti neimaš kod kuće nikakva posla?“

„Neimam.“

„Dakako, niti majku za oproštenje moliti, da si ju tako dugo ostavila, zanemarila i skoro zaboravila?“

Anarela si sakrije obraz obima rukama i jecajuć reče. „Ja nisam već imala pouzdanja u nju, kad mi je ona savjetovala k onomu Englezu.“

„To je pravo, ti si pametno diete, mudri ljudi oproste sami sebi s vremenom svoje pogrješke iza kako su se pokajali; ali drugim? Sačuvaj bože! Kada su mudri ljudi opet postali kriepostnimi, tad je to liepo na druge dole gledati, koji dašto nisu mogli takodjer se popraviti! — O, tko bi mogao svojoj majci oprostiti, da je i ona jednoč ludoga što počinila? — Zašto se plačeš tako ljuto, razborito moje diete? Zar ti se je probudila težnja za zavičajem? Zar bi rada ovu noć provoziti se malo po moru? Ili bi volila u veselom plandovanju gledati kako brbljavi stari cipelar postole krpa?“

„Ja ću se vratiti u Anakapriju!“ reče tiho si taruć suze.

Na te rieči ustane se čovječuljac promišljeno sa svoga stolčića:

„Sada ćeš ti biti nagradjena za tolike tvoje kriepostí, dobiti ćeš dobar objed i zatim idemo nas dva upravo u luku. — Ali ne, prije ćeš ti meni dati jednu uspomenu.“

„Ali ja neimam ništa ovdje, nego ću vam poslati štogod budem najljepšega našla u Anakapriji.“

„Bedačice, što je meni najljepše, to ti imaš kod sebe. Zar nisam ja cipelar? Pa za jednog razboritog šoštara neima na čovjeku ništa ljepšega nego noge. Ja ću sebi pridržati mjeru tvojih nožicah.

Anarela se uzprkos svoj svojoj tugi i žalosti morala nasmijati i bez oklievanja sjedne da izpuni čednu želju njegovu. I tako je Anarela za oproštaj bez troška ostavila uspomenu prije nego su pošli na parobrod i težkim čuvstvom rastala se od svoga otčinskoga prijatelja.

* * *

Minulo je opet nekoliko nedjeljah i opet se je pojavilo krasno doba pramaljeća preko blagoslovljene ravnice od Anakaprije i oni muževi, koji nisu po običaju opet otišli na lov koraljah, radili su veselo u polju, Anarela sjedijaše opet kao nekad kod krosništa i pjevaše si pjesmicu, ah njujno i sjetnog sadržaja, ali ipak pjevaše. Kraj nje prela joj majka svilu, zadovoljna i sretna.

„Tebe još nije danas bilo kod Giusepa.“

„Pod večer ću malo pogledati k njemu, sada neima tamo više ništa za pospremati. Kada Francesko kući dodje, naći će sve u redu.“

Mati joj uzdahne: „Pa to sve za drugu.“

„Ja sam počela raditi, pa sam morala i dovršiti. Ja sam sada za njega učinila što sam mogla tamo i ovdje, pa sam sad sasvim zadovoljna.“

Gorka suza joj kapne potajno na tkanje.

Iznenada začuju se koraci u brajdi. Obe pogledahu zvedljivo onamo i opaze momka, koj je obično donašao poštovne pošiljke iz Kaprije. Donio je jedan zamot Anareli iz Formija.

Naglo otvori Anarela taj paket i tu nadje unutri dragocieni nakit od suha zlata sa dva prstena i jedan par izvrstno izradjenih crvenih cipelicah. Na tih cipelicah bje pripeta ceduljica s napisom: „za svatbu“ a na zlatu: „svatbeni dar za Anarelu, od signora Giorgia.“ sve bje pisano istom rukom i nesgrapno mukom izčarana slova dala su slutiti, tko da bje taj krasopisac.

Potajna, čudnovata i sladka nada obuze Anarelu i nekim pobožnim čuvstvom motriše ona ove darove navješćujuće joj sreću. Ali nemogaše dugo to mirnom dušom gledati, jerbo joj se krv uzbunila da je morala izaći van na zrak.

Svezaše si oko glave šareni svoj rubac, kako to djevojke u Anakapriji osobito liepo

*

umiju oko crne kose naravnati i tad otidje kroz grad na „Capo di monte.“ Zar možebíti s toga, što je znala da danas dolazi ladja od Napulja?

Da, dolazi — ona ju spoznaše eno u daljini na modrom moru, kamo je uprla svoje oči dok joj se je zamaglilo od sunčane svjetlosti blistajućih se valovah. I dočekaše ona željno izgledani brodić, eno već skaču na kopno brodari — tad se osokoli i odleti niz te pečinaste stube, jerbo bi ipak mogao tko doći, koj je jošte slab od duge bolesti a trebalo bi mu pomoći.

I zbilja je netko prispio upravo kad je došla do najniže stube; ali tomu nebje treba pomoći, budući da je u njegovu družtvu bila jedna osoba, koja ga je dopratila, nu iza njega se sakrivala, da ju Anarela nije odma prepoznala.

Francesko ju zagrli s onom zdravom rukom i poljubi toli nježno, da toga nebi nitko bio od njega očekivao. „O mila moja Anarelo, jesi li ti mogla pomisliti, da bih ja tebe mogao ostaviti drugoj za ljubav, ili tebe zaboraviti, kad si toliko za mene činila?“

„Ali ti od svega toga nisi ništa znao ..“

„O, da, vidio sam u sried najveće groznice tvoje drago lice i ćutio tvoju ruku na gorućem čelu. I kad mi se je sviest povratila tad mi se je probudila i sva uspomena i nije mi bilo ugodnijih mislih i željah, nego da tebe opet vidim. Ali zar bi radi tog blaženog čuvstva bio mogao odma ostaviti Formio, da s tim naglim bjegom ražžalostim plemenitu onu gospoju, koja me samo u milosti svog dobra srca tako dugo njegovala?“

Tu iza njega netko zakašlje i Anarela opazi nagužvano lice sa naočali.

„Salvatore!“ povikne uzhićeno i skoro da bi i njega bila od radosti zagrlila i ljubila.

„Ej dakako“, reče on „i ja se moram malo po svietu ogledati, da dodjem medju ljude i da se naučim s njima obćiti. Od vas dvojice se dašto neću moći ništa naučiti, jer što vaša usta budu medjusobno sada imala za pripovjedati, to sam ja na pamet znao već prije trideset godinah. Vi ćete, ja znam, na svakoj trećoj stubi stati i odmarati se, i valjda gledati ove liepe predjele. Ali stari šostar naučen na redovitu radnju nemari zato i s toga vam velim: medjutim sbogom do vidjenja kod staroga Giusepa! Ja ću se valjda gdjegod namjeriti na kakovog djačaka, koj će mi put pokazati.“

S tim on odjuri prieko stubah, da su se njegovoj hitrini čudili.

Došav gore, nadje si odma malog služnika, koj ga odvede upravo u kuću k staromu Giusepu. Jedva što je minulo pol sata i već se je sa starcem sprijateljio i svojimi šaljivimi opazkami i mudrolijami razveselio ga, da je starac svoje tjelesne mane zaboravio i opet se tako sretnim ćutio kao u zlatno doba Anareline prisutnosti. Vrieme jim je tako brzo prolazilo, da su presenećeni bili, kad su mladenci skupa sa majkom k njima pristupili.

„Gle majku, koja se je takodjer poboljšala!“ zavapi šoštar i pozdravi ju srdačno. Zatim pako uteče iz toga kraja, gdje se je sve počelo grliti i ljubiti a on kao razborit muž nehtjede da se i on upusti na suvišnu uzrujanost duše, jerbo kod gledanja takovih prizorah bi i njega popala na novo žudnja grlenja. S toga je on izašao da vidi tu uljikovu šumicu, te brajde od vinove loze, tu bašću od narančah, i napokon se ustavi u srednoj većoj sobi, gdje su se već nešto umireni prijatelji posjeli i odmarali.

„Doista, Don Giusepe“ reče Salvatore uzhićeno, „ako ste vi pokraj vaše slabosti mogli vaše polje i kuću u tako uzornom redu držati, tad mora ovo biti za cielo najblagoslovljenija svih zemaljah, gdje se samo od sebe sije, plodi, žanje i sprema. Blago onomu, koj si može ovdje svoj zavičaj stvoriti.“

Na to se starac blaženo nasmješi i pokaže prstom na liepu zaručnicu, te izusti samo jednu rieč: „Anarela!“

„Tako mi Vinka Lozića (per bacho) i ostalih svetacah! — tad nemogu pojmiti, kako se je žacao naš dobri kralj Francesko, koga je neizmjerna milost božja sretno riešila brigah prestolja — da svomu imenjaku nije i drugu ruku prostrieljao, jerbo, koj takovu suprugu dobije — šta mu treba rukuh?“

Anarela odgovori malo smetena. „Don Salvatore! jedno bih vas liepo molila: ovaj zlatni ures od signora Giorgia nebih ja mogla primiti, jer mi se nečini za uspomenu, nego kao kakova kupovna ciena. Prstene ćemo pridržati za vjernu spomen, ali tu dragocienost ponesite vi u Formio i predajte ju liepoj udovici Doni Kantieni. Ja se nadam da će to nju razveseliti. Ali vaše darove primamo od srca i budi vam tisuć krat hvala. Gledajte, da već nosim ove krasne cipele.“

„To nije ništa drugo, nego namira za tvoj oprostni dan.“ odgovori ozbiljno šoštar. Dok je taj razgovor trajao, ustade Francesko da potraži svoje svadbene darove na stolu u kutu.

„Vidite“ povikne dobroćudni don Salvatore, koj je na svoje velike naočale sve dobro vidio što se radi. „Kao što je prašina s toga nakita sada odpuhnuta, tako je nestalo i sve vaše lahkoumnosti, ljubomornosti, prkosa i nepovjerljivosti i šta još u vaših srcih preostaje, to neka bude tvrdo kao ove koralje i suho zlato vaše ljubavi i vjernosti! Ove iskrene želje to su svadbeni darovi Salvatorovi, šumastoga cipelara i brbljavca od Formija.

Na to ga zagrli Anarela i poljubi srdačno.

Cvietna osveta.

od

Sacher Masocha.

U nijednom gradu svieta, osim možebiti samo u Parizu (misli pisac) nezanima se obćinstvo u svih slojevih za kazalište, njegove junake i junakinje, toli živahno, kao u Beču. Bez da se ljudi zasite, pripovjedaju neprestano pričicah o vatiranih vitezih i knjeginjah u nepravom granostaju, što se mnogo puta zaprede do čitavih romanah. Albumi se napunjuju s njihovimi slikami, pozivlju se na objede i večerne zabave, nosi se po njihovih frizurah, po njihovih toaletah. Sva ženska srca plamte za Hamletom ili Mortimerom, dočim mužkarce zatravljuje Margareta ili Mesalina. Ali u nijednom gradu svieta nije takodjer tolike pohlepe za slavom dramatičkoga hrama kao u Beču. U najuglednijih obiteljih sanja se o sjajnom uspjehu, koga će sin ili kći kuće postići na kazalištnih daskah i s toga se nigdje neposvjećuje toliko mladih ljudih iz dobrih kućah pozorištu kao što u toj Kapui veleduhovah na obali liepog modrog Dunava. Pa i grofice, knjeginje i prvi kavaliri igraju makar u predstavah za dobrotvorne svrhe, ili pjevaju u kostimu „Liepe Helene“ i „Knjeginje od Gerolsteina.“

Bogata i ugledna obitelj fabrikanta Schöntucha imala je osim jednoga sina, koj je slušao predavanja na politehnici, da bude jednoč mogao preuzeti veliku tvornicu svoga otca i dostojno ju dalje voditi, još dvie kćeri; obadvie snažne i duhovite. Mjesto da jih odgoje za valjane domaćice, nadvlada sve većma zasliepljene roditelje ta misao, da je starijoj kćeri Klari sudjeno da postane glasovitom pjevaćicom, pošto je imala osobitu ljubav za glasbu. Mladja nasuprot, Leontina, koja je znala svoje čestitke k godovnom ili rodjen danu nešto bolje deklamovati nego ostala djeca, mišljahu, da je pozvana biti velikom dramatičkom umjetnicom. Usljed tih nazorah obražavahu za rana već djevojke u tom pravcu. Nu pošto je starija kći u jednih toplicah upoznala se sa nekim častnikom i poklonila mu srce i ruku, ostadoše roditelji tim stalniji kod te odluke, da si bar Leontina obvije čelo lovorovim viencem.

U tih okolnostih bijaše to dogodjaj vanredne uzrujanosti, kad se je i Leontina na

jednom plesu sa jednim liječnikom upoznala i on ju ozbiljno zaprosio. Proti tomu uglednomu i darovitomu mužu nemogahu se roditelji očitovati, tim manje, što se je njihova kći već u prvi čas u njega zaljubila, Doktor Heiser, dovoljnim dohodkom obskrbljen, bijaše u svakom smislu sjajna partija; njegova obitelj vrlo čestita i njegovo ime kao liječnika na glasu. Ako je u Heiseru bilo jedne mane, to nije bilo nikomu od štete nego njemu samu, a ta mana bijaše, što je odma s početka Leontinu previše njegovao. On ju prekomjerno obožavaše, a ta mala vila je smješeć se primala rada izraze njegove ljubavi.

Osvanu dan, kad je mladi liječnik, iza podpunog osvojenja Leontininog srca njezinim roditeljem se očitovao. Ovi su dakako primili vrlo prijazno njegovo snubljenje, budući da jim okolnosti nedopustiše inače činiti. Obodren ovim prvim uspjehom pokuša Heiser izaći sa drugim predlogom pred njih. On jim odkrije bojazan, da će Leontini vrlo mučno biti, odreći se sjajnosti nepravih diamantah i krivog hermelina, da postane u ljepšem, premda tiesnijem krugu obitelji dobrom domaćicom i majkom, kada bude jednom već stupila na pozorište i umjetničko svetkovala slavje.

On reče roditeljem njezinim, da će drage volje žrtvovati svaki miraz sada i u buduće, ako oni dozvole, da on liepu i dražestnu djevojku smije odma voditi na vjenčanje.

Tomu se je najviše otac odrješito opirao i očitovao svoje mnienje, da u današnje doba mora i žena staviti se na vlastite noge i pridodao, da on nemože nipošto dopustiti, da se Leontina prije uda, nego si samostalnost svoju ustanovi. Doktor Heiser se je u prvi čas zadovolio, nu tvrdo se nadao, da će mu biti moguće kasnije tu želju postignuti, koju kod prvog juriša nije mogao izvojštiti.

Jedne večeri kad je upravo nadošao gdje se je Leontina vježbala u jednoj dramatičkoj ulozi zapita ju:

„Reci mi po duši, zar ti sbilja zavisi tvoja sreća o tom lažljivom sjaju pozorišta?“

„Da ti iskreno rečem, ne!“ odgovori mu liepa djevojka smijuć se, „dosada nećutim nikakova zvanja za tu umjetnost; ja bih volila da budem tvoja mala draga ženica, i ujedno ti isto tako iskreno očitujem, da se vrlo bojim, da se neću moći vladati u ulogi podpune domaćice, kad jednom stupim na kazalištne daske.“

„Toga se i ja bojim.“

„Ti se dakle odluči za čim brže vjenčanje.“

„Što to hasni, Leontino. Ti poznaš tvoje roditelje, a k tomu se ja nebih toliko niti branio proti tvojoj kazalištnoj slavi, da sam osvjedočen, da je u tebi zbilja iskra velike umjetnice, ali ja sam u ozbiljnoj brigi, da ti kod kazališta nebi uspjela, pa bi taj neuspjeh u tebi prouzročio nesposobnost za uživanje sretnog muža i blaženstva bračnoga.

Leontina se sva u licu zažari. „Šta?“ povikne. „Ti dakle u istinu sudiš da sam ja bez dara za tu umjetnost?“

„Tako je.“

„Dobro“ — Leontina skoči i uzrujano idué po sobi progovori strastveno „sada baš idem kazalištu, samo zato, da te osvjedočim, da imam talenat i odma ću sutra uzeti prvu uru u kazalištnoj učioni Hartenbergice.

„Ali Leontino!“

„Ne, ti ćeš priznati, da ću postati umjetnicom.“

Uzalud se je trudio Heiser razjarenu djevojku da umiri, uzalud ju na koljenih molio; ona se je tvrdokorno, da, i porugljivo držala prama njemu.

„Ako ti u blistavom odjelu kazalištne kraljice stupiš na pozorištne daske“ reče joj na koncu, „tad si ti za mene izgubljena.“

„Pak sam izgubljena.“

„A zar ti mene neljubiš?“

„Moja ljubav ti nedaje pravo da me vriedjaš.“

Leontina je održala rieč. Ona je zbilja drugi dan prvu uru uzela kod gospoje Hartenbergice, koja si je znala pribaviti ugled velike umjetnice i odlične gospodje. Ona je nekada bila kod jednog dvorskog kazališta u Njemačkoj, pa jedno vrieme i kod velikog jednog njemačkog kazališta u Rusiji, a sada uživaše mirovinu, od koje izvor nije svietu bio poznat, te je za dobru nagradu pripravljala liepe mlade djevojke za dramatičnu umjetnost. I ona sama

bijaše liepa gospoja od kakovih četrdeset godinah i u kući vazda u dragocienih haljinah. Leontina je sretno napredovala i ponosila se svojim liepim darom, a tim više postajaše hladnom napram svomu zaručniku, koj se je nadao, da će ju svojom vjernom i iskrenom privrženosti ganuti i odvratiti od njezine odluke. Čim više je on njezine ćudljivosti podnosio, tim joj ugodnije bijaše njega dražiti i mučiti. Obično se gospodje tako ponašaju prama mužkarcem samo onda, kada vide da jih on robski obožava, a one ipak drugoga vole. Leontina ćutiše još uvjek više privrženosti prama Heiseru nego prama ikomu drugomu, ali se je ona kod gospodje Hartenbergice upoznala sa grofom Melinom, krasnim i udvornim mladim kavalirom i njegovo ljubezno ponašanje očaralo je sve više i više ludo djevojačko srce. Grof je izprva činio kao da on darovitu učenicu umjetnosti zakriljiva, ali gospoja Hartenbergica prišaptnula je Leontini u četiri oka raznih kazalištnih tajnah, kako će moći samo kroz visoko pokroviteljstvo dvorskih krugovah doći na dvorsko kazalište i kako je lovor vienac toliko krat već bio amajlijom, pomoćju koje se je nepravi hermelin pozorišta zamienio sa pravim visoke gospoje.

Napokon se izjavi taj ženski Prometheus, da je Leontina „gotova“ savršena predstavljačica i da može pristojno stupiti na pozorište. Grof sada započe igrati ulogu kao njezin zaštitnik. On je svojim ugledom pribavio joj na jednom manjem kazalištu drugoga grada dozvolu, da je mogla prvi javni pokus nastupiti; on je mladu predstavljačicu u družtvu njezinih roditeljah vodio k prvoj slavi; on je s njom posjećivao kazalištne prosuditelje i pozivao ju na razne objede i večere: On je bio taj, koj je bez da je ona što slutila najmio ljude i vješto razdielio jih u lože, parter i zaključane stolice i na galerije, te tako osigurao debitantici sjajni uspjeh. Doktor Heiser i gospodja Hartenberg dodjoše istom na samu večer predstave i ova se je mnogo trudila oko njega glede Leontine, ali to bijaše posve suvišno, pošto je mladi liečnik bio razborit čovjek i odma ćutio, da je on kod Leontine bio iz milosti izrinut. Grof Melina ogrnuo ju kraznenom kabanicom poslje predstave, on ju vodio iz pod ruke, on joj je u kočiju pomagao.

Kad je Leontina poslje predstave izašla iz Garderobe pitaše slavodobitno svoga zaručnika:

„Nu, je li ti još uvjek misliš, da nije u meni dara za umjetnicu?“

„Doista da sam sada podpuno uvjeren o tom i upravo te s toga opetovano molim, da se okaniš kazališta, jer ako još jedan krat stupiš na pozorište, tada ti nebih mogao više pružiti moje ruke.“

Leontina mu na to podsmjehom odvrati:

„Tko ti napokon to kaže, da ću ja u obće za tebe poći?“

„Tako? — tad smo medjusobno gotovi.“

„Sbogom!“ Grof joj opet ogrne njezinu mantilu i ona mu se blaženo nasmješi. Drugi dan se je već razglasilo, da je grof njezin zaručnik.

Leontina je protekcijom grofovom dobila poziv na jedno veliko kazalište, iz prva dašto za uloge trećeg reda. Njezina ju majka sprovadjaše i grof Melina žrtvovaše za jednu saisonu zabave glavnoga grada, da može biti uz dražestnu djevojku. Prvu večer igraše Leontina, pošto je glavna umjetnica oboljela, njezinu ulogu kraljice Isabeau u Šilerovoj djevici Orleanskoj, iza kako je redatelj crvenom olovkom brisao koliko je više mogao.

Kad je ona u crveno-baršunastoj odjeći sa perjanicom nakićenim šeširom na liepoj glavi dostojanstveno, ali sa treptečim srcem stupila na pozorište, padne pred njezine noge prekrasan stručić cvieća. Ona ga digne i nakloni se obćinstvu, koje se nije baš laskavo uzbunilo napram debitantici.

Poslje čina dodje grof na pozorište.

„Vi me kompromitirate,“ prišaptne mu Leontina, „i šta je još gore, vi me činite smiešnom.“

„Ja? kako to?“

„Sa vašim cviećem.“

„Zaklinjem vam se, da to nije od mene.“

„Nego od koga?“

„To htjedoh upravo ja da vas pitam.“

U budućem prvom veselom komadu igraše Leontina ulogu sobarice. U cielom komadu

neimadijaše više govoriti nego ove rieči: „Gospoja baronica će odma doći.“ Jedva što je to izustila doleti opet prekrasni bouqnet na pozorište. Ona se okameni, nije znala šta bi učinila, bili ga digla ili ne; obćinstvo je opazilo njezinu zabunu i ona napokon pobjegne skupa sa svojim cviećem praćena grohotnim smiehom ciele kuće. Tako se je dogadjalo svaku večer, kad je ona stupila na pozorište. Čim bje neznatnija njezina uloga, tim sigurnije doletiše zlokobne kitice cvieća.

Sav sviet bijaše uvjeren o tom, da je to moglo samo po nespretnosti grofovoj, njezinoga zaručnika bivati i s toga je ogorčenost obćinstva svakim danom rasla. Uzalud je tu sam ravnatelj iztraživao, uzalud se je grof zaklinjao, da on nije darovatelj tih buke-ah, uzalud je ona suznimi očima prisizala da je nedužna u toj nesretnoj ovaciji.

Došlo je jedne večeri do predstavljanja Lovodske sirote. Leontina igraše u ulogi Lady Giorgine, u kojoj dolazi i ova stavka, koju ima ponosno reći: „Liepa sam, pa i znam da sam liepa.“

Leontina mogaše punim pravom to izustiti, kad je krasna, tanka i visoka u knježevsku krznenu plaštu veličanstveno stupila pred svjetiljke i bijaše doista dražestna ljepota, ali nesretna njezina zviezda doniela u isti trenutak čitavu kišu cvieća pred nju.

Toga bje već odviše; obćinstvo stane se smijati i psikati i ta oluja prestade tek onda, kada je Leontina u sried prizora pobjegia sa pozorišta. Druga gospodja doigrala je njezinu ulogu, a Leontina odputovaše još iste noći zaplakanim očima. Zatim dobi angažma na drugom kazalištu, ali i tamo ju progoniše nesmiljeni stručići cviećem i tako svuda kao paklene osvetnice, dok je napokon grofu za rukom pošlo upeljati ju kod jednog manjeg dvorskog kazališta. Sa strahom stupila je na daske i zbilja, opet ležaše kobno cvieće pred njezinim nogama, al ovaj put je sama knjeginja razjarena zahtjevala njezin neodvlačni odpust.

Nedvojbeno se je sada znalo, da ta ružična osveta bješe djelo Heiserovo; ovaj put ga je sam grof zatekao kod čina i na odgovor pozvao, na što mu je mladi liečnik mirnom dušom odvratio: Da mu nitko nemože zabraniti, da jednoj umjetnici, kojoj se sviet divi, baca cvieća.

Poslje duge težke borbe odluči Leontina da će ostaviti pozorište i grofu podje za rukom da je u svojoj grofovskoj obitelji stekao privolu za ženitbu.

U jednoj velikoj crkvi u Beču imalo se je obaviti vjenčanje. Već su bili visoki gosti sakupljeni u sakristiji oko mladenacah i Leontina u bieloj svilenoj odječi sa mantilom od pravoga granostaja primala je veselim licem udvorne čestitke knezovah, grofovah i baronah, kad al najednoć koracahu petdeset služnikah svaki sa velikim buke-om k dražestnoj u ljepoti sjajućoj nevjesti sa napisom „od jednog štovatelja.“

Razgnjevljena ostavi mati grofica crkvu, a grof — odputovao u Paris.

Svatba se je razvrgla.

Leontina otidje pod drugim imenom na jedno njemačko kazalište u Rusiju; da li su ju i tamo vienci napastovali nije dalje poznato.

Smješice.

Berlinski trhonoše. Neki vlastelin putovaše sa jednim Francuzom u Berlin. Zametne se razgovor o nezasitnosti berlinskih trhonošah, a Francuz reče da nisu zadovoljni, ma im čovjek koliko platio, drugi suprotivi se tome, te dodje do oklade. Kod izlaženja iz vagona, dade vlastelin svoj kovčeg jednom trhonoši, da mu ga odnese do kolah, i dade mu jedan dukat. „Ah gospodine,“ reče veselo trhonoša, „neimate li još šta drobna novca? inače moram taj ljepi komad razmjeniti.“ Vlastelin platiše okladu.

— Neki seljak, čuvši mnogo o osjeguranju proti tuči, dade se napokon takodjer upisati. — Nekoliko danah kašnje potuče mu tuča sva polja. Pun jada odtrči u grad, i reče predstojniku družtva: „Vi ste me valjda zaboravili uknjižiti. To je liepo osjeguranje, kad čovjek odma tako strada.“ Težkom mukom raztumači predstojnik seljaku, da je on samo proti šteti od tuče osjeguran, o proti tuči samoj da ga nemože nitko osjegurati nego bog, a šteta da će mu se naknaditi. Seljak zadovolji se i stim i pobere veselo novac.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 31. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela

od

Balduina Möllhausena.

Minulo je tomu već više godinah. U doba ove pripovjesti nisu naselbine na zapadu od Missouri-a daleko dosizale u kansasku državu. Ali mnogi izselac, koj se je u gradu istog imena pripravljao na put u daleku Kaliforniju nije se predaleko od tih skrajnih naselbinah ustavio, jerbo su ga krasni predjeli, što se još u posjedu vlade nalazijahu, tako očarale, da je volio prihvatiti se sjegurnoga nego tražiti nesjegurno; pa je tad na najprikladnijem mjestu zasjekao sjekirom u hrast s uzklikom: Ovdje daj da si gradimo kolibu. Težko si je pomisliti zamamljivije pokrajine, nego je ova na medji do krasne šume i nepreglednih poljanah, sa dovoljnimi potoci, sve sposobno za najkoristniju kulturu gospodarstva.

Ljetna tišina krasne večeri slegla se je u zelenom kutu, koj se proteže medju riekami Misourom i Kansasom, naročito u onom kraju, gdje duboki mir još nije prekinut ručanjem marve niti udarci sjekirah, ili melankoličkim glasom druge koje živine. Skoro bez ikakova šuma vijugao se je potok južno prama Kansasu. Na svom krivudastom putu pozdravljaše on zelene humove i plodne ravnice, bujnu travu i šumska drveća. Na jednom boku od tih brežuljakah sa krasnom vegetacijom protegla se progalina, kao da ju je sama narav opredielila za ugodnu postojbinu. Prama sjeveru i zapadu štitiše od zimskih vjetrovah tu poljanu od dvijuh ralih hrastova dubrava, a od iztočne i južne strane razno grmovlje, iza kojega se vlažne livade sterahu i potok provlačio.

Najprikladnija bje to zemlja za obradjivanje, bistra voda, bezkrajni pašnjaci; šta si može naseljenik ljepšega željeti?

Sunce se je upravo iza gore sakrilo, a mjesec se pripravljao da preuzme svoje noćno gospodstvo. Premda još bijaše nizko, razsvjetlivaše ipak okolicu već prilično svojim crvenim sjajem kroz parokrug zemaljske površine i premda su razni kukci svojim jednostavnim glasom cvrkutali, ipak je vladala neka svečana tišina u cielom predjelu; svuda krik a ipak idilička mirnoća!

Hrkanje jednog konja prekine taj sveti mir i za kratak čas izadju iz nizke šikare od južne strane dva konja uzbrdice do one ravnice. Neka osobita vrst amerikanskih pticah proleti iz pred konjah svojim značajnim pjevom „Whip-poor-will.“

„Čini mi se, kao da nas je ova ptica sve korak po korak sprovadjala od Misisipa dovle“ oglasi se jedan mirni djevojački glas sa sedla jednog konja i dva tamnomodra oka popratiše leteću pticu. „Neka mi je utjeha u toj misli, da je to uvjek onaj isti stari prijatelj, koj me svuda, gdje god sam kanila prenočiti redovito pozdravljaše. Vjerni prijatelji su u obće

riedki. Nebih savjetovala mojoj braći, da mi ustriele kojega „Whip-poor-willa“, ja bih kadra bila razbiti jim puške.“

Dok je ona tako sborila počivahu oči uz nju jašućega muža sa sućutljivom znatiželjnosti na toj čiloj i kriepko uzrašćenoj djevojci, koja je bezbrižnom sigurnosti poput amazone jašila svoga konja. Pozorno motriše on to od sunca osmagano lice i njezina, rekuć muževna ozbiljnost uciepila mu je neko počitovanje; činjaše mu se, kao da se to lice nije nikad razvedrilo za veseli posmjeh, pa ipak sjevaše neka osobita dražest iz cieloga njezinoga bića, kojom se je ćutio dužnim svaku joj uslugu pružati. Od vanredne ljepote nije ona bila, ali tamno smedja bujna kosa bje krasno ovita oko glave, da joj je posve suvišan bio šešir.

„Da, Miss Speller“, odgovori joj jahač, po prilici do trideset godinah star, bradati muž, prava kentukijska spodoba sa dobrohotnim izrazom obraza, ali mu ona presječe rieč:

„Ismaele, koliko krat da vas još molim, da me poštedite sa pridjevki, koji mi se u mojem položaju čine kao poruga? Zovite me Evom, kako sam već naučna od moga djetinstva. Meni neće biti mučno vas zvati kako sam to čula od vaših susjedah.“

„Dobro dakle, Evo, kad vam je to milije, tad neće niti meni to biti težko, uzprkos našemu mladomu još poznanstvu. O tih pticah mislim i ja isto tako. Kada se u večer vratim iz lova ili dotjeram zabludjelo blago kući, pak čujem taj ptičji pjev, tad mi se čini, kao da me pozdravlja netko, koj je već dulje vremena pod zemljom. U ovo dvadeset i pet ili šest godinah, odkako se sjećati mogu, vidio sam kako se je mnogi iz kruga prijateljah i rodjakah odielio da se nikad više nevrati. Ali gdje nas jedan prijatelj ostavi, stupi drugi na mjesto njega. Pa se tako može i vami dogoditi. Nemojte dakle o prijateljstvu tako govoriti kao da ga više neima.“

„Može biti da imate pravo, Ismaele; ali tko je toliko zla izkusio, taj postaje bojazljivim. Ja netražim za svoju osobu prijateljah. Učini li mi tko kakovu uslugu, tad računam: služba za službu.“

„Vi nećete valjda tim reći, da ćete me nagraditi za ta dva tri dana, što sam uz vas bio?“

„Nebih znala, vrst naknade za vašu pripomoć. Da nije vas ili čije druge pomoći, neznam kako bih bila našla tih osamdeset jutarah zemljišta, što jih je otac po nekom nacrtu kupio. I ta prijateljska usluga zaslužuje svakako, da vam se kojom sgodom zahvalno odužim.“

„Tako Evo, to je pravo; to su naša zapadna načela, kojim nemože najpobožniji redovnik prigovoriti. Ljubav za ljubav. Tako mi boga Evo, šta bi od nas pionirah bilo, kad bi mi drugi kakov rovaš u džepu nosili?“

„Jeste li vi sjegurni, da se ovdje nalazim na momu vlastitomu zemljištu?“ svrne Eva govor na drugi predmet i došavši na proplanak okrene konja i baci pogled na ravnicu potoka.

„Tako sjeguran, kao što se nadam da ću umrieti kao pošten čovjek,“ odgovori joj Ismael i dovede svoga konja uz Evinoga motreć takodjer liepi taj položaj.

„Vaš kupovni ugovor i zemljištni nacrt jesu suglasni, to meni mora biti poznato, pošto sam kao pomoćnik uz mjernike prošao sve ove predjele i stabla bilježio sjekirom.“

„Ovaj komadić zemlje čini se da je probitačan za gospodarstvo,“ primjeti Eva zamišljeno.

„Vrlo probitačan i za veliko je čudo, da je tako dugo ostao bez gospodara. Kada sam ja o tom susjeda upozorio tad je oklievao i jedan i drugi, budući da je tako osamljeno, i evo imate sada vi korist od toga.“

„Šta sudite vi, gdje bi najbolje bilo stanja sagraditi?“

„To ću vam drage volje kazati“ odgovori joj Ismael. „U lovu sam više putah uz potok išao i svaki krat pomislio, kako bi se ovdje udobno prebivalište moglo stvoriti.“ Okrenuše opet napried i on nastavi: „ova čistina pruža zaštitu od sjevera i zapada odkuda zna u zimi ljuti vjetar brijati. Do bližnje vode neima niti tristo korakah, a potok neusahne niti u najžešćoj vrućini. Vi si možete vaše gospodarstvo i tamo niže osnovati, samo će se morati kojih desetak hrastovah više posjeći.“

Dodjoše do sredine progaline gdje jih opet pozdravi ona ptica svojim melankoličkim pjevom. i Eva ustavi svoga konja.

„Ako neima kakovih osobitih razlogah proti tomu, tad ću si evo ovdje sagraditi moj dvorac. Smatrati ću, da mi je u slici ove ptice vjerni pokojnik sam naznačio mjesto za kuću i kućište. Do onda će još godinu i više danah trebati, budući da mišice moje braće još nisu dosta žilave kao kod odraslih muževah. Ali šta zato? Predbježno ćemo se zadovoljiti sa zemljenom kolibom pod briegom a za nekoliko glavah blaga ćemo već napraviti kakov zaklon. Najprije morati ćemo pokositi ovu travu i sieno sušiti, da bude krme za zimu.“

„Tako valja, Evo! vi ste prava kći pionirova. Šta koristi nestavno oklievati. Ovo je prekrasno zemljište i nikad si ja nebih želio ljepšega.“

Tu odsjedoše i poskidaše jahačke sprave, sedla, torbe i gunjeve, privezaše konje na duga užeta.

„Ja ću konje odpeljati niže do potoka, gdje će se liepo napasti bujne trave kao ločike. Tu neima tatovah a divljaci riedko dolaze u ove krajeve, pa mi živimo s njima u dobrom prijateljstvu. Za deset časovah eto mene natrag, pa ću i vode donieti za topli večerni napitak.“ S tim odkopči od sedla mali limeni kotlić i objesi ga na sjekiricu za pojasom te odvede konje sobom.

„Ja ću si medjutim ovdje naći posla“ primjeti Eva odlazećemu nehajno i obrati svu svoju pozornost predjelu, u kom joj bje sudjeno odsele svoj život sprovadjati. Još bje dosta svjetlo da se je mogla razgledati i očevidno joj se omili okolica i za mali čas uzdahne od srca kao iza svladanih zapriekah i pohrli u bližnji gaj, da nešto suhog granja nabere, odkuda se punim naručjem goriva skoro vrati. Tu klekne i od laganog trešća naloži vatru. Dok se je plamen razgorio, izprazni bisage i poredi sadržaj oko ognja. Upravo bje gotova sa pripravom za noćni počinak razprostriv dva koraka na strani svoje gunjeve i namjestiv sedlo mjesto vanjkuša, na što dodje Ismael punim kotličem vode te ga stavi u žeravku.

„Doista, da je ovo veoma prijazno mjesto; naši konji nebi u nijednoj štali bolje poćivali nego tu dole, pa kad istom bude onde čardak stajao, tad će se moći s krova pregledati ciela naselbina.“

Dok se je Eva bavila dogotavljanjem večere izpraznio je i on svoje torbake.

„Samo što je ovdje malo samotno,“ progovori on prijazno, „naročito za jednu djevojku. Ali to neće dugo trajati. Samo nekoliko obiteljih dok se nasele — već su nekoje na putu ovamo — tad će prostor odavle do moga susjedstva biti izpunjen.“

„Moj otac morao je u obzir uzeti cienu zemljišta“ odvrati mu Eva gorko, „inače bi si on bio gdje bliže ljudih tražio naselbinu. A da neće nikad kupljeni predjel vidjeti, toga siroma nije slutio. Ali neka bude; braća i sestre će ponarasti pa kad se od malenih noguh priuče na djelo, neće jim biti kasnije mučno raditi.“

„Dakle se vi nebojite brige za budućnost?“

„Ja ću prionuti u posao dok mi sile budu dopustile, ako oslabim ili naglo umrem — što bog neka sačuva, — to će moja braća sebi znati naći komadić kruha kao što i svaka ptica u polju ili u šumi.“

„Vi ste kriepke naravi i čvrsta značaja, Evo, kakovoj naravi neima primjera. Mnoga bi se djevojka u vaših godinah prije živo premislila nego bi kroz više danah s tudjim i nepoznatim čovjekom u tako samotnih krajevih tumarala.“

„Ja si prije oštro pogledam ljude, kojim se kanim povjeriti,“ odgovori Eva hladno, „ako li se jednom prevarim, tad me to neuplaši. Kad sam ja preuzela brigu i dužnost da budem štitnicom i odhraniteljicom ciele jedne obitelji, tad moram znati i ćutiti, da sam dovoljno hrabra i sama sebe da štitim.“

„U tih besjedah je smisla“ reče Ismael skoro plaho, „kad ste vi prije tri dana u naš predjel došli, tad nije nikoga bilo u cielom susjedstvu, koj vas je vidio da vam nije svako štovanje poklonio, jerbo ste vi —“

„Jerbo sam ja svoju dužnost vršila? O, koj se čudi da sam ozbiljna i brabra poput muža, taj mi neka savjetuje druga sredstva,

*

kojimi bih mogla uz ovu mladu krv, koja je samo na moju pomoć upućena, boj voditi sa nemilim udesom. Pa je tad još pitanje, da li bi to sredstvo bilo po mojoj volji. Ja sam zadovoljna s mojom sudbinom, kad ju nemogu preinačiti. Mnoge stvari bi bile mogle drugčije izpasti, ali naknadno o tom sboriti nepomaže ništa."

Kao u uspomeni na minule dane uprla je oči u vatru. Gorko odricanje na temelju čvrste volje izrazilo se je u njenom glasu. Ismael se ustručavaše daljnim razgovorom mutiti njezino razmišljanje. Udivlenjem motriše on ovu snažnu djevojačku priliku u kojoj bje sjedinjena milotna prijaznost i kriepkost duševna. Pun veleštovanja gledaše on to mirno lice, koje se kod nestalne razsvjete plamena od ognjišta i na čelo skliznute kose činjaše kao mrkog držanja. Oko ustijuh slegô joj se izraz brige, koga je inače rado sakrivala pred svietom.

Da mu se vruća glava u večernom ugodnom zraku razhladi, skine on svoj šešir. Na njegovom poštenom, od vjetra potamnjelom obrazu sa crnom punom bradom, do ramena dugom smedjom kosom i bistrim očima slegao se je neki nemir. Pokaza se na njemu iskrena sućut i prava želja da se toj strogoj zbiljnoj drugarici približi, da pouzdanje zadobi, da joj prijateljskim savjetom i činom na ruku ide, pa ipak mu se nedade da joj i tajno tu nagoviest priobći. U toj tišini svuda na okolo, ćutila je Eva napokon Ismaelov pogled i obrativ se k njemu zatečenu u gledanju i zabunjenu progovori:

„Da, moglo bi toga mnogo drugčije biti, a najbolje bi možebiti bilo, da nismo nikad naš stari zavičaj na obali Misisipa ostavili. Bog zna nebi li moj otac i danas jošte živio i pomagao nositi brigu za budućnost djece."

„Četvero ili petero braće imate vi?"

„Petorica su" odgovori mu ugodno dirnuta sućutju, „i svi mladji od mene. — Vi ste jih vidjeli kod kolah, moja najstarija dva brata Ben i John su momci od šestnajst i osamnajst godinah i dašto da su mi od velike pomoći, ali što mogu od sliedećih zahtjevati, od četrnajst godišnje djevojčice i druge još mladje dvoje djece? samo toliko da u kući gdje što pospreme, dok ja starijimi na polju radim."

„Vi ste valjda rano izgubili majku?

„Bilo mi je petnajst godinah, kad je umrla, bila sam premlada jošte da jim budem mjesto majke. Medjutim sam se pomalo priučila. Sva petorica su dobre čudi i slušaju me, ne od straha — premda jih gdjekad i oštrije opomenem — nego jerbo znadu. da bih za svakoga stoputa žrtvovala i krvi."

„Izvrstni momci, oba najstariji" primjeti Ismael „čili kao mladi bikovi; iz očijuh jim sieva nebojaznost."

„Bez straha jesu, to je istina," potvrdi Eva s nekim ponosom, „oni umiju puškom i sjekirom baratati skoro vještije nego ja sama. Samo s knjigami jim se neće baviti. Dosta sam imala muke i truda dok sam jih uputila da znadu čitati i pisati, da se kasnije nebudu dali s kakovimi spisi zavesti i prevariti. S istog razloga me je i moj otac podučavao, pa sad uvidjam, kako je to bilo mudro od njega."

„Ali ja sam kod vaših kolah opazio i jednog Indijanca; koj mrko gleda kao tmasti oblaci na nebu. Zar je on došao u vašem družtvu, ili vas je koj slučaj na njega namjerio?"

„Da pravo kažem, on spada k nama makar da ide višekrat svojim vlastitim putem., Malo kasnije kad sam se ja rodila uzeše ga moji roditelji iz naručja jedne mrtve smedje žene od Delavara, jedva četiri godine starog i odhraniše ga. Nadali su se, da će si snjim odgojiti valjanog težaka, ali jim to nepodje za rukom. Kad je puški dorasao otidje on bez da je komu rekao sbogom k svojim indijanskim rodjakom. Dugo ga nije bilo. Tad najedankrat dodje natrag i činjaše, kao da i nije nikud bio prošao i za nekoje vrieme ga opet nestade. I tako je on sva ova ljeta živio po svojoj čudnovatoj naravi. Prošao i došao, kako mu se je svidjelo i mi smo već bili navikli na taj njegov osobiti način. Kad je došao pozdravili smo ga kao starog prijatelja i dali mjesta kod našeg stola, a kad je izčeznuo, tad nije nitko dalje pitao za njega. Radnju je mrzio, ali nijedne jeseni nije propustio da nam nebi nekoliko jelenah priskrbio, da si jih za

zimu u dimnjaku posušimo. U njemu mora da živi čuvstvo zahvalnosti ako o tom i negovori. Čudnovita narav. Ali mi ga već predugo poznamo, nego da bi ga mogli neprijateljskim smatrati."

„Zar vas je sprovadjao ća od Misisipa?"

„Nije, kad smo krenuli, nije ga već više mjesecih kod nas bilo. Šest nedjeljah putovasmo, budući da smo radi marve morali polagano ići — kad jedne večeri iznenada dodje pred mene. Bijaše ozbiljan kao uvjek. Nitko na svietu nebi si bio mislio, da je nosio strahovitu viest — evo voda kipi, to je sve što nam treba da si večeru prigotovimo.

(Nastavit će se.)

Supruga moga prijatelja.

Obiteljska slika
od
J. M.

Imao sam prijatelja. Bijaše to blied i suhomanjast umjetnik guslar, na komu se je obistinila poslovica, da je sretniji kod igre nego u ljubavi. Na lovor viencih. što si jih je na svojih glasovitih koncertih stekao, nemogaše se odpočinuti, pošto ga supruga nepustiše na miru. Ona bje za dvadeset godinah mladja od njega i veoma zanimiva gospoja. Ali bilo to, da se je ljubomornom ćutila sa vilom umjetnicom, koja je suprugu bila toliko mila, ili da joj je koj mladji drug falio, nu odma, kad je on uzô gusle u ruke, bijaše ona najnesretnija žena. Imadoše jedno diete, liepog sinčića po prilici dvie godine starog. Oba ga ljubljahu vrhu svega; on želiše da bude danas sutra takodjer umjetnik na guslah, a ona nasuprot, da bi bolje bilo da ga neima na svietu, pošto prave sreće nigdje nije. Usljed takovih opazakah potegnuo je Gustav višeputah oštrije svojim lučcem prieko žicah, na što bi si ona uha zatvorila vičuć: da ona toga već slušat nemože i da se voli razdružiti.

Bliže o tom neznam, nego samo toliko, da je takovih prizorah bilo više putah, da su se takovom sgodom oba posvadili i svaki put sve većma vriedjali, više nego bje vriedno kod najmanje prilike — i da se je rieč o razpitu sve češće čula, pa napokon da su zbilja tražili kod suda razstavu.

Sud je od centrifugalne žudnje uzpaljenim suprugom tumačio važnost braka i veliku vriednost domaće sreće, kao i dužnosti napram djeci i t. d. ali to bijaše sve u zalud; njihova mržnja rasla je sve žešće, naročito je supruga znala sve stare svoje patnje iz nova nabrajati.

Jesi li ti — vriedni čitatelju — ikad slušao pred sudom ženitbenu borbu? ne? Tad će bolje za mene biti, da ti to i neopisujem, ali da sam bio kod te razprave, ja bih moga prijatelja, koj je u ostalom bio pametan čovjek — primio za ruku da ga odpeljam i rekao bih mu bio: „Pusti ju! hodi s menom; gospoje su najprije uništene, kad jih muževi samih ostave." Ali mene nije tamo bilo, a moj se Gustav svojim nervoznim temperamentom silno zagrizao u tu stvar, da je i on tjerao mak na konac.

Napokon je sud stavio ročište za riešenje te supružne svadnje.

Ali tu se je sad pitalo: Šta će biti s djetetom?

Gospoja povikne: „Djete spada materi!"

Muž opet: Da samo otac ima pravo na diete.

Sudac se izrazi: Vrhu toga morate se sporazumiti.

Sada se istom porodi vatreni boj i činilo se je, kao da bi ovdje samo onaj salamonski

sud mogao odlučiti. Medjutim je sudbeni stol ovako riešio tu pravdu:

Pošto sada na samu ostavljena gospoja po svoj prilici neće moći nasmagati sredstva dovoljno za odhranjenje djeteta, niti toliko moralne snage imati za naobraženje njegovo, pošto je diete, kao sin, više upućeno na upliv otčev, čije ime nosi, pošto zakonske naredbe glede domovnog prava dopituju otcu pravo na diete a on kao otac na temelju toga prava zahtieva svoje diete — tada ima ovo iz razdraženog sada braka proiztičuće diete ostati kod svoga otca.

Na ovu osudu zamukne gospoja i na njezinom probliedjenom licu moglo se je vidjeti, kakova borba da je biesnila u materinskom srcu. Ako je drugom sgodom pala u nesvjest bez da je probliedila, to je sada ravno stajala i drhćuć jedva dihala, dok se je grčevita duševna bol razstopila u suzah.

Ove suze doduše nespadahu više na supruga. ali gospojinske suze jesu osobito djelatna tekućina, u kojoj se mnogo kamenito srce mužkarca raztopi. Gustav si pomisli, kako je ta žena neizmjerno ljubila njegovoga jedinca, kako je ona odbila i dojku i pestinju, samo da se sasvim posveti njegi djeteta. Ona, koja je izprva samo za udobnost i gospodski sjaj pitala, na jednoč se naučila bditi nad djetetom, čuvati ga danom i noćom i u bolesti se žrtvovati pažnjom nježne majke. S takovim razmatranjem pomisli, nebi li ipak bilo probitačnije, da se on, ma i težkim srcem odluči, diete predati materi.

Perovodja već je bio zamočio pero, da sudbenu odluku glede djeteta napiše, kad na jednoč stupi mlada gospoja pred supruga. Tresuć se od uzrujanosti blistahu joj se oči divjom vatrom.

„Znaš li ti to tako sjegurno, da imaš pravo na ovo diete?“

„Moje pravo na moje diete je nedvojbeno.“

„A znaš li ti, da je to zbilja tvoje diete?“

Na ove rieči korakne moj prijatelj Gustav natrag.

„Prije nego ja pustm moje diete“ povikne u groznoj uzbunjenosti, „volim sve priznati. Ovaj čovjek nije otac ovoga djeteta!“

Sada bje red na Gustavu da probliedi. Kazaše se izvana mirnim — ali napokon pita muklim glasom ženu:

„Smijem li možebiti znati, Madame, koga imam čast ovdje na javnosti predstavljati?“

„Netreba vam se s njim sramiti“ odgovori mu gospoja, „on se računa u vaše najbolje prijatelje.“

„Ivan?!“ zavapi Gustav.

„Imajte pravo,“ odvrati mu i izadje naglo iz dvorane.

Sudac priskoči u pomoć srušivšemu se čovjeku, koj osvjestiv se reče:

„To je laž! to nije moguće! Ja to diete odviš ljubim.“

„Gle, taj slikar, taj slikar! Ali budite vi izopačeni kako vas je volja, diete je nedužno. Ako i nije moja krv, ali je priraslo momu srcu. O, tebe nećedu oni pokvariti. Ti ostaješ kod mene.“

Tako je on govorio u dvorani; zatim se je odputio u moj stan.

Ja sam se ga prestrašio kako je ljuto i divje gledao.

„Šta si se uplašio, ti kujo!“ poviče biesno. „Ti se valjda bojiš da ću te sada ustrieliti?“

„Šta ti je Gustave?“

„Ti hoćeš da tajiš? Zato dakle onolika ljubezljivost s njom i s djetetom?“

Dugo je trajalo dok sam iz njegovih riečih razabrao o čem se radi, tad ga upitah, kako mu je star njegov sin.

„Ti ćeš dobro znati da će mu za mjesec danah biti dvie godine.“

„Pak ti — ali to je šala, moj prijatelju, doista krupna šala, pošto je tebi dobro poznato, da sam ja prije poldruge godine istom iz Italije se vratio, gdje sam neprekidno kroz četiri godine u Rimu se bavio.“

Kao da sniva otišao je Gustav kući. Tamo je kod postelje djeteta našao svoju suprugu klečeć i plačuć. Kad je on u sobu stupio, obrati se k njemu dižuć ruke:

„Ubi me, Gustave!“ vikaše, „nezaslužujem da više živim, ali diete je tvoje!“

„Znam, znam Margareto.“

„Da sam iz putene strasti tebe prevarila tad nebih bila ništa nego lahkoumna, pomilovanja vriedna žena, koju bi ti pravo imao odtjerati. Ali ja sam svoje poštenje zanieknla iz sebičnosti. Ja sam čast tvoga imena s namjerom osramotila, samo da si diete prisvojim. Ja se nisam ustručavala djetetu otca i ime oteti, njegov družtveni i zakoniti položaj osujetiti, samo da ga budem mogla na materinskih grudih milovati. O moj Gustave, ja sam od straha za moje diete bezobrazno radila da sad moram očajavati."

„To je dokaz, kako je materinska ljubav bezobzirna" odgovori joj suprug. „Ja sam upravo došao od Ivana i znam da je tvoja tvrdnja bez temelja. Ali ja ti predajem diete — toga malog dragog dječaka — svu moju sreću ovoga svieta. . . ."

Dalje nemogaše govoriti. Ona obuhvati klečeć njegova koljena i jecajuć reče: Nemogu ti kazati, Gustave, koliko te ljubim! Moj prkos je slomljen. Nepravda, što sam ju počinila tebi i tvomu djetetu je toliki grieh, da je pritisnuo svu zlovolju i pakost, kojom sam dosad sve bližnje mučila i dosadjivala jim, za cieli moj život. Ja neimam više prava na tvoju ljubav niti na ljubav ovoga andjela. Ako me ti neotisneš, Gustave, tak ću ti biti tvojom služkinjom da izbrišem moje nedjelo koliko mogu; nećeš li da me više uza sebe gledaš . . . ." kukaše tužna kukavica.

On ju digne na svoje grudi. Dan njihovog rastanka postade dan iskrenog združenja. Težka pogrješka supruge, koja ju je podpuno ukrotila, bijaše laž i to laž, koju je suprug rado oprostio.

Od tada ja nisam naravno više u njihovu kuću dolazio. Ja čujem prijatelja Gustava guditi, ali kod njega večerati — toga sam se odučio.

Feuilleton.

Kako se može obogatiti. Prije nego raztumačim sredstvo, kako se može postati bogatim, čast mi je predstaviti dva moja prijatelja: gospodina Kilijana Nemaništa i Ciprijana Jošmanjina a evo i moje posjetnice: Ilija Badavadjija.

Postavi se, dragi čitatelju, u misli u jednu malu sobu u trećem katu jedne kuće u dvorištu, gdje smo nas trojica, veseli mladi ljudi jedne nedjelje na večer oko stola sjedili, na kom bijaše više čašah, koje sve želiše da se napuue. Pak kada te još uvjeravam, da je sva naša gotovina iznašala kakovih petnajst novčićah — a jošte punih osam danah do bližnjeg novčanog dana — tad će ti biti razumljiv naš položaj, naša dobra volja i vesela ćud.

„To je prava kubura" reče napokon Nemaništ zapaliv si posljednu smotku, „da za neke ljude neima sreće. Ja znam da nebi nitko niti pare dao za najbolju moju špekulaciju, koja bi mogla služiti na diku i samomu Rotšildu."

„Ja" primjeti Jošmanjin, „da napišem djelo napram kojem je Goethe-ov Faust školska početnica, nebih sigurno našao nakladatelja."

„Pa istom ja!" rekoh da nezaostanem za obima. „Ja da izradim još tako liepu sliku, za koju bi sam sveti Benedikt boje priredio, ipak nebih ju mogao prodati, nego badi zašto."

„Još gore je to" primjeti Nemaništ „što ne samo da smo siromasi, nego da nas i drugi drže za uboge."

„Šta ti hasni sjena bez jezgre."

„Vrlo mnogo" odgovori mi Jošmanjin. „Nemaništ ima pravo: vjeresija nije ništa drugo, nego sjena, pa mnogokrat vriedi više nego kapital."

„Osobito ako se ta vjeresija temelji na okolnostih sreće. Zar neima koj od vas gdje kojega bogatoga strica?"

„Jedan stric moj" primjetih posve nedužno, „otišao je već davna bog zna kuda u Jamajku ili Bataviju; neznam više, da li desno ili lievo, ali vratio se nije nikad."

„To je izvrstno," povikne Nemaništ; „ta više nam nije niti treba. Mi ćemo toga bogatoga strica odma simo pozvati — ili" reče šaljivo „kako bi bilo, da mu luč života izpuhnemo? Da, to će biti tako: Kašpar Badavadjija umro je nedavno u Jamajki i ostavio je svomu nećaku Iliji Badavadjiji veliku plantažu od sladora i gotovine, nešto preko miliona dolarah."

Mnogo smo se toj šali nasmijali i pošto moj kredit kod bližnjeg slastičara još nije bio posve izcrpljen, to sam u radosti glede moje iznenadne sreće, dao donieti lonac punča, komu smo svu čast izkazali. Ugrijan od jakog pića napisao je u svom

jogunluku Ciprijan Jošmanjin bez moga znanja malu viest i poslao u jedne novine.

Drugog dana dodje više mojih znanacah u moj stan, da mi čestitaju k momu bogatomu nasljedstvu. Naravno, da sam nastojao izbiti jim iz glave, uvjeravajuć jih, da je to sve gola šala, ali sve uzalud. Nekoji su dapaće tvrdili, da su moga strica lično poznavali prije nego je otišao u Jamaiku. Medju timi bijaše i moj krojač, komu sam jošte bio nešto dužan. Kad je ovaj k meni stupio, želio sam moje prijatelje do biesa radi njihove zle šale.

„Gospodine Neumane," rekoh mu, „vi ste došli radi moga duga od dvadeset pet forintih? Meni je doista . . . "

„Molim pokorno, gospodine Badavadjijo," reče mi uljudno, „negovorite o takovoj malenkosti; ja paće dolazim. da vam odmjerim crno odjelo."

„Crno odjelo, gospodine Neumane?"

„Da, radi žalosti za pokojnim vašim stricem; crni kaput, hlaće i prsluk."

„Za ovaj čas mi doista nije moguće, gospodine Neumane . . ."

„Molim pokorno, gospodine, nemojte mi se iznevjeriti."

„Ali ja vas uvjeravam da nisam nikakovih novacah dobio."

„To ništa nečini, gospodine Badavadjio," povikne krojač i stane mi uzimati mjeru. Moja garderoba nije baš preobilna bila i ja negovorih dalje ništa. Ali jedva što je krojač otišao dobih drugi posjet.

„Ja bih imao liepu molbu, dragi gospodine Badavadjijo." reče taj čovjek. „Kupite od mene moju kuću; pustiti ću vam ju za trideset tisućah forintih. Vi nećete za cielo nigdje svoje glavniee bolje ukamatiti. Meni silno treba novacah a neznam kako bi se za nje pomogao."

„Ja da vam odkupim vašu kuću? To bi bila najveća ludorija, da na takova šta i pomislim!"

„Ludorija? — nikad nećete bolje prilike naći za vaše kapitale. Sa malom preinakom biti će kuća za dvie godine još jedanput toliko vriedna. Moj susjed Müller htjede ju kupiti, ali se je premislio. Recite samo jednu rieč: Da! i kuća je vaša!"

Još mu nisam mogao niti odgovoriti na to, već ga je nestalo.

Dva sata kasnije eto gospodina Müllera k meni, kako mi se činilo, ne upravo dobre volje.

„Vi ste mi liepu poparu skuhali, gospodine Badavadjijo" reče mi. „Ja moram imati kuću moga susjeda, jer mi ju je nuždno treba za moj posao. Davao sam mu dvadeset i pet tiisućah, znajuć da je u novčanoj neprilici. Kod vas je drugi račun. Ja vam nudjam trideset i šest tisućah ako mi ju odstupite."

Nisam vjerovao mojemu sluhu.

„Nije mi moguće da vam se odma očitujem dragi gospodine, ali ako se hoćete potruditi u pet satih, tad ćemo vidjeti, što će se moći učiniti."

U tri četvrta na pet već je bio opet kod mene i ja mu rekoh posve umjereno.

„Gospodine Mülleru, ja nisam imao niti na kraj pameti da kupim tu kuću, ali mi ju je vlastnik upravo narinuo, ako ju vi dakle zbilja morate imati, tad ja primam vašu ponudu."

„Hvala vam; vi ćete odma dobiti naputnicu na moga bankira, predbježno na petnajst tisućah forintih." Nakloni se i otidje.

Jedva što je minulo pol sata držao sam u ruci jedan Cheque, naputnicu od petnajst tisućah forintih na veletržnu kuću Berner & Comp. S tom tvrdkom jesam slučajno bio u savezu, budući da mi je moja tetka redovito malu moju podporu kroz nju slala. Pisah toj gospodi, da imam poveću glavnicu u rukuh i da ju želim koristonosno uložiti, te jih pitah za njihov savjet. Drugi dan dobih sljedeći odgovor:

Štovani gospodine!

Primili smo vaš cienjeni dopis od jučer upravo u času, kad smo zaključili naš podpis na novi zajam, kod kojega naša kuća znatno učestvuje. Naša je želja, da našim poslovnim prijateljem damo priliku kod očevidnog dobitka što ga ovaj zajam pružao bude, da budu i oni dionicima, te smo usljed toga dvadeset obveznicah za vaš račun upisali. Ako bi vam se ova svota previsoka vidila, tad možete ove papire dobrom cienom opet prodati

sa odličnim štovanjem

Berner & Comp.

Kao post scriptum pridao je šef kuće još i sljedeće.

„Mi smo s radošću čuli o sreći, koja vam se je nasmijala, te se nadamo. da ćete vi kao stari prijatelj naše kuće i nadalje nam povjeriti vaše naloge."

Kod čitanja ovih redakah mislio sam, da mi se mozak vrti. Odpisah toj gospodi odma, da nisam nikakovih novacah primio iz Jamaike, te da mi nije moguće da izpunim te sve ogromne dužnosti!"

Na to mi dodje pismo iste kuće:

„Vrlo nam je žao, da neimate povjerenja u ovaj novi zajam i s toga smo za vas podpisane dionice prodali sa dobitkom od dvadeset tisućah forintih, koju svotu smo vam upisali na vaš konto.

Što se tiće vašega posjeda u Jamajki, to su nam dobro poznate potežkoće, kojima je takovo realiziranje spojeno. Vaš podpis nam je medjutim dovoljan za svaku svotu, koju bi vi za vaše razpolaganje želili."

(Svršit će se).

Tiskom C. Albrechta.

Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 32. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela

od

Balduina Möllhausena.

(Nastavak).

Kada svršimo i ako vam je do toga stalo, pripovjedati ću vam dalje, da budete mogli i vašim susjedom to priobćiti. Neće škoditi, da budu svi znali, kako s menom stoji. Drago će mi biti već radi ogovaranja, pa onda — nu, i mene bi mogla nagla smrt zateći — onda će dobro biti i za djecu, kada bude svaki uvjeren, da zaslužuju prijaznu naklonost čestitih ljudih."

Za nekoliko trenutakah pušilo se je skuhano jelo kod veselo plamtećeg ognja.

2.

Večera bje skoro svršena i vatra dogorjela. Oba druga ležahu na svojih pokrivačih naslonjeni svaki na svoje sedlo. Mjesec se bje već visoko uzdigao i noć bje neopisivo krasna. Ismael si zapali svoju lulu i premda bje znatiželjan da čuje Evinu pripovjedku dalje, ipak se nije usudio da ju opomene na njezino obećanje. On, koj bje na daleko i široko poznat kao najsmieliji jahač i lovac postade na jednoč plah kao diete. Pa ipak je u duši ćutio, da Evi treba iskrenoga prijatelja, pošto će ogromna zadaća, koju je ona muževnom odvažnošću preduzela ipak na koncu izcrpiti njezine sile. Eva uze u ruke suhu hvoju i kao igrajuć se dirala je s njom u hrpi pepela i odkrila tinjajuću još žeravku i zamišljeno reče tiho poluglasno:

„Na ovom mjestu zapaliti ću u svoje vrieme na ognjištu vatru. Zašto nije moj otac toga mogao doživjeti? Siromašni, siromašni čovjek. Umrieti u najkrepčijoj mužkoj dobi, pa još k tomu tako naglom nenadanom smrću; to je žalostna sudbina. Dašto da on sada nećuti, nečuje i nevidi — sve ove zemaljske brige, koje su i njemu doživotno bile u dosta velikoj mjeri odmjerene. Ali mi, kojim svaki dan, svaku uru manjka njegova prijazna skrb koji nečujemo više njegov ljubezni glas, kad je snami govorio i viećao, mi smo za požaliti:

Mi bi i danas jošte stanovali na Misisipu da nisu drugi ljudi imali štetonosni upliv na nas. Naše gospodarstvo bilo je neznatno i kod poveće obitelji imadijahu naši roditelji dosta brige i muke dok su za sve nas nasmogli što bje najpotrebitije. Glada upravo nismo trpili, ali budući da su roditelji počeli gospodariti bez imetka, trudiše se neumorno da si nabave rogatoga i teglećega blaga i da ga umnožaju. Ja to dobro poznam, jer sam se i sama morala starati s tim; jer kad nam je majka umrla neimadosmo skoro ništa. Bili smo dapače prisiljeni i zadužiti se da bolestnici uzmognemo svaku pomoć pružiti. Malo je takovih liečnikah, koji bi na ladanje dojašili, ako jim se nenabroje dolari na stol."

„Medju onimi, koji su nam se kao prijatelji pokazivali, a tih bje vrlo malo, pošto mi u

našoj samoći niti netražismo poznanstva, bijaše i jedan muž, koj je u gradiću, kamo smo prigodom prodavanja naših plodinah više puta morali dolaziti, otvorio krčmu. Mi se upoznasmo šnjim, jerbo smo naša kola uvjek ostavljali pred njegovom gostionom, odkuda smo naše poslove obavljali. Ja nisam nikad k njemu u kuću išla, a moj otac je iz uljudnosti kadkada došao na čašu vina, premda je on vrlo triezan i pobožan čovjek mrzio svako pijančovanje. Houston, tako se je zvao taj gostionik, sprovadjao je uvjek moga otca do kolah, gdje je nas, koji smo s otcem u grad došli najljubeznije pozdravljao. Ja sam mu se uklanjala nekom zazorljivošću, jer mi već kao djetetu dosadjivalo, kad mi je laskajuć gladio lice i pitao, da li ću mu biti ženom. Kasnije se je okanio toga milovanja, ali mi njegovi značajni pogledi bijahu još nesnosljiviji da su me do srca ogorčili. Šta se je sve u njegovoj glavi plelo, to nije slutio niti otac niti ja; pošto ja nisam za moguće držala, da bi on, dvadeset godinah stariji od mene, mogao mene za ženu tražiti. Već mi je njegov obraz crvenom bradom bio zazoran, a još odurniji, kad sam kasnije saznala, da je kartaš i pijanac, u obće svadljiv čovjek, koj se je znao i potući. Ali mnogo je novaca zaslužio, mnogo novacah, koji su mu kod susjedah pribavili veliki ugled."

„Namjeru, da se s menom oženi, gojio je on sjegurno dulje vremena, nu lukavo zatajivao. To ja sudim po tom, što je on momu otcu, koj mu se pritužio, kako da ga nevolja pritišće, drage volje novaca posudjivao i nepitavši za povratak nudio mu još i više, da si kupi još jednog konja i više marhe. Nije ni čudo, da se je na taj način moj otac zadužio u ozbiljnoj nakani, da će povećanom radnjom više zaslužiti i s vremenom sve namiriti. Tako je prošla jedna godina, kad je najednoč Houston došao u našu kuću. Nesluteć ništa, privoli otac, da se u četiri oka bez svjedoka porazgovore. Ali tko da opiše prepast otčevu kad je Houston za moju ruku prosio. On bje tako presenećen — kako mi je kasnije sve rieč po rieč pripovjedao — da nije mogao niti jedne besjede izustiti. Da je on odma sliedio svoje čuvstvo, tad bi mu bio u svojoj ogorčenosti pokazao vrata. Ali domislio se svojih obvezanostih prama Houstonu, koga je skroz progledao, očitovao se uljudno, da on bez mene nebi mogao kuću voditi i da bi moje dielenje poremetilo cielo njegovo gospodarstvo. O tom nebtjede Houston niti da čuje. On je tvrdio, da će moju sreću utemeljiti i da roditelji neimadu prava, protiviti se napredku i blagostanju svoje djece. On je otcu obečivao novih zajmovah, da bude mogao mjesto mene drugu osobu najmiti, što je moj otac kao neku vrst kupovne ciene odriešito odbio.

„Da si toli pogibeljno neprijateljstvo svoga vjerovnika nenavuče, popustio je napokon toliko, da je svoju odluku zavisnom učinio od moje slobodne volje, ali ujedno se zakleo, da neće mene niti jednom riečju na ništa siliti.

Malo za tim, bila sam upravo u vrtu, stajaše Houston pred menom. Braća su mi bila na kukuruznom polju i tako mu nije ništa smetalo da mi odkrije svoju namjeru. Potajnim nemirom pružih mu ruku kod njegovog prijaznog pozdrava, ali kad sam uplašena njegovim pogledom htjela natrag potegnuti, zadrža ju čvrsto s molbom, da mu ju *pustim* dok se bude očitovao. Kad je on medjutim — to moram priznati — na dosta čedan način mene pitao, da li hoću biti njegovom suprugom, tad je on mogao čitati odgovor na momu licu; i uzprkos mojoj uzrujanosti nije mi se moglo sakriti, kako mu najednoč neugodno zablisnuše oči. Doista bijah uzbunjena, razjarena nad sve radi njegovog predloga, kao i radi cielog njegovog bića. Nisam pomislila udati se ni za koga drugoga, komu bi iskrenom ljubavi mogla biti privržena, pošto bi usljed obiteljskih dužnostih iza smrti majčine svako drugo čuvstvo doskora bilo ugušeno. Pa gdje bi koga bilo, koj bi radi mene primio moju braću i sestru za svoju djecu? Uz neprestanu radnju i brigu postadoh ujedno tišijom i ozbiljnijom nego je to običaj u djevojakah i kao takova, da sam i sa najčestitijim mužem u braku, značilo bi, nesretnim ga učiniti. — Ali tu sam predaleko pošla u mom ogorčenju i mržnji proti svakomu, koj me bi makar s najboljom voljom odvračao od mojih, bogom mi nalo-

ženih dužnostih. Hrabrosti mi nije nikad uzmanjkalo, pa sam se i na Houstonov govor skoro osviestila. Mirno mu očitovah, da se nekanim nikad rastati s mojim otcem i braćom a još manje da želim s mojim rodom ikomu biti na neprilici i brigi. Meni se gadi pripovjedati. šta je on svega navadjao, da moje promišljaje razprši. Kao poruga mi se je činilo, kad mi je o dopadnosti i ljubavi govorio i da je čekao samo na moju punoljetnost, da me dopelja u svoju kuću, gdje bi živila poput svake Lady-e.

„Kod takovih riečih me srsi prolaziše. Predstavljah si njegovu kuću, iz koje sam tolikokrat divju buku i graju čula; jedna samo nedjelja boravljenja u takovoj kući bila bi mi smrt. Zatim mu pogledah u njegovo od pijanstva zažareno lice i nikad nisam vidjela podmuklijih očijuh. Bojah se njega kao utvore, koja mi namjerava tugu i žalost nanieti. Ja ga nisam smjela u dvojbi pustiti o mom mnienju, te mu odprto rekoh, da i nije svih navedenih zapriekah, ja sama sebe odviš cienim, nego da bih mogla biti ženom ikoga, prama komu nećutim niti najmanjega nagnuća.

„U mojoj razjarenosti sam nešto oštrije govorila, jer mi bje do toga stalo. da nebude medju nami nikakovoga nesporazumljenja — na što on probliedi kao stiena i oči mu se biesno kriesiše kao zmiji klopotuši, kad ju tko u njenom ležištu uznemiri.

„„Zar je to vaša posljednja rieč?““ zapita me sasvim drugim čudnovato tudjim glasom, koga jošte i sada višeputa u snu čujem i kad mu to u istinu potvrdih, zakleo se je grožnjom, da ga to sve neće odvratiti od njegove nakane. Da mu je, reče, toliko stalo do moje osobe, te da će u vrieme kad ga budem bolje upoznala, svoj predlog ponoviti. Na to se on udalji ostavivši otca i mene u velikoj brigi.

„Šta je moj otac predvidio, to se je dogodilo. Nije niti nedjelja danah minula, kad je moj otac dobio sudbeni nalog, da od Houstona pozajmljeni novac u kratkom roku povrati. Mi se nismo dugo premišljavali. I ja sama sam na to silila, makar i na uštrb našeg blagostanja, da i najtanji savez s tim čovjekom prekinemo. U nas je već bilo toliko stoke, koja bi za koju godinu bila odbacila liepi dobitak, ali uzprkos tomu zaključismo, da sve prodamo, do onoga samo blaga, što uz naša kola vidiste. Još prije nego je vrieme plateža dospjelo, odnio je moj otac sav dug u kuću Houstonovu i položio mu na stol glavnicu sa kamatima.

„Houston nije vjerovao svojim očima i pitaše otca, od koga da je novce dobio. Otvoreno mu je otac rekao, da su ti dolari ciena za utamanjenje našeg cielog gospodarstva. Himbeno on na to primjeti, da taj platežni nalog nije bio upravo za istinu, da se je on s tim postupkom samo nadao polučiti, da se mi pameti dozovemo i njegove želje radje izpunimo. Dapače, on mu ponudi novu vjeresiju, što mu otac gnjevno odbije s očitovanjem, da kad bih se ja za spasenje obitelji i htjela njemu prodati, da on takovu žrtvu nebi nipošto primio i volio moju slobodu svojim životom braniti.

„Premda su naši odnošaji na jednoč za svu budućnost se poremetili, ipak smo se zadovoljstvom odahnuli. Nasuprot si nismo tajili, da ćemo od sada imati ljutoga dušmanina. Da se uklonimo Houstonu i svemu pogovaranju u susjedstvu odluči se otac, da proda naš cieli posjed i da se negdje dalje naselimo, gdje se nebi imali bojati progonstva. Njegovu odluku pozdravih ja velikim veseljem, nu zaključismo, da naš cilj tajno držimo. Kupca smo lahko našli i prodajna ciena bje upravo dovoljna, da ovu krpu državne zemlje izplatimo, da si nešto više marve nakupimo i nabavimo živeža. Za selitbu opredielismo proljetnu dobu, kada trava poraste.

„Bilo nam je težko kod srca, kad smo našu staru postojbinu i majčin grob ostavili, ali nas je sokolila nada za bolju budućnost. — Kad smo naše putovanje nastupili i osvjedočili se, da su oba konja i dva vola dovoljna da zajedno naša kola vuku, na kojih bje sve naše bogatstvo, izvan toga i naše sile lahko pazile na ostalu manju stoku, nije nijedan od nas žalio, što smo poduzeli tu promjenu.

„Osam danah smo po prilici polagano putovali, kad se je jedne večeri približio jedan jahač našemu počivalištu, a to bje Houston.

*

Gostoljubivost je liepa kriepost, koju treba vršiti i prama neprijatelju. Mi se dakle nismo ustručavali da pozdravimo prihodnika i pozovemo k našemu ognjištu, gdje već bijaše večera gotova. Houston se je medjutim izpričao da se je već na jednom posjedu odmorio i da mora još istu večer kući krenuti. Konja nije odsedlao nego samo privezao i k momu otcu se pridružio. Prividno miran, korio nas je; što smo otišli a nismo mu niti s bogom rekli. Zatim je pridodao, kako ga je savjest grizla da nas neće moći kao svoje dobre susjede u prijateljskoj uspomeni smatrati, s toga da nije mira imao, nego da za nami dojaši, da nas vidi. Dan i noć da si predbaciva što je on upravo uzrokom našeg prenaglog prodavanja i izselenja. Na njegovo pitanje, kuda da kanimo ići, odgovori mu moj otac oprezno, da si istom traži negdje zemljište prama zapadu. Medjutim sam ja pozorno motrila Houstona. Kad sam opazila, da je kod izbjegavajućeg odgovora otčeva njegovo lice neprijazno se namrčilo, tad sam blagosivljala onaj dan, kojeg smo zaključili razkrstiti se tako opakim susjedstvom. Mučno je on sakrivao svoj gnjev i licumjerno uvjeravao, kako se on sa stotinu lanacah ćuti privezanim uz nas, te da je i on nakanio svoju bučnu kuću prodati i poput nas negdje na zapadu naseliti se. Nadalje se je zaklinjao, da se on još nije odrekao nade, da stupi opet u najbliži savez s nami. Moj ga otac odvraćao od prenaglih korakah i izrazio se, da bi sve bilo uzalud. Njegovim riečima primjetih još i ja, da se neću nikad iznevjeriti mojoj izraženoj mu odluci i ako on u istinu ćuti prijateljstvo za mene, tad neka me za uvjek poštedi s njegovim posjetom. Da mu nebudu moje rieči pregorke — jerbo se ga bojah kao pakla — savjetovah mu, da si u susjedstvu, gdje ima toliko krasnih djevojakah, koju izabere, koja će mu osim liepog novca, u kuću donieti i prijaznijeg lica, nego što bi mu ga ja doniela.

„On da si je upravo mene odabrao“ odgovori mi škrinuć zubmi, i da on od toga nemože odustati. U mojoj srčbi radi njegovih divjih besjedah okrenem se od njega; na to on skoči biesno i reče.

„Ne! moja nada će i nadalje stati, a vidjeti ću vas jednoč opet; možebiti da si do onda stvari bolje premislite.“

Žurno si odrieši konja i bez oprosta odjaši u skok. Od onda ga nevidjeh više. Neka me bog sačuva od njega, osobito sada, kad mi savjet i pomoć otčeva fali.

(Nastavit će se.)

Kapetan Sveznadić.

Božićna uspomena

od

P. K. Roseggera.

Dà, ovog božićnog jutra neću zaboraviti. Upravo stupim van u mrzlu zoru i gledam naokolo preko snježnih poljanah i mislim: Danas je božić, tada se mora što više dobra činiti i zato ću si ja stvoriti pravi blagdan.

Na to dodje moj stari sluga Martin od rane mise — on ima danas svoj visoko zašiljeni šešir sa bielom peruškom i iz njegova zadovoljnoga svetačnoga lica strši smotka. On puši inače lulu, ali na velike blagdane, kada crkvenjak meće ciele svieće u oltarne sviećnjake, tada si utisne Martin na veću slavu božju smotku u usta. Nije li mu dobra, uvlači prečesto, dimi čvrsto, izvadi ju tada poslje svakog drugog utega iz ustah i pljuje listiće duhana, što mu se na ustnah priliepiše.

„Dobro jutro,“ reče mi on, „ali da znate što danas sve biva u gradu!“

„Aha, jesu li krčme već pune?“ upitah ja.

„Bilo bi dobro," odgovori Martin, „krčme su prazne a sva su vrata otvorena. Ljudi stoje okolo Venčevićeve kuće. U Venčevićevoj se je kući noćas nešto dogodilo."

Na ove rieči pričini se lukavac, kao da bi htjeo poći. Ja ga neuzdržah i pošto se on nečemu dosjeti, stane sam od sebe, i reče:

„Ta gospodine! vele da ste se kartao s njim sinoć do kasno doba noći?"

„S kim?" upitah ja na to.

„Sa kapetanom."

„Što je s kapetanom?"

„To se nezna, ja sam pod cielom ranom misom pred kućom stajao i vidio sam, kako žene upadaju i izpadaju i svaki put za sobom vrata zamandaljuju. Jedna je rekla, neka se mi ljudi razidjemo i pazimo, da nas same milost božja neostavi. Inače se nećuje ništa."

„Bože moj, što je to, da su žene zamukle!"

„U cieloj Venčevićevoj kući," nastavi Martin, zaudara još po strjeljaćem pamuku, tako vele ljudi. Ja sam se na protivnoj strani popeo na kolnicu, ali se nevidi ništa u nutra: u sobi, gdje je kapetan stanovao, spušteni su prozorni zastori do dole."

To mi je bilo upravo dosta. Ja pohitih odmah u varoš. — Nebi li se on zaista skončao? Mi smo večer pred tim držali rieč za stalnu šalu; u noći, kada sam bezsanen na mojoj postelji ležao i božićna zvona zvoniti čuo, dodje mi na jedanput nešto na pamet: Ovaj čovjek može svašta učiniti, a reče, da će se ubiti.

Medju varoškimi čudaci bijaše moj kapetan uzorni eksemplar. U njegovoj mladosti moralo mu je sasvim dobro biti. On bijaše vojničko diete, sam vojnik i po tom bijaše na onoj čvrstoj stazi, na kojoj se tako lahko okliznuti nemože, u svojoj dvadeset devetoj kapetanom. U tridesetoj godini svoga života imadjaše zlu sreću, da zabaštini nepredvidjenu, vrlo znamenitu baštinu. Prije ove baštine — razumjeva se — da je bio vojnički život sreća za svakoga, koga bi dopao; vojničtvo je jačalo tielo i značaj; točnost, poslušnost, srčanost, vitežtvo i što ti ja znam; sve to učilo se samo kod vojničtva. Usljed baštine postade mu na jednom kmetstvo, pasji život — svatko bi bio bena, tko otići može, a toga neučini.

Kapetan Sveznadić postade slobodan i obrati se k najljepšim čestim svieta. Mnogi prosti čas sprovadjaše on inače risanjem, izučavanjem bojah, glasbom i ostalimi umjetnostmi, sada postade slikarom. On postade to tako naglo, kao što se mogu stalak, platno i boje kupiti i prirediti.

Smedja baršunasta kabanica bijaše takodjer već gotova, ali rašćenje brade nemogaše koracati k svršivanjem umjetnikovim. Kada su prijatelji došli i gledali, bijaše to blistajuća bojadisana krasota, a u listovih govorilo se o krasnom izradku, o živahnosti sklada, o harmoničkom sudaranju, kao da bi se tu radilo o kakovoj symphoniji, a to se je mislila slika umjetnika Sveznadića. Tada mišljaše Sveznadić: kada je to na platnu tako živahno složeno, tako živahnim tonom, tako harmonički poskladano, kako se nebi dao mnogo bolje napraviti i koj glasbeni komad. I on složi jednu operu. Ob ovoj rekoše njegovi prijatelji, da bi ona pri nesavršenosti naše operne pozornice, pri nestašici znamenitih pjevačah našega vieka, absolutno neizvediva bila. Dok je umjetnik na kneževskoga mecenata čekao, koj bi mu omogućio predstavljanje, sprovadjaše vrieme poezijom. On napisa jedno veliko djelo, za koje se odmah otimahu mnogobrojni nakladnici, — autor je naime platio u napried gotovinom tisak.

Uza sve to nebijaše umjetnik dobre volje. S početka nemogaše snašati nikakove kudnje, ali prevelika, bezuvjetna hvala, s kojom su obasuli sve bez iznimke, što je od njega došlo, bijaše mu još samo neugodnija, da, upravo napokon i sumnjiva. Jednoga dana reče mu njegov najbolji prijatelj: „Meni je žao dragi Mirko, da te uvjek vidim bez družtva. Pusti slikanje, komponiranje i pjevanje; ti si čovjek za nešto drugo. Nekoliko vremena poslje ove nezahvalne prijateljske usluge nastavi još kapetan svoje miljenice sa ponosom, a to sve uz nos svomu prijatelju. Najednom ipak pro-

landa i razpoklanja sve svoje stvari i inštrumente i kupi si u odaljenoj okolici veliko imanje. On si naruči množinu gospodarskih knjigah i poče, točno po takovih naputcih svoje gospodarstvo tjerati. On bijaše sretan, da je ženialni poljodjelac. Seljani okolo njega usudiše se spočetka pretresivati njegove nove metode, govoreć, da jedna kapa na sve glave nepristaje, i da se mora poznavati i u obzir uzeti okolica, podneblje i zemljište, ako će gospodarstvo štogod donašati. Kapetan nije mario za zastarjele nazore seljakah, koji su svaki napredak mrzili i radio je polag obćenitih naputakah strukovnjakah. Inače milio se je ovaj čovjek seljakom, on držaše šnjimi, bijaše uvjek kao susjed i nesebičan, olakšavaše jim nuždni promet s izvanjskim svietom, držeć konja i kola na cestah i opremajuć bezplatno osobe i malene tovare. Takodjer se zauzme za nje i u poreznih stvarih; nastojao je, da njihove sinove vojničtva oslobodi, jer on veljaše, ako narod uzkrati vojničtvo, da će onda prestati i porezna volja. — To je bio čovjek po njihovoj volji. Kod prvoga izbora učiniše oni gosp. Sveznadića svojim zastupnikom.

U prvoj sjednici zadržavaše se veleposjednik u parlamentu sasvim mirno; pretresivao se neki carinski ugovor. On sasluša predloge, neglasujuć ni za nje, ni proti njim, ali na koncu zamoli rieč. On stavi sljedeći predlog: Neka se razašalje okružnica na sve knezove svieta, u kojoj se umoljavaju, da se medjusobno slože, da jedan s drugim mirnim putem ugovara i da odpusti svoje stajaće vojske. On, predlagatelj, misli, da neće ni jedan od velike gospode oklievati, da podpiše ovaj na korist svakog pojedinca uglavljeni ugovor.

Skupština se začudi šali, što si ju dopusti novi član parlamenta na tako ozbiljnom mjestu. Ali kada ona podpunu zbilju govora uvidi, podiže se grohotan smieh. Dok je zvonce predsjednika na mir zvonilo, ustade gospodin Sveznadić sa svoga stolca i nebijaše ga više nikada u onoj kući vidjeti.

Poslje ovog doba dade se on velikom slašću na sadjenje buraka i sagradi jednu suknaru, u tu svrhu utemelji on veliku ovčarnicu frizijskih i englezkih ovacah, koje dosta dugu vunu imadjahu.

Medjutim spade njegovo gospodarstvo baš na tako nizke grane, da je Sveznadić, komu su nadjenuli radi njegove svestranosti „Sveznadić“, izgubio na tom svako veselje. On se je kušao otresti brigah i mukah, uživajuć se života okolo po gradovih. Napokon dodje u naš maleni varoš, koji nebijaše predaleko odaljen od njegovih posjedah, i u kom si on iznajmi jednu sobu kod Venčevića. On željaše vruće, da bude štogod. On je svašta izkusio, imadjaše još uvjek novacah, i tako se htjede opet jednom oglasiti. Gradić bijaše dosta malen, ali i dosta velik zato, da čovjek, kao što je kapetan, u njem svoju obožavajuću ulogu igrati može. On podupiraše družtva, koja se od njega gostiti i zabavljati dadoše; on utemelji družtva, kojim on predsjednikom bijaše, on podupiraše javne dobrotvornosti, i neizadje nijedan broj tjednika, koji nebi hvaleći njegovo ime spominjao. Uza to imadjaše vremena još uvjek kao garçon živući muž, da bude gospodjam njihov vitez. On bijaše najpozorniji kavalir, i nezanemari nijedne zgode, da bude gospodjam učtiv, da jim štogod udvorna rekne, da jih brani, gdje bi bilo vesele bitke, da jim cvieće daruje, koga je on takodjer uvjek nosio u liepoj kitici. U varoši nebi opao nijedan rubčić od batista na zemlju, koga nebi kapetan dignuo najelegantnijim načinom. K tomu bijaše on liep čovjek, koji si je svoju u diplomatičkih danih utemeljenu bradu opet odrezao, brkove zasukao, opet se kapetanom imenovati dao i koji se toliko gospodarstvu podavaše, u koliko je mjesečno unj dobar dio novca ulagao i dnevice ga od srca grdio.

Ali i u ovom nedužnom varošu bijaše ljudih, koji su malo po malo podkopati htjeli ovo tako liepo blagodatno biće. Ustrojiše se družtveni krugovi, koji bijahu bez kapetanovih šalah, društva u kojih kapetan nebijaše predsjednikom, dobrotvorni zavodi, koje kapetan nije utemeljio, brojevah tjednika, koji kapetanova imena nikad ili samo ironički spominjahu, i bijaše gospodjah, koje njegovoj pazljivosti vrlo hladnim načinom zahvaljivahu, a za njim

ga vrlo sladko izsmjehivahu. Samo jedno morali su mu priznati i njegovi neprijatelji, naime, da je on bio čovjek u najboljih godinah. Ali oni dodavahu, da je žalostno, kad čovjek u najboljih godinah, dotle dotjera, da sprovadja vrieme u krčmah pušeć knaster i kartajuć se.

I zaista, došlo je napokon tako daleko; da kapetan Sveznadić sjedjaše sa zalupanimi ortaci u čadjavih krčmah, i tako sprovadjasmo zimnje večeri pićem, pušenjem i kartanjem. Nebijaše najbolje volje i osim što je kadkada opsovao vrlo žestoku kletvu, kada bi dobio posve zločeste karte, ili bijaše mučaljiv kod povoljnih. Pri tom je pio staro vino, ali nas riedko kad pozivao k svomu pilu, kao što je to prije običavao. Prema ženam ciknuo je nešto i kada je na badnji večer krčmarica, koja je uvjek vesela bila, na tanjuru kruha na stol dala, što ga je sama pekla, poturi on tanjur nešto košljivo i mrmljaše, da svaki neka jede sam plodove svojih djelah. Tim više prikuči se vinu, i mi si drugi dadosmo donieti obljubljene kapljice, te tako prodje nam večer dosta snosno. Najedanput baci moj kapetan svoju kartu na stol i reče: „Biti će najbolje, ako otidjem sada kući, pa da se ubijem."

Mi se smijasmo prijazno, premda je svaki od nas misliti mogao, da ovakova jalova šala nezaslužuje smjeha. Mi nismo igrali dalje, jer smo čuli u sniegu škripeće korake ljudih, koji polaziše k polnočki. Mi se ustadosmo i razidjosmo.

Dočim sam o cielom noćnom dogodjaju razmišljao, dodjoh u varoš pred Venčevićevu kuću. Ljudi su se razišli, ja idjah najkraćim putem u stan moga pijanca i igrača. Na polu otvorenih vratih stajaše stara gospodja. Ovo bijaše zločest znak; nu stara gospodja učini se važnoga, ne baš najturobnijega lica, a to bijaše dobar znak. Ona mi pokaza s rukom, u kojoj lončić od mlieka držaše, na vrata i prišapne, da mogu unići, ali da nepuštim previše mrzloga zraka. Ja podjoh; soba bijaše tamna i mirna — moje oči iskahu kapetana. Napokon ga nadjoše, on sjedjaše nedaleko peći u zaklonjenom kutu, pušaše dugačku domaću lulu, i gledaše na jednu stvar, što na postelji vrlo pomnjivo zamotana ležaše, a pri daljem motrenju, duše mi, ništa drugo nebijaše, do li novorodjeno djetešce.

„Kapetane!" povikoh.

„Jezik za zube!" reče on.

Dašto, jerbo to božićno djetešce spavaše. I lice moga starčića sa materijalnimi brci smiešilo se je. Duše mi, bijaše to srdačno smiešenje — toga čovjeka nisam još nikada vidio tako liepa. kao što sada; s ovim licem, koje dim okruživaše i na komu se oči svjetljahu, kao što jasne zviezde zimske noći.

Sada pristupi k njemu stara gospodja, i upita ga čedno, je li pri sebi i uzme mu lulu iz uztijuh. Ali ovaj kapetan imaše tu bezbožnu navadu, da ima uvjek nešto u ustih, kada mu je lulu uzela, prignu se i poljubi djetešce.

„Dečko je moj!" reče on na to.

Poslje toga pripovjedi ostalo. Po noći išao je kući s tvrdom odlukom, da učini svojim životom stalan čin, da umre naime, prije nego što počini još većih budalaštinah. Tada nadje u svojoj sobi staru gospodju, koja mu metne nešto u naručaj i reče: Evo vam božićnice. Mali se voli prihvatiti otca, komu bolje ide nego materi, a i majka će doći ako on to želi. —

Što se dade tu mnogo govoriti ili činiti? Naskoro se prosu glas, da je u kapetanovoj sobi nešta čudnovata, tajinstvena, a u jutro sakupiše se ljudi pred kućom, kojim stara gospodja reče, da se razidju i da sami na sebe neka paze.

Za malo tjedanah dodje i mati — siromašna, ali liepa blieda žena, a za ubiti se, nebijaše više vremena a niti potrebe. Kapetan se povuče sa svojom ženom i djetetom na svoje mirno imanje. Njezina štedljivost i ljubav dade njegovomu raztrovanomu životu napokon nove jakosti i snage.

Od onoga je doba već peti božić. Kapetan Sveznadić nedade više nikada povoda svietu, da mu se ruga.

Feuilleton.

Kako se može obogatiti.

(Konac).

Dvadeset tisućah forintih; ova svota bijaše za mene prava zagonetka i meni je počelo čudnovito postajati. Sa svih stranah dolaziše mi čestitke, osobito kad sam u mom novom crnom odielu prvikrat se u družtvu pokazao. Novinari tražiše, da jim dadem kratku crticu o mom stricu Gašparu, o njegovom životu i t. d. Pozivah dobivah svaki dan i u toj zabuni odoh osobno do bankirske kuće Berner & Co. Primiše me tamo, kao da sam u istinu vlastnik golemog imetka.

„Žalujemo," reče mi gospodin Berner, „da ste imali tako slabog povjerenja u ovaj novi zajam; taj papir je medjutim opet poskočio na burzi."

„Gospodine Berneru," odvratih mu „ja imam najveće pouzdanje u vas; vi mi rekoste u vašem pismu, da ste svotu od dvadeset tisućah meni upisali u moj Credit - Conto. Ja povjeravam ovu glavnicu posve vašim izkusnim rukam, ali ovaj čas bi me veoma obvezali, da mi predujmite petdeset forintih, pošto mi je moj portefeuil omršavio."

„O, cienjeni gospodine!" odgovori mi „zapovjedajte samo koliko god vam drago; želite tisuću ili više forintih?"

„Tisuća bit će mi podpuno dovoljna." Punim džepom svjetlih žutakah i čudnovatim čuvstvom ostavih tu bankovnu kuću.

Medjutim bijahu moja dva prijatelja u velikoj zabuni radi neočekivana uspjeha njihove šale i od straha, da nebi ja, usljed te razprostranjene viesti moga baštinstva, na čemu su samo oni bili krivi, u mom jogunluku i zbilja griešio. Nekoliko danah kasnije dodjoše oni u moj stari stan, koga još nisam bio zamienio s mojimi novimi elegantnimi sobami i Nemaništ mi ozbiljno primjeti:

„Čuješ, dragi Ilija, ti znaš dobro da tvoj stric u Jamajki nije umro."

„O tom ja nisam uvjeren" odgovorih mu ozbiljno „pošto mi niti o njegovom životu ništa nije poznato."

„Dobro, ali ti znaš bar to, da je sve to nasljedstvo samo na šali osnovano. Mi smo veoma faliti i žalujemo, da smo uzrok tomu pogovaranju."

„Nebrinite se, dragi moji prijatelji; ja sam vam nasuprot vrlo zahvalan."

„Ali naša dužnost je, da mi to javno opozovemo i očitujemo, kako smo nepromišljeno razglasili tu lažnu viest."

Bez da jim je toga trebalo, začula se je sva ta stvar. Čudiše se ljudi, kako da nedolaze nikakovi glasi iz Jamajke i pametniji posumnjaše odma, da će to biti izmišljeno.

„Najsmješnije kod te pripovjesti je to," rekoše neki, „da je već i on sam vjerovao tu bajku."

Drugi opet: „meni se to odmah činilo nevjerovatno."

„I meni" pridoda gosp. Müller, „premda me stoji toliko novacah."

Za kratko vrieme dodje listonoša sa više pisamah, svi po prilici ovako glaseć:

„Molim da mi izvolite čim prije račun platiti, budući da imam silnih obvezanostih. X. Y.

Pošteno namirenje svih mojih dugovah upokojilo je moje vjerovnike i moje ravnodušno ponašanje bijaše predmetom obćenja u mnogih kruzih.

„Ala je to pravi srećko!"

„O, nije toliko sreće, koliko da je vješto igrao svojn ulogu."

Nekoliko putah me je grizla savjest, da sam se skoro kajao, ali napokon je ovdje sam slučaj više djelovao, pošto ja nikomu nisam govorio o mom tobožnjem baštinstvu i da je to sve samo usljed obćeg klanjanja „zlatnomu teletu" i usljed neoprovrgnute istine, da je i vjeresija toliko vriedna kao gotova glavnica.

— Trebajuć nekoliko knjigah, napiše neki djak svomu prijatelju pismo, u kojem ga moli, neka mu iste kupi, a iznos obeća da će mu vratiti prvom prilikom. Nu taj prijatelj neučini toga. Neko vrieme poslje sastane djaka te mu reče: „Dragi prijane, ja nisam primio onaj tvoj list, u komu me moliš da ti kupim knjigah."

— Vrlo bogat, nu izvanredno glup čovjek, čuvši da gavrani preko dvie stotine godinah živiti možeju, kupi si jednog, u svrhu da se o tom osvjedoči.

— Neki rukotvorac imao je dva sina. Jedan bio je strašan ljenčina, te je spavao do kasna jutra, a drugi marljiv ustajao rano na svoj posao. Jednog jutra odlazeć iz svog stana nadje putem kesu sa mnogo novaca; on ju odnese svomu otcu, a ovaj ode brzo k drugomu sinu, koga je našao zbilja jošte u krevetu, te mu reče pokazujuć kesu: „Vidiš ljenčino, što je tvoj brat našao, jer se je rano digao." „Dragi otče," odvrati ovaj, „da je onaj, koj je ovu kesu izgubio, ostao u krevetu, kao što jaj nebi je bio sigurno izgubio."

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 33. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela

od

Balduina Möllhausena.

(Nastavak).

Sva mi je uspomena mrzka na toga opakoga čovjeka! Pa da je najsnažniji muž na zemlji i pošten kao kakov kveker, prezirala bih ga već s toga, što je mislio da mu je treba samo posegnuti za menom kao za nizko visećom jabukom.“

Tu je Eva prestala dalje pripovjedati i kao prije uze opet granom podticati žeravku. Ismael motriše pozorno to, od pune mjesečine razsvjetleno lice. Činilo se je, kao da on u tih ozbiljnih dapaće bezćutljivih potezih traži one dražesti, koje su mogle tako očarati Houstona. Ona ista prekrasna spodoba, koja ga je po danu i neopazeć zatravila, svidila mu se je iza tako mirnog očitovanja i hladnokrvno promišljenog odsudjivanja, najednoč kao koprenom ogradjena od svakog približavanja. Dosada je on poznavao samo vesele i bezbrižne djevojke i gospoje, koje su iza jutra već pjevajuć išle na radnju i šaleć se na večer zaspale, dočim to prignuto lice pred njim nije valjda nikada se razvedrilo ugodnimi čuvstvi. Nekom plahosti ga je taj značaj nadahnuo, pa ipak ga je s druge strane oduševljavao iskrenom naklonosti prama toj neustrašivoj, hrabroj drugarici. Prije nego li je opet pala u svoje sanjarije upita ju Ismael skoro plašlivo.

„A vaš otac — tada je jošte živio, tomu može jedva biti dva mjeseca.“ —

„Tako, nešto više od dva mjeseca, jer od onog mjesta, na kom smo, ako bog da, za uvjek se riešili Houstona, putovasmo još pet nedjeljah po slabo napućenih predjelih i dodjosmo duboko u pustare, gdje se je onaj užasni dogodjaj slučio, koj nas je prisilio na dulje počivanje, inače bi već bili prije nedjelje danah ovamo prispjeli.

„Ranije nego obično utaborismo se kraj jednog potočića, gdje nam je blago imalo liepu pašu. Večer bje još daleko i moj otac uzme pušku da se po šumi ogleda, nebi li kojega jelena ili nekoliko puranah ustrielio. Doskora čuli smo prasak puške i pošto je on riedko kad promašio cilja, to smo mi kod svakog novog hitca šaljivo nagadjali, kakovu da je opet zvier pogodio. Bili smo dobre volje i budući da nismo dalje čuli pucanje, to smo svaki čas izgledali, kako će otac natovaren sa divljačinom sa koje strane nadoći. Prodje sat i opet drugi, ali otca neima. Pod večer nas pograbi nemir, strah i briga, da nije zabludio u toj šumadiji; usljed toga odpravih braću, da u šumi izpale nekoliko hitacah i da trubljami dadu znakove. Htjedoše za njim, tražiti ga po šumi, što jim zabranih, pošto je otac strogo naložio, da ostanu kod blaga i čuvaju ležište. Pa kuda bi i bili mogli krenuti? Da u šumskom mraku nadju trag, morali bi imati sovine oči, k tomu bijaše i ta pogibelj, da se i sami zablude i cielu noć izostanu,

nasuprot se nije moglo dvojiti o tom, da će otac polag svoga izkustva napokon ipak naći put natrag do nas. Medjutim savjetovah jim, da nanose raznog granja, da ga zapalimo i velikom vatrom damo daleko vidljivi gorući znak.

Nastade podpuna noć; mladja djeca, stisnuše se sve većma do mene, koja sam i sama bila u velikom nemiru, kad na jednoč začujemo korake i odahnemo laglje. Ali nije se otac iza grma pokazao nego kod svjetla upoznasmo Vabaša, onog istog momka od Dalavara, koga ste kod naših kolah vidjeli. Premda u našem očekivanju prevareni, bijasmo ipak ponešto umireni. Poznali smo njegovu vještinu i oštroumje i bijasmo uvjereni o tom, da će njemu za rukom poći otca doskora u šumi naći. Mjesto da on odma poskoči, sjedne se on kraj vatre do nas i stane svojim načinom pripovjedati, kako se je začudio, kad je na našem gospodarstvu na Misisipu našao njemu posve tudje ljude. On se je razpitao o nami i tražio naš trag da nas dostigne. Glede našeg otca, reče nam, da je valjda predaleko prošao doljnim krajem, ali da će prije zore svakako opet biti kod nas. Njegovo očitovanje nas je bar u toliko umirilo, da su mladji legli spavati pod šatre na kolih. Nas trojica stariji ostadosmo sa Vabašem sjedeć oko ognja i podticasmo vatru u znak otcu i mienjasmo se u pažnji na blago. Kako smo živo uzbunjeni bili, nije nam se dalo o ničem razgovarati. Šuteć sjedismo i slušah kako Ben i John k djeci prigledavahu, kad na jednoč Vabaš, pokažuć na kola pitaše, da li su već djeca čvrsto zaspala. To pitanje njegovo glasilo je nekako plašlivo i uznemiri me; odgovorih mu da spavaju i gledah strahom u njegove oči. Njegov obični pospani način nije se u ničem promienio; bijaše miran, kao da se je ticalo konja, koj se nekud izgubio. Tad mi reče:

„„Ti si hrabra djevojka, imaš srce kao u mužkarca, znam da nećeš naricati kao mlada mačka, kojoj su mater oteli.““

„Groza me hvataše kod tih zlokobnih riečih, ali se uzdržah da nepoviknem od straha, nego pograbih Vabaša obim rukama za ramena. Ukočeno gledah mu u oči i tiho, da me dva koraka dalje nebi bilo čuti, pitah ga, šta da se je s mojim otcem dogodilo.

„„On se više neće povratiti““, odgovori mi Vabaš „„on nemože. Pao je s puškom ili se je možebiti izpalila kad je nabijao. Puška leži uz njega. On je mrtav Mi ga moramo još ovu noć zakopati da ga lisice i vuci nerazdrape.““

„Jedva što je on svršio, sruših se. Ali što da vam pripovjedam, kako sam se silnim naporom borila, da neizgubim svjestnost, kako sam mislila o načinu, da očajanje braće utažim. Ćutih, da bi mi srce puklo, kad bi jih čula plakati i jaukati. O, to bje užasan sat i nepojmim, kako sam ga mogla preživiti. Ukočena i niema sjedih kao da sam zaspala, pa i onda kad mi braća pristupiše neganuh se. Ali u tom vremenu, što me je tako pritisnulo, dogodi se u meni promjena, koju opisati nemogu.

Meni godi, da mogu napokon nekomu o toj nesreći govoriti; nekomu, koj me neizpituje od zvedljivosti, pa mi upravo to razriešuje jezik. Da, ćutih važnu promjenu. Ne da sam klonula duhom i ljuto proplakala, što bi mi bilo još i milije, nego mi se je u grudi uvukla studen oko srca, kao kada se komu na ledja naprti težki teret da ga polagano dalje nosi, da se još veća nesreća nedogodi. Pomislih na braću i sestru, koji sada na vasionom svietu neimadu žive duše, na koju bi se osloniti mogli, nego samo mene, mene jedinu na zemlji. Ali me obuze i okrutno čuvstvo i mržnja proti udesu i onomu, koj nas je zlobno izagnao iz našeg mirnog zavičaja, jerbo da smo tamo ostali, težko da bi postigla bila moga otca ona prežalostna nesreća.

Dok sam si ja tako u očajanju glavu lomila i mozgala razgovarahu se braća sa Vabašem na tiho, izpitivajuć ga, kako da mu je bilo tako dugo vremena u njegovoj domovini, velim, na tiho, jerbo se bojahu da me neprobude. Ova prijazna briga hrabrila me je, da sam u hladnokrvnom razmišljanju bila ravna Delavarcu, kojemu nebi bio nitko rekao, da je prije kojeg sata svojima očima gledao krvavu lješinu moga otca.

„Napokon ustadoh.

„„Kako je blieda i pospana naša sestra Eva““ rekoše medju sobom.

„Da, blieda i pospona“, odgovorih odlučno, „budući da me uznemiruje što još otca neima. Mi mu moramo dati još i drugi znak tamo niže sa brežuljka. Uzmite budak, sjekiru i lopatu, ali polagano da se djeca neprobude, pa hodite samnom.“ Oni su bili u brigi za blago bez pazke, ali jim tumačih, da je skrb za otca mnogo važnija. Dok su oni to orudje tražili, izvadih iz kolah dva vilahnja da jih upotriebim za mrtvačke plahte i tad krenusmo u šumu za Vabašem. Žalostno bje to putovanje po vedroj ljetnoj mjesečini kroz tihu pustinju. Vabaš je šutio i ja uz njega pa tako i braća.

„Četvrt sata kasnije dozvah braću k sebi i progovorih jim, kao ozbiljnim muževom i raztumačih svrhu našeg kasnog hoda. Siromašni dječaci; vidih kako jim ta viest parala srce, ali ugledavši se u moju odvažnost osokoliše jim se razcviljene duše. Postadoše mirni i stisnuše mi iskreno ruku, kad jim razjasnih, kako sada moramo još složniji biti, da nam je dužnost zajedno raditi da djeci naknadimo otčevu brigu. Batrivih jih srdačno, da se ohrabre kao čvrsti muževi i da mi jaukanjem nerazcvile srce, da nam nije sada klonuti duhom, nego raditi za što laglju budućnost i složnimi silami trsiti se, da si stvorimo novi udobni zavičaj.

„Takovo predočenje našega položaja okriepilo je i samu moju dušu kao i njih, te se dogovorismo, kako ćemo djeci najbolje priobčiti konac otčev, da jim što više štedimo njihova mlada srca. Na to nam javi Vabaš da smo došli na mjesto.

„Bojazljivo stupismo bliže, istom kada nam je Vabaš naložio vatru.

„Da, tu je u istinu ležao otac, mrtav i ukočen, sav krvav. Ćutih silni nagon u grudih, da se bacim na to drago mrtvo tielo, da ga zovem, nebi li se probudio, ali pogled na oba uboga mladića mi dade kriepost, koju niti danas jošte nepojmim; znala sam da njihovo svjestno držanje zavisi o mojoj hrabrosti i tako jim govorih kao da sam od našeg mjesta do onog nesrećišta trideset godinah starijom postala.

„„Sada se pokažite, da ste muževi, koji ste kadri vašemu otcu izkazati posljednu ljubav. Vašu tugu i srca boli odgodite za kasnije, a sada se požurite, da se vratimo prije nego što bi se djeca probudila.

„Šuteć pograbiše dječaci orudje i kopaše jamu dosta duboku i široku, da vjernog otca nedosegnu grabežne zvieri. Vabaš je medjutim nasjekao drva i priredio za grob, a ja osnažih drago lice pokojnikovo i neopaženo lievah suze nanj. Iznad desnoga oka nadjoh ranu, koju mu smrtonosno tane prouzročilo. Pazljivo zamotah ga u vilahnje, da mu je obraz ostao otvoren i gustimi lasi pokrih mu čelo i ranu. Zatim sjedoh kraj njega i metnuv ruku na njegovo mirno srce, položih svetu zakletvu, da ću po najboljoj volji i znanju zastupati ga kod njegove djece. To mi je veoma olakšalo dušu. Činilo mi se je, kao da mi stavlja ruku na glavu, da me blagoslovi a po meni i one druge.

„Grob bje pripravljen. Dočim je Vabaš od granja i lišća priredio mekanu postelju pozvah braću k sebi, da poljube otca, da ga mole za oproštenje za sve jade, kojimi su ga možebiti uvriedili i da mu obečaju, pošteno živjeti i pobožno se njega sjećati. Siromašni momci; sve to činiše oni čistim srcem i žalostno bje gledati, kako se duševnom boli hrvaše; kako su to milo obličje dragali i nemogli se rastati s njim. Da, taj prizor motriti, to bijaše mi muka neopisiva, a nisam smjela da jim to branim, makar da mi se mozag smuti. Vabaš stajaše kraj vatre; on čistiše šešir mrtvoga od krvi i napokon ga spravi pod svoju košulju na prsa. On je uvjek pokazivao ljubav prama svomu dobročinitelju i s toga mu dozvolih da si za uspomenu pridrži taj šešir. Pa ako to nitko nebi niti opazio, ja sam, uvjerena, da ga je smrt otčeva pečalila, premda njegov čudnovati način bi dao slutiti, kao da ga taj grozni dogodjaj nedira više, nego rano uvehlo lišće, što ga vjetar sa drva odpuše.

„Napokon se braća ustanu.

„„Sestro Evo, mi smo gotovi““, reče stariji čvrstim glasom. Zatim dignusmo svi zajedno dragog mrtvaca, da ga na zelene hvoje u grob polegnemo, pokrismo ga granjem i namjestismo kolje nad njim, da ga zemlja ne-

*

bude pritiskala i neoskvrnula divja zvier; zatrpasmo jamu i načinismo brežuljak. Izmolih glasno nad grobom molitvu i tad se vratismo natrak. Nije niti čudo, ako sam posljedni trag veselosti izgubila, pa ipak moram višekrat siliti se na smjeh radi braće.

„Siromašna djeca, doskora su se utješila — od srca jim to privoštim — pa od kad sam jim i otac i majka, od onda su mi još većom ljubavju privržena. Nikad nisu protivni mojoj volji i tako se nadam, da ću jih odgojiti za prave i poštene ljude.

„Skoro cieli tjedan ostadosmo u toj blizini groba. Iz prva plakahu najmladji zdvojno, ali tim brže nadvlada njihovu tugu djetinska narav. Za nas bijaše velike utjehe u tom, što smo svaki dan po koj put posjetili otčev grob i cielinom ga obložili i koljem ogradili. I križ mu zasadismo, na kom sam ja izrezala ime otčevo, njegov rodjen i smrtni dan.

„To bje konac pionira, kakovog vjernijeg sviet nije vidio. Mnogo putah mislim i sanjam o njemu, ali nikad užasno s njegvom smrtnom ranom, nego uvjek o mirno spavajućem u šumskom hladu, pokritu sa cvatućim biljem.

„Kad smo opet nastavili naš put, uvidih koli je to mudro bilo, da smo malo oklievali. Snažno i kriepko prihvatio se je svaki svoga posla i tim ugušismo sve više našu tugu. Vabaš je kod nas ostao, bez da sam ga za to molila i želio da vidi našu novu postojbinu prije nego se opet vrati k svojim domarom. Vaša i vaših susjedah ljubezna pripravnost mi je težki kamen brige od srca odvalila, pa kad dodjete kući i budete to sve pripovjedali, što sam vam povjerila, tad se za cielo neće nitko čuditi, što nisam takova, kao što su druge djevojke. Komu je težko kod srca, taj nemože bezbrižno susretati se s drugim svietom i dosta mi je tjeskobe, kad pomislim na moju zadaću."

„Vi ste se na dobro susjedstvo namjerili, svejedno, koliko da su ti ljudi od vas udaljeni", progovori Ismael, kada je Eva umuknula, „medju nami neima niti jednoga, koj nebi novomu doseljeniku rad bio prijazan i u pomoć. S toga se vi pouzdajte u bolju budućnost. Što je vaš otac našao pošteni pionirski grob, to nije ništa više, nego što se i nam svim i svakomu može dogoditi svaki dan. Mi držimo mnogo do stare poslovice, da blagoslov roditeljah djeci kuće gradi, pa tako će biti i Vama i vašoj braći dobra kob od otčeva blagoslova."

„Kako je to liepa utjeha iz ustijuh jednog stranog." primjeti sanjarski Eva.

„Wig - poor - will!" oglasi se neumorni melankolični noćni pjevač, proletiv mimo njih. „Wig - poor - will!" čulo se je opet s druge strane i iz daleka opet „Wig - poor - will!"

Eva zašuti. Valjda je promišljavala o tom prijaznom pjevu ptice. Kukci cvrkutahu i zelene žabice neumorno nagovještahu liepo vrieme u toj umiljatoj ljetnoj mjesečini.

„U čelo ga je tane pogodilo?" zapita Ismael nakon dulje stanke.

„Tri prsta iznad desnog oka" odgovori zamišljeno Eva, „nije mogao mnogo pretrpiti, moralo ga je zrno s mjesta ubiti."

„Oprostite mi Evo", nastavi Ismael svesrdno „kad ste mu vi glavu čistili, niste li možebiti opazili, kuda je zrno izašlo?"

„Nisam na to gledala a i kako bi kad su mi suze zamaglile oči."

Opet minuše nekoliko minutah u šutnji, tad pitaše Ismael dalje: „Taj mladi Indijanac, jeli je on bio ikad po vašem otcu kaznjen, makar i davno, još u djetinstvu? Jeli on u obće o kojem god članu vaše obitelji neprijateljski mislio?"

Eva se okrene prama drugu i pogleda ga čudnovito plaho i reče zatim:

„Razumijem vas, što mi želite kazati" odvrati mu ozbiljno. „Vi mislite da bi moguće bilo, da je netko moga otca umorio?"

„Moram tako da sudim, jerbo kad se tko nesretnim slučajem sam ustrieli, tad se nepogodi upravo u čelo."

„Vabaš misli, da je hitac izletio kod nabijanja" reče Eva promišlavanjem.

„Tad bi šibka vašemu otcu obraz raztrgala, ako je glavu držao nad cievi, ili bi tane odzdola proletilo kroz glavu."

„Ne, ne Ismaele", moliše Eva silno, „nemojte tako; neprobudite u meni sumnju, da je moj otac bio žrtvom ljute mržnje. Ne, on nije imao nikakvog neprijatelja. Svi, koji ga pozna-

vahu, štovahu i ljubljahu ga; pa odkuda bi u toj pustinji kakov neprijatelj bio došao? A Vabaš bi bio najzadnji, koji bi mogao smrtnu mržnju u grudih nositi proti otcu, pošto je on u našoj kući samo dobročinstva uživao. Da je on izdajica i svoga dobrotvora usmrtio, tad nebi on sam bio donio tu groznu viest. On bi, kad ga nitko nije zatekao, niti o njemu što znao, doista pobjegao. Da, ja jamčim za njegovu vjernost; meni bi milije bilo da niste tako užasnu sumnju probudili. Ta će uzprkos mojoj najboljoj volji u meni nadalje živiti. Grozna sumnja, pregrozna, da me nebi uvjek opet nanovo uzbunila.“

„Dakle oprostite mi, da sam vam odao svoje misli“, molio je Ismael, žaleć što je potaknuo to pitanje, ali ta sumnja je u njemu živa ostala. „Smatrajte moje rieči od iskrene brige za Vas i za vašu braću.“

„Znam, da vi dobro mislite“, očitova se Eva „ali nemojmo otom dalje govoriti. Radje ću o tom sanjati, da se ovdje nalazim na grudi zemlje, gdje ću si s mojom braćom i sestrom novi zavičaj stvoriti. Kako je ugodno svuda ovdje na okolo. Šta će nam bog zna budućnost donieti. Kako će ovdje biti do godine, a kako za deset godinah?“

Naslonila si je glavu na svoje sedlo i povukla pokrivač prieko sebe.

Ismael razumio je o čemu si je želila razmišljavati i snivati. Pun veleštovanja želio joj lahku noć i položiv lulu u kraj, pružio se je i on na počinak.

I tako ležalu spokojno oba putnika, ali dugo nezaspaše udubljeni u razne misli i još nekoliko krat čuo se je glas Wig - poor - will dok jim se oči zaklopiše.

3.

Na obali potoka, kod posjeda Ismaelovog otca, starog Garnera, do deset minuta dalje stajala su kola Evina. U blizini bijahu na paši četiri krave, dva vola, dva konja, nekoliko svinjah i ovacah. Tucet kokoših dugočašiše se pod koli u jednoj vrbovoj krletki. Nekoliko koračajih dalje, goriše kuhinjska vatra, oko nje zabavljaše se Evina braća i sestra, čila i zdrava djeca, od vjetra i sunca osmagana lica, kojih nije trla briga za budućnost. Samo osamnajstgodišnji Ben držao se je na strani sa Vabašem u njegovom narodnom šarenom indijanskom odielu, kako mu i njegovi rodjaci se nosiše. Sjedeć na kolnoj rudi prekrstio je ruke i gledao pred sebe nekom osobitom nehajnošću. Samo onaj, koj bi ga bio pozorno motrio, opazio bi bio, kako je izpod oka vrebao na Ben-a i jednog starijeg čovjeka, skojim se je on polagano šetao.

„Da, moj dragi Ben-e“ nastavi — Houston — on bje to sam glavom, koj je tečajem po podne pridošao, „to je doista veoma žalostna pripovjedka, što mi ju tu kazaste. Ja toga nemogu pojmiti, da čovjek, s kojim sam još prije dva mjeseca prijateljski i veselo obćio, da sad mrtav u zemlji leži. Ali me je ipak neka slutnja trapila i silila, da vas potražim. Kad sam u pisarni razumio, za koje zemljište se je vaš otac pogadjao, tad nisam oklievao niti jedan dan. Jedva sam dvie nedelje na putu. Na jednom parobrodu vozio sam se s mojim konjem niz Misisipi, a s drugim opet uz Misisipi i tad još nekoliko danah jašuć stigoh ovamo, nu moram reći, da sam za stalno mislio, da ste već pod vašim krovom.“

„Putovasmo polagano“ odgovori Ben tužno, pa onda smo se i dulje zadržavali u blizini otčeva groba.

„Da, da, Ben, istina“ primjeti Houston i njegovo crveno lice izraživaše veliku blagohotnost pram obitelji, dočim njegove lukave oči motriše mladića, koj bje žalostan prignuo glavu, „to ja dakako nisam mogao slutiti, da će vaše putovanje tako užasno biti prekinuto. Ali upravo u nesreći se kaže, tko je pravi čovjek, a vaša sestra Eva je toliko vriedna, kao dva muža. Budite uvjereni, da će me vanredno radovati, ako vam budem mogao savjetom i činom biti u pomoć. Moj posao sam iznajmio, nemoram dakle tamo biti uvjek, dovoljno će biti ako kad kada prigledam. Hoću da se u ovoj okolici malo ogledam, pa ako mi se što svidi, tad ću si kupiti i mi ćemo biti dobri susjedi. Vašu sestru, koja tako sama stoji, štititi ću rado kao milu prijateljicu a vama svakomu ću, kao da sam otac, ići u svemu

na ruku, da vam gubitak vašeg vriednog, dobrog otca olahkotim.“

„To je vrlo ljubezno od vas“ odgovori mu Ben i uspomenom na pokojnoga u srce dirnut, stisne ganjeno ruku Houstonovu, „i ja se moram čuditi, sestri Evi i pokojnomu otcu, kad su se izrazili, da se moraju vama ugibati, gdje god bilo.“

„Drugo ništa nisu rekli?“ pitaše Houston vrebajuć.

„Ništa drugoga. Meni se čini da su bili u stisci radi duga, što su vam morali izplatiti.“

„O ta nesretna stvar me je bez prestanka na duši pekla. Samo da se nisu tako prenaglili! Oni krivo shvaćaju moj surovi način govora, ali tko može proti svojoj prirodjenoj naravi? Ja sam bio u istinu vam svima od srca privržen i sav onaj dug bi bio mogao biti mirazom kod moje ženitbe sa Evom, Moje su nade propale, dašto njihovom tvrdoglavošću, ali to mi neće smetati, da budem uz vas u tugi i radosti, pa baš u opakih vremenih uči se čovjek poznavati svoje prijatelje. Možebiti da će se i Eva još na bolje premisliti, kad bude moje nesebične namjere podpunoma upoznala. Za onda je ona mislila, da se nemože rastati s ocem i da joj se neda braću drugomu naprtiti. S toga ćemo mi svi zajedno složiti se u prijateljstvu, da bude napokon i ona pojmila, da se je u meni prevarila i krivo me sudila.“

„Ja bih sretnim se ćutio, da se sestra Eva uda za čestitoga muža,“ odvrati mu Ben povjerljivo, „jer ako to drugi i neopažaju, to ja dobro vidim, kako joj je sav život otežčan od kako nam je otac umro. Dan i noć se brine za nas, pa bih joj privoštio mirnije dane.“

(Nastavi će se).

Meksikanski hajduk.

Od

Artura Ambrozi-ja

Zviezdovite i jasne jedne jesenske noći godine 1864, vozih se u jednih kolih od Guadalaksare u Manzanilu, na zapadnoj strani obale meksikanske. U dosta nespretnih kolih sjedijaše uz mene na desno jedan kapucinski samostanac, ozbiljnoga i dostojnoga oblika; nasuprot nam zauzimahu mjesta dva vesela i govorljiva mlada čovjeka, koji su iz daljega došli, nu oba takodjer s namjerom, da ostanu u Manzanili. Bezbrižno brbljanje obijuh prikratilo nam je dugočasno putovanje sa ono četiri mulah, koje su jedva vukle težka kola uz brdo na prilično visok Tamitaro brieg, te nam su satovi dosta snosno prolazili.

Iz prva sam i ja živahno učestvovao u njihovoj zabavi, na koliko mi to moje čedno znanje meksikanskoga pučkoga jezika dopuštalo; medjutim sam ipak toliko se znao izraziti, da me je njihov razgovor mnogo zabavio. Samo redovnik nije usta otvorio, od kako smo se udaljili od Guadalaksare.

Ovo tvrdokorno mučanje nije bilo po volji ovim mladićem, i više putah se je činilo, kao da ga ćedu nagovoriti, ali njegovo ozbiljno i strogo držanje, njegove na pol zatvorene oči bijahu znakom, da mu je želja ostati na miru i bez ikakove pažnje. Napokon se je hrabriji odvažio obratiti k njemu. Slučajno ga gurnuv reče mu tako jakim glasom, da bi i spavajućega bio probudio:

„A što vi, častni otče, nebi nam znali takodjer štogod pripovjedati, da nam vrieme ugodnije prodje? Ja se sjećam, da sam višeputa s vami putovao, pa tad niste bili tako mučajlivi. Dapače, vi ste nam pripovjedali svakojakih veselih pričah, da smo se čitavu noć smijali.“

„Da, da, senhor padre, dajte nam štogod

pripovjedajte!" nastavi mu drug, koj se je primjerom njegovim osokolio „Vama su poznate mnoge tajne, što vam se povjeruju."

„Moja mlada gospodo," odvrati jim fratar umiljatim glasom, bez da je promienio izraz na ozbiljnom obrazu, „jutros sam jednog muža u Guadalaksari vodio k smrti na vješala: I sami si možete dakle tumačiti, da li mogu biti moje misli uz vaše šale."

U svom očekivanju prevareni, zašutiše oba veseljakovića nekoliko časovah, ali tad jih doskora njihovomu narodu prirodjena živahnost nadvlada, te oni počeše kapucina na novo svašta izpitivati, na što jim on na kratko odgovarao.

„Senhor padre, kako se je zvao taj nesretni čovjek?"

„Rodrigo Durango."

„Oprostite, padre, jeli on bio mlad ili već pristar?"

„Veoma mlad."

„Koliko mu je moglo biti godinah?"

„Dvadeset i četiri."

„Mi vas uznemirivamo, častni otče, ali recite nam, radi kakovog zločina bje odsudjen na smrt?"

„Bio je hajduk; dvie godine tumarao je po zemlji."

„Je li mnogo razbojničtvah ili umorstvah počinio?"

„Da, mnogo."

„Da vas još nešto pitam, senhor padre, ali onda ću prestati. Jeli je umro kao dobar krštenik? Jeli se izpovjedao?"

„Jest."

„Jeli je išao hrabro u smrt? ili sa strahom?"

„U njegovoj starosti neumire se rado, ali on nije drhtao u posljednjem času."

Glas, kojim je samotnik posljednje besjede izustio svjedočio je, da mu uspomena na smaknutoga više probudjuje sažalenja nego mržnje.

I tako sam ja nehotice izrazio svoje smilovanje:

„Siromašni mladi čovjek!"

Monak mi priznade značajnim pogledom svoje sućuvstvo, pa se stisne u svoj kut, da ga dalje neizpitujemo.

Prijašna živahnost naše zabave izčeznula je. Govorilo se je jošte ovo i ono, ali sve bez zanimivosti. Zatim nastadoše podulje stanke, koje se prekidaše samo opazkami o dugočasnoj vožnji i zločestoj cesti. Tako je minuo čitav sat odkako je fratar umuknuo, kad se na jednoč oporavi iz svoga mira i bez da smo ga išto dalje pitali progovori:

„Sažalenjem vidim," reče, kao da se želi izpričati, „da su mlada gospoda možebiti mojom krivnjom izgubili svoju prijašnu dobru volju, te se sada dugočase. Ako vam je dakle ugodno, pripovjedat ću vam, kako je Rodrigo Durango postao hajdukom. Žalibože da nije vesela pripovjedka, što vam ju hoću priobćiti, ali ove noći nebih vam mogao druge pripovjedati. Pa mi on niti nije zabranio o njegovoj nesreći govoriti, a s druge strane, da ju zašutim, nebi moguće bilo, da mu se posljednja želja izpuni."

Njegov predlog prihvatismo zahvalnošću i primaknusmo što bliže njega, da kod ropotanja kolah na grudovitoj cesti neizgubimo nijedne njegove rieči. I sam vozar, koj je idući uz svoje mazge neprestano bičem pucao i vikao, pustio je da idu po volji, kad je čuo, da se padre Gregorio, koga je on dobro poznao, pripravlja na pripovjedanje i prisluškivao je kod prozora.

„Dvie su tomu godine, kada je Rodrigo Durango jošte bio djakom ljekarstva na sveučilištu u Puebli. Bio je sam svoj i u posjedu liepog imetka; otac i mati umrli su mu, te se je on pustio u nauke samo od nagona, da se čim više naobrazi; nije polazio predavanja, da si tim znanjem bude jednoč kruh služio. K tomu nije bio lahkouman, niti razkošnik poput mnogih mladih imućnih ljudih, dapače melankoličkog značaja, te si nije tražio bučnih zabavah u krugu svojih drugovah, nego je više ljubio tihu samoću.

(Nastavit će se.)

Feuilleton.

Golema prevara. Prije mjesec danah dodjoše tri gospodina k ministru tuniskoga Dei-a, Mustafi ben Ismailu, koj se je tada u Parizu bavio i predadoše mu diplomu od „Akademije romane“ s tajnom željom, da bi jim Dei poklonio nasuprot red Nichamski Iftikar. Mustafa primi zahvalnošću tu diplomu — ali nehtjede da razumi njihovu namjeru. Mustafa bijaše oprezan gospodin, lukaviji nego što su čestiti delegirci mislili.

Njemu se je sumnjivo činilo, da su mu tri Franceza predali diplomu talijanske akademije, te je kod neke sgode izrazio svoje začudjenje talijanskomu poslaniku. Ovaj se preseneti, jerbo rimske akademije kako diploma glasi: Artibus, scientiis, litteris, industriae, agriculturae, negotiisque u palaći Torlonia, neima. Pa ipak se je dosta puta u Parizu vidilo dekoriranih ove akademije sa ljubičastom vrpcom, posve nalik onoj od Academie Française. Obično bjehu to imućniji trgovci i obrtnici, kojih bi prijatelji znali pozdraviti: „Gle, gle, nagradjen od akademije?“ našto bi ovakov dekorirani blagomilo se nasmjehnuo i odgovorio: „Da, ali ne od „Academie de France“ nego od Academie romanske; poslao sam tamo neko djelo.“ S tom diplomom je tuneskom ministru ujedno predan zapisnik akademičke sjednice, u kojem su bila imena vojvode Amadea od Aoste, talijanskoga ministra nastave i mnogih notabilitetah. Ta „akademija“ sastajala se je u palači Torlonia u Rimu, broj 25 via dell' Angelo-custode, svakoga mjeseca pod predsjedničtvom komandera Assairoces-Spinelli. Ali to bje ovako. Svakog mjeseca odputovao je „komander“ u Rim na jednu noć, uzeo si sobu u kojem hotel garni-u, koji je u diplomi naznačen ponositim imenom „Palazzo Torlonia“, fabricirao tamo diplomah i kolajnah i t. d. komad od 40 do 500 franakah, koji su tad sa poštovnim pečatom „Roma“ rasposlani na sve željne redovah po svietu. Posao je cvao i svoje ljude dobro hranio, dok nije bies komandera namjerio na tuneskog ministra. Ali tko bi to bio mogao i pomisliti, da će taj Afrikanac biti mudriji nego toliko drugih ljudih, koji se ponose sa dekoracijom akademije romane.

Kad se čovjek samo u finom družtvu giblje. U Parizu bijaše ovih danah pred sudom opaki jedan hrvač i pijanica, jedva 24 godine star, nu ipak već deset krat osudjen.

„Kako ste vi, jošte tako mlad, dospjeli u toliku pokvarenost?“ — pita ga predsjednik suda, „po svoj prilici ste bili uvjek u zločestom družtvu!„

„U zločestom družtvu, gospodine predsjedniče?“ odgovori mu inkulpat „cieli moj život imao sam posla samo sa sudbenimi činovnici i redarstvenim osobljem!“

— Pruskog kralja Vilima umoli neki kandidat, da ga namjesti. Kralj ga upita od kuda je. „Ja sam iz Berlina,“ odvrati ovaj. „Odlazite“ reče vladar, „svi Berlinci nevriede ništa.“ „Vaše veličanstvo će mi oprostiti,“ primjeti kandidat, „ima tamo i valjanih, ja poznajem dva.“ „A koja su ta dva?“ upita kralj. „Prvi, to je vaše veličanstvo, a drugi to sam ja.“ Kralj se nasmije tomu odgovoru i usliši njegovu molbu.

— Neki španjolski grand imaše vrlo glupa sina. Jednom ga dobro debelo izpsuje, zašto da sa velikom gospodom, koja ih posječivaju, ništa nerazgovara. „Što da im kažem upita ovaj.“ „Pitaj ih za njihovu obitelj, ili što slična,“ odvrati otac, „to daje gradiva za daljni razgovor.“ Sin si ovu nauku dobro zapamti, i kada dodje prvi posjet, neki biskup, nepropusti pitati ga, kako li se nalaze njegova supruga i djeca.

— Nekom, u svojoj umjetnosti vrlo vrstnom pjevaču, pade u dio čast, da bude Ljudevitu velikomu predstavljen. Kralj opazi da ima zamrljane čarape, te ga upíta, da li je on taj izvrstni pjevač o kojem je već toliko čuo. „Neznam kralju, odvrati pjevač, nu mogu si laskati, da imam glas, kojim, što god hoću, učiniti mogu.“ „Ako je zbilja tako,“ reče kralj, „to vam savjetujem, da si ponajprije par čarapah načinite, jer ih nuždno trebate.“

— Čudnovatimi igrarijami bave se amerikanske gospoje, osim bielih parcovah imadu nekoje i mlade aligatore u svojih aquarijah. Nijedna zvjerlna nije tako smiešna u svom gibanju kao takov mladi aligator. „How perfectlij lovelij! kako dražestno!“ reče neka mlada gospodja u New-Yorkskom aquariju, kad je velika ta grdoba svojimi iglastimi zubmi hvatala slaštice, što joj nježne ruke bacahu.

Inkognito! Dvie mlade princese putovahu u Pariz.

„O, kako smo sretne što idemo u Pariz!“ rekoše dvorskoj dami. „Pogodite, zašto se tako veselimo?“

„Valjda što će vaše visosti vidjeti veliku operu?“ — „Ne!“

„Muzeje, Louvre, Versail?“ — „O, ne!“

„Možebiti Bois de Boulogne i liepi sviet ondje?“ — „Ne!“

„Kazalište?“ — „Ne!“

„Dakle radi česa?“

„Jerbo ćemo se moći inkognito voziti po Parizu u Omnibusu.“

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 34. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela
od
Balduina Möllhausena.

(Nastavak).

A tih bi ona doista uživala. Bene, tako mi moga poštena imena. Dajte vi u svoje vrieme progovorite snjom pametnu rieč, pa će i ona napokon moj predlog primiti. Ali sada o nečem drugom moj Bene. Mene to pečali, što je ovaj Delavarac k vama došao upravo u ono vrieme, kad se je ta nesreća s otcem dogodila."

„Nečudite se tomu," reče Ben, nesluteć što Houston snuje stim novim razgovorom, „Vabaš je opet jednom došao na Misisipi, da nas posjeti i pošto nas tamo nije našao, to je za nami doskočio. Izprva se je razpitivao kod pojedinih naselbinah kuda smo bili proputovali, ali kad su ti putevi prestali, tad je s velikom mukom tumarao i tražio naše tragove. I tako je prilično blizu nas došao, kad su ga pušćani hitci otčevi privabili, kamo je zbilja prispio, ali otca već mrtva našao."

„A tane mu je kroz glavu proletilo?"

„Iznad desnog oka."

„Čudnovito, doista vrlo čudnovito" primjeti Houston zamišljeno. „Vi možda niste niti gledali, kuda da je zrno izletilo?"

„Zato se nisam brinuo! moje sve misli zauzeo je grozni udes siromašnog mrtvog otca."

„Ali njegov šešir, ta on je valjda imao šešir na glavi, na tom bi se bilo moglo opaziti," kod tih riečih motrio je sumnjivo mladog čovjeka.

„Tko bi suznim očima bio dirao u šešir, koj bje nakvašen otčevom krvju. Vabaš si ga je uzeo. Mi smo mu ga pustili za uspomenu, nehtjedosmo da nas uvjek opet sjeća na užasnu smrt otčevu."

„Jeste li vi ikad opazili, da je Vabaš proti dobrom pokojniku neprijateljski se ponašao."

„Nikad. Baš protivno: što god pamtim, uvjek nam je svojim osobitim načinom pokazivao svoju privrženost."

„Pa da, vjerujem vam. Ovi crvenokožni lopovi umiju lukavo sakrivati svoje tajne misli."

„Kako vi to mislite?"

„Posve jednostavno. Ovi divjaci su osvetljive i himbene naravi. Nebi to prvikrat bio slučaj, da se takov, još u djetinstvu radi kakovog zločina kažnjeni i kasnije kao odrasli muž poslje mnogo godinah gleda osvetiti."

Ben pogleda plaho i ukočeno u Houstonove oči.

„Vi sudite, da bi moguće bilo, da je Vabaš—"

„Ja držim da je posve moguće, da je Vabaš vašega otca otraga ustrielio."

„Ne — to nije istina!" zavapi uplašeno Ben, „to bi nepojmivo bilo — ne, Vabaš stajao je uvjek vjerno uz nas, on nikad nije

zaboravio, da je kod nas samo svega dobra uživao.“

„Bene, nemojte zaboraviti, da svaki Indijanac mrzi bielog čovjeka i smakne svakoga, ako to može neopažen bez kazne učiniti.“

„Može biti, premda ja toga nevjerujem! ali da bi Vabaš takovo podlo izdajstvo počinio, to nije moguće. Za njegovu izkrenu privrženost ja jamčim s mojom glavom.“

„Takovo uvjerenje diči vas moj dragi Bene, ali za mene to nije mjerodavno, odkad se je u meni pojavila ta sumja. Premislite si samo to: Najprije se nakon pol godine taj divjak pokaže kod vas u sried takove samotne pustoši i donese vam viest o smrti vašega otca! taj jedini čin je već dovoljan za takovu crnu sumnju. Zatim se vidi, sudeć po rani, da se pokojni nije svojevoljno sam ustrielio, pa niti se slučajno mogla puška tako izpaliti da bi ga tane kroz čelo usmrtilo, nego da je njega morao netko drugi ubiti. Budući pako da toliko miljah na okolo niti živa stvora neima, kako vi to sami velite; na koga bi dakle sumnja pasti mogla? Nadalje, kad ste vi polag našeg običaja, mrtvoga gologlavog polegli u grob, spravio i sakrio je Vabaš šešir od pokojnoga samo da ga nebi odao, tad sudite sami, da li se takov postupak može inače tumačiti, nego da si je ta crvenokožna hulja htjela osjegurati ledja. O, meni je sva ta stvar jasna i samo je nesreća, da su kod pogreba bila sama plačuća djeca, nikakov hladno motreći muž, koj bi sve okolnosti bio izpitao i zlotvora bez odvlake kazni predao.“

„To glasi naopako,“ odgovori Ben ozbiljno, kako se bi to jedva od mladića njegove dobe očekivati moglo i gledao je pred sebe; „ali ja nikako toga vjerovati nemogu — ne, to je nemoguće. Da ja to u istinu znadem“ i tim baci biesni pogled onamo do kolah, gdje je još uvjek mladi Delavarac ravnodušno sjedio na rudi „u ovom času bih pograbio pušku, da mu na istom mjestu kroz čelo protjeram tane. Ali ja to opetujem, da bez dokazah nemogu toga vjerovati.“

„Nu, dokaz bi se skoro dao pribaviti“ preuzme opet rieč Houston i kao potajna zadovoljština mu se je sjala na crvenom njegovom obrazu. „Kamo ćete većeg dokaza, nego što vam ga pruža šešir, jerbo na šeširu mora se poznati pravac, kojim je zrno izletilo. Zatim se mora i to vidjeti, da li je pust iz blizine opaljena, što bi se kod vlastito prouzročene nesreće bez dvojbe opazilo.“

„Odma mi ga mora pokazati“ reče strastveno Ben „i jao si ga njemu, ako je sve tako, kako vi to sumnjate.“ —

„Ne, dragi, samo se nemojte prenagliti“ tješiše ga Houston, „da vi samo zapitate za šešir, on bi odma pogodio vašu namjeru. Prije nego bi vi naperili pušku na njega, već bi vam on utekao, ako vam nebi prije sjekirom razciepao glavu. Tad ga uhititi bilo bi kod njegove brzine vrlo mučno.“

„Nemajte brige,“ odgovori Ben grozećim se posmjehom, „meni on neće uteći kad ja puškom na ramenu pred njim stojeć budem zahtjevao šešir.“

„Opominjem vas Bene, nebudite nesmotreni; vi bi si tim navukli pogibelj predbacivanja svih naseljenikah, da ste izazvali osvetu svih divljakah, pa morate u obzir uzeti i sjegurnost vaše braće. To bi Evu, kako ju poznam, neizmjerno uzrujalo i unesrećilo, a ja mislim da je ona već dosta žalosti pretrpila. Ne, dragi Bene, ako hoćete da slušate iskreni savjet pravog prijatelja vaše obitelji — a to upravo i morate — tad smatrajte sve ovo, o čem smo govorili, kao tajnu medju nami. Vaša braća i sestre neka neslute ništa kao niti ovaj Indijanac. Vi morate svimi obćiti kao da se nije ništa dogodilo. Medjutim ću ja sam svu tu stvar uzeti u ruke i tako udesiti, da bude pravda božja na našoj strani. Ja sam sada o svemu točno obavješten i hoću sa pojedinimi naseljenici dalje se porazumiti. Vabaš mora zakonitim putem biti uapšen i doći pred porotu, gdje će se strogom iztragom moja sumnja ili podpuno dokazati, ili ako je taj momak u stanju protivno osvjedočiti sudce o svojoj nevinosti, tad ću ja prvi glasovati za njegovu slobodu. Mi moramo pravdi i pravici pustiti tečaj kako je to po naših zakonih običaj, oko za oko, zub za zub i tko ljudsku krv prolieva, tomu se takodjer neka prolije krv.

Ufam se da ste me razumjeli, Ben, i da odobravate moje nazore.“

„Odobravam i zahvaljujem vam se. Laglje bi mi bilo kod duše, da sam i nadalje mogao na zlokobni slučaj vjerovati, jer mi nikako nemože u glavu ta misao, da bi itko mogao imati toli zlobno srce i smrtnu mržnju napram tako dobromu i prijaznomu mužu.“

„Mi moramo sve strpljivo podnašati što nam sudbina naprti,“ tumačio je Houston dobrohotno, „i doista, da to nije lahka zadaća za mene, da stupim pred sud obtužbom umorstva proti komu god, pa da je i samo takova kukavna crvena koža. A da bih ja ovu moju slutnju zatajio i tako groznu stvar pustio na miru, tad nebi za mene kroz cieli moj život bilo sretnog časa. Činilo bi mi se, da sam mojom šutnjom postao dionikom zločinstva. I tako ja računam za sjegurno, Ben, da ćete se vi ponašati kao podpuni muž, da ćete se nadvladati i ničim se odati, što vam je u grudih sakriveno.“

„Oslonite se na mene,“ odgovori čvrsto Ben, „a bog zna, možebiti da se Vabašova nevinost ipak na koncu još obistini.“

„Iztraga će to dokazati. Ja za moju osobu želim samo pravicu, pa trpio kroz nju tko mu drago: da li Delavarac ili na krivoj obtužbi i ja sam. S toga još jedankrat, Ben, oprezno i šutljivo!“

„Evo moje desnice, Mr. Houston. Možete se osvjedočiti, ako budete kod nas prenočili.“

„Na tom pozivu moram se zahvaliti. Samo još želim da pozdravim vašu sestru Evu i da joj ponudim moju podporu, iskrenu službu vjernog prijatelja. Zatim idem do bližnje naselbine — Garnerove — kako mi je stari posjednik sam rekao i ja sam uvjeren, da će Eva moju nakanu podpuno odobriti. —“

„Eno je upravo sa mladim Garnerom,“ prekine mu radostno besjedu Ben, pokazuć na jedan brežuljak prama zapadu, odkuda dva jahača dolaziše „da, to su oni. Ismael je obećao, da će se u dvie noći i tri dana opet povratiti. Ufano da su našli naše kupljeno zemljište i to po svoj prilici dobro i plodno.“

„Ufajmo se,“ odgovori mu Houston i dočim je dolazeće oštro uzeo na oko, promienilo mu se lice čudnovato, „ali hajde Bene, da jim idemo u susret. Eva će po tom uvidjeti, koliko mi je do toga stalo, da ublažim slučajne neprijazne utiske, već radi dragoga pokojnika.“ — —

„Brat Ben, čini se, da se je već sprijateljio“ reče Eva svomu drugu, kada je opazila da jim se dvojica približuju, „to će valjda biti koj član vaše kuće, netko koj je došao upitati se radi moje braće.“

Ismael upre oči onamo.

„Ne, taj nije od mojih ukućanah, niti koj od susjedah; ja bih ga poznao po hodu, i po odjeći.“ —

Eva ustavi svoga konja. Ismael sliedeć njezin primjer, stane takodjer i opazi kako je ona upoznavši oba putnika, probliedila i užasom ukočeno tamo gledala. Ali njezina prepast mine na brzo i promieni se u odlučnost. Namrzkanim čelom i gnjevom u srcu potjera konja napried i reče mirno:

„Hvala bogu, da nismo sasvim odieljeni od ostalih prijaznih ljudih, jerbo onaj tamo, koj se tako pouzdano razgovara sa Ben-om, jedini je čovjek na ovom svietu, koga iz sve duše mrzim i koga se bojim.“

„Houston?“ upita Ismael oštrije gledeć na dotičnika.

„Nitko drugi.“ potvrdi mu Eva, sada opet podpunom vlasti nad sobom. „Prije bi se bila nadala, da će se nebo porušiti, nego da ću toga čovjeka ovdje vidjeti. Tko mu je kazao naš trag? što će on opet htjeti, kad smo njegovom krivnjom toliko zla pretrpili?“

„Možebiti da mu je tko prijavio smrt vašega otca,“ odvrati joj tješeć ju „pa tad bi to bilo liepo od njega, da se želi osvjedočiti kako je susjednoj obitelji, kojom je on tako neprijazno postupao.“

„Tko bi mu to bio mogao priobćiti; ako je on to saznao, tad je to samo ovdje kod braće mogao čuti. Druge svrhe su njega simo dopeljale — nu, vama je poznata sva ta neugodna pripovjest, što mi je sada dvostruko milo. Ali ja sam spremna proti svimi njegovimi domišljaji.“

Ona zašuti i za nekoliko minutah dodjoše u blizinu, da ju je mogao čuti Ben i Houston:

*

„Ben!“ povikne glasom, koj nije izražívao niti gnjeva niti začudjenja, „ja se ufam, da ste svi živi i zdravi; jeste li na stoku dobro pazili?“

„Svi smo čili i zdravi, kako bi ti sama to želiti mogla, i na stoku smo prigledali, sve je u dobrom redu, ali, sestro Evo, iznenadjeni smo dobrim prijateljem, ako se ga sjećaš.“

Ismael je čuo, kako joj zubi škrinuše.

„O, kako je on dobro razumio čestitoga momka u svoju mrežu uvuči,“ reče Eva na tiho. Nehajno odvratila je pozdrav Houstonov, našto je s konja ruku pružila bratu i rekla mu:

„Našli smo zemljište, kakovog si boljega i ljepšega ti s tvojom mudrom glavom nebi mogao željeti. Djela će biti dosta, ali je sve plodno i krasno.“

„Kamo sreće, da je vaš pokojni otac sam mogao taj posjed obdjelavati,“ primjeti Houston i pruži ruku Evi, koja nehtjede da ga odbije, ali u zalud je on tražio u njezinih očijuh drugi izraz nego hladno ravnodušje, „Da, vaš brat mi je priobćio o strahovitoj nesreći i sada mi je jasno, što mi je kao zlokobna slutnja tištila dušu, odkako ste vi ostavili Misisipi. Nisam mogao nikako pregorjeti, i evo me za vami. Ćuvstvo, da ste vi u ljutosti od mene otišli nije mi dalo mira. Držah se nedužnim uzrokom, ako vam nebi vaš podhvat sretno izpao i želih vašemu otcu za pomirbu biti na službi. Došao sam dakle da vam budem u pomoć, da čim brže dodjete pod krov i sada blagoslivljem dvostruko onu uru, kad sam se na to odlučio. Nisam dašto mogao slutiti, da pripomoć vjernog prijatelja, usljed tako groznog dogodjaja, bude tim potrebitija.“

Mirno ga Eva slušaše do kraja. Veleštovanje kojim je Houston prama njoj govorio a osobito kako se izrazio napram uspomeni za pokojnika, ublažilo ju je tim više, što u svemu njegovu ponašanju nije ju ništa opominjalo, da on još i nadalje nadu goji na njezinu ruku. Nu štogod je u svojih grudih ćutila, ona se je ipak uzdržala u vrlo hladnom izrazu lica i riečih. Koliko je prije naumila da Houstona gnjevno odbije, toliko joj se opet sada nije dalo, da gorkimi riečmi nagradi njegovo sućuvstvo, ali ipak joj bje mučno u njegove vrebajuće oči pogledati.

„Za toliko sažalovanje i učešće moram da vam se zahvalim“ reče mu ozbiljno, „ali da nam to izrazite, niste trebali tako daleki put poduzeti. Ova golema nesreća, koja nas je postigla, bila je dakako izvan vašega proračuna, te ja mogu pojmiti, da vas je to prestrašilo, kao i ponudu vaše pripomoći. Ali vi me poznajete i znate, da sam se za rana priučila osloniti se na vlastitu kriepost i da neću u očajanju ruke prekrstiti. Osim toga nas je sreća naniela na dobre ljude, koji će se svojom slobodnom voljom zauzeti u kakvoj slučajnoj nesgodi za mene i za moju braću.“

Pokaza zatim na Ismaela, da oba muža medjusobno upozna. Ismael sjedijaše na sedlu kao kameniti kip i gledaše osobitom zvedljivosti čovjeka, koga mu je Eva prije dva dana podpunom mrzosti naslikala izvorom sve njezine hude sreće. Pogledom u pošteni obraz Ismaelov pridoda još:

„Ovakova samosviest je doista velika utjeha. Medjutim mora da je komu veoma dozlogrdilo i da je izgubio i posljednju nadu u vlastitu snagu, kada je prinužden druge ljude prositi za podpomoć.“

Dočim se je ona ovako izrazila, mjeriše se očevidno nekim načinom oba muža i koliko je Eva upoznala, nije bio medjusobni utisak najpovoljniji. Ona bijaše dosta oštroumna, da pogodi, kako Ismael, nenaučen pretvarati se, neće se moći uzdržati, da na temelju pouzdanog njezinog sobćenja nepokaže svoju nemilost proti Houstonu. Nasuprot je ovaj njega sumnjivim okom motrio kao čovjek, koj nedotaknivim pravom smatraše stvar svojinom a onoga pogibeljnim takmacem. Samo u tih nekoliko časovah proleti joj kao munja kroz dušu uvjerenje, da je cilj Houstonovog putovanja dalje, nego je on to očitovao kao prijateljsku sućut, pošto se je opaziti mogla njegova zlovolja, kad je Evu vidio u družtvu s Ismaelom. Prispodoba medju ova dva muža, koji su isto tako na brzo kako se upoznadoše, takodjer ogorčeni dušmani postali, potvrdi joj odma

odluku, komu da se ima u iskrenom prijateljstvu povjeriti.

„Doista da je tako, kako je to Miss Eva rekla,“ očitova se Ismael, pogledav oštro u oči motrećega Houstona, „sudbina ju je dopeljala u takov predjel, gdje bi suvišno bilo tražiti drugu pomoć i drugu zaštitu, nego što joj njezino susjedstvo pruža. Tko u ovom kraju pedanj zemlje svojim nazivlje, taj spada u naše družtvo, a tko k nama spada, taj ima ujedno pravo na prijateljstvo svih susjedah.“

„To je pošteno i muževno rečeno,“ odvrati mu Houston kao izraz prepunoga srdačnoga čuvstva i stisne čvrsto ruku Ismaelu. „To su prava zapadna načela, tako mi boga; ako me je dosad udes obitelji moga pokojnoga prijatelja uznemirivao, to ću se sada kući vratiti mirnim uvjerenjem, da uzprkos golemoj nesreći ipak sretna kob nad njom bdije.“

„Valjda neće biti tako silno, da se morate tako naglo kući vratiti,“ primjeti Ben, koj je obodren prijašnim razgovorom sa Houstonom, mislio da će mu takodjer slobodno biti uplesti se u razgovor:

(Nastavit će se).

Meksikanski hajduk.

Od

Artura Ambrozi-ja.

(Nastavak i konac).

Svaki dan je pod sumrak zajašio svoga konja i prošetao se do kasno u noći po okolici grada kud god, prieko brda i doline, kroz šume i po polju, te si tako u svježem zraku razblažio svoj duh. Ako i jest ostavio grad zlovoljan i u težkih mislih, to se uvjek vratio pun novih nadah i hrabrijim srcem.

Kod jednog takovog večernjeg jahanja došao je slučajno višeputah mimo jednog krasnog vrta, gdje je dražestnu djevojku vidio šećuć se samu i opet u družtvu jednog pristarog gospodina, koj mu se činjaše, da joj je otac. Ovaj prizor dade mu povoda, da se je i sliedećih večerih tuda projašio, gdje je uz bašću bio i dvorac i doskora mu postade to navadom i strašću, da vidi tu liepu i milu djevojku.

Mlada gospodja, koja je po strogoj želji otčevoj na ovom udaljenom mjestu samotno živila i nikad u grad dolazila, doskora je opazila ovoga snažnoga jezdioca i čeznućem izgledala njegovo jašenje mimo dvorca. Već iz daleka upoznala je skok njegovog konja i one večeri, kad bi on na drugu koju stran krenuo, da neprobudi pozornost, ostala je ona zamišljena i nemirna.

Mladi sjetan studiosus, koj je nehajno gledao sve divne ljepotice od Pueble, ćutio se očaranim od nježne ljubeznosti i nevine iskrenosti, kojom ga ova dražestna djevojka gledaše i za kratko vrieme priučio se je i njegov konj bez uzde krenuti onim pravcem, kamo je srce vuklo njegovoga gospodara. Doskora susretoše se mladi ljudi ne samo letećim pogledom, nego i ljubeznim pozdravom i tajnim razgovorom.

Uzalud pokušaše svoje odnošaje učvrstiti; jerbo otac mlade gospodje nije primao nikoga u kuću, pa niti za ljubav Rodriga nebje moguće iznimku postići. Dapače je mladoga junaka ljuto zabolilo, vidivši da su ju još strožije pazili, da su napokon morali i ovi navikli sastanci prestati.

Svatko si može predstaviti očajanje obijuh ljubeznikah, kojih su tako nemilo rastavili. Jošte danas, nekoliko satih prije smrti pripovjedaše mi Rodrigo Durango svoje srdačne boli, radi udesa te mlade gospodje i lahko je za pojmiti, kako mu je duboko u srce zarasla tuga rastanka, kada je poslje dvijuh go-

dinah najdivjeg živovanja jošte u ljubavi neprestano na nju mislio.

Koliko putah ga suze obliše, kada je projašio mimo kuće, u kojoj mu draga življaše a svaka mu mogućnost oduzeta, da mu ju oči samo za trenutak ugledaju. Koliko putah mu se namršti čelo i stine krv u žilah kod pomisli, da je možda i sama dobrovoljno podložila se rastanku.

„Dosadili bijahu mu već ti odnošaji bez ikakve nade na izpunjenje njegovih željah i s toga mu se motahu po glavi razne osnove, kako da si prikrati nesnosni svoj život, koj ga već ničim nezanimaše. Pa ipak ga je ova njegova ljubav uzdržala kao i njegovo poštenje, budući da mu se je nedostojno činilo proći u daleki sviet, dočim možebiti njegova draga miljenica u svojoj vjernosti za njim tuguje i čezne.

Jedne noći, jašuć kasno opet pokraj njezinog prebivališta vidi na jednoč svieću u jednoj sobi dvorca, kojom netko amo i tamo hodaše.

Obuhvati ga jedna misao na brzo kao munja. Preskočiti nizki zid od bašće, uzpenjati se do visine prozora i drvene žalusije prodrieti i skočiti u sobu — to sve bijaše čin od nekoliko trenutakah.

„Možebiti da je tu moja Karlota" pomisli. „Da pokušam sreću!" I sudbina mu bje prijazna: on stajaše pred svojom predragom ljubovcom.

„Ona se nećutiše uplašenom premda zabrinuta nad neočekivanom posjetu na takov neobični način i u tako kasno doba; dapače ga neopisivom umiljatosti smješeć se primi kao davna izgledanog ljubovnika i padne punim pouzdanjem u naručaj Rodrigov.

„Oh, padre, padre!" reče mi jutros plačuć. „Bog bi mi neizmjernu milost bio izkazao, da sam u onom sretnom času mogao umrieti! Oh, padre, vi si nemožete predstaviti blaženstvo onih trenutakah! Držah ju u naručaju da se nesruši onaj nježni vilinski stvor i jedva se usudih poljubiti nevino njezino čisto čelo.

„Padre, zaklinjem vam se, ako su sve muke moga kasnijeg života i sama smrt, kojoj evo u susret idem, ako je sav zazor i sramota, koja je momu imenu narinuta — ako je sve to ciena za onaj časak radosti, tad neplačem nad mojim udesom!"

„Kukavni Rodrigo! Jošte mi je jutros ove rieči govorio; čil i zdrav, pun vatrene ljubavi. Siromašni, mladi čovjek!"

„Jeli je to bila sreća, ili nesreća, da su se ove dvie ljubeće duše na ovakov način opet vidjele? Za cielo, da je blaženstvo onih trenutakah bilo vanredno, ali posljedice bijahu veoma žalostne.

„Karlota je one noći ostavila sobu na drugoj strani dvorca, koju joj je otac opredielio, pošto u toj neobičnoj joj sobi nemogaše spavati. Ali je to doskora opazila na nju pazeća gouvernanta i cielu kuću uzbunila.

„Oba ljubovnika budu zatečena od njezinoga otca i sluguh. Otac držaše pušku u ruci i zapovjedi slugam, da Karlotu odstrane od toga nesmotrenoga mladoga čovjeka, ali ona zagrli u očajanju Rodriga i moli otca, da jih nerazstavi.

„Kad su sluge na Rodriga navalile, branio se je hrabro s batinom, koju je jednomu iz rukuh iztrgao, dok ga nije udarac s kundakom od ruke Karlotinoga otca nesvjestna srušio na pod. U padanju čuo je jošte grozan krik mlade djevojke i ćutio, da mu je nešto u ruku dala, koju je on grčevito stisnuo i zatim svu savjest izgubio.

„Kad je opet k sebi došao, ćutio se čvrsto svezanim i pod stražom, a malo kasnije predadoše ga sluge oružnikom, koji ga u svojoj sredini odpratiše u Pueblu.

„Rodrigova prva misao bijaše, kako da toj nevolji izbjegne. Njemu bje sva okolica dobro poznata, noć tmična i svezane ruke ufao se čvrstim naporom razriešiti. Kad mu se je napokon činila dobra prilika iztrgne naglo jednomu oružniku pušku i odbježi. U potjeri za njim dostigoše ga, nu on se je bjesnoćom tako branio, da je dvojicu progonitelja na tle bacio, a ostalim utekao, koji niti su sve staze toga predjela tako dobro poznali, niti bili toli brzi i okretni kao on.

„Poslje toga dogodjaja nije mu drugo preostalo, nego, ili da iz Meksike pobjegne, ili kako to već okolnosti nesretne, od vječitih

gradjanskih ratovah raztrgane zemlje u običaj dovedoše, da otidje u hajduke. Na prvo se nemogaše nikako odlučiti: jerbo mu se nedade rastati s onim zrakom, u kom njegova Karlota disaše, s toga se odvaži na hajdukovanje.

„Ali nebijaše mu sudjeno, da ju ikad više vidi. Otac je s kćerju ostavio onaj dvorac i Rodrigo nije nikad mogao saznati, kuda da su otišli.

„Dvie godine je tumarao po svoj Meksiki, budući da je obmanjujućimi viesti sad amo sad tamo hrlio. Tako je on kojekuda životario, većim dielom sam, ili takodjer u družtvu s drugimi pustajijami, ali samo u slučaju, kad ga je na to sila natjerala. Mnogo puta došao je u sukob sa oružnimi silami, nu pošlo mu je uvjek za rukom, da se je mogao spasiti. Nikad nije on počinio kakovo razbojstvo i silu je upotriebio samo onda, kad ga je glad natjerao; a oružje upotriebio jedino, kada je morao braniti svoj život i slobodu, jer mu je uvjek jošte lebdila nada, da će naći i vidjeti svoju Karlotu. Na koncu je ipak umoren od svoje strasti, i prevaren od svih nadah izmučen nestašnim življenjem, bio uhićen i nakon kratkog sudbenog postupka odsudjen na smrt.

„Kad mi je taj pustolovni svoj život jutros izpripovjedao, reče mi Rodrigo, duboko ganut i molećim pogledom: Sada vas, otče, imam jošte moliti za jednu milost. Predmet, što mi ga je Karlota one nesretne noći predala, bijaše jedan prsten. Ja sam ga sve do danas nosio na grudih i sada vas zaklinjem. da ga vi k sebi uzmete, pa ako bi se ikada kakovim slučajem s njom susreli, tad joj povratite taj prsten i uvjerite ju, da sam ju uvjek ljubio i da za nju umirem.“

„Obećah mu, da ću to učiniti što od mene zahtjeva i zahvalom mi preda prsten, ali ga odma opet uze k sebi željom, da mu bude do zadnjeg trenutka kod njega. Siromak Rodrigo, kako ga je bolilo ostaviti ovaj sviet!“

„O, padre“ reče mi, „kako liepo mora biti, u mirnom životu raditi, koristiti i boriti se za plemenite svrhe! a ja usuprot bijah uvjek nesretan, nikad mi se nije dobra kob nasmijala. O, otče, nikad nisam bio podla kukavica, ali umrieti sa 24 godinah, osramoćen, zapušten, možebiti i zaboravljen od nje, o, padre, padre, to je strašan udes!“

„Šta sam mu mogao odgovoriti, da ga tješim, nego da ga sokolim u zadnjem času?“

„I putem od zatvora do stratišta, kad je množini puka čvrsti i mrzli pogled obratio, prignuo se više puta k meni uzdišuć: otče dragi, kako me boli, da moram ovako poginuti! kako ljubim još uvjek moju Karlotu!“

„Kad sam s njim pod vješalami stajao, pružio mi je prsten: kažite joj, da sam ju sa svom vatrom moga srca ljubio!“

Na to posegne monak u džep svoga smedjeg habita i izvadi taj prsten nesretnoga Rodriga Duranga. Vozar skine svjetiljku, što bje vani na vozu učvršćena, da nam kod otvorenog prozora posvieti i tad sam vidio suzu na licu toga surovoga muža iz puka.

Razgledasmo pozorno taj prsten: bijaše to jednostavni zlatni obruć sa krasnim safirom, u koga je dao Rodrigo urezati C. R., početna slova imena njegove ljubezne Karlote.

„Molim vas, mlada gospodo“, nastavi fratar ozbiljnim pogledom „ako koj od vas što saznade o Karloti od Monklava, tad nemojte propustiti, da odma javite padru Gregoriju u Manzanili. Mi ćemo se svi trsiti da izpunimo posljednju želju siromašnoga Rodriga Duranga.“

Medjutim su naša kola dospjela na vrh Tamitaro-briega, odkuda se vidi već u zoru silni veliki ocean.

Kočijaš je opet namjestio svoju svjetiljku i sjeo na kola. te svojim bičem zazvižda vrhu glavah svojih četirih mazgah, da su letile uzgrabce po visokov ravnini.

Nitko nije imao volje, dalje da zaplete kakov razgovor, jerbo nam je žalostna pripovjedka o meksikanskom hajduku, komu nagnuće k nestalnom životu nije dalo nigdje stanka, obuzelo sav duh, da nismo na ništa drugoga misliti mogli.

U Manzanilu razstadosmo se srdačno i svaki otidje svojim putem u životnu borbu.

Feuilleton.

Sredstvo proti morskoj bolesti. Parobrod od Dovera do Kale-a bijaše sa putnici prenapunjen, a more vrlo nemirno. Gospoje nalaziše se dole u salonu u očekivanju obične morske nevolje. Najednoć se digne jedna veoma elegantna gospoja, napadnuta mučninom, te ju izvedu van na čist zrak. Od jedne hrpe gospode približi se bolestnici jedan pristar gospodin i reče: „Šta, morska bolest? moj specialitet!" Sad izvadi iz džepa jedan zamot bonbonah i pruži stenjajućoj gospoji jednu pastilu. Odmah kako je to pogutnula otvori oči i nestalo je zla, na to si odma kod konobara naruči Beefsteak i čašu porterpiva, da se okriepi i pohvali kako joj je sada posve ugodno. Svi putnici navališe na toga liečnika, da jim proda od toga čudotvornoga lieka, nu on se očitova, da je ovoj gospodji posljednu kutiju prodao. Kad na kopno dodju — tad da će jim moći dati kutiju sa 10 pastilah za 12 franakah. Dobro — na koncu putovanja proda on 600 kutijah. Ali taj liek ostade kod svih putnikah bez uspjeha i kemička analiza pokazala je, da je to goli slador sa nešto sode pomješan. Čudjenje nad tako nepojmivom uspjehu kod one gospoje na brodu, razjasnilo se je nekojim, kad su u Parizu vidjeli na boulevardu istu gospoju sa doktorom iz pod ruke. Tako prevareni putnik ustavi oba i zazove policiju, kojoj je taj varalica drzovito odgovorio: „Ja nisam kriv, što su naravi različite: mojoj gospoji je taj liek pomogao a meni još bolje!"

Pogreb jedne kraljice. Ovogodišnjeg proljeća utopila se je sijamska kraljica sa svojom kćerkom u Menam-skoj rieci i polag jednog konsularnog izvješća iz Bangkoka, bijaše pogreb vanredno sjajno obavljen. Svečanost trajaše dva dana. Naroda došlo je iz cielog kraljevstva u Bangkok po največoj vrućini i uzprkos epidemiji kozah. Taj pogreb stajao je pet milionah forintih. Osim crkvenih obredah budističkog zakona, procesijah i t. d. bilo je natrkivanja s konji, turnirah, kazalištnih predstavah, vatrometah, glasbe i t. d. Kralj je dielio cielo vrieme zlatni i srebrni novac i srećke za veliku lutriju.

Dne 13. ožujka postaviše mrtvo tielo kraljice i princese na odar, odkuda su jih 16. dopremili na izgorište, gdje je sam kralj s bakljom zapalio lomaču. Drugi dan baciše pepeo u rieku, a preostale kosti spraviše u zlatne žare. Diplomatički sbor i konsularno tielo bijahu na poseb po kralju pozvani k toj riedkoj svečanosti.

Polag službenih izvorah poginulo je u Indiji godine 1876. blizu 20.000 ljudih od divje zvieradi. Od slonovah ubite su 32 osobe, 156 od leopardah, 917 od tigrah, 123 od medvjedah, 887 od vukovah, 49 od hienah, ostali od inih biesnih zvierih i zmijah. Drugog ljeta 1877 ubito je 23,459 raznih zvierih i preko 200.000 kaćah; ipak je iste godine žrtvom palo do 19.000 ljudih i 48.000 domaće životinje.

— Neki putujući gentleman bje liepo nagradjen za svoju udvornost u Bridgeport-u. Na kolodvoru opazio je jednu gospoju, kojoj se je kod naglog izlaza noga poskliznula. On brzo priskoći u pomoć i da joj digne mali kovčeg, što ga sobom bila ponesla. Kad joj je uljudnim naklonom predavao taj kovčeg, spozna na jednoč, da je to njegovo vlastničtvo, što ga bje ta „gospoja" u odpravničtvu prtljage ukrala.

— Kod vojničkih vježbah ove jeseni izdata je u Franceskoj zapovjed, da se ima svaki vojnik na 14 dana zatvoriti, koj bi se usudio voća ili groždja u kojem vinogradu trgati. Jednoć nadje jedan poručnik momka u vinogradu, gdje liepo zoblje grožдje. „Zar vam nije poznata zapovjed generalova?" „Jest gospodine poručniče!" „Dakle da znate, da ćete četrnajst danah nakon vježbe sjediti." Poslje dovršene vježbe razidjoše se reservisti, samo našega prekršitelja pridržaše častnik, da ga zatvorit dade. „Molim pokorno, ono je moj vinograd i moje grožдje bilo." „Pa zašto vi niste meni to odmah kazali?" „Znate, gospodine poručniče, da su moji sudrugovi začuli, da je to moje trsje, svi bi bili onamo navalili a ja jim nebih bio mogao to zabraniti, ali tad ja nebih bio imao nikakove berbe, pa i tako neće mnogo biti.

— U jednom dučanu u Rimu nudila se je na prodaju i jedna papiga, koja je znala prve rieči „Otče naša" moliti u šest jezicih.

Kneginja od Genue naložila je, da se ta vanredna ptica za nju kupi, ali donešena u kraljevsku palaču prestade govoriti. Dozovu prodavaoca u dvor i on se izjavi, da je to u naravi, da zvieri došavše u tudje ruke, jedno vrieme iz prva postanu šutljive; a ovdje da i to djeluje na papigu, što ju odviš hrane te se ulieni. Ali kad se i kasnije nije čula niti jedna rieč u nikojem jeziku, nego je papiga svoj kljun otvarala samo da se najede, pozove ga redarstvo na odgovor. Na čudo svijuh upozna policija toga čovjeka kao „Ventriloquistu" koji kroz trbuh umije govoriti i tako kupce varao.

Ali taj se čovjek nije smeo i reče. Pa zašto nebi moja ptica znala govoriti, ako sam ja umjetnik?

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 35. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela

od

Balduina Möllhausena.

(Nastavak).

Sudim, da bi vi mogli ostati snami kod večere; vi ćete nam svim biti dobro došli, pa možete ovdje i prenočiti. Pomoćju vašeg gunja pripraviti ću vam postelju, kakove se nebi sramio niti koj gouverneur.“

Evi to nije bilo s voljom i šuteć pogleda u drugi kraj. Houston nasuprot odgovori blagohotno:

„Hvala vam, mladi prijatelju na vašoj gostoljubivosti, nu meni je vrlo žao što nemogu primiti vaš poziv, pošto me drugi obziri vežu.“ Tim je on potajno namignuo Benu pokazav mu na Vabaša kod kolah, „Vi ste braća i sestre poslje duljeg rastanka rado opet sami medju sobom, pa je tu ovako neočekivani posjet suvišan, tim većma, što bi se sva naša zabava uvjek vrtila opet oko nenaknadivog vašeg gubitka. Jelte Evo, da i vi tako mislite? A vi prijatelju Ismaele, nećete odbiti moju molbu, da mi dozvolite u kući vašeg otca, koj dan ostati. Samo koj dan,“ opetova naročito, „samo tako dugo, dok obitelj moga nesretnoga prijatelja zaposjedne svoje zemljište. —“

„Drage volje“ odgovori mu Ismael, da tim učini Evi veliku ljubav i da izpuni dužnost gostoljubivosti: „velim vam opet u ime mojih roditeljah i braće, da ste nam dobro došli i želim, da se medju našimi čednimi zidovi ugodno udomite.“

Eva ga zahvalno pogleda i zatim neobziruć se na Houstona reče:

„Šta smo mi ovdje stali, dočim nas tamo kod ognja mnoge oči željno izgledaju,“ i stim potjera svoga konja. „Tko želi s nami dieliti našu jednostavnu večeru, bit če nam mili gost.“

„Možebiti drugiput.“ upadne joj u rieč Houston i obrativ se k Benu: „Ako želite da vam budem zahvalan, tad idite molim vas napried, osedlajte mi konja, da nebude trebao na mene čekati naš obći prijatelj Ismael.“

Ben poskoči da mu poslužno izpuni želju, dočim ga Eva polagano u družtvu obijuh muževah sliediše. Došav do kolah jedva da je Eva pozdravila svoju priskočivšu braću, kad je Ben dopeljao već osedlanog konja Houstonu. Houston se našali sa Delavarcem, koj još uvjek sjedijaše mirno na rudi, na što se ovaj i neobziraše. Pritegnuv čvršće podprugu prišaptne Benu, koj uz njega stajaše:

„Bene, taj Vabaš je sumnjive naravi. Budite oprezni, ako vam je do toga stalo, da ubojica vašega otca neuteče zasluženoj kazni. Ja sam zamislio podpunu osnovu. Nesmijemo oklievati da nam se iz pod rukuh neizmakne.

Odma zatim odjaši u družtvu Ismaelovom.

Ben se sjedne k ognju do svoje braće. On je Houstonu tvrdo obečao, da će šutiti o dogovorenom i održao je zadatu rieč; ali on bijaše odviš poštena duša, nego da je mogao s akriti svoje uzrujano čuvstvo. Tako iznenada

probudjena sumnja umorstva težko mu ležaše u grudih, a još teže kod misli, da mu je otac himbeno po nezahvalnom mnogogodišnjem ukućanu ubit. Izpričao je svoju njujnost glavoboljom i svi mu vjerovahu. Vabaš činio se kao da i nije opazio tu promjenu. Šutljivo sjedijaše medju mladimi ljudmi kod vatre svojim indijanskim šarenim odjelom i nakitom i uzprkos svojoj mladosti, kao da je slika ozbiljnoga urodjenoga vojnika.

Tako se je primakla tamna noć i sve se je umirilo, samo je Vabaš zguren sjedio kod tinjajuće još žeravke, oštro pažen od Bena, koj se je s puškom legao pod kola. U ono doba su jošte glasonoše na konju raznašali pisma i viesti u obližnje naselbine. Što je Houston s Ismaelom na putu do doma staroga Garnera dogovorio, to su ti vjestnici od kuće do kuće razglasili, osobitom opazkom, da se urečena ura nezakasni.

4.

Jedva što je osvanulo liepo sunčano jutro, već je Eva bila po svojoj ozbiljnoj i tihoj navadi naložila vatru, da priredi zajutrak. Braća i sestra spavahu jošte, osim Bena, koj je zajedno s mladim Delavarcem sjedio u blizini. Ptice su živahno cvrkutale i kokoši u vrbovoj krletki kokodakale, nu ova tri druga neprogovoriše niti besjede. Svi se zamisliše o tom, kako je Houston poput uhodnika razpitao njihov trag i svatko se je klonio njegovo ime spomenuti, ili pitati za mnienje o njegovu značaju. Eva se bojaše posredovanja bratovoga s čovjekom, koj joj je od vajkada bio neizrecivo oduran i kod njegovog zlobnog pogleda na Ismaela, kada se prvikrat pozdraviše, upravo ju preplašio, dočim je opet Ben sakrivao sporazumljenje njegovo sa Houstonom. K tomu ga jošte pečališe čuvstvo izdajstva svoga starog druga, s kojim su se od djetinstva zajedno igrali i koj je prividno bezučestno motrio Evine okretne ruke svojom značajnom pospanom mirnoćom, koja nije priličila čovjeku, koj bi kadar bio svoga dobročinitelja himbeno i podlo smaknuti. Opetujuć si sve sumnjive okolnosti, na koje ga je Houston upozorio, nije najboljom voljom mogao naći razloga, koj bi bio u prilog uz njega sjedećemu. Iz te borbe raznih mislih probudi ga Eva. Ona se bje ustala i slučajno bacivši oči pravcem Garnerovog posjeda, povikne začudjeno.

„Gle, ovi su naumili već iza rana da nas posjete. Ismaela neima medju njima. Bog neka zna, šta ovi namjeravaju?“

Bena zazebe oko srca i da pred sestrom zataji svoju uzbunu, skoči i on na noge, da pogleda prama stranim. Vabaš pogleda prieko ramena onamo i opet upre oči ravnodušno u plamen oko črnog limenog kotla.

Bilo jih je troje na konjih, sve pristari muževi, kojim osmagana bradasta lica svjedočiše dugi niz težke radnje i raznih životnih izkustvah. Svaki puškom o ramenu dolazište šuteć i nekim svečano ozbiljnim držanjem, koje je Bena sve većom grozom hvatalo, čim je njihova lica bolje razpoznavao. On je odma slutio, da su to neumoljivi sudci, koji su došli da osude Delavarca i bez odvlake osudu izvedu.

Opet motriše na brzo Vabaševu glavu. Predstavljao si je groznu sliku, kada se bude to smedje lice stegnutim užetom oko vrata ukočilo i nešto ga nukaše da mu dovikne: da neka bježi što ga mlade noge brže nosit mogu, kud god najbolje znade. Samo uspomena otčeva, čije krvavo lice u duhu gledaše i Houstonovo uvjerenje, da će se polag pravde božje suditi, ustavljaše ga, da nije popustio čuvstvu milosrdja, nego da je odlučio čekati posljedice strogosti pravednoga zakona.

Uljudnim nu ipak ozbiljnim pozdravom stupiše ova trojica pred Evu, na čelu stari Garner, Ismaelov otac.

„Nemojte se uplašiti radi našega nenadanoga posjeta,“ poče Garner bez oklievanja, „a još manje budite u brigi radi našeg zvanja. Iskrena sućut za vas, nuka nas uz svetu dužnost, da ovako postupamo.“

„Nemogu da vas razumijem,“ odgovori Eva vidljivo presenećena, bez da je izgubila svoju samosvjest.

„Mi nećemo ovu stvar ovdje da dalje razpravljamo, nego ćete nam dopustiti, da ovoga Indijanca pozovemo da podje s nami.“

Vabaš je dobro razumio englezki i odma ustane. Tužnim očima pogleda Evu, koja ga uplašeno motriše, sjetiv se na sumnja Ismaelovu, zatim baci smrknutim posmjehom pogled na Bena, koj mu je izbjegavao da ga negleda, neprogovoriv niti jedne rieči.

„Vabaš spada k meni," odvrati Eva promišljeno. „Ako ga tko pozivlje da ga sliedi, tad se ponajprije pita, da li ja dopuštam takovo zahvatanje u moje kućno pravo; zatim, da li je on i sam voljan slušati takov poziv."

„Vi govorite svjestno i razborito, kršćansko plemenitim srcem," očitova se Garner nekom neuzkolebivosti „mi smo ovdje u ime pravde i zakona, kako se to u ovako udaljenih krajevih vršiti mora i tu prestaju svi drugi obziri."

„S drugimi riečmi, vi namjeravate moga ukućana zatvoriti?" zapita oštro Eva, dočim iz njezinih inače mirnih očijuh sjevala mukom ukroćena strast.

„Tako, kao što rekoste."

„Dakle ga je netko radi kakovog zločina obtužio" nastavi Eva, „o, ja slutim, to dolazi od Ismaela. On je zloupotriebio pouzdanjem mu priobćeno. — Nikad toga nebih bila od njega očekivala — recite mu to. Moju iskrenost on zlo nagradjuje, tim više što ga uvjeravah, da njegova slutnja pada na nevinoga."

„Tkogod gdje odkrije crnu sumnju, dužnost mu je da dalje iztraži, negledeć s koje mu strane dolaze viesti" odgovori Garner ozbiljno, „ako ste vi o nevinosti ovoga Indijanca osvjedočeni, tad se nebojte za njega. Mi smo pošteni ljudi i nikad nebi lahkoumno ikoga obsudili."

„Ja sam doista o njegovoj nevinosti uvjerena" reče Eva upravo odlučno, „i ja, koja sam od djetinske dobe s njim se igrala, koja sam toliko godinah uz njega stajala, moram da ga bolje poznam nego netko, koj ga je prvikrat u svom životu vidio. Ja nimalo nedvojim o vašoj pravednosti. Nu tko može jamčiti, da ga ljudi, koji ga bliže nepoznadu, usljed — što dopuštam, silne sumnje ipak nedužnoga obsude?"

„Mi smo muževi, koji se nedamo jedino sumnjami zavesti," odgovori joj stari Garner mirno, „mi se držimo dokazah; gdje tih neima, tu se svaki boji da si krivom osudom obtereti dušu."

„Vabaše," obrati se Eva k njemu. „Ti si čuo, što ovi ljudi od tebe zahtjevaju. Hoćeš ti da ideš s njima?"

„Idem" odvrati Delavarac nehajno.

„Zar vam nije već to dovoljan dokaz njegove nedužnosti?" zapita jih Eva dostojanstveno, što je i ove čelik muževe po nešto dirnulo, „ili mislite vi možda, da bi on kraj svoje ljubavi za slobodu tako dragovoljno vas sliedio, kad mu sviest nebi čista bila?"

„Tim više možete računati, da će jošte prije podne opet vratiti se ovamo."

„To meni nije dosta," reče Eva odlučno, što god se bude proti njemu navelo, to zahtjevam ja svakako, da se uvaži takodjer svjedočanstvo moje i moje braće, Bene!" obrati se zapovjedajućim glasom prama bratu, koj je blied i uplašeno čuo sav taj razgovor, „ti si razumio, da je neoprezna jedna rieč tvoje sestre upotriebljena za obtužbu proti našemu mnogogodišnjemu ukućanu. Ovdje se radi o glavi, o tom neima dvojbe. Ti ćeš dakle ići s ovimi muževi i s tvojim prijateljem Vabašem. Ti ćeš tamo svjedočiti, kako ti bude tvoja savjest zapovjedala. Nezaboravi, da je velika odgovornost na tebi, ako bude pokoj tvoga mrtvog otca u grobu uznemiren u slučaju, da se radi njegove uspomene u zabludi počini nepravda, ili dapače zamrljaju ruke nedužno prolivenom krvi. Hodi tamo i prisezi, kako misliš da bi i ja prisegla. Pozovi se na to, da se i moje svjedočanstvo sasluša, pa ako bi se u kakovoj obsjeni prenaglom odlukom zasliepili, tad postupaj onako, kako bi tvoj otac bio na tvom mjestu postupao, to jest: branio bi nevinost svojom glavom."

„Nismo mi ljudi, koji bi se prenaglili" preuze opet rieč stari Garner, „prije svake zlokobne osude nazivljemo mi Boga u pomoć, da nam razsvietli pamet."

Eva na to neodgovori ništa, nego se okrene k Vabašu, pruži mu ruku i reče kriepko:

„Vabašu, ja nevjerujem da bi ti bio kadar počiniti kakovo izdajstvo proti tvojim najboljim prijateljem. Ako je tvoja savjest čista, tad se

*

neimaš bojati ljudih, koji sada idu da te sude. Ja ostajem još za vrieme ovdje, dok djecu uredim, i eto mene zatim odma, da stanem uz tebe."

„Ja se nebojim niikoga." reče Delavarac ravnodušno.

„To i nemoj, Vabašu. Ali prije nego prodjete; založite još ovdje i napite se."

„Ja mogu biti tri dana i tri noći bez jela."

„A meni nije na misli niti jelo niti pilo" primjeti Ben, posegnuv za svojom puškom.

„Dakle nas sada ovdje više ništa neuzdržava" reče stari naseljenik, „a vi, Evo, oprostite nam ovo nasilje u vaše kućanstvo. Ako je što, što bih ja želio, to bi bilo, da se u vašoj čovjekoljubivoj nadi niste prevarili."

S tim stupi do Vabaša. Na drugoj strani stajaše već jedan farmer, dočim je treći nekoliko korakah iza Delavarca išao. Ovomu se pridruži Ben i ta mala hrpa ljudih krene prama naselbini starog Garnera.

Eva gledaše časak za njima. Njezin strogi obraz preobrazi se najednoč u blažiji izraz lica.

„Da je on u istinu krivac toga zločina" šaptaše sama sebi „i da mora taj čin svojim životom platiti — o, to bi grozno bilo. Zašto se je još i to moralo dogoditi! To je veoma žalostan ulazak u novu postojbinu. Da se nije nikad ta sumnja porodila, to bi bio blagoslov za nas svijuh. Pa da se i kazni pravi ubojica — siromašni naš otac se ipak nebi opet oživio, a da se pak nedužan pogubi?!" —

Groza joj prodje kroz tielo i činjaše joj se, da se mora braniti od utvore. U kolih gibahu se mladja djeca i ona se požuri k svojoj kuhariji, da joj dodju druge misli.

Do dvadeset naseljenikah, medju timi i Ismael, bjehu prieko noći sazvani u neku vrst porote. Po prilici pol englezke milje dalje od Garnerovog selišta, u dolini sličnoj kotlini, sakupiše se ti muževi pod prastarimi dubovi. Na jednu donešenu bibliju položiše zakletvu, da će suditi polag svoga najboljeg uvjerenja, negledeć, da li će tim komu biti šteta ili korist, nego što pravda zahtjeva. Stariji i mladji, sve same od nepogode tvrde i osmagane spodobe u zapadnih surinah, imadjahu kod sebe svoje puške i noževe za pojasom. Njihovi osedlani konji, nu bez uzdah, bili su u blizini na paši. Tu čekahu sjedeć u krugu na ona tri druga sa Indijancem. Houston slikao je ljudem tužni položaj Evin, u koj je prispjela sa svojom rodbinom kroz gubitak svoga otca i da se tu radi, ne samo da se to zločinstvo kazni, nego da se ova obitelj sačuva od daljnjeg progonstva urodjenoga izdajničkog neprijatelja."

„Ja bih volio bio, a toj djevojci bi takodjer za željeti bilo, da se je ova nesretna stvar pustila zaboravnosti," očitova se otvoreno Ismael. „Što se mene tiče, premda mi se je usljed pripovjedanja mlade naseljenice odma sumnjivo činilo, bio bih o tom šutio da neuznemirujem ovu sirotu. Ali je ta stvar sada zakuhana i neda se ustaviti. Najviše šta bi mi medjutim, njoj za ljubav, učiniti mogli, ako se krivnja Indijanca dokaže, bila bi blagost, da ga pustimo skokom napried uteći, pa da ga zatim lovimo. Uteče li, tad smo djevojci učinili veliku uslugu, jerbo nesmijemo zaboraviti, da je on mnoga ljeta s njom kod stola sjedio, a obtuženi će se čuvati da se vrati onamo, gdje mu već glava bijaše u zamki."

„Istina, da se on nebi više nikad sam vratio" primjeti Houston zlobno, „ali bi došao u družtvu sa svojimi, kojih bi dosta bilo da podkure svim kuće, koji su ovdje sudu prisustvovali. Nemojte vi mene učiti ove Indijance poznavati. I ja sam naviknut da blago mislim, dok se to slaže sa čašću i pravicom, ali kad si predstavim ubitoga, koga sam poznavao kao uzor iskrenoga i poštenoga prijatelja, tad mi je jedina želja, da se krivcu odmasti; šilo za ognjilo. Nesmije se niti to s uma uzeti, da je vlastiti sin pokojnikov tužbu podigao. U nedužnom razgovoru pripovjedaše mi on tužnu samrt moga prijatelja i kad smo točku za točkom pretresivali, nestalo je napokon svake dvojbe o zločincu. Pa da vam je bilo vidjeti toga momka, kad je zubmi škrinuo i kako mu se oči zakriesiše! Težkom mukom uzdržah ga, da nije onog časa ubojicu ustrielio. Sa krščanskom ljubavi dakle ovdje neima ništa. Ovdje se ima vršiti pravednost. Promislite to: Djevojka želi, da

se svojom braćom medju vami naseli. Budući pako da se je onaj strašan dogodjaj njoj u posve drugoj, ali istinitoj razsvjeti pokazao, tad se Eva Speler nebi nikad ćutila sretnom u vašem susjedstvu, gdje ste vi ubojicu njezinoga otca tako štedili."

„Uzprkos svemu tomu imam ja povoda misliti, da ona želi, da se Delavarac štedi, pošto ona nije njega nikad u sumnji imala niti radi najmanje himbenosti," primjeti Ismael i ako se je usljed govora Houstonovog pojavilo odobrenje, to su na ovu opazku svi zašutili, što bje dokazom, da njegovi nazori nisu prodrli."

„Da, možebiti sada jošte," odvrati mu Houston, „sada, dok je još milosrdja ženskog u njoj. Ali hoće li tako biti i onda, kada budu odrasla braća pitala za svoga otca i predbacivala joj, da je ubojicu otela zasluženoj kazni?"

„Sve će to zaboravnost pokriti," nastavi Ismael. „Ja ću se svojim sudom podvrči većini nazorah prisutnih muževah. Ali odprto kažem: Radi djevojke, koju sudbina tako gorko proganja, želio sam, da je obtuženik prošle noći izmaknuo kud god."

„Težko bi mu to bilo za rukom pošlo, dok je najstariji joj brat u svom gnjevu s puškom na njega pazio," odvrati mu Houston, u čijem licu plamtiše golema srčba proti Ismaelu, koj je takovom sućuti govorio o Evi. „Da je on medjutim zbilja i utekao, ja bih onu uru za njegovim tragom sliedio, da to umorstvo osvetim, pa da sam prisiljen progoniti ga ća do meksikanskog zaljeva. To bi najmanje bilo, što bih mogao učiniti za moga staroga prijatelja."

U svojoj razjarenosti bio bi i više toga pridodao, ali sa brežuljka dolaziše sad ona trojica farmerah sa Ben-om, i Indijancem.

„Pobjegao nije," reče porugljivo kažuć onamo, „evo gdje ga vode. Ben je glavom sam došao, da pred našim očima traži od nas osvetu svoga otca."

Tišina zavlada dok su svi obratili pozornost dolazećim. Vabaš koracaše kao netko, koga se to sve niti najmanje netiče i to se nije nikomu čudno vidjelo, budući je svima dobro poznat osobito nehajni način urodjenikah. Isto tako se nečudiše niti Benu, koj je zabunjen i u brigi okolo hodao, kao da se ovdje o njegovoj glavi viečalo bude.

Poslje došašća ove male čete uzdigoše se svi. Vabašu, koj se nije niti najmanje branio svezahu obe ruke otraga, našto se opet oko njega posjedoše u krug svi njegovi strogi sudci, a Houston uze rieč. Najprije upita Bena, da li želi on sam tužbu podignuti, ili hoće da prepusti to najstarijemu prijatelju njegovoga pokojnoga otca. Mrko i plašljivo zamoli mladi momak, da bi Houston preuzeo tu zadaću. Houston pozove ga, da, ako on nebi što dosta točno tumačio, da ga odma prekine; zatim naslika svršetak staroga Spelera, kako mu je to sinoć Ben izpripovjedao i k tomu je sve vanredno naglašivao, što bi obtuženika čim više ocrnilo i napokon zaključi s ovimi riečmi:

„Premda bi ovo već dovoljno bilo da se uzmogne pravedan sud izreći, to sam i ja zato, da se jedino dokazah držimo. U mom svojstvu kao tužitelj pozivljem sve nazočne da zatraže od obtuženoga onaj zatajeni šešir pokojnikov. Onaj šešir mora bez dvojbe imati znak, da li je preranoj smrti sažalenja vriednog otca obitelji bio uzrokom nesretni slučaj, ili je pao od ruke izdajničke."

Iza ovog govora nastane mali odušak. Onda preuze rieč Garner kao najstariji član:

„Vi ste čuli obtužbu" okrenuv se prama Vabašu, „sada odgovorite, je li vi rečeni čin niječete ili ga priznajete istinitim?"

Vabaševo nehajno držanje nije se u ničem promienilo, samo što je višeputa zvedljivo motrio Bena, te odgovori prividno bezbrižno:

„Bilo je sve tako, kao što Houston kaže. Ja sam upravo prispio u isti sat, kada je puška pukla, koja je ustrielila starog Spelera; ja sam tu viest donio njegovoj djeci. Da li se je on sam ubio to kaže njegov šešir. Evo ga na mojih grudih pod košuljom. Uzmite ga i pustite da vam on dalje kaže. Meni ga nije treba iztraživati, ja sve znam."

Jedan mladji porotnik izvadi šešir od svezanoga i preda ga Garneru.

Dokle je on pozorno pregledavao šešir, vladala je podpuna tišina. Točno se je vidjelo, kuda je na kraju tane projurilo, po čemu se je moglo jasno prosuditi, odkuda da je zrno doletilo.

Napokon prekine Garner tu napetu mirnoću.

„Ja nebih smio biti stari lovac niti u mom životu s puškom baratati, kad nebih odma prvim pogledom razpoznao, kuda da je olovo unišlo, a kuda izašlo. I tako slušajte svi skupa moj sud, kako ću i ja vas slušati svakoga pojedinoga. Kad je tane pogodilo pokojnoga, tad je bio ovaj šešir na njegovoj glavi, kako se to obično u nas nosi. Hitac je na njega izpaljen iz takove daljine, da je plamen osmudio pust, ali niti jedno zrnce baruta se nije tu sakrilo, što bi se svakako bilo dogodilo, da je tu bilo samoubojstvo, ili slučajno se izpalila puška. Nadalje, puška, iz koje je tane pogodilo šešir i glavu čovjeka, naslonjena bje kod pucanja o rame njekoga, koj je vješto znao u nišan sgadjati. Evo, to se vidi ovdje. Da je kundak počivao na zemlji, tad bi se puška drugčije izpružila. O samokrvi dakle nije govora i ja ovdje izjavljujem pred živim bogom, da je muž, koj je ovaj šešir na glavi nosio u času njegove smrti, pao od tudje ruke; i pošto polag svih dokazah, u ono doba daleko širom onog predjela nije bilo nijedne žive duše, nego djeca pokojnikova i ovaj Indijanac, tad nije mogao nitko drugi to umorstvo počiniti nego obtuženik.“

Tim je predao klobuk svomu susjedu, koj ga je isto takovom pozornošću pregledao i punim osvjedočenjem potvrdio sud predsjednika Tako je u redu išlo u krugu, dok je opet došao šešir u ruke Garnerove. Vabaševe oči nisu se cielo vrieme rastale od toga predmeta i svaki put kada je šešir predat u druge ruke, pratio ga je nekom plahom napetošću, kao da je kod svakog pregledanja bojao se kakovog novog odkrića. Kada ga je Houston dobio u ruke, predao ga je naglo dalje, izjavom: da on kao tužitelj nije pozvan da bude i sudcem; tad je u očijuh Indijanca zasvjetlilo poput bljeska najljućeg gnjeva, koj pogled slučajno opazi Houston i odvrati naglo oči na drugi kraj. Samo je Vabaš spetio, da mu se je boja lica promienila i ruka zadrhtala kad je primio šešir.

O načinu smrti starog Spelera nije više bilo dvojbe kod tako izkusnih lovacah, a glede mnienja ob osobi zločinca, slagahu se takodjer svi. I sam Ismael, koj bi radi Eve bio želio drugi posljedak, morao je kod takovih dokazah odreći se svake misli na spasenje obtuženoga.

Da bude neko pravilo u svemu postupku, obratio se je Garner, kada je klobuk po drugi krat u njegove ruke dospio, k Vabašu sa riečmi:

„Prije nego budemo konačno glasovali, pitam vas, da li imate kakovih prigovorah proti dokazu šešira?“

„Sve je istinito,“ odgovori Vabaš, „Speler se nije sam ustrielio. Kundak od puške koja ga je usmrtila bijaše o ramenu drugog čovjeka. Ali ja znam toga jošte i više. Tane je polag traga zrna udarilo sa strane u glavu čovjeka. On je morao još iza praska bar pol sata ako ne i više živjeti.“

„Evo čujte, da on svakako znade o svemu još mnogo više nego mi svi zajedno,“ potvrdi Houston čudnovatom naglosti i da nisu sve oči gledale u Vabaša, tad bi se bilo moralo opaziti, da mu je lice probliedilo kao u mrtvaca, „da, više nego ikoj nas, jerbo je on bez dvojbe stajao kod svoje žrtve, kada se je čovjek borio u smrtnoj boli i posljednem času. Što on misli, da mora navesti za svoje izpričanje, to ga još više obterećuje.“

Ciela skupština slagala se je istimi nazori. Ben, sjetiv se Evine opomene i nekadašnjega prijateljstva sa Vabašem, htjede nešto reći na obranu, ali kod takove jednodušnosti izgubi svu hrabrost.

Zatim uze opet rieč Garner:

„Vabašu,“ povikne mrko, „šta imate odgovoriti na Houstonove opazke, ili priznajete li istinu njegovog suda?“

„Sve je istina, sve; ja stojah kraj Spelera, kad se je još jednoč probudio i ostadoh kod njega, dok je izpustio dušu. To nije dugo trajalo. Houston ima pravo. To mene obtužuje još više, ali on nereče svega.“

„Vi dakle znate još i više.“

„Mnogo više, i ja hoću da vam sve kažem kad vi to želite. Ja bih rad bio sve zašutio, budući da je to i sam Speler želio, samo da neraztužim njegovu djecu.“

„Pa takove bajke da mi vjerujemo?“ nastavi Houston, „mi da trpimo, da ovakov crvenokožni potepuh nas s takovimi lažmi muti, tako ludimi, kako jih samo indijanska tikva izmisliti može. Mi da mu vjerujemo, da je ona glava, koja bijaše pod ovim šeširom u času odapete puške, još toliko sviesti imala, da pravi svoju oporuku? Dakako da obtuženik mora biti preslušan. Nesmije se reći, da mu nismo dopustili, makar da i jest divja ništarija, da se brani. Tako govorim ja kao tužitelj. Vi nasuprot, koji ovdje sjedite kao neporočni i čestiti muževi, znati ćete najbolje razlučiti istinu od lažih.“

„Mi ćemo ga slušati, pa da nam najbudalastiji nesmisao govorio,“ očitova se Garner, „neka se sluša do posljedne besjede, prije nego izreknemo osudu. Vi ste me razumjeli, Vabašu, a sad govorite, upotriebite sve što vam je moguće, da vam se vrat izvuće iz konopne zamke. Ujedno vas upozorujem, da stojite pred muževi, a ne pred djecom.“

Vabaš pogleda gnjevno Houstona i prvi put se je mogao vidjeti na njegovom obrazu znak žedje za osvetom, kada je onaj neopaženo metnuo ruku na svoju pušku. Nekoliko hipovah motrio je jošte Bena, koj je ukočeno oborio pogled u zemlju, očevidno srameć se narinute mu uloge, zatim počme ovako:

„Mnogo mjesecih nevidjoh moje prijatelje na Misisipu, i kad sam došao da sjednem knjihovom stolu, nadjoh tudja nepoznata mi lica pod njihovim krovom. Minulo je više nedjeljah, odkada su oni svoje oči obratili prama sunčanu zapadu. Zaželih, da jih opet vidim. Razpitivah se na sve strane, dok sam saznao, kojim pravcem da su krenuli. Brzo se žurih za njima; u jednom danu provalih puta više nego oni cielog tjedna. Prispjeh onamo, gdje već ljudih neima, da za njih pitam. Ali pred menom bjehu tragovi kolskih kotačah, nije mi trebalo drugih znakovah. Dolazih sve bliže do njih. Brojih ognjišta kod kojih se zadržavahu i proračunah si, da ću jih budućeg dana dostignuti. U jednom gaju prenočih i kada sam u jutro opet sliedio kolski trag, opazih stope tudjeg dobro podkovanog konja. Bijahu jošte svježe, pritisnute u noći ili zorom, istim pravcem kao i kolotečine, kuda i ja sliedih. Putovah cieli dan; ali jahača nedostigoh, nevidjeh ga, on je mnogo brži bio. Sunce je već zapadalo kad su kopita na stranu krenula. Šta će meni tudji jahač? Ja tražih svoje prijatelje. U kratkoj daljini opazih dim od male vatre; tamo bi mogli biti moji prijatelji na odmoru. — Još pol sata i eto mene kod njih. Tad začuh u onom kraju, gdje je jahač ostavio kolski trag, jedan hitac; zatim drugi i treći. Pomislih da je Speler ili Ben u lovu na purane ili jelene i ja podjoh onamo, gdje sam čuo pucati. Moj put me nije vodio bliže k vatri. U gaju gdje sam slutio lovca, bijaše sve tiho i pomislih, da se je vratio k svojima. Na pravoj stazi sam bio. Opazih da su mužke stope gazile po travi. Idué dalje, nadjoh ustrieljenog purana. Zašto ga nije lovac sobom ponio? Na to začujem stenjanje čovjeka. Došuljam se bliže i tu ležaše Speler pred menom sa krvavim obrazom. Njegova puška ležaše kraj njega. Bijaše izpaljena. Na čelu opazih mu ranu. Šešir mu je s glave pao. Tane mu nije prošlo po sried glave, jer inače nebi bio više živio. Jedno mu oko bijaše otvoreno. Kad je mene ugledao, kao da mu je radost preletila prieko lica. Moradoh se blizu do njega sjesti i slabim glasom mi govoraše: „„Vabašu, jedan neprijatelj me je ubio, gledah mu u oči kada je pušku izpalio.““ Na to mi ga imenova. „„Ja umirem i za nekoliko trenutakah biti ću mrtav. Moja siromašna djeca. Vabaše, ostani kod njih. Oni neka neznadu, da me je netko ubio, da se neosvete, što bi jim samo nesreću donielo. I ti nemoj progoniti ubojicu. Njega će božja kazan postignuti i bez tebe. Reci djeci, da mi se je puška izpružila kod nabijanja, oni će ti vjerovati. Reci, da si me mrtva našao, da se nebi krivo o tebi pomislilo.““ Oko mu se zaklopi. Još je nekoliko časovah težko dihao i umre.

(Svršit će se).

Feuilleton.

Chapeau-claque. (Pokladna uspomena). Davno je već tomu, kad sam momu najboljemu prijatelju pisao sljedeće redke:

„Dragi Vilime, večeras će biti pravnički ples i premda nisam prijatelj plesovah, moram ipak onamo; ti ćeš lahko pogoditi, zašto, — „ona“ će doći. Bili ti meni posudio tvoj franceski šešir, (koj se dade složiti) vratiti ću ti ga nepokvarena.“

Vilim mi odma odgovori:

„Ljubezni moj Dragane, ti izkazuješ momu „Claque-u“ odviš veliku čast. — Ja bih ti ga odma po tvom famulusu bio poslao, da nenamjeravam i sam doći na ovogodišnji pravnički ples. Ti dobro znaš, da plesanje nije moja stvar i s toga ću se ja na brzo udaljiti iz dvorane u restauraciju, gdje mi toga šešira više netreba i onda ti ga stavljam na razpolaganje. Do vidjenja na večer.“

Slučajno se nadjosmo u garderobi. Vilim odloži svoj pusteni šešir i izpukne izpod fraka Claque — „naš“ Claque. Čuvao i pazio ga je mudro. Ja sam medjutim u drugoj dvorani čekao, dok mi prijatelj, za pol sata stalno obečani šešir bude donio.

Zamamljivi zvuci orkestra razlegahu se po dvorani; za Walzerom dodje Polka — Mazurka — Galop; — sjetih se nje, koja možebiti upravo s Vilimom sad pleše i njega ugodno zadržava da mi nemože zadanu rieč održati. Tada njegda dodje, te si mi izmienismo šešire, on uze moj ne baš novi cilinder i odbježi u blagovaonicu, a ja se okrenuh graciosno nekoliko krat po dvorani, premda i taj Claque nije bio bezprikoran. Naravno da nije dugo trajalo, te sam našao nju i na svu sreću je ona istom bila došla i tako sam na njezinoj plesnoj karti još dobio sedam plesovah. Tko bi mi mogao zamjeriti, da sam slabo mislio na prijatelja Vilima u reštauraciji? . . . . Da je on sada svoj šešir natrag zahtjevao, mislim da bih ga bio ubio. Ali se je on valjda kod drugog diela svoje zabave sretnim ćutio, pa se nije dao niti vidjeti.

Ples se je svršio. Svi koji su do kraja ostali, žuriše se sada kući. I ona je s majkom ostavila dvoranu, a meni bje dozvoljeno da jih sprovodim.

Već sam bio više putah pomislio na Vilima, ali gdje da ga sad nadjem u tolikoj stisci, pa još privezan na obe gospodje. Ah, što zato, ta on ima moj šešir i još sam svoga u garderobi, — nije mi drugo preostalo, nego da prodjem kući s njegovim „Claque-om“.

U Foyeru htjedoh se pokriti, ali što je to? — neda se otvoriti! . . . .

Iza ledjah mojih gospodjah pokušah opet, nebi li ga kako razklopio — ali sve badava. Medjutim dodjosmo na velike stube i dignuv ga prama plinskoj svjetiljki — odkrila mi se grozna novost: pokrovac toga staroga pokućtva bijaše upravo na obod priljepljen, a cieli nutarnji stroj i stiena cilindra manjkalo je posve! Prokletstvo, šta da činim sada? odkrivenom glavom idjah niz stube — morali su negdje misliti da sam pomahnitao.

„Još jedne stube, pa se tad liepo preporuči na brzo i ti si spašen“ — tješih se na tiho, — „za jednu minutu sjesti će ona s majkom u kočiju, tad ćeš si taj pokrovac s rubcem na glavu privezati i kući odbježati.“

Tako dodjosmo dole u vestibul i „ona“ mi prišaptne ljubezno: „Mi ćemo tamo prieko, nebi li vi majci ponudili ruku? . . .“

Oh, kano da me je tko popario; prepadoh se i prije nego se osvjestih, uhvatiše se me obe gospodje desno i lievo i mi izadjosmo na polje. Srećom bijaše blaga noć na koncu zime i u mom položaju nisam mislio na kakovu prehladu. Noćni zrak mi je puhnuo lasi prieko čela i očijuh, da sam jedva gledati mogao, a ruke mi nebijahu slobodne i tim manje kad još i s keljeni šešir držah. Gospodje me izmjenice motriše začudjeno, kao da će reći:

„Zašto taj čovjek ide gologlav? zašto se nepokrije?“

Bila je to grozna šetnja prieko glavnog trga i nekoliko ulicah, dok smo došli do cilja, na što gospoja izpukne iz džepa svoje svilne oprave ključ, — oteh joj ga i na brzo da otvorim kućna vrata. U toj naglosti izpane mi taj nesretni Claque i kod toga pada rastave se sljepljeni dieli i okrugli pokrovac odkotrla se po trotoaru.

„Nešto vam je opalo!“ poviknu majka i kćerka.

„Ah, nije ništa takovoga!“ odvratih i hitro kao da sam zločinac porinuh obje u vežu, — jer bi mi još bile mogle pomoći da tražimo — pa da su saznale moju tajnu! . . .“

Brzo pograbih obod šešira sa trotoara i u kas kući. Drugo jutro poslah to krilo od klobuka pobratimu sa nekoliko ne baš laskavih riečih. „Pokrovac si možeš potražiti u vrtljarskoj ulici.“ Komaj da sam to odpravio, eto unidje jedan služnik i donese mi pomnjivo zamotani — pokrovac nesretnog šešira; njezina nježna ruka napisa k tomu:

„Ipak smo imale pravo, da ste nešto izgubili; žao bi nam bilo, da ste radi nas tako štetovali.“

Od onda me već nije bilo u vrtljarskoj ulici.

P. S.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI ZABAVNIK

Izlazi svaki 10. dan. Godišnja mu je ciena 4 forinta franko, sa nagradom na koncu godine. Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja poštovnom naputnicom.

Broj 36. Tečaj I.

Pionirova kći.

Novela

od

Balduina Möllhausena.

(Konac).

To sam izvršio što mi je naložio. Ubojicu sa njegovim umorenim konjem bih lako bio dostigao, nu pustih ga da uteče. Ako djeca starog Spelera saznadu istinu, to neće biti mojom krivnjom. Sada neimam više ništa reći.“ Tako završujuć okrene se nehajno prama Houstonu, koj ga je zablenuto motrio, kao da nevjeruje svomu sluhu. Vabašev pogled ga medjutim oživi, da je bjesno progovorio:

„Pa da to razumni ljudi vjeruju?“ povikne kao da je poludio, „da se spasi od vješalah, nestidi se tvrditi, da je u takovoj pustari, gdje neima, kako i sam veli, niti žive duše, najednoč uzkrsnuo jahač? kujo! ti si ubio moga prijatelja!“ i dignuv pušku izpali ju na brzo prije nego ga je itko mogao uzdržati. Nu bjesna uzrujanost i sjedeće pucanje bijaše uzrokom, da je izgubio navadnu lovsku sjegurnost i kad se je dim razišao, vidio je Indijanca jošte živa na istom mjestu, samo mu je na tanko krv protekla prieko vrata od taneta, što mu je izpod uha proletilo.

„Ubite toga psa! objesite ubojicu!“ vikaše Houston bjesnovito, „niti časka nedopustite, da taj zločinac medju vami ovdje diše!“ i skočiv na noge bio bi s kundakom razbio glavu Vabaševu, da ga kraj njega sjedeći muževi nisu silom ustavili. Na to se porodi vika i metež u krugu; nekoji žališe, što se nije ta mučna stvar najkračim putem svršila, dočim su drugi opet glasno branili, veleć da nisu ovamo došli, da sliepo sude, nego da odkroje sud polag pravice.

Stari Garner zapovjeda mir. Svi poslušno umukoše, ali prije nego je on počeo govoriti, začuju se stope oštro gonjenoga konja i vapijući glas: „Stante!“

Odma zatim sjaši Eva sa sedla i stupi u krug živahnim kretanjem i progovori začudjeno ju gledajučim muževom.

5.

„Bene!“ povikne Eva, i kao striele proletiše njezini pogledi na okolo, „da je Vabaš pred tvojim očima ustrieljen, ja bih njegov život samo od tebe tražila! Vi pako, vi muževi, u kojih susjedstvu sam nakanila svoje ognjište podići, od vas bih očekivala bila, da vi nećete na golu potvoru hladnokrvno nekoga osuditi, prije nego ste posluhnuli najbliže svjedoke, a da ste dosta ozbiljno mislili, to vidim eno na tekućoj krvi. — Misliste, da ovaj momak smedjom kožom, nije vriedan mnogog okolišanja. Ja sam pako došla, dā učestvujem kod viećanja i da vršim moje pravo, moju dužnost i da prije osude podignem moj glas.“

„A vi,“ reče Garner velom ozbiljnosti, „koja nas sliepo obsipavate sa potvorami, izvolite uvažiti, da u neoprostivoj gorljivosti izpaljeni hitac nesmije se nam svima u grieh

upisati. Pa da nije medjutim tane promašilo cilj, tad bi bio ubojica vašeg otca samo pravedno kaznjen."

Svjestnom odvažnosti uzdigne se Eva i kazuć na ravnodušno motrećeg Indijanca i zapita:

„Čim ste vi dokazali, da je ovaj, koj je mnoga ljeta za stolom moga otca sjedio, tako dugo pod njegovim krovom spavao, koj nije nikad pretrpio u nas nikakove krivice, opetujem, čim dokazujete vi, da je on ubojica?"

„Dopustite mi nekoliko časakah i vi ćete isto tako suditi, kao svaki od nas," primjeti svečano Garner," i u kratko joj opiše cieli tečaj razprave, te joj na koncu neoprovrgljivi dokaz uruči, naime klobuk.

Eva ga na hitro pregleda i njezinom značajnom odvažnosti odgovori: „Tko god je ovaj sudbeni postupak proti Vabašu podigao, učinio mi je vrlo hrdjavu službu," i prezirni baci pogled na Ismaela, „a tko je proti njemu ustao kao nepozvani svjedok" tu pogleda sa gnjevom na Houstona, komu zla sviest upravo posljedni napor promišljaja uništi, „taj mi je još gore ugodio. Ako je moj otac silovitom smrću umro tad mi nije trebalo tumačenjem svih okolnostih utamaniti moj duševni mir i s tim ujedno uzdrmati moju vjeru u čovječanstvo. Moj otac nebi s toga mirnije spavao u svom samotnom grobu. Nu pošto je ta stvar tako daleko dospjela, to ja učinjeno nemogu ustaviti; ali sam svakako ovlaštena da tražim, da se radi siromašnoga pokojnika neprolieva još više krvi. Ja ću si uzdržati vjeru, da je sve to temeljeno na obsjeni i zabludi, budući da moj otac nikad nije imao nikakovog neprijatelja, a još manje takovoga, koj bi mu išao za životom."

„Da je ovo stvar dvojbena," odgovori joj stari naseljenik, „tad bi se mogli dokazi staviti u sumnju i ovo pitanje odgoditi. Ali ovako dokazanoga zloćinca pustiti na slobodu, takov zahtjev moramo odlučno odbiti."

„Vi velite dokazano zločinstvo" govoraše Eva živahnije, i pogleda čvrsto u oči bezazlenomu Indijancu, „da mu je to dokazano, tad bi morao i sam priznati taj čin, a to on nije. I tako ja tebe pitam, Vabašu, jer znam da ti meni pravu božju istinu zatajiti nećeš, ma bila još tako užasna: Jesi li ti tvoga dobročinitelja smaknuo? Ili si ikad imao povoda usljed kakove tebi učinjene krivice, da se njemu osvetiš?"

Mirno joj odgovori Vabaš:

„Vaš otac bio je moj prijatelj, ja ga nisam ubio."

„Ti si rekao, da ti je jedno ime kazao — Vabašu, dosjeti se — ako si ga u obće još na životu našao."

„Zaslužuje li ovaj momak da mu se vjeruje, ako čije mu drago ime naznači?" zapita Houston, dočim se osobita promjena na njegovu licu mogla opaziti.

„On mi je naložio, da ime ubojice zašutim, njegova bje posljednja želja, da djeca ostanu u misli, da ga je slučajno vlastita puška ubila.".

„To je sad prošlo, Vabašu; ti sad otvoreno reci ime ubojice. Ja te pozivljem u ime moga pokojnoga otca. Pa ako ti nitko nebude vjerovao, ja ću ti vjerovati i naći sredstva, da se daljna iztraga povede."

Vabaš se časak zamisli. Sve oči uprieše se u njegova usta, dočim su oči Houstonove nabreknule kao da će mu izskočiti. Napokon digne glavu i nepazeć na Houstona, kao da ga i nepozna, poče govoriti: „Kad sam polag umirućega Spelera na tlu ležao, da mu rieči bolje čujem i razaberem, reče mi: Ako bi on došao i Evu opet zaprosio, tad mu ti prišaptni njegovo ime i on će se odmaknuti. Ako bi nuždno bilo tad mu javno odkri ime, koj je ovdje mene dovrebao. Ali neće ti se vjerovati. Daj mi moj šešir. Okreni najprije kožnu podstavu i podaj mi tvoj nož. Podigni me malo i podupri mi ruke — požuri se, brzo, mrači mi se pred očima; hitro da nebude prekasno." —

„I kad sam ga pridržao i njegov šešir, prihvati nož na kratko, te zagrebe znak na koži. Što to znaći, to ja neznam, pošto se nisam nikad učio čitati ni pisati. Zatim mu padne nož iz ruke, i nereče mi više ništa."

Dok je Vabaš jošte govorio, okrene Eva podstavu i jedva što je bacila pogled na zagrebeni znak, probliedi kao smrt i nesjegurnim korakom približi se Garneru, da mu

preda šešir. Zatim se okrene i prstom pokaže na Houstona, koj je naumio dignuti se, nu kao slomljen pade natrag, te povikne kriepkim glasom:

„Ovo je onaj, koj je moga otca ubio, i bog mi neka oprosti, ako je njegova himbena žudnja za mnom bila uzrokom njegova zločina."

Stari Garner čitaše sad glasno nemoćnom rukom urezane rieči:

„Houston me je ustrielio. Spel—" svoga imena nije umirući mogao do kraja napisati."

„Obsjena! bezsramna laž!" vikaše Houston kao divji, „u klobuk je mogao svatko bud šta ugrebsti — ja bih posljedni bio da za njim jašim, ja sav taj predjel i nepoznam — u obće nisam nikad imao uzroka kakovoj mržnji proti momu najboljemu prijatelju."

„Houston je ubojica," opetova Eva odlučno, „komu je poznata moja povjest, kao eno Ismaelu, taj će mi vjerovati."

Ismael ustane i preuzme šešir iz rukuh otčevih. Pozorno razgleda jedva čitljiva slova i očitova se podpunim uvjerenjem:

„Kad su ovi znakovi u kožu ugrebeni, od tad nije ovaj šešir ničiju glavu više pokrivao. Ako sam dosad mladoga Delavarca branio, sada tužim svečano pred svimi vami Houstona kao ubojicu Spelera."

Dočim je tako govorio, motrio je oštro Houstona, i kad je opazio, da se kani natražke iz kruga odmaknuti i u svojoj neopisivoj zabunjenosti samo kletvami oko sebe bacao, tad je sakupljenim doviknuo:

„On je dvostruki zlotvor, budući da nas je na odsudu nedužnoga silio. Nu mi ga nesmijemo suditi bez da stvar još točnije neiztražimo, a k tomu nam treba svjedočanstvah od ljudih, koji na Misisipu obitavaju. Medjutim moramo ga svakako pridržati u zatvoru, da nam neuteče."

U tom trenutku je u istinu Houston pokušao dočepati se svoga konja, ali ga bližnji muževi uhvatiše. Odma zatim ležao je na travi svezan, dočim su oslobodili Vabašove ruke.

Kao grom iznenadio je ovaj obrat stvarih sve nazočne i polagano osvjestiše se od prepasti, koja je sve bila omamila. Premda bi bio Vabaš prije nekoliko časovah jednoglasno obsudjen, ipak sada u cieloj skupštini nebijaše niti jednoga, koj nebi podpuno bio uvjeren o krivnji licumjernoga Houstona. Houston sam ležaše na tlu škripeć zubmi. Kud god se je okrenuo, vidio je nesmiljena lica, zlokobnu slutnju i zaklinjajuć se, da je nevin, zahtjevaše, da se pred drugi sud stavi.

Garner preuze opet razpravu. „Da, vi ćete biti stavljeni pred drugi sud, pa makar da vas ja sam na svojih kolih budem odpratio na Misisipi. Ovomu smedjemu momku vi dakako niste htjeli pružiti priliku za obranu, dapače htjedoste mu za uvjek začepiti usta prije nego je vaše ime odkrio; ali sve to neće nas smetati, da vam samomu pustimo svaku obtužbu od sebe odvaliti. U tu svrhu je potrebno da najprije pregledamo vaše papire. Mi moramo točno znati, s kim posla imamo." I uzprkos očajanom branjenju pretražiše Houstonove džepove.

Novac mu ostaviše, dočim mu samu listnicu oduzeše. Kod pregledavanja pokazalo se je, da je imao raznih ugovorah, koji su samo u toliko vriediii, što se je kroz njih saznalo njegovo ime, i za potvrdu Evinih povedanjah. Ali jedna izprava bijaše medju timi spisi u obliku pisma, sa naslovom pokojnoga Spelera, u kom mu se sudbeno javlja, o nasljedstvu od šest tisućah dolarah usljed smrti jednog rodjaka. Ova svota ležaše jošte kod suda jednog iztočnog grada, gdje je dotični umro.

„Kako ste vi došli do ovog pisma?" upita ga stari Garner, iza kako je Eva začudjena pročitala sadržaj.

Nagrdjeno lice Houstonovo, probila je neka nada spasenja, te odgovori:

„Primih ga u ime odsutnoga i došao sam, da mu ga predam. Glas o njegovoj smrti i strah, koj me usljed te viesti pograbi, uzrok je da ga nisam odma predao Evi."

„Ali poštovni znak je već star," odvrati Eva, kojoj sada postade jasno, zašto je on nju zaprosio i da je sada bez dvojbe mislio po otčevoj smrti tim laglje snubiti ju; „Ovo pismo je već prieko godinu danah u vaših rukuh. Zašto ga vi niste momu otcu odmah predali? — Nu meni je sada toga dosta,"

*

reče gnjevnim prezirom i preda izpravu natrag u ruke Garneru, „izkustvo današnjega dana me je podpuno osvjestilo. Ja idem; dulje već nemogu da to sve podnosim. Činite, što se slaže s vašom savjesti, nu želim, da neka bude dosta sa nedužno prolivenom krvi moga otca. Ja nosim sada uvjerenje, da nisam ja u prvom redu uzrokom otčeve smrti. Nije bila moja osoba, radi koje bje sva ta zasjeda i progonstvo, nego radi novca i imetka. Hodi Bene, hodi Vabašu! Neka ovi muževi polag najboljeg znanja i pravice sude. Našeg svjedočanstva ovdje više nije treba, a meni za ljubav neće se strogost osude tjerati do skrajnosti."

Okrene se da otidje iz ovog kruga. Užasom baci još jedan pogled na Houstona, čijeg lice bijaše više nalično mrtvacu. Samo u njegovih izgalenih očijuh opaziti se je moglo ufanje na spas, usljed milostivo izraženih riečih Evinih.

Na to prekine Ismael nastavšu muklu tišinu i ustavi jošte Evu.

„Muževi! kad smo se bili složili u osudi mladog Delavarca, nisu nam bili dokazi toli jasni — i nemogahu nam biti — kao što su ovi njegovog tužitelja, koj se nije ustručavao, da osjegura svoj spas, počiniti još i drugo umorstvo. Da smo ga s mjesta kaznili po načinu „Lynch-a" tad bi bili zadovoljili pravici, ili bi možda koj od vas ostavio kuću, obitelj i gospodarstvo da zločinca odprati do Misisipa pred sudbeni stol i tamo se uplete u tu karnu parnicu kao svjedok? Mislim da nebi. Svaki od nas hoće i može mirnom dušom glasovati da se taj čovjek konačno kazni. Ali, je li je vriedno, da mi s druge strane mir naših samotnih naselbinah mutimo sa smrtnom osudom? Vi ćete mi odgovoriti: Da se neka vrši pravda. Dobro, i ja se slažem s vami. Nu kad sam ja, uvjeren bivši o krivnji Delavarca, ipak predložio, da mu se pruži prilika spasiti se, ujedno mu uzeti volju, da se ikad pokaže opet u ovih predjelih — tad ja podižem svoj glas na isti način za onoga ubojicu tamo. Nepozivljem vas ja na tu blagost iz milosrdja za njega, nego poglavito da izpunimo molbu težko izkušane Eve Speler, pa da napokon i sami sebi prištedimo užasni čin smaknuća. Odlučite se sada, dočim ću ja sam ubojici staviti uvjete, pod kojimi će si on možebiti spasiti život i koja privola od njegove strane biti će ujedno njegovo priznanje zločina."

Njegove rieči našle su odziva, tim više, što je i prisutnost ozbiljne i mnogo cienjene Eve poduprla predloženi način. Razvila se je živahna razprava medju porotnici, koji su sve mogućnosti pretresivali, nu ipak se u većini složili i glasovali za Ismaelov predlog. Medjutim je ovaj pomogao Houstonu, da se osovi, koj se je u svojoj zdvojnosti i smrtnom strahu jedva uzdržao na noguh i tresuć se izbjegavao Evinim očima, koje su počivale u smrtnoj napetosti na Ismaelu.

„Što ste vi vriedni i vaš život, to vi dobro znate kao i svaki od nas", govoraše podlomu krvniku, „vi ste zaslužili da vas na prvom hrastu objesimo. Ali bi nam možda bilo prokletstvo, da nam struhne vaša lješina u susjedstvu naših zemaljah, od kojih mi živimo. Ne, ovdje neka vas nepostigne zaslužena kazan, nego tamo dalje od nas. Vi ste čuli, što sam govorio. Prije nego mine jedna minuta, razriešiti ću vam ruke. Eno vam tamo vašeg osedlanog konja. Uzda visi na sedlu. Dopuštamo vam skok napried tako dugo, dok uzjašete i tamo izmaknete za onim brežuljkom. Donle vam nije sile žuriti se; ali od onud dalje kušajte što vam je god moguće s vašim konjem bježati. Šest momakah na čilih konjih pustiti će se za vami, i Bog vam se smiluj, ako vas uhite ili svojimi puškami dohvate. Vaše oružje ostaje, to se razumije ovdje; bez obrane ćete bježati, kako se pristoji licumjernomu i podlomu ubojici."

Houston krene k svomu konju, koga brzo uzjaši da uzkoči i za čas se plaho ogleda. Svi muževi stajahu motreć ga, onako kako jih je ostavio. Samo je Eva pristupila k Ismaelu da mu zahvalno pruži ruku.

„Blagoslovio vas bog," reče mu zbiljno. „Vi ste velodušno postupali prama meni i mojim i sad sam opet izmirena s ljudmi. Ako mi bude ikad trebalo savjeta prijateljskoga, tad smatrajte to kao dokaz moje zahvalnosti i povjerenja kad se k vama obratim. A sad još jednu molbu. Nemojte ga prenaglo progoniti; ja sam već toliko groznoga doživila."

„I ja idem za njim u potjeru,“ reče Ismael „da bude pojmio ozbiljnost svoga položaja i nikad nezaboravio, a — neka uteče.“

Pogleda za Houstonom, koj je dospjeo do vrha brežuljka, od kuda se je razgledao, valjda da promisli, kuda bi najprobitačnije bilo da laglje uteče.

„Da ima on čistu dušu, nebi se on bio tako u bjeg pustio,“ napomene stari Garner, kada je vidio da se Eva sprema k svomu ložištu sa bratom i Vabašem. Zatim opomene sina i šest mladjih muževah, koji su konje posjedali: „Čuvajte vaše konje; kod takovog lova nije mnogo časti.“

Ismael odjaši svojom četom polagano a starac obrativ se k Evi reče joj:

„Ja sam već sve s mojim sinom Ismaelom i s mojimi susjedi dogovorio. Vi ste čestita i hrabra djevojka. Mi ovdje na zapadu smo ljudi iskreni, što na srcu to na jeziku i s toga ću vam povjeriti moju želju, da bih vas rado pozdraviti kao moju kćer. Ja ću vam biti dobar otac, vama i vašoj braći, kako vam vjerniji nebi bio niti vaš siroma pokojni otac. Ponajprije slušajte moj savjet, ostanite još četiri dana ovdje u mom susjedstvu prije nego podjete do vašeg zemljišta. Ovdje je naokolo dosta liepe paše za vaše blago, komu treba odmora. Pa i vama neće škoditi, ako poslje tolikih najnovijih dogodjajah ostanete bliže medju ljudmi. I još nešto; Ako vi u vašem novom zavičaju nadjete kakove male polakšice, tad primite to kao mali znak ljabavi od moga sina Ismaela. Budete li mu se s riečmi zahvalili — on će biti zadovoljan; budete li mu rekli, da neka s vami kao suprug dieli brigu za kuću i braću — njemu to od velikog štovanja prama vašoj osobi neće moći pravo prieko usta — tad će on biti presretan. Tad si slobodno kojih desetak glavah blaga i dva konja izberete u mojih štalah za vaš početak; budući da ovo“ — predavajuć joj onu baštinsku izpravu — „težko da nije već izgubilo svoju pravomoćnost. Ali radi toga si netarite glave; nijedan kruh nije sladji, nego koga si svojom mukom priskrbimo.“

Ozbiljno slušaše Eva govor poštenog naseljenika. Najednoč se zacrveni. U duši joj se pokaza slika mira, ljubavi i domaće sreće. Naglo se okrene k starcu, koj ju srdačnom povoljom gledaše, i pruži mu desnicu.

„Vi ćete mi dozvoliti toliko vremena da sama sebe izpitam, jerbo kod takovog koraka mora se više uzeti budućnost u obzir, nego sadašnjost. Ako se u nazorih budemo slagali, tad ću vjerovati, da je tako bog odredio, pa ću po tom raditi vjerno i sa pouzdanjem.“

Tim ode do svoga konja, koga pomoćju Benovom lahko uzjaše, te krene k svomu ložištu. Ben i Vabaš sliediše ju polagano.

Ismael je medjutim sa svojimi drugovi nastavio potjeru za bjeguncem, po dogovorenom načinu. Svoje konje nisu prenaganjali, pošto jim je okolica dobro poznata bila, te su samo pazili na neku proračunanu daljinu, dočim je Houston u strahu bjegao što brže, jerbo je znao što ga čeka, ako se neukloni. I tako je išlo uru za urom.

Da se umoreni konji i ljudi odpočinu, stane Ismael na jednoj gorskoj ravnici bez šume. Houston bijaše englezku milju pred njima i htjede upravo da se spusti u jednu široku dolinu. „Hoćemo da malo oklievamo,“ reče Ismael uzrujano, „možebiti da će misliti, da smo prestali progonjenjem pa će onda zakrenuti kraj rieke dalje. Ako toga neučini, tad će mu se smrtna osuda sama izpuniti.“

Šuteć motriše bjegunca, koj se nije više obzirao, nego kod pogleda široke rieke iz nova se nadao spasenju, kad bude medju njima ta velika zaprieka daljnje potjere.

„Sad valja da jašimo“ progovori Ismael mrko, „ali više prama zapadu. Mi se moramo s drugog kraja pokazati, odkuda nas on nesluti.“ I tamo jezdiše uzgrabce skokom, da je zemlja pod kopiti tutnjala. Za nekoliko časovah dodjoše do mulja te ravnice odkuda su mogli pregledati cieli pjeskoviti predjel bez najmanjeg šikarja. Sva široka struga rieke žutila se i samo na sjevernoj strani svjetliše se jedva trideset metarah široka voda, a za njom se do dvie stotine metarah razprostrla ravnica od pjeskulje. Houston je već blizu rieke bio dospjeo, ali je još neprestano gonio svoga već umorenoga konja da se domakne pruda, koga je on očevidno smatrao više pri-

kladnim za njegov bjeg. Upiliše oči mladi naseljenici u bježećeg jahača.

„Prekasno je,“ reče Ismael, kad je Houston sa nizke obale skočio u plitku vodu, koja je konju jedva do koljena dosegla. Napetošću motriše, kako je pod letećimi kopiti voda u zrak brizgala, dok je napokon pregazio rieku.

„Piesak ga drži,“ primjeti jedan od družtva, kad je opazio da konj prieko ravnice trči. Nu komaj što je izustio posljednu rieč, posrnuo je Houstonov konj i težkim naporom koracaše dalje, nu sve dublje mu prepadaše noge u varavom tlu.

„Doduše da nije vriedan,“ reče jedan sa drugoga kraja, „ali porad djevojke bi želio, da taj lopov iznese živu glavu i da mu žilavost konja nepopusti.“

„Pa da su mu živci od čelika pleteni, nebi odtud izgazio,“ tumači Ismael, „eno — gle, gle — propao je — zaglaviti će —.“

I doista, da je konj od silnog napora jedva koj hip prestao mučiti se, i odma ga je Houston bodeć s nožem pokušao opet tjerati, ali siromašno blago nemogaše osloboditi si noge od zlokobnog mulja, sve dublje prepadaše konj, dok je iznemogao i ostao u piesku.

„Vidite, kako se tlo oko njega tamno namastilo,“ nastavi Ismael grozom, „eno — gledajte, kako se blišti svuda prodiruća voda — niti to ga neće spasiti.“ Ove zadnje rieči ticale su se Houstona, koj je sa sedla sišao da pješke dalje bježi. Nekoliko kórakah uzdržao se je svojimi širokimi poplati čižamah, nu za kratak čas je u premočenom pjeskovitom tlu sve dublje zagreznuo, dok su mu napokon noge do koljena propale. Nemogav se ganuti, ogleda se na stenjajućeg konja, koj je već do sedla upao i samo se još za život vratom i glavom borio. U tom užasnom položaju zakrikne, da mu je grozoviti glas odjeknuo do jahačah, koji na brežuljku gledaše taj strahoviti prizor.

„Da mu znamo kako pomoći iz ove strašne nevolje, tako mi boga, nebi oklievali“ reče uzrujano Ismael, „ali ga cieli sviet nebi mogao više spasiti.“

„Sam si je tu sudbinu skrojio,“ očitova se jedan „i stoputa je on to zaslužio. Prokletstvo! žao mi je samo siromašnoga konja.“

„Zaslužio ili nezaslužio,“ upadne mu u rieč Ismael. „radje bih mu privoštio tane nego ovakov konac.“

Opet se začuje onakov užasni krik, koj jim je prošao kroz mozag. Naglo okrene Ismael konja.

„Hajdmo braćo, to je više nego što čovjek podnositi može. Neka mu bude bog milostiviji, nego je on bio ljudem.“

Svi potjeraše konje u skok i u tom štropotu se nije dalje čulo, kakov je jauk dalje u sparnom zraku odjekivao. Do skora jašiše mirnije kući svi šuteć, u mislih na doživljene dogodjaje. Zlokobno ono mjesto bijaše više miljah udaljeno, kad je Ismael progovorio ozbiljno svojim drugovom.

„Mi smo svi dosta blago s njim mislili ali ga je ruka božja kaznila. Ja bih mnogo bio žrtvovao, da se je drugčije slučilo, već radi tužne djevojke. Mi ćemo morati njoj ovu grozotu zatajiti. Ako ona to kasnije slučajno saznade, tad je stvar već zastarjela. Do onda neka misli, da je ubojica utekao, kako mu je bilo i namienjeno s našom prividnom potjerom.“

6.

Urečeni dani po starom Garneru iztekoše. Eva je medjutim mirno obavljala svoje poslove kao brižljiva majka, krojila i šivala za svoju braću. U večer dolazio joj u pohode stari Garner, da koju uru s njom razgovara i da ju razveseli, dapače i uvjeri, da će biti prijateljskih rukuh u pomoć kod podignuća njezinog čardaka. Nasuprot se Ismael nije dao niti vidjeti, pa i ona nepitaše starca za njega, dok joj nije njegov otac priobčio, da je odputovao i da ga više danah neće biti doma, a on da je pripravan nju i sam sprovoditi u njezin zavičaj.

Četvrtoga dana u zoru digoše se na put, a stari Garner vodio je tu naseljeničku karavanu najkraćim putem do njezine nove postojbine. Nakon dovoljnog odmora idjahu sad svi kriepko napried, ljudi i blago, a Garner zabavljaše svoje mlade prijatelje. U jednom danu nadahu se, da će doći na mjesto, i

s toga se žuriše da si jošte prije večeri složnim radom priprave udobno počivalište za prvu noć.

Tihi predjel i blagi mir djelovaše ugodno na Evinu ćud, pa ipak joj se ukrade višeputa uzdah, kad je pomislila na težko djelo, koje čekaše svakoga od njih. Tad bi joj na pamet došao kao mio i vjeran prijatelj, kriepak i odvažan muž Ismael, nu odmah je odustala od takove misli iz bojazni, da neima prava baviti se s takovimi prijaznimi slikami.

Na onom ubavnom zemljištu njezinog budućeg prebivališta medjutim nebijaše tako tiho. Već drugog dana poslje Houstonovog izčeznuća odjekivaše u bližnjem gaju moćni udarci sjekirah, od kojih se je hrast za hrastom rušio da postanu iztesana brvna. Do dvadeset konjah pasoše se u blizini, što bje znakom, da je Ismaelu za rukom pošlo isto toliko susjedah nasnubiti u pomoć, koliko jih bijaše došlo onog kobnog dana na porotu i svi donesoše sobom potrebitog orudja i živeža, da čim brže sagrade udobni čardak. I kad se je prve večeri mrak zahvatio, tad ležahu oko istog ognjišta, gdje je Eva prvi krat vatru naložila, do poldrugu stotinu pripravljenih stupovah i balvanah kao gradivo za novu kuću. Oko podne drugog dana stajaše već liepa koliba oko koje zabijahu prosce za plot dvorišta. To sve moglo se je vještim i marljivimi rukami sa donešenimi čavli i okovi na brzo stvoriti. Druge večeri sakupilo se ovo cielo radničko družtvo oko ognjišta u kući, da pokušaju vatru naložiti, hoće li se dim veselo kroz dimnjak udaljiti. Radostno zapjevaše ti pošteni naseljenici i napijaše redom zdravice u toj jošte surovoj, nu proti zimi i sniegu dobro učvršćenoj i zamazanoj dvorani.

Osvanuo je i treći dan, kada se je vlastelinka novog zavičaja očekivala i tu još bijaše dosta radnje za dogotoviti. Ali čim se je više vidjelo gradnje, tim je većma rasla volja za podpuno dovršivanje svega potrebnoga i čim se je bliže primikavalo vrieme, kada bude svakomu pojedinomu nagradjen trud pogledom mlade naseljenice, koja će presenećena od tolikog prijateljstva gledati to djelo iskrenom zahvalnosti, tim veselije se je žurila ta plemenita družba. Pa kad bje sve gotovo i sunce već zapadalo, tad jošte nasekoše granja da nakite zelenilom kuću i kućište kao da svatovi dolaze. Zatim naložiše vatru na ognjištu, da skuhaju večeru, kave, kukuruzne kolače, pečene svinjetine i ukuhanoga voća i kad bje sve već priredjeno tad i stariji ljudi jedva dočekaše trenutak, kada budu Evina kola i sva karavana prispjela na to novo prebivalište. Za pol ure kasnije čuli su se glasi Bena i Johna, koji su vodili kola za starim Garnerom, koj je napried jašio. Eva u sredini svoje braće sliedila je sa ostalim još blagom. Sve je umuknulo. Eva je u dolini opazila mnogo konjah i vidila dim iza nizke šume. Lahko se je mogla domisliti, da se je tamo nekoliko njezinih susjedah sakupilo, da joj bar u nećem pomognu.

Kola su već bila na mjesto došla, kad je Eva svojim konjem prispjela. Kao da se je okamenila, gledaše blieda poput stiene na nakićeni čardak, na ogradjeno dvorište i na one muževe, koji se tamo postaviše da ju dočekaju. Zatim joj udariše suze na oči od ganuća i nasloniv se na svog konja zaplače od radosti i zahvalnosti, a valjda i od tuge, kad se je sjetila svoga mrtvog otca. Tako je minulo nekoliko minutah da ju nitko nije mutio. Mladja djeca priljubiše se bliže do nje, a starija dva brata stajahu zabunjena kao da nevjeruju u takovu sanju.

Napokon se oporavi i vidivši Ismaela pred sobom pruži mu duboko dirnuta ruku,

„Toga ja nisam očekivati niti slutiti mogla i tu se u istinu moram pitati, čim sam ja toliku naklonost i dobrotu zaslužila.“

„Takov je u nas običaj,“ odvrati joj Ismael sakrivajuć srdačnim posmjehom sam svoje ganuće. „Tko se k nama pridruži, taj dobiva pravo na pripomoć svih susjedah, koji nisu zaboravili, kako se je i njima istim načinom nekad priskočilo. Gdje pako neima obiteljske glave — tu smo svi dvostruko obvezani pomoćnicu ruku pružiti. Pozdravljamo vas dakle srdačno na vašem zemljištu i novom domu, vas Evo, i vas, Bene i Johne i vas svih skupa“ pruživ svakomu ruke, „i dopustite mi, da vam

dobrodošlicu opetujem u vašoj kući kod vašega ognjišta!"

Eva nemogaše niti rieči da izusti; bijaše joj težko, kao da će joj se grudi razpuknuti. I kada je stupila u kuću i tamo istom vidjela svu udobnost uredjenja, koju je susjedna blagonaklonost vani sakupljenih muževah tako iznenada i na brzo priredila, tad ju opet obuze neopisivo čuvstvo zahvalnosti. Ništa joj nije trebalo, nego dopraćene stvari razdieliti po svih prostorijah i tim se, po nazorih naseljenikah, ćutiti u svojoj domaćoj udobnosti. Kakova bje to ugodna pjesma od kipućega kotla na ognjištu i kakov se ukusni miris razlegao iz onih tavah i ponjvah sa raznimi jestvinami.

Stari Garner opazivši njezinu uzbunjenost, usljed tolike pozornosti, stupi k njoj i da ju ohrabri pozove ju, da sada neka ona kao domaćica prigleda dalje oko svoga ognjišta i da se večera dogotovi, budući da su njezini prijatelji, koji još vani imadu svašta dovršiti, željni poslje radnje sa nekoliko zalogajah se okriepiti, pa će jim biti i koja sladka kapljica dobro došla.

Malo kasnije posjedoše ljudi pred kućom na cielinu. U limene posudice, koje svaki za pasom imadijaše, natoči Eva kave a na zelenih hvojah — jer nije zdjelah takovih bilo, ležaše pečeno meso i kruh. Veselo i bezbrižno družtvo zabavljaše se kod ciele večere.

Nastala je noć. U kolibi spavaše ta nova obitelj, a vani oko vatre ležahu trudni muževi ogrnuti u svoje gunjeve i poslje one vesele buke sliedila je noćna tišina. Po staroj navadi cvrkutahu kukci i uznemireni prijateljski ptič oglasio se je svojim „Whig-poorvill-om" a iz daljine čulo se je hrkanje pasućeg blaga.

Drugog jutra bijaše Ismael posljedni, koj je tu naselbinu ostavio. Prije nego je svoga konja uzjašio, stupi još jedankrat pred Evu, da joj opetuje otčevu molbu, da se uvjek ako joj bude od potriebe savjeta ili budi kakove prijateljske pomoci, obrati na njega.

Plaho tražio je, da pogleda u Evine oči. U njegovu pogledu bje izraženo pitanje, koje je Eva dobro razumjela.

„Vi ste bili duša svemu" reče mu srdačno dočim joj se lice zažari, „i u to ime vam moja najtoplija hvala. Vaš otac mi je rekao, da ćete vi s mojom zahvalom biti zadovoljni: ali usljed njegovog daljnjeg očitovanja nije niti meni to dosta. Ako se vama hoće, da dielite sa mnom brigu za moju mladju braću, tad želim biti vašom ženom — vašom sretnom ženom, koja će vas ljubiti, štovati i vam služiti kroz cieli život."

„Da, Evo, to je ono, što mi je sve ove dane na mislih bilo, od onog časa, kad smo prvikrat bili na ovom zemjilštu, i bog vas blagoslovio za ove vaše rieči; jerbo ja sám jošte dugo vremena nebih se bio usudio, vaše siromašno srce takovim pitanjem uznemiriti! I sada, kada je ta rieč izušćena," čvrsto joj pogledav u liepe velike oči, primjeti umiljato, „nemojte na dugo odgoditi da vam postanem zakonitim vašim braniocem! Čim brže nastupimo naš put do bližnjeg suda, tim će biti bolje za sve članove obitelji."

„Činite, kako sami najbolje znadete, Ismaele" ja sam svaku uru pripravna na taj korak, ne samo radi moje braće, ili iz zahvalnosti, nego što sam od prvog časa našeg poznanstva, mnogo na vas mislila i jerbo vas od srca ljubim."

Ismael ju pred njezinom braćom imenova svojom zaručnicom i poljubi ju. I kada je on svog konja zajašio, da u divjem skoku dostigne svoje drugove, tad joj se opet oči napuniše suzami radosti. Ona je jedva mogla pojmiti, da joj je iza toliko pretrpljenih mukah ipak se nenadana sreća pokazala. Kad su tri nedjelje kasnije Eva i Ismael iza četiri dnevnog putovanja opet se vratili, zvahu se mužem i ženom. Osim toga razumjeli su kod javnog bilježnika, da na temelju zakonite punomoći Evine, kao baštinice za pokojnim otcem, neće biti nikakovih daljnjih zaprjekah kod izplate onih, po Houstonu njezinomu otcu uzkraćenih šest tisućah dolarah.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i načetvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

večerno doba liepog rujanskoga dana, razsvjetljivaše zapadno sunce zlatnim sjajom široku dubravu. — Šumskim putem vraćahu se s lova deset do dvanajst gospode u crvenih lovskih haljinah, a za njima se je u daljini čula hajka pasah. Na čelu te čete jašiše u prijaznom razgovoru sa svojimi gosti sam gospodar lova, krasan i ugledan čovjek u najkriepčijoj muževnoj dobi, nešto osmaganim obrazom i punom crnom bradom. Dobra volja i šala vladaše u cielom družtvu, koje je dosad jašilo u korak, nu sada se pustilo u kas.

Doskora dodjoše na jednu livadu, koja dieliše po sredini sa jednim potokom veliku šumu u dva luga. Lovska družba stane blizu jednog mosta prieko te vode u strmom koritu.

„Skok prieko ovog potoka bio bi liepo jahalačko junačtvo," povikne jedan od gospode.

„To vjerujem!" odvrati mu drugi, „ali opasan za jahača i za konja!"

„Ja držim takov skok nemogućim," primjeti sam vlastelin. Dok su se gospoda tako prepirala o toj stvari, izjaši iz te hrpe jedan lovac uzgrabce k potoku.

„Stani Ivo!" povikne uplašeno gospodar lova, pa i ostali opominjaše ga, da neka neide u pogibelj. Ali već bijaše jezdilac na rubu obale i za trenutak preskoči silnim zaletom tu opasnu zaprieku.

I nehotice ustave svi svoje konje. Smieli jahač sretno dodje prieko i pohvalno gladi svoga konja, zatim ga okrene i pozdravi svoje drugare, koji sad povladjivahu njegovu odvažnost.

Krasno bijaše gledati tu junačku sliku u onom tamnom šumskom zelenilu. To bijaše mnogo mladji brat vlastela, istog obličja nu nježniji, vitak i ugledan kavalir, ozbiljnim i duhovitim pogledom i krasnimi brkovi, crnimi kao i kosa. Mirno je jašio do mosta, prieko kojeg je dolazila ciela četa, kojoj se sad pridruži.

„Taj skok bje odviše opasan!" reče mu priekorom njegov brat.

„Meni se je samo htjelo da ti dokažem, kako čvrsta volja, nepoznaje zapriekah" to odgovori bratu osobitim naglaskom i znamenitim pogledom, što onomu nebje upravo po ćudi. Brk u brk stajahu si braća bez daljnjih

riečih. To bje samo trenutak, al se je tu opet zrcalila razpra dvijuh različitih naravih.

Braća se opet pridruže ostalim lovcem, koji su smijuć se i u razgovoru dalje jašili i doskora iz šume prispjeli na otvorenu cestu. Prekrasni jim se tu otvori predjel. Posried romantične uzke doline, ležaše na kršnoj stieni stara silna gradina, kao alem kamen u tamnom gorskom okviru. Šumska okolica bje poput vienca od omorike, u koga je narav uplela radi slikovitosti nekoliko hrastovah i bukovih svjetlih stabalah. U večernoj razsvjeti blistahu se vrhovi tornjićah i kulah na gradu, i kao stotine munjevitih očijuh sjevahu prozori u vatrenoj svjetlosti dole na kuće gradića, koj se je dolinom oko tog pečinastog kraja razprostro. U daljini vidjevahu se alpe sa sniežnimi glavicami.

Gospodar toga grada Veli-dvora i svih k tomu pripadajućih posjedovanjah bijaše vodja lovske družbe, knez Dulcinjski iz starog plemena južne zemlje, koja se je obitelj u davna vremena preselila u Njemačku i ovdje se udomila.

Udivlenjem je mnogi uzdahnuo gledajuć tu očarajuću sliku i gdjekoj zavidni pogled pao je na bogatog kneza, pa i on sam gledaše ponosom na svoj gospodski dvor.

Tako dodjoše jašuć u gradić po glavnoj ulici, gdje stanovnici pozdravljahu tu kićenu četu, koja krene prieko dvorskog mosta u grad, sa koga gledaše gizdavi grb na sjajno pridvorje ureseno pilovi. Konje, sve iz kneževskih stajah preuzeše konjušnici, a gospoda otidjoše prieko mramornih širokih stubah u prvi kat, praćeni po dvorniku, koj je svoga gospodara kod vratah dočekao.

Na najvišoj stubi stajaše kneginja da gostom reče „dobro došli!“ a uz nju mlada sestra kneževa i grofa Ive. Nešto dalje otraga čekaše inuš sa vinskom kupom na zlatnom pladnju. Ta dražestna hrpa predstavljaše se dolazećim kao milovidna slika u arhitektoničkom rubu triema.

Kneginja Klotilda bijaše bujno krasna žena, divna spodoba, a grofica Stela u cvietu mladosti i uzhićujuće ljubeznosti; vitka i plemenitog uzrasta djevojka od naravi ukrašena svom ljepotom duše i tiela.

„Dobro došli, moja gospodo!“ pozdravi kneginja došavše goste. „Koga smijemo danas kao pobjeditelja podvoriti s kupom?“

„Grofa Hardenfelsa ide čast, njemu se pristoji odlikovanje,“ odgovori joj knez.

„Ah, gledajte, našega dakle diplomatu!“ odvrati knjeginja veselim glasom. „Tomu se radujem, grofe i to vas uzvisuje u mojih očijuh. Vama je poznato, da ja ljubim pobjeditelja u vitežkih vježbah više nego viteze od pera.“

Kod posljednih riečih zadjene joj se oko za grofa Ivu, koj je to mirno opazio i razumio izrazom sarkazma što mu bje prirodjen.

Kneginja napuni kupu vinom i prinesav ju do svojih ustnah preda ju grofu Hardenfelsu, jednomu mladomu čovjeku plemenitog i duhovitog obraza.

„Liepoj darovateljici u zdravlje!“ uzklikne ovaj i izpije do kraja.

U isti čas stupi dvorjanik kneżev do grofa Ive i preda mu jednu depešu. On ju pročita izrazom presenećenja.

„Valjda da nisu kakovi neugodni glasi?“ upita ga knez stojeć kraj njega.

Grof Ivo mu izruči pismo. Knez ga pročita naglo i zatim radostno na glas:

„„Najvišom dvorskom naredbom premješteni ste u Berlin k najvišem generalnom štabu. Najsrdačnije vam čestita vaš komandeur.““

„I ja ti čestitam Ivo! ova me viest dvostruko raduje,“ reče knez Franjo, osobito naglasujuć posljednje dvie rieči i pruži bratu ruku.

„Primi i moju čestitku“ oglasi se kneginja prama svomu šurjaku. „Ja pozdravljam ovu viest kao uspješnu saveznicu.“

Svi gosti ga okupiše da mu izraze svoju radost i sve dobre želje.

Grofica Stela stojaše na strani; neka ozbiljnost joj se slegla na njezino inače vedro čelo. Brižnim sučuvstvom motrila je brata, sluteć borbu, koja mu se u grudih pojavila. Posljedna stupi k njemu; nereče mu ni rieči, nego pruživ mu ruku pogleda mu prijazno u

oči. „Ja ćutim jednako s tobom," to se je iz njezinog lica moglo razabrati. Srdaćno stisne Ivo sestri ruku, prigne se k njoj i poljubi ju u čelo.

„Hvala ti, sestrice" šaptne joj na tiho uzbunjenim glasom.

„Do vidjenja kod stola, moja gospodo" reče kneginja i nakloniv se otidje sa Stelom.

Dok su se gosti udaljili da se preobuku u svojih sobah, pristupi naglo knez k svomu bratu:

„Ja se ufam, da ti sad nećeš više ostati kod tvoje prijašne odluke."

„Ostajem joj vjeran," odvrati mu grof Ivo i htjede otići.

„Ivo, to nije moguće! — to nije tvoja ozbiljna rieč."

„Sveta istina i čvrsta moja volja."

Kneževo lice se zažari i lupiv s nogom u pod:

„Pa čini što te volja!" povikne odlazeć za gostima.

U taj čas doleti s druge strane dugačkog hodnika desetgodišnji dječak, vanredno snažan, skoči mimo gostijuh do kneza i laskajuć mu reče:

„Kako mi je žao, dragi otče, da sam zakasnio vidjeti vaš dolazak. Učitelj mi nije dozvolio, pak . . ."

Knez ga zlovoljno prekine i ukori njegovo divje i nepristojno dotrčanje. Uplašen strogim otčevim pogledom okrene se k svomu stricu Ivi, koga nježno zagrli, jerbo od njega se nije morao bojati zle rieči, pošto je bio ljubimcem strica Ive. Prijatno gledaše ovaj u bistre oči dječaka; godila mu je sada djetinska ljubav dvostruko. Vladimir ga obsipaše pitanji o lovu.

„Sbogom, dragi striče!" povikne na jednoč, „moram natrag k učitelju, jer će se ljutiti, što sam mu pobjegao od latinske zadaće."

„Pozdravi mi gospodina Welmana, Vladko, i reci mu, da tvoj bjeg neka meni u grieh upiše."

II.

Po svršetku gostbe ostavi cielo družtvo prebogatu blagovaonicu, izvedenu u najčistijem slogu renesance, da u bližnoj sobi pije crnu kavu i zapali smotke. U sobi toj bje čitava sbirka lovskih predmetah, množina jelenskih rogovah i hrpah riedkih pticah i zvjerinah; gorostasni orlovi visjahu kao da lete u zraku, medvjedje kože bjehu po stienah napete i pod s njima pokrit. Stolci i nasloni sastavljeni od rogovah a kod vratah stražiše dva stojeća golema medjeda, koje je sam knez u Rusiji ustrielio. U pandjah držahu velike svjetiljke, kojimi bijaše dvorana zajedno sa svječnjaci od rogovah sjajno razsvjetlana.

Nekolicina gospode sa knezom sakupi se oko kneginje, dočim nekoji stajahu kod prozora sa grofom Hardenfelsom uz groficu Stelu a grof Ivo se razgovaraše sa jednim gospodinom, koj je u istoj konjaničkoj pukovniji služio, kod koje je on sam vodio jedan švadron. Kroz otvoreni prozor dolazio je blagi zrak jasne mjesećne noći.

U družtvu kod kneginje dodje razgovor i na grofa Ivu.

„Premješćenje Ivino k generalnom štabu veseli me veoma, budući da je to odlikovanje, s kojim mu se otvara sjajna budućnost," reče grof Šenberg, ujak braće Dulčinjske.

„Dično je to imenovanje, za cielo — nu ipak odbija Ivo ovaj dragocieni poklon sreće" odvrati mu kneginja.

„Kako to, Klotildo?" pita grof Šenberg.

„Nepojmivo i neoprostivo je, što on upravo sada i uzprkos izstupljuje iz vojske."

Svi bjehu začudjeni, a nekoji dvojiše o takovoj mogućnosti.

„Sada da ostavi službu! — to bi bila upravo ludorija!" primjeti grof Šenberg. „Možebiti da je Ivo to prije imao na umu, ali sada — ah, toga nevjerujem!"

„Pa ipak je tako, kako vam kažem," nastavi kneginja. „Ivo hoće da ostavi vojničku službu i da se posveti svomu talentu kao compositeur. Ja vidim, da mi gospoda nevjeruju, kao što nebi ni ja bila vjerovala tu stvar, koja me razgnjevljuje."

„Pa zar bi on u istinu bio kadar što takova učiniti?" upita mladi grof Šenberg?

„Ja vam potvrdjujem poviedanje Klotildino i dielim njezino ogorčenje" reče knez. „Nego vas molim gospodo da negovorite o

*

tom glasno, budući da prigovori još većma zaoštruju Ivinu odluku. Naravno je, da ću se ja njegovoj namisli sa svimi silami suprotstaviti."

„Vitežki stališ zamieniti sa umjetničkom pasminom, to je malo previše, a posve je slaba dika za jednog grofa Dulčinskog i njegovu obitelj!" to je dodao mladi grof Šenberg, nu tišijim glasom.

„Prečastno nije niti za nas; toga sam i ja mnienja sada i bit ću u buduće" izjavi se ujak stari grof Šenberg.

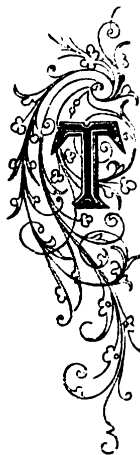
„Do duše i ja moram priznati, da je to čudnoviti ukus, tako dičan i sjajan položaj ostaviti, da se prigrli vrlo dvojbena nada na nesjegurni cilj." primjeti porugljivo barun Holeš, dočim je svoju čašu konjaka iztrusio.

„I kako će to liepo pristati vitežkomu junaku, kad bude mjesto u vojničkom oklopu stajao kicoški u fraku i mjesto mačem zamahnuo lučcem da pred poštovanim obćinstvom odigra svoju skladbu," reče barun Špilgen podsmješljivo i radujuć se sam svojoj dosjetki, „kolika će to biti sreća i čast, kada mu se bude pleskalo, ili — koli divno čuvstvo će ga obuzeti, ako bude možebiti — izzviždan! — Za cielo, da je umjetnost nešto osobito krasnoga!"

(Nastavak sliedi).

Izvrstan posao.

Humoristička parižka crtica.

Trgovac s mirodijami Jean François Ramin sjedijaše jednog proljetnog jutra u sobici kraj svoga dučana u jednoj kući ulice Petits enfants u Parizu, da pojede pladanj juhe, što mu je upravo doniela njegova stara kuharica, uz to je kroz otvorena staklena vrata pazljivo gledao u dučan. Najednoč ga pita Katarina:

„Znate li, gospodine Ramine, da je kuće gospodar, gospodin Bonelle preselio se u prazan stan u četvrti kat?"

Gospodin Ramin dugo nije odgovorio ništa. Napokon prekine to mučanje s riečmi:

„Šta me je briga s tim starim čovjekom?"

„Govori se, da će skoro umrieti," nastavi Katarina, „dva čovjeka moradoše ga gore nositi i njegova gazdarica pripovjedaše jadikujuć kod pazikuće: da njezin siromašni gospodar ima kostobolju i suhu bolest, te da neće više dugo trpjeti, nego skoro blaženo preminuti. Da bi se samo htjeo izpovjedati i oporuku napraviti, ali kad mu ona spomene štogod o redovniku ili javnom bilježniku, tad kune kao kakov poganin i veli, da će on nju i druge jošte ljude preživjeti."

Čim je Katarina više pripovjedala, tim pozornije slušaše njezin gospodar Ramin. Zaboravio je i na svoju juhu i zadubio se je u misli do pet minutah bez da je opazio, da su mu dva kupca unišla u dučan. Napokon se digne i govoraše sam sobom:

„To bi bio izvrstan posao!"

Gospodin Bonelle bijaše njegov predšastnik u tom specerijskom poslu; ali nitko nije pravo znao, kako je taj mladi trgovački pomoćnik Ramin bez sredstvah, tako iznenada mogao preuzeti dučan na vlastiti svoj račun. Možebiti da nisu oni imali posve krivo, koji sumnjahu, da je Ramin svoga principala kod nekih nečistih poslovah zatekao, koji bi mu bili mogli velikih neprilikah prouzročiti, pa ga te okolnosti prinukaše, da je taj dučan za malu cienu odstupio Raminu. Barem su neki ljudi čuli, da je Bonelle jednoč zlovoljno se izrazio:

„Kako sam se dao zalutati od takovog čovjeka!"

„Dakle, Katarino?" pitaše drugo jutro gospodar Ramin svoju staru služkinju. „Kako je našemu staromu gospodinu Bonellu?"

„Vi ste na jedanput u brigi za njega," odvrati mu porugljivo Katarina.

Gospodin Ramin ju pogleda ljutito i odgovori joj suhoparno:

„Šta to na tebe spada! Hodi odma gore i pitaj u moje ime, kako da je gospodinu Bonellu."

Katarina posluhne mrmljajuć i kad se je vratila, izruči nekim potajnim zadovoljstvom, da se gosp. Bonelle liepo preporučuje i moli gospodina Ramina, da se neka sam za sebe brine, a ne za njega.

„Jeli mu se vidi na licu, da je jako bolestan?" pita Ramin nehajno.

„O, ja se bojim, da će skoro imati s njim posla pogrebni zavod," odgovori mu služkinja.

Gospodin Ramin bijaše čitavi po podne dobro razpoložen. Proti večeru pustio je svoga naučnika samoga u dućanu i odputi se oprezno gore u četvrti kat. Kad je na vratih zazvonio, otvori mu vrata nizka pristara gospoja i reče mu naglo:

„Gospodin nepusti nikoga k sebi; neće da vidi nikakovog doktora."

„Ja nisam liečnik," odgovori joj gospodin Ramin, koja mu već htjede da pred nosom zaklopi vrata.

„Možebiti da ste odvjetnik?" pitaše, motreć ga od glave do pete.

„Niti to nisam, draga gospojo."

„Ili ste valjda redovnik?"

„Baš protivno."

„Doista da vas nesmijem pustiti unutra. Gospodin neće da vidi baš nikoga."

„Draga moja gospojo," laskaše joj Ramin, „ja sam stari prijatelj vašeg vriednog gospodara, pa želim samo, da ga u njegovoj bolesti posjetim."

Na to ključarica nereče dalje ništa, nego pusti gosp. Ramina unutra, koj je iz toga predsoblja čuo u drugoj sobi grozničavo kašljanje. Kod tih bolestnih zvukovah prime gazdarica Ramina za ruku moleć ga: „O, ako ste u istinu prijatelj momu gospodinu, dajte ga nagovorite, da pomisli na boga i svoju dušu i da načini oporuku."

„Gospodin Ramin namigne joj pristajuć i u tom času začuje se iz druge sobe oštar glas:

„S kim vi to govorite, Margareto? Meni netreba ovdje nikoga."

„Jedan vaš prijatelj je ovdje, gospodine Bonellu," odgovori mu i otvori vrata od sobe.

Kad je gosp. Bonelle za njom opazio svoga nekadašnjega pomoćnika, povikne pun gnjeva:

„Kako ste vi mogli ovomu čovjeku otvoriti vrata, Margareto? Pa kako se vi opet usudjujete unići u moju sobu?"

„Moj dragi stari prijatelju, umirite se," reče umiljato gospodin Ramin, „meni već nebijaše moguće mojemu čuvstvu nametnuti silu, da nedodjem vidjeti, kako da se nalazite" i sjedne se bez oklievanja napram svomu prijašnemu principalu.

Gospodin Bonelle bijaše suh kao trta i bliedog lica. On gledaše toga usiljenika mrkim okom, nu bez da ga je to smutilo.

„Pa šta vas je donielo k meni?"

„Samo želja, da vas opet vidim, dragi prijatelju. Ništa drugo."

„Dobro dakle; pogledajte me, pa onda se izvolite udaljiti."

Ali gospodinu Raminu se je po glavi vrtio „izvrstan posao" i tu se on nije dao tako na brzo od svoje namjere odvratiti. S nekojimi malimi šalami pošlo mu je za rukom i sada kao nekada, da je gospodina Bonella udobrovolio, te mu se je po koj put i nasmijao.

„Ramine", reče mu napokon, primiv svojom suhom bezmesnom rukom za tuste prste mirodijara, „Vi ste veseljaković i pravi šalivdjija; ali me samo nemojte smatrati benavom blunom, da bih mogao misliti, da vi niste poradi nečega drugoga k meni došli, a ne da me samo zabavite. Ja više neimam nikakovog posla, da bi me mogli opet zamamiti, a valjda da niste tako lud, da bi od mene htjeli novacah pozajmiti?"

„Novacah pozajmiti?" odvrati mu Ramin začudjeno, „bože sačuvaj, nipošto!"

„Vi nešto snujete, Ramine, ja vam poznam na nosu, ali vi nećete mene više voditi na tanki led; nećete me više prevariti."

„Ja da idem vas varati? tako opreznog muža? Nikad mi to nebi palo na um. Čovjek ima i savjesti."

Gospodin Bonelle ga pogleda lukavo i porugljivo.

„Dapače ja sam došao, da vam ponudim koristan predlog" nastavi mirodijar ozbiljno. „U vašem sadašnjem položaju mora da vam je vaša kuća težki teret. Da sam ja s vami, ja bih tu kuću prodao."

„Pa da sam ja opet s vami, ja bih ju kupio — kad bih ju mogao dobiti," primjeti Bonelle suhoparno. „Hoćete dati za nju osamdeset tisuća franakah?" upita ga u jedanput.

„Osamdeset tisućah franakah?" zar sam ja možebiti kakov Rotšild, gospodine Bonellu?"

„Eh, onda niti rieči više o tom, Ramine," reče starac i počme ljuto kašljati.

„Ljubezni prijatelju," odgovori mu Ramin tvrdokorno; gotov novac je moja slabost. Kako bi bilo sa doživotnim prihodom, sa rentom?"

Bonellov kašalj bijaše sve žešći, kao da je iz groba.

„Vi se držite za prefriganog lukavca, Ramine," reče s težkom mukom. „vi mislite, da ja već nemogu dugo živjeti. Ali ja se ufam, da ću još i vas zakopati."

Mirodijar baci motreći pogled na mlohavog starca i pomisli: „O ti stara budalo!" a reče na glas:

Moj dragi gospodine Bonellu, meni je dobro poznata vaša tjelesna snaga i dobra narav, ali vi biste se morali više čuvati. Da bi vam sad koj liečnik . . .

„Hoćete vi da ga platite?" prekine ga naglo Bonelle.

„Od srca rado," odgovori Ramin uslužno, na što se starac nasmije. „A glede doživotnoga prihoda govoriti ćemo drugi krat.

„Da, da, kad budete prije čuli izvješće liečnikovo," primjeti porugljivo gospodin Bonelle.

Oba poštenjakovića pogledaše se trenutak oko u oko i nasmjehnuše se: progledao je jedan drugoga skroz i kod odlazka reče si Ramin, da taj „izvrstan posao" još nije na čistu.

Drugi dan dodje usljed poziva Raminova jedan bližnji liečnik gospodinu Bonellu i očitova se zatim gospodinu Raminu, da bi bilo golemo čudo, ako taj slabi starac bude preživio još tri, četiri mjeseca. To je bila krasna viest, nu prodje više danah, da se Ramin prividno nije mnogo brinuo za svoga kućegospodara.

Na koncu tjedna dodje ključarica u dućan, da si nešto kupi.

„Nu, kako je gore?" pitaše nehajnim glasom.

„Nepitajte, sve na gore," odvrati gazdarica, taruć si oči sa keceljom.

„Ipak ću večeras opet malo k njemu prigledati", reče joj Ramin tješeć ju. On održa rieč i nadje gospodina Bonella u krevetu, gdje jē zlovoljan stenjao od težke boli.

„Došao sam, da vam čestitam," pozdravi mirodijar odma kod laza. „Liečnik mi je vrlo ugodnu viest donio o vašem zdravlju. On mnije, da ćete ozdraviti i mnoga jošte ljeta živjeti."

„Tako?" mrmljaše Bonelle. „Moj otac barem bio je vrlo star."

„Ali je liečnik takodjer toga mnienja, da bi se vi morali bolje čuvati i u miru živjeti, gospodine Bonellu. Šta ste zaključili glede tjelesne rente?" pitaše Ramin tako ravnodušno, što je ikad bolje mogao.

„Ja se uztručavam to ućiniti, Ramine," odgovori mu kašljuć stari čovjek. „Ja nebih rad ugovoriti što na vašu štetu. Da ja dugo poživim, to bi vas upropastilo, budući da ja tražim visoke kamate."

Ramin se grohotom nasmije i opazi gospodinu Bonellu, kako lukava da je on lija i obeća, da će opet doći, da o tom povedu rieč.

Više danah je prošlo, ali taj „izvrstni posao" nije još u ničem napredovao. Kad je Ramin jedne večeri opet po stubah gore dolazio, nadje vrata od predsoblja na pol otvorena i vidi, gdje se stara gazdarica živo razgovara s jednim pristarim gospodinom u tamnom kaputu.

„Večeras vi nemožete s gospodinom Bonellom govoriti", reče Raminu i nepusti ga u sobu.

„Zar mu je tako zlo?“ pita ju turobnim glasom.

„Moj gospodine“, nagovori ga taj stari strani čovjek, „ja sam sveštenik, pa ako ste vi u istinu prijatelj gospodinu Bonellu, a vi gledajte, da se s bogom smiri, izpovjeda i svoju posljednju volju očituje.“

„Vi dakle sudite, da mu je već smrt za vratom?“

„To je moje mnienje, gospodine.“

Mirodijar unidje i proti volji gazdarice u sobu, gdje mu gosp. Bonelle slabim glasom reče:

„O moj prijatelju, kakova je to meni muka! Jedva što mi moja luda ključarica dopeljala jednoga odvjetnika, koj bi imao bio napisati oporuku, eto mi opet dovede popa, koj me opominje, da već vani smrt čeka na mene. Ali sam oba ova momka liepo odpravio.“

„Dragi vjerni stari moj prijane“, reče Ramin, kad je vidio, da je starac nemočan pao u svoje vanjkuše, „mi bi ipak mogli stalno govoriti o doživotnoj renti.“

„Dakle mislite i vi, da ću ja doskora umrieti?“ zapita ga stari bolestnik žalostno.

„Tko misli na smrt?“ odgovori Ramin, „ali ja bih želio, da vam brigu glede kuće s vrata s kinem. Šta bi ví rekli na godišnji prihod od dvijuh tisućah franakah?“

Gospodin Bonelle zažmiri i nedaje nikakova odgovara.

„Dakle ću vam ponuditi tri tisuće.“

Gospodin Bonelle otvori oči.

„Ramine,“ reče mu tiho, „vi ste budala: sama kuća mi nosi četiri tisuće dohodka za najam.“

„Četiri tisuće? Tko bi to bio mislio? dakle ću i ja reći: četiri tisuće franakah godišnje rente.“

Gospodin Bonelle opet zažmiri i promrmlja:

„Samo najam kuće — ludorija!“

„Reći ću dakle četiri tisuće i pet stotinah,“ produlji Ramin iza male stanke. „Ali više nebih mogao dati.“

„Ramine,“ primjeti Bonelle kašljajuć, kao da će se zadušiti „ako vi meni nemožete šest tisućah na godinu dati, tad nemojmo o tom više govoriti.“

Mirodijar promišljavaše, da će možebiti kod takove očevidne smrtne bolesti komaj četvrt godine plaćati rente, odluči se napokon i na to.

„Dobro dakle, vi ćete od mene primati godišnjeg doživotnog prihoda od šest tisućah franakah, ali vi ste ufam se uvjereni, da je tu korist na vašoj strani.“

Drugog dana sklopio se je ugovor i pravomoćno podpisao, kako se činilo, na veliko ogorčenje gazdarice i Ramin postade vlastnikom kuće, na mjesto gospodina Bonella.—

Mjesec danah kasnije stajaše Ramin u veži iste svoje kuće i čuje da netko laganim korakom niz stube ide. Čudom se začudi, kada vidi gospodina Bonella podpuno zdrava i veseloga pogleda. Mirodijar nije vjerovao svojim očima.

„Kako ste, gospodine Ramine?“ pitaše ga Bonelle šaljivo.

„Vi ste to gospodine Bonellu?“ povikne začudjeno. „Ja sam mislio, da imate kostobolju.“

„O hvala bogu, ostavila me je sretno,“ odgovori mu Bonelle i mirno se nasmijuć.

„A suha bolest?“

„Nu, ta mi je ostala, ali ja se nadam, da ću uz nju još i mnogo starijim postati.“ Na to se starac liepo nakloni gospodinu Raminu i otidje porugljivim posmjehom iz kuće.

Mirodijar gledaše za njim kao da se je okamenio i užasom je opazio, da su bili krivi računi kod tog „izvrstnog posla.“ —

Od tada je prošlo deset godinah i oba jošte stanuju u istoj kući. Ali gospodin Ramin, nekada čil i veseo postade od onda blied i suhomanjast čovjek, zlovoljnom ćudi, dočim je stara ključarica zlobno svakomu pripovjedala, kako se njezin gospodar sada sretnim i zadovoljnim ćuti, odkada se je riešio brige i skrbi za kuću i dobrotom gospodina Ramina uživa tako liep doživotni prihod. R. S.

Feuilleton.

Prsten od krabulje Naslonjen na jedan stup u plesnoj dvorani razgledah se po množini živahnih i elegantnih dominah, očarajućih rokoko gospojah i liepih mužaćicah svake narodnosti, kad me tako zamišljena na jednoč netko dirne u rame.

Okrenuh se naglo — i vidih pred sobom vitku i bujno krasnu žensku masku u kostimu Rimljanke, sa smedjom liepom kosom i vatrenim očima, tako tamnim kao i crna svila krinke, kroz koju sjevaše pogibeljna vatra.

„Buon divertimento!“ šaptne mi i pridruživ se drugoj hrpi krabuljah baci još jedan pogled na mene i odbježi. U toj vrevi bijahu mi zlatne igle u njezinoj kosi zviezda predhodnica — idjah za njom i na brzo ju dostigoh. Slabo vješt talijanskomu jeziku usudih se ipak, bon grè mal grè, da se upustim u mali razgovor s tom vrlo ljubeznom Talijankom, koja me iznenada razveseli sa predlogom, da se nemučimo tudjim jezikom, nego da ga zamienimo s našim narodnim. Drage volje pustih to gramatikalno napinjanje i sada je tekla naša zabava sa ljubeznimi dosjetkami i izmjenom simpatičnih nazorah. Ljepota od žene, ta moja Rimljanka! . . .

Približavao se je sat, kada se tajinstvene te krinke snimaju, ali moja maska nipošto nehtjede se odlučiti polag običaja, da si lice odkrije.

„Šta vam je do toga stalo, da znate s kim ste jednu uru brbljali?“ reče mi i pod krinkom se sjegurno nasmjejaše dražestna usta — „mi se po svoj prilici nećemo nikad više vidjeti.“ . . .

„Oh.“ —

„Vama to može svejedno biti, da li sam stara mamica sa strogim ozbiljnim licem.“ —

„O, to vi niste doista! Dozvolite mi samo časak vašu ruku. — —“

Položi ona svoju mekanu, veoma nježnu ruku u moju.

„Ova ruka nije starija od devetnajst godinah.“

„Rekoste za dvie godine premalo.“

„I spada bez dvojbe najljubeznijemu stvoru.“

„Drugimi riečmi uvjeravahu me dosta putah o tom — vi ste za cielo vješt u nagadjanju. . .“

„To je jedna od onih rukuh, koje u noći počivaju na bolestnom srcu — jesam li pogodio?“

„Za sada jošte na zdravom srcu“ nasmije se maska i ustajuć reče „eno moje prijateljice, koja me traži.“

„Vi odlazite, a ja da neznam? — — O, molim vas. —“

„Nije moguće, nipošto!“

„I da vas više niti nevidim?“

„U nedjelju, u vrtu Borghese ili u vrtu San Gregorio.“

„Nemojte me varati, bez šale. . . .“

„Dobro dakle, ja ću vam dozvoliti, da me u sriedu opet ovdje nadjete.“

„Vi ćete u istinu ovdje biti, zbilja?“

„Io giuro! — al evo vam zaloga, moj prsten — mienjajmo se, dajte mi vašega, ja ću ga nositi, i vi ćete me po njem poznati.“

Šaleć se, mjenjasmo prstene. Mukom sam nataknuo na mali prst taj blistajući diamantni prsten, koga je na kažiprstu nosila.

„Ali sada oprostite, moja prijateljica je tamo sjegurno u brigi radi mene. Dakle u sriedu!“

Lahkimi koraci kao vila odbrza i izgubi se u množini velike dvorane.

Dodje srieda i ja sam s dušno rieč održao, ali moja strpljivost se je izmučila izgledajuć liepu Rimljanku. Nekoliko stotinah rukuh pogledah, ali na nijednoj nevidjeh moj prsten. Mora doista biti sirota bolestna, da nije mogla doći. U nadi da ću ju na budućem plesu vidjeti, dodjoh opet onamo, ali uvjek i svuda bezuspješno. Moja nada je sve više izčezavala, kad sam više nedjeljah po svih krabuljnih plesovih badava tražio dražestnu moju maskaru.

Do skora bi bio zaboravio na svu tu pripovjest, da me nije opominjao taj liepi mali diamantni prsten i meni falio na prstu moj brilantni. Napokon hoću da budem iskren, i velim, da me je više bodrila misao na moj prsten da ga tražim, jerbo je to bilo remek djelo zlatarsko, koje nebih bio u nikakovu cienu prodao. Slučajno dodjoh u jedan zlatarski dućan.

„Molim vas, imajte dobrotu, pa mi recite po prilici vriednost ovoga prstena,“ i pokazah mu prsten moje krabulje.

„Da vam kažem vriednost? — doista vrlo krasna radnja i može svzkoga, koj se u alem kamenje nerazumije, lahko obmamiti — ali, o vriednosti tu neima govora. Valjda i niste za njega više dali nego pet de šest forintih!“

Moj sram i moj gnjev sakrih iza tužnog posmjeha, zahvalih se zlataru na ubavjesti i pobjegoh.

S očijuh mi je pala mrena.

Franjo Šejtan.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Grof Ivo je kod prozora opazio, da je o njemu govor, te i nekoje izraze razumio. To ga nije diralo, budući da su mu bili ti nazori već poznati. Nu pošto je sad čuo, da je kneginja razdraženo progovorila, tad se i on prene.

„Ta stvar, barune, nije za šale sbijati, jerbo to, što Ivo namjerava poduzeti, ćutim ja kao ljuti udarac, koj se tiče časti naše kuće.“

Grof Ivo približi se prividno mirno i umjereno k družtvu oko stola.

„Ti, Klotildo, reče vrlo oštru rieč,“ govoraše drhćućim glasom i vatreno mu oko pogleda strogo na kneginju, što nju, inače svjestnu, za čas zabuni.

„Pa ipak se i ja s Klotildom posve slažem“ primjeti knez. „Naši pradjedovi tražili su od starine kao plemići i vitezovi svoju čast i zvanje u neodvisnom gospodstvu, ili u visokom dostojanstvu slobodnom voljom izabrane službe vladara, budi u vojsci ili kao državnici. Tomu načelu bijahu dosad vjerni svi našeg plemena, ćuteć, da to sjaj i slavu naše kuće umnožava i samo takovo zvanje može biti dostojno odličnoga plemića. Ja dielim te prokušane nazore naših predjih i sliedio sam jih od moje mladosti riečju i činom. Pa sada da gledam kako moj vlastiti brat, kao prvi našeg roda, postaje nevjeran onim plemenitim i ponosnim zakonom, pa da se snizi do jednog staleža, koj robski traži naklonost od svjetine. Zar je to čudo ako mi — kako Klotilda pravo reče — takov postupak ćutimo kao sramotni udarac na čast naše kuće?“

„Vi dakle smatrate to sramotom, kad se čovjek bavi sa umjetnošću?“ odvrati mu mrkim pogledom grof Ivo.

„Kod drugih ljudih ne, ali kod pravoga plemića je od slabe dike.“

„Umjetnost diči svakoga, koga je narav u istinu nadarila, pa bio on visokog ili nizkog roda.“

„O tom ja inače sudim; ali recimo da je zbilja tako — tko tebi veli, da je tebe narav tako odlikovala? Težko da će te ikad brojiti medju prve skladatelje, pa da to i bude — kako se to pristoji za jednoga grofa Dulčinskoga? Moje oči tu nevide nikakove slave!“

„Da, za cielo, nikakove slave!“ opetovaše kneginja strastveno.

I sva gospoda potvrdiše to mnienje.

U onoj veseloj hrpi oko grofice Stele postade na jednoč sve tišije. Zabava mlade gospode i njihovo udvoravanje dražestnoj djevojci prestade ju zanimati, jerbo se je plahom napetosti obratila k braći.

Grof Hardenfels ustao je da se udalji do prozora, pošto mu je muka bila slušati pregovor.

„Hoću li ja ikada do onog po tebi označenog cilja u umjetnosti doći, toga ja nemogu sam prosuditi. O samosvjesti umjetničtva, koju svetim uvjerenjem može samo onaj ćutiti, u kom je božanska iskra, neće mi se ovdje da govorim, gdje me nebi razumjeli."

Kod posljednih riečih baci pogled prama Steli sa niemim izrazom: „Ti sestrice, ti si jedina, koja si kadra mene razumjeti."

„Doista, vrlo laskavo!" povikne kneginja.

„Nu, osim nutrnjeg nagona, da se posve umjetnosti posvetim" nastavi grof Ivo, „ima još nešto, što me k tomu koraku nuka, koga ste vi ovdje bezobzirno napomenuli, i to ću vam reći, da je to moj ponos kao plemića."

„Tvoj ponos kao plemića?"

„Da, brate Franjo, moj ponos kao plemića, što mi ga ti odričeš! Ja sam odviš gizdav da ikoga služim — da se tudjoj volji sljubim. Ti neceniš dosta vriednost slobodnog vitežtva, koje zavisi samo od boga, svoga kralja i sama sebe. — To ja tebi dovikujem, koj dvojiš o mom plemenitom čuvstvu. Stotine plemićah ostave službu vojničku, da bezposleno do konca života vrieme gube: to se smatra za posve naravno i u redu. Ali ako jedan plemić izstupi iz vojske, da se sa svom snagom pokloni uzvišenoj umjetnosti, tad se takova odluka kori — i smatra nepojmivom."

„Eto vidiš, k takovim maloumnim korilcem spadam i ja, te kao glava naše kuće neću dopustiti, da moj brat takov korak učini!" povikne knez razjareno i ustane.

Ivina krv se uzbuni. Brzi odgovor bje mu već na jeziku, ali se nadvlada radi gostijuh i znajuć bratovu žestinu kao i svoju, da bi neuklonivo došlo do oštrih riečih, zašutio je svoj gnjev pred tudjimi uhi.

Zahvalni pogled iz Stelinih očijuh nagradi ga za njegovu umjerenost i zatim se mirno nakloni družtvu i udalji iz sobe.

Sada se je istom živahno razpravljala i korila nakana grofa Ive, kojom prilikom je opet barun Spilgen mogao svoje porugljive opazke sipati, a mladji Šenberg reče:

Pravi plemić mora biti čovjek od čina a ne dangubne umjetnosti, koja strogo motreć nije ništa nego blistavi luxus bez nutrnje vriednosti."

Grof Hardenfels, koj je sa svoga mjesta kod prozora dugo slušao sve te prigovore gospode, stupi napried i reče:

„Pošto se odsutni grof Ivo oštro napada i ja, kako mi se čini, ovdje jedini jesam, koj grofovo stanovište dielim, tad mi se nameće dužnost da ga uzmem u zaštitu. — Da umjetnost, kako ju tumači grof Šenberg, nije ništa nego blistavi luxus bez nutrnje vriednosti, to ja poričem, jerbo je umjetnost umni rad i plemenito djelovanje. Umjetnost savršuje čovjeka, podiže ga, bodri i uzplamćuje na velika djela, umjetnost predaje i kasnijem pokolenju ukupnost znanja i liepih mislih prošlosti, sliku života i činah minulih vremenah. S toga je umjetnost nešto veličanstvenoga, a darovit umjetnik nešto uzvišenoga. Gradivo za pravog umjetnika je tako riedko u množtvu puka, kao što je pomalo i veleumnih državnikah ili vojskovodjah i upravo s toga se ima u obće pravi umjetnik brojiti medju najplemenitije muževe naroda isto tako kao i duhoviti zakonodavac ili vojvoda. S toga podiže umjetnost takodjer i vriednost heraldičke krune svakoga plemića, kad tako izvrstno nadarena muža još rese i vitežke krieposti u tolikoj mjeri kao grofa Ivu."

Grofica Stela slušaše ganuto grofove rieči, jer joj je govorio upravo iz duše i kad je svršio, pristupi k njemu i pruživ mu ruku reče iskreno:

„Hvala vam, grofe Hardenfelsu. To je bilo plemenito od vas." Od ljuvenog stida zacrveni joj se lice, pošto je sliedila nagon srca i zabunjeno ćutila pritisak tudje ruke.

Praćena priekornim pogledom kneginje ostavi dvoranu, jerbo ju srce vuklo k bratu.

„Tko vam to kaže, grofe, da će tako sjajna kruna pravog umjetnika resiti glavu moga brata?“ upita knez.

„Zar su možebiti dokazi njegovog umjetničtva ono nekoliko obične vriednosti pjesmicah, kojimi je usrećio sviet, ili njegova nova „opera“, koju nitko nepozna osim Stele“ primjetila je kneginja. „Tko može jamčiti da on nije slabi samo diletant i neće li takov ostati za uvjek?“

„Vaša svjetlost, evo čujte ovo!“ odgovori grof Hardenfels, kazuć prama prozoru.

Mukom zamuknu svi u dvorani i u toj tišini začuju se divni zvuci gusalah, koji su se sa gornjega sprata čuli kroz otvoreno okno. Bijaše to romanca: „F-dur za violinu“ od Beethovena, koju je prava duša umjetnika igrala nježnim osjećajem. Tajnom radošću opažao je Hardenfels uspjeh, što ga je umjetnost prouzročila i kod onih, koji su malo prije tako nizko o njoj sudili. Njemu se je taj upliv činio kao plemenita osvjeta umjetnosti prama onim, koji su ju hulili i o njoj dvojili, da je njezino plemstvo premcem svakomu.

III.

U svojoj sobi stojaše grof Ivo kod otvorenoga prozora i igraše na svojih guslah, čuvstveno cielom dušom. Soba nije bila razsvjetljena, ali je svjetlost mjesečine prodirala u prostorije. Vani je počivala sva narav u tišini noćne ljepote. Magla proletivaše poput snježne koprene nad dolinom, da je gradina priličila otoku u samotnom jezeru. Oduševljena pobožnost bje izrazom njegova lica u sjajnoj mjesečini i letila u nebeske visine k bogu, koj mu je u srce usadio ove divne napjeve. Da, bijaše mu to molitva za blagoslov višnjega u svrhu postignuća visokog njegovog cilja.

U to se otvore polagano vrata i pojavi se vitka slika Stelina. Mirno unidje i stane tiho. Njezine oči počivahu nježnom ljubavi na Ivi i radi česa se je molila bogu umjetnikova duša sa zvuci glasbe, to je ona sklopljenimi rukami prosila u svesrdnoj molitvi. Lagano se približi otvorenomu glasoviru i jedva je Ivo dovršio svoju igru, tad udari ona u najnoviju njegovu melodiju što joj je vanredno omilila. „Vjerujem u tebe.“ Ivo se okrene i zahvalno dirnut pogleda si sestru i kad je ona zatim punim glasom zapjevala i oduševlenjem izrazila čuvstvo njezinoga ljubećega srca, tad se napuniše oči Ivine suzami. Na svršetku pjesme zagrli sestru i poljubi ju, gledaše joj časak u svjetle oči i cielivaše ju opet, ali nereće niti rieči, jerbo ga je sestra razumila.

Istom kasnije prekine mučanje.

„Tisuć puta ti hvala za toliku ljubav, mila sestrice, znao sam, da si mi ti vjerna.“

„A znaš ujedno, da ja čvrsto vjerujem u tvoj talenat; je li brate Ivo?“

„Da, Stelo; o tom sam zahvalnom radošću uvjeren. Ti mene podpuno shvaćaš i ćutiš silnu ljubav, koja me oduševljiva za umjetnost.

„Tako je, Ivo. I toj ljubavi ostani vjeran. Ako tebe brat Franjo, Klotilda i sva rodbina i mnogi našega stališa nepojme, tad misli, da duh naše pokojne majke i ja da te razumijemo j da ponosom gledamo na tebe, jerbo poznajemo onaj genij, koj u tebi živi.

„Genij, Stelo? O da bog iz tebe govori!“

„O tom sam ja sjegurna, Ivo. A one rieči što si morao dole slušati, neka te nesmute, jedan je ipak bio u dvorani, koj isto tako misli kao i ti: to je grof Hardenfels. O da si ga čuo, kako se je zauzeo za tebe. U njemu si zadobio dobrog prijatelja.“

„Radujem se tomu,“ odgovori joj Ivo; „tko sám stoji taj umije cieniti pravo prijateljstvo; ali najvjerniji mi je prijatelj evo ovdje“ — pritegne ju nježno na grudi — „i neka mi bude tako vjerna umjetnost kao što mi je moja ljubljena sestrica.“

U taj čas pokuči na vrata sam knez i dok je Stela nažgala svieću progovori on.

„Ja sam došao k tebi, Ivo, da te bez svjedokah i hladnokrvno zamolim, da odustaneš od tvoje namjere.“

„Žao mi je da ti nemogu izpuniti volju“ odgovori mu Ivo prijazno, nu odriješito.

„Čuj de, brate, kad ti nehaješ za moje savjetne rieči — tad ti velim, da ti ja zabranjujem taj korak.“

Knez je potražio svoga brata ozbiljnom odlukom, da s njim bez svake strasti progovori. Ali već prvi odpor razdraži mu žestoku

*

krv. Gnjevno pogleda u Ivin obraz, koj mu odgovori:

„Ja nepriznajem nikomu prava glede mojih odlukah.“

„Pa ipak mene ide takovo pravo.“

„Tvoja dužnost je kao glava obitelji, da bdiješ nad časti naše kuće, da nijedan član nenanese kakovu sramotu obitelji polag zakonah naših djedovah, a po mojoj odluci nije takove namjere.

„Po zakonih naših djedovah ne, ali se čast kuće svakako po tom oskvrnjuje; tebi su moji nazori o toj stvari dovoljno već poznati.“

„O nazorih se može prepirati, ali prava nedaju nikakova.“

„Ja neću da se prepiram, nego ti zapovjedam.“

„Franjo, molim te neidi do skrajnosti!“ zaprosi ga sestra Stela.

„Došli smo već do skrajnosti, kako mi se čini, nu tebe, Stelo, moram moliti, da se nemiješaš u naše stvari.“

„Dopusti Steli, Franjo — a ja ti očitujem još jednoč moju čvrstu volju, da ja iz vojničke službe izstupljujem i hoću da živim za umjetnost.“

„Ivo, to nećeš ti nikada!“

„Moja odluka je čvrsta i stalna i ja ću to učiniti što sam rekao.“

„Pa ako ti zbilja to učiniš proti mojoj volji, koj osudjujem taj korak,“ planu knez kao živa vatra, „tad se odričem od tebe, čuješ li? — i zabranjujem ti moj dvor!“

„Za volju Božju, Franjo, nereci toga, opozovi tu strašnu rieč“ uleti mu sestra na novo.

„Ne; što rekoh, neporičem!“

„Tada sam izgubio zavičaj, ali mojoj odluci ostajem vjeran.“

„Tvoja je volja tako, pazi da se nikad nepokaješ!“ to reče i ostavi sobu.

„Dakle mi je postojbina zatvorena“ uzdahne grof Ivo tužnim srcem.

„Ali ljubav prama tebi ostaje u njoj“ primjeti iskreno Stela, zagrliv si brata suznim očima.

IV.

Jedno po podne početkom mjeseca prosinca, bijaše Stela u krznenom odielu kod jedne sirote u bližnjem gradiću, koju je velika nužda uz četvero drobne djece pritisnula. Stela odlazeć iz te kuće pune nevolje, pruži ženi ruku i reče joj:

„S bogom, gospojo, ja sam se osvjedočila o vašoj oskudici i poštenju i poslati ću vam jošte danas što je najnuždnije.“

Plačuć joj se nesretna žena zahvali.

Svi koji su Stelu susreli, pozdravljahu ju najprijaznije, kao da vide pred sobom dobrotvornu vilu. Kod dvorskog mosta sastane se s bratom Franjom, koj je u lovskoj odjeći puškom i psom u družtvu s lugarom vraćao se kući.

„Zdravo, draga Stelo!“ reče joj knez ljubezno i pogledav ju radostno, pruži joj ruku.

„Šta si donio iz lova?“

„Ništa. Dogovarao sam se samo s lugarom na licu mjesta, radi lovnih pripravah za budući tjedan. Ali kuda si ti bila, Stelo?“ — Valjda si opet nekoliko srdacah razveselila, šta?“

„Mislim da jesam, i drago bi mi bilo da je tako.“

Knez odpusti lugara sa psetom a brat i sestra, koje bi mogao tko kod velike razlike godinah držati za otca i kćerku, otidjoše u dvor.

Knez je ljubio svoju sestru srdačno — a tko ju i nebi ljubio! Razkrst s bratom Ivom ga je silno dirnuo. Ako je kad ćutio, da je komu krivo učinio, tad se je živo kajao, ali ovdje je on smatrao sebe u podpunom pravu. Nazori, na temelju kojih je proti bratu postupao, nisu bili predsude, nego čvrsta ukorenjena načela i s toga nije niti mislio na pomirenje. Samo što je od onda bio mnogo ljubezniji napram sestri, znajuć da je nju taj dogodjaj nemilo dirnuo.

„Izprati me do Klotilde,“ zamoli si sestru „rad bih se s njom dogovorio glede nekih naručbinah za lovsku nedjelju, što dvornik jošte danas obaviti mora. Ti dobro znaš, da ja mnogo držim do tvoga ukusa.“

„Ali moj savjet malo vriedi kod tvoje stroge gospoje“ primjeti Stela dobre volje.

Kad su oba unišli u sobu kneginje, počivaše ona na kanapeu i čitaše.

„Drago mi je da si došla, Stelo“ reče i metne knjigu u kraj. „Malo prije sam čula, da si ti posjetila obitelj stolara Šmida?“

„Jesam, Klotildo.“

„To ti nekoristi, da si dobrotvorna napram onim, koji nisu vriedni milosrdja. Taj stolar je pijanica i nevaljanac, koj si je cielo gospodarstvo upropastio. U takove kuće zalaziti nepristoji se za tebe. . .“

„Nedostojne ja nikad nebi podupirala“ odvrati joj Stela. Ja sam doduše čula, da taj stolar rado pije i da je hrdjav čovjek, koj si je ženu i djecu dopeljao u biedu i nevolju, ali žena sama, da je vrlo čestita sirota. O tom se htjedoh danas osvjedočiti i zbilja sam tako našla.“

„Nekori Stelu, Klotildo“ reče knez. „Ako mi u obće imamo komu zahvaliti se na privrženosti, što ju uživamo u ovom gradiću, tad je to zasluga samo dobrog Stelinog srca i njezine dobrotvornosti. S toga ju punim pravom svi obožavaju.“

To je upravo ljutilo kneginju. U njoj nebje nikakova čuvstva za nevoljnike, te je samo toliko pomagala sirotinji, koliko bje neizbježivo obvezana. S toga joj bijaše slabe hvale, dočim je zavidno gledala, kako su sva srca bila Steli priklona. Usljed te ljubomornosti morala je Stela dosta prikora podnositi.

„Pusti sada da se dogovorimo, Klotildo, rad česa sam k tebi došao. Tiče se odredabah za . . .“

„Oprosti još samo časak“ uleti mu u rieč kneginja; „rada bih još prije jedno pitanje sa Stelom na brzo izvesti na čisto. — Jesi li se, Stelo, predomislila i nećeš u istinu jošte ove zime da stupiš u sviet? već je skrajno vrieme radi toaletah.“

„Ne, Klotildo. Pusti me još ovu godinu u našem liepom Velidvoru; ta i sama si mi savjetovala, da nije probitačno stupiti prerano u dvorane.“

„Pravo imaš, ti si jedva sedamnajst godinah stara: čekati ćemo još jednu godinu, ali opet s druge strane rado bih ti priuštila to veselje.“

(Nastavak sliedi).

Krivi Napoleon.

Krasnog jednog ožujskog dana godine 1868. izadje iz Tuilerijah „Lulu“ carski princ u družtvu svoga učitelja, gospodina Monniera. Taj Monnier je izmjenio gouvernantu, kad je carević stupio u devetu godinu. Novi mentor bijaše sin jednog seljaka; pošten, dobar, svjestan, uljudan i veleučen. Metoda po kojoj se je on ravnao, bijaše ta, da se je što većma družio svojim pitomcem i nikad koraka s njim učinio, da ga nebi u kratko podučava o svemu, što bi gdje opazili; o povjesti, o naravi, o običajih narodah i t. d. Monnier si je samo tu dozvolu izprosio, da može svakog tjedna dvakrat u večer posjetiti svoju majku, jednostavnu seljakinju, nu veoma pametnu i čestitu ženu.

Monnier je takodjer zamolio cara, da smije kad kada s princom izači u koj predgrad, da tamo u kojoj gostioni uzmu zajutrak, kamo obično dolaze zidari i težaci. Tim je on namjeravao upoznati princa sa načinom kako djelači živu i što sve trpiti moradu. S tim jednim jutrom počimlje ova pripovjest. . .

Bijaše dakle proljetnog jednog jutra, kad je „Lulu“ sa Monsieur-om Monnier-om izašao iz Tuilerijah u bašću Louvre-a da krenu prama Place de la Concorde. Ovdje bjehu odma prepoznani od dvajuh Englezah, koji jih neiz-

pustiše iz očijuh, nu da se tih dosadnih ljudih otresu, uzme mentor fijakera i zapovjedi mu da jih odpelja na trg Bastile."

„Mi ćemo danas doručkovati u jednoj vojničkoj kavani." —

„O, svakako!" primjeti mladić, čije se nagnuće za vojsku sve više pokazivalo. —

„Nu, evo nas!" reče mentor, kad su kola prispjela u ulicu „Le petit Cordon." Soba kamo unidjoše, bijaše nizka i biele stiene raznimi figurami izšarane ili uglenom risane. Pod je bio čist, ali zrak pun mirisa od duhana, vina, petroleja i češnjaka luka. Svaki skoro stol bijaše zauzet od vojnikah, koji pušiše iz lulah i na glas se zabavljaše o kasarnah, vježbah, taboru i ratnih sgodah, i to ne upravo izabranimi riečmi. Monsieur Monnier izvrebaše jedan udaljeni stol u kutu i namjesti princa, kad na jednoč dodje i jedna mlada djevojka k njima i na tiho pita:

„Smijem li se i ja k ovom stolu sjesti?"

Monsieur Monnier ju pogleda. Bijaše to djevojka oko dvadeset godinah, srednje visine, lica biela kao da je od slonove kosti, crne oči kao i kosa, a njezino držanje odvažno. Odjeća dosta odlična i njezino ponašanje niti najmanje lahkoumno ili prosto. Lulu ustane kao vozpitani mladi kavalir i ponudi joj svoj stolac.

„Ne vaše mjesto" reče oštro. Na to se digne Monnier da joj odstupi stolac, koga je djevojka ljubeznom zahvalom primila. Ona si naruči jednostavni dejeuner i izpukne iz džepa jedne pučke novine, koje poče čitati i kadkada zamoći žemićku u čokoladu. Mladi princ bijaše čitavo gladan, kako su to dječaci njegove dobe obično i držao se je junački oko jedne omlete i bržolice, koje je on sa bordeaux-vinom zalievao, nu svakiput se ocirao od dobrote tih kapljicah. Dok se je on tako hranio, metne djevojka novine na stol i prignuv se k mentoru, prišaptne mu u uho:

„Vi ste falili što ste dječaka simo dopeljali."

Monnier ju oštro pogleda, ali ona se držaše, kao da ju taj časopis vanredno zanima.

„Ja vodim svoga sina svuda, kamo ja idem."

„Sina! bah!" nu ona nesvraća oči nikud a Monnier zašuti.

„Udaljite se odma s njim!"

„Šta mislite vi s tim?"

„Ja mislim, da on nije ovdje sjeguran."

Monnier se nasmije i pogleda na okolo na same husare, dragune, topdjije i Zuave.

„Nemojte se tako ogledavati!" nastavi djevojka na tiho i gledajuć u svoje novine. „Tamo je kod jednog stola pet ljudih, koji vas sliede od trga Bastile; to su najpogibeljniji ljudi u ovom predgradju — da, u cieloj Francezkoj. Ja vas uvjeravam da niste ovdje sjegurni!"

„Ali vi se varate. Ja sam . . ."

„Vi ste Monnier, a on je — hoćete da nastavim?"

„Dosta, Mademoiselle. Dopuštam da ste nas vi prepoznali, ali tu neima pogibelji. Bila bi ludorija pomisliti na strah, kad smo obkoljeni od vjernih vojnikah."

„Nemojte se razgledati, jer se pazi na svako vaše gibanje. Oni su domaćicu Guichette-u pozvali u svoj savjet. Ona je huda kao tigar. Odlazite velim vam!"

Ali Monnier se samo nasmjehnu i bez da je uvažio obnovljenu opomenu djevojke, svrši svoj zajutrak.

„Vidite Mademoiselle," šaptaše joj, poslje kako je sve platio „da je vaša bojazan bez temelja."

„Vi vidite samo površinu stvarih, ali ja gledam dublje."

„Ako mi, gospodično, možebiti želite dati kakovu ubavjest."

„Za koga vi mene smatrate? — valjda za potajnoga uhodu?" i ponosno ustane kao preziranjem.

„Vi ste gospodično privržena carstvu?"

„Jesam!"

„Bili me vašim imenom počastili?"

„Nebi!"

„Ali ga ja mogu saznati, ako mi se hoće."

„Slobodno, ako to možete."

I djevojka ustade naglo i ostavi kavanu.

„Šta je to bilo s tom gospodičnom?" pitaše „Lulu".

„Kako bih ja to mogao znati, Sire? . .“

Monsieur Monnier priobčio je taj dogodjaj generalu Fleury-u, koji je to opet javio caru.

„Izpitajte, tko da je ta djevojka, pa činite da me bude Filou predstavljao“ reče Napoleon treći.

Tko je bio taj Filou? — Čovjek, koj bje caru tako spodoban, da je jednoč garda izašla pod oružje, kad je mimo Tuilerijah prošao. I sama Eugenija ga je kod jedne vožnje gledala kao svoga carskog supruga. Filou vozio se je s jednom prekrasnom gospojom kroz Bois de Boulogne i zatim bje u Apartementu carice živahni ljubomorni prizor, dok se je zagonetka riešila i odtada postade Filou važnom osobom za potajnu službu carstva. Tajna se je veoma strogo čuvala, o kojoj je Rouher i samo nekoliko izkušanih imperijalistah znalo.

„Monsieur Filou“, reče Fleury, „ja bih imao za vas jedan mali posao“. . .

Dva dana kasnije švrljao je Monsieur Filou po Avenue de la Reine Hortense i dodje u perivoj od Monceaux-a. Monsieur Filou dimio je svoju Viktoria Reinu smotku, koja se iz najboljeg duhana u Kubi, naročito samo za Napoleona III. fabricira i sjedne na jednu klup. „Ona bijaše jučer ob ovoj uri ovdje,“ promrmlja. „Mogućnost je, da će se to i danas dogoditi. Naše parižanke jesu u tom vrlo konservativne, gdje i kada uživaju svježeg zraka.“ Izvadi si iz džepa jedan iztisak „Figara“ i sgundajuć najnoviji napjev Offenbachov, pregleda sadržaj novinah. Monsieur Filou bijaše upravo gotov čitanjem prve strane, kad je ta djevojka zbilja mimo njega prošla. Bijaše vrlo ukusno odjevena. Imaše paletot od modrog sukna i finim krznom nakićena. Šešir kao i rukavice pikantne i cipelice ljušne.

„Ah!“ promrmlja Filou, „evo je; tako sam i slutio.“ Djevojka sjedne na jednu klup u perivoju. „Mjesto kraj nje je prazno. Biti će najbolje, ako se odma zanj osjeguram.“ Činio se kao da je hrom, što je moglo biti od zrna krimskog rata ili od kostobolje i švrljajuć okolo, dodje tako nehajno, kao što bi najbolji glumac mogao predstaviti, te se sjedne na prazno mjesto i dočim je nogu malo s rukom natro, otvori opet „Figara.“

Mlada gospodja neobziraše se na njega niti najmanje. Vještim načinom frkaše si brkove, i zakašljaše malo. Napoleon III. imaše običaj, da je svojim štapićem po strani jedne čižme kucao, kojom sgodom je zamišljeno oborenim očima čižmu motrio. I Filou je tako naučio. Djevojka se živahno nasmije. Filou baci joj pitajući pogled. „Vi to izvrstno umijete!“ reče veselo. „Upravo kao u Comedie Française. Kakov ste vi umni predstavljač. Ali mi se čini da imate samo jednu ulogu.“

Filou oniemi od čuda. —

„Vi ste monsieur Filou,“ reče mu djevojka. „Za jedan ili dva hipa držah vas pogriešno za cara.“

„A kako bi bilo, da se vi sada istom varate?“ pitaše Filou malo se osvjestiv.

„Bah!“ pogleda ga i stisne s rameni.

„Vi dvojite, gospodično?“

„Gospodična neće dvojiti ako gospodin pokaže na lievom licu onu malu rezotinu, koju Louis Napoleon —“

„Ja odustajem draga moja gospodično“ nasmeje se Filou. „Mislio sam se malo pošaliti, kaže mi se, da sam mnogo naličan caru. Ali sada, kad ste me prepoznali, biti ćete možebiti tako ljubezna, pa mi odkriti vaš inkognito?“

„To nije nipošto potrebno, gospodine Filou.“ I dražestnim naklonom reče mu „Bon jour“ te otide na svojih visokih petah.

Monsieur Filou izvadi svoju burmutnicu i metne u nos malo duhana i prodje u dostojnoj daljini za njom. Kod izlaza iz perivoja susretne jednoga tajnoga redarstvenika.

„Vidite li onu gospodju tamo?“

„Da, Sire.“

„Sliedite ju! i gledajte saznati, tko da je ona.“

„Ja znam tko je ona, i sve o njoj Sire!“

„Tko je dakle?“

„Mademoiselle Anastasia Jouvin, glava ženske tajne policije njezinoga veličanstva carice. . .“

F. P.

Feuilleton.

Dobru sgodu treba uhvatiti. Nadbiskup Melcher u Kolonji pitaše jednoč u selskoj jednoj učioni djevojčicu: „Diete, reci ti meni, šta je to bermanje?“ i diete odgovori mu točno. — „Je li je bermanje neobhodno potrebno za zveličénje?“ „Nije“ odgovori mu „ali ako se k tomu doći može, valja sgodu upotriebiti.“ — „To si vrlo dobro rekla,“ i izpitajuć redom i o drugih svetotajstvih dodje i na ženitbu. Slučajno pita opet istu curicu: „Nu, mala, je li je ženitba za spasenje potrebna?“ — „Nije“, odgovori naglo „ali ako se k tomu doći može, valja sgodu upotrebiti.“

— Bogati trgovac N. u Beču ode sa svojom suprugom u kazalište. Kratko vrieme iza toga pozvoni netko. Služavke pohite, da vide tko je. Bijahu dva stolarski kalfe, koji donesoše liep nov ormar, kako rekoše, naručena po gospodinu N. kod njihovog gospodara. Služavke nehtjedoše izprva da preuzmu ormar, nu kad kalfe napokon i psovati počmu, da su se badava tako daleko, i uz stube stim težkim ormarom mučili, dopuste da ga odnesu u salon, jer za taj, tvrdjahu stolari, da je odlučen. Kalfe odu, nu za pol sata se vrate; moleć za oproštenje, što su se u adresi pomutili. Gospodar, da jih radi toga izpsovao i zapovjedio, da odnesu ormar na pravo mjesto, s toga neka jim se dozvoli, da si ormar opet uzmu. Služavke nevideć u tom ništa nemoguća, posviete jim i oni si odnesu opet ormar. Drugo jutro kad dodje gospodja u salon, padne skoro u nesvjest. Stakleni ormar, pun raznih zlatnih i srebrenih predmetah, bijaše izpražnjen. Ona pozove odmah supruga i služavke; premda su ove posliedne pripoviedile što se je prošle večeri zbilo, nije si ipak nitko raztumačiti mogao, kako, da su te stvari ukradjene. Unatoč toga učini gospodin N. prijavu kod policije. Doskora uhvate jednog poznatog zlikovca, u kojem služavke upoznaše stolarskog kalfu, koji prizna, uvidjajuć bezkoristnost tajenja, da je u ormaru treći drug zatvoren bio, te za vrieme, dok je ormar u salonu stajao, sve što je vriedna našao k sebi pospremio. Zagonetka bijaše sad riešena, nu ukradjene stvari nedodju nikad na vidjelo.

— Iz Beethovenova domaćeg života. Taj veliki glasbenik, trpio je, kao skoro svi neženje, od svojevoljnosti gazdaricah, te je s toga u neprestanoj srdbi prama istim živio. Jednom mu se izgubi čisti prepis neke kompozicije, koga napokon nadje u kuhinji, kao zamot maslaca i sira. U prvoj ljutitosti odtjera gazdaricu i odluči, dvoriti se sam. On je mislio, da nemora teže biti, skuhati dobar objed, nego komponirati kakovu simphoniju. Pozove nekoliko gostah i dade se smielo na posao. Svi se začude, videć Beethovena sa bielom pregačom i kapicom kod vatre u kuhinji. Dugo je trajalo dok svrši neobičan mu posao; napokon moglo se je ipak k stolu ići, ali tko opiše osjećanje gladnih gostovah, kad dodje na stol juha, koju niti prosjaci jeli nebi, govedina na pol sirova, varivo plivalo je u oceanu vode, a pečenka crnila se kao ugljen. Ništa nije bilo za jesti, i nitko neokusi ništa, izim znojećeg se gazde, koji je svako jelo, nekom vrsti zdvojenja hvalio, te molio neka se jede, čemu se ali nitko odlučiti nemogaše. Zato budu desertne oslastice i vina do kraja potrošena. Družtvo ponastojaše da glasbeniku dokaže, da ima više talenta za muziku nego za kuhinju, te ga izmiri sa gazdaricom.

— Neki pristar činovnik življaše iza smrti svoje suprug sa svojom kćerkom u vlastitoj kući izvan grada, gdje je imao i svoj pričuvani znatni imetak. Jedne večeri išao je neobično u sumraku u vrt po neku tamo zaboravljenu stvar, i tu začudjen opazi prislonjene ljestve upravo na otvoreni prozor njegove spavače sobe u prvom katu, gdje je i svoje bogatstvo u ormaru imao, nu u to doba nikad tamo nedolazio. Sakriven vidi tu dva čovjeka i čuje nalog jednoga: „Odma čim što sumnjivoga opaziš, zafučkaj mi!“ Zatim se taj momak uzpenje kroz ljestve u sobu, dočim je drugi dole stražio. Polagano kako je došao, odšulja se stari gospodin, pozove stanara i njegove kalfe u pomoć.

Na brzo se oboružaju svi sa batinami i ukućanin dodje u vrt da uhvati zlikovca, nu ovaj zazviždi i uteče. Medjutim je činovnik s drugim djetićem unišao u sobu, upravo kad se je čuo glas od zdola; pa koga — nadjoše?

Liepu kćerku sjedeć na divanu a pred njom na koljenih „tata“ jednog mladog trgovca, koga je stari gospodin dosad odbijao. Sada, budi što u radosti da mu nije blago u pogibelji ili od straha da se taj dogodjaj nerazglasi, on je napokon privolio u ženitbu i tako je sretan zaručnik po ljestvah došao ukrasti srce svoje djevojke.

— Kod jedne vježbe u pucanju neke pukovnije uze kapetan jednom novaku pušku iz rukuh i reče: „Kako ti to pucaš momče? Ja ću ti pokazati kako se puca u nišan.“ Na to naperi pušku i gadja, ali promaši cilj. „Vidiš, ovako ti pucaš,“ primjeti mu hladnokrvno, zatim nabije opet pušku i nišani po drugi put, ali i sada istom srećom. — „A tako puca tvoj prijatelj Jovan!“ kod trećega puta pogodi u centrum: „Jesi li vidio more! ovako se mora pucati.“

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

, nečeznem ja za svjetskim sjajem. Ja se ćutim u ovom krasnom zimskom predjelu slobodnijom i sretnijom nego bi to osjećala u onoj sparini plesnih dvoranah i družtvenih zabavah."

Kneginju je to potajno radovalo, jer je u svojoj ljubomornosti bila zabrinuta, da bi ova djevojka u svojoj mladjahnoj i dražestnoj ljepoti zbilja već ove godine mogla potamniti i njezinu krasotu. Ali je i Stela imala svojih osobitih razlogah, zašto da nije poželila stupiti u veliko družtvo. Na to doskoči Vladimir u sobu.

„Stelo, evo pisma od strica Ive!" uzklikne dječak. On nije Stelu nikad zvao „tetom" pošto mu je ona to zabranila. Očevidna radost sine na Stelin obraz.

„Jeli Stelo, ti ćeš i meni čitati što ti piše stric, kako si mi i neki dan čitala?" i pogladi joj lice.

„Da, dragi Vladko, od srca rado, samo mi dopusti da prije sama pročitam." Stela se digne da otidje u svoju sobu s tim milim darom.

V.

List je glasio:

U Beču 1. prosinca.

Preljubljena Stelo!

Ti me pitaš u tvom posljednem pismu, da li se u mom novom zvanju ćutim zadovoljnim, ili se kad kada i kajem što sam se odrekao vojničkom staležu i časti? Na prvo ti velim — da, na drugo — ne, u oba slučaja po osvjedočenju srca.

Biti posve slobodan, bez svakog tudjeg jarma, pa uz to težiti za uznositim životnim ciljem, to je od neprocienjive vriednosti. Ljubav za liepe znanosti i umjetnosti obuzela me je ovdje novom silom i zadaje mi toliko ugodne zabave, kao i nauka o glasbeničtvu samu. Pa koliko me bodri misao, da sve ono, što si u znanosti i umjetnosti prisvojim, neće samo meni biti od koristi, nego u mojih djelih i ostalomu svietu. — I ostalomu svietu! kakove su to ponosne rieči, pa da to čuju iz mojih ustijuh tudja uha, kako bi mi se podrugivali kao i prošle jeseni ona ohola lovska družba. Ali ti, moja sestrice, ti mene razumiješ i znaš, da u osjećanju svoje kriepost neće prava umjetnička duša nikad se preuzeti. Svaki

umjetnik koj o svojoj umjetnosti ozbiljno misli, mora svojski prionuti, da onu svetu iskru gorljivom naukom goji i savršava. Šta bi moji konjanici i moj stražmeštar rekli, da me sada, ne kao nekad, na vatrenu konju pred junačkom švadronom jašuć, vide na nizkoj klupi u dvorani sveučilišta u sredini golobradih djakah? — Toga oni nebi pojmiti mogli i prezirno s rameni stisnuli, upravo kao i mnogi od našeg stališa. Pa i meni samomu to nije mala žrtva, vjeruj mi, Stelo; nu rado to činim mojoj umjetnosti za volju, koja će me zato nekoč nagraditi.

U zabavnom smislu je moj život veoma ugodan. Najviše družtvo sačinjava ovdje razmjerno mali broj najuglednijih obiteljih austrijskog plemstva. Ovaj krug se strogo luči od svakog drugog — ali sami medju sobom živu na najfiniji i neusiljeni način. Mene su primili najljubeznije a osim toga obćim sa kruzi prvih umjetnikah, spisateljah i učenjakah, pa upravo ta razlikost obih slojevah mi je vrlo zanimiva i poučna.

Sa grofom Hardenfelsom obćim mnogo, koj mi je vriedan prijatelj postao.

Ali sada o nečem turobnom, što me je zabrinulo. S mojom operom „Francesca da Rimini" prevario sam se, a koliku nadu gojili smo na tom djelu, koje se je i tebi toliko dopalo. Glavne točke ove opere izvadjah u krugu znamenitih glasbenikah i svi me sokoliše, da taj rad predam ravnateljstvu ovdješne opere, što i učinih. Prošle nedjelje dobih ju odbačenu natrag. To me je vrlo žalostilo. — Drugi dan poslah partituru u Monakov, ali već juče ju imadoh opet na mom stolu, pošto ju nisu niti razgledali. Pisaše mi, da su više operah od glasovitih skladateljah istom primili, te s toga da moju ponudu odbacuju. Ova opetovana uzkrata, sestrice mila, raztužila me je. Željeni uspjeh bio bi me ohrabrio za daljnu radnju. — Jedina mi je utjeha, što se je i mnogim naših najprvih komponistah slično dogodilo. Pokunjen sam i neveseo, ali tvrda vjera u moj talenat i hrabrost mi nije ohladnila. Sutra ću operu poslati u Hamburg na razsudu.

Ja ću ostati do polovice ožujka u Beču pa onda u Paris, koga si opet zaželih vidjeti i gdje se nadam novih poznanstvah učiniti. Polovicom travnja namjeravam doći u Berlin, gdje sam nakanio udomiti se.

Kada će mi opet moguće biti, da ti pogledam u tvoje mile i vjerne oči? Kako se tomu radujem, draga sestrice! Ti si mi najmilije i najdraže na ovom svietu a tako isto znam, da me nitko tako neljubi kao ti. Pozdravljam tebe i Vladka tisuć puta, tvoj Ivo."

Ganuta pritisne pismo na ustnice i tim poljubi odaljena si brata.

VI.

U najljepše pramaljetno doba, puno naravnih dražestih dodje grof Ivo u Berlin. U jednoj od najkrasnijih stranah toga grada, nedaleko od zverinjaka, nastanio se je nakon svoga došašća iz Pariza. Njegova pisarnica bijaše jedna soba na uglu, odkuda bje prijazan vidik na ulicu i prieko puta na jednu uglednu vilu, koja je od ceste nešto dalje otraga ležala u vrlo krasno gojenom perivoju. Ivini prozori bjehu otvoreni a soba razsvjetlena sa svjetiljkom na pisaćem stolu, gdje je bilo i raznih fotografijah, a u sredini na počastnom mjestu slika Stelina. Na jednoj strani lik starije gospoje: Ivine pokojne majke, a s druge strane grofa Hardenfelsa. U toj sobi sjedio je Ivo u jednom naslonjaču zadubljen u razne misli.

Napomenuto djelo, opera „Francesco da Rimini", koju je s tolikim oduševlenjem njegova umjetnička duša stvorila, odbačena bje i u Hamburgu a sad već od nekoliko tjedanah ležaše u Frankfurtu n. M. kod opernog ravnateljstva na razsudbi. Od dana do dana čekaše u plahoj napetosti na rješitbu. — U Beču je dubokim osjećanjem svoga umjetničkoga nagona novu pjesmu sastavio i jednomu od prvih berlinskih nakladateljah poslao. Tu pjesmu je on u visokih kruzih predavao i sav sviet bijaše uzhićen od ljepote. Tu nije bilo dvojbe o uspjehu. — — Danas mu je vraćena „kao neupotrebiva."

Takovi udarci su kadri i kriepku umjetničku dušu pritisnuti, ali pogaziti ju nije moguće. U koga je živa iskra božanstva gla-

sbenog osjećaja, taj će gorkostju neuspjeha ćutiti još povećani nagon k žilavomu naporu. Razne misli boriše se u njegovoj glavi, ali napokon pun oduševlenja za pravu umjetnost digne se ohrabren i čvrstom voljom odluči svoje težnje i osnove pjesničkom ljubavi nastaviti do žudjenog cilja.

VII.

U taj čas stanu kola pred kućom, nu Ivo zadubljen u svoja razmatranja, nečuje toga — dok mu netko nepokuca opetovano na vrata. On ustane naglo:

„Slobodno!"

Vrata se otvore i — Stela unidje.

„Ah, sestrice!" uzklikne Ivo preradostno i pohrli do nje. „Srdačno mi dobro došla! — Ti ovdje u Berlinu? o koli ugodna iznenadjenja!

Stela zagrli si brata i poljubi ga ganuto.

„Da, i želila sam da te iznenadim. Cielo vrieme radovah se na to, s toga sam ti u mojih pismih u Paris zamučala, da me je tetka Helena opetovano pozivala, da ju posjetim na njezinom imanju."

„Čini se, da je i tetka u toj uroti, pošto mi jučer nereče niti besjede, da te očekuje."

„Molih ju da ti nereče ništa. Žao mi je, da nemogu dulje da ostanem, jerbo je tetka samo na mene čekala, da idemo sutra na večer u Topin."

„Pa tko te je od Velidvora simo dopratio?"

„Vjerna moja gospodična Angjelija; ona je povišena od gouvernante na drugaricu. — Nu ti mi se činiš uzbunjen, kao da si se plakao?"

„Od radosti, Stelo; ali o tom drugi krat, sada se sjedi do mene i pripovjedaj mi što od našega zavičaja."

U razgovoru reče mu sestra i to: „Još ti imam jednu novost da kažem. Grof Hardenfels bit će na jesen premješćen ovamo u odjel inostranskih poslovah. Može biti, da si ti već o tom čuo?"

„Nisam, Stelo. Ali odkuda tebi ta radostna viest?"

„Hardenfels mi je to sam priobčio kod posljednjeg posjeta u Velidvoru. Ja se tomu radujem, Ivo. Teta me je naime nagovarala, da buduće zime ostanem kod nje u Berlinu i ovdje da stupim u družtveni sviet; ja mislim, da ću njezin savjet sliediti i tad bih imala medju tim stranim mi svietom odmah dobrog prijatelja."

Stela se zaerveni, što ju je ljutilo, pa kad joj je Ivo sada nježno pogledao u oči i izpitljivo ju motrio, tad se još većma zažari djevojčino krasno lice. Ivo ju primi za obe ruke i nanovo zaviri duboko u blistajuće zenice, zatim ju srdačno poljubi u čelo.

Ivin sluga unidje u sobu s jednim zamotom i javi, da ga je primio od kuće gospodarice; da je već prije nekoliko satih bio donešen, nu da je zaboravila poslati ga. Izpričajuć se moli, da joj se oprosti.

Ivo se preplaši, vidivši taj poznati svežanj.

„Metni ga tamo na pisaći stol" zapovjedi mirno.

Kad se je sluga udaljio otvori Ivo zamot. Ruke toga kriepkoga muža drhtaše kod toga posla. Izvadi priloženo pismo i preleti ga na brzo.

Stela gledaše brata pazljivom sućuti i slutiše bolno kakova da je ta pošiljka.

Dulje vremena zavlada tišina.

Ivo stajaše kod pisaćeg stola u jednoj ruci s pismom, a drugu držeć na otvorenom rukopisu. Lice mu probliedilo i nagrčilo kao od težke tjelesne boli.

Stela pristupi k njemu. Nježno mu stavi ruku na rame i umiljato privine mu se tihom. sućuti.

„Opera je na novo odbaćena?" progovori Ivo i pruži joj pismo.

Ona pročita pismo. Tomu ljubeznomu stvoru udare suze od ćutljivosti prama bratovoj tugi, koja mu srce paraše.

„Kao nesposobna odbaćena! — nesposobna — ne, brate Ivo, tvoje djelo možebiti nije za ono pozorište, ali tako krasno i u istinu umjetno djelo da nije u obće sposobno? — to nije. Neizgubi vjeru na tvoju umnu radnju, kao što ju niti ja negubim. Ovdje, Ivo, bije vruće srce, koje pojmi svu krasotu tvojeg djela, ne kao ljubeće srce sestrino, nego kao prihvatljivo srce za pravu umjetnost!"

*

„O ti draga i vjerna djevojko! Ti sboriš tako i vjeruješ u istinu na tvoje rieči, pa ipak iz tebe govori samo ljubeće srce sestre. — Moje najnovije radnje neprimaju se nigdje, moja najnovija pjesma, koju smatram za najbolju od svih mojih, neuvažuje se, za starije moje pjesme nepita nitko i nečuje se o njih nigdje.“

„Ne, Ivo. Ti se varaš! Iskrenom radošću ti velim, da su si prokrčile put na više mjestih, a za cielo će se usaditi i u druga srca, jerbo su krasne. Ti se sve više uvjeravaš, kako se je svaki umjetnik izprva borio za uspjeh, pa upravo su oni postali najglasovitiji, kojih je od početka gonila ljuta sudbina. Vjeruj u to i nemoj duhom klonuti.“

Duboko dirnut zagrli si Ivo sestru.

„Hvala ti za tvoje ohrabrujuće rieči, hvala ti od srca. — U tvojoj čvrstoj vjeri na moj talenat ćutim ugodnu nagradu“. . .

Tu prestane i sluša nepomično kao i Stela, jedan napjev, koj je u krasnoj i čuvstvenoj igri sa strunah glasovira divno zvučio kroz tihu noć. Što su čuli, bijaše Ivina pjesma: „Vjerujem u tebe!“ Glasi dolazište od bližnje vile i bjehu igrani sve to ljepše od neke duše pune glasbenoga zanosa, a oba slušahu tu igru neopisivom pobožnostju. Pjesma prestade a on korači do svoga povraćenoga djela riečmi:

„Ti si natrag došlo moje čedo da prisustvuješ u tako krasnom satu oduševlenja, da i ti primiš svećenje umjetničko. Pa kad podješ opet u sviet, da si priljubiš srca ljudska, tad te neka prati blagoslov vile umjetnice.“ . . .

Iza mala časa rastadoše se brat i sestra i on ju sprovodi do kočije.

„Hvala ti iz dna duše za ovu ugodnu uru. Ti jesi i ostat ćeš moja sjajna zviezda, koja mi razsvjetljuje tamne časove.“

VIII.

U tom trenutku zamnije s nova isti napjev. Ivo stane i ganut gleda prieko puta na taj zanimivi zaselak. Rasvjetleni prozori u arhitektoničkom triemu bijahu otvoreni, do kojega vodiše kamenite stube i od tuda dolaziše zvuci glasovira. Znatiželjnost, tko da igra tolikim čuvstvom njegovu pjesmu, obodri ga da unidje u bašću i dolje do triema, odkud je sakriven mogao iza stupa pogledati u bogato uredjenu sobu. Kod fortepiana sjedijaše mlada plavokosa djevojka, dražestnog oblika pravi uzor ljepote, a kod stola otraga jedan gospodin sa gospojom. Sličnost sjedoglavog čovjeka sa igračicom dala je slutiti, da joj je otcem, nu lice mu bje bliedo od bolesti ili druge koje tuge, koja mu je dušu tištila; gospodja za stolom bje prignuta oko nekog veziva. Posljednji glasi pjesme umukoše. Igračica ustane i tek sada je Ivo mogao ugledati ljepotu djevojke, plemenite poteze i odlično kretanje.

„Hvala ti, Elso; ta me je pjesma posve razblažila“ s timi riečmi pruži joj starac svoju drhćuću ruku.

„Veseli me, otče, da ti se ova pjesma tako mili.“

„Melodija ove pjesme je momu uhu vanredno ugodna, zato sam te i molio, da mi ju još jednoč odigraš. Od koga je ova skladba?

„Od grofa Dulcinjskoga.“

„Grofa Dulcinjskoga? — Jeli je tebi od prije poznato to ime? Ja ga čujem danas prvi krat.“

„Ovu pjesmu: „Vjerujem u tebe!“ preporučiše mi u knjižari osobito. I jest doista jedna od najkrasnijih pjesamah, što jih poznajem. U glasbenom zavodu je onomadne velikim povladjivanjem primljena.“

„O vjerujem“ odgovori gospodin, „ona dira kao utjeha u srce raztuženoga.“

Ivo gledaše ove njemu tudje ljude ganutim osjećajem i čutio se ohrabrenim Rad bi još dulje bio tuj ostao, da se nije bojao biti zatvoren u bašći ili zatečen od sluguh. Uspomena na ovu večer živila je u njemu i podigla mu kriepost za daljnu radnju, kad je vidio, da je njegovo djelo u tako krasnoj duši našlo odziva i ugodnosti.

(Nastavak slied:).

Dva prijatelja.

Noveleta
od
Alexandra Kielanda.

Nitko nemogaše pojmiti, odkuda njemu toliko novacah, a ponajviše se je čudio njegov prijašni prijatelj i drug nad razkošnim i razsipnim životom, što ga je vodio Alfons.

Poslje kako se je družtveni njihov posao razvrgnuo, prošli su svi bolji kupci malo po malo u ruke (Charlesa) Dragutina. To se nije dogodilo usljed kakovog napora i takmačkoga natjecanja. Baš protivno; Dragutin je navlaš izbjegavao takovu nastojanju.

Ona po Alfonsa tako štetna okolnost vršila se je samo usljed toga, što je sviet uvidio, da je Dragutin u istinu bio duša toga družbenoga posla, a ne, kako se je to prije mislilo, da je Alfons.

Alfons je znao ljude očarati svojim ljubeznim ponašanjem, uglednom osobom i duhovitim govorom. Njegov veseli način i živahna narav nije bila sposobna da samostalno i uspješno tjera kakov posao.

Od svih njegovih znanacah motrio i pratio ga je najviše svuda Dragutin. Ovaj je znao o svakoj njegovoj razsipnosti, o svakom njegovom činu i poslovnom gubitku, te se je samo čudio, kako da može to gospodarstvo njegov prijatelj Alfons tako dugo izdržati.

Njih dvoje su upravo zajedno odrasli. Majke su jim bile sestrične i obe obitelji stanovahu u istoj ulici, što je znamenito u tako velikom gradu, kao što je Paris; oba dječaka polazila su dakle i istu učionu.

Kroz cielo vrieme svoje mladosti bijahu nerazdruživi prijatelji, premda različite naravi. Medjusobni odnošaji tih mladih ljudih postadoše srdačni, kao što se to riedko kod djece nadje. Oni nesmatrahu prijateljstvo, kao obično uvjetom, da jedan od drugoga zahtjeva kakovih sebičnih obzirah, nego dapače, oni se natjecahu u prijaznom susretanju.

Osobito se je Alfons prama svomu prijatelju ponašao velikom obzirnošću bez da je on to sam znao, pa da mu je tko o tom što napomenuo, on bi mu se na takovoj nespretnoj opazki na sav glas nasmijao. Da mu je Dragutin najmiliji prijatelj, to mu se je tako naravno činilo, kao što i to, da je on najljepše plesao, najbolje jašio, najsigurnije pucao i u obće cieli sviet smatrao u najljepšem redu. Alfons bijaše najprokšenije diete sreće; on je postigao svoj cilj i dopreo do svrhe bez kakovog napora. Njegov mu je život tako ugodno pristajao kao i njegovo elegantno odjelo i on se je u družtvu takovom ljubeznošću kretao, da ljudi nisu mogli niti dospjeti do toga, da mu zavide. Bijaše krasan čovjek: tanka i visoka stasa, smedje kose, liepog pogleda i kad se je nasmijao zabielio mu se red krasnih zubah. On znadijaše i sam da je snažan, ali kad ga je sav sviet od malih noguh prokšio, tad je njegova vesela narav primila neki umiljati način obćenja.

On je vanredno cienio svoga prijatelja. Višeputa bi se s njim pošalio i u družtvu drugih malo dražio, nu odma je opazio na Dragutinovom obrazu, kad je svojimi dosjetkami predaleko zabrazdio. Onda bi opet svojom dobrom voljom znao melankoličkoga druga razblažiti, da se je i on od srca nasmijao.

Dragutin je od mlada već preko mjere divio se Alfonzovu značaju. On sam bijaše nizka i neugledna uzrasta, tih i bojazljiv. Sjajne sposobnosti prijateljeve obasjale su i njega i ravnale njegovom sudbinom.

Majka njegova reče često: „To prijateljstvo ove dvojice dječakah je prava sreća za moga ubogoga Dragutina, inače bi ostao uvjek sjetan.“

Dragutin se je uvjek veselio kada bje Alfons odlikovan, jer se je s njim ponosio. On mu je pomagao izradjivati njegove školske zadaće, prišapčivao kod izpita, prosio za njega kod učitelja i tukao se za njega proti drugim djakom. Tako bijaše i na trgovačkoj akademiji. Dragutin je radio i za Alfonsa a ovaj

mu je to opet naplatio svojom neizcrpljivom ljubeznosću i veselom ćudi.

Kad su kasnije oba bili namješteni u jednoj banki, dogodilo se jednog dana, da je principal rekao Dragutinu: „Od prvog svibnja povisiti ću vam plaću.“

„Hvala vam gospodine“ odgovori mu Dragutin „u ime moje i mojega prijatelja.“

„Plaća od Mr. Alfonsa ostaje ona ista kao dosad,“ reče šef i pisaše dalje.

Dragutin nije toga dana nikad zaboravio. Prvi krat se je dogodilo, da je bio više uvažen nego prijatelj mu — — — to je bilo iz obzira na njegovu trgovačku vještinu, naime onu točku, na koju je on kao mladi trgovac najveću važnost polagao . . . pa tomu njegovu načelu je šef kuće, veliki banquier izkazao svoje priznanje . . . . Sta je on u duši tom sgodom ćutio, bijaše mu nešto posve tudjega, škoro kao nekakova nepravda prama njegovu prijatelju. O tom odlikovanju on nije Alfonsu nikad ništa govorio, samo da ga neuvriedi. Nego mu je predložio, da se pobrinu za dva prazna mjesta u banki „Crédit lyonnais.“ Alfons bje odma sporazuman, jerbo je ljubio promjenu, pa mu se je i nova sjajna palača banke na boulevardu bolje dopala nego tmični komptoar u Rue Bergère.

Prvim svibnjem stupiše oba u Crédit lyonnais. Kad su se od svoga prijašnjega gospodara u njegovom bureau-u opraštali, reče stari banquier Dragutinu, iza kako se je bio Alfons već udaljio (Alfons je naime uvjek napried išao kroz vrata): „Sentimentalnost nevriedi ništa za trgovca.“ Od toga dana se je nešto promienilo u Dragutinu. — On je na svom novom mjestu radio ne samo tako marljivo i sdušno kao i prije, nego je razvio toliku kriepost i marljivost da je za kratko vrieme pozornost njegovih gospodarah na se povukao.

Doskora se je obielodanilo, da je on u poslovnoj vještini daleko nadkrilio svoga prijatelja. Nu ipak je svakom sgodom odlikovanja ili priznanja ćutio neku borbu u sebi, kao da ga savjest peče, što je više zavriedio od svoga druga. Jednoč mu reče Alfons svojim prostodušnim načinom.

„Ti si ipak vrstno momče, moj Dragane! Ti avanciraš i ostavljaš za sebom mlade i stare, o sebi neću da govorim; ja se upravo ponosim s tobom!“

Dragutin se zacrveni. Bijaše u misli, da se Alfons ćuti uvriedjenim, što je za njim zaostao, ali evo mu prijatelj očituje ne samo njegovu vrlinu, nego da se ponosom raduje njegovoj prednosti. Sve po malo se je umirio i njegove marljive i točne radnje priznavahu se sve većma. . . .

Ali, ako je on bio izvrstniji, kako je to, da je bio u ostalom slabo uvažen, dočim je bio Alfons ljubimac svijuh? Njegovo poslovno povišivanje i drugi dokazi priznanja, što si je neumornom radnjom izvojštio, sve mu se je to nekako suhoparno očitovalo, dočim su svi ljudi, počam od ravnatelja zavoda do poslužnika prijaznijim pozdravom susretali Alfonsa.

U raznih komtoarih i odjelih banke bilo je spletakah da predobiju Mr. Alfonsa k sebi, jerbo je njegova krasna osobnost i vesela ćud bila uvjek praćena nekom riedkom i pikantnom ljubeznosti. Dragutin je nasuprot višeputa opazio da ga njegovi drugovi smatraju suhoparnim čovjekom, koj nije za ništa drugo, nego samo za posao i sam za sebe. Pa ipak je bio i on čuvstven i dobra srca, kakovih malo ima, samo što mu je falio onaj dar, da se ljubeznije izrazi. Dragutin spadao je medju one nizke Franceze, kojima brada počimlje rasti odma niže očijuh. Lice mu bijaše žutkasto i lasi oštri.

Kad mu je bilo srce puno radosti i dobre volje pak bi se nasmijao, činilo mu se je kao da se ljudi od njega plaho odkreću. Jedini koj ga je skroz poznao i komu nebje zazorno njegovo grdo lice. bijaše Alfons, svi ostali ga nerazumješe. Usljed toga je postao nepovjerljiv i sve više se otudjivao i živio sam za sebe.

Sve više se i u njemu probudjivalo razmišljanje: Zašto je meni nemoguće postići ono za čim čeznem: prijazno i srdačno obćenje, onakovo susretanje, koje bi odgovaralo onoj toplini ćuvstva, što je u mojih grudih? Zašto se sve ljubezno smije Alfonsu, dočim se ja moram zadovoljiti sa ukočenim pozdravom i mrzlimi lici?

Alfons bijaše uvjek dobro razpoložen, zadovoljan i blažen u svemu svomu djelovanju

Njemu su povjerili najlaglji posao banke, naime s ljudmi da obći, koju službu je on polag svoga talenta i živahnosti izvrstno izpunjivao.

Njegov prijateljski krug bje velik. Svaki se je dičio s njegovim poznanstvom isto tako mužkarci kao i liepi spol. Dragutin je izprva sprovadjao svoga prijatelja u sva družtva, gdje su Alfonsu bila vrata otvorena, dok nije opazio, da ga pozivahu samo poradi druga i tad se je čedno natrag potegnuo.

Sada je Dragutin ponudio Alfonsu, da si oba samostalni posao u družtvu otvore, na što Alfons odgovori:

„Ti si mi u istinu dobar prijatelj, kad me želiš za druga. Tebi bi vrlo lahko bilo, da si nadješ izvrstniju silu."

Dragutin je računao, da će promienjeni odnošaji i užja zajednička radnja Alfonsa odvratiti od krugovah njemu zazornih i bliže ga k poslu privezati. U njemu bijaše strah, da bi inače mogao izgubiti svoga prijatelja.

On sam nije pravo znao: da li je to ljubomornost proti svim ljudem, koji su se jagmili za Alfonsovo prijateljstvo, ili je zavidio svomu prijatelju radi osobite sreće, koja mu se je u svakom družtvu smijala. . . .

Oni su velikom obzirnošću i eneržijom uredili svoj posao i doskora postigli liep i sretan uspjeh. U obće se je smatralo da jedan drugoga svojimi osobitimi naravnimi dari sretno nadopunjuje. Dragutin je predstavljao onaj čestiti elemenat, u koga je svatko pouzdanjem gledao, dočim je snažni i elegantni Alfons podieljivao mladoj tvrdki neki sjaj, koj je mnogo vriedio. Svatko, došav u pisarnu bje odma upozoren na uglednu osobu Alfonsovu i to se je samo po sebi razumjelo, da se je svatko odmah na njega obraćao. Dragutin je sjedio kod svoje pisarije i marljivo radio, dočim je Alfons imao zadaću s ljudmi obćiti. Kad bi ga ovaj što pitao, tad bi on odgovorio u kratko i na tiho, bez da se je ogledao. S toga su mnogi mislili, da je Dragutin samo odličan pomočnik a Alfons nasuprot pravi gospodar kuće. Nijedan od njih nije mislio na ženitbu nego su živili po parižkom načinu. Alfons se je ćutio u svom najmilijem življu kad je došao u družtvo gospojah.

Tu je on odkrio svu svoju ljubeznost. Kad se je on kod Soupe-a natrag nagnuo, i pružio podvorniku šampanjsku čašu, da mu ju natoči, tad bje divan i očarajući.

Njegovi mekani rudasti lasi bijahu nehajno uredjeni, kao da mu jih je koja koketna gospojinska ruka brižno zamrsila. Ali i jesu već mnogi nježni bieli prsti tu kosu poremetili, budući da sposobnosti Alfonsove bijahu prikladne pomutiti ženske glave, ali ujedno i zadobiti od njih oproštenje, ako je kojoj što sakrivio.

Kad su oba prijatelja polazili večerna družtva, tad nije Alfons nikad pazio na svoga prijatelja. On nije vodio računa o svojih ljubovnih sgodah a još manje o onih Dragutina. Često se je dogodilo, da je koja ljepotica više naklonosti pokazala prama Alfonsu, na koju bje on prije svoje oko bacio. Dragutin se je već bio navikao na to, da je njegov prijatelj imao svuda prednost, ali ipak ima stvarih, na koje se mužkarci veoma težko priuče. On je riedko dolazio u Alfonsova družtva i dugo je trebalo dok ga je vino i obćenito veselje ugrijalo. Ali — kad mu je šampanjac udario u glavu i krasne ženske oči zablistale, tad je on bio najrazuzdaniji. Pjevao je svojim tvrdim glasom, smijao se i plesao, da su mu crni lasi pali prieko čela i sve gospoje od njega bježale.

* * *

Kada straža u obsadnoj tvrdjavi hoda gore dole, tad čuje višekrat u tišini noći čudnovate glase, kao da se nešto izpod noguh giblje. To je neprijatelj, koj podkapa zidine, pa će možebiti ovu noć ili buduće noći lagum zapaliti i velik dio u zrak dignuti, kuda će vojska u grad nahrupiti.

Da je Dragutin pozorno stražio i pazio sam na sebe, bio bi ćutio čudnovato ganuće u svojih grudih, ali se njemu nije dalo slušati. On je samo iz daleka slutio da nešto mora puknuti. — — — I jednog dana je zbilja puklo. (Dalje sliedi).

Feuilleton.

Prevejana prevara dogodila se je koncem prosinca u Cincinatu. Jednog jutra dopelja se jedna veoma elegantna gospoja u neki zavod za umobolne i zahtjeva da govori sa superintendentom. U njegovoj sobi očitova se, da želi kod njega smjestiti jednog pacienta. „Taj bolestnik je moj sin; on je pomaman za diamanti; on mi ukrade sve moje dragociene urese da jih proda.“ Ravnatelj zavoda priobči joj sve uvjete i gospoja pristade na sve, te položi pristojbu unapried za dvie nedjelje.

„Ja ću danas po podne moga sina dovesti i dok ga vi samo jedan sat pridržite, taj čas ću vam i sve potrebite izprave od liečnika pribaviti.“ Nakon toga odveze se ona k jednomu draguljaru, gdje se predstavi kao supruga jednoga bogatoga trgovca, koj je nedavno preselio se u Cincinati, te izjavi želju, da si izabere za svoju kćer, koja će se za dvie nedjelje udati — nekoliko svatbenih uresah. Na to si pogleda više dragocienih predmetah u vriednosti prieko četiri tisuće dolarah, i zamoli gospodara, da pošalje s tim zamotom kojega od svojih mladih ljudih, da se s njom u kočiji odpelja i da pokaže njezinomu suprugu, što mu se bude bolje svidjelo. Ona da ide upravo kući i što se izbere, to će se njegovu momku odma gotovim izplatiti.

Draguljar bijaše s tim posve porazuman. Gospoja i mladi pomoćnik sjednu u kočiju i putem reče ona njemu, da želi još prije te stvari jednomu znancu pokazati, te ustavi kola pred onim zavodom za umobolne. Oba bjehu upeljani u salon superintendenta, gdje je ona zamolila svoga pratioca da svoj paket otvori i da pokaže sadržaj. Bez kakove sumnje stane on otvarati svoj zamot, kad na jednoč gospoja pristupi do ravnatelja s riečmi. „Ovo vam je taj mladi čovjek, o kom sam vam govorila, molim vas, da se čuvate, jer će odma opet pobjesniti,“ pograbi zamot i otidje kroz vrata. Mladi pomoćnik htjede za njom, nu ravnatelj u misli da ima s ludjakom posla, ustavi kričućeg ubogog momka i dade ga svezati. Medjutim se je gospa s fijakerom i sa plienom odvezla. —

Opet se vidjeli. U Jeffersonu zatvoriše čovjeka radi prosjačenja i skitanja, po prilici trideset godinah starog. Redarstveni sudac motrio je oštro toga nevoljnoga u prnjah zaogrnuta potepuha, našto ovaj prigne glavu i suze ga obliše. Sudac upita nesretnika, zašto da se tako ponaša. „Jerbo“ reće „stojim pred svojim otcem.“ Prije mnogo godinah je tomu staromu činovniku nevaljani sin pobjegao, koga je evo sada upoznao u toj bitangi.

— Gospodin pl. X. bogat muž obučen je uvjek kao gizdelin po najnovijem ukusu — samo mu je šešir bio već izlizan. Njegovi prijatelji su ga radi toga dosta puta dražili, što je on strpljivo slušao; nu na jednoć mu je to dosadilo pa jim odgovori. Vi mi se rugate radi moga staroga šešira i mislite da ga nosim od same škrtosti tako dugo — ali se vi varate; znajte da mi se je moja supruga očitovala već prije pol godine, da neće s menom nikud izaći, dok si nekupim novi šešir . . . Jeste razumili? — Razumiše ga svi.

— Neki starac, ćuteć se vrlo bolestnim, dozove svoju, jošte mladu ženu, te joj reče: — Moja draga, ti vidiš da te ostaviti moram, da će moj sat skoro kucnuti; ako mi to olakšati hoćeš, moraš mi još jednu milost izkazati. Ti si jošte mlada, te ćeš se bez dvojbe opet udati, osvedočen o tom, htio sam te umoliti, da podnipošto neuzmeš gospodina Ljudevita, jer na njega sam uvjek ljubomoran bio, stoga ću u zdvojnosti preminuti, ako mi neobečaš, da njega nikad uzeti nećeš.

Žena mu odvrati: — Draga dušo, to te za Boga neka neprieči mirno umrieti; da bi sve htjela njegovom postati, to nebi mogla, jer sam se već drugomu obečala.

— Neki prosjak, da čim više milosrdje prolazečih probudi, učini se niemim. Jedan mladi čovjek, koj je tog nevaljanca poznao, upita ga, posizuć u džep, sasvim dobrostivo: — Je si li već dugo vremena niem? — Od mog djetinstva — odvrati ovaj.

Yankee Humour. U Pensilvaniji se prije božića ustrielio jedan čovjek s uzroka, što ga je napisao na jednom tabaku, koga su našli u lievoj čižmi i gdje veli: „Oženio sam se za jednu udovicu, koja imaše odraslu kćerku. Moj otac nas je mnogo puta pohadjao i — zaljubio se u moju pastorku i oženio se. Usljed toga je postao moj otac mojim zetom, a moja kći mojom majkom, pošto je bila supruga moga otca. Za kratko mi se rodi sin, koj je sad bio šurjak moga otca i moj stric, budući da je bio brat moje punice i pastorke. Supruga moga otca, to jest moja kći, rodila je sina, koj je bio moj naravni brat i ujedno moj unuk, jer je bio sin moje kćeri. Moja supruga bijaše dakle moja baba, pošto bje mati moje majke ili mačuhe. Tako sam ja bio suprug moje žene i ujedno njezin unuk: i budući da je suprug babe jedne osobe naravni djed — tad sam ja nesretnik bio sam svoj djed.“

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

IX.

Nekoliko danah kasnije prošetao se je Ivo kroz glasoviti berlinski zvierinjak. U naravi vladaše ona divna proljetna poezija, koju osobito jutrom ćutimo sa blagonosnim dahom. Bijaše dosta rano i u to doba malo svieta u tom krasnom perivoju sa romantičnimi jezerci i prijaznimi gajevi. Zamišljen u nove glasbene osnove i napjeve nije se mnogo obazirao na vijugaste puteve i cvietne hrpe te tako dodje do mramornog spomenika kraljice Luize, gdje se na jednu klupu sjedne da se odmori. Njegove misli dodjoše opet na onu večer, koja mu je toliku iznenadnu radost i ohrabrenje probudila. Od gospoje, gdje je na stanu bio, saznao je odnošaje njegovih susjedah. Vlastnik onog zaselka bijaše nekad veliki tvorničar, te se je poslje smrti gospoje i jedinoga sina povukao od posla, da u miru proživi; da je veleimučan reče i da se zove Prinkoš. Njegova neudata sestra da vodi gospodarstvo, a kćerka mu, da je radi njezine krasote i darovitosti kao i silnog bogatstva u družtvenih kruzih mnogo slavljena i pažena. Njihova kuća da je središte umjetnikah i učenjakah a gospodin Prinkoš, da je ovdje osobito tim poznat, što mlade, darovite umjetnike, naročito slikare, koji oskudno živu, znatno podupire. To sve je isto tako Ivo čuo i sa druge strane.

Sada mu se opet predoči dražestna slika djevojke, koja ga je igrom njegove pjesme i priznajućimi riečmi toli usrećila i očarala. . .

„Gospodine grofe!“ zazove ga iznenada jedan mladi i velesnažni čovjek, dugom kosom i liepom bradom.

„Ah, gospodin Strelec! — koli ugodna uspomena na Beč!“ povikne Ivo skočiv da pruži ruku mladom prijatelju.

„Došao sam na nekoliko danah ovamo da se po Berlinu razgledam, u mom rodnom gradu, kamo sam naumio da se u jeseni preselim, a k tomu imam i nekoje poslove obaviti.“

„Meni je taj slučajni sastanak vele ugodan.“

Ivo ga pozove, da se k njemu sjedne i tu počme mladi slikar pripovjedati, da je njegovo došašće poglavito u svrhu, da posjeti svoga dobročinitelja, koga još i nepozna. Na toplu preporuku treće osobe da ga je isti

kroz mnogo godinah znatnom svotom podupirao, kojom je mogao na trnovitoj stazi umjetničkoj napredovati. Sada da je u položaju, da mu više podpore nije treba, te želi uz najiskreniju zahvalnost svomu pokrovitelju to izjaviti.

„Kako je ime vašemu zaštitniku?"

„Prinkoš" odgovori Strelec.

„Villa Prinkoševa je u susjedstvu moga stana i to me veseli, da ću vam moći biti provodićem. Ja sam takodjer zaželio u tu kuću doći, pošto mi se sa svih stranah opisuje vrlo pristojnom i gostoljubivom. Ja namjeravam gospodina Prinkoša ovih danah posjetiti."

Oba gospodina krenuše zatim do Prinkoševa zaselka i tu se oprostiše, budući da je Strelec još iste večeri morao odputovati.

X.

Gospodin Prinkoš bijaše u svojoj sobi kod pisaćega stola i sestra mu kod njega. Vjećahu o pozivih za buduću posljednu zabavnu večer ove sezone, kod kojih su od jeseni do proljeća već kroz više godinah sastajali se zastupnici umjetnostih i znanostih kao i mnogi kućni prijatelji. Sat je upravo odbio ure.

„Već jedanajst satih!" reče gospodična Matilda dočim je odložila svoje ručno djelo i ustala. „U ovo doba ti se je najavio slikar Strelec?"

„Da, radujem se posjetu mladoga umjetnika" odgovori Prinkoš, „i znatiželjan sam da ga lično upoznam. Nijedan od svijuh, što jih podupirem nije mi toliko radosti prouzročio kao ovaj mladić. Neumornim trudom i sretnim naravnim darom stekao si je već slavno ime u Beču."

„Koliko može on sada star biti?"

„Rodjen je istoga ljeta kao što i moj pokojni Oskar."

„Tek dvadeset i šest godinah?"

„Mali je to broj za mjeru starosti, ali golem za premučnu bol," odvrati joj Prinkoš uzdahom, dočim je tresuću se ruku pritisnuo na čelo, kao da ga je zabolila glava. Sestra mu se približi ljubezno ga tješeć:

„Odbaci, Gjuro, tu staru tugu, koja te tolika ljeta već progoni. Smrt nam je napokon svima sudbinom i tomu se neda izbjeći. S toga trpi mirnije tu pečal srca za pokojnimi. Jošte imaš tvoju Elzu."

Ah, sestra nije slutila kakova muka, kakove grozne rane mrcvariše srce bratovo kao hude paklenice već od dvadeset i šest godinah. Ona je takove sjetne uspomene vazda smatrala tugom za gubitkom krasne i ljubljene žene i sina jedinoga. Svemogući bože! Bol radi smrti njegovih milih bijaše melem napram groznoj muki, koja mu je srce grizla. Sestra se udalji i sluga unidje da prijavi slikara Strelca.

Jedva su se za njim vrata zatvorila — al on stane uplašen kod pogleda čudnovatog prizora. Prinkoš, malo da se nesruši od prepasti i na pol ugašenim krikom prihvati se za visoki naslon stolca, da se podupre i uzdrži, zatim stajaše nepomično upiruć plaho i ukočeno oči na posjetnika kao da vidi sablast. Lice mu probliedi kao smrt i tielo mu se okameni. Taj strašan pogled neće Strelec nikad zaboraviti.

Na jednoč se oporavi Prinkoš i posegne rukom prieko čela i očijuh da se osviesti, kao da želi neki strahoviti san izbrisati iz pameti i mladi slikar je opazio kako je ovaj svu kriepost napeo, da se ohrabri.

Prinkoš još uvjek držeć se stolca pruži mladom čovjeku ruku i reče muklim glasom, u kom se je još sav strah kazao:

„Da ste mi dobro došli! oprostite mi takov doček, ali, moje zdravlje je veoma poremećeno."

Strelec prihvati pruženu mu ruku, stisne ju srdačno i moli Prinkoša, da se čuva i da se sjedne. Strelec mu iskrenimi riečmi izrazi svoju duboku zahvalnost na toliko mu izkazanom dobročinstvu i očitova svoje oduševlenje za umjetnost i zadovoljstvo svojim stališem.

Prinkoša je ugodno dirala zahvalnost mladoga umjetnika i njegovi nazori, ali kad se je Strelec očitovao, da namjerava koncem godine nastaniti se u Berlinu, tad ga je čudnovito opet pograbio strah i nemir, te nije

niti jednom rieči napomenuo, da se tomu raduje.

Zabunjen prešao je Strelec na drugi razgovor i pripovjedao o grofu Dulcinjskomu, koga iz Beča poznava, te ga ovdje upravo sreo. On da si želi Prinkoševu kuću posjetiti i da će se doskoro javiti, preporuči ga najtoplije kao ozbiljnoga muža od visokoga naobraženja.

Poslje odlazka Strelčeva, stajaše Prinkoš dulje vremena nepomično i kao da užasom gleda u grozan ponor.

„Sveti bože“ govoraše poluglasno, „smiluj mi se i odkloni od mene nove biede, ne radi mene, nego radi moje čiste i nedužne Elze. Njezina budućnost i sudbina zavisi u čuvanju moje tajne. Neodkri ju, svemogući, da mi sreća moje jedinice kćeri neutone. Uzdrži me kod zdrave pameti da mi slabina duha nebude izdajicom.“ . . .

Slabo kucanje na vratih probudi molećega, na što se oporavi i Elza stupi u sobu.

„Želila sam da te vidim“ reče veselo, „i da te pitam, kako ti se je dopao tvoj štićenik?“

Prinkoš i neslušaše što mu kćerka besjedi, nego ju prigrli i poljubi u čelo. Elzi nije izbjegao otčev nevoljni i bolni izraz lica i gledajuć mu u oči reče zabrinuto.

„Ti opet trpiš mnogo.“

„Sladko diete moje. Moja tuga se obvila oko moga srca i tu leži moja krivnja.“

„U velikoj ljubavi i vjernosti, u neizbrisivoj žalosti za izgubljenim najmilijim, neima krivnje, nego je to riedka kriepost. Duh pokojne majke će ti naknaditi tu vjernost.“

Kod tih riečih postade lice Prinkoševo još bliedje, on se sjedne da sakrije svoju uzbunjenost pred kćerjom.

Elza ga primi za ruku i reče umiljato.

„Pustimo našu osnovanu večernu zabavu, je li otče? Ja znam, da ti pozivlješ ta družtva samo meni za ljubav. Ali ovako, kod tvoje turobnosti nebi me nikakova soarea veselila, dapače bi mi neugodna bila. Moja najveća radost je, da tebi tvoje dane razblažim i koliko mogu razgonim tvoju tugu.“

„Hvala ti, diete drago, za tvoju nježnu brigu, ali meni godi družtvenost, jer me odvraća od težkih mislih.“

Elza si to tumačila, da otac nju vara i neće da prizna, da su sve družtvene zabave samo radi nje. I pravo je imala, jer koj u srcu nosi težku pečal, kao što ovaj nesretni muž, taj voli bježati ljude, te ako ipak ide medju sviet, tad čini tu žrtvu iz osobitih razlogah, a ovdje je Prinkoš to činio svojoj kćeri za ljubav.

„Ti si jedina jošte, koja me veže sa životom.“

Ona ga poljubi u ruku i milo mu pogleda u lice, koje se je razvedrilo, kao da najednoč vidi sunčani divni predjel.

XI.

Grof Ivo naumio si je svoj družtveni život urediti u Berlinu kao nedavno u Beću, naime da svoje obćenje u kruzih svoga visokoga stališa sveže sa onim od prvih umjetnikah. U prvih bijaše već od prije usljed svoje vojničke časti i roda domaći tim više, što su tetkine mu dvorane bile jedno od najsjajnijih središtah plemstva, a kod drugih želio se je upeljati posjetom najodličnijih zastupnikah umjetnosti i književnosti. U tom pogledu je uzô na oko ponajprije kuću Prinkoševu, gdje je bilo sastanište umne aristokracije berlinske, a uz to ga je nukalo i to, da se sa onimi trimi osobami — naročito liepom Elzom — osobno upozna, kojim ima zahvaliti toli ohrabrujuću uspomenu sliku i veliku radost.

Dva dana kasnije njegovog sastanka sa slikarom Strelcem dodje on u kuću Prinkoša u posjet i nadje njega sa Elzom i tetom u istoj sobi, s kojom se je neku večer upoznao. Ubavješteni već po Strelcu primiše ga najprijaznije. Prinkoša je vrlo zanimalo čuti o grofovih študijah i njegovih dosadanjih radnjah i to onim dobrohotnim sučuvstvom, koje je obično u plemenitih naravih, te se je izrazio, kako će mu drago biti da ga upozna sa najizvrstnijimi umjetnici i učenjaci, koji bi mu mogli koristni biti kod postignuća njegovog cilja.

*

Gospodična Matilda učestvovaše živahno kod razgovora, te je u njoj Ivo upoznao ljubeznu i duhovitu gospodju. Elza nije se miješala u zabavu nego je dalje radila na svojem vezenju, nu ipak pozorno pratila razgovor.

„Da ste vi za umjetno djelovanje, skopčano sa tolikimi trnovitimi nepogodami žrtvovali tako sjajni položaj i budućnost u vojsci, gospodine grofe, to je svakoga priznanja dostojno, dapače mora se tomu koraku diviti. Ali ta zamjena, grofe, priliči žestokoj borbi sa predsudami i zahtjeva veliku hrabrost."

„Da, hrabrost vjere u vlastito osvjedočenje. Za sretan uspjeh treba čvrste volje i bezobzirne postojanosti."

Grof Ivo nije bio od one vrsti ljudih, koji rado o sebi ili u obće mnogo govore, ali kao što je znao biti sarkastičan naproti nesimpatičnim osobam, tako mu se je otvorila njegova šutljivost pred osobami, koje ga iskreno zanimaše. Njegova duša se je posljednih danah mnogo bavila s onim večernim prizorom u ovoj sobi, da mu se ovi ljudi nisu činili stranskimi a njihova sućut umnožala je to ugodno čuvstvo. I tako je grof Ivo sada odprto govorio o tom, kako da ga je radostno iznenadila i osokolila krasna igra Elzina, kako je znatiželjno došao na triem i sakriven za mramornim stupom gledao u sobu, da sazna od koga mu toliko odlikovanje njegove pjesme.

Očitovanje Ivino o umjetnosti i njegovo nastojanje za savršenost dopustiše joj pogled u dušu toga stranca, koga je tim upoznala kao ponosna i veleumna čovjeka.

Kod odlazka uvjeravaše ga Prinkoš najsrdačnije, da će njemu i njegovim biti osobito drago, ako ga bude mogao više putah u svojoj kući vidjeti, te ga pozove na družtvenu večer, koju su naumili doskoro dati.

XII.

Nekoliko danah kasnije bijaše soarea u Villi kod Prinkoša. Budući da je imala to biti posljedna ove sezone, došlo je mnogo gostijuh, te su falili samo oni, koji su već bili ostavili Berlin da prieko ljeta živu izvan gradskih zidinah.

Svi su poželjeli, da svojim prisustvom izraze gostoljubivoj kući svoju zahvalnost za toliko ugodno proživljenih satovah. Najglasovitija imena umjetnikah u glasbi, književnosti i liepih znanostih, što jih taj veliki grad posjeduje, bijahu ovdje sakupljena kao i mnoge dražestne i duhovite gospodje. Svi se ovdje ćutiše kao dobri znanci i s toga bje tu srdačni i veseli način obćenja.

Grof Ivo se je tuj upoznao najznamenitijimi osobnostmi umne radnje i divio se u duši odličnomu običaju, kako da je Prinkoš kao gospodar kuće izvršivao dužnosti prama gostim, dočim je gospodična Matilda bila na mjestu kao ljubezna domaćica. Kći od kuće bijaše neprestano okružena od mladih i starih, koji su se svi klanjali ljepoti djevoike, koja je neopisivom ljubeznosti, tjelesnom plastikom i ukusnom toaletom kao živa harmonija divne glasbe očarala srce grofa Ive.

Osobiti užitak kod Prinkoševih soareah bijahu glasbene produkcije, ne samo od diletantah nego i od prvih umjetnikah berlinske opere. Prinkoš je družtvu već govorio o umjetničkom nastojanju grofa Dulcinjskoga, usljed česa bje zamoljen, da koju od svojih skladbah zaigra, što mu bje poslje takovih vještakah i djelah največih meštrah nješto mučno, da svoje bezimene napjeve predaje, nu on je mrzio svako oklievanje i sjeo k glasoviru.

Najprije igrao je pjesmu: „Vjerujem u tebe" zatim više svojih skladbah, što je burnim povladjivanjem primljeno i na molbu Prinkoševu još i nekoje napjeve iz opere „Franceska da Rimini."

Blažen od tolikog odlikovanja započme ouverturom i doskoro utone u oduševljenoj igri i sva ljubav za glasbu probudi se tolikom vatrom, da se je zaboravio i sve one najkrasnije točke opere redom kao iz dubljine srca predavao. Cielo družtvo slušaše ga tiho i u bližnjih sobah prestade žamor. Sve je obratilo pozornost igraču i ćutilo da ovdje govori genius glasbe iz njegove duše.

(Nastavak sliedi).

Dva prijatelja.

Noveleta
od
Alexandra Kielanda.

(Dalje).

Bijaše to, kada su poslovne ure već minule. Osoblje od komtoara se je već razišlo i samo su još oba principala ostali kod svojih pisaćih stolovah.

Dragutin se je žurio s jednim pismom, koga je želio još prije odlazka da svrši, a Alfons si je medjutim obukao rukavice i skapčao. Zatim si je šešir izgladio i hodao po sobi te svaki čas bacio pogled na Dragutinovo pismo, neće li skoro gotov biti. Oni su običavali danomice prije objeda po jedan sat navratiti se u koju kavanu na velikom boulevardu i Alfons si je već želio da ide čitati novine.

„Hoćeš li skoro biti gotov s tvojim pismom?“ pitaše ga nešto zlovoljno.

Dragutin mučaše nekoliko trenutakah. Onda skoči sa stolca, da ga je u žestini prehitio i reče veoma razdraženo:

„Zar si ti možebiti utvaraš, da bi ti to bolje napravio? Ili neznaš tko da je ovdje za pravo radina sila u cielom poslu?“

I sada mu se razveže jezik, da je razuzdanom strasti govorio tako na harmak, kako se to francezkim jezikom osobito može. Poput mutne rieke tekle su gorke rieči, predbacivanja, potvore i cielim tečajem zvučilo je kao potišteno jecanje. Stisnutimi pestnicami i poremećenom kosom hodajuć po sobi, naličio je Dragutin malomu jazavčaru psu, koj laje na ugladjenog talijanskog hrta. Napokon pograbi svoj šešir i odbrza iz komtoara.

Alfons ga začudjenim očima bielo gledaše. Kad je on otišao i sve u sobi tiho postalo, činjaše mu se kao da još zrak odjekuje onimi oštrimi izrazi. Dočim je nepomično stajao kraj stola, dolaziše mu na pamet sve rieč po rieč: Da li on nezna, tko je prava radina sila? . . Dakako! . . Ta on nije toga nikad tajio, da ga Dragutin nadkriljuje. On da neka nemisli, da će svojim gladkim licem sve na sebe potegnuti. — Alfons se nije ćutio da je svomu prijatelju igdje bio na putu. Ili ga je možebiti u istinu zanimala ona mala španjolska plesačica? Ah, da je Alfons to iz daleka mogao slutiti, on ju nebi bio niti pogledao. Ali to nebi ipak mogao biti razlog tako se razljutiti, pošto je u Parizu ljepoticah u izobilju. Pa napokon: „Sutra ću ja prekinuti to družbovanje.“ Alfons nije to sve mogao da pravo pojmi. Izadje iz pisarne i tumara turobno zamišljen kroz ulice, dok se namjeri na jednoga prijatelja. Tim se osviesti i prodje na druge misli, nu ipak mu je cio dan kad je sam bio, nešto pritiskalo dušu i čudno mu bijaše oko srca, kao da nešto neugodna vreba oko njega, što do će ga sad zgrabiti.

Kad je na večer kući došao, nadje jedno pismo od Dragutina, otvori ga znatiželjno naglo. Ali mjesto izpričanja, kako je on to očekivao, čita u veoma mrzlom slogu poziv:

„Mr. Alfons neka dodje sutra ranije u komtoar, da se dogovorena dielitba tvrdke uzmogne čim brže izvršiti.“

Tek sada je Alfonsu puklo medju očima, da je onaj prizor u pisarni bio nešto više, nego samo mimogredni izliev žestine, ali pokraj svega toga mu to sve bijaše zagonetka. I čim je više o tom razmišljao, tim mu se je više postupanje Dragutinovo svidjalo nepravednim. On nije svomu prijatelju bio nikad zloban, pa ga i sad nije mrzio. Ali budući da su mu sve uvriede, kojimi ga je Dragutin obsipao, opet na novo na um došle — otvrdilo je i njegovo dobroćudno srce i drugo jutro sjedne se sa hladnim: „Dobro jutro“ šuteć na svoje mjesto.

Premda je cieli sat ranije došao u komtoar nego obično, našao je ipak Dragutina već revnog kod djela. Oba sjediše tiho, svaki na

svojoj strani pisaćeg stola, i radiše marljivo do dvanajste ure — kada su običavali ići zajedno na zajutrak. Ovaj sat bijaše obadvima uvjek najmilije doba. Većim dielom dali su se u svom komtoaru podvoriti i u onom času, kad jim je stara Madame javila, da je dejeuner gotov, skočiše oba, makar da su pismo ili račun uz to prekinuli. Kod toga ugodnoga blagovanja znao bi Alfons uvjek nešto pikantnoga pripovjedati, čemu se je Dragutin od srca nasmijao — bijahu mu to najsretniji časovi.

Kad jim je danas stara gospoja prijazno javila: „Moja gospodo, zajutrak je pripravljen" ostadoše oba kao prikovani na svojih stolcih.

Gospoji se to čudno činjaše i ona opetova te rieči, nu nijedan se negiblje. Al na koncu ćutio je Alfons da je dosta gladan, ustane, i natoči si čašu vina i počme jesti svoj kotlet.

Kako je on tu stajao žvaćuć i s čašom u ruci u tom prijaznom komtoaru, gdje su njih dvojica toliko ugodnih satovah zajedno proživili pa sad razmišljao, da to sve ima sada prestati radi kakovih mušicah, radi objestnog trenutka, tad mu se taj sav položaj činio tako nenaravan, da je skoro udario u grohotan smieh.

„Čuješ, Dragutine!" reče na pol ozbiljno i na pol šaljivim glasom. „Čuješ, ipak je to malo čudnovato obznaniti: Iza prijateljskog sporazumka rastavila se je današnjim danom tvrdka . . ."

„Ja mislim," prekine mu rieč Dragutin mirno, „da reknemo: iza zajedničkog dogovora."

Sada je Alfonsa minula volja za smjeh. On položi čašu na stol i kotlet mu se ogorči u ustijuh. On je sada uvidio, da je prijateljstvo medju njima zamrlo; na koj način i zašto, to mu nebje jasno, nu činilo mu se je da je Dragutin proti njemu nepravedan, te postade sada još ukočeniji i hladniji nego mu bijaše drug. — —

Radiše još dalje, dok bje račun svršen i posao razdieljen; tada se rastadoše.

* * *

Minulo je prilično dugo vremena.

Obadva prijatelja tjerahu svoje poslove svaki na svoju ruku u tom gorostasnom Parizu. Sretoše se često na burzi, ali nepazariše med sobom. Dragutin nepoduzimaše nikad ništa proti Alfonsu. On nehtjede u ničem da mu škodi; njegova želja bijaše, da Alfons sam svojom radnjom propadne. I činilo se je zbilja kano da Alfons nastoji da izpuni želju svoga nekadašnjega prijatelja. On je doduše kad kada i dobre poslove pravio, ali doskoro je zaboravio na onu čestitu radnju, što ju je kod Dragutina bio navikao. Počeo je svoju pisarnu zanemarivati i tim je izgubio više dobrih kontah. On je vazda nagibao na veleudobni i luxuriozni način življenja i samo zajednica sa trieznim i strogim prijateljem Dragutinom držala je na uzdi njegove razkošne pohote. Ali sada je po volji lahkoumnije mogao živjeti i svoja poznanstva razširiti, te je bio više nego ikada elegantni obće obljubljeni „Monsieur Alphonse."

Dragutin je nasuprot pazljivim okom motrio rastenje Alfonsovih sve zamašnijih dugovah. Pošto su jednaki posao vodili, to je on prilično mogao prosuditi njegove dohodke, a još laglje njegove ogromne izdatke, usljed česa mu nije bilo težko saznati, da je Alfons na više mjestih znatne zajmove ugovorio. Dragutin se je upustio u nekoja poznanstva, s kojimi prije nebi bio obćio, lih s toga, da kroz njih vidi dragocieno kućanstvo, hrdjavo gospodarstvo i razsipnost Alfonsovu.

On je pohadjao iste kavane i restauracije kamo je dolazio i Alfons, nu u drugo doba, On si je pridržao i istoga krojača, kod koga su se prije oba zajedno služili, jerbo se je taj govorljivi čovjek neprestano tužio, da „Monsieur Alphonse" neplaća svoje račune.

Dragutin je već bio pomislio, kako bi to lahko bilo, jedan dio Alfonsovih dugovah pokupiti i kojemu lihvaru odstupiti. Ali bi se veoma krivo činilo Dragutinu, kad bi se o njem mislilo, da bi on to kadar bio sam izvesti. To je bila samo tako mimogredna pomisao o Alfonsovih obvezanostih.

Nestrpljivo očekivaše on onaj trenutak kad jednom budu svi ljudi spoznali, koji ga prije

nisu niti opazili, kako u istinu malo vriedi ona blistavost obožavanja Alfonsa. Njegova bje želja, da ga vidi ponižena, od njegovih prijateljah zapuštena, nevoljna i siromašna, pa onda da — — —

Dalje nehtjede tu misao goniti, jerbo kod te točke probudiše se u njegovih grudih čuvstva, kojih nije voljan bio priznati.

Volja mu bijaše, da zamrzi na nekadašnjega svoga prijatelja radi svega zapostavljenja i mrzlosti što je uz njega pretrpio; i svaki put kad mu je blaga misao došla da uzme u zaštitu Alfonsa tad mu padne na um opazka staroga bankira: „Sentimentalnost nevriedi za trgovca ništa."

Jednog dana posjeti Dragutin svoga krojača; trebalo mu je baš u to vrieme više odjeće, nego bje upravo strogo uzeto nuždno. Živahni taj obrtnik donese mu odma komad sukna:

„Vidite, ovo vam je baš prekrasna vunena tkanina. Monsieur Alphonse si je dao od ovog komada čitavo odjelo napraviti — a Monsieur Alphonse je za cielo gospodin, koj se razumije fino obući.

„Ja sam mislio" odvrati mu Dragutin nešto iznenadjen, „da Monsieur Alphonse nije upravo jedna od najmilijih vaših mušterijah."

„O, dragi bože!" odvrati umjetnik krojač, „vi sudite po tom, što sam vam koj put pripovjedao, da mi je Monsieur Alphonse nekoliko tisućah franakah dužan? To je od mene bilo malo nespretno da sam to išao napominjati. Monsieur Alphonse nije samo meni izplatio tu malenkost, nego znam za izvjestno, da je i ostalim, meni poznatim vjerovnikom platio sve do centima. Ja sam tomu ljubeznomu i dobromu gospodinu vrlo krivo učinio i molim pokorno, da mu nebi nikad tu moju budalaštinu priobčili.

Dragutin nije dalje slušao brbljavoga krojača, nego otišao posve začudjen od tih viestih da je Alfons sve izplatio. On si je premišljavao, kako da je to ludo od njega izgledati propast drugoga. Zar nije mogao Alfons, kakove je sreće i živahnosti, načiniti dobar posao, gdje je mnogo novacah zaslužio, bez da je on o tom morao išto saznati?

Možebiti da mu u cielom ide izvrstno; možebiti da će sviet napokon primjetiti: Vidite, sada se tek pokazuje Monsieur Alphonse, kakov je on vješt trgovac, odkako se je riešio svoga tvrdoglavog i tromog druga.

Dragutin je pošao polagano i zamišljeno kući i mnogi ga je u stisci gurnuo, na što se on nije obzirao. Život mu se činjaše bez svake vriednosti, bilo mu je, kao da je sve izgubio. Al ga iznenada čestito netko sune. On se ogleda. Bijaše to jedan znanac, koj je u isto doba služio u „Credit Lyonais" kada je on svojim prijateljem Alfonsom bio takodjer u kući.

„O, gledaj ti — Monsieur Charles! dobar dan! već se dugo nismo vidjeli. Čudnovato, da se upravo danas sretosmo. Ja sam upravo prije podne na vas mislio."

„Radi česa, ako smijem pitati?"

„Nu, vidite — ja sam slučajno vidio gore u banki jedan papir — — jednu mjenicu od 30,000 do 40,000 franakah sa vašim podpisom i od gospodina Alfonsa. Ja sam se malo začudio, jerbo sam mislio, da su gospoda — — medju sobom već na čistu."

„Ne — mi još nismo posve gotovi," odgovori mu Dragutin polagano, trudiv se koliko bje moguće ravnodušnije lice da uzdrži.

„A kada je mjenica plativa? — nesjećam se više točno" pitaše dalje, tako mirno i naravno.

„Čini mi se, da je sutra ili prekosutra," reče mu onaj, žureć se kao revni poslovni čovjek i pruživ mu ruku; — „Prihvat je od Monsieur Alphonsa."

„Znam" odgovori mu Dragutin. „Ali molim vas, nebi li vi mogli to udesiti, da se mjenica sutra meni donese? — To je prijateljska uljudnost — koju bih rado učinio."

„Drage volje! Pošaljite samo sutra k meni u banku! Ja ću već sve urediti — ništa laglje nego to. — Oprostite — žurim se — s bogom!"

(Konac sliedi).

Feuilleton.

Divja zvier od Gevaudana. Bilo je to u ljetu godine 1764 u Gevaudanu u južnoj Franceskoj, kad je strah od velike i divje zvieri sve pučanstvo preuzeo, budući da je ista pošast najprije dvoje djece, i tečajem nekoliko mjesecih više odraslih ljudih zadavila i pojela. Više lovacah se je spremilo, da tu zvier utamane, ali uzalud ju tražiše i napokon se je digla velika hajka od dvanajst stotinah seljakah, kojim se pridruži i jedan odjel dragunah; nu sav taj napor nije jih dopeljao do žudjenog cilja. Neki su tu bjesnu zvier držali za hienu, ali veći dio tvrdiše da je golemi vuk, koga nije moguće niti raniti, budući da je bilo ljudih, koji uvjeravaše, da su mu skoro na hrptu izpalili pušku, bez da su ga oskvrnuli, pošto su taneta na debeloj mu koži odskočila.

Dočim je bilo svaki dan novih žrtvah i ta zvier svoju grabežljivost protegnula ća u Auvergnu, razpisala su poglavarstva od više mjestah mjeseca studena nagradu od tisuću i pet stotinah franakah onomu, koj bude ubio to strašilo. Očajanje bilo je obćenito i nitko se nije ufao sam kuda dalje izaći, nego u družtvu i sa oružjem. Ceste, sajmovi i sve obćenje je opustilo. Dne 7. veljače 1765 odredio je biskup u Mende-u javne molitve, da bog oslobodi puk od te nesreće.

Ali već drugi dan je taj vuk napao petero djece od osam do jedanajst godinah, koji su blizu sela Vilares blago čuvali. Na bjeg nije bilo niti misliti, nego se ti hrabri dječaci složiše u klupko i braniše se svojimi željeznimi i šiljastimi batinami od toga skota, koj je krvoločno okolo njih skakao i na jednoč najmladjeg dječaka pograbio. Ostali skočiše za njim i udariše ga svojimi šiljci pod kožu, te je zbilja izpustio svoj plien komu je desno lice odgrizao i sada nedaleko od siromašnje djece žvakao. Zatim je na novo još bjesnije napao te nemočne dječake i opet onog nesretnog najmladjeg odvukao. Jedan od tih dječakah mislio je, da kad nemožeju spasiti si druga, da brzo pobjegnu, ali najstariji, imenom Portefaix, znao jih je osokoliti, da idu čim brže ipak osloboditi ga ili s njim poginuti. I tako se pustiše u potjeru, te ga sretno nagoniše u jednu baruštinu, gdje je propao do trbuha, ali pošto nehtjede da izpusti plien udariše dječaki što ikad bolje mogoše svojimi zaostrenimi batinami po glavi, dok se je preplašio od došavših u pomoć ljudih i pobjegao. Ovi dječaci bili su po svoj Franceskoj kao junaci proslavljeni. Dva pjesnika složiše u stihove slavu njihove hrabrosti u tom boju sa groznom grdobom i kralj Ljudevit XV. nadario je malog Portefaix-a. Ujedno je kralj obečao 7500 fran. tko ubije toga strahovitog vuka. Dne 7. ožujka iste godine priredjen bje lov, kakovog još nije nitko u tolikom obsegu vidio. Od 73 župah toga predjela Gevaudana i 30 župah od Auvergne ustadoše dvadeset tisućah ljudih da zajedno idu u lovsku potjeru za tim prokletim blagom. Nadjoše ga u župi Prunières i tamošnji župnik sa još deset seljakah goniše ga neumorno. Prieko smrznute rieke Truière tjeraše ga još dalje četiri sata, dok je župniku za rukom pošlo na njega izpaliti pušku da se je srušio; ali odmah se je opet podigao i nestalo ga je u bližnjoj šumi.

Nekoliko danah kasnije ponovila se isto tako velika hajka, nu opet bez uspjeha. Lovci, čuvši o toj zvieri saletiše se iz ciele Franceske da učestvuju kod te hajke, i da uz slavu postignu i tako liepu nagradu, ali svi ti lovci, medju kojima je bio od strane vlade odaslani Marquis od Enevala, najglasovitiji lovac u Franceskoj, koj je u svojoj Normandiji već puno tisuća vukovah strelio — svi nisu došli do cilja.

Uzprkos tolikom neuspjehu rasla je volja za potjerom, kad se je neprestano čulo i o novih napadajih i zdvojnoj borbi pojedinih napadnutih.

Medju ovimi postigla je isto slavje poput maloga Portefaix-a, jedna mlada seljakinja Jeanne Jouve iz Raugata, na koju je u podne 14. ožujka, stojeću sa troje djece pred vratima svoga vrta, iznenada nahrupio taj zlokobni vuk. Bez svakog oružja pusti se zdvojnom hrabrostju u boj s tom nemani, kojoj je otimala jedno diete za drugim dok napokon izmučena padne u nesviest i vuk joj odnese najmladje diete. U to priskoči jedan pastir svojim jakim psetom, koji oba navališe na vuka i on u stisci pobjegne bez djeteta, koje je već bio zadavio. —

Više od petdeset hajkah bijahu uzalud izvedene i sve zadate mu rane kao da mu nesmetaju kod njegovog grabeža. Isto tako podmetnute mu otrovne mrcine ostadoše nekoristne. Položaj tih predjelah bijaše očajan. Na to je kralj poslao jedan odiel svojih Garde-lovacah od St. Germain-a, velik broj lovskih činovnikah sa svimi vučjimi psi u pomoć tomu nevoljnomu pučanstvu i po njegovoj zapovjedi odoše i mnogi od dvorske gospode u tu lovnu potjeru. Ova nova mnogobrojna i dobro oboružana družba sakupila se je u kolovozu god. 1765 u Gevaudan-u pod vodstvom Antoina, vrhovnog lovskog meštra i nosioca puške kralja Ljudevita XV. (Konac sliedi).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

I kad bje gotov i ustao, bijaše sve još mirno, diveć se krasnoj muževnoj slici grofovoj i tek za čas sliedilo je obćenito odobravanje, da mu je težko bilo sakriti svoje ganuće. Sestre Stele slika dodje mu na um: O, kako bi se ona sada s menom radovala!

Sad stupi k njemu jedan stari gospodin sa svojom gospojom, bijaše to Maltov, profesor na konservatoriju, koj se je vrlo laskavo izrazio o operi po svom uvjerenju i zamolio, da mu povjeri partituru, koju će ravnatelju orkestra preporučiti, te da se nada povoljnomu uspjehu.

Za cielo da gospodin Maltov nije slutio, kako je svojim priznanjem usrećio ovu umjetničku dušu. Grofu Ivi zablistahu se suze u očijuh od radosti, kad je tako ohrabren pomislio, da će sviet ipak napokon njegov talenat upoznati.

Za večeru bje u liepoj plesovnoj dvorani prestrto i Elzu vodio je Ivo k stolu.

„Nebijaše mi jošte moguće, gospodine grofe, da vam se zahvalim na užitku, kojim ste nas svih obradovali. Vi ste malo prije od prvih umjetnikah toliko laskavih riečih čuli, da će moja pohvala biti dašto od slabe vriednosti. Sada istom razumijem podpuno, što ste vaš prijašni stališ ostavili da se krasnoj umjetnosti posvetite.“

„Hvala vam za vaš prijazni sud,“ odgovori joj Ivo „i vjerujte, da me to vanredno zadovoljnim čini, da vi moj izstup iz vojske shvaćate, tim većma, što sam i večeras imao priliku čuti obće začudjenje radi žrtve sjajne budućnosti, što je glasilo kao neko neodobravanje moga koraka. Da se i u kruzih umjetnikah i učenjakah drži toliko do vanjskog sjaja, do naslova, časti i oholog dostojanstva, to me je iznenadilo — otvoreno moram reći — neugodno dirnulo.“

Plemenito osvjedočenje Elzino o suglasju njezinih nazorah zrcalilo se je na njezinom licu, što je grof Ivo uzhićenjem opazio, vidivši joj duboko u njezino srce i spoznajuć visoko naobraženi njezin um.

XIII.

Gosti su već bili svi davna ostavili Villu i u kući nastade tišina. Ali Elza ostade još budna. U bieloj noćnoj haljini sjedijaše u na-

slonjaču kraj postelje u svojoj sobi. Kroz otvoreni prozor zagledala se u bašću, gdje je večerno povjetarce šapćuć igralo se sa listi na drveću, a na nebu lagani oblaci letili u zviezdene krajeve. Mladu djevojku zaokupe čudne misli o svemu, što je danas doživila i ćutila je neku promjenu u svojem uzhićenom i nevinom srcu, koje je prvikrat obasjalo sunce ljubavi i slutilo novo ljepše bivstvo, kano da su sva prijašna ljeta bila samo prividan život i tek sada se probudio sunčani viek. Elza je medju tolikimi muževi, koji su joj se dosada laskajuć približavali i zabavljali ju, upoznala mnogoga izvrstnog čovjeka, koj se je odlikovao od ostalih, ali nijedan ju nije više zanimao, nego toliko, što ga je učila cieniti kao prijatelja naobražena i kriepostna.

Kod prvoga posjeta grofa Dulcinjskoga oćutila je odma neko drugačije čuvstvo, različito od obične simpatije. Hoće li nju kod toga poznanstva susresti dobra sreća ili će tvrda ruka sudbine klicu svake sreće uništiti, možebiti i prije još nego započme cvietati? Ozbiljnost ju zahvati kad se je sjetila — da je on „od kneževske krvi.“ Ta misao joj se najednoč probudi kao opomena i dirne ju bolnim čuvstvom.

I vani se uzdigao vihor zvizduć kroz grane vrtnih stabalah a svjetilka u sobi uzbukti i zastori na prozorih gibahu se nemirno. Elza sjedijaše nepomično motreć tu nastajuću oluju i titranje uzrujanih hvojah u bašći, te joj na novo dodje na um — „ali on je od kneževske krvi. . . .“

Ustane naglo, i naslonjena na prozor gledaše u tu burnu noć, kad na jednoč kroz munjevitu oluju dopru od bližnje kuće do nje isti oni glasi, koji su ju prošle večeri kod igre grofa Dulcinjskoga uzhićenjem napunile, tad joj izčezne sa lica sva tuga i tjeskoba i nova nada na srcu uzplamti joj u duši. Za jedan sat kasnije spavaše liepa djevojka snivajuć sladko o nadi krasne budućnosti.

XIV.

Polovicom svibnja bijaše jošte dosta hladno vrieme i mrzli vjetar udarao je kišom u prozore Ivinog stana; nu on kao da neopaža tu bjesnoću bure, radio je u svojoj toploj sobi kod pisaćeg stola, zadubljen u nove misli za svoju skladbu, koje mu se radjahu u duši poput cvatućih pupoljakah proljetnog cvieća. Mjesec danah od one večeri razvijaše mu se osnova za novo glasbeno poveće djelo i kod te radnje, koju je oduševljenjem svaki dan nastavljao, stupi mu sluga u sobu sa brzojavnom depešom.

„Na mom povratku kući prispjeti ću o podne u Berlin i prenoćiti u „Hotel de Rome“. Sutra putujem odma dalje. Srdačno se radujem da te opet vidim. — Stela.“

Ta iznenadna viest ga razveseli tim većma, što je sestru istom u lipnju očekivao, kada je s tetkom imala ići u toplice Marienbad, a sada će evo svoga ljubimca jošte danas zagrliti.

„Da, ona se mora upoznati sa Elzom Prinkoševom. Ja ću se večeras s njom tamo prijaviti.“

Pozvoni i naloži slugi dotičnu zapovjed.

Usljed prijaznog poziva gospodina Prinkoša, da neka njegovu kuću smatra kao svojom i da jih neka posjeti kad god ga je volja, sproveo je od one soareje mnogo večerih kod njih. U tom naobraženom krugu ćutio se je posve domaćim, a da ga tamo rado gledahu, to je on po njihovoj ljubeznosti upoznao. — Nježno osjećanje prama Elzi raslo je a poznato nam je, da je tako i u grudih djevojke pojavilo se čuvstvo ljubavi; ali on sam nije jošte znao, da li ona istu privrženost ćuti, kao niti ona o tajnah njegovog srca. Nisu jedan o drugom znali, da li je srce drugoga jošte slobodno? Da je u obijuh medjusobno ćućenje to bje obima jasno, ali ponos je svakoga uztručao, da izkusi kakvu obsjenu.

Ivine misli letile su tamo u Veligrad. Kolika će to biti prepast bratova i snahe, kada jednom saznadu o njegovoj ljubavi! Ali jedna će ga tamo razumjeti kada upozna Elzu, a to je: njegova Stela. . . .

Profesor Maltov bje sad prijavljen.

„Polag našeg dogovora“ reče on „potražio sam jutros kapelnika velike opere, da se upitam, kakovi da su izgledi glede primanja vaše opere.“

„Hvala vam na vašoj dobroti gospodine profesore“ odvrati mu Ivo i ponudi stolac.

„Žalibože da vam nemogu ništa radostna priobćiti. Da partituru pregleda, k tomu jošte nije mogao dospjeti, reče mi kapelnik, budući da još mnoga prije već predata djela, čekaju na riešenje. Medju onima da ima radnjah glasovitih skladateljah i pošto vi, grofe, neimate jošte umjetničkog imena, da je malo nade na dobar uspjeh.“ .

Ivi je ova viest mnogo žešće uzdrmala srce, nego što je on to profesoru Maltovu pokazao. Težko je za pojmiti, kolika tuga obuzme pravu umjetničku dušu, kad je uvjerena, da je ovo ili ono djelo u istinu izvrstno, pa uz prkos tomu bude opetovano odbačeno bez ikakovog uvaženja.

„Ako i nije vaš ljubezni trud bio od uspjeha, gospodine profesore, ipak je moja zahvalnost za vašu sućut ona ista. Veli mi se, da neimam imena i s toga se žalbom uzkraćuje uzhićenomu umjetničkom početniku njegov marljiv trud — a kako bi tad mogao tko doći do imena? Nu pokraj svega toga neću duhom klonuti i hvalim bogu, da mi je uz moj talenat dao i tu kriepost, da kod svih obsjenah i varavosti on bude i nadalje cvao i razvijao se. To mi je utjeha i daje mi svetu i čistu radost kod moje skromne radnje i odštećuje me za mnoge gorkosti.“

„Da, ostanite i nadalje hrabri“, primjeti mu profesor Maltov. „Tko sam u sebe izgubi vjeru, je grieh tolik kao kad se tko sam precienjuje. Radite vi samo dalje, a vaša će opera budi ovdje ili ondje primljena biti i vi ćete, grofe prije ili poslje uživati željeni uspjeh o tom budite uvjereni. Početak je bio mučan svakomu umjetniku.“

Riedki su ljudi iskrenim i nesebičnim srcem — al u Maltovu bje takovo plemenito srce. Ivo mu srdačno stisne pruženu ruku i pogleda mu u oko izrazom tihe zahvalnosti.

Poslje odlazka profesorova obuče se Ivo da ide u susret Steli na kolodvor, koja je točno prispjela u družtvu svoje gospodične Engel. Cielu večer sprovedoše brat i sestra u kući Prinkoša. Ivi bijaše to velika radost gledati, kako se je Stela ugodno ćutila kod tih ljubeznih ljudih, kako je dragostno djelovalo obćenje sa Elzom, tim njemu milim i uglednim stvorom, punim ljepote i duha. A opet s druge strane ćutio je on neku vrst ponosa, opaziv da su srca onih uzplamtila prama njegovoj sestri, koje dražestna milota i zlatna ćud je uvjek na brzo osvojila sva srca.

Kad se je Stela s bratom opet u svoje svratište vozila, šutahu oba dulje vremena dok nije Ivo pitao:

„Kako ti se je dopala kuća Prinkoševa?“

„Neobično dobro; ova večer ostati će mi vrlo ugodnom uspomenom. Stari gospodin — koli plemenito mu je lice! on je takova osobnost, koja se nezaboravi tako lahko. Ali tuga za gubitkom supruge i sina, kako si mi ti pripovjedao, duboko mu se je usadila.“

„To ga upravo čini starijim nego jest.“

„Pa onda ona teta Matilda sa svojim razboritim i mudrim pogledom! — Ali pred svima“ . . . Stela najednoč umukne.

„Nu: ali pred svima?“

„Htjedoh samo to reći, da su ove obadvie osobe veoma zanimive i vrlo ljubezne, ali da sam na tu Elzu Prinkoš dosta ljuta“

„Pa zašto?“

„Jerbo sam se danas uvjerila, da nisam više ja tvoj ljubimac.“

„A ja — jesam li ja još tvoj ljubimac kao i prije, moja sestrice?“ Tim ju zagrli i poljubi nastaviv:

„Da, mi ćemo se vjerno i nadalje držati i svaki čuvati tajnu drugoga kao svoju sobstvenu!“

„Za cielo, Ivo, to hoćemo, čvrsto i vjerno njegovati našu ljubav i iskrenost, kako smo to svagda činili!“

XV.

Dva mjeseca kasnije sjedjahu u veligradskom dvoru na večer oko stola uz čaj, knez sa kneginjom i Stelom. Mali Vladko ustade da sa svojim odgojiteljem otidje. Poljubio otcu i majki ruku i želeć jim lahku noć, zagrli srdačno Stelu s cjelovom i obrati se još jednom k otcu s molbom:

„Jeli, dragi otče, sutra ću te slobodno na „Elli“ kod jašenja u šumu sprovoditi? — Ja već nisam osam danah jašio.“

*

„Zašto si tako gonio tvoga „Ponija“ da je ohromio. To ti neka bude opomenom, da nepreskakivaš onakove grabe.“

„O, stric Ivo je jošte malo drugačije grabe znao preskočiti! — on mi reče: da ima zapriekah, kojih slabost i plašljivost ljudska čini još večima. Ja mislim da ima posve pravo stric Ivo, jerbo . . . .“

„Hodi, hodi diete sada spavati“ prekine ga knez, komu se lice naoblačilo. Malo kasnije reče dalje:

„Dobro je, da smo sami, budući da vam imam dosta neugodnu viest priobćiti, koju sam danas iz Berlina dobio. — Tiče se Ive.“ Kod posljednih riečih baci oštar pogled na Stelu, koja se zacrveni, nu ipak mirno ga gledaše.

„Da čujem, Franjo; tebi je poznato, da ja neljubim uvodah!“ primjeti kneginja nestrpljivošću.

„Mi smo šuteć uzeli do znanja,“ nastavi knez, „da će Ivo u Berlinu živjeti svojoj umjetnosti. Ali u istinu se čini, da je on na tu strast zaboravio i da su ga obmamile ljuvene misli.“

„Ah, gledaj ti! To će biti vrlo zanimivo!“ reče kneginja. U Stelinom srcu zaore opet rieči Ivine: „za cielo, mi ćemo čvrsto i vjerno njegovati našu iskrenu ljubav“. Dašto, da joj bijaše tiesno oko srca, ali je ipak dalje radila na jednom djetinskom pokrivaču, što ga je jednoj siromašnoj ženi namjenila.

„Pismo je od moga prijatelja Partenberga, koj mi javlja, da je po Berlinu obći gradski razgovor, koja da ga je očarala. Nu šta misliš, Klotildo? Tebe će to vanredno razveseliti, kada budeš čula, kojoj božici da se on klanja.“

„Razrieši mi radje sam tu zagonetku“ reče zlovoljnom nestrpljivošću.

„Vila, koja je Ivino srce zatravila je jedna liepa i bogata — kći nekoga tvorničara, imenom Elza Prinkoš.“

Kneginja se upropasti i postade izvan sebe.

„Kći jednoga fabrikanta!“ povikne gnjevno, „čiji otac je bio možebiti kakov starinar; to je nečuveno! — Pa ipak ja toga nemogu vjerovati, da bi se Ivo tako daleko mogao zaboraviti.“

„Zaboraviti se, Klotildo? — O, po njegovih nazorih doista ne!“ odvrati joj knez ogorčeno i negodovanjem, „a da je njegovo snublenje za tu Elzu Prinkoš zbilja istina, to mi jamče rieči Partenbergove, koj nije takov muž, da bi mi samo golu glasinu išao javiti. Partenberg je sam upoznao se s tom djevojkom kod jedne soareje u kući amerikanskoga poslanika i govori o riedkoj njenoj krasoti s udivlenjem. — ali da vam dotičnu stavku čitam, evo imam to pismo kod sebe.“

„Sjećaš li se još,“ piše mi, „kad smo kod svjetske izložbe u Beču gledali Makartovu sliku „Katarina Cornaro?“ Ti reče onda, da nisi nikakov uzhičenjak, ali da ti se ta „Katarina Cornaro“ čini krasna kao idealni ženski tipus, koj svojom vanrednom dražesti je kadar svakoga zatraviti. Dobro dakle; dozovi si u pamet tu „Katarinu Cornaro“ — i tad ćeš imati sliku Elze Prinkoševe. Uz to je djevojka duhovita i kako o njoj najbliži pripovjedaju, puna talenta, naročito za glazbu. Ja i sam zavidim tvomu bratu za naklonost takovoga izvrstnoga stvora; ti pako, dragi Franjo, misliš o takovih stvarih inače i dosta puta smo se o tom pregovarali. Nu ja sam tvoj prijatelj i ćutim se dužnim da ti to javim tim većma, što predmnjevam, da ti tvoja tetka, iz obzira prama tvomu bratu, komu je ona vrlo naklona, neće u njezinih dopisih što napominjati. Ti si sada ubavješten o tom dogodjaju, koga sam ti prijateljski priobćio, da, poznajuć tvoje dobro i plemenito srce, ali i tvoju naglost i žestoki način, nebi ti nepromišljeno poduzeo korake proti tvomu bratu, radi kojih bi se možebiti kasnije kajao — dočim on ništa drugoga nepoduzimlje, nego da toli svjetlom alemkamenu daje dostojni okov. . . .“

„Štedi me daljnjimi riečmi tvoga prijatelja, jerbo me razjaruju!“ ustavi mu čitanje kneginja. „To su nepristojni nazori princa Partenberga, koj bi morao taj čin osuditi mjesto izpričati i braniti. Oprosti mi, Franjo — ali ja nemogu pojmiti, kako ti možeš čovjeka s takovimi načeli zvati prijateljem.“

„Pa k tomu jošte mojim najboljim prijateljem, Klotildo, i s toga bih te molio, da se prama njemu služiš umjerenijimi izrazi:“ odgovori joj knez ozbiljnim i čvrstim glasom.

„Da zauzdam, mišliš, srčbu u takovom trenutku, kad me je tvoj „prijatelj“ svojim krasnim izvješćem tako razdražio? O, ti nezahtjevaš mnogo! Možebiti da želiš, usljed upliva tvoga prijatelja, da ja tu ljubavnu mahnitost tvoga brata odobrim i da od radosti uzkliknem!“

„Ja osudjujem tu novu nespretnost Ivinu tako strogo kao i ti, Klotildo — s te strane bi me ti morala dobro poznati — pa sam zato glede te viesti tim više ogorčen, budući da ja o istinitosti iste niti najmanje nedvojim.“

(Nastavak sliedi).

Dva prijatelja.

Noveleta
od
Alexandra Kielanda.

(Konac).

Drugi dan je Dragutin sjedio u svom komtoaru i čekao svoga pomoćnika, koga je s novci poslao u banku po Alfonsovu mjenicu. Kad mu je ovaj donio taj modri papir i složen položio na stol svoga principala, zatvori Dragutin vrata svoga komtoara i otvori mjenicu. Nekoliko časovah zagledao se je u svoje ime, zatim nasloniv se na stolac uzdahne duboko. Kako je već unapried slutio, bijaše taj njegov podpis krivotvoren. Nagne se opet i motri taj komad papira i svoje ime, kako zlo da je patvoreno.

Njegovo srce bijaše tako uzrujano i čudnovato ga je čuvstvo obuzelo, da je dugo trebalo vremena, dok se je osviestio. Šta su mu sve sborila ova nesigurnom rukom pisana slova na modrom papiru!

Postade mu čudno suho u vratu, žačkalo ga u nosu i u očijuh i bez da je opazio, topla ga je suza propanula i kapnula na modri papir.

Brzo se ogleda, izpukne rubac i izbriše mokru pegu na mjenici. Opet se dosjeti riečih bankira u „Rue de Bergére.“

Šta ga je napokon briga, da je slabi značaj Alfonsov dotjerao ga do zločina — i šta je on po tom izgubio? Ništa, jerbo je on sada mrzio svoga nekadašnjega prijatelja. Nitko nije mogao reći, da je njegovom krivnjom Alfons upropašćen; on se je pošteno s njim razdielio i nikad ništa proti njemu poduzimao.

Onda mu opet dodje na um prijatelj Alfons. On ga je skroz poznao, da kad jednoč onaj fini i snažni Alfons tako nizko padne, da je tad dospio do onog stepena, gdje se više nežaca pred ničim, gdje je pripravan i život odbaciti prije nego ga sramota postigne. Kod te misli skoči Dragutin u vis. To nesmije da bude. Alfons nesmije imati toliko vremena da si protjera tane kroz glavu i probudi pomilovanje, koje sliedi svakoga samoubojicu. Na taj način bi on izgubio svoju osvetu, tad bi on bio uzalud gojio svoju mržnju, kod koje mu je srce postalo toli opako. Kad je već izgubio za navjek svoga prijatelja, tad je želio, da bar svoga neprijatelja osramoti i da svim pokaže, kako je kukavan i preziranja vriedan taj divni i očarajući Monsieur Alphonse.

Pogleda na sat, bijaše polag pet. Dragutin je znao u koju kavanu je u to doba običavao dolaziti Alfons. Spravi mjenicu u džep, zakopči si kaput i otidje.

Putem onamo htjede jošte prije da unidje u redarstveni ured, da preda mjenicu jednomu činovniku, koj bi s njim pošao u kavanu i na jedan znak stupio k Alfonsu posried njegovih prijateljah i štovateljah, da ga uhiti na glas izustenimi riečmi da ga svi čuju: „Monsieur Alphonse! Ja vas zatvaram radi prevare.“

* * *

Bilo je ružno vrieme u Parizu. Cieli dan maglovito i mokra studen. Ali po podne počela je kiša padati, ne baš lievati, nego kao da su se oblaci spustili na parižke ceste i tu se polagano pretvarali u vodu. Koliko se je tko i branio ipak bje svuda mokar. Vlaga je prodirala iza vrata i priliepila se kao mokra krpa oko koljena, uvukla se u čižme i dalje u hlače. Nekoje sangviničke gospoje stajahu u vežah sa visoko prikopčenimi skutovi čekajuć dok to vrieme prestane; druge čekahu čitav sat na postajah omnibusah, a veći dio gospode copaše po mokrini svojimi kišobrani dalje. Nekoji samo bijahu tako pametni okaniti se svega i samo podignutim ogrljajem od kaputa i zatvorenim kišobranom s rukami u džepu dalje hrliti.

Premda je jesen istom počela, ipak je oko pete ure već bio sumrak. Pojedina plinska svjetiljka bje u tamnoj kojoj ulici zapaljena i gdjekoj dućan pokušao je svojom razsvjetom prodrieti kroz mokar zrak. Ljudi vrviše kao obično na ulicah rivajuć jedan drugoga sa pločnika i kvareć si medjusobno kišobrane. Svi fijakeri imadoše posla i tjerahu naglo da su pješake blatom zaprljali što su ikad bolje mogli, a tarac od Asfalta svietio se je od priljepljivoga sklizkog blata.

Kavane bijahu sve prenapunjene. Stari gosti nadjoše sva svoja obična mjestanca već zauzeta i hodahu zlovoljno okolo, a markeri u svojoj žurbi gurahu se, dočim je gospodja kod bufeta mirnim očima pazila na goste i na red u podvorbi.

Tako je sjedila jedna gospodja kod bufeta u jednoj velikoj kavani na sebastopolskom Boulevardu. Bila je na daleko poznata radi svoje vrstnoće i ljubeznog ponašanja. Svjetlo crnu kosu nosila je, nepazeć na modu, razdieljenu u dva naravna uvojka, oči joj bijahu crne i sav oblik snažan, premda nije bila više mlada. Dražestno malom i mekanom rukom pisala je brojeve u novčanu knjigu a kadšto i nježni koj bilet.

Madame Virginie znala je sa markeri računati, ali ujedno i paziti na svaki kut kavane, pa još uz to razgovarati se sa mladimi kicoši, koji su uvjek kraj bufeta stajali, te je njihove dosjetke duhovito odbijala.

Najljepša je bila Madame Virginija od pete do sedme ure po podne. U to doba naime dolazio je redovito Alfons u kavanu i tad su joj oči bile prilјepljene na njemu, lice joj se rumenilo, i usta bjehu uvjek pripravna na prijazni posmjeh. To je bilo jedino doba dana, kad se je moglo dogoditi, da nije pravilno odgovorila, ili se u računu pomutila. Tad su se znali markeri podsmjehavati i po strani gurati. Obćenito se je mislilo o ljubovnom odnošaju sa Alfonsom, nu ona mu nemogaše biti zlobna, što je on imao i drugud nježnih poznanstvah i kad bi se on iz kavane udaljio bez da ju je pozdravio, tad se je raztužila kao uvehla ruža i markeri se medju sobom upozorivahu: Gle, kako nam je Madame opet žalostna.

Kod prozorah bilo je jošte dosta svjetlo da se je moglo čitati novinah. Nekoji mladi ljudi zabavljahu se gledanjem tolike svjetine, koja je u maglovitom i mokrom zraku mimo prolazila kao ribe u Aquariumu. Tamo dalje u dubljini kavane i nad bilijari već bje plin zapaljen.

Alfons je igrao sa nekoliko prijateljah. Bio je kod bufeta da pozdravi Madame Virginiju, koja je već od dulje vremena opazila, da je on svakim danom bledji, te ga je brižna za njegovo zdravlje, nešto u šali nešto u istinu korila radi njegovoga lahkoumnoga življenja. Alfons joj odgovori šaljivo i potraži Absinta.

Kako je ona silno mrzila sve te prokšene i nesmotrene dame od baleta i opere, koje su Monsieura Alphonse-a noć na noć zavadjale k igraćemu stolu i k vjekovitim razkošnim večeram. Kako je već posljednje nedjelje probliedio i omršavio. Šta bi ona sve učinila, da ga izbavi iz takovog družtva, koje će ga napokon upropastiti.

Vrata od kavane otvarahu i zatvarahu se neprestano i novi jedan gost stupi mokrim kišobranom unutra i namjesti se blizu kamina. Alfonsove oči uznemiriše se; kad god je tko unišao, bacio je pogled na vrata, a kad je Dragutin sada došao, tad ga nešto potrese i na bilijaru je krivo udario u loptu.

„Monsieur Alphonse, danas slabo igra“ primjeti jedan gledalac.

Odmah zatim stupi opet jedan strani čovjek u kavanu. Dragutin makne očima sa svojih novinah i pozdravi ga na tiho, dočim je stranac bacio svoj pogled po kavani i na Alfonsa.

Ovomu izpane Queue na pod.

„Oprostite, moja gospodo; ja danas nisam razpoložen da igram na bilijaru — dozvolite mi da prestanem — Marker! Jednu bocu soda-vode i žljicu! — ja moram da popijem moj obročić Viči-soli.“

„Nije vam to dobro, gospodine Alfonse da uzimljete toliko te Viči-soli, bolje bi vam činilo da se malo dietno držite,“ opazio mu je jedan liečnik, koj je u blizini igrao šah.

Alfons se nasmije i sjedne k stolu; uzme „Journal amusant“ i gledajuć ilustracije primjećuje svoje dosjetke. Na brzo se sakupi oko njega nekoliko znanacah, poznavajuć njegovo neizcrpivo vrelo pikantnih crticah i šaljivih opazakah.

Tako se šaleć, natoči si čašu soda-vode, izvadi kutiju, na kojoj bje napisano „sol od Vichy-a“ nasipa si u čašu i pomješa žljičicom. U taj čas ćutio je tudju ruku na ramenu.

„Dragutin je pozorno motrio Alfonsa i sada naglo k njemu priskočio. Nagne se do njega a ovaj se okrene. U prvi hip pogleda plaho svoga prijašnjega prijatelja, al zatim upre otvorene vlažne oči u njega i poluglasno reče:

„Dragutine! . . .“

Davna je već tomu bilo, da Dragutin nije čuo svoga imena tako milo izustiti.

Zagledao se je u dobro poznato lice svoga prijatelja i sada je istom opazio onu silnu promjenu. Bijaše mu, kao da čita u tih potezih tužnu povjest i vlastitoga si života.

Nekoliko sekundah trajaše taj pogled i na Alfonsu se je zrcalila njegova bezpomoćnost i tiha molba, što je Dragutin poznavao još od malih noguh, kad je Alfons u posljednem času k njemu dotrčao, da mu pomogne zadaču dogotoviti.

„Jesi li gotov sa „Journal amusant“? pitaše ga slomljenim glasom Dragutin.

„Jesam, izvoli —“ odgovori Alfons i brzo mu doda novine, primiv Dragutina za prst i šapčuć mu: „Hvala, hvala ti.“ U to izpije Alfons čašu.

Dragutin stupi do onog stranca, koj je kod vratah sjedio.

„Dajte mi onu mjenicu.“

„Dakle vam netreba moje asistencije?“

„Ne, hvala vam.“

„Tim bolje,“ odvrati mu redarstveni činovnik, preda Dragutinu složeni modar papir, plati svoju kavu te se udalji.

Madame Virginia skoči na jednoč s krikom:

„Alphonse! — O bože moj! gospodinu Alphonsu je mučno!“ Ovaj se klizne sa stolca da je na podu sjedio a glava mu klone. Odmah se sve u blizini uzbuni. Liečnik priskoči i klekne do Alfonsa, kad mu je pogledao u oči, uzčudi se i dignuv mu ruku da mu bilo pipa, baci oko na čašu. Brzo kao slučajno sruši staklo da se je na podu razbilo. Zatim pusti ruku i sveže mu s rubcem bradu. Sada su tek prisutni razumjeli što se je dogodilo.

„Mrtav? — Je li je mrtav? — Doktore! — Gospodin Alfons mrtav?

„Srčana klienut, kaplja“ odgovori liečnik.

Jedan dotrči čašom svježe vode, drugi octom. Tamo se dalje čuje smieh i bučni razgovor, ondje se opet karamboliraju lopte na bilijaru.

Sssst! — Sssst! opetovao se je glas po kavani i tišina zavlada u svakom kutu.

Pomoćju liečnikovom polegoše mrtvaca na jedan sofa u kutu, gdje su još i bližnje plamene utrnuli.

Sviet se je razišao i kavana se izprazni. Samo nekoji najbliži prijatelji ostadoše još u hrpi zajedno i razgovarahu se o nesretnom Alfonsu.

Dragutin, naslonjen na kamin gledao je razmatrajuć svoga mrtvoga dušmana. Polagano je drapao jedan složeni modri papir i tu se tužno sjećao svoga prijatelja Alfonsa.

Feuilleton.

Divja zvier od Gevaudana. (Konac). Unatoč svemu tomu progonstvu držala se je ta biesna i lukava zvier cieli mjesec danah i medjutim više djece i ženah poklala. Najposlje bude 20. rujna oslobodjen siromašni sviet po samom Antoine-u.

„Journal des Chasseurs“ od godine 1840 izvadio je iz kraljevske knjižnice u Parizu dopis, kojim Balain Villiers javlja njegovu veličanstvu Ljudevitu XV. o tom dogodjaju:

„Sire“ !

„Svi smo neizmjerno obveseljeni, što je gosp. Antoine vuka od Gevaudana ubio. Ubavješten da je ta zvier u šumah kraljevske opatije od Chazes-a odpravio je onamo goniće i pse, da ga potjeraju. Javilo mu se je, da je vuk došao u šumu od Pommieres-a i odmah se tamo uputi i zapovjedi da se obkoli, što učiniše lovci od garde i strielci od Langeac-a. Gospodin Antoine čekaše u jednom klanjcu i najednoč vidi na šumskoj stazi golemoga vuka, koj opaziv ga stane i motri. Odma izpali pušku, koja bje sa trideset i pet zrnah krupne sačme nabita. Hitac svali zvier, kojoj je šprih oko izbio a mnogo pogodilo u desna pleča. Gospodina Antoine-a baci udarac oštro nabite puške na tla i u taj čas se digne vuk i okrene na lovca, koj skočiv opet na noge, nije imao vremena da na novo nabije pušku te vikaše u pomoć. Na to priskoći u dobar čas neki Reinhard, lovac od garde vašega veličanstva i pukne iz svoga karabina u hrbat vukov. Još je jedno dvadeset korakah se ranjen približio i tad padne mrtav.

„Sad se u istinu osvjedočismo, da je to kurjak nevidjene veličine, trideset i dva palca visok, pet stopah i sedam i pol palca dugačak i težak pol drugi cent. Istog dana pozvani bjehu ljudi iz okolice, kojih je ta grdoba napadala, da posvjedoče istovjetnost te zvieri, koja je toliku nesreću proizvela i bezuspješno lovljena. Svi priznaše to i još većma su svjedočile rane što mu jih je mali Portefaix svojim kopjem zadao. Antoine Beauterre je toga kurjaka u poštarskih kolih odpremio upravitelju u Clermont. Ovdje je u prisutnosti više osobah oguljen i koža je po zapovjedi gospodina Antoine-a izpunjena za vaše veličanstvo.“

Dne 1. listopada imao je čast gospodin Beauterre predati izpunjenu mješinu toga strahovitoga kurjaka u dvoru kraljevskom.

To je povjest grozne zvieri od Gevaudana, koja je osamdeset i tri čovjeka požderala i do dvadeset i pet ljudih težko ranila.

Troškovi, dok je utamanjen taj vuk, iznašali su za javne love i potjere 29.614 Livres kako se to u jednom rukopisu u parižkoj knjižnici nalazi.

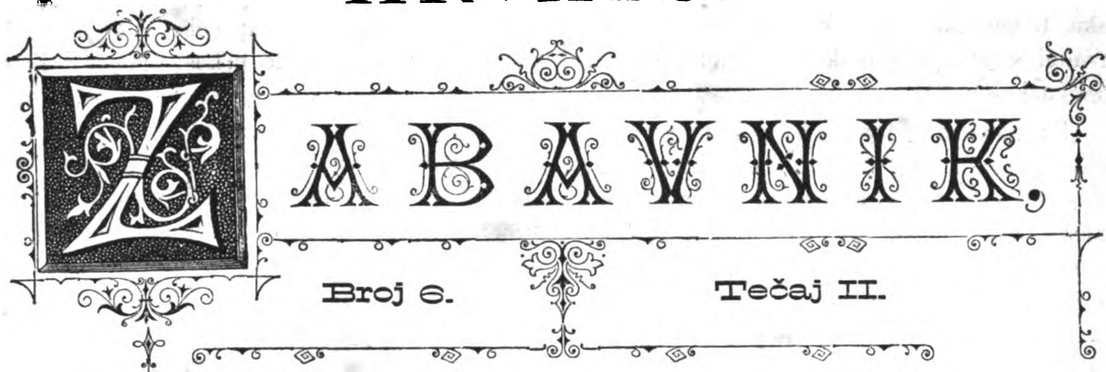
Dr. O. P.

— Godine 1881 bio je silni broj nesrećah, nu medju svima bile su sliedeće najznamenitije. Dne 1. siečna utonuo je englezki parobrod „Montgomershire“ sa pedeset ljudih; dne 20. sieč. prsnula je barutana u Baru, kojom sgodom je mnogo kućah porušeno i 40 osobah poginulo; 6. veljače ubito je explozijom 17 osobah u rudah Staffordshire; 18. veljače izgorjelo je na krabuljnom plesu u Monakovu 10 mladih umjetnikah; dne 8. ožujka je potres na Ischiji razorio 290 kućah, 115 bijaše tu mrtvih i više stotinah ranjenih; dne 23. ožujka izgorjelo je kazalište u Nizzi i s njim 62 osobe; a u Sahari poginula je misia Flaters (osam častnika i sto momakah) od oružja i otrova; 2. travnja zaglavilo do 4000 ljudih kod potresa na Chios-u; na brodu „Mars“ razpukla se je jedna granata i ubila 8 mornarah i 10 jih ranila; 24. svibnja je blizu Londona utonula ladja „Viktoria“ sa zabavnimi putnici te se je 250 ljudih utopilo; 24. svibnja je opet u rudah kod Baropa propalo 20 rudarah. Početkom srpnja je strašan vihar u Minesotu utamanio stotine ljudih i nebrojenoga blaga; 1. rujna upalila se šuma u Michiganu, gdje je više stotinah ljudih izgubilo svoj život. — 11. rujna srušio se je u Njemačkoj veliki brieg kod Elma, koj je zakopao mnogo svieta i kućah; 8. prosinca je izgorio bečki Ringtheater i u njem 383 osobe, a na sam božić je u Varšavi usljed nekakovog straha pogaženo do mrtva jedno dvadeset ljudih a mnogo više ranjeno. Brodovah na moru propalo je ciele godine svega 2039, samih parobrodah 191. Kod tih nesretnih brodovah je novčanog kvara do tri milijarde forintih a ljudih je na moru poginulo 4130.

„Provence,“ jedan od najkrasnijih franceskih parobrodah pripravljao se 25. siečnja u 4 sata popodne na put i u taj čas doplovi ruski poštovni parobrod „Azov“ u luku Carigradsku te nepojmivom nespretnošću zaleti se punom jakostju parnog stroja u bok Franceza. Komaj se je „Azov“ natrag povukao, počela je „Provence“ tonuti i za 20 časovah virile su iz mora samo tri katarke. Bilo je do 80 ljudih na ladji kod sukoba, koji su se spasili, nu svi putnici jošte nisu bili došli, ali sav tovar bijaše već na brodu, koj se računa na 4,500.000 franakah. Brod sam stajao je poldrugi miliun, dakle sav kvar prieko šest miliunah. Probita luknja mjerila je četiri metra u dubljini i dva metra u širini: naravno je, da se brod odma s vodom napunio i morao bez pomoći propasti.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

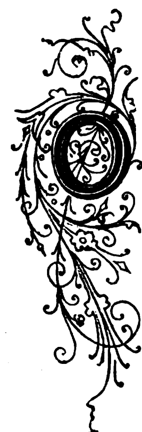

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Onaj prvi korak, što ga je Ivo izvolio poduzeti proti našoj volji," zavapi kneginja u svojoj prijašnoj razjarenosti, „bijaše poruga, a ovaj drugi, koj nam se stavlja u izgled upravo je skandal. Jedan Dulcinjski grof snubi kćer nekakvoga fabrikanta — takovu misao ja nemogu podnositi — — a ti, Stelo, ti šutiš kao riba! ali to je posve naravno, tebi su takovi sramotni čini, koje tvoj mili brat baca na našu kuću, posve ravnodušni. Ti si Ivina vjerna učenica! — Nu? — govori dakle bar, da znaš o ljubavi Ivinoj prama toj „plemenitoj" djevoki."

„Ivo meni o tom nije ništa govorio," odvrati joj Stela. To je bila istina, nu ipak se je malo zacrvenila.

„Nije ti govorio — ali ti je pisao," primjeti kneginja prezirnim glasom, kao da je sjegurna svoje tvrdnje i da joj nije treba dalnjeg pitanja.

„Ti reče malo prije, Klotildo, da Ivo sramoti našu kuću. Ivo jošte nikada nije nikakove ljage nama naneo, niti neće toga nikada," odgovori Stela pogledav kneginju nekim prkosom.

„Ti dakle nevidiš, u tom činu sramote o kojem nam princ Partenberg javlja?"

Stela joj mirno odgovori: „I ja sam toga mnienja, da savez medju osobami strogo različitih staležah nije u obće blagonosan, ali nipošto nemogu s tim spojiti pojam „sramote."

„Kad se potomak naše — kneževske obitelji — tako zaboravi — tako drzne, da svjetlu i ponosnu krunu našeg grba baci pred kćer jedne kramarske kuće — to ti nesmatraš za sramotu i pogrdu?"

„Neznam," odvrati joj Stela, „da bi brat Ivo namjeravao taj korak zbilja učiniti, što ga princ Partenberg napominje, a vi užasom smatrate; ali, ako on to u istinu učini, tad bih ja to posve lahko shvaćala i odobrila, budući da — — da i ja, kao što i princ Partenberg, poznam Elzu Prinkoš."

„Ah!" zavapi kneginja presenečena u čudu.

„Odkuda ti nju poznaješ?" pita ju knez ljutito.

„Odkuda da ju poznam?" odgovori Stela nešto zabunjena, prem da je to pitanje slu-

tila. — Ele, ja ju tako poznam; odkuda i kako, to nespada upravo k stvari. Savez medju ravnimi slojevi je svakako za željeti, nu ima i iznimakah.“

„Za plemića u toj točki nikad“ primjeti knez strogo, „bar ne za svjestnog plemića, koj znade, što je dužan svomu plemenitomu staležu. Znam ja, da se takovi obziri obično naznačuju predsudami, nu mnogi, koji su takove porugljive nazore branili, dosjetili su se kasnije, da su sve te ideje liepe, ali u istinu u životu neumjestne i štetne.“

„Za cielo da je tako,“ priskoči kneginja, „jerbo je to posve lahko za pojmiti, da plemenite i čište pasmine konj se nikad neslaže u zajedničkih hamovih sa prostim kljusetom.“

Ova zlobna opazka kneginje dirnula je ljuto u srce Stelino, nu ipak se je uztegnula i koliko joj uzrujana ćud kod takovih napadajah na Ivu dopustila, odgovori mirno nu drhćućim glasom:

„Dašto da je najbolje, kad se jednaki staleži slože, ali gdje je visoki stepen naobraženja i plemenitost srca, tamo mogu toli odlična svojstva visokost roda naknaditi i stalež izjednačiti. — I budući da je Elza Prinkoš i njezin rod puna takovih prednostih i budući da je Elza uz to od vanredne krasote, da bi joj svaka kraljevska kći bila zavidna — zato bih ja bratu Ivi — ako bi on u istinu u takov savez stupiti želio — od srca čestitala — kad bi mu za rukom pošlo, ljubav tako izvrstnoga stvora postignuti. Uvjek mu želih za drugaricu tako darovito i krasno biće.“

Koli dražestna bijaše Stela, to milo i drago stvorenje u svom oduševljenju! u njezinih očijuh blistaše se odvažna i iskrena ljubav za brata.

Stela bijaše Ivina povjerenica i tako su njegovi nazori presadili se u srce mlade djevojke, te u svježoj iskrenoj ćudi zahvatili zdravi korjen, koj je s godinami sve čvrstiji postajao a naročito od prošle jeseni, od kad e je i u njezinih grudih probudilo čuvstvo iskrene i prave ljubavi.

„Ali ta sreća, koju ti za Ivu toli vatreno želiš, neće mu nikada procvasti, jer tako mi poštenja moga! ja ću nastojati, da mu ju smrvim prije nego je započela. Ako li Ivo i kod ovog pitanja bude prkosio mojoj volji i tim zasvjedočio, da u njega neima niti kapi plemenite krvi — ako se drzne takovu porugu baciti u lice meni i nam svima — tad mu nebih samo zabranio doći prieko moga praga, nego svakoga bih smatrao neprijateljem koj bi i nadalje nazivao ga mojim bratom, što si bih odrješito zabranio.“

Steli bijaše poznata žestoka i nagla narav Franjina, premda mu inače nije srce bilo tako okorjelo, ipak se je ćutila u duši uvriedjenom kod svoje odanosti k bratu Ivi i suze ju obliše. Ustajuć da ostavi sobu reče još: „Takove gorke i ružne rieči neću i nemogu da slušam, jer me odviše vriedjaju. — Ja te mrzim, Franjo!“ primjeti za čas u plaču i jecanju.

U tom trenutku donese inuš telegram, preda ga Steli i otidje opet. — Stela ga otvori i naglo pročita a žalostne suze joj se zamjeniše radostnimi.

„Zar si možebiti već dobila ugodni glas o zarukah?“ pitaše ju porugljivo kneginja, ali ipak nekom plahosti.

„Zaruke? ne — — a ipak vjenčanje: Ivina umjetnost se je vjenčala žudjenim uspjehom.“

Kneginja stisne s rameni. „Nu taj uspjeh neće biti baš preobiljan.“

„Jest, Klotildo, krasan“ odgovori joj svečano Stela „i ja hvalim bogu, da ga je Ivo postigao. — — Ali vi oba niste vriedni da vam priobćim Ivinu sreću!“ —

XVI.

Kad su za Stelom zatvorila se vrata, tad je kneginja izrazila težko uzdržani gnjev sa svom strasti.

„Pod nikakovimi uvjeti nesmije ta nesretna stvar doći do izvedenja. Ja ću sve moguće upotrebiti, da se taj savez osujeti; o tom budi ti, Franjo, uvjeren!“

„Pa kojimi sredstvi ti misliš to učiniti?“

„Kojimi? Toga ja u ovom trenutku i sama jošte neznam, ali doista da će se pronaći liek i za tu bolest. Mogli bismo odma o tom mi-

sliti, dok nebude prekasno. Da mu savjetujemo ili mu se grozimo i u obće njemu samu prigovaramo, to bi ga samo još većma razdražilo." —

„Nu kako da nadjemo put do spasa? — Al gle! upravo mi pade na um jedan način. Da, da, tako će biti najbolje!"

„Klotildo! Ja sam znatiželjan da to čujem."

„Ali ti mi moraš dozvoliti, da Ivin prijašni život napomenem, o kojem si mi lani upravo zabranio govoriti, premda je u jednoj točki bez dvojbe zanimiv."

„Jerbo mi je svako klevetanje nesnosno, a osobito iz ustijuh moje supruge."

„Ali istiniti dogodjaji, čini mi se, da nezaslužuje takovog naziva, nu budi kako mu drago; na onih pikantnih glasinah, u kojih je Ivo junačina, osnovati ću moj udarac, koj će, uvjerena sam pogoditi u nišan."

Kneginja je sada razvila svoju himbenu namjeru, kojom da će svu ljubav Elze Prinkoš udušiti i tim postupkom odvratiti grozeću se „sramotu."

Grof Ivo je početkom lanjske godine u svom garnizonskom gradu obćio i s jednom dražestnom mladom pjevačicom od kazališta, o čemu su opaki ljudi raznieli svakojakih glasah tim više, što je cieloj stvari još veću zanimivost dao dvoboj za čast te umjetnice. Viest o tom dogodjaju doprla je i do ušijuh kneza i kneginje — i na temelju tih ogovaranjah zamislila je kneginja oštar mač proti mladoj ljubavi Elze Prinkoš, kojim joj je odlučila dati uništujući udarac. Odkrićem takovih tajnah nadala se je, da će nagnuće pretvoriti se najednoč u mržnju, kao kada hudi mraz pofuri mladi cviet. Nastavi dalje s riečmi: „Čuj me dakle: Mi ćemo Elzi Prinkoš pisati naše očitovanje, da mi ženitbu njezinu sa Ivom osudjujemo i njoj odprto izjavljujemo, da ju mi kao rodjakinju nikad priznati nećemo, dapače se u tom slučaju odričemo i bratstva s Ivom, te da bi ona usljed svega toga i samog grofa Ivu nesretnim učinila, koja krivnja bi se njoj pripisala. Već bi ta izjava koristno i dovoljno djelovala, ali ako nebi, tad bi drugi dio pisma bez dvojbe bio uspješan. Mi ćemo joj reći, da želimo iz obzira na nju samu, otvoriti joj oči glede značaja Ivinog. Naslikajuć njegov prijašni pustolovni život vatrenimi bojami i na koncu njegov odnošaj sa krasnom umjetnicom, koj po svoj prilici nije još prekinut, izraziti ćemo bojazan za njezinu čast i sreću, kad bi moglo doći do bračne razstave, kod kojeg škandala bi upleteno bilo i ime kuće Dulcinjske. — To ti je Franjo, moja osnova i vješto izvedena mora biti od uspjeha — da sve Ivine ljubavne sne utamani i nas oslobodi od takove mučne brige."

„Pak ti, Klotildo, možeš zbilja misliti, da bih ja na takovu osnovu ikad privolio?" pitaše ju knez zlovoljno i strogim izrazom glasa i lica.

„Nebih znala razloga, zašto da nebi."

„Jerbo je ta osnova — podla i sramotna."

„Podla? — Toga ja neuvidjam, pošto se s njom samo razjasnuje položaj stvari. Reci, ako hoćeš, da je osnova gorka i bezobzirna, ali — —"

„Tvoja nakana nije samo podla, nego, oprosti mi Klotildo, ona je i — prosta i nevaljana."

„Molim te, da budeš u izboru tvojih riečih oprezniji. Otvorena igra dašto nebi to bila, to dopuštam, ali uspješna bi bila svakako — a svrha da se postigne k tomu je svako sredstvo sveto."

„Svaka lukavština i himbenost je potišten i nevaljan pojam — na to te upozorujem, Klotildo," reče joj knez od gnjeva drhćućim glasom, „pa ja neželim, da moja supruga s tim okalja sebe i ime moje kuće."

Posljedne njegove rieči glasiše kao stroga zapovjed. Kneginja, kojoj se lice od uzrujanosti zažari, uztegne se od daljnjeg prepiranja a knez ustane i popodje nekoliko putah kroz sobu, zatim stane pred svoju suprugu i reče joj skoro prezirnim načinom.

„Tako mi boga, Klotildo, nikad nebih bio pomislio da si ti kadra gojiti takova mišljenja, i ja se sramim mjesto tebe."

„A ja nisam voljna da slušam uvriedah" odgovori mu oštro kneginja. „Pa napokon —

*

šta sam drugo snovala nego da odkrijem istinu?"

„Moji su ti nazori u tom pitanju, nadam se, dovoljno poznati" primjeti knez i sjedne se opet; „a tvoja napomena glede istinitosti zahtjeva da ti dalje kažem, zašto da zabacujem tvoju osnovu."

„Ja sam doista ljubopitna to znati, samo bih te molila, da se kod razlaganja sjetiš, da imaš pred sobom suprugu a ne neuzgojeno diete, koje se može bez kazne opsovati."

„Duše mi, Klotildo, ti neprestaješ dražiti me."

Kneginja pogleda nehajno na visući dobnjak i reče hladnim načinom.

„Nebi li mi tvoje daljnje razloge raztumačio? — već je kasno a ja se ćutim umornom."

„Na tvoju opazku o Ivinom ponašanju moram reći, da mi nije suditi, da li je on inače živio nego ostali mladi ljudi. Ali što se tiče njegovoga odnošaja prama onoj mladoj pjevačici, što si ti znala toli romantično pripovjedati, u tom mi je moguće brata opravdati. Da se o toj stvari podpuno obavjestim, pitao sam Ivu kod njegovog posljedneg boravljenja kod nas, i uvjek zaboravio da i tebi to razjasnim. Pa ako ti i nisi prijateljica Ivina — ipak ćeš dopustiti da je istinit. Dakle — Ivo je tu dražestnu djevojku na svom putovanju po Švajcarskoj upoznao u družtvu njezine majke i neko vrieme u jednih kupkah zajedno boravio. Da on i nadalje to ugodno poznanstvo nije zanemario to je razumljivo, osobito pako meni, koj sam Adelu Saar, to je ime mlade umjetnice, lanjskog proljeća vidio u više ulogah kao gosta u Monakovu. Poslje onog boravljenja rastadoše se; Ivo da ide opet u svoju posadu a Adela Saar k kazalištu u Zürich. Nekoliko mjesecih kasnije vidio ju iznenada na pozorištu garnizonskog svog grada, te ju opet posjećivao i tu bje odma klevetanja. I kada se je onim dvobojom pred svietom očitovao njezinim vitezom i braniteljem njezine časti, tad je ogovaranje raslo do škandala. Ali da je djevojka neprestanim napastovanjem jednog mladog kicoša bila vriedjana i neznajuć oslobođiti se ga, zamolila Ivu da ju štiti, za to sviet nepita. Da je Adela Saar vriedna i čestita djevojka od odlične obitelji, da je imala uza sebe svoju skrbnu majku, te da je već u ono doba bila zaručnica s jednim glasovitim umjetnikom u Beču — to ga nije nitko znao nego brat Ivo. — Eto to ti je ta pripovjedka. Ivo nije bio angjel, ali za cielo da se nije nikad zapleo u nepoštene stvari i neće nikad, o tom sam uvjeren."

„Istina, da tvoje tumačenje daje stvari drugo lice; ali nešto se mora poduzeti — nešto, što će pogibelj te neprilične ženitbe odkloniti. Što dakle? — Možebiti da ćeš ti mjesto moga predloga kakov bolji — plemenitiji znati."

Zlobna porugljivost njezinih besjedah ogorčila je još više kneževu zlovolju; on joj primjeti ustajuć:

„Za mirno razpravljanje ovoga pitanja čini se da manjka danas i tebi i meni potrebite sposobnosti; ja ću o tom misliti, kojim putem da preinačim odluku Ivinu. Ako nebi to koristilo, tad ću kao glava porodice postupati kako sam se malo prije Steli izrazio. Od tebe, Klotildo, zahtjevam takodjer kao glava kuće, da ti bez moga znanja u toj stvari nepoduzmeš niti najmanji korak, prije svega ti pako zabranjujem naročito, da nepokušaš onu po tebi razvitu osnovu na nikoji način upotriebiti."

„Ah, ti sboriš kao da si ti moj gospodar" odvrati mu kneginja gnjevno.

„Ja samo želim, da te upozorim i opomenem da da se čuvaj nepoštenog podhvata," primjeti knez onim istim ozbiljnim glasom i čvrstom odlukom, koj netrpi prigovora. „I da se ničim nebudeš dala obmamiti, to mi obečaj, da odustaješ od izvedenja rečene namjere."

Poznajuć žestinu supruga obeča mu, nu pomisli u sebi: Prisiljeno obečanje — neveže.

(Nastavak sliedi).

Nenadano.

Novela

od

G. Amintora.

I.

Gospodin šumarski nadzornik u miru barun Jelenski, pušio je svoju stivu lulu sjedeć namrgodjenim čelom kod prozora u svojoj sobi, nakićenoj dragocienimi lovskimi emblemi i riedkimi jelenskimi rogovi.

Vani je biesnila bura da su se pred kućom hvoje od kestenah i bez listja uvijale, a moglo se je slutiti, da će debela kiša pljuštiti iz tmastih oblakah odma čim vjetar prestane.

I kod nadzornika samoga bijaše zlo vrieme. Upravo je zgnječio jedno pismo, što mu ga je gospodin sin, studiosus, sveučilištni gradjanin iz glavnog grada priposlao; bijaše to list goropadna sadržaja, u kom nade puni potomak obznanjuje svomu staromu, da mu na nikakov način neće biti moguće, da k božiću kući dodje, ako gospodin otac nepruži milostivu roditeljsku ruku i pošalje novacah, da uzmogne prije mnogo nesnosnih računah izravnati, kao i nekoje još ljuće zajmove gotovog novca izplatiti do posljedneg novčića.

Gospodin nadzornik gledaše zlovoljno kroz oblok. To je dakle jezgra života! Skrb i tuga, tuga i skrb! Mirovina dosluženoga činovnika nije bila velika, premda bi za čestitog i smjerno čednog zanatliju dovoljna bila, da mu nepusti u kuću oskudicu, ali za jednog čovjeka njegovog družtvenog značaja, baš nedostatna. On bijaše potomak starodrevne barunske obitelji, njegova supruga imadjaše na uglih svojih batistnih rubacah uvezenu krunu sa devet točkah, makar da nije osim grofovskog imena nikakovih drugih vrednotah u brak doniela. Napokon je već obzirom na dvie dobro odgojene i na udaju djevojke, morala se neka čedna sjajnost kuće uzdržavati, da se neizgubi doticaj sa odličnijimi obitelji grada.

Šta je sav naš život drugo, nego neprekidni red nevoljah, stradanja i obsjenah? Takove bolne misli, kakovih je i pred njim već na miliune ljudih oćutilo, nisu niti prama gospodinu nadzorniku usprkos njihovoj starosti niti najmanje izgubile od svoje kisele oštrine. Šta je taj vriedni činovnik postigao kroz toga pol vieka, koj mu se je prieko ledjah, već odmaknuo? — Oženio se za čestitu i vjernu ženu — to je istina! ali njegova Gabrijela odviš je pazila na svietske predsude i plašljivo se brinula za mnienje ljudsko. Prije kojih dvadeset godinah, kad je u čvrstoj nadi na višu službu šumarskog ravnatelja, pred oltarom ruku joj dao, tad je još mnogo zavisila od svoje rodbine i poznanstva. Što će o tom reći barunica Z.; kako sudi u tom pitanju strina R. i ujak Y. to joj bijaše uvjek mjerodavnije nego njezino vlastito čuvstvo i mnienje. Bože moj, to bje njezina slabost, a koj čovjek je bez slabosti? Gabriela je barunu poklonila troje djece, krasna to čeljad, čila i zdrava na tielu i umu.

Za najstarijom Jerinom sliedio je doskora Belizar, koj je sada upravo slušao predavanja o šumarstvu, a najmladja bijaše ljubezna Zorislava. Odgojivanje ovoga božjeg blagoslova stajalo je mnogo novacah; višekrat se izpraznila pričuvna škrabica pa i danas su mu dosta brige zadavale razne obvezanosti, učinjene u razno vrieme težkobe i nesgode. Pa sada evo nove biede u pismu Belizarovu, novi udarac njegovoj slaboj kesi! Šta misli taj dečko? Odkuda da uzme barun novacah za sve tolike obiteljske potrebe?

Sve se je maglilo, kako je naglo pušio zlovoljni gospodin barun, kao da će tim gustim dimom uništiti sve skrbi i tu opazi medju ostalimi obiteljskimi slikami takodjer jednu na poseb.

„O ti dobra moja punice!“ uzdahne razmišljajuć svašta. — „Gdje je ono blago, što ga je Gabriela nakon smrti stare ove gospoje nadala se naći?“

Kimajuć kratko ostriženom glavom, promrmlja: „Ženske sanjarije! Ja nisam nikad vjerovao na to sakupljivanje novacah. Pa da smo zbilja štogod i našli — toga bi svega već istim putem bilo nestalo, pa sad nebi za dugove moga Belizara doseglo.

Dok je on palcem pritiskao rahli duvan u svoju stivu lulu, otvore se vrata od sobe i unutar stupi prijaznim posmjehom gospoja Gabriela.

„Milorade, smijem li te samo jedan časak uznemiriti?"

„Zar si mi možebiti doniela novacah za našega studiosusa?"

„Ah, dragi supruže, to pitanje smo već kod zajutraka riešili, nespominjajmo toga više."

„Riešili? Za to nisam znao! Ti si mi samo savjetovala da posegnem u našu božićnu blagajnu, na što sam ja pristao, jerbo si neznam drugčije pomoći, ali sad pak nisam dosta pametan da znam, od kuda i čim ćemo kupiti ostale darove, što si mi jih ti predložila."

„Ali, ljubezni mužu, ako nam nedosegne što gotovog imamo, tad ćemo gdjekoju malenkost uzeti na vjeru; nekojim dužnostim nemožemo izbjeći — što bi ljudi o nama mislili?"

„To je meni svejedno, što Petar ili Pavao o nama misli. Na vjeru da uzmemo; to je vrlo lahko reći; ali odkuda nasmagati novacah da se makar i kasnije plati?"

Gospoja Gabrieia se nešto zamisli. pa tad reče malo nesjegurnim glasom:

„Mi bismo na koncu mogli brisati novu kabanicu za Zorislavu; njezin crni paletot iztrajati će još ovu zimu, kad joj ga obšijem sa novim plišom. Od tih četrdeset forintih, kojih bi na taj način pričuvali, mogli bismo nešto upotriebiti za božićni dar sestrični Klari."

„Sestrični Klari?" zagrmi nadzornik, „diete, ja nepojmim, šta ti je došlo na pamet. Mi da bogatoj gospoji darovah nosimo?"

„Samo kakovu malenkost, da vidi kako nismo na nju zaboravili."

„Od te melje nebude kruha! Tvoja sestrična nedobije niti prebijene pare."

„Ali dragi Milorade, ja neznam kakov si ti danas — ta mi smo svake godine poslali Klari po jednu punu škrinjicu za božić. Šta će si njezin suprug misliti, ako mi ovog badnjaka izostanemo? Zar da nas bude smatrao propalim?"

„To mu je slobodno misliti — pa bi skoro i pogodio. Ali njegovoj suprugi nećemo ništa poklanjati."

„Eh pa dobro," odvrati mu gospoja Gabriela malo razdraženo, „ti znaš da je ona uvjek opet tvojoj djeci mnogo stvarih za toaletu odvratila."

Stari nadzornik namigne svojoj suprugi i zafrkavaše si svoje dugačke brkove:

„Stara, tako ti mene nećeš uhvatiti! Ja se niti najmanje nećutim obvezanim na kakov odvratak. Tvoja sestrična je bogata gospoja bez djece, ona je Belizarova kumica, pa ako ju to veseli, da svomu kumčetu pošalje kakovih darovah i k tomu još koju malenkost pridoda za naše kćeri, tak je to njezina briga i neka joj se djeca smjerno zahvale — nu tako mi moje brade, ja neću uslјed toga da počinim kakovu ludoriju; ja joj nepoklanjam baš ništa."

Tim metne ruku na rame ženino i pita ju prijaznije: „Zar je to bio razlog tvoga došašća ili ti je još druga kakova želja na srcu?"

„Dakako da sam te još nešto drugoga pitati htjela, nu čini se, da ti nisi danas dobro razpoložen; ostavimo to za drugi put."

„Nešaraj, diete! nego pucaj bez žapa!"

„Slušaj dakle — ja sam si stvar premislila, kako da si ovaj božić uredimo. Ja mislim da zapalimo već u šest satih sviećice na božićnom drvu, tad možemo oko osam satih sjesti k stolu — pukovnikovi su stari ljudi — njima bi mučno bilo dulje čekati na večeru."

„Tebi se vrti badnjak ovaj put neobično po glavi — ta još imamo dosta vremena. U ostalom mi nećemo ovog božića pozivati pukovnika niti njegovu gospoju."

„Zašto ne? već su deset godinah neprekidno božić proveli kod nas."

„Pa će jedanajsti put negdje drugdje proživiti."

„Ali molim te, zašto ne? doista da te nerazumijem.“

„Stvar je posve jednostavna — budući da ove godine nećemo kao obično badnjak slaviti.“

Gospoja nadzornikova preseneti se neznajuč, bi li tu viest suprugovu uzela za šalu ili za istinu.

„Nemoj se čuditi“ nastavi suprug ravnodušno, „to je moja dobro promišljena odluka, da ovaj krat nećemo imati nikakovih gostijuh niti ćemo koga obdarivati. Djeca si neka nakite božično drvo i neka ga na badnju večer liepo razsvjetle, družini ćemo nekoliko malenkostih darovati kao i do sele; ali mi medju sobom nećemo si ništa poklanjati, nikoga častiti, niti komu što pošiljati.“

„Pa zašto na jednoč takova promjena u našem već četvrt vieka starom kućnom običaju?“

„Zašto? Jerbo neimamo novacah, drago moje diete! Zar da budem ja pod stare dane tako lud, da pravim jošte novih dugovah samo radi toga, što je glupost i slastohleplje načinilo nakazu iz toga krasnog blagdana? hvala liepa! Neka se svaki pruži kako mu je pokrivač dug, ako mu je prekratak, tad se mora malo skvrčiti. Meni se hoće već jednom imati mir u kući, a ne da mi ovo sveto božično doba uvjek bude nekakovo vrelo novih brigah. Razumiješ me, Gabrielo? Nikomu se nebude darovalo! I tako si nebudemo porad toga glavu trli, pa će nam na badnjak liepi krap ili smudj tim većma slastiti.“

Gospoja nadzornikova uvidila je sada, da je ta stvar zbilja tako, a sa prijašneg izkustva znala je već, da prigovor kod supruga neima mjesta, nego da bi ga odpor samo razgnjevio a ništa nekoristio. Suznim očima baci pogled k sliki na stieni:

„Da to pokojna moja majka znade! Upravo joj je danas smrtni dan. Do takovoga nevoljnoga odstupa iz družtva nebi bilo nikad došlo, da sam mogla biti kod nje, kada je sirota izdahnula! Ali onomu lupežu Filipu, koj me je okrao, goriti će na duši onaj ugrabljeni novac.“

„Diete, ti počimlješ opet sanjati!“ primjeti joj nadzornik opominjuć ju: „Nemoj obtužiti ljude radi zločina, kad neimaš nikakovih dokazah. Bog zna, da li je taj Filip jošte živ, nije li možebiti već davna poginuo od siromaštva, biode i nevolje.“

„Ti uvjek tako govoriš kad na taj predmet dodjemo, a ja ipak dobro znam, da je moja dobra majka kroz deset godinah polovicu svojeg dohodka za mene štedila i spravljala. Dosta putah me je tješila s tim potajnim blagom, pa kad smo poslje njezine smrti tamo došli, nestalo je novacah a nepraktična teta odpravila je slugu, koj je o tom morao znati. O, neima već pravice na ovom svietu!“

Gospoja Gabriela izpukne svoj rubac grofovskom krunom i otare si zasuznele oči. Nadzornik ustane zlovoljno i stupi pred plačuću si ženu.

„Učini mi tu ljubav i zatvori to vrelo suzah! Što će si naše kćeri misliti drugo, nego da se svadjamo. Pa napokon prestani već stom šumastom pripovjedkom! Kako možeš ti slugu tvoje pokojne majke, koga mi oba nikad niti vidjeli nismo, žigosati tatom? Tvoja nam ga je tetka opisala kao čestitoga i bezprikornoga čovjeka, koj je samo zato tako naglo ostavio kuću, što mu je njegov otac na umoru bio. Usljed tvoga naloga pisao sam na redarstvo njegovog mjesta, gdje su ga dulje vremena motrili, ali niti najmanju sumnju pronevjerenja nenašli. Više putah sam se radi te učinjene mu nepravde sam pred sobom sramio.“

„Pa ipak me je okrao!“ nastavi jecajuć Gabriela „ono tristotine forintih, što sam jih u pisaćem stolu našla, to je ostavio za izliku, da se dalje neposumnja i da mi taj lupež zamaže oči. O, on je to vrlo lukavo udesio, nu ja sam to sve odma progledala. Ta kukavna ostavština jedva je pokrila pogrebni trošak. — Da imam danas ono što je ugrabljeno, nebi morala poput prosjakinje božićevati i pred ljudma se sramotiti.“

(Nastavak slied!).

Feuilleton.

O dvoboju. Koncem šestnajstog vieka narasao je dvoboj u Franceskoj do najvišeg stepena i postao upravo golemom biedom i zlom ciele zemlje, koje je skoro utamanilo cielo plemstvo. Tečajem vlade Henrika IV. 1589 do 1606 palo je u dvobojih 4000 plemićah, dakle 230 godimice, što se nedogadja niti u najbjesnijem ratu. Crkvene i svjetske oblasti počele su ozbiljno proti toj pošasti stvarati zakone exkomuniciranjem, i raznimi kaznami, ali to bje sve bez uspjeha, jer bo se nisu zakoni strogo izvršivali, te je upravo pod istim Henrikom bilo u 7000 slučajevih dvoboja dotičnikom u milosti oprošteno. Bjesnoća dvobojah razvila se je do nečuvenog načina i običaja. U pol biela dana u najživahnijoj ulici od Pariza, ili po noći kod bakljah potukoše se bud zašto, te se i djeveri umiješaše.

Kod dvoboja Bussy Rabutina, ponudi se i jedan strani da će učestvovati, ali se je opazilo, da su petorica mejdandžijah, te da bi treba još jednoga na par. Poslaše slugu da još traži koga i na mostu „Pont-neuf“ naidje na jednog musketira, koga pozove i taj nepoznati čovjek ide bez oklievanja boriti se za nepoznate ljude i nosi glavu na pazar.

Pod vladanjem Ljudevita XIV. računa se do 500 padših u dvoboju svake god. Jednoč je Richelieu ipak prodro strogostju zakona, da je svih šest učestnikah kod jednog duela na „Place Royale“ pogubljeno, medju kojimi bijaše i jedan Montmorency.

Ali takov pojedini primjer slabo je djelovao kao niti onaj Edikt, kojim svaki duelant i njegova djeca gube plemstvo, jerbo se ti zakoni nisu nikad strogo vršili. I danas vlada u tom pitanju nepojmiva anomalija. Častnik, koj nebi primio poziv na dvoboj, bio bi prisiljen izstupiti iz vojske, ako li pako primi i smakne takmaca, tad mu nefali doći na tvrdjavu. Istom je veliki franceski pokret željeznom rukom prelomio tu bezzakonost i stotinu drugih nepodobštinah. Prije toga je već veliko filozofičko gibanje osudilo dvoboje, a naročito je Jean Jaques Rousseau izcrpio sve bogatstvo svoje dialektike da dokaže bezumje dvobojah.

Grad Bordeaux bio je kroz mnogo godinah u velikoj napasti od nekog Marquis-a Lignano. O njegovoj drzovitosti evo samo dva primjera. Na sried ulice ustavi jednoč par tek oženjenih mladih ljudih s riečmi: Ja sam se okladio, da ću vašu suprugu poljubiti a vas čusnuti. To odma on i učini, na što je sliedio dvoboj i smrt mladooženjenoga. — Jednoga častnika ustavi na šetalištu i pruži mu horizontalno batinu. Hop! skočite prieko — ili ću vas udariti. Odgovor častnikov bje sabljom, ali drugi dan bje kod dvoboja siromah mrtav. Istom su nekoji mladji ljudi odvažnostju i olovom napunjenimi batinami učinili kraj tomu zavladalomu bjesnilu svadljivih ljudih. Slično se je po svih europejskih državah dogadjalo, samo je u Englezkoj sama vojska proti tomu ustala i osnovalo se je družtvo, koje je svaki dvoboj osudilo. U tom družtvu bje 17 admiralah, 60 generalah, 200 mornarskih častnikah i preko 500 lordovah i sada je već više od pedeset godinah što je tamo ta pošast prestala.

U svih ostalih državah obstoji i nadalje bez obzira na zakone takov krivi pojam o poštenju. Samo napredníje naobraženje pučanstva, koje osujećuje sve uvriedljive i strastvene prostote, obustaviti će taj sriedovječni pojam vitežtva, usljed kojega većim dielom padnu kao žrtve mladi talentirani ljudi, koji bi mogli svomu narodu biti od koristi. Uz to morati će i mudro zakonodavstvo naći takove mjere, da bude svaka uvrieda zakonitim putem kažnjena i čast svakoga dovoljno štićena.

Viktor Emanuel, pokojni kralj Italije rado je sam okolo švrljao nepoznat. Jednog kišovitog dana dodje u blizinu jednog sela da lov lovi. Tude mu jedan seljak pred vrati podvikne: Čujte vi, kad već imate tu meštriju kod sebe da možete zeca utamaniti koj mi u vrtu toliko kvara pravi, tad gledajte da ga ustrielite, dati ću vam pol lire.

Kralj mu odvrati: Ma čovječe, zar nevidiš kakovo je ružno vrieme; pol lire je premalo, daj mi bar cielu liru. Seljak mu napokon privoli, misleć da i onako neće biti ništa iz tog lova. Kralj traži zeca i zbilja donese ga sav mokar mužu, zahtjevajuć zasluženu plaću, nu ovaj počeo svakako šarati samo da mu neplati, pošto mu za njegov trud ostaje i ustrieljeni zec. Ali kralj nehtjede popustiti, dok mu nije težkim srcem pogodjenu nagradu položio.

Drugi dan pošalje seljaku 20 franakah s porukom, da bi bio dobio 40 fr. da se je poštenije ponašao i zadatu rieč bez opiranja držao. Kralj je nekoliko danah u svom družtvu pokazivao taj novac s riečmi: Ovaj franak sam si krvavo zaslužio.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

XVII.

Dva dana iza onog prizora u veligradskom dvoru, vozio se je grof Ivo cestom iz Solnograda prama Berhtesgadenu u krasnom „Landauer-u" pušeć zamišljen svoju smotku. — U svjetlosti jutarnjeg sunca milo je gledati i obični predjel, a kamo li ne onako romantičnu plastiku briegovah, kao što su divni krajevi oko Solnograda. Ali nije samo ova veleliepa okolica bila povodom Ivinog blaženstva, nego ponajviše melodična pratnja čuvstvah, koja mu plamtiše u grudih. Prvi krat je doživio znatan uspjeh svoje umjetne radnje. Sve prijašne brige i gorke obsjene činjahu mu se samo kao uspomena, kojoj bje oduzeta bolna oštrina i samo radostno zadovoljstvo napunilo mu je dušu. — Koli sretan bijaše mu to trenutak, kad je došavši kući našao pismo od generalne intendance kraljevskoga kazališta, u kom mu se javlja, da se je ista odlučila primiti njegovu operu.

Ali još i nešto drugo bijaše, što mu je srce radošću napunjivalo — ljubav. Da, ljubav ponosnog i jakog mužkog srca, koje je prvi krat oćutilo svu čarobnost i silnu moć pravog i iskrenog nagnuća.

U blizini Berhtesgadena, gdje je Elza već mjesec danah boravila svojim otcem, da mu svježi planinski zrak okriepi bolježlivo tielo, odpravi kola u grad s nalogom u kojem svratištu da ga čekaju, a on se odputi pješke jednom stazom prieko livade do jedne omorikove šumice, gdje je kraj rieke u liepoj dolini vele prijazna kučica stajala. Tu je Ivo iza jednog stabla motrio tu idiličku sliku i na jednoj pečinastoj mahovinom obrašćenoj klupi ugleda mu sretno oko Elzu, koja zadubljena u misli nepomično gledaše u daljinu. Na koga ona misli? — na njega, da, na samoga njega; Ivo je to ćutio. O, kako bi on uzkliknuo od veselja i skočio tamo da ju zagrli! Pa ipak je mirno stajao, da taj predražestni pogled nepomuti! Dugo se je ustručavao da to pobožno čuvstvo njegove duše prekine, ali napokon izadje iz tog gaja i zazove ju tiho: Elzo!

Elza se uplaši i okrene, opaziv Ivu, zacrveni se. Kad se je Ivo k njoj približavao ustane da mu pruži ruku. Oko u oko stajahu oba i čitahu si čuvstva njihovih srdacah. Ne-

govoriše još ništa, nu ta šutnja jim odkrivaše više nego ikakove rieči. Ivo izvadi jedno pismo iz džepa i preda ga Elzi; bijaše to pismo Intendanture u Berlinu. Čitajuć sadržaj ukrade joj se suza radosti. „Raduje li vas ta viest?“ pitaše ju ljubezno.

„Da, ona izpunjuje moju najživlju želju!“

Opet nastade tišina, ali za kratak čas, samo tako dugo, dok je Ivino oko opet sastalo se s njezinim.

„Elzo!“ uzklikne duša Ivina i najsretniji čas prvog cielova dvajuh ljubećih sliedio je u tom rajskom gaju.

„Dva su najkrasnija sata moga života, ovaj mladji darovao mi je vruće zaželjenu ljubav preljubljene žene, a prijašni mi je donio sretan list od lovorovog vienca za umjetnost.“

„Pa taj daleki put si ti poduzeo da prvi taj list vienca meni pokažeš?“ pitaše ga Elza blaženim posmjehom i izrazom radostnog ponosa.

„Tako je, Elzo. Neodoljivom me je silom vuklo k tebi, da ti ustmeno pripovjedam, kako me je preugodno zatekla viest, pa da ju s nova u tvojoj prisutnosti uživam. Odma sam sestri Steli tu radostnu novost objavio i odma još u noći odputovao da tebi to osobno priobčim.“

„Od srca ti hvala za toliku ljubav, Ivo, koja me najsretnijim stvorom čini!“ odvrati mu Elza ganjeno. — „Samo jedno mi muti moju neizmjernu sreću: naime ta misao, da ti radi mene predstoji težka i gorka borba.“

„Kako ti to misliš?“

„Ja mislim — borba s tvojom obitelju. Vidiš, to je ona bojazan, koja se uvlači grozeć medju našu ljubav.“

„Ta borba će za cielo doći, da — i ja ću u njoj pobjediti kao i prije u drugoj jednoj, ali neka te to neuznemiruje. Što sam si ja ikada preduzeo i za pravo upoznao, to sam vazda izveo uzprkos svim zapriekam, pa da ja u borbi za svoju ljubav, za najviše i najsvetije dobro moje duhom klonem? Jeli, da se ti pouzdaješ u moju hrabrost i da vjeruješ u moju čvrstu volju?“

„Vjerujem!“ odvrati mu Elza oslanjajuć se na muževni značaj svoga ljubovnika.

Liečnici zabraniše Elzinomu otcu svaku uzrujanost i naložiše obim gospodjam, da ga čuvaju i s toga bje zaključeno, da mu o zaruki jave istom kod povratka u zavičaj i kod oporavljenog zdravlja, kojemu se nadahu.

XVIII.

Osam danah ostao je grof Ivo u Berchtesgadenu. Ima gospodjah, koje su zaljubljenimi zavidne i ljubomorne, kad se nije i njim božica ljubavi prijaznom pokazala, ali ima i takovih nesebičnih, koje upravo tim veselije u čistoj dobroti srca priušte ljubećim njihovu sreću — takova bje teta Matilda. Nju je ljuto bolilo i čudila se, što joj brat upravo sada, gdje bje temeljite nade za sreću njegove kćeri, sve žalostniji postajao. Jednog dana se osokoli, da ga pita glede njegovog držanja i tu ju on prime ljubezno za ruku, te joj molećim izrazom lica, i podražljivim glasom očitova:

„Tuga koja mene mori, Matildo, ogorčuje mi svaku radost, dapače i onu o sreći moga djeteta.“

Upravo se je prestrašila, kakovim žalostnim glasom da joj je te rieči izustio, koje joj naznačiše strahovitu bol njegove duše.

A Ivo napomene jednoč Elzi:

„Meni se vidi, kao da tvoj otac negleda dobre volje našu ljubav, koja mu je za cielo poznata; da, više putah mi padne na um, da kad bih ja pred njega stupio i za tvoju ruku ga zamolio, da bi me on odbio.“

„Ne, ne, otac tebe visoko cieni i štuje, to sam ja više putah već u njega opazila i upravo iz njegovih ustijuh slušala. I ja se sama plašim njegove sadašnje zlovolje, koja je sve veća od onog dana, kada ga je slikar Strelec posjetio, koj je u istoj starosti kao i moj pokojni brat i što mu je valjda probudilo tužne uspomene. Žalost njegova za majkom i bratom je neizkorjeniva.“

„Ako bi tvoj otac moje snublenje odbio — bili ti postojano i vjerno uz mene bila?“

„Bih, Ivo, stalno i vjerno!“

Koliko iskrene ljubavi bijaše u toli malo riečih!

„Pa bili vjerna ostala u svakom slučaju, pa i onda, ako bi tko pokušao, tvoju ljubav prama meni i tvoje pouzdanje zlobno poremetiti?“ Ovdje je Ivi došla na um njegova snaha Klotilda.

„Možeš li o tom dvojiti, Ivo? — Ne, za cielo nemožeš, jerbo znam, da mi vjeruješ bez da te o tom uvjeravam! Jeli, da je tako? Pa ako bi ikad možebiti podvojio, Ivo, tad se sjeti, da smo zaručeni, da sam tvoja nevjesta i da rieč: „zaručnica“ znači: biti vjernom.“

„Hvala ti Elzo!“

Istog dana odkrio je Ivo Elzi pun uzdanja sve svoje mane i slabosti dosadanjeg života. Želio je da ga znade, kakov je bio i da ga nesmatra boljim niti gorim nego što je u istinu. Muž i žena, kojim je ozbiljna volja stupiti u doživotni savez treba da budu u duši i tielu složni i iskreni bez medjusobnih tajnah.

Onih osam danah, što je Grof Ivo proživio u Berhtesgadenu izčeznuli su naglo. Sutra dan morao se je opet vratiti u Berlin k radnji i s toga je večer prije odputio se opet do one poznate kućice, da se oprosti. Elza i Ivo rekoše si srdačni s bogom! Svaki rastanak dvajuh ljubećih ima neko žalostno čuvstvo, jer se nezna, nije li to možebiti posljedni razstanak. Istom polovicom listopada mogli bi se opet vidjeti, budući da je Prinkoš odlučio u drugoj polovici kolovoza putovati u Italiju na jezera i u rujnu dalje do Firence, Rima i Napulja. — Tamo ga je vukla vruća želja, u one divne predjele, kojih od svoje mladosti kasnije vidio nije.

Prije razstanka preda Elza Ivi na pol raztrgano pismo: „Pročitaj to. U prvom trenutku ogorčenosti htjedoh to pismo uništiti, ali sam se domislila i odlučila da ga tebi prije pokažem.“

Pismo bijaše od kneginje Klotilde.

Promjena na Ivinom obrazu kod čitanja lista prestraši Elzu. On je probliedio i ruka držeća pismo uzdrhta mu. Čim je dalje čitao, tim mu postajalo lice namrgodnije; uvriedjen ponos i gorki sram, što je žena takovog roda i imena upotriebila toli podlo sredstvo pismene klevete i ogovaranja, borilo se u njemu sa razjarenim gnjevom.

Kad je pročitao složi opet pismo i reče muklim glasom:

„Ovo je učinila supruga bez znanja moga brata, jerbo ja njega nedržim toli potištene duše. — Ali jasno hoću da vidim. Daj bože, da on nije tu upleten! Pa ako je nevin kod ove stvari, tad neka iz ovog pisma upozna, kakovog je značaja njegova supruga!“

Ivo spravi to pismo k sebi.

„A tebi Elzo, budi hvala na tvom pouzdanju.“

Da se taj zao utisak ogavnog pisma izgladi pokaže joj Ivo odgovor sestre Stele, u kom ona izražuje svoja ljubezna i iskrena čuvstva glede sreće zaručenih.

Pročitav te redke primjeti Elza ganjeno: „U tom svjetlom stvoru je srce od zlata za ove mile rieči zahvaliti ću joj se iskrenom ljubavi.“

XIX.

Za nekoliko danah primio je grof Ivo pismo od svoga brata sliedećim sadržajem:

U Veligradu 28. srpnja.

Dragi Ivo!

Jučer mi je prispio tvoj list sa Klotildinim pismom na gospodjicu Elzu Prinkoš. Ja se slažem s tobom u gnjevnom osudjivanju koraka, što ga je moja supruga učinila. Ti si posve pravo imao, što nisi vjerovati mogao, da bih ja bio kadar tako potištenim činom okaljati se i radi toga mnienja budi ti hvala. Klotilda je taj korak poduzela uzprkos mojoj prije joj očitovanoj zabrani iza mojih ledjah. Ja sam ju radi toga najstrožije pozvao na odgovor i ona je usljed toga zlovoljno danas odputovala, nu ufam se, da je to učinila u časovitom prenaglom trenutku jada.

Ovom prilikom ćutim se prisiljenim opet doći na taj predmet, koj je Klotildi dao povoda k njezinom odurnom pismu. Mučno mi je da u to moram dirati, nu otvorena rieč valja i ovdje kao svuda.

Meni je iz pouzdana izvora poznato, da si ti nakanio zamoliti ruku kćeri tvorničara Prinkoša u Berlinu. Moram da ti izjavim, da

ja taj korak neodobravam, dapače osudjujem. Ovako odriješito očitovanje zahtjeva od mene s jedne strane moju dužnost kao glava naše kuće, s druge strane pažnja na moja tvrda načela i nazore u takovih stvarih.

Ja te molim, da taj korak neučiniš i da se obazreš na dužnosti, koje nam propisuje naš visoki stalež i dostojanstvo naše kneževske kuće. Mi se nesmijemo naprama drugom svietu poniziti i s toga moramo kada treba i žrtvah položiti makar nas i zabolilo. Kraj svih tvojih slobodoumnih nazorah, znam da si skroz i skroz plemić. Koliko krat si rekao, da se ponosom i zahvalno ćutiš da si plemenitog roda. To plemenito čuvstvo, tu iskru tvoga srca zaklinjem da se okaniš tog nauma.

Nas dvoje se doduše razilazimo u naših nazorih i osvjedočenjih skoro kod svih pitanjih s iznimkom onom duboko ukorenjenoga čuvstva plemenštine — ali napokon ipak smo si braća i kao takova se ljubimo. S toga mi je vrlo mučno reći, da u slučaju, ako bi ti ipak rečeni korak učinio — ja takov savez nikad priznati nebih mogao, da ja tvoju suprugu u mojoj kući nikad primio nebi, pa najzad i od tebe zahtjevati morao, da ti bude tvoja kuća dalje od moje, a da ti kod onih okolnostih i sam nebi htio doći prieko praga mojih vratah, o tom sam uvjeren, kako te dobro poznam.

Odredbe, po kojoj se djeca iz braka tako neprilične obitelji proizlazeća, nepriznavaju sposobna za nasljedstvo — u našoj kući neima. Ali izrečeno načelo sadržaje, da svaki član ima vazda paziti da se uzdrži izvanjski ugled i materijalna snaga u svakom smislu. Na ovu točku, Ivo, upozorujem te ovim; naime da se u našoj obitelji visoko ustanovljena udovština na gospoje iz gradjanske krvi neproteže, nego da se ima upotriebiti za daljnje nabavlanje novih imanjah. Ovo tebi dakako neće smetati, ali tim više tvojoj djeci kao baštinikom tvoje supruge. — Odprto ti kažem, da ću ja u slučaju tvoje ženitbe sa gospodjicom Elzom Prinkoš brigu nositi, da se rečena odredba strogo izvrši. Opominjem te još jednoč, da odstupiš od tvoje nakane, čim sam izpunio svoju dužnost, koju mi nalaže čast kneževske kuće Dulcinjske i pozdravljam te — možebiti posljedni krat Franjo."

Ivo odgovori bratu bezodvlačno, te se očitova, da je on u Elzi našao drugaricu, kakove je badava po svietu trašio. Ženu sa ovakovimi riedkimi darovi on cieni mnogo više, nego samo odlični rod.

XX.

Dopisivanje Prinkoševo iz Italije odkrivalo je Ivi sve više oduševljenu njegovu ljubav za umjetnost i narav, što samo naobražen čovjek ćutiti može. Ujedno je opazio, da mu je i razpoloženje postalo znatno slobodnije i veselije.

Sestra Stela mu je u jednom pismu izrazila, da će svakako doći u Berlin k prvoj predstavi „Franceske" i tada kod tetke ostati cielu zimu, da stupi u sviet. Ali je lukavo zašutila, da će istodobno još i netko drugi doći u Berlin, naime neki grof Hardenfels od bečkog poslaničtva u ministarstvo vanjskih posalah, komu bje srce dražestne djevojke iskreno naklono. I s toga se je dvostruko radovala kao i njezina buduća sestra u Italiji.

Kneginja Klotilda povratila se je u Veligrad. Njezin bistar razum joj je uvjek naznačio, gdje mora zakrenuti da se neprelome bračni odnošaji, što bi joj sav položaj u družtvu poremetilo. Njezina sjajna osobnost i visoki rod jamčio joj je odlično mjesto u družtvu, ali ipak ponajviše što bje supruga kneza Dulcinjskoga, jednoga od najbogatijih i najuglednijih zastupnikah visokog plemstva.

Jednog rujanskog dana oko podne izadje Ivo iz palače velike opere, gdje se vježbahu za njegovu operu i vraćao se kući, zabrinut što je ljubimac obćinstva, primadona pogibeljno oboljela, te neimadoše druge vrstne pjevačice za glavnu ulogu njegove opere, kad na jednoč začuje „pod lipami" da ga netko zove.

(Nastavak slied:).

Nenadano.

Novela

od

G. Amintora.

(Nastavak).

Kad ti usahnu rieči, tad počimaš jadikovati i plakati. Što me boli glava za tvoje Markove konake? Ja računam sa gotovimi činjenicami. Priljubi se kao pametna žena nepromjenlivim okolnostim, a moja odluka je nepromjenliva: Badnjak se neće svetkovati! punktum!"

Otvori prozor da izprazni lulu, neobzirući se na odlazeću suprugu, zatim si lulu objesi na mjesto, zaogrne se u svoju kabanicu i nabije šešir na glavu, uzme si svoj štap od vinove trte, te izadje na zrak, da se malo prošeće i da mu se izpuši jad.

II.

„Djeco! ovaj put neće biti ništa od našega badnjaka!"

S ovimi riečmi nahrupi uzbunjena mati u obću sobu, gdje su Jerina i Zorislava, svaka kod drugog prozora sjedile uz svoje vezivo. Obe kćeri pogledahu začudjeno u zaplakane oči materine.

„Da, da, gledajte me samo! Otac se je upravo sada očitovao, da neće od nas nitko darovah dieliti niti primati."

„Šta se je dogodilo?" pitaše obe djevojke kao s jednim jezikom.

„Ja neznam" odgovori jim baronica. „Naš Belizar je, kako znate, molio otca za poveću svotu novacah; možebiti da je to povodom otčeve odluke. Otac veli, da neima novacah, s toga vi slobodno odložite vaše vezenje, jerbo on neće da troši na ta dva stolca za ujaka."

„Nije mi niti žao" reče Zorislava brzo umireno, „s tim sitnim vezenjem sam si već skoro izkvarila oči; pa nek ostane to djelo do godine — možebiti da će se za što drugo upotriebiti."

„Diete ti neznaš što govoriš. Šta će si ujak misliti, kad ovaj put ništa nedobije od nas?"

„Ah, draga majko, ja ću mu pisati vrlo krasan list i javiti mu, da smo imale toliko posla, da nismo mogle dogotoviti."

Zlovoljno okrene se majka k starijoj kćeri, koja je dosad šutila i reće:

„Zar si i ti toga mnienja?"

Jerina odloži iglu i vunu i dignuv glavu, okrunjenu svetlom smedjom kosom, odgovori mirno:

„Budemo li našemu ujaku ova dva stolca darovali ili ne — to je i meni svejedno. Ali ja sam za pukovnikovu gospoju već počela onaj štit pred peć, za pukovnika tanjur za svjetiljku; za sestričnu Klaru je bilježna knjižica već gotova, a za ove predmete će otac dopustiti da jih dotični zanatlije dovrše."

„Ne, Jerino, toga on neće dopustiti! on je odrješito rekao, da neće nitko ništa dobiti i da na badnjak neće nitko stranjski unići prieko našeg praga."

„Tad ću se ja na badnjak leći u postelju" odvrati joj Jerina.

„Ti nećeš valjda radi otčevih mušicah oboljeti?"

„Na to ja i nemislim, ali ja ću predstavljati bolestnicu samo da budemo imali pred svietom čestiti razlog, zašto da smo se ovog božića potegnuli natrag."

Baronica poljubi svoje najstarije diete u čelo i zadovoljstvom reče joj:

„Ti si moja prava kći! Tako ćutim i ja, ali toga neće trebati — mi ćemo već nešto boljega zamisliti — uzdaj se u tvoju majku, ja ću se brinuti da se neosramotimo pred našimi znanci."

„Ne, to nećemo. Ove malenkosti, što sam za svoje prijateljice izradila, idu iz moje vlastite pričuvne blagajne, a to mi će valjda otac dopustiti da potrošim."

„Ali sestro, ja doista neuvidjam, zašto da ti tu stvar tako tragično shvaćaš." — Tješila ju sestra Zorislava. „Ta mi se nismo nikomu

obvezali da moramo imati goste ili da nam je dužnost ikomu što poklanjati — u tom ja otcu dajem podpuno pravo. Darovi, kojih bi obvezani bili davati — to već nebi bili darovi. Ako otcu fale sredstva u tu svrhu, tad možemo i bez tih šalah biti dobre volje medju sobom."

„Šuti Zorislavo!" odvrati joj mati ljutito. „Ti negovoriš kao kći starodavne plemićke kuće — tako bi jedva sborilo diete jednoga zanatlije! To je najposljedne da budemo mi domaći dobre volje — k tomu baš niti nisu vremena — ali to je nuždno, da se pred svietom uzdrži dostojanstvo kuće, makar da nam od nevolje srce puca. Tko pravo plemenito misli, taj će pred prostim pukom od muke zube stisnuti, ali neće odkriti svoja čuvstva; netreba da nam svaki odrpanac gleda u džep i broji naše groše! ali ti — ti nećeš toga nikada pojmiti."

Dobroj gospoji zablistahu se opet suze, a uplašena Zorislava gledaše majku plaho, neshvaćajuć pravo, zašto da se majka danas toliko uzrujala.

„Siromašni Belizar!" nastavi gospoja prama Jerini, „ufam se, da će mu otac bar toliko poslati da ga oslobodi od težke brige. Pisala sam ubogomu mladiću, da neka sobom dopelja kojega od svojih prijateljah, možebiti grofa Miranova — on više neima roditeljah, pa za cielo da nezna gdje će blagdane provesti, a bogat je, pak bog zna, nebi li se u koju od vas — — — ali, o tom više nije govora — ja ću odma pisati vašem bratu, kako ovdje stvari stoje i da gosti nebi bili „dobro došli."

„Piši mu čim prije" primjeti Jerina. „To bi užasno bilo da dodje grof na badnjak k nama i nenadje ništa drugo nego zapaljenu božićnu kitu — kao da smo djeca proletarca!"

Medjutim je gospodin šumarski nadzornik žurno koracao ulicom nepazeć na pozdrave mimo njega prolazećih. Sam nije znao kuda da bi se prošetao; glavna stvar mu bijaše vani na zraku osloboditi se od uzrujanosti i nejasne jošte osnove razbistriti. Srdio se je na to bezumje nadarivanja o božiću. Za boga, odkuda da nasmogne penzionirac, komu svaki mjesec nabrojena mirovina nuždno treba za hranu i odjeću? Pa su upravo božić odabrali za svečanost većeg izdatka, kada za nedjelju danah kasnije treba svaki novčić za stan, porez i liečnika, pa kad još svaki zanatlija i trgovac pošalje svoje račune. Budalaština ljudska, koja nam nameće robstvo takovog benastog običaja! Dvadeset i pet forintih morao je kroz cielu godinu svakog mjeseca na stran metnuti da namiri troškove toga blagdana — dvadeset i pet forintih, tako rekuć, od ustijuh si odtrgnuti! Tih ukupno 300 forintih imao je pričuvanih — niti pare više. Belizar je molio za izvanrednu pripomoć od 200 for. Dečko će dobiti tu svotu, ali ujedno poštenu propovjed i ozbiljnu opomenu, da je ovo posljedni krat, što mu otac pruža pomoćnu ruku. — U buduće neka gleda da izadje svojim dohodkom, ako li to nemože, tad neka ide u Ameriku na cestu kamen razbijati. Nu Belizar bijaše inače pametan mladić a otac uvjeren, da će ozbiljna rieč uspješno djelovati. Ali ako nadzornik njemu pošalje 200 for. tad njemu ostane upravo jošte stotina forintih, s kojima se neda daleko skočiti. Ako li nedodju gosti u kuću, niti se nebude za kojekakove sitnarije izdavalo, kojima je namjeravala gospoja supruga i kćeri cielu četu strinah, tetkah, ujakah i znanacah nadarivati, tad bi se moglo sjajno božićno drvo nabaviti, razni kolači i paprnjaci peći, riba, pečenka i t. d. kupiti, pa bi još nešto preostalo, da bi se ciele nedjelje do mladog ljeta moglo polaziti kazalište i na silvestar punč variti.

„Tako mora biti!" odluči barun Jelenski, „niti molbe niti suze neće na ovom zaključku ma niti jotu promjeniti."

Odmah je laglje odahnuo, kao svaki čovjek, koj iza mnogog tumaranja i premišljavanja napokon dodje do povoljne misli. „Sada ću laglje odoljeti i onomu mnogomu prosjaćenju za milosrdne zavode, za bolnice i t. d. što neće izostati, što mi je prošlih godinah uvjek dozlogrdilo; kad sam pol forinte upisao tad mi je gospoja grčeve dobila, budući da je susjed tri forinta dao, a jedan barun nebi smio zaostati za kojim zidarom."

Kad je na večer istoga dana — već su obični čaj bili popili — sjedio svojimi kćeri

oko okruglog stola u obiteljskoj sobi kod upaljene viseće svjetiljke, čuo je da netko zvoni na kućnih vratih i za čas zaori ljutit glas supruge, koja se je slučajno na hodniku našla.

„Šta bi ti rada? slamnate pladnje ili užigalice da kupim? Pa sada u večer? a, to je ipak malo odviš bezsramnosti, tako kasno zvoniti na tudja vrata!“

Gospoja Gabriela bijaše u istinu gnjevna i nadzornik pomisli, da se je kakov lupež pod izlikom prodaje uvukao u kuću da izvidi priliku za kakov grabež, skoči odma sa svoga stolca i izadje na hodnik.

„Tko je tu? Šta ćeš ti? Dodji napried!“ povikne zapovjedajuć. Mala plavokosa djevojčica u kukavnoj opravici stupi na hodnik. Vjetar joj je vlažne lasi razčupao, odjeća bje od kiše promokla, a prsti od studeni ukočeni i crveni. Modrimi velikimi očima gleda plaho strogog gospodina nadzornika al negovori ništa, samo što tresuć se kaže svoju tužnu trgovinu.

Gospodin barun, koj je već bio naumio da zagrmi nad noćnimi potepuhi, zagleda se u to malo plavokoso čudo, jerbo je to diete bilo u istinu krasota od djevojčice po prilici osam godinah staro.

„Šta je s tim slamnatim tanjurom, mala?“ zapita ju najednoč prijaznim glasom, dočim se je prignuo do djeteta.

„Ako bi ga možebiti htjeli kupiti?“ — odgovori mu tiho — „stoji samo trideset novčićah; danas još nisam ništa prodala.“ —

„Tko je tebi dao taj slamnati pladanj?“

„Moj otac.“

„Kako se zove tvoj otac?“

„Just.“

„Just? pa gdje stanuje i šta radi on?“

„Mi stanujemo u Margaretskoj ulici; moj otac plete ovakove tanjure i reže kvake od drva za rubje sušiti.“

„Imaš li ti i majku?“

„Imam, ona pomaže otcu.“

„Zar si ti jedino njihovo diete?“

„Nisam, još imam tri sestre.“

„Ideš li ti u školu?“

„Da, idem svaki dan. Kada u četiri sada dodjem iz učione, tad mi otac dade ovakovih tanjurah, što jih je medjutim dogotovio i šest omotah užigalicah — to moram da prodam — i dok jih neprodam, nesmijem kući doći.“

„Jesi li ti diete, gladna?“

Diete pogleda pitajućega svojimi krasnimi modrimi očima; i sada nešto hrabrija odgovori: „Ah, jesam.“

Nadzornika prozebe malo oko srca.

„Gabrielo!“ obrati se prama svojoj suprugi — „donesi joj čašu toplog čaja i komad kruha s maslacom.“

Nadzornikova supruga imadjaše takodjer mekano srce kao i njezin suprug, pa se je i njoj smilovala ova sirotica.

„A znaš li ti broj vaše kuće?“ nastavi barun svoj izpit.

„Broj šestnajst“ — odgovori mu diete — „Mi stanujemo u jednoj sobi na tavanu.“

„Idu i tvoje sestre u učionu?“

„Jedna samo, najstarija; druge dvie su još premale.“

Baron izvadi forint iz svoje kesice.

„Evo, uzmi ovaj novac, s tim ću ti odkupiti taj tanjur i te šibice.“

Mala mu preda stvari, primi novac i pogleda sretno se smjejuć veledušnoga kupca, koj mjesto da se pogadja i cenka poput drugih ljudih, daje joj i više jošte nego li je zahtjevala. Gospoja Gabriela vrati se s čajem i namazanim kruhom.

„Na ti, diete moje“ reče joj dobrostivo, „ti si sasvim prozebla, ovaj čaj će te ugrijati.“

Diete, komu se što takovoga jošte nikad dogodilo nije, izpije na dušak. O, kako joj je to slastilo. Posve zabunjena zaboravi zahvaliti se i kad je svojimi bielimi zubići zagrizla u taj maslacom namazani kruh, tad bje na vrhuncu sreće i zadavoljstva.

(Nastavak sliedi).

Feuilleton.

— Neki šaljivdjija u Parizu imenom Henry Monnier došao je jednog jutra u jednu kuću k portiru. „Jeli je ovdje Henry Monnier?“ „Nije gospodine“ odgovori mu portir. „On ovdje nestanuje, dakle ga i nema tu.“ — „Ipak je ovdje!“ odvrati mu Monnier, „jer bo sam ja taj Henry Monnier.“ Na to se udalji. Drugo jutro dodje opet da pita, nu preobučen da ga portir nije poznao. „Monsieur Henry Monnier?“ — „Nema ga ovdje!“ — „Ipak ipak jest; ja sam Monnier, dakle sam ovdje.“ — Skine svoju maskeradu i pokaže ozbiljno svoje lice zabunjenomu portiru. Treći dan opetuje on to isto pod novom preobukom. „Dodjite mi samo još jedankrat“ povikne za njim razljutit vratar „odgovoriti ću vam batinom!“ — Henry Monnier vrati se kući, uzme pero i papir te napiše šest jednako glasećih pisamah svojim prijateljem: „Dragi prijane! Ja sam promenio moj stan i sada se nalazim u kući br . . . (ovdje naznači istu kuću, ulicu kod toga portira) i molim vas, da me večeras posjetite. Želim da moje preselenje proslavim malom večerom u družtvu mojih prijateljah.“ Na večer dodju ovi redom k portiru pitati: „Mr. Henry Monnier?“ Naravno bje, da je razjareni portir u svom sve većem gnjevu svakoga ružno izpsovao i batinom otjerao.

— U jedan parižki dučan u Rue des Capucines dodje neki stranac, koj je svaki put nešto zlatnine kupio ili kakov briljantni nakit dao popraviti. Bilo mu do petdeset godinah, zvao se pukovnik Gaston i stanovao u prvom „Continental Hôtelu.“ Jednog dana javi on gospoji Chauvet, vlastnici toga draguljarskoga dučana, da će kao sutra 11. siečnja doći da kupi nešto više stvarih, nakitah za vrat, narukvicah, prstenja i diamantnih predmetah. I zbilja dodje 11. siećnja poslje podne u dva sata pukovnik Gaston s malim ručnim kovčegom od ruske kože. Najopreznije poče on izbirati i pregledavati stvari što mu jih je gospoja Chauvet predlagala. Nu ona, kojoj se je ovaj tajinstveni kupac ipak nešto sumnjiv činio, nije ga niti časak pustila s oka. Napokon si je pukovnik Gaston izabrao 22 predmeta, medju kojima bijaše par mindjušah u vriednosti od 67,000 franakah i riviera od 37,000 franakah, te molio, da mu gospoja to sve liepo složi u njegov mali kovčežić. Poslje kako je ona to dogotovila, zaključi on kovčežić i postavi ga polag sebe na pod, da vadi novac i da plati sve gotovim novcem. U taj par dodje drugi jedan gospodin takodjer s malim kovčegom u ruci i želi kupiti jedan par briljantnih pucetah što jih je vidio u izlogu. Dok je on platjao svoja dva gumba, brojio je Gaston svoje Banknote i jedva što je onaj stranac otišao, očitova se pukovnik, da nije dosta novacah sobom ponio, s toga izvadi iz džepa ključić i preda ga gospoji skupa sa kovčegom, da ga medjutim spravi dok on s novci dodje. Ali njega neima; napokon otvori gospoja kovčeg, nu tko da opiše njezinu prepast kad nije unutri upravo ništa našla. Onaj stranac, drug ovoga varalice Gastona, promienio je posve slični kovčeg u onom trenutku, dok je gospoja Chauvet vadila iz izloga zahtjevani par pucetah. Sve redarstveno potraživanje za ovimi lupeži nije imalo nikakova uspjeha.

— U Citavi se je ovih pokladah jogunasta jedna ljepotica obukla za krabuljni ples u uniformu jednog podčastnika. Taj pristao junački vojnik s liepimi brkovi očarao je sve ženske, plesajuć tako lagano i graciozno. Vrieme mu je ugodno i brzo prolazilo i upravo se je odmarao od Valcera naslonjen na jedan stup kod vratah, kad ga iznenada zapita redarstvena patrola za noćnu dozvolu. Da bude k tomu kostimu domobranca trebalo još i noćni dopustni list, toga naš nadrijunak nije niti iz daleka slutio i s toga je odma upoznao svoju biedu i napast, te se je žurio natrag concentrirati. Ali vodja patrole nije šale razumio, nego liepo vojnika odpremio u vojarnu neobziruć se na sve, ne baš junačke njegove molbe. Tu se je pustolovna gospodična izpovjedala, da ona k liepom spolu spada, skine vlasulju te pokaže dugačku liepu kosu. Zaklela se, da neće nikad više ići u soldate.

— Neki siromašni selski pastor, kojemu čaša dobrog vina ide vrlo u tek, ali mu nedosiže kesa da si s njom žedju gasi, tumačio je jedne nedjelje sa prodikaonice svojim obćinarom, da na svietu toliko vina rodi, da dodje na svakoga čovjeka po jedan litar na dan, nu da bogatim pijanduram nije toga pića nikad dosta, pa da oni popiju i onaj dio što bi imao biti za siromake. Pun gnjeva radi te i njemu se dogadjajuće nepravde povikne napokon na sav glas: „Proklet bio onaj lupež, koj mi svaki dan moju porciju popije!“

— Londonske novine „Medical Record“ navadja, da ima sada u sjedinjenih državah do 400 ženskih liečnikah, i ponajviše u samom New-Yorku, Mazahuzetu i Pensilvaniji. U obćinah po ladanju ima u Rusiji trideset liečnicah, četrdeset po bolnicah, a dvadeset i pet dobilo je od cara Alexandra red svetoga Stanislava, radi sretno izvedenih operacijah u ratu god. 1877.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Bijaše to sam generalni intendant kraljevskih kazalištah, koj je na cesti ustavio kola da govori sa Ivom i da mu veselu viest priobći, kako mu je za rukom pošlo, da je jednu od najdražestnijih i talentiranih mladih umjetnicah predobio, nu imena da joj neće jošte odkriti. S tim se na brzo preporuči i ode.

Težki kamen brige odpao je Ivi od srca. Na večer bijaše u palači njegove tetke soareja i pristupiv k njoj da ju poljubi u ruku reče mu:

„Vrlo me žalosti viest, da ti je bolest prve pjevačice zadala težku brigu. Tebi je poznato kako se i sama radujem toj predstavi.“

„Tvoja dobrota godi momu srcu. Bio sam u brigi, nu sad sam se umirio, pošto . . . .“

U taj čas pristupi sam vrhovni intendant i odkrije Ivi tajnu glede nadjene pjevačice.

„Smijem li dakle njezino ime znati?

„Adela Saar, od hamburžkog kazališta.“

„Adela Saar!“ uzklikne Ivo ugodno presenećen, „bolje namjestnice nebih si nikad bio mogao željeti. Budi vam, presvjetli gospodine, iskrena hvala.“

Ivo je znao, kakova da je nesreća postigla ovu umjetnicu smrću njezinoga zaručnika, zato ju nehtjede prije predložiti, nu premda ju je duša boljela za njezinim ljubovnikom, ipak se je odvažila tu žrtvu učiniti grofu Ivi. Odmah se je sjeo k pisaćemu stolu i napisao sliedeću brzojavku:

„Gospodični Adeli Saar u Hamburg.

Ovaj čas sam razumio, koli veliku uslugu ste mi učinili i nemogu srcu odoljeti, da vam ne izrazim moju radost i iskrenu harnost.

Ivo Dulcinjski.“

Nitko u družtvu nije slutio koliko ga je sretnim činilo, što je mnogogodišnji njegov trud sada došao do tako liepog uvaženja. Uspjeh njegove opere dašto nije bio jošte zajamčen, nu Ivino uvjerenje bijaše ono pouzdano čuvstvo pravog ženija.

XXI.

Nadošla je večer kad se je imala prvi krat predstaviti opera „Franceska da Rimini“ od grofa Ive Dulcinjskoga. Sva mjesta u kazalištu bijahu razprodana i obćinstvo bje znatiželjno, da čuje prvo djelo mladoga glasbenika, koj je nedavno jošte nosio vojnički oklop i

palaš. Osobito je to zanimalo najviše dvorske i aristokratičke krugove, pošto je rod grofa Ive bio od najplemenitijeg imena i on dobro poznat već od kuće njegove tetke u Berlinu, s toga bijahu lože prvog reda vanredno pune plemstva.

Grofinja Stela sjedila je u loži svoje tetke sa Ivom i grofom Hardenfelsom upravo napram carskoj loži, dočim je Elza bila svojim otcem i tetkom u prizemnoj loži pod dvorskom. Došao je i sam car Vilim. — O kako mu bijaše zahvalna Stela, a tako i sam grof Ivo.

Ouvertura započe. Tri srca kucahu tako živo, da jim se je činilo da će orkestar nadzvučiti. Prvi krat je čula Elza i Stela veličanstvenu instrumentaciju obim poznatih milih napjevah. Poslje ouverture zamukne sve jedan čas, zatim nastane zviždanje i — — kao ukor tim zvukom zaori silno i glasno odobravanje, dok se je zastor podigao. Koli divna bje to slika odma od početka, kad je dražestna mlada umjetnica Adela Saar stupila na pozorište u glavnoj ulogi „Franceske“ i puna milinja, prekrasnim glasom i umjetničkom harmonijom njezine igre, očarala slušateljstvo.

Prvi čin bje svršen i opet se je pojavilo žestoko zviždanje, kojim se obično svako novo umjetničko djelo od zlobnikah napada, ali isto tako kao i prije nadvlada aplaus. Srdačno mu čestitaše Stela i ostali i sada odhrli on tamo prieko do Elze, gdje je profesora Maltova našao, koj mu veselim licem očitova, da mu je ovaj dan jedan od najkrasnijih njegovog života. Naravno je, da je najiskrenije s njim ćutila Elza, nu ipak još u nekoj bojazni, da se nebi kakovim nepovoljnim slučajem uspjeh osujetio.

U drugom činu bje onaj napjev, u koga je Ivo svoje najkrasnije fantazije najvećim oduševlenjem uložio, pa kad je tu melodiju divno ljubezna „Franceska“ sa svom ljepotom svoga zvonkog grla očarajuć svakoga odpjevala, tad je po svoj kući zagrmilo od burnoga pleskanja svega občinstva, koje je oduševljeno zahtjevalo opetovanje.

Kad je poslje toga prizora Adela Saar odstupila i mimo grofa Ive išla, tad on uhvati ruku djevojke i poljubio ju: „Hvala vam srdačna za ovako divno predstavljanje.“

„A ja opet vama, grofe, zahvaljujem, što ste mi pružili priliku, da vam se odužim.“

Na koncu drugoga čina sliedilo je gromovito odobrenje i izazivanje, pa kad se je vitežka i ugledna osobnost Ivina pokazala na pozorištu, vodeć za ruku ljubimca čitavog občinstva i dostojanstveno naklonila najprije caru i tad cieloj kući, tad je s nova podiglo se priznanje i povladjivanje. Sad si svatko može pomisliti ono blaženstvo ljubljenog djevičanskog srca presretne Elze, koja niti nije opazila, da su stotine očijuh na nju uprte, pošto se je začulo da je zaručnica Ivina.

I u Stelinom srcu bijaše čuvstvo neopisive sreće, da se je grofu Hardenfelsu pričinilo, da ju još nikad nije vidio tako krasnu, tako vanredno dražestnu.

„O, da je brat Franjo ovu večer vidio, on bi bez dvojbe dobio drugi pojam o Ivinoj umjetnosti.“ Tako govoraše ovaj umiljati stvor teti i Hardenfelsu.

„Možebiti da bi sada drugčije mislio, ali doista da toga nebi priznao,“ odvrati joj teta.

Na jednoč uzklikne Stela:

„Teto Heleno! pogledaj prieko: Ivo je u loži kod cara! — Car mu je pružio ruku,“ i suze zahvalne radosti potekoše joj niz lice. Šta bi ona dala, da je brat Franjo mogao biti prisutan.

U istom času čula je Elza sa partera rieči: „Grof Dulcinjski, je kod cara.“ Nehotice baci Elza pogled onamo do Stele, kao da će joj ona posvjedočiti taj glas, budući da ona taj prizor nemogaše vidjeti u loži nad sobom. Presretna Stela opazi to i potvrdi joj ljubeznim pozdravom.

U medju činu posjeti Ivo Prinkoševu obitelj. Elza ustane i pruži mu ruku. Blaženstvo što oba oćutiše u tom hipu bje nalik onomu u gaju od Berhtesgadena.

„Car vas je dao k sebi zvati?“ reče mu Elza. „To odlikovanje veseli me neizmjerno.“

„Da, i one krasne plemenite besjede njegove ostati će mi dragom uspomenom. On mi reče: „Vi ste se mojoj vojsci iznevjerili, nu radi toga se nesrdim. Častnika ste mi uzeli,

ali ste ga naknadili umjetnikom, koj se u mirnoj, nu uzvišenoj borbi medju svietom može proslaviti na diku i čast svoga naroda. Ja vam želim od srca svaki napredak. Neka vam bude vazda čista i prava umjetnost pred oćima i vi ćete postići visoki cilj slave. Primite ove rieči od vašeg cara, koj smatra umjetnost plemenitim i dragocienim blagom čovječanstva!“

Treći i posljedni čin započe. Nakon prvog prizora uzdigne se opet pljesak i tad stupi Adela Saar napried da iznenadi obćinstvo s napjevom: „Vjerujem u tebe!“ pjesma od grofa Ive Dulcinjskoga.

Ona je vrhovnog intendanta zumolila, da joj dopusti ovu pjesmu iz veleštovanja prama grofu odpjevati.

Pratnjom orkestra je ova mlada umjetnica punim čuvstvom prave kćeri umjetnosti sve obćinstvo očarala, još većma nego kod arije u drugom činu.

Na koncu opere reče Ivo Elzi, da želi jošte u loži tetke oprostiti se i tada na pozorištu jošte se zahvaliti Adeli Saar i ostalim umjetnikom na izvrstnoj predstavi:

„S bogom Elzo, i znaj, da kao što sam na tiho posvetio ovo djelo tebi — tako želim da bude i ciela ova večer tebi posvećena.

Kad je Ivo došao prieko u ložu, skoči Stela da zagrli i poljubi brata.

„Da je ovakovo slavje mogla naša majka doživjeti, koli bi ona sretna bila! ona je uvjek čvrsto vjerovala u tvoj talenat.“

Grof Hardenfels opetova mu svoje čestitanje: „Nijedna opera me nije jošte toliko ugodno zatekla kao ova.“

Obćinstvo je prezadovoljno ostavilo hram umjetnosti, a najsretnije bijaše ponosno jedno mužko srce i tri srca mladih djevojakah. Trijuh? — Da; jerbo Adela Saar bijaše takodjer sretna kao god Stela i Elza; samo što bje to čuvstvo sreće u svakoj od ovih četiri dušah druge vrsti.

XXII.

Sliedećeg dana primio je Ivo mnogo prijateljskih posjetah a na večer pozvao je na banket vrhovnog intendanta, profesora Maltova, ravnatelja orkestra i sve umjetnike, koji su u njegovoj operi sudjelovali, osim Adele Saar, koja bje u tugi za svojim zaručnikom. Nije mu ostalo nego po podne dva sata da posjeti Villu Prinkoševu.

Danas dakle, kad je u njemu svježa bila sva doživljena sreća, kad se je ćutio u ponosnom i zadovoljnom položaju, odlučio je kod Prinkoša moliti ruku Elzinu, da i nju, njegovu nevjestu, resi pred svietom stećeni lovor vienac.

Prinkoš ga primi u pisarnici i čestitaše mu opetovno od srca na toli krasnom uspjehu, a ovaj mu bez odvlake otvori najiskreniju svoju želju, očitovajuć mu ljubav prama Elzi, s kojom je na tiho zaručen, što medjutim njemu nije rečeno s obzira na njegovo zdravlje, nu sada da moli za Prinkoševo privolenje i otčinski blagoslov.

Nu čudom se začudi Ivo, koli su njegove rieči neugodno dirnule Prinkoša. Probliedio je i strašni nemir ga pograbi, pa kad je Ivo svoje snubljenje svršio, činilo mu se je kao da Prinkošu nestaje daha od silne uzrujanosti u njegovih grudih. Nekoliko časovah bijaše niem i kao da nije kod sebe, gledao je ukočeno u pod kao da će tamo naći razriešenje neke grozne zagonetke. Na jednoč se oporavi i progovori težkim uzdahom:

„Mora da bude!“

Prodje sobom da zatvori oba vrata, a kod trećih, koja vode u Elzinu sobu i neimadu ključanice s ključem, pogleda, nije li tko tamo i ostavi jih priprto.

„Elza se je s mojom sestrom odvezla i neće ih biti još čitav sat.“

Pošto se je Prinkoš opet sjeo, progovori muklim glasom i vidljivom uzrujanosti:

„Da, ja moju Elzu nebih nijednomu mužu radje povjerio nego li vama gospodine grofe, to vi dobro znate i o tom vas iskreno uvjeravam. — Ali budući da vas visoko cienim i ljubim, dužan sam povjeriti vam jednu tajnu, koja mi dušu pritišće do zemlje i da toj krivnji nepridam jošte i drugu, za koju bi vi mene kad bi ju slučajno tudja usta odkrila, morali na strogi odgovor zvati. — Ovaj trenutak sam uvjek sa strahom izgledao, pošto

*

je kod priznaje nesretnih okolnostih sreća moga djeteta na kocki. Da vam ja svoju krivnju sada neočitujem, tada bih ja bio hulja i nitkov — s toga neka bude! Ali jedno vas najozbiljnije molim, gospodine grofe, i zaklinjem vašom ljubavi prama Elzi: da ovo što budete čuli, da čuvate kao najsvetiju tajnu napram momu djetetu."

„Obečajem vam" uvjeri ga Ivo motreć smrtno bliedog čovjeka plahim očekivanjem.

„Hvala vam," reče mu Prinkoš dubokim uzdahom. Nekoliko časovah gledaše pred sebe, tad baci pogled na jednu krasnu, divno izradjenu žensku sliku na stieni i poče kao i prije tihim glasom:

„Bio sam nekoč sretan — ah, tako sretan, kako ikoj čovjek to može biti! Imao sam liepu mladu ženu, koja me ljubljaše kao što i ja nju, i imao sam malog sina, za čiju bubućnost želih si živjeti i skrbiti. U to doba, po prilici poldrugo ljeto nakon moga braka, upoznao sam se s jednim mladim slikarom. Bijaše u mojih ljetih, snažan čovjek, vesele ćudi, pun duha i talenta, ali kraj toga i lahkouman. Ali šta je na mene spadala njegova lahkoumnost! — Da je on bio još k tomu i nevaljan, toga ja još onda nisam znao. — On je često dolazio u našu kuću i za kratko vrieme molio za dopuštenje, da smije moju suprugu naslikati. Vjerujem da mu je to bilo drago, budući da je ona krasna bila do uzhićenja! Kod tih sjednicah prisustvovao sam i ja, na koliko mi to poslovi dopustiše. Zar da mojoj suprugi nevjerujem? — Bijah tako osvjedočen o njezinoj ljubavi, da mi ljubomornost nije bila niti na kraj pameti.

U to doba nisu naša sredstva bila jošte preobiljna, pošto je moja tvornica istom bila podignuta a moja supruga, uzprkos vrlo imućnog otca, veoma neznatni miraz doprinìela, jer bo njemu, jednomu od najbogatijih veletržacah u mjestu, nije bilo s voljom, da je njegova jedinica kći pošla za čovjeka tek s malim početkom i jedva je on tu ženitbu dopustio.

Tako stanovasmo za onda u jednom čednom stanu razi zemlje u jednoj bašći kao što je ova kuća. Soba, koju sam slikaru za njegovu radnju prepustio, bila je pročeljem na ulicu.

Jednog dana proti večeru, kad mi nebje moguće sjednici prisustvovati, vratio sam se kući upravo u vrieme, kad bje slikanje prestalo. Što sam u taj čas kroz prozor vidio, bijaše podobno, da mi krv stane od začudjenja. Slikar je zagrlio moju suprugu — jošte i sada vidim strastveno gadni mu obraz. Činilo mi se je, da mi se je žena k njemu nagnula — — ali ne — o kako sam joj bio u onom hipu zahvalan! — ona ga sa svom krieposti uvriedjene žene gnjevno od sebe rine. Uzvišenim dostojanstvom stajaše uzpaljena srčbom i pokaza mu vrata i pošto se on nehtjede maknuti ostavi ona sama sobu. Vjernost moje supruge bje mi sad dokazana, ali od onog sata nestalo je moje sreće. Osveta onomu nepoštenjaku radi ovakove pogrde — to bje moja odluka i ta misao mi je obuzela svu dušu. Nu prije nego tu osvetu izvedem, nehtjedoh da njoj što o tom reknem radi njezinoga mira i pokoja.

Tiho odem u svoju sobu, odkud sam vidio da se je slikar udaljio. Moradoh se naporom uzdržati da neskočim za njim i u ogorčenosti ga nezadavim. Čutih kao neki blagoslov što sam vješt i okretan s oružjem, s kojim se nekad osobitom voljom uvježbah. Na večer istog dana odlučih zvati ga na mejdan na pištolje i sutra dan stvar svršiti. Uredih svoje papire i rekoh si suprugi, da ju moram ovu večer samu pustiti, pošto da imam važan poslovni dogovor i da bih se mogao kasno kući vratiti. Taj poslovni dogovor bijaše u istinu i mnogo putah sam bogu hvalio, da je tako bilo! Samo nekoliko časovah da jošte ostanem, zamoli me supruga, budući da mi nešto važna ima priobćiti. Nu ja ju molih silno, da to odgodi do sutra, jerbo da mi je prešno. — I tako ju ostavih.

(Nastavak sliedi).

Nenadano.

Novela
od
G. Amintora.

(Nastavak).

Nadzornik stavi joj ruku na plavokosu glavu: „Jeli, da je to dobro? a sad hajde žuri se kući, već je kasno, pa se doma odma presvuci, da neoboliš. Kad pak jednoč nebudeš mogla prodati tvoje slamnate pladnje, a ti dodji opet k nama. A je li ti vjerno predaješ novce tvojim roditeljem?"

„O, da!" reče diete odrješito, kao da hoće svaku sumnju o njezinom poštenju ukloniti. „Liepo se zahvaljujem!" primjeti još prijazno, na što se tek kod odlazka sjetila.

„Hodi s bogom, moje diete i budi dobra!" opomene ju nadzornik.

„Koliko ima ovako goleme sirotinje po svietu! Kroz tisuće godinah trpe već ti ubogi nevoljnici i nitko nemisli na to, da se ta bieda ukine. Čovjek bi morao očajati nad tom ljudskom sudbinom." S tim ode u svoju sobu, da si napuni lulu i doskoro se je po sobi dim od duhana razprostro, na što bje majka i kćeri već naučne.

III.

Odma drugi dan pred podne izadje gospodin nadzornik da traži u Margaretskoj ulici kuću br. 16. Želio je, da se osvjedoči, da li je očitovanje male plavokose djevojčice od sinoć istinito bilo. Pred jednom neznatnom kućom razi zemlje stane.

„Ovo je broj 16" promrmlja i prodje kroz dvorište ogradjeno kukavnim plotom do kućnih vratah, ali nevidi nikoga da se upita, dok mu eto dodje u susret niz stube zaprljana ženska glava.

„Dobro jutro! Je li stanuje ovdje neki Just? čujem da plete tanjure od slame."

Zamusana i kuštrava ta žena odgovori mu bezobrazno ga motreć:

„Just? Da! on stanuje pod krovom — na lievo prva vrata."

Došav prieko uzkih i strmih stubah od surovih dasakah gore na tavan, pokuči na rečena vrata i na glas „slobodno" otvori jih. Sparni, tuhliv i pokvaren zrak udari mu u nos i gadno čuvstvo mu stegne dihalo poput grča. Na kosoj stieni bijaše jedan mali prozor u krovu zaprljanim staklom i papirom zaljepljen. Na protivnoj stieni stajaše prosta drvena postelja sa slamnjačom i nečistom plahtom pokrita, na kojoj ležaše u prnjah zamotano diete. Uz postelju bje naslonjen loman stol a na njemu staklena boca i u nju usadjen komad lojene svieće, jedna zdjela žicom opletena sa trimi drvenimi žljicami. Drugoga pokućtva nije bilo, naročito nebijaše tu nikakvoga stolca.

U toj pustoj i kukavnoj sobici radio je upravo taj tvorničar svoje slamnate tanjure. Bijaše to visok suhomanjast čovjek, komu nitko nebi znao reći koliko mu ljetah ima. Njegova odjeća bijaše sastavljena od razne garderobe, nu sada sve skupa izlizane, otrcane prnje. Just odloži na pod svoje djelo i ustane sa postelje gdje je sjedeć radio.

„Vi se zovete Just?" pita ga nadzornik nadušljiv u tom vazduhu kraj ugrijane peči, oko koje se vlažna drva sušiše.

„Da, tako se zovem" odgovori mu on pokorno, izvadiv iz ustiuh lulu ugasitim duhanom.

„Ja sam sinoć od vaše kćerke kupio jedan slamnati tanjur; je li vam ona uručila novce?"

„Ah, vi ste taj gospodin, koj ste joj tako veledušno odkupili stvari?"

U tom trenutku pristupi žena toga radnika iz susjedne sobe. Premda nije bila ružna, izgledaše ipak odurno, jer bo joj nepočešljanoj i nečistoj jedva pokrivaše odjeća golotinju.

„Hvala vam gospodine, što ste tako milostivo mojoj Mariji dali večeru. — Diete mi je sve pripovjedalo. — O, ipak ima jošte dobrih ljudih! Oprostite mi, što sam tako

neuredna, ali upravo sam plela slamu za tanjure što jih moj muž dogotavlja, pa nisam imala kad, da se čestito obučem."

„Pa možete li vi od ovog slabog zanata živiti?"

Žena mu odgovori:

„Moramo kako se može. Moj muž reže takodjer kvake iz drva za rublje. Kad mi obe starije curice dodju iz škole, tad mora starija ići okolo tražiti slame i drva; jer neimamo novacah da si kupimo gradivo, a Mariju pošaljemo da kućari sa gotovom robom. Za cielo da je to vrlo kukavan život, jer ako nam diete nedonese novacah u kuću, tad neimamo drugi dan što jesti."

„Zar vi neznate nikakov drugi posao?" obrati se nadzornik k Justu, koj je šuteć stajao uz svoju ženu.

„Neznam. Ja sam prijašnih godinah služio. Zatim sam se bavio prodajom živeža, povrtline, ali tu nisam imao sreće. Više od pol godine ležao sam težko bolestan i tu je posljedni komad pokućtva preselio se k starinaru da sam mogao platiti liečnika i ljekaru. Kad sam se ponešto od bolesti oporavio, ležao sam svojom ženom na slami — ništa nam nije ostalo, nego troje nejake dječice i četvrto očekivasmo."

„Da si vi nebi možda krivo mislili," primjeti jim nadzornik, „moram vam opaziti, da ja nisam nikakov bogataš i žalibože da vam nemogu u vašem siromaštvu ničim pomoći. Ali ako vam gdjekoj komad odjeće, što se u kući odloži, može biti od koristi, tad ću se vas sjetiti."

„Vi ste, milostivi gospodine, plemenitog srca; mi ćemo svaku podporu darežljive vaše ruke zahvalnošću primiti."

Nadzornik posegne u džep po pripravljen jedan novac i preda ga ženi: „Evo vam, pa kupite što koristna vašoj djeci — više nemogu vam dati — i sam neimam odviše."

Obradovana žena spravi si taj dar i zahvali se, al u taj čas začuje se plač djeteta i nadzornik opazi da je Just iz onih prnjah na postelji sakriveno diete dignuo. Kako izgledaše to diete! Suho i bliedo lice bez krvi — modri kolobari oko očijuh — gola kost i koža.

„Tomu djetetu valjda fali dovoljno hrane," primjeti nadzornik.

„Jošte ga dojim" reče žena, „žalibože da nemožemo kupiti mlieka i žemlje."

„Koliko je staro to diete?"

„Bit će mu sada osamnajst mjesecih."

Kucanje na vratih prekine jim razgovor. Bez da je čekao na „slobodno" unidje jedan redarstveni stražar.

„Vaša prijava jošte nije stigla na ured, Juste" nasrne oštrim glasom, „ako vi to odma neučinite, tad će biti kazne."

„Gospodine stražaru," — odgovori Just preponizno — „ja sam vam već javio da bilježnik onog kotara, gdje sam prije stanovao, neće da mi dade odpustnicu, dok neplatim zaostali porez. Što ću dakle sada da činim? Ja sam molio da mi se porez odpusti, ali neimam do danas nikakova odgovora. Prosim vas, da pričekate dok dobijem odgovor na moju molbenicu. Vidite gospodine stražaru, policija i poreznik mene znadu uvjek naći, ali kad sam prekjučer došao glasovati za saborskog zastupnika tad su me odpravili, jer bo da nisam upisan. Je li to tako u redu, gospodine stražaru?"

„Šta? vi hoćete da se još pregovarate? zašto se niste prije za to brinuli, jeste li u listini biračah?"

„Gospodine stražaru, ja se doista nepregovaram, ali da idem listine pregledavati, za to neimam vremena, jer bo moram raditi da si prehranim ženu i djecu. Ja samo mislim, da kad se za mene znade u poreznom uredu, da bi se moralo znati i kod odbora za biranje."

„Mislite vi šta vas je volja! — ali gledajte da vi vašu prijavu sutra donesete, pošto se meni neće radi vas moje poplate kvariti. Jeste si zapamtili?"

Diete na rukuh Justovih stane na novo plakati, dočim ga on nišuć gledao umiriti. Nadzornik, dosad mirno slušajući svjedok obrati se k policistu.

„Dragi moj stražaru, ja sam ovamo došao da se osvjedočim o siromaštvu ovih ljudih. Njima se mora svakako priskočiti u pomoć; vi i sami vidite, da si ovaj čovjek ovdje nezna kako pomoći; on si neka nabavi jednu svje-

dočbu, koju mu drugi uzkračuju. Pustite vi predbježno tu stvar na miru; ja ću sam jošte danas sa gospodinom predsjednikom redarstva govoriti; ja sam šumarski nadzornik barun Jelenski."

Ove su rieči očevidno djelovale. Stražar odgovori najuljudnijim načinom:

„Dobro. gospodine barune! Stvar nije tako prešna. Ako se gospodin barun za to zauzeti blagoizvoli, sjegurno će biti Just sretan i zahvalan. Ja se klanjam gospodine barune."

„Budi vam hvala milostivi gospodine, da ste mi tako milostivo pomogli," reče Just; kad je stražar za sobom zatvorio vrata. „Neimate pojma, kako nas ovaj gospodin napastuje. Šta da činim? dužan sam jošte pet forintih štibre, pa dok to nenamirim, nedadu mi svjedočbu, a bez nje se opet ne mogu prijaviti; ovdje stanujem istom od nekoliko nedjeljah."

„Ja ću se upitati kod poglavarstva" tješio ga nadzornik, „tih pet forintih vam ja dakako nemogu pokloniti, ali — —"

„Toga ja nebih mogao niti prositi, nego samo da mi se dade nešto vremena, a ne da me naganjaju do krvi. Evo dolazi božić i tu ću moći više zaslužiti pa ću se već nekako izkopati iz te biede."

Utišeno djetešce polegne opet na one prnje i tu je istom opazio nadzornik, da je samo jedan krevet u sobi, gdje nije moguće da spava šest osobah.

„A gdje vam spavaju vaša djeca?" pita pogledav u nekakovu komoricu — „zar tamo?"

„Ne, milostivi gospodine — ondje bi jim zima bilo; djevojčice se legnu tamo do peči na pod, a ja se legnem ženom i s ovim najmladjim u postelju."

„Bože moj! djeca valjda nespavaju na golih daskah?"

„O, da, milostivi gospodine. Posteljine neimamo više. Djeca se pokriju svojimi stvarmi a ja naložim još malo u peč, ako najstarija toliko drva nabere po ulici."

„A što vi razumite sa stvari, kojima se pokrivaju?"

„Njihovu odječu; milostivi gospodine!"

„Vaša Marica je sinoć imala samo nekakovu slabu kiklju — to valjda nije sve?"

Just stisne s rameni, a žena, koja neprestano plela slamu za tanjure. primjeti:

„I ja jih jošte pokrijem s mojimi opravami. Dašto da nije mekana postelja za gospodsku djecu, ali ipak jim je dosta toplo."

U to nadodju dvie djevojčice sa knjigami i pločicami za računjanje. Opazivši stranoga gospodina stanu plaho i sramežljivo.

„Nu, zar neznate što se pristoji?" opomene jih mati, „zar ti nepoznaš više ovoga gospodina?"

Plavokosa curica, koja bi možebiti od glada blieda bila, zacrvenila se od trčanja u svježem zraku, pogleda baruna, sjeti se ga i prijazno mu želi: dobro jutro.

Barun se prigne k djetetu, zaboraviv za čas žalostnu okolicu i težki gadni zrak, gleda u te liepe modre nedužne oči, kao u krasni proljetni dan.

„Ti si Marica," reče joj, „bila si u školi marljiva, to je liepo od tebe. Ja sam želio uvjeriti se, kako je tebi i tvojim roditeljem. Evo ti darujem grošić, pa kupi sutra friške žemlje za sebe i za sestricu. A gdje vam je treće diete?"

(Nastavak sliedi).

Feuilleton.

Tuilerijska uspomena. Kišovitog jednog dana mjeseca lipnja godine 1864. stajahu u carskom dvoru Tuilerijah četiri osobe šapčuć u najvećem očajanju, naime: Monsieur Monnier, odgojitelj, Ulman, dvorjanik; Bachon, učitelj jezdenja i mali Louis Conneau, drug carskog princa, sina cara Napoleona III. Gorke suze curiše prieko lica mladomu Conneau-u, koga ona trojica ljuto koriše i svaki čas se je čulo glasno pitanje: „Ali kad ste ga posljedni krat vidjeli?"

Šta se je dogodilo? Već pol sata nestalo je carskoga nasljednika i nijedan od ove četvorice,

koji su imali dužnost na njega paziti, nije znao, što da se je pripetilo. Caru ili carici to javiti nije se nijedan usudio, a k tomu se nadahu, da će ga za koj čas opet naći. I tako su u hodniku navalili na malog Conneau-a sa pitanji, kuda da bi bio mogao pobjeći. Princov mali drug nije znao jecajuć drugo šta odgovoriti, nego da je on višekrat vruće zaželio, da si na uglu blizu Tuilerijah kod jedne piljarice kupi pečenoga krumpira i da je kod vožnje po parižkih cestah uvjek zavidio dječakom od Liceja Bonapartovog, koji su se poslje škole obično tamo na trgu hrvali i tukli. Da je princ uvjek govorio, kako bi on najsretniji bio, da se onog krumpira može najesti i s onimi djaci pojakarati.

Ova tri muža bjehu usljed tih vjestih zdvojni, užas jih pograbio, jerbo je tim slučajem mir Francezke, da, i sve Europe u pogibelj stavljen, pa u prvom redu njihov položaj, ako mu se kakova nesreća dogodi. Ipak su u očitovanju dječaka slutili mogućnost, da će ga doskoro naći i odma odjuriše do one žene, koja je na čošku pekla krumpir. Nekoje uhode oko dvora opaziše, da je to naglo trčanje sumnjivo i odšuljaše se za njima.

Monnier i njegova dva druga letiše upravo na čošak od Rue St. Honoré i Rue des Bons Enfants, gdje se je nalazio taj krumpirski Eldorado. Mère Rissale, tako se zvaše ta piljarica, uplaši se silno, kad su ta tri čovjeka i mali dječak iznenada nahrupili do nje i uzbunjeno pitali, nije li jedan snažan mali djak sa umiljatimi velikimi očima, sa odjećom od crnog baršuna malo prije kod nje kupovao krumpira; Monnier se je u svojoj uzrujanosti zaboravio da joj je rekao: Ta valjda ste vidjeli „Princa Imperial-a."

„Mon Dieu, mon Dieu!" povikne Mère Rissale, to je morao biti onaj liepi dječak, koj je prije pol sata kod mene kupio kesicu krumpira i dao mi jedan franak a nehtjede da mu što povratim. Prošao je od ovuda s jednim starim čovjekom u oštrcanom kaputu, koj više krat kod mene kupuje." Znoj probijaše čelo Monnieru. „Za boga miloga, tko je taj odrpani čovjek, gdje stanuje?" „Ja neznam gdje on stanuje, ali znam da je Journalista, budući da mi više putah donese novinah da mu dadem nekoliko krumpirah."

Sada je istom očajanje dospjelo do vrhunca. Carski princ u družtvu radikalnog journaliste, pošto samo takov može nositi iztrošeni kaput i krumpir plaćati sa starimi novinami.

Ali sve očajanje nije koristilo ništa. Svi otrčaše u Rue Rivoli tja do College-a, gdje se možebiti princ sa dječaci hrvao, ali Lulua nebje nigdje. Ništa jim nije preostalo nego da se vrate u Tuilerije.

Sad si može svatko predstaviti prizor, kad su car i carica razumjeli o bjegu njihovog sina i sve te okolnosti. Prefekt parižkog redarstva dobio je silni nalog, da se po svemkolikom Parizu traži, a ministri bjehu pozvani u vieće. Monniera i drugove zatvoriše, a carica padne u nesvjest, dočim je car u brigi izpušio nebrojene cigarette; cieli državni stroj nije kroz pet satih ništa drugo radio, nego tražio izgubljenoga princa.

Napokon oko šest satih pod večer, došao je jedan mali uplašeni dječarac da parlamentira sa stražom, koja je stajala pred slavolukom na Carroussel-trgu.

„Evo ga," uzklikne Monnier, koj je sa prozora svoga apsa gledao taj prizor. Nekoliko trenutakah kasnije čula se je vesela krika na hodnicih; u istinu, Princ Imperial se je kući vratio.

Odmah ga odvedoše u sobu carevu, kamo je i carica doletila da ga grli i izljubi, kao da je od mrtvih ustao.

„Louis," reče mu car, „ti moraš Monniera za oproštenje moliti, jer si mu velik strah prouzročio. Za kazan morati ćeš jošte večeras sve tvoje današnje sgode pismeno sastaviti."

„Ja se nemogu na sve sjetiti" odgovori princ žalostno.

„Dakle nam pripovjedaj barem to, tko je bio onaj gospodin, kod koga si cielo po podne probavio?"

„To bijaše jedan stari gospodin, papa, kad je počela kiša padati, onda me je odpeljao u njegov stan i pokazao mi mnogo liepih stvarih. Čini se da je jako siromašan, ali je mnogo svieta vidio. Bio je mnogo godinah u Cayenni. Gdje je to Cayenne-a; papa?"

Kod toga pitanja trznu car vidljivo.

Nekoliko nedjeljah kasnije, ušla je policija u trag uroti proti životu cara, kako je to u ono doba obično bivalo. Medju obtuženimi bijaše i jedan spisatelj, koj je nedavno istom došao iz Cayenne, gdje je bio deset godinah u zatvoru. Iztražni sudac smatrao ga urotnikom da se car umori.

„Ah, pour ça non," reče Journalista. „Ja se pozivljem na carskog princa, da ja nisam nikakov ubojica."

„Na carskog princa? ta on je jošte diete."

„Ipak; pokažite mu moju fotografiju."

To se je učinilo i princ je odma spoznao onoga gospodina, gdje se je tako ugodno cieli po podne zabavljao.

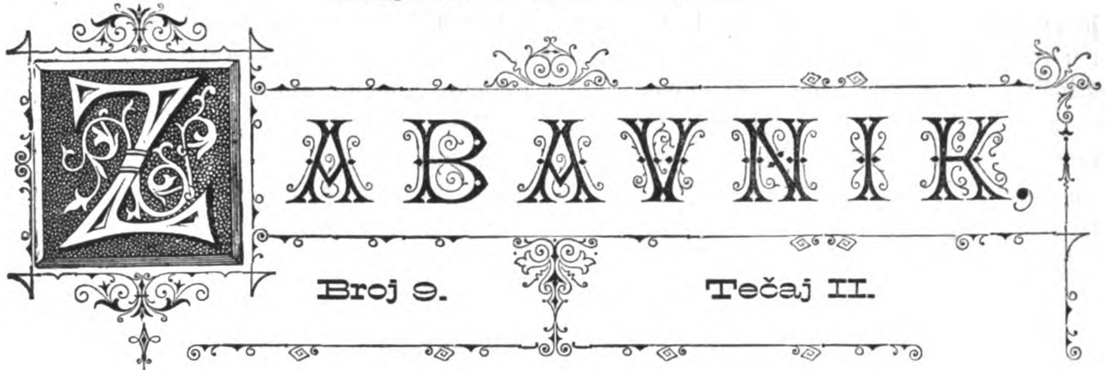
„Taj čovjek nemože biti ubojica, on je imao pol dana u svojoj ruci život moga djeteta!"

Tu se je policija opet prerevno pokazala. —

Tiskom C. Albrechta.

Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Poslovni sastanak, koj — premda mi moje uzrujane misli drugud letiše i koje sam težkom mukom sakrivao — bijaše od velike važnosti za daljni razvitak moje tvornice, i trajao je mnogo dulje, nego što sam računao. Odma zatim krenuh putem k nedalekom stanu slikara. Nisam se mogao za stalno nadati da ću ga naći kod kuće, znajuć, da on uvjek jako kasno doma dolazi, i odlučih da ću ga u slučaju odsutnosti u njegovoj sobi pričekati.

Stan slikarev bijaše kraj ribarskog mosta, koj vodi prieko u novu Kolonju. Kad sam na most prispjeo, upravo je odbilo na zvoniku svetoga Petra jedanajstu uru. Noć bijaše tamna i plinska rasvjeta u magli vrlo slaba. Predjel samotan, a ja jedini živući stvor na mostu.

Tad najednoč začujem korake iza mene. Okrenem se i opazim slikara. Brk u brk pozovem ga na odgovor i sad vidih, da nije bio posve triezan.

Kad je on moj poziv na mejdan razumio, nasmije se porugljivo i povikne prezirno:

„Da bi se ja morao tući radi svake žene, koju sam držao u mom naručju — tad mene već danas nebi bilo! — Morao bih biti prava budala!"

Tad me pograbi takova gnjevna razjarenost, kakove jošte nikad ćutio nisam; izgubio sam svu sviest. „Pograbim tu kukavnu hulju i tad se ljuto pohrvasmo na život ili smrt upravo kraj mostne ograde a pod nama duboka brza rieka . . . . "

Prinkoš prestade naglo u svojem pripovjedanju. Mučno je posljedne rieči izustio. Ivo opaziv, kako mu je skoro sape nestalo i na novo ga grčevi uhvatili, nije to šutenje prekidao nego je slutio grozni daljni prizor. — —

U tom mučanju vratila se Elza od vožnje i pošto nije svojom drhćućom rukom Prinkoš dobro pritegnuo vrata, to su bila na toliko otvorena, da je mogla čuti da ima otac posjet i s toga nije išla da ga po običaju odma pozdravi. Upravo htjede da se udalji, kad no joj otac opet čudnim skoro šapćućim glasom progovori. Nehotice stane da sluša zabrinuta, što bi to otcu moglo biti i čuje njegovu daljnu pripovjest:

„On bijaše jači od mene i kad je ugrijan od vina ljutito izustio rieči: „Dolje s njim

to okupanje će mu dobro činiti," pa kad me je pritisnuo na tendu od mosta, da me digne i u vodu sunovrati, — tad mi je jakost podvostručila mržnja, jad, ogorčenje, ljubomornost i vlastita obrana i — u bližnjem trenutku prevali se slikar prieko mosta. Čuo sam njegov pad na tvrdo drvo — kratko stenjanje — — i tad bje sve tiho, grozovito tiho, a ja gledah dalje u tamnu bržeću vodu. — Bijah — — ubojica!"

Sirota Elza! Kao da joj je nestalo krvi i led ju probio. Njezin otac, ljubezni otac — ubojica! O to bje odviše užasno, grozno, nego da bi to zbilja moglo istina biti. — Pa ipak evo je otac sam to izustio, tu strahovitu osvadu. „Sveti bože, smiluj se! Činilo joj se kao da se pod ljulja i jedva se uzdrži. Ali se nije pod ljuljao nego se je cviet djevičanske duše uzdrmao i umiruć odpadao u tom zlokobnom času. Uzbunjenim čustvom nemogaše stajati, nego se spusti na bližnji stolac, gdje je nepomično dalje slušala rieči otčeve.

Noć bje u njezinoj duši i tišina oko nje i u bližnoj sobi. Za kratak čas nastavi joj otac nesigurnim glasom, što bje dokazom njegovog silovitog napora:

„O strašnoj muki one noći neću da spominjem, jer bo nije bila veća od onih, koja me evo već dvadeset i šest godinah trapi. Samo toliko hoću da napomenem, da sam u onoj noći boga molio, toli skrušeno kao nikad — da samo mojoj suprugi i mojemu sinu za ljubav ostane ovaj grozni čin sakriven pred svietom za uvjek. Mene neka kazni nebo, mene samoga vječitim strahom za odkrićem; samo moje mile neka štiti, a prije svega moju čistu, divnu ženu neka čuva od sramote. Da nisam imao žene i djeteta, odmah bih se sam kao zločinac sudu prijavio; ali ovako nisam mogao niti smio.

Bijah mlad i pun željezne volje. Imadoh toliko krieposti da sakrijem svu uzrujanost duše pred ženom, a ljubav njezina me nadahnivaše hrabrostju, da sam na pitanja usljed nestaloga slikara odgovorao ravnodušno bez ikakova znaka smutnje. Ali nutarnja bol i strahovita bojazan, da moja tajna neizadje na vidjelo, parala mi je dušu. Voda je sakrivala moj grozni grieh, budući da mrtvo tielo, negdje ustavljeno, nije izašlo na površinu. Slikar je za uvjek izčeznuo i sva iztraživanja ostaše bez uspjeha. Sám ja znao sam gdje se je nalazio.

Istom za nekoliko godinah našla se je lješina, koja je dugo pod vodom bila. Slutilo se je, da bi to moglo biti tielo slikarevo, nu za stalno se nije znalo, samo ja sam ćutio da to bijaše on.

Nikomu ne bje poznat moj zločin nego bogu i meni — a zločin bijaše to na svaki način, buduć da sam ja bio napadatelj i razdraženosti za osvetom sinula mi želja da upropastim moga dušmana. Moja tvornica napredovaše i ja postadoh bogat čovjek, moje ime bje u trgovačkom svietu na daleko poznato i štovano. U to doba rodi mi se kćerka a majka joj umre. — Elza ostade živa, nu najmilije mi izčezne! — — Opet za nekoliko godinah kasnije umre mi i moj sin a s njim izgubih i svrhu svega moga rada i napora. Predadoh tvornicu drugim rukam i potegoh se u skromni život sa svojim najdragocienijim blagom, mojom Elzom. — Na jednoč stupi umoreni slikar opet u pomladjenom kipu mladoga umjetnika Strelca pred moje oči, moga štićenika, koga nisam osobno prije poznao. Kako su me njegove velike i bistre oči u duši pekle! — To su bile njegove oči, visoko čelo, guste rudaste smedje lasi, ono isto lice i snažna osobnost — sve bijaše kao nekad u njega. — Njegov sin, njegov sin, koj je došao kao osvjetnik pred mene! — Il je možda samo umišljena obsjena! Ali se na jednoč sjetih, da mi je Strelec pisao da nije nikad svoga otca poznavao a da majčino nosi ime. Strelec, koj je tu pred menom stajao bijaše n j e g o v sin. — Onog dana probudiše mi se opet sve muke u negdašnjoj žestini i ja se pobojah, da ću podleći, ali čvrsta volja i strah od prieteće pogibelji, ako obolim i u grozničavom snu odkrijem momu djetetu strašni zločin, osokoli me da sam ostao sviestan.

I sada evo dodjoste vi, gospodine grofe u domaći krug. Ja vidih iskrenu ljubav za Elzu i od tog časa me hvataše groza kod misli, da će ura vašeg snubljenja ubiti sreću moga djeteta kao i vaše nade razbiti — ova nesretna

ura, koja je u vami već utrnula žarko ono čustvo — a moju će Elzu strovaliti sa najvišeg stupnja sreće u tugu i žalost.

Sve bliže vidih primicati se taj sat i veća tezkoba davila mi je dušu. Svaki dan strepih da će te vi doći s vašim očitovanjem. Nemogoh već obstati u Berlinu; pobjegoh pred vami, koga neizmjerno štujem, u kom bi se sreća moje kćeri oživotvorila. U Bechtesgradenu postadoh mirniji. Ali kad ste vi grofe onamo prispjeli i ja sa strahom opazio sve rastuću ljubav Elzinu, tad bijah na rubu propasti. Napeo sam sve sile da se uzdržim i jedva sam se oporavio. Italia sa uzvišenimi utisci liepe naravi, umjetnosti i dične povjesti, što sam sve već u mojoj mladosti učio poznavati, ohrabrila me i opet na toliko, da nisam u očajanju poludio.

Vaša pisma naučiše me, da vas štujem i ljubim i da sam napokon nekom odanosti izgledao uru, koja je svakako morala prije ili poslje doći, pa upravo već i čeznuh za njom kao za oslobodjenjem, željeć da vam povjerim ovaj zatajeni zločin, u nadi, da vi to Elzi nikad odkriti nećete, a ipak joj vjerni ostat. Ali sada, kad je odbila ura izpovjedi izgubio sam opet ono povjerenje i u duši mi grozno zvući, da sam ubojica, da Elza, moje diete za koju vi snubite, da je kći jednoga ubojice i da nijedan muž, znajuć za krivnju otčevu, nju za ženu uzeti nemože!"

Opet zavlada tišina u sobi otčevoj a u duši Elzinoj odjekivaše strašne rieči: „Kći ubojice!" Od one krasne visine najsretnije nevjeste, što je ona u blaženstvu čistog srca smatrala za nedvojbeno i poznajuć vriednost svoga vjerenika ćutila se ponosnom kao kraljica, baćena bje iznenadnim udarcem u najdublji ponor očajanja kao kći — ubojice! —

To šutenje prekine Ivo. Kao melem bijahu Elzi rieči ljubljenoga muža, koj je od te viesti strašno uzdrman ipak blago i nježno progovorio.

„Vaša krivnja, gospodine Prinkošu, bila bi pred svjetskim sudcem na svaki način golema; ali Bog, koj jedini može o ovoj tajni suditi — bi vam oprostio. I ja sám nebih mogao tako strogo suditi kako vi sami sebe obtužujete, budući da polag vašeg pripovjedanja podpuno pojmim vašu tadašnju duševnu uzrujanost i znam, da je onaj čin najzad bila obrana vlastitog života. Pa da ja i nebih tako mislio, nego upravo uvjeren bio i o groznom zločinu — ipak bih vjerno stajao uz Elzu. U mojih očijuh bila bi i jest Elza čisto i plemenito biće, moja krasna i divna zaručnica, na kojoj neima niti najmanje ljage. Nepokolebivu vjernost sam joj prisegao i tu hoću da držim."

„Ali zar nebi ovaj grozni čin mogao kakovim slučajem na svjetlo izači — svaki dan, svaku uru" primjeti Prinkoš, „oh, u toj bojazni leži moj vječiti nemir i muka! Pa šta onda?"

„To bi za nas svijuh bilo strašno, ali u mojoj ljubavi prama Elzi i iskrenoj sućuti za vas, gospodine Prinkošu, nebi to ništa promienilo. — Pa šta sam sada rekao, to je moja sveta zakletva!"

„Dopustite mi gospodine grofe, da vam se srdačno zahvalim," reče Prinkoš drhćućim glasom, „da vam se zahvalim iz dna moje izmučene duše, kojoj ste vi nakon mnogo i mnogo godinah prvu čašu okriepe pružili; da vam se zahvalim u pogledu na moju kćer, kojoj vi silnu mjeru boli i sramote pričuvaste! — O, da smijem vašu ruku prihvatiti i poljubiti ju onim svetim čustvom, kojim blagodarim svemogućem bogu za toliku milost! Ali moje ruke se vi nećete nikad dotaknuti uslјed toga, što ste sada čuli."

U tih Prinkoševih riečih bijaše izraz u srce dirajuće sniženosti — i začudjenje nad tolikim veledušjem plemenitog mladog muža, pred kojim bi bio imao volju pasti na koljena. Pa kad je sada grof primio njegovu ruku i toplim ju sučustvom stisnuo, prignu se starac i tresuć se od uzbunjenosti pritisne cielov na Ivinu ruku, dočim mu debele suze curiše niz bliedo od tuge naguživano lice.

Za koj čas progovori Ivo umiljatim glasom: „Zato što mi vi poklanjate Elzu, trsiti ću se da vašu tugu ublažim, ali pod tim uvjetom: da otčinski imetak njezin, nebude nikad nasliedila; da na čistoj njoj nebude nikad niti iz daleka nikakovog saveza sa budi kojom krivnjom, a s druge strane sam ja toliko po-

*

nosan i toli mi je sveta čistoća moje časti i imena, da ja za slučaj odkrića vaše tajne, neću nipošto dati svietu povoda posumnjati, da sam, znajuć za tu krivnju, zašutio ju samo iz pohlepe za buduće Elzino bogatstvo. Sretnim se ćutim u ovom trenutku, da mogu Elzi i bez toga imetka pružiti udobni zavičaj." — —

Odma kod prvih riečih Ivinih o nepromienjenoj ljubavi i vjernosti kleknula je Elza iz zahvalnosti za toli plemenitu ćud ljubljenoga muža i njezinoj privrženosti pridruži se još u tom času i uzvišeno veleštovanje — — nu ujedno i jasna odluka, da joj se je odreći tolikom bogatstvu plemenite ljubavi, budući da Ivo nesmije uzeti si za ženu — kćer jednoga — ubojice, ne, ne — nikada!

Kao da za milost prosi, dignu sklopljene ruke prama nebu, suze joj tekoše niz lice i cielo joj tielo uzdrhta od silne duševne boli. U toj neopisivoj tugi oprostila joj se duša na tihom od dragoga ljubovnika — ali ne od iskrene ljubavi, koja joj bje u srcu stalna.

„I tako vas evo opet molim za Elzinu ruku."

Ove rieči uzdrmaše ju.

Tiho i pozorno udalji se i zaključa za sobom vrata, da nedodje tko drugi prisluškivati i otidje u bližnju svoju spavaću sobu, gdje je pala na koljena, da se bogu pomoli za kriepost i pravu odluku, što da čini, kako da izprosi milost za svoga otca i blagoslov za Ivu. U Elzi živila je jaka djevojačka duša, koja i najvišu svoju sreću, svoju ljubav može žrtvovati, kada to upozna za dužnost napram sreći svoga dragoga. Sjedne se na svoj naslonjač kraj postelje da razmišljava o strašnoj tajni otčevoj, koga još većma ljubljaše, znajuć ga tako nesretna i poznavajuć njegovo dobro srce, ma da je počinio još i šta gorega. Da nije bilo Ive, njezinog najsvetijeg i najmilijeg dobra — ona bi ostala kod otca, da mu koliko moguće osladi život — to bog znade! — pa bi tako uztrajala kraj njega, makar da se i odkrije taj zločin i da bude iz družtva izbačen! Ali Ivo, onaj plemeniti muž — čijom ljubavi bi se i najvišeg roda žena morala ponositi — on nesmije svoju ruku pružiti kćeri ubojice — ne, to nesmije biti. Pa da ostane kod otca, a Ivi da vrati zadatu joj rieč, — što bi to hasnilo? Njezina strastvena ljubav bje odviš žestoka, nego da bi ona molbam Ivinim i njegovoj tugi mogla odoljeti, to je ona ćutila. — S toga joj se je činilo jedino sredstvo da u svom uvjerenju ostane stalna, da nepovuče Ivu u to kolo krivnje — naime, da žrtvuje svoju ljubav i da se udalji — makar da joj kod toga srce pukne! I u tu borbu med ljubavi i dužnosti napram otcu plelo joj se izkušavanje zamamljive misli: Ivo ti je pokraj svega sačuvao trajnu vjernost; ostani ovdje, primi zahvalno njegovu veledušnu privrženost, uživaj s njimi, život pun sreće i milinja, koj ti se toli prijazno smije.

Taj četvrt sata duševne borbe bijaše joj težak; nu čuvstvo, koje je ona čvrsto odlučila priznati za pravo, nadjača, premda krvavim srcem. Ljubav prama otcu bje velika kao u nikojega djeteta, nu ljubav prama zaručniku i dužnost nevjeste bijaše joj još svetije. Da li je Elza tako pravo nakanila, to je pitanje — nu ona je sa svoga gledišta smatrala, to jedino u redu i za svetu dužnost iz ljubavi — za svoga ljubovnika. —

Tad začuje da ju otac zove i tu nije mogla izbjeći da nedodje pred njega i pred Ivu. Njoj bijaše kao da je odsudjena na smrt i srce joj udaraše kao da će joj grudi razbiti.

„Elzo!" čula je na novo. Težkim uzdahom i neizmjernom boli srca ustane i dodje u sobu gdje ju je otac potražio. Stajaše pred njim, koj je . . . . . o strašna misao! —

On ju prihvati za ruku. Koliko krat je ona njegovu ruku cielivala a sada — groza ju hvataše kod dotaknuća! Ali ona morade sakrivati što joj se u duši radjalo. I kada je po otcu dovedena u pisaću sobu pred Ivu, tad joj se blaga ozbiljnost slegne na lice.

(Nastavak sliedi).

Nenadano.

Novela
od
G. Amintora.

(Nastavak).

Ono je dolje u podrumu kod šoštara, istom mu je četiri godine pa se igra šoštarevom djecom"

„Moj dragi Juste, ja sad moram ići. Radi vaše stvari kod redarstva nemojte se brinuti, ja ću to već urediti. Morate li plaćati školarinu?

„Dakako, milostivni gospodine, za svako diete po forint."

„Nu i tu ću vam pomoći," tješi ga nadzonik, „to me stoji samo jedno pismo. U ostalom nemojte očajati, ufano će doći opet bolja vremena i za vas."

„Ah, milostivni gospodine" očitova se Just, „hrabrosti nisam nikad izgubio. Ja se ufam, da bog neće niti na nas zaboraviti. Kad sam ležao, opominjah si ženu da se osokoli; a sada bi morali biti upravo nezahvalni kad smo fala bogu svi zdravi."

Nadzorniku podju zone kroz tielo, kad je čuo da niti ovoliko siromaštvo nije ove ljudi ogorčilo niti bacilo u očajanje. Pružio je tomu čednomu čovjeku ruku i oprostio se od žene i djece prijaznim: s bogom!

IV.

Gospodin nadzornik imao je sada dovoljno nesebična posla.

Belizar, nadobudni potomak dobio je novčanom poštom debelo pismo, što mu je sve rane izliečilo. Just je primio od znanacah Jelenskievih toliko, da je mogao platiti dužni porez, a on sam trčao je okolo da uredi redarstvene zahtjeve glede Justa. I radi oprostbe školarine imao je baron dosta trke. Razmjerno malimi žrtvami je veliku uslugu učinio siromašnom pletaču slamnatih pladanja, a svojoj duši ugodno čustvo pribavio, da je nevoljnomu čovjeku pomogao izplivati iz biede.

Ipak ćemo imati par gostijuh na badnju večer" prišaptnuo je jednoč svojoj suprugi i kad mu ona puna radosti pogladi lice reče joj nasmješuć se: „Nemoj se prenaglo veseliti Gabrielo, ja neznam da li će biti ti gosti po tvom ukusu. Neki siromak je, proletarac, koga sam skupa sa ženom i djecom pozvao da vide kod nas razsvjetleno božično drvo. Osobitih pripravah za njih neće biti; nu ako imaš što iztrošene rubenine ili što slična, tad potraži to, buduć da će ovi gosti sve največom zahvalnošću primiti."

Prevarena u svom očekivanju reče gospoja Gabriela.

„Pa je li to liepo od tebe, Miroslave, da si me tako nasadio? Ja sam se nadala da ćeš pozvati grofa Štarkenfelsa. — —"

„To bijaše praznovjerje, drago diete! Tebi je već poznato, da kad ja jednoč što zaključim, da se to više nemienja."

Hoćeš li barem tvojim kćerima toliko dati, da budu mogle kupiti ono malo darovah, što jih svake godine običavaju davati? Jerina si tvoju odluku neuzimlje tako na srce, ali Zorislava je upravo raztužena; ubogo diete hoće da svoju pričuvanu svoticu žrtvuje samo da si nabavi najnuždnije."

„Svojim pričuvanim neka čini što joj drago, ali od mene neće dobiti niti pare za takove nepotrebne stvari. Pusti to na stran pa slušaj radje, kako sam naumio da naše goste podvorimo. Dati ću ti još jedanput toliko novacah, da se još šest povećih kolačah umjesi — i mnogim grozdjicem napuni — pa tako se pobrini i za šest hrpah orahah i jabukah."

„Šta, zar ćeš mi šest osobah odmah na vrat objesiti?"

„Da ti upravo kažem, samo pet i pol. Ti ćeš se još sjetiti na onu malu snažnu curicu, od koje smo neku večer kupili onaj slamnati pladanj. Ona će biti naš gost i njezini roditelji sa još dvimi sestricami i jednom kukavnom bebom. Pošto nam nije moguće imućnim osobam poklanjati nepotrebnih stvarih, tad ti je mnogo bolje za dušu da sirotinji daruješ

nekoliko zalogajah, što od našeg stola odpadnu. Ufam se, da ti, stara, jesi s menom istog mnienja?“

Nadzornik nije uzalud apelirao na dobro srce Gabrielino. Kad je čula o onoj djevojčici, već je na pol bila sklona, a sada kad je strogi gospodin suprug ljubezno ju nazvao, svojom „starom“ tad se već nemogaše uzdržati da slabim uzdahom neprivoli u muževu osnovu. „Vidjeti ću, što bi se dalo sastaviti,“ očitova se pripravno, — „dva stara vunena popluna imam gore na tavanu. — —“

„To će biti njima dobro došlo. Justova djeca spavaju na golom podu.“

„Bože dragi! Je li to moguće? Nu čekaj Milorade — možebiti da ću još i jednu blazinu nasmoći — odkad mi na tih pernicah više nespavamo leže mi po nahižju te stvari na putu. Odma idem da vidim.“

Gospoja Gabriela odbježi a suprug si zadovoljno promrmlja: „Tako — taj led je probit! I sada ćemo da srdačno proslavimo božićne blagdane.“

Došao je napokon badnjak. Velika radost unišla je u kuću nadzornika baruna Jelenskoga, budući da je sretno prispjeo gospodin studiosus.

„Dragi moj dobri otče! ljubezna majko! I ti Jerino i Zorislavo, mile moje sestrice!“ uzkliknuo je Belizar i redom jih grlio i ljubio. „Ja se sramim dragi otče, da sam ti toliko brige i troška prouzročio — ali zaklinjem ti se bogom, da neću više dugovah praviti. Hvala ti do neba, što si mi tako veledušno pomogao i budi uvjeren, da ću od sada s onim što mi budeš odredio savjestno i pošteno gospodariti i izlaziti.“

„Vrlo dobro moj sinko! ja ti vjerujem — ja znam da si ti tvrde vjere.“ — Tako se je ta neugodnost novčane žrtve za sinovlje dugove svršila i dalje se o tom nije više govorilo.

Različitimi čustvi se je na badnjak obitelj sakupila oko božičnoga drva, što su ga Belizar i Zorislava nakitili, dočim je Jerina s majkom u dvorani priredjivala po stolovih darove za služinčad.

„Ako si ovog badnjaka i nebudemo bog zna šta poklanjali“ očitova se nadzornik, ove večere osobito dobre volje, „ali ja ipak nisam s vida pustio potrebite stvari: Vaše zimske toalete biti će o mladom ljetu nadopunjene, pa i ti Zorislava dobit ćeš tvoj novi paletot.“

Zatim uzme kuće gospodar zvončić u ruke da dade znak i Zorislava otvori vrata bližnje sobe gdje bijahu sakupljene domaće službinje, sluga, pa i Just svojom obitelju. Očarana od nevidjene ljepote povikne mala Maria: „Ah!“ držeć si sestrice za ruke, a Justova žena sa najmladjim djetetom na rukuh stane jecati i suze joj potekoše od neslućene ljepote prostorijah i sjajne razsvjete, iznenadjena od tolike dobrote ove obitelji. Just stajaše čedno kod vratah; niem i ganjen gledaše svoje milostive spasitelje.

„Nu, stari prijatelju, dodjite bliže,“ sokolio ga nadzornik, „pa si pogledajte ove malenkosti, što vam je moja supruga pripravila. Nije mnogo — ali vam se daruje dobrim srcem.“

Težko bi reći, da je srce gospoje barunice bilo vrlo obradovano, kad se je sjetila badnjih večerah posljednih godinah, kad je pukovnik svojom suprugom bio stalni božični gost, pa kad se je medjusobno obsipavalo liepimi darovi; a danas? Nikakvoga iznenadjenja, nikakov uzklik njezine djece, nikakovo zahvaljivanje i zagrlenje, nego eno nekakova tudja lica, koja je njezin Jelenski negdje na ulici sabrao. Duboko je uzdahnula i pogledala si kćerku, koja naslonjena na starinski težki pisaći ormar, gledaše zamišljeno u taj prizor.

Zorislava bijaše nasuprot osobito dobre volje i bavila se s Justovimi djevojčicami, naročito sa plavokosom Maricom.

„Znate li vi koju božićnu pjesmu pjevati?“

„Da, mi smo se učili pjevati u školi,“ odgovori najstarija, koja je u svojoj siromašnoj, nu danas čisto opranoj opravici, počešljanom dugom kosom, tako liepo izgledala kao i njezina mladja sestra.

„Dakle, hajde da pokušamo,“ s tim se sjedne k glasoviru. „Koju pjesmu znate?“ pita začudjenu djecu, koja bielo gledaše to glasbeno čudo.

„Narodio se kralj nebeski,“ odgovoriše obe curice, a za njima se oglasi i najmanja tiho: „Narodio se kralj nebeski.“

„Gledaj ti ovu malu, pa zar i ona znade pjevati?“

„O, da!“ primjeti Marica, „mi smo ju naučili i ona dobro pjeva.“

„Dakle napried,“ zapovjedi Zorislava i intonira sa C-dur akordom, a djeca počmu svojimi zvonkimi glasovi najprije tihano i sve glasnije tu starinsku božičnu pjesmu.

Kod druge stavke umješa se i Belizar kriepkim tenorom, komu se pridruži i Zorislava liepim sopranom, a kod treće stavke pjevaše još i sam barun priličnim basom, koga je ta ugodna stara melodija sjećala na njegovo djetinstvo.

Gospoja Gabriela sjela se je u kut kanape-a i slušaše taj skladni napjev, što ju je napokon dirnulo. Ustane i približi se suprugu kao što je i Jerina opet oživila.

„Vidite djeco, zar to nije blaga i srdačna večer? Božićni blagdan je obiteljska svečanost i tu je najljepše da je čovjek medju svojima i ako mu ovakovi gosti u kuću dodju, ti se mogu još podnositi.“

Just i njegova žena spremaše u košare dobivene stvari, a nadzornik se obrati k njima:

„Majko Justovka! budite veselija, što se plačete kao da vam se je najveća nesreća dogodila!“

„Ah, milostivni gospodine i milostivna barunice!“ odvrati jim sirota. „Primite našu najdublju zahvalnost! Vi ste nam takovu radost priredili, kakove od mnogo godinah nismo doživili. Božji blagoslov vam neće izostati.“

Poljubi nadzorniku i gospoji ruke i držeć još na ruci malo diete, otare si suzami oblito lice.

„Pustite to, draga gospo, vi ste nam vašim dolazkom učinili veliko veselje. A vi Juste, što ste se zagledali u taj stari ormar, zar ste vi poznavalac takovih starinah?“

„Nisam, gospodine barune“ odgovori Just, koj je tek opazio taj Gabrielin pisaći stol i razgledao tu starodrevnu rezbariju. „Nisam! jer bo se u to nerazumijem, ali upravo ovakov ormar sam dosta puta vidio — moglo bi već biti deset godinah tomu — a prisegao bih skoro, da je to onaj isti!“

„Pa gdje ste vi vidjeli sličan pisaći ormar?“

„Kod stare grofice Horstove, gdje sam kratko vrieme služio.“

Barunica se muklim krikom začudi:

„Vi ste služili kod grofice Horstove? gdje to? koje godine?“

Just naznači grad i dobu. — „Dobra stara gospoja umre kad sam jedva šest mjesecih kod nje služio.“

Uzrujanom napetosti pitaše ga barunica:

„A kako se vi zovete?“

„Pilip Just, milostivna gospodjo.“

„Just? Pilip Just? Bože moj! to je čudnovato. Pilip se je zvao inuš moje pokojne majke — ali Just? Milorade, kako bje onomu slugi pridjevak?“

„Stolberg, diete moje, Pilip Stolberg, tako sam onda pisao poglavarstvu u Njemačku.“

(Svršit će se).

Feuilleton.

(Pokladna ortica.) Oko mladog ljeta god. 186. dodje jedan mladi Bečanin K. kao docent na sveučilište u Gradac. Poklade su u Gradcu veoma vesele, pa u koga je puna kesa, taj se može izvrstno zabavljati. Taj docent bijaše vrlo ljubezan družtvenjak i u našem prijateljskom krugu obljubljen; ali je imao jednu manu, da se je rado podrugivao, kako to u bečkom životu odgojeni ljudi obično sve ismehavaju, što nije velegradsko. Osobito mu bijaše svaki Štajerac „Trottel“ što prijazni Gradčani upravo neslušaju drage volje. Radi njegove velegradske taštine, njegove nadutosti i biesne mržnje kratkoumnjakah — pa i te okolnosti, što je kao docent Sanskrita imao samo dva slušatelja kod svog predavanja — znali bi ga prijatelji više krat zadirkivati i bockati.

To ga je dosta puta razdražilo, da je opsovao „Trottele“ pa uvalio i u krupnine. Ali to mu nije nitko zamjerio, jerbo se je i prama njemu tako postupalo, — kako sliedeći dogodjaj svjedoči.

U kazalištnoj sgradi bje oglašen veliki krabuljni ples. Svatko morao je doći maskiran, pa i naš stol u restauraciji kod „Nadvojvode Ivana" zaključio je, da ide u čuvide. Nekoji se kostimirahu za Štajerce, ja se obukoh kao ciganin, jedan u husarsku odjeću, a naš prijatelj docent, koj iz prva nehtjede tu krevinklijadu s nama dieliti, odvaži se napokon, da ide kao Turčin.

Neki domobranski poručnik H., koj je kod redarstva bio namješten, veseljaković, uvjek u šaljivoj borbi sa docentom, dodje takodjer u plesnu dvoranu i osnova groznu urotu, kojoj je morao biti žrtvom naš bečki Turčin. Mi smo svi zajedno u garderobi odložili i poručnik H. preuze sve naše marke i zamieni svoju sa onom od docenta K. — priobčiv nam ujedno svoju namjeru, bez da je to tko drugi opazio. Mi smo svi privolili na tu šalu, što ju je on sam imao izvesti.

Ples bijaše vanredno zabavan, kao što je to obično u jednom gradu, koj je dosta velik, da nepozna baš svatko jedan drugoga. K. je po svojoj naviki, sve te krabulje našao kukavnimi, „pauvre" da je u svakoj maski nazirao „Stajerskog trottela" Oko jedne ure poslje večere i šampanjca ostavismo ugrijani dvoranu, a naš K. dobi na svoju marku, mjesto svoga zimskog kaputa, tiesnu vojničku kabanicu, od prije već otišavšeg poručnika i pošto sve pregovaranje nije ništa koristilo, to je on pun jada zagrnuo se u tu kabanicu. Na glavnom trgu najednoć stupi uniformirani gradski stražar od redarstva pred našega Turčina.

„Molim izvolite samnom!" reče zlovoljno stražar docentu.

„Kuda?" — „Nu vidjeti ćete već, na policiju!"

„Šta ste vi valjda poludili!" odvrati mu K. da se je tja na drugom uglu trga čulo, jer bo on u obće, nije philantropički ćutio, osobito kad je bio malo nakićen. Mi smo tu gledali da posredujemo i očitovasmo, da idemo svi skupa onamo. Stražar nas je pratio i čuli smo ga po koj put mrmrati: „prokleto to tursko gospodarstvo" „vražnji špiuni". Putem navratismo se još u jednu praznu kavanu i naš Turčin je po našem savjetu ponudio i stražaru punča, što ovaj nehtjede prije piti, dok nije Ture sve platilo. Drugu čašu nije primio, pošto je u „službi". K. mislio je muža zakona stim predobiti, da mu kaže uzrok zatvora, nu ovaj negovoraše niti bielo niti crno, nego samo da ima strogi nalog zatvoriti ga. Nakon četvrt sata dodjosmo pred jednu kuću u murskom predgradju. Stražar otvori vrata i dopelja nas u prizemnu sobu, gdje je u sriedini stajao pisači stol pun raznih knjigah i pisamah i jedna slaba svetiljka sa štitom, da se samo slutiti moglo, da netko za stolom sjedi i perom po papiru drapa. Surov glas zapita Turčina! Šta tražite vi u Gracu? Kako ste vi došli do c. k. vojničke kabanice? Razumjete njemački ili želite tumača?

„Tumača? ta za koga vi mene smatrate! U obće ja neznam, s kim imam čast govoriti?"

„Ta čast će vas skupo stajati; vi ste ovdje u uredu redarstva. Stražaru, skinite mu kabanicu i stavite ju tamo k izpravam. — Vi ćete sutra biti odpravljeni prieko granice. Zar vi mislite, da smo mi zaboravili, što su vaši zemljaci godine 1683 Bečanom učinili?"

„Ali molim vas prestanite!" zavapi K. koj nije pojmio, šta taj čovjek hoće.

„Umirite se, umirite se! jer će te me prisiliti da vam metnem lisičine. Na temelju ugovora s vašom vladom moramo vas već sutra pod stražom odpraviti."

„Kuda za boga?" povikne K. razjaren i primi se za čelo da se osvjedoči, je li je budan ili sanja.

„Kuda? u Tursku!"

„To je obsjena, tad bih morali i moje prijatelje odpraviti — dodjite da jih vidite."

„Nije potrebno, vaši pratioci su Štajerci."

„Gospodine, meni se čini da ste vi u groznici."

„Šta? — jezik za zube!"

„Tako? — tu prestaje sve; zar mi živimo u dobi tajnih sudovah? ako vi nećete pametno postupati tad žalujem da je naša država blagoslovljena s takovimi činovnici. Vidite," — obrati se k nama — „ja sam vam odma rekao da su to štajerski Trotteli." „Tiho!" zapovjedi činovnik gromovito za stolom i pruži mu pero i jednu cedulju, — „podpišite!! — stražaru donesite klupu i štap." Prijatelj K. primi taj papir da vidi što je.

Šta? namira: „Potvrdjujem ovim, da sam radi neposlušnosti od ovdašnjeg policijskog poglavarstva dobio in natura 25 batinah . . . „Gospodine, vi ste poludili," povikne K. komu je šampanjac i punč udario u glavu. „Ja sam Docent K. na ovdjašnem sveučilištu, dajte neka odmjeri vam samomu tih 25 batinah!"

„Ako vi to možete prisegom potvrditi, tad metnite tri prsta na ovu bibliju."

Naš drug stupi napried da tomu budalastomu zahtjevu zadovolji, ali prije pogleda knjigu.

„Bibliju? kupite si prije takovu; to je Meyers-Conversations Lexikon." Sada se već nismo mogli uzdržati i svi se grohotom počesmo smijati i sam inkvizitor, poručnik H. Kad je to Turčin vidio, morade se napokon i on pridružiti, samo stražaru se je to čudnovato svidilo, koj je mislio, da je pogibeljnog zlotvora uhvatio. H. je svoju vlast zlorabio i Turčina u svoju vlastitu sobu dao dopeljati za šalu i da ga izlieći od njegove porugljivosti.

Tiskom C. Albrechta.

Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Prinkoš metne njezinu ruku u Ivinu, koj ju prigrli, a ona naslonjena o njegova prsa, ćutila je rajski mir, ali samo za trenutak, budući da su opet sve one strašne misli navalile na nju i odluka, da izpuni zaključenu dužnost. Zatim dignuv glavu k Ivi, motriše ga neizkazanim milinjem i ljubeznim posmjehom, koj silno ganjen gledaše joj u divno krasan obraz.

Najednoč se Elza odveže od grlećih rukuh Ivinih, metne mu ruke na ramena i pogleda mu bistro u oči, da si svaki potez dragog joj lica zasječe u pamet za navjek, kao neizbrisivu milu sliku; za navjek, sada — posljedni krat! Što je u tom času njezina duša trpila!

Tad joj suze potekoše i roniše niz lice, a za čas uzme sa obim rukama glavu Ivinu da ga poljubi medju oči. Bijaše to cielov blagoslova ljubeće djevice, koja u tihoj i svetoj pobožnosti molila božji blagoslov za svoga miljenka.

Zatim ga zagrli i strastveno izljubi — tresuć se od blaženstva — jer bijaše to — posljedni cielov!

Svu tu njezinu uzrujanost smatrahu Ivo njezin otac izrazom obhrvanog čuvstva njezine najviše sreće; nu Elza je slavila oprost od muža, koj joj bijaše najdraže na vasionom svietu i komu je odlučila žrtvovati sve, svoju životnu sreću.

XXIV.

Istog sata, kada je kod svečane gostbe, što ju je Ivo priredio umjetnikom opere, obće veselje gostijuh dospjelo do vrhunca, razidje se Prinkoševa obitelj ranije nego to obično bivalo. Prinkoš se je nakon tolike pretrpljene uzrujanosti ćutio veoma umornim, a isto tako bje i Elza po otčevim i tete Matilde mnienju vanredno ozbiljna, tiha i blieda. — Uboga Elzo! koliko je duševna borba mučila ranjeno njezino srce, da nepodlegne u ljubavi prama Ivi i pomilovanju napram nesretnom si otcu — toga nisu oba slutili.

„Spavaj dobro, moje diete i snivaj sladko! Je li, da si danas ćutila kako i sreća može čovjeka svladati? Primi srdačnu čestitku od tvoje stare tetke, koja se iskreno raduje tvojoj sreći. Primi ovaj cielov kao blagoslov majke!“

A otac ju poljubi u čelo i reče joj ganjen:

„Ovaj dan, Elzo, je i za mene najsretniji moga života, najprvi poslje toliko godinah, jer bo tvoja sreća je i moja. Pa da sam opet doživio takovu sreću, imam zahvaliti grofu Dulcinjskomu, tvomu zaručniku, u čijoj nesebičnoj ljubavi ja upoznajem tvoju buduću dobrobit. Cieni toga muža visoko kroz cieli tvoj život, kako to on zaslužuje, a ja sam uvjeren, da će on tebe usrećiti. Blagoslovio te Bog, moje diete i bila ti sreća vječna!“

Elza je sakrila lice na otčevih grudih, jer joj svaka rieč parala srce i gorke suze smatrahu otac i teta da su suze radosti. — Napokon ga poljubi dugo — i udalji se do vratah; o Bože! bijaše joj nemoguće otići. Okrene se još jedankrat k otcu i obuhvati ga opet i izljubi na novo.

„Hvala ti za svu ljubav, kojom si me obsipao! tisuć putah ti budi hvala, dragi i ljubljeni otče!“

Niemim pozdravom tetki, otidje iz sobe.

Prinkoš i njegova sestra tumačiše si uzrujanost Elzinu u smislu ljubavi i zato, što će udajom ostaviti otčevu kuću i svoj zavičaj.

Elza, sama u svojoj sobi, sruši se na stolac, gdje je dulje vremena nepomično sjedila svladana od preko naravnoga napora i omamljena gledala ukočeno u luč svjetiljke na pisaćem stolu.

Od tog snivanja probudi ju njezina sobarica u bližnjoj sobi. Elza sjedne k svomu pisaćemu stolu, uzme pero u ruku i pozvoni djevojki.

„Vi možete ići spavati, Emilio; ja moram jošte pisati, pa ću se već sama svući. Molim vas, da dodjete sutra u jutro za jedan sat kasnije, pošto želim malo dulje počivati. — Lahku noć, Emilio.“

Elza je tu vjernu i liepu djevojku rado imala, te joj bje težko, što će i nju razžalostiti. Na jednoč ju pozove natrag: „Emilio!“

„Recite vi meni, Emilio, kakovu imate nadu? Je li vaš zaručnik već dobio službu, za koju je molio?“

„Ah nije, gospodično, još ćemo morati dugo čekati. Dakako da smo oba nešto pričuvali, nu ipak to nije dovoljno.“

„Ja bih željela, da vam na današnji dan nagradim vašu vjernost i da vam što dobra učinim. — Čekajte molim vas jedan časak.“

Na brzo napiše jednu novčanu naputnicu i preda ju djevojki.

„Odnesite vi sutra ovu cedulju u bankovnu kuću, koja je tu naznačena; novac što budete tamo dobili neka bude vaš. Upotrebite ga u vašem kućanstvu.“

Čitajuć naputnicu, preseneti se djevojka od visine prikazane joj svote.

„To sve da bude moje?“ pitaše plaho i kad joj je Elza to prijazno potvrdila, pade na koljena i ljubeć joj ruke proplače od radosti.

„Najiskrenija vam budi hvala, gospodično, vi nas činite najsretnijimi — o, da znate kako sretnima!“

Razveseljenoj djevojci naloži: da večeras ništa nereče njezinu otcu niti tetki o svojoj sreći: „Čujete Emilio? To je uvjet moga dara; jer bo obima treba pokoja. Jeste me razumjeli?“

Poslje odlazka sobarice uzme pero da napiše oprostno pismo Ivi i otcu. Njezino mnienje bijaše, da će svojim bjegom manje razžalostiti Ivu, nego da ga od zadate joj rieči odrieši i njegove ruke se odrekne, da nebude vezan na kćer jednoga . . . . i da, u slučaju mogućeg odkrića otčeve krivnje, nebude tim savezom sramotno okaljano njegovo ime i njegova čast pred svietom.

Jer da ostane, nebi se mogla utješiti gledajuć raztuženog si ljubovnika — nebi mogla odoljeti molbam preljubljenoga muža i samo u daljini nečujuć ništa, moći će nadvladati strastvenu privrženost svoju i ublažiti čuvstvo Ive. Molila se klečeć Bogu: Čuvaj Bože svemogući život moga otca, daj mu kriepost da podnosi svu svoju tugu! — ali ja — ja nemogu drugčije; oprosti mi, ako nečinim pravo! — a momu Ivi daj da preboli ovu težku ranu i pusti da bude napokon sretan! — — Meni dozvoli dovoljno hrabrosti, da izvedem nakanu, koju smatram za jedino spasonosnu!

Sjedne se opet k stolu da napiše dugački list Ivi, oprostni list, pun izraza neopisive boli

srca i molbe, da joj štiti otca i da bdije nad njim, što mu kao umiruća preporučuje. —

Upravo je odbilo 12 satih u noći, kad je pismo svršila i tad poče pisati otcu; svomu otcu naslikati čuvstva, koja su trapila grudi te uboge nu junačke i velедušne djevojke. — To pismo priložila je onomu Ive pod jednim omotom i naslovom i priliepila biljegovku.

Zatim zaključa na tiho vrata na hodnik, izvadi si svu gotovinu, što je još u pisaćem stolu imala — uzme Ivinu fotografiju, što joj je u Berchtesgadenu darovao, k tomu miniaturne slike od otca, pokojne majke i tetke Matilde i odnese u spavaću sobu, gdje si je iz ormara uzela ručni kovčeg, koga napuni sa nešto rublja. Jošte otvori ladicu, gdje joj bjehu spravljene dragocienosti i sahrani u jednu kesu, da bar za prvi mah nebude oskudjevala. Na to se preobuče u putno odjelo i ponese sobom takodjer i pismo na Ivu. Kako joj je uzdrhtala ruka, kad je primila kvaku od druge sobe, gdje je visio ključ od otražnjih vrtnih vratah. Još se je jednom ogledala u tom milom joj stanu, vratila se u svoju sobu, uzela šešir s koprenom, obukla rukavice i utrnula svjetiljku. Otvori pozorno prozor i na priredjenom konopu spusti kovčeg u bašću. Kuća bje razi zemlje, nu ipak povisoko od tla, ali odvažno držeć se okvira izadje kroz oblok i — sretno skoči dole, nu u taj čas zalaje kućni pas. U najvećem strahu, da joj nebude jače lajanje izdajnikom, stane kraj zida nepomično i sada dodje režuć golemi pas iza ugla. Ona ga na tiho prizove imenom i pas upoznav svoju mladu gospodju umukne prijazno se laskajuć. Elza pograbi svoj kovčeg i udalji se kroz vrt zaključajuć za sobom vrata.

Idući mimo Ivine kuće, opazi još svjetlo u njegovoj sobi, baci još oprostni pogled k njemu i odhrli krvavim srcem. Kod prvog poštarskog ormarića baci jošte pismo Ivino unutra i okrene na Hamburžki kolodvor.

Jedan sat kasnije odjuri noćni brzovlak i odvede sa sobom jednu od najkrasnijih i značajnijih djevojakah u daleki sviet, kojoj su navalile gorke suze tuge i nevolje žalostnog rastanka.

XXV.

Sliedećeg jutra sjedio je Ivo kod doručka najbolje volje, budući da mu je razpoložaj duše bio na vrhuncu sreće. — Elza bo bijaše njegova zaručnica, najizvrstniji stvor ovoga svieta. Kad je ustao da si zapali smotku, stupi u sobu sluga sa pismi jutarnje pošte i položi jih s novinami na stol, učini grofa pozornim na jedan list s napisom: „Ima se odma predati.“

Ivo se približi k stolu, da naznačeno pismo uzme u ruke, dočim se sluga udalji.

„Što je to? od Elze pismo po pošti — to će biti šala!“

Sjedne na stolac i otvori omot, ali se začudi nad tolikim obsegom pisma i počme čitati.

„Sveti bože!“

Skoči na noge. Na lice malo prije toli sretno, udari izraz užasne prepasti. Primi se za čelo i padne slomljen opet natrag na stolac da naglo preleti sadržaj cieloga pisma, koje glasiše:

„U noći 16. listopada.

Predragi i preljubljeni moj Ivo!

Neka ti svemogući podieli toliko krieposti, da preboliš težku ranu, što ti ju ja, tvoja Elza, zadajem i neka mi bog oprosti krivnju, što se ćutim prisiljenom tebi prouzročiti! Kako da ti odkrijem svu tu gorkost? — — Nu, tvoja je duša jaka i laglje ćeš podnositi jedan žestoki udarac, nego mnoge tihe muke i trajne boli.

Kada budu tvoje vjerne oči čitale ove redke, tad te je već ostavila tvoja zaručnica — i daleko je već od tebe. — — Budi postojan, mili moj Ivo, nepodlegni tugi i žalosti! Ja sam u duhu kod tebe; misli na tvoju Elzu, koja radi toga neobhodno potrebnoga koraka trpim! — —

Zaklinjem te, da nečiniš nikakova javnog iztraživanja za mnom, jer me hvata strah, da bi oblasti mogle pozornost obratiti na otca i kakovom nesretnom slutnjom odkriti njegovu tajnu — ta briga me ubija, i s toga te moli kći za svoga otca.

Znam da ćeš ti ovu moju molbu uslišati. Izpi tu gorku čašu, meni za ljubav. —

*

Zašto sam te ostavila? — Bez da sam htjela, čula sam otčevo priznanje, kad si ga molio za moju ruku. Šta sam čula, to me je smrvilo, ali ujedno mi se jasno u duši pokazao put, kojim da mi je sliediti. Ja žrtvujem sve, sve — žrtvujem cielu liepu sreću moga života, kojoj se tako veselih u posjedu tvoje ljubavi, žrtvujem i dužnost ljubavi prama momu siromašnomu otcu. Ali ja moram da to učinim. Ti Ivo, nesmiješ si uzeti za ženu kćer moga otca. Tvoje veledušne rieči momu otcu, kojima si obielodanio tvoju nepokolebivu vjernost i tvoju pravu, iskrenu ljubav u podpunoj visini i tvoje opetovano snubljenje tolikom nježnosti, pokazahu još jasnije veličinu tvoje duše — učiše me tvoju podpunu vriednost još više cieniti. Upravo to sve podkriepilo je moju odluku i osvjedočenje, da se moram odreći moje sreće.

Primi dakle, preljubljeni, tvoju zadatu mi rieč natrag — Tvoju rieč, koju sam upoznala čvrstu kao pečinu!

Moja tuga radi rastanka s tobom, mojim najmilijim ovoga svieta — je neizmjerna, kao i misao grozna o boli, koju sam ti počinila. I sada, kad me je nesmiljena sudbina odtrgnula od tebe, hoću da ti rečem, kako sam te ljubila i kako ću te uvjek ljubiti do smrti! Vjeruj mi, predragi, da kad nebih ćutila toli svetu ljubav prama tebi, tad bih bila ostala i kod otca iztrajala. Ali ovako — kako te ljubim — nemogu! —

Ti si mi najdraži i najsvetiji na ovom svietu i stoga mora ljubav prama otcu zaostati za ljubavi prama tebi. Moga ubogoga i nesretnoga otca preporučam iz sve duše tvojoj zaštiti.

Priloženo pismo, molim te, da mu osobno predaš. Ja sam mu u kratko samo izjavila „Sbogom!“ i uputila na tebe. Budi uz njega dok ga utješiš i učini mi tu posljednu službu ljubavi i moli ga, da mi oprosti, njegovoj Elzi, koja ga iskreno ljubi i nesmatra onako krivim, kako se on sam priznaje — nego kao svoga dragog otca, komu ima toliko dobrote zahvaliti. — Bog ga blagoslovio i čuvao od zla!

A sada velim tebi, moj Ivo, s Bogom! — Mi se moradosmo rastati. Tvoj genij neka te vodi k žudjenom cilju slave. Sinoć jošte u nezaboravnih onih časovih opere bijah tako sretna i ponosna, a sada sam evo od svega toga izključena i nemogu u buduće ništa činiti, nego iskreno i vruće želiti, da tvoja umjetnost bude okrunjena najljepšim uspjehom.

Dielim se od tebe; ali moja duša ostaje kod tebe. — Na silu se rastajem i dovikujem ti: ostaj s Bogom! — i primi izraz najveće harnosti za tvoju vjernu ljubav, koja me je kratkim nu divnim blaženstvom opojila, te će mi i u mojoj tamnoj budućnosti ostati sjajnom zviezdom! Sjećaj me se! — — Elza.“

Strašan taj udarac obmami Ivu i slično čuvstvo, kako ga je Elza sinoć doživila, nadhrva sada njega. Sjedio je zapanjen više časovah i ukočeno gledao u to pismo. — —

„Budi uz njega dok ga utješiš“ ove Elzine rieči zazvuče mu najednoč i probude ga iz utrnulosti.

Ustane da skoči prieko u Villu Prinkoševu. Bijaše mu kano da diše u zraku drugog pustog i bezradostnog svieta. Postao je iz nebuha pusti kukavni prosjak.

XXVI.

U triemu Ville dodje mu u susret Elzina djevojka.

„Je li se već može sa gospodinom Prinkošem govoriti?“

„Da, gospodine grofe; gospodin Prinkoš i gospodična Matilda jesu već doručkovali. Gospodična Elza jošte spava. Kad mi se na moje kucanje nije odazvala, zapovjedi mi gospodična Matilda, da ju pustim na miru dok nebude sama pozvonila.“

„Prijavite me gospodinu Prinkošu, Emilio, i recite mu, da želim na samu s njim govoriti.“ Glas mu treptiše od uzrujanosti, da ga je truda stajalo pred djevojkom uzdržati se ravnodušnim.

(Nastavak sliedi).

Nenadano.

Novela
od
G. Amintora.

(Konac).

Sada bje red čudjenja na Justu. Presenećen povikne on:

„Stolberg? To sam ja glavom. Pilip Stolberg, nazvan Just, to je moje pravo ime. Neki šumarski činovnik zet pokojne grofice — ime sam mu zaboravio — pisao je poslje grofičine smrti u moje rodno mjesto radi moje osobe; nu u kakovo ime, toga mi nehtjedoše reći, samo što su me više putah zvali u redarstveni uréd i izpitivali — morali su me imati u nekakovoj sumnji, ali su me poslje pustili na miru kad su vidili da sam pošten čovjek."

Nadzornik mu pruži ruku.

„Taj šumar bio sam ja. Nezamjerite mi, ako sam vam kakovih neprilikah počinio. —"

„Ali ciele ostavštine moje majke, sve gotovine, što je u ovom starinskom ormaru bila čuvana, nestalo je; samo tri stotine talirah našaste su — sve ostalo je falilo."

Oštro je ona svaku rieč naglasila i pozornim okom motrila toga nekadašnjeg inuša. Ovaj pako gledaše ravnodušno barunici u oči.

„Vi ste dakle kći moje pokojne gospoštine?" reče Just razmišljajuć na tiho. Za kratak čas kao da se je zaronio u davnost progovori nešto živahnije: „Sjećam se dobro onog dana. Gospoja grofica umrla je u dva sata poslje podne. Dvorkinja i ja bijasmo jedini uz nju, budući da je sestra gospoje grofice izašla da se malo prošeće u svježem zraku, pošto je liječnik rekao, da se grofica može još koj mjesec vući. Ona je vrlo lahko umrla, samo u posljednjem trenutku uznemirila se je i sve nešto gledala na ovaj ormar, kano da želi nešto priobćiti; nu to joj više nebje moguće — samo je dva — tri krat izustila: „Gabriela" — i malo hripajuć izdahne. Milostivna gospojo. to vam je ufano i gospoja teta kazala, kojoj sam ja sve točno izpripovjedao."

„Da, ona mi je to javila" — odgovori barunica — „i neima dvojbe, da je moja majka još nešto glede njezinoga pričuvanoga novca odrediti željela, što je ona, kako mi svi to dobro znamo kroz najmanje deset godinah štedila i u tom ormaru čuvala. Nije li bio tko sam kod mrtve?"

„Nikoga nije bilo osim mene" — uvjeravaše Just. „Kad je gospoja grofica umrla, tad je dvorkinja pobjegla — jer bo da ona nemože gledati mrtvaca, a ja sam kod nje ostao do polag četvrte ure i pazio. Ključ od ormara ležao je na stoliću kraj kreveta do medicinske bočice i kesica s novci. Kad je sestra gospoje grofice bez slutnje u sobu došla i razumila tužnu viest, tad se je od boli onesviestila, zatim udarila u plač. — Kad je k sebi došla pristupio sam k njoj i molio da uzme k sebi kesicu i ključ. To je ona pred mojim očima učinila i ja mogu pred Bogom priseći da prije nije nikojeg živog stvora ruka dirnula u ormar."

„Pa ipak je sve, sve izrobljeno" — tužila se je barunica. — „Samo tri stotine talirah jesu ostavljeni da smo s tim pogrebne troškove namirili."

Just gledaše barunicu i opet se okrene prama ormaru kimajuć glavom — bez dvojbe da je mislio o tom, kako da se ta čudnovata zagonetka razrieši. Napokon zapita:

„Pak da niste niti u otražnjem razdjelu u sredini našli nikakovih novacah?"

„Niti u srednjoj ladici, niti u onih po strani nisam ništa našla."

„Doista čudnovato!" primjeti svojim mirnim načinom. „Dosta puta sam vidio gospoju groficu, prije nego je išla spavati da se je oko toga predjela bavila. Posljedno vrieme bila je malo oglušila i nije me svaki put čula kad sam unišao; i kada je opazila da netko dolazi, tad je naglo zaklopila pokrovac ormara da se nevidi što je radila — pa kad se uvjerila da sam ja bio, tad bje mirna, jer bo se

je u mene pouzdala. Ja pako dobro znam da je gospoja grofica cekine zamatala i u sriednji predjel spravljala — ja sam tih zamotah sa mojima očima vidio."

„U kojem to predjelu?" pitaše barunica sve pozornije.

„U potajnom predjelu u sredini — kako vam već rekoh milostivna gospojo."

„Potajni predjel meni nije poznat."

„Znate vi za cielo, da ovaj ormar ovdje ima takov predjel?" upita ga nadzornik.

„Znam doista," uvjeravaše Just, „nije dubok i ja sam uvjek slutio da mogu samo složeni zamotci tu mjesta imati." On gledaše začudjena lica ciele obitelji, koji se sada oko njega i toga pisaćeg ormara sakupiše i reče dalje: „Ako od onog dana smrti pokojne gospodje grofice nije nitko otvorio onaj tajni kutić, tad bi se morali novci i sada jošte tamo nalaziti."

Barunica je već obrnula ključ i zaklopac dole pustila, otvorila i nutarnji mali ormarić. Tu nebje ništa nego bočica „Eau de Cologne" tintarnica i pečat: „Ja tu nevidim ništa, gdje bi mogao biti taj potajni predjel."

„Ipak, ipak milostivna gospodjo!" reče Just pristupiv bliže i pokučiv na stienu srednjeg ormarića. „Jeste li čuli?" ovdje je stiena dvostruka — pak kad budete dašćicu ozdol povukli, tad ćete lasno otvoriti tajni predjel.

Nadzornik, koj se u takovih stvarih bolje razumiše, stupi pred gospoju ponešto uzbunjen i stane iztraživati i zbilja nadje tajno pero gdje se je imalo pritisnuti i otvori. — Obćeniti „ah!" sliedio je.

„Rukopis moje majke!" — uzklikne gospodja Gabriela izvadiv jedan zamot gdje jih je bilo naslagano više i kod razsvjete božićnih svjećicah čitaše: 96 napoleondora, pričuvano za Gabrielu god. 1861. „Bože mili! je li je to istina?" i suze ju obliše.

Drugi zamot izvadi sam nadzornik. — 96 napoleondora prištedjeno za Gabrielu godine 1862. — „Dobra punica, ona je svaki mjesec osam dukatah prištedila da ovakovo blago sastavi.

„Ovdje jedan otvoreni zamot" primjeti Belizar, koj je takodjer posegao u to nenadano blago. „Čudnovato! ali stani! — ovdje stoji olovkom zabilježeno — 40 napoleondora, svibnja 1871. — to je smrtna godina naše stare majke — ona nije zapečatila zamot, pošto još nije bio podpun."

Sada se istom dosjeti nadzornik da su tuj i tudji svjedoci kod tako pouzdane obiteljske razprave. Justu nije bilo treba potanko znati za svaki novčić ove tako kasno nadjene baštine. On uze zamote iz rukuh ostalih, baci jih natrag u ormar i zaklopi vrata, a svomu gostu reče duboko ganjen:

„Drago mi je da ste vi dali povod tomu, da su se odkrili ti novci, koje smo tako dugo smatrali ukradjenimi. Sjajnije potvrde vaše vjernosti i poštenja niste mogli navesti, ako je ikad tko podvojio o vašoj čestitosti. Evo uzmite ovu moju listnicu, neka vam bude sadržaj ujezin čedna nagrada — uzmite — nemojte se ustručavati. Vi to morate uzeti i neka vam bude od sreće. A sada idite liepo s Bogom." Pruživ ruku pletaču slamnatih tanjurah i njegovoj ženi, pogladi i svako diete po glavi.

I Gabriela dodje do Pilipa Justa sva drhčuć:

„Iskreno vam moram reći," tužiše sama sebe, „da sam ja nepoznatoga mi Pilipa imala u griešnoj sumnji da me je okrao; oprostite mi, da me je zavela slutnja kad se nije ništa našlo."

„Milostivna gospojo, ja neimam ništa za oprostiti, nego vam ljubim ruke, što ste meni siromašnom i mnogo izkušanom čovjeku tako krasnu badnju večer priredili i mojoj nevolji priskočili."

Baronica prihvati pruženu joj ruku i nastavi: „Vi ste pošten čovjek i mi vas nećemo nikad zaboraviti. Zašto ste vaš pridjevak promienili? da to niste, mi bi vas već prije bili upoznali."

„Milostivna gospojo. Prijašnje ime Stolberg donielo mi je samo trajuću nesreću. Pa kad sam napokon sve izgubio i s mojima bez pomoći baćen na cestu, tad sam prihvatio moje drugo ime a ono odbacio za uvjek. Mislio sam si da će ići bolje i evo se je u istinu tako dogodilo — danas mi se je opet na novo sreća nasmijala." —

Kasno u noći sjedio je jošte nadzornik svojom suprugom u svojoj sobi. Belizar i obe kćeri već su se bile legle na počinak.

„Kolika sreća, da je pokojna mati svoje prištede čuvala u zlatu“ reče nadzornik pušeć svoju najtamniju stivu lulu, „jer bo bismo mi imali danas sa starimi banknotami tristo neprilikah ili bi na koncu izgubili i cielu svotu. Zlato ostaje stato —. Mi ćemo ovih do osamnajst tisućah forintih moći podpuno upotriebiti.“ Barunica padne na prsa nadzorniku: „Jelenski!“ reče jecajuć. Kako je Bog sve to liepo okrenuo! sada možemo Belizara izškolati bez ikakove brige, a budućeg božića — je li dragi Jelenski? — biti će pukovnikovi opet naši gosti?“

„Varaš se, diete — ne pukovnikovi, nego obitelj Justova. I ja se ufam da ti nećeš biti protiv tomu, da mi čestitomu Pilipu uredimo opet njegov posao sa povrtlinom i živežem? Juristi to zovu: Restitutio in integrum.

„Doista da nisam protiv tomu. Šta je stalo za koju stotinu forintih, to smo ovomu poštenjaku dužni. Ali zašto ti hoćeš da se posve odrekneš tvojim družtvenim obvezanostim?“ Sada nam bar nije to nuždno.“

„Zato jer neću da budem ludjak, zlato moje srce. Jošte nikad nismo uživali tako blagoslovljeni badnjak, kad smo napustili sve darove a dobili ovako bogat dar.“

„To je bio samo sretan slučaj, koj se neće opetovati.“

„Slučaj, diete?“ primjeti nadzornik puhnuv gusti dim kao oblak po sobi. „Hoću da ti nešto kažem, Gabrielo: tu neima divana o slučaju. To bi se zvalo blazniti i griešiti, tko bi htjeo Boga činiti odgovornim za sve ono, što si mi sami prouzrokujemo i svaku budalaštinu što ju mi našom kratkovidnošću i neznanjem naravnih zakonah počinimo pripisati božjoj volji. Ja sam podpuno o tom uvjeren, da u svih naših činih je klica za najdaljnje i čudnovate posljedice i to što mi slučajem nazivljemo, da je to naravni tečaj stvarih. A ovo je prava sreća da smo to nasljedstvo tek danas nastupili, kad smo već prošli škole oskudice i raznih težkoćah. Sada nam je ovaj novac dvostruko vriedan te će nam i uz nas drugim donieti blagoslov Božji.“

Prihvativ ruku zamišljene svoje supruge reče ganjen još dalje; „Moj pesimismus je današnjim danom prestao. Nije naš život neprekidni lanac tuge i nevolje; u tom lancu ima i zlatnih karikah životnih radostih. Ove radosti nemoraju biti upravo u slici današnje naše sreće — i novo plemenito zpoznavanje može nas oduševljiti, a takova spoznaja nam se je i danas prikazala naime: Da u brigi i za naše bližnje leži naša sreća i blaženstvo. Daj i ti razmišljaj o toj istini i doista da ćeš odobriti moju nakanu, da u buduće zovemo samo pomoći potrebne osobe k našoj gorućoj božičnoj kiti. Da ja bogatim ljudem šaljem nepotrebne darove, koje oni dosta puta potajno izsmjehavaju — zato ja više neimam novacah. Neka se drugi klanjaju tomu smiešnomu običaju i neka si ovaj krasni blagdan pretvore u veliku brigu i potrošak! a sada, stara, želim ti lahku noć!“

Od onog badnjaka prošlo je mnogo godinah. Belizar barun Jelenski je prisjednik sudbenoga stola, Jerina udata za jednoga vlastelina, a Zorislava sretna zaručnica.

Gospoja Gabriela se je nazorom supruga prilagodila. U kući njihovoj i u kući udate jim kćeri, upeljan je običaj, da se na badnjak daruje služinčadi i potrebnim čestitim obiteljim. Kad se gdjegod od opakih jezikah ogovara o čudnovatom običaju u baruničinoj kući, tad ova posve ravnodušno odvrati:

„Ja nesilim nikoga da sliedi moje nazore; a velim, da kad bi sve one svote, što se na badnju večer zlovoljom izdavaju za raznovrstne nepotrebite igračke — većim dielom samo da se nekoj umišljenoj obvezanosti oduži — kad bi se sve te svote upotriebile za podporu doista ubogih i kukavnih ljudih, da bi se velik dio družtvenoga pitanja o sirotinji približio riešenju. Kad bi svatko božični blagdan tako svetkovao kao što je od nekoliko godinah kod nas uvedeno, za cielo da bi bilo više izkreno veselih licah oko goruće kite i pravoga zadovoljstva, a k mladom ljetu — kada dučanski računi običavaju u kuću dolaziti, bilo bi mnogo manje zabune, jada i neprilike.“

Feuilleton.

O gostionah. U staro doba nije bilo gostionah. Na cestah svjetske trgovine u davnih vjekovih bilo je postajah, gdje se je moglo prenočiti, ali hranu za ljude i za blago morali su putnici sobom voziti. Tako je i danas jošte na iztoku. Istom pod rimskim carstvom uvadjale su se bolje osnovane krčme, naime Deversoria za više stališe i Tabernae za niže slojeve. Pravi razvitak gostionah je tek drugom polovinom našega stoljeća započeo, kad su se razplodile željezničke mreže po svem civiliziranom svietu i usljed toga nastalo je putovanje jeftino, udobno i čudnovatom brzinom. U sjeverno-amerikanskih državah jesu najveća svratišta; tamo su najprije počeli zidati one gorostasne Hôtele po pet stotinah sobah i još više, kakovih od nekoliko godina podižu i u Europi, ako i u manjoj mjeri. Dugo vremena smatrao se je Palace-Hôtel u San Francisku u Kaliforniji najvećim na cielom svietu. Palača je duga sto i četrnajst metarah; osamdeset i devet metarah široka, a trideset i osam u visini od sedam spratah. Osim dvoranah za blagovanje, primanje, za bilijare, čitanje itd. broji sedam stotinah i petdeset sobah i tristo sedamdeset i sedam kupaonicah. U prizemju su veliki svakovrstni dučani, da si putnik može svega kupiti, štogod mu treba, bez da mora iz kuče izaći.

Još veći je Hôtel sada u Atlantu-City u jednom sjevero-amerikanskom morskom kupalištu, kamo dolazi po četrdeset tisućah gostovah u ljetu. Svaki skoro veći grad ima svojih orijaških Hôtelah. U Nev-Yorku samomu ima petnajst takovih golemih Etablisementah sa ukupno četiri tisuće, šest stotinah i šestdeset sobah. Činovnici i služinčad sastoji od tisuće, četiri stotine i sedamdeset i devet osobah mužkog spola i tisuće tri stotine i šest ženskog. Najveće gostione na Europejskom kontinentu ima Pariz, naime: Grand Hôtel du Louvre, Grand Hôtel, i Hôtel Continental, svaka gostiona po sedam sto sobah; ova posljedna je najsjajnija na svem svietu u čitavom svom prekrasnom i bogatom uredjenju.

Da velika Britania ima takodjer svojih gorostasnih Hôtelah, to se razumije i od tih je najznamenitiji Nord-Western-Hôtel u Liverpolu, a u Londonu Midland Grand Hôtel i jedan novi Hôtel, kod koga se išlo s tim načelom, da mora sve nadkriliti što se je ikad u tom smislu gradilo.

„New-Orleans-Demokrat“ piše, koliko da je još viteštva ostalo u pučanstvu Texas-a, makar da su neki i pravi „Desperados“, dapače i u samih texanskih hajducih. Kapetan Ogelsby uhitio je 40 miljah daleko od Riogrande nekog mladog čovjeka, imenom Dougthy, u njegovoj kući, pošto je pao u veliku sumnju, da je i on bio u družtvu razbojnikah, koji su porobili poštanska kola u Laredu. Majka Dougthyeva ležaše težko bolestna, tako rekuć na smrtnoj postelji. Njezin ju je sin u družtvu sestrom dvorio, pa kad su oružnici došli da ga u zatvor odvedu, nastade u kući plač i vika i Doughty moli i zaklinje kapetana, da ga pusti doma, dokle mu majka ozdravi ili umre. Zadaje mu tvrdu vjeru, da će doći pred sud kad bude pozvan. Kapetan se napokon dade namoliti i zadovolji se poštenom riečju razbojnika, da neće uzmanjkati na prvi sudbeni poziv postaviti se. Prošlo je nekoliko nedjeljah. Kapetan bi više krat dolazio da se uvjeri o njegovom boravljenju kod kuće i uvjek ga je tamo našao. Medjutim se je sud u San Antonio sastao u sjednicu, a rodjaci Doughtyevi navališe na njega, da neka uteče, da će dobrim konjem u jednoj noći biti u Meksiku i spašen; dočim ga pred sudom čeka doživotni zatvor. Jedne večeri dopeljaše mu pred kućna vrata krasnog konja i šurjak mu utisne u ruku kesu dukatah, ali — Doughty nehtjede niti čuti o bjegu. On da je zadao svoju poštenu rieč, da će doći na sud kad bude pozvan i da nipošto neće da bude vjeroloman. I tako je zbilja u vrieme prijavio se kod suda u San Antoniu.

Čudnovati dvoboj. Dva gizdelina posvadiše se ljuto i dodje do dvoboja. Nu njihovi djeveri porazumiše se glede načina i oružja na sliedeću novu vrst mejdana, na koga su i oba dušmanina pristala naime: da se imadu dvie krugljice metnuti u posudu, biela i crna, pa tko izvuče crnu, taj neka pod strogom pazkom sekundantah — posti o kruhu i vodi dvie nedjelje danah, što je za jednoga sladokusna čovjeka dosta oštra kazan, nu ipak praktičnija nego primiti tane u prsa.

U Epernay-u umro je jedan čudak, koga na osobiti način sahraniše. Neki stari mladenac imenom Augusto Girot, ustanovio je u svojoj oporuci, da mora kod njegovog pogreba biti sve veselo. —

Imenovao je jednoga od svojih prijateljah da mora o tom nastojati, da ukloni sve što bi kakovu žalost prouzročilo, mora da bude kod sprovoda pjevački sbor, koj mora same vesele pjesme pjevati i nad njegovim grobom da moradu svi prisutni šampanjca piti. I tako je u istinu bilo, da su kod pogreba svirali i pjevali Offenbachove melodije i vina pili na groblju, pošto je on za namirenje dovoljno novacah opredielio.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI
ZABAVNIK.

Broj 11. Tečaj II.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III razdiel, prvi kat, vrata br. 10 i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak.)

milija, puna radosti radi sreće, koju je sinoć postigla Elzinim darom, ode da izruči nalog.

„Kako se ozbiljno drži grof poslje tako sretnog jučerašnjeg dana“, pomisli djevojka. „Nije moguće, da je donio kakovu zlu viest!

Prinkoš i njegova sestra bijahu jošte kod stola.

„Jeli se je već probudila moja kći?“

„Nije, gospodine, bar me nije do sad zvala. — Došla sam prijaviti gospodina grofa Dulcinjskoga“.

„Grofa Dulcinjskoga, tako rano?“ primjeti Prinkoš malo presenećen, — „ali nečudim se“, reče prama Matildi, „ljubav k njegovoj nevjesti privlači ga k nama. Šta misliš Matildo, bi li Elzu dali probuditi?“

„Ne, neka se počiva. Ona je sinoć uzrujana kasno zaspala, pa će joj mali pokoj dobro činiti. Grof nam radi toga neće zamjeriti.“

„Nu dakle čekajte, Emilijo, dok vas bude gospodična zvala i molite gospodina grofa, da unidje“.

„Gospodin grof mi je naložio da rečem, da on želi sa gospodinom Prinkošem na samu govoriti.“

„Na samu govoriti? — Tad ga odvedite u moju pisarnicu“, odvrati Prinkoš prividno mirno, ali ga je popao neki strah. Zar bi moguće bilo, da se je grof Dulcinjski premislio? — Ali ne, to nemože biti! — Ipak, što to znači?

Stupiv u svoju sobu, nadje tamo grofa.

Javilo mi se je, da želite samnom u četiri oka govoriti“, reče Prinkoš, stisnuv Ivinu ruku, koju mu je on pružio. „Čim vam mogu služiti?“

Ponudi mu stolac, te se i sam sjedne pun nemira i brige, motreć ozbiljne poteze na bliedom licu svoga gosta.

„Primio sam viest, usljed koje sam vas morao tako rano uznemiriti. Ta viest je za mene neizrecivo tužna.“

„Da nije možebiti kakova žalost u vašem rodu?

„Nije, ali se tiče nekoga, koj mi je srcu momu predrag.“

Ivo umukne, pošto mu je postajao nesi-

guran glas od težke boli i uzrujanosti. Jedva se za čas nadvladao da nastavi.

„Koga žalim, taj bijaše i vama na blizu i zato će glas, što vam ga nosim, uzdrmati i vašu dušu.“

„Zar kojega vašeg prijatelja, grofe, koj je i meni mio?“

Ivo kimnu glavom.

„Da, najbolji moj prijatelj, koga sam imao na svietu, i koj bje vama, gospodine Prinkošu, u najvećoj ljubavi i štovanju privržen. Posljednja molba, koju mi je odpravio, bijaše želja, da vam priobćim njegovu srdačnu bol i da ublažim tugu, koju ćete radi toga osjećati.“

„Je li je Elza već sinoć što znala o tom bolnom slučaju, čemu se ja nemogu dosjetiti?“ pitaše Prinkoš, koji je sada slutio uzrok sinoćne uzbunjenosti Elzine

„Jest, pošto sam upravo od nje saznao svu zlosretnu stvar“.

„Od Elze? — Sada istom razumijem si noćnju njezinu razdraženost, kada se je udaljila od mene, sluteć žalost, koja mi predstoji. Ali što je dakle, da ju je toliko uzrujalo, da mi je to zamučala i što vi, gospodine grofe u nježnoj brigi oklievate priobićiti mi? Zar je možebiti i Elza u tu nesreću upletena? — Govorite grofe, molim vas, odkrite, odkrite mi tu tajnu! Tko je taj prijatelj, čiji udes bi i mene toli uzdrmao? Uzalud si napinjem um, da se tomu dosjetim.“

Ivo primi obe Prinkoševe ruke i pita ga ljubeznim glasom: „Ćutite li se dosta jakim, da čujete i najneugodnije? — Za sve nas je to strahovito, što vam imam javiti.“

„Ja ću bar pokušati, da budem mogao slušati.“

„Znajte dakle, onaj prijatelj, o kom sam govorio i koga nesmiljeni udes goni, te vas i mene vuče u isti vrtlog — je — vaše najmilije, najdraže, je moja i vaša Elza.“

Prinkoš trzne od prepasti.

„Elza! ona? — gonjena od nesmiljena udesa?“ izusti preplašen tresućim glasom i plahim pogledom.

„Tako je“, primjeti Ivo prijazno kao da ga želi utješiti. „I to, što je doživila, sklonulo ju da mi vrati zadatu joj rieč.“

Mukom zamukne grozno presenećeni Prinkoš i gleda u oči Ivine, čekajuć bolnim drhtanjem daljne glase. Za čas progovori sa strahom:

„Pa zašto je ona to učinila?“

„Od ljubavi prama meni.“

„Od ljubavi? . . . . Svemogući bože! da nije —?“ zavapi Prinkoš na jednoč i potegne si ruke od Ive, da si sakrije obraz. Tako sjedjaše nepomično nekoliko trenutakah, tad mu ruke padnu i muklim glasom reče: „Elza je znala o mojoj krivnji.“

Ivo ga prihvati za ruku i ljubeznim načinom mu nastavi.

„Težki je to udarac, za mene isto tako kao i za vas, gospodine Prinkošu — ali mi moramo tu žalost hrabro nositi, u medjusobnoj ljubavi prama Elzi, koja s nami jednako trpi svu tugu! Trpi kao junakinja, veledušno, i mi nesmijemo biti slabiji nego je njezina kriepostna duša. Ona sama nemogaše vama priobćiti bol srca i s toga ja evo u njezino ime govorim, da ona moli svoga preljubljenoga otca, da u ljubavi nosi to težko i neizbježivo breme.“

„Da, koliko nam naše sile dopuštaju, biti ćemo postojani. — Hvala vam, grofe, od srca za vašu ljubav, kojom ste me ohrabrili. Ali kako je Elza doznala o mojoj tajni?“

Grof Ivo mu je sada sve odkrio, kako je Elza slučajno došla u bližnju sobu i čula sav razgovor. Ove za njega strašne viesti slušao je starac bolnom dušom. Čitao mu je, kako je ona zaključila, da čim stalnije izvede svoju odluku, da se mora odreći svega, što joj je najmilije. Napokon mu reče uzrujanim čuvstvom i tresućim glasom:

„Naša Elza nas je — ostavila!“

Kao grom iz vedra neba preseneti otca ova strašna viest, da je njegovo diete, njegova sladka Elza od njega pobjegla! Od grozne tuge i žalosti nije se mogao osviestiti, dok ga nije Ivo težkom mukom i sinovljom ljubavju osokolio, te čvrstu nadu očitovao, da će on Elzu opet naći i dopeljati u otčinsku kuću.

„Bez vaše najljubeznije utjehe nebih bio

mogao ovu nesreću podnositi i s toga vam nemogu dosta zahvalan biti. Oprostite mi, ako vam je to moguće, što sam vam ja razorio vašu sreću.

Prije nego što ću moju sestru o tom ubavjestiti, želim da se s vama dogovorim glede korakah, kojih bismo imali učiniti da Elzu nadjemo i što nam je reći pred svietom o njezinom bjegu. Povod Elzinomu veledušnomu činu ljudi neumiju shvatiti i naći će odma takovih razlogah, koji bi mogli čast moje kćeri sramotiti, ili bi se i proti vama grofe naperili. Njezino bjegstvo nemože ostati tajnom kad nam sva služinčad o tom znala bude. Ali meni su ti svi privrženi a još većma Elzi, koja je ljubimac počam od sobarice do vrtljarskog dječaka i koji bi svi za nju u vatru skočili. S toga mi se najprobitačnije čini, da svu služinčad pozovem i kao dokaz njihove ljubavi i odanosti prama Elzi zahtjevam, da taj dogodjaj drže tajnom i na pitanja odgovore: Da je Elza iznenada i naglo odputovala u Englezku k pogibeljno oboljeloj svojoj prijateljici, a da nije izvjestno, kada će se povratiti. Moj vlastiti sluga i nekoji još ljudi su već odavna u mojoj kući i ti će svi — šutiti i na ostale paziti, kojima će usta zavezati grožnja, da će bezobzirno biti odma iz službe odpušteni ako se budu inače vladali".

Grof Ivo bje sporazumljen s tim i pitaše dalje:

„Šta će se činiti naprama gospodični Matildi".

„To je doista težko pitanje. — Pravi uzrok ona neće slutiti a niti ga nesmije nikad saznati." — —

Prinkoš zazvoni slugi i naloži mu, da bi molio gospodičnu Matildu da dodje k njemu.

Kad je ona unišla priskoči k njoj Ivo i reče joj na brzo i tiho:

„Žalostnu vam moram viest priobćiti, gospodično Matildo. Ali Bogom vas zaklinjem: Budite sviestni napram vašem bratu i štedite ga u njegovoj tugi. Molim vas i u ime Elzino. — Obečajte mi vašu tvrdu vjeru!"

Ustrašena i u brigi reče pruživ mu ruku: „Zavjeravam vas, da hoću, bilo što mu drago!"

XXVII.

Dok je Ivo tješio sestru Prinkoševu doveze se pred njegov stan gospodska kočija, iz koje izadje krasna djevojačka slika. — Stela, koja je došla da posjeti brata. Na triemu joj javi Ivin inuš, da mu je gospodar već pred jednom urom išao — kuda, to da nezna — i da se jošte nije vratio. Odluči, da će ga pričekati, te stupi u njegovu sobu. Ivo joj je već sinoć u kratko prijavio radostnu viest, da je Elzin otac privolio na savez i ona je pohitila da bratu čestita i izrazi iskrenu sućut kod njegove sreće. Uzme novine sa stola da jih kod prozora čita, naime kritiku o Ivinoj operi. U taj čas izadje Ivo iz kuće Prinkoševe i vidivši kola tetke pomisli odma, da nije možebiti Stela već začula od toga dogodjaja. — Ali ne, to nebje moguće. Sluga mu na stubah prijavi, da ga grofica Stela čeka u sobi. Stela začuv glas bratov, skoči mu na susret: „O ti zločesti brate! U tvojoj sreći si mene posve zaboravio, pa kad ti nisi dostojao k meni doći evo mene:

Prekine svoj pozdrav i pogleda plašljivo u Ivin obraz, koj joj šuteć pruža obe ruke.

„Šta ti je, za Boga, Ivo dragi?"

„Nemoj se u tvojoj ljubeznoj brigi za mene odviše preplašiti, sestrice; nebudi pretužna radi moje boli — — Stelo; ja sam — izgubio moju vjerenicu — Elza je otišla; ona je — pobjegla!"

Padne u naslonjač kod stola i sada, kad bje sam svojom pouzdanom sestrom, nadvladala ga sva dosad zauzdana tuga.

„Oprosti mi Stelo. Ali ja sam cielo ovo vrieme trebao da umirim, da utješim Elzinoga nesretnoga otca i tako sam se trudio da medjutim ugušim vlastitu žalost moga srca."

Začudjeno i bojazljivo pita Stela iza male stanke.

„Pa je Elza, tvoja zaručnica otišla — tebe mogla ostaviti? — To mi je nepojmiva zagonetka."

„Još nepojmivije će ti biti, kad ti kažem: da je ona to učinila od — ljubavi prama meni."

*

„Od ljubavi je tebe ljuto ranila, od ljubavi pogazila tvoju sreću!“ u tih Stelinih riečih odsjevalo je nešto kao gnjev.

„Da, Stello. — Ti nemožeš to pojmiti niti nećeš to nikada, budući da ti ja tu zagonetku riešiti nesmijem. To je tajna, koju čuvati moram stalno i vjerno — za ljubav moje Elze, čija veledušna i junačka odvažnost mi ju predočuje u najsjajnijem svietlu i sada podpuno osjećam, kakov da sam s njom izgubio biser.“

„Neočajaj, dragi brate Ivo; ti ćeš ju za cielo opet naći — doista da ćeš! Prava i iskrena ljubav nemože utrnuti, ona živi i cvate unatoč svim olujam. Dva srca, koja se vjerno ljube, nemogu se za uvjek rastati, makar jih dielili briegovi i mora!“

„Hvala ti sestrice, tako iskreno kao i u onom satu tvoje neizcrpive ljubavi. Tvoja srdačnost bodriti će me na mom dalekom putu tražeć moju zaručnicu. Nada da ću ju naći — dakako je slaba, jerbo nemogu slutiti pravu stazu, kojom je ona pošla. Pred svietom mora njezin bieg ostati tajnom i u misli, da je k težko oboljeloj prijateljici u Englezku naglo odputovala.“

XXVIII.

Jednog jutra mjeseca studena dodje neki stari gospodin u poslovnicu jednog mešetara u Štokholmu. Bijaše to ugledan i dostojanstven čovjek vojničkog držanja, siedom glavom i takovimi brci te reče:

„Kad sam slučajno danas u grad došao, to sam se sjetio da i k vama malo pogledam, gospodine Erichsone i da vas upitam, nije li se iza moga pisma, možebiti javila koja pristojna osoba za poznato vam mjesto?“

„Do duše da jih je više bilo, ovdašnjih i vanjskih“ odgovori mu Erihson; „ali po vašoj želji, gospodine grofe, nije mi se niti jedna svidjela. Vi želite drugaricu za milostivu gospoju, nu od svih prijavljenih nebih bio mogao preporučiti niti jednu.“

Molim vas, da pokušate jošte s kojim oglasom u novinah.“ Odvrati mu grof.

„Ja sam upravo jučer opet poslao poziv u najznamenitije listove domaće i inostranske.“

„Mi ćemo ove godine tek polovicom studena preseliti se u grad i mojoj suprugi bilo bi vrlo drago, da može do onda dobiti vriedno čeljade.“

„To je dašto vrlo kratak rok, nu svakako ću si truda dati.“

Kod ovih riečih stupi unutra poslužnik i donese različne izprave na podpis i reče ujedno, da mu je knjigovodja naložio, da javi jednu stranjsku mladu gospodju, koja želi sa gospodinom Erihsonom govoriti, da je ugodna i odlična oblika.

„Recite joj da neka izvoli unići. Vi ćete dopustiti gospodine grofe?“

„Drage volje, meni nije tako prešno; ja ću medjutim novine čitati.“

I doista bijaše to vanredno krasna gospodična — bijaše to Elza.

Grof joj se nakloni i otidje u kraj k stolu, gdje su novine ležale i uzme si jedan časopis u ruke, ali nije čitao, nego motrio i divio se toj djevojci.

Gospodin Erihson ponudi joj stolac i upita ju francezkim jezikom, čim da joj može služiti.

„Čitala sam jutros vaš oglas u novinah, kojim vi tražite drugaricu za stariju jednu gospoju. Uslied toga sam došla nuditi vam se u tu svrhu.“

„Vi, gospodično, želite primiti takovo mjesto?“ upita ju začudjeno Erihson, dočim je bacio oko onamo do grofa.

„Da, gospodine Erihsone, i ja bih vam bila doista zahvalna, kad bi me istoj kući preporučili.“

„Jeste li, gospodično, već prije bili u sličnom odnošaju u kojoj kući?“

„Nisam; dosada jošte neslužih nigdje.“

„Imate li kakovih svjedočbah ili preporučnih pisamah?“

„Niti toga neimam“ odgovori plaho.

„Kod takovih okolnostih, gospodično, biti će vam vrlo mučno dobiti mjesto. Meni je veoma žao, da vam to moram kazati, ali vi ćete i sami pojmiti, da se nijedna kuća neće vama otvoriti, kao stranoj osobi bez ikakvog jamstva.“ (Nastavak sliedi.)

Sgode nekoga redarstvenika.

Po englezkom priobćio

E. Klein.

I.

Poslovodja jedne velike francezke trgovačke kuće, koja je u Londonu imala filialu svoga posla, dodje jednog jutra sav izvan sebe u očajanju u ured našega redarstvenoga ravnatelja i javi mu, da je njegova kuća postala žrtvom velike kradje, koja bi ju mogla i upropastiti. On da je bio odputovao u Paris i kod svoga povratka da je našao blagajnu posve izrobljenu. Kod te kradje služili su se tati potvorenimi ključevi, pošto nije nigdje opaziti znak kakove provale i blagajna opet pomnjivo zatvorena.

Iza kako je taj agent, imenom Lebreton, momu šefu tu prijavu učinio, preda mu jošte i popis bankovnih papira i drugih vriednotah, koje su odnešene. Ravnatelj redarstva uvjerio se je odma, nisu li možebiti naznačeni papiri već u banki promienjeni. Niti jedan jošte nije bio donešen. Neodvlačno je on u svih novinah učinio obćinstvo opreznim, da dotične ukradjene vriednote polag točnog popisa nekupuje i obeća jošte k tomu znatnu nagradu, ako bi tko što god o toj tatbini saznao i redarstvu prijavio.

Ali s nikoje strane nije se o tom ništa izvjestnoga čuti moglo. Nekoliko danah kasnije dodje jedan drug iste kuće gosp. Bellebon u Englezku, da tu iztragu koliko moguće bude sam pospješi. Nu kao i prije ostao je taj dogodjaj pokrit gustom koprenom.

Napokon dobi poslovodja, onaj isti, koj je stvar prijavio, pismo sa poštovnom biljegom „Saint-Martin-le-Grand", u kom mu se nudi, da će svi vrednotni papiri biti povraćeni, samo ne dukati, što su u blagajni bili, ako mu se daruje tisuća funtih šterlinah (10.000 for.). Papiri, koji su bili ukradjeni, iznašahu 250.000 fran. s kojimi je htjela ta franceska kuća pokriti nekoje doskora plative mjenice. Lebreton je od kuće dobio nalog, da te papire postepeno uloži u banku i s toga bje naravno od parižke kuće sada ljuto ukoren, sto nije tako učinio. Kod posljednjeg njegovog odlazka u London obećao je da će bezodvlačno sve u banku dati čim kući dodje, nu žalibože da je kod svog povratka u bureau već našao blagajnu izpražnjenu.

U tom njemu priposlanom tajinstvenom pismu naznačio mu se je jedan znak, po kojem je on imao u „Times-u" očitovati se i ujedno uvjeriti, da iza ugovorenog porazumljenja on neće tate dalje progoniti.

Gospodin Bellebon imao je za četrnajst danah platiti svoje obvezanosti, te onako uzbunjen i u neprilici bio je vrlo pripravan da taj predlog prihvati, ali mu ravnatelj odriješito izjavi, da ako bi on tako slab bio te primio tu ponudu, da će ga odmah staviti pod obtužbu, da on ugovara sa pustahijami.

Uzprkos tomu ipak bje tiskan onaj znak u „Times-u" i gospodin Lebreton dobi jošte istog dana biljet, u kom se pozivlje, da drugi dan po podne u četiri sata dodje sam u Old Manor House i da ponese sa sobom 25.000 franakah u zlatu. Bila je još i ta opazka, da će mu se radi mogućeg izdajstva tek u toj krčmi naznačiti mjesto, kamo će morati pješke doći da se ugovor kraju privede.

Ta osnova bila je veoma oprezno zamišljena i tim teže tako ovejane lupeže nadmudriti, nu ipak nam se je htjelo to pokušati. Gospodin Lebreton išao je u urečeno doba u Old Manor House, ali nije nikoga našao, koj bi mu bio naznačio daljni put. Drugi dan dodje opet novo pismo, u kom se reklo, da se vrlo dobro znade, koje zamke da je policija nastavila i da se kuća Bellebon neka okani nekoristnih operacijah, pošto bi joj to moglo biti veoma opasno. Ako bude ona šarala i na prevaru mislila mjesto da bez primisalja ponudjenu pogodbu prihvati, tad će biti te sve banknote i vriednotni papiri izpaljeni, pa si onda neka razbiju glavu kako će svoje mjenice platiti.

U to doba sam ja došao iz Plymouth-a, gdje sam takodjer veoma mučnu i zapletenu stvar sretno riešio. Moj ravnatelj mi odmah izpripovieda cielu nepriliku gospodina Bellebona i reče mi, kako mu je osobito drago, što sam ja upravo u vrieme nadošao, budući da je on svu tu stvar meni povjeriti želio i poglavito radi toga, što ja tako izvrstno franceski govorim, dočim taj nesretni trgovac vrlo slabo englezki razumije.

Nakon duljeg razgovora, dok mi je sve priobćio, što je on sve već poduzeo da odkrije taj zločin, odlučih da najprije vidim samoga gospodina Bellebona. Molio sam ga da dodje k meni u jednu gostionu blizu njegovog hotela. Nekoliko časovah kasnije eto njega. Tečajem razgovora upoznao sam, da je on čovjek čestitog značaja, proti komu nebje moguće išto sumnjati. Medjutim imadoh drugu sumnju. Nehajno upitam ga, da li je sada gospodin Lebreton u bureau-u, gdje se je ta kradja dogodila.

„Nije“, odgovori mi, „on je danas u nekom poslu odputovao u Greenwich, ali ako vam se hoće da pregledate pisarnu, tad mogu odmah s vami onamo proći.“

„Drago bi mi bilo. Samo mi dopustite da idemo po ulici pod rukom, da nebi tko u meni posumnjao redarstvenog čovjeka.“

Njemu se činjaše moja opreznost smiešnom i tako dodjosmo u njegov bureau. Stara jedna gospoja otvori nam vrata. Jedan mladi pomoćnik sjedjaše za pisaćim stolom. On je mene zvedljivo pogledao, nu ja sam koliko bje moguće moje lice obraćao od njega.

Za kratki čas dao sam gospodinu Bellebonu znak, da odpravi komija i staru gospoju, što je on razumio i učinio.

Odmah sam počeo sve prekapati, svaki komadić papira pogledati i razmatrati, ali nigdje nenadjoh što bi mi se sumnjivo bilo činilo.

„Vi ste dakle uvjereni“, rekoh gospodinu Bellebonu, „da vaš poslovodja, kako ste i gospodinu ravnatelju očitovali, nevodi potajnu ljubav, niti neima poznanstva, koja bi ga na velike izdatke zamamila?“

„Podpuno uvjeren. Ja imam usljed izvješća moga pomoćnika Dübarle, koga ste ovdje vidjeli, nedvojbeno osvjedočenje, da u tom pogledu nemože biti niti najmanje sumnje protiv gospodinu Lebretonu.“

U taj čas stupi naglo pomoćnik u pisarnu i opet je nastojao, da mi čim bolje lice vidi.

„Dakle nevodi nikakovu ljubav?“ rekoh kod ulaza u sobu moje gostione. „Da odkud bi mogli doći ovi ostanci parfimiranoga papira, što sam jih u njegovom pisaćem stolu našao?“ Sjedoh da te komadiće malo bolje promotrim, ali uzalud bje moj trud, pošto su ti papirići bili od različitih pisamah da se nije nijedan podpuni stavak dao složiti. Samo toliko sam razabrao, da je to pismo od ženske ruke.

Nekoliko satih kasnije imao sam drugog posla u Stoke-Newingtonu i tamo opazih u jednom Quincaillerie dučanu oglas u bojah, koj je moju pozornost probudio i na tom bje tiskano: „Dvie Guinee nagrade. Mali talijanski pas je utekao. Imao odsječen rep i sluša na poziv Fidel.“

„Fidel!“ rekoh si, „ta ja sam to ime čitao u onih komadićih listovnih, koji su pisani gospodinu Lebretonu. Približih se k jednoj svjetiljki da vidim te listovne ostanke i tu čitah na jednom komadiću rieči: „moj siromašni Fidel je izg . . .“

Taj oglas bio je već tri nedjelje star Odmah stupim u taj dučan i rečem, da sam ja takovog psa vidio, pa da bi to mogao biti onaj, koj se traži.“

U dučanu nazočna gospoja odgovori mi, da ju ta viest vrlo raduje, pošto je osoba, čije je pseto, njezina dobra konta.

„A kako se zove ta gospodja?“

„Ja nemogu njezino ime pravo izgovoriti, pošto je francesko, ali evo izvolite čitati, ona je sama ovdje napisala svoj naslov.“

Ja čitah: gospoja Levasseur, Bak Cottage, jednu milju daleko na putu od Edmontona u Southgate.

Duševnim naporom svladao sam moju uzrujanost, budući da je taj rukopis bio onaj isti kao i na onih odlomcih, što sam jih našao u pisaćem stolu gospodina Lebretona. Na svaki način mi je to bio neki kažiprst, koga sam odmah upotriebio.

Još sam nekoliko riečih s tom gospojom u dučanu prosborio i obećao joj, da ću Fidel-a istoj gospoji poslati, a tad se uputih upravo do jednog trgovca zvieradi, gdje sam kupio malo talijansko psetance i odmah mu pustio rep odsjeći, te ranu nekako zamazati.

Drugo jutro za rana bio sam već preobućen poput kakove bitange, kojim je zanat ukradjene pse opet prodavati. Tako sam bio izvrstno obučen, da me niti vlastita supruga nije poznala i zakričala od straha, kad sam u njezinu sobu došao. Oko podne dodjoh u Bak Cottage. Jedan časak bijah presenećen, vidivši to mjesto. Mislih da ću naći elegantnu Villu, a kad tamo, to bijaše obična prosta seljačka kuća. Jedna služkinja dojila je krave, druga odnašala mlieko i skoro da sam se vratio natrag u London. Ali napokon se vanjštinom nedadoh obsjeniti i pitah za gospodju Levasseur. Bijaše kod kuće.

„Stanuje ona ovdje?"

„Dašto", odgovori mi dekla izsmjehavajuć me u mojoj odrapanoj odjeći.

Pozorno motreć kuću, vidih da je iz vana u istinu slamnata koliba, ali da je iz nutra posve udobno uredjen stan. Javih povod moga došašća nu nehtjedoše me pustiti do gospoje Levasseur. Služkinja htjede sama gospoji odnieti psa, da vidi jeli to njezin Fidel; ali ja ostadoh kod toga, da nemogu pseto nikomu povjeriti nego ga gospoji sam pokazati. Malo kasnije se vrati oura, da mogu slobodno unići nu zatvori vrata, pošto joj se moja osoba nije činila niti najmanje pouzdana i zatim mi naloži, da si čižme dobro izbrišem.

Gospoja Levasseur sjedila je na sofi i bijaše već nestrpljiva da zagrli svoga Fidela. Žena u licu i osobi posve ugodna, nu ponašanje njezino dalo je slutiti, da je prostog odhranjena. Moja odjeća i cieli moj izgled preplašio ju je tako jako, da je na sav glas dozvala svoga supruga iz druge sobe. Odmah doskoči gospodin Levasseur britvom u ruci, jerbo se je upravo brijao. Bio je snažan čovjek, vitkog stasa s liepimi brkovi i bradom.

„Šta je?" upita ju.

„Ah, pogledaj ovog čovjeka" reče ta elegantna gospoja i pokaže prstom na mene. Suprug se grohotom nasmije i gospoja prisutnošću muževom ohrabrena pogleda u toga psa. —

„Bože moj!" povikne gospoja. „Ta to nije moj Fidel!"

„Kako to?" primjetim sasvim nedužno, „bar je tako u oglasu opisan," i s tim spravim psa opet u torbu.

„Gle, gle!" rekoh na cesti sam sebi slavodobitno. „Gospodin Lebreton dakle nestoji u nikakovu savezu sa gospojami? a čija je ono slika medju gospodinom Levasseurom i njegovom gospojom? ako ja to nisam dobro vidio, tad bi morao biti na pol sliep ili glupak."

Ovo odkriće bijaše za mene od velike važnosti i ja se potrudih da tu stvar dalje tjeram, tim većma, što mi je gospodin Bellebon iskreno povjerio tajnu svoga srdca, naime da se je nakanio iz ljubavi oženiti. Ako mu sreća neposluži da nadje tata, tad je vjeresija njegove kuće uzdrmana i njegove najmilije nade utonule.

Istog dana, na večer oko devet satih, izadje iz Bak-Cottage gospodin Levasseur veoma elegantno obučen, sjedne u jednu kočiju i odveze se u grad. Njega je sliedio isto tako žurno drugi jedan, takodjer u odličnom odielu s velikimi brkovi i liepom vlasuljom. Taj gospodin bijah ja.

Gospodin Lavesseur pusti kola na kraju Regent-Street, i prodje pješke u jednu gostionu bližnje ulice. Za nekoliko trenutakah unidjem i ja tamo. U toj krčmi sastaje se obično razna služinčad, koja je slučajno bez službe; medju timi su dvorske sluge, pomoćnici, kuhači, ljudi svake narodnosti i tu se pije, puši, karta, buči i kriči. Gosti bijahu sami sobom odviš zabavljeni, nego da bi se bili na nas obazirali.

(Nastavak sliedi.)

FEUILLETON.

Život u Parizu. Da se može i u tom ponosnom svietskom gradu jeftino proživiti, svjedoči sliedeća mala pripovjedka. Neki mladi i snažni čovjek nije do svoga 26. ljeta bio nigdje izvan svoga rodnog mjestanca. Njegova obitelj se na jednoč domisli da će ga oženiti. Zaručnica, koju mu namieniše, bijase veoma bogata, ali uz to takodjer vrlo — ružna i neljubezna. Naravno da se mladencu ova ženitba nije vanredno dopala. Nekoliko nedjeljah prije svatbe izrazi on želju, da bi rado Pariz vidio, što svi smatrahu za posve u redu i drage volje mu dozvoliše, kad je i on bio tako poslušan glede njihove želje. „Evo ti 3000 franakah, razgledaj se i ostani tamo dok ti novci dosegnu, pa se tad vrati i - ženi." — Mladi čevjek odputova. Nakon dva mjeseca pisahu mu roditelji: „Kad ćeš se vratiti?" — „Jošte nisam došao do dna moje kese," odgovori jim lakonički.

Opet prodju dva mjeseca i dodje novo pismo. „Ta valjda će tvoj novac već jednom na kraj izaci!" — „Nipošto još, budući da ja štedljivo živim," odgovori u kratko. I tako trajaše to dopisivanje dulje vremena S jedne strane velika nesrpljivost, da se taj slabo trošan sin kući vrati a s druge strane pak uvjek isti odgovori: „Mojih 3000 frnk joste nisam potrošio. dakle sam u mom podpunom pravu, ako još dulje ovdje ostanem." Tako je minula godina danah, pa onda jošte jedna godina i kad su mu radi toga oklievanja ozbiljno pisali, tad jim pošalje točan račnn njegovih izdatakah i da kod njegove štedljivosti se on nada još neko vrieme u Parizu probaviti. Koncem druge godine mu je sreća poslužila da je dobio dobro mjesto i tad je kući pisao: „Čovjek, koji može sa 3000 franakah pune dvie godine u Parizu živjeti — tomu nije treba — da se tako bogato ženi!" Za kratko vrieme se je ipak oženio; ali — po svojoj volji. —

Od zmije opasan. Afrikanski neki putnik pišo. Jednoč preskočio sam naglo jedan potočić i pao na nešto klizkoga. Prije nego što sam se mogao ustati, ćutio sam da mi se nešto oko tiela vije i na brzo se osvjedočih, da se velika zmija omata oko mene. Tako je to sve naglo bivalo da me je presenećenog stezalo i jedva sam jošte mogao vikati u pomoć i ruke u zrak dignuti, da glavu i vrat obranim od groznog grlenja. Čuo sam zmiju zviždati i ćutio kako joj se glava oko moga tiela plela ali nevidih ništa od boli i od straha. Već sam ćutio kako mi se rebra uvijaju od užasnog stiskanja te pošasti i smatrah se već bez spasenja i izgubljenim; kad na jednoč začuh glase mojih prijateljah, od kojih je jedan na prvi mah s handžarom odrubio zmiji glavu. Ali i mrtvo tielo me držaše čvrsto, dok ga nisu na više mjestah presekli, nu oslobodjen od toga užasa nemogoh stajati, niti jedne rieči progovoriti. Srećom da je bilo vode u blizini, gdje me okupahu od zmijine krvi i slinah da sam se opet osviestio. Premda nisam bio nigdje ozliedjen, moradoh ipak više danah ležati u krevetu, da se oporavim od pretrpljenog straha. Smrad od zmijinog daha i od razkomadanog tiela bijaše za ugušiti.

Dužina zmije, Boa constrictor, bijaše 16 stopah a debljina 4 palca. Ona nije otrovna, ali ipak je dugo trajalo dok su mi rane od njezinog pritiska zacielile, nu medjutim nisu bile od drugih posljedicah, nego što nikad nisam mogao zaboraviti onaj strašni dogadjaj. Ne samo kad sam zmije vidio nego i kad sam o njih što čuo, uhvatila me groza. Da, i poslje mnogo godinah me je uspomena u snu proganjala, da sam na glas od užasa poviknuo.

Sunce u ljudskoj službi. Mekanik Mouchot u Parizu napravio je jedan aparat, u kom je kod vedrog neba u podne na suncu skuhao za 22 minute funtu govedine. Taj pokus je učinjen u Algiru. Za podrugi sat skuhao je objed, koj se inače za 4 sata jedva može dogotoviti. Kod izložbe u Parizu pokušalo se je i s velikim reflektorom od 20 četvornih metarah, da se ugrije parni stroj od 100 litarah Za pol sata je voda zakipila i stroj je počeo raditi, da je cmrk 1800 litarah vode za jedan sat bacao dva metra visoko. Usljed ovakovih experimentah, koji će s vremenom i savršenijimi strojevi još praktičnijih uspjehah objelodaniti, može se slutiti, kako će naši potomci znati služiti se ovom naravnom silom, ne samo u onih žarkih sunčanih predjelih, nego i po svoj Europi u svakom smislu kod gospodarstva tehničkih radnjah, grijanja i t. d.

Najteži čovjek na cielom svietu bio je neki David Navaro u Pitsburgu u Ameriki, koj je tamo nedavno umro. Taj gorostas težio je 750 funtih. Sin jednoga farmera u Roehellu u sjevernom Illinois-u bijaše već u mladenačkoj dobi neobično jak, te ga je Barnum kazao kao čudo za novac. Šest mjesecih prije smrti, zaljubila se je jedna djevojka u njega i htjede se udati, nu toga nisu obostraui roditelji dopustili.

Ta zabrana ženitbe dojmila se je toga nesretnoga debeljaka tako žestoko, da je obolio i za četrnajst danah umro.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

Elza ustane. Ozbiljnost i težka briga joj se slegla na lice.

„Dakle mi vi nebi mogli dati ufanja niti za ovo, niti za koje drugo mjesto?"

„Ako hoću da budem iskren, ne, ali ću vam rado obečati, da ću vam ići na ruku. U tu svrhu dopustite mi da vas pitam: šta vas je na to sklonulo, pošto vas smatram da spadate u više krugove družtva? oprostite mi ovo pitanje, koje nije poteklo od puke zvedljivosti, nego od sučuvstva prama vašoj osobi i u misli, da bi se iznimno ipak koja odlična obitelj odlučila primiti vas i bez preporuke."

Kod posljednih riečih pogleda opet k grofu, koj mu odobrenjem namigne.

„Usljed gorkih izkustvah, što sam jih ovih danah doživila, morali bi to biti ljudi riedke plemenštine. Na vaše pitanje rado ću odgovoriti, nu posve u kratko i u obće. Što me je na ovaj korak sklonulo, je velika nesreća, koja me je iznenada postigla i prisilila, da sama za sebe skrbim. Ja stojim sada osamljena na ovom svietu, a što to znači za jednu djevojku, to sam žalibože ovih posljednih nedjeljah dosta izkusila. Ja se nemogu na nikoga pozvati i s toga neima nitko povjerenja u mene, gdje god pokučim."

Fini način ove mlade stranske, njezina ljepota i nesretna sudbina probudiše u grofu simpatiju. On ustane i pristupi bliže.

„Dopustite da vas molim, gospodine Erihsone, da me predstavite gospodični."

„Gospodin grof Gyllenström" reče Erihson i niemim pitanjem pogleda Elzu. —

„Hedviga Halm" odgovori ona i nakloni se grofu.

„Gospoja, koja želi družicu, je moja supruga. — Bili vi, gospodično, htjeli da pokušate u našoj kući?"

Ugodno presenećena htjede odgovoriti, nu grof nostavi:

Prije nego li se bi obvezali, priobčiti ću vam, da je moja supruga bolježljiva i da si želi vjernu njegovateljicu, budući da je ona vezana na svoj naslonjač. Vi biste dakle imali mnogo baviti se oko nje, osobito u zimi, kada običavamo imati družtva. Moja supruga je duhovita i ljubi pjesničtvo i umjetnosti, s toga bi joj drago bilo, da njezina buduća drugarica bude imala ćut za duševnu zabavu. —

Osim toga bi vas molila moja supruga, da ju zastupate u kućnom gospodarstvu i napokon bih vam još i to morao napomenuti, da to nije baš uvjet, nu živa želja moje gospoje, da biste imali dara za glasbu, koju ona strastveno ljubi.“

„Ja se ufam, gospodine grofe, da bih mogla svim tim napomenutim zahtjevom zadovoljiti — bar bih si truda dala da to uzmognem, ako budete vi i vaša gospoja supruga nakloni uzeti me na pokus.“

„Ali još jedno pitanje, gospodično“ primjeti grof, očevidno u maloj zabuni. „Vi ste zaboravili pitati, kakovu — nagradu, da vam ćemo dati?“

„Molim, gospodine grofe, da o tom nebude sada govora. Vi meni pouzdanjem pružate zaštitu u vašoj kući i to je meni neprocienjivo dobročinstvo.“

„Mi bismo dakle bili sporazumni? Vi ste sada naši?“ i tim joj grof pruži ruku, koju Elza zahvalno prihvati i odgovori:

„Da, gospodine grofe, i ja vam se od srca zahvaljujem za vašu blagonaklonost. Za cielo, da ću se trsiti, da se pokažem vriednom vašega povjerenja.“

„O tom nedvojim. Mi smo za sada jošte u našem zaselku kod mora i ja se vraćam o podne kući sa parobrodom. Ako vam je moguće vaše stvari do onda spremiti, gospodično Halm, tad vas pozivljem, da se s menom odvezete i dopustite da prije odlazka parobroda dodjem po vas u vaš stan.“

„Biti ću pripravna, gospodine grofe i primam zahvalnošću vašu prijaznost. Ja stanujem na kraju ove ulice, pod brojem 90.“

„Ja imam jošte neke stvari kupiti i pošto me vodi put mimo vaše kuće, to vas molim, da mi dozvolite da vas donle izpratim.“

Grof i Elza oproste se od Erihsona i ona se jošte zahvali vlastniku ovog poslovnog ureda.

Dvie nedjelje bijaše Elza već u Stokholmu. Odma kako je na kolodvor prispjela uzela si je fijakera da traži stan, pošto nije htjela odsjesti u kojoj gostioni, od bojazni da se njezin boravak nesaznade. Svuda su ju odbili, budući da nijedan najmitelj nehtjede uzeti na stan pojedinu nepoznatu djevojku i tek poslje više satih trajućeg tumaranja nadje si u kući neke stare udovice vrlo čednu sobicu. Prvi joj bijaše posao, da je nekoje komade svoga dragocienoga uresa prodala, čim si je nekoje nuždne potrebštine nabavila, da bude mogla primiti mjesto odhraniteljice ili družice u kojoj odličnoj kući.

Kad je grof Gyllenström u dogovoreno vrieme po nju došao, već je Elza svojoj najmiteljici svoju dužnost uredila i za njezinu prijaznost iskreno se zahvalila.

Grof je služniku naložio da prtljagu odpremi na pristanište parobroda a on sjedne sa Elzom u kola i prispjev na obalu začuju za malo vremena zvon na brodu u znak odlazka.

Tečajem vožnje nije grof Gyllenström niti jednom rieči pitao o prošlosti Elzinoj i o njezinoj nesreći, jer kao nježno ćutljivi kavalir nehtjede da joj ranjeno srce još većma ozliedi.

Elza je iz razgovora razumjela, da je grof Gyllenström bio konjanički častnik a kasnije vojnički povjerenik Švedske u Berlinu, gdje se je sa svojom suprugom upoznao. Ona da je iz odlične plemenite kuće, zdrava i liepa bila, nu da je doskora počela bolovati i da je radi njezine bolje njege izstupio od vojničtva i po mnogih toplicah tražio snjom lieka, gdje se je nadala zdravlju. Zatim da su odlučili, naseliti se u Stokholmu, gdje je za ljetni boravak kupio villu.

Putovanje je moglo trajati jedan sat i tad je grof ustao da Elzi javi, da će odma prispjeti do cilja. Pred njima pokaza se mali pečinasti otok, koj obrašćen omorikom od mora do vrhunca bijaše najkrasnija točka na cieloj vožnji i okrunjen idiličkom šumicom u kojoj stajaše ukusno sagradjena villa.

U ribarskom selu na obali pod briegom stane parobrod i tu izadje grof sa Elzom, gdje ga njegov udobni čamac nakićen barjakom čekaše sa dvimi veslači, koji za mali čas doplove do kamenitih stubah, odkuda su pješke kroz bašću prošli do ville. Grof dopelja Elzu u jedno predsoblje, gdje je imala čekati dok ju svojoj suprugi prijavi. Elza gledaše kroz

prozor na more, i krasnu okolicu, što joj se sve činilo kao liepi san.

Kad je grof stupio u sobu svoje gospoje sjedjaše ona u svom naslonjaču kod prozora, koj bje poput krasnog zimskog vrta urešen riedkim exotičnim biljem. Grofici bilo je blizu petdeset godinah, nu tko to nije znao, bi ju držao bio za mnogo mladju.

„Da si mi zdrava, draga Marijo!“ reče grof i pruži joj ruku, koju ona srdačno prihvati. „Znaš da ću te ugodno iznenaditi! Gledaj me slobodno! — za cielo da je tako — a sad pogodi, što je?“

„Da nisi možebiti našao drugaricu za mene?“

„Pogodila si, Marijo i odma sam ti ju dopeljao,“ ona čeka u predsoblju na tvoju želju, da ti se predstavi.“

„Pa jesi li s njom već sve ugovorio?“

„Jesam Marijo. A ti reci, da li sam pravo učinio.“ Grof joj priobći sve u kratko, kako se je namjerio na Elzu i kakov je učinila utisak na njega, da joj je odma bez dalnjeg izpitivanja povjerio.“

„Takov korak bi mogao biti opasan“ primjeti grofica; „nu ako je takova, kako si mi ju naslikao, tad si dobro učinio i kad si ju ti našao vriednom pouzdanja, moram joj i ja povjeriti. Hoćeš li mi ju odma predstaviti? Kako si već rekao, da joj je ime?“

„Hedviga Halm; ali ja sudim, da ona pod ovim sakriva svoje pravo ime. Uzrok što ti ju nisam odma doveo je i to, što nisam pokušao pitati ju o njezinoj prošlosti, koja ju mora težko boliti, s toga mislim, da mi oba nediramo u njezinu tajnu, nego da pustimo, dok bude ona sama u pouzdanju nam to odkrila. Pa ako nam toga i nebi nikad izjavila, mi joj radi toga nećemo biti kivni. Ja znam, Marijo, da si ti u tom jednog mnienja samnom.“

Za čas dodje grof sa Elzom u sobu, i opazi radostju, da je čar njezine ljepote i ozbiljni plemeniti izraz lica umiljato se dojmio njegove supruge, kao opet i riedka ljubeznost supruge ugodno djelovala na Elzu. Grofica joj pruži prijaznim načinom ruku:

„Da ste mi dobro došli! Ja se nadam, da će vam biti naša kuća drugi zavičaj i da se ćemo nas dvoje dobro slagati.“

Elza se prigne da zahvalno poljubi ruku grofici i reče:

„Moja želja, gospojo grofice je, da budem vriedna liepog pouzdanja, kojim sam u vašoj kući primljena.“

Grof ostavi sada Elzu njezinoj novoj gospodarici i otidje da zapovjedi glede sobe i dopremljenih stvarih i tek onda dodje da Elzu odvede u njezino obitavalište, koje je u gornjem spratu imalo izgled na more i bilo vrlo prijazno uredjeno. Kad je Elza na večer sama bila u svojoj sobi, gledaše još dugo i zamišljeno u taj krasni morski prediel i tamno modri nebeski svod sa jasnimi zviezdami. Prvi krat poslje toliko danah uzrujanosti, ćutila se mirnom i sjegurnom, ali duševna njezina bol radi izgubljene sreće i radi tuge što ju je trpio otac i njezin predragi zaručnik, ostade joj nepromienjena.

XXIX.

Od te dobe prošlo je pol godine danah; travanj nove godine primicao se svomu koncu. U perivoju jedne ville kod San Pietro u Montoriu na Gianicolu u Rimu — nedaleko od manastira San Onofrio, gdje je Italije dični pjesnik Taso živio zapušten, ubog i umobolan, gdje je umro i sahranjen — tu sjedijaše Ivo jedno predpodne. Na mramornoj klupi kraj njega ležaše otvorena knjiga kajdah, gdje si je olovkom bilježio nove glasbene misli. U ovom trenutku gledaše zamišljen u daljinu. Oko njega bijaše sva narav u proljetnoj ljepoti i bujnosti; ptice cvrkutaše veselo u gaju od cipresah a pred njegovim očima širio se silni stari Rim. Iza njega šuštio je vodoskok Aqua Paola i u sunčanoj svjetlosti blistahu se divno palače, zvonici i kupule vječnog grada; kapitol, Quirinal, mausoleji, slavoluci i starodavni carski porušeni dvorovi. Onamo je upro Ivo svoje oči, ali njegove misli letile su u daljinu za slikom izčeznule ljube. Skoro cielu Europu je prošao od mjesta do mjesta tražeć Elzino utočište. Bio je u Parizu, Londonu, Beču i Petrogradu, pa i po manjih mjestih gdje je neumorno razpitivao se po hotelih i znamenitijih poslovih, ustmeno i pismeno s molbom, da mu se piše, ako bi se slučajno

*

gdje pojavila mlada gospodja polag opisa. Tražio i pitao je svuda; ali sav trud bje uzalud. Kad je on na svom neumornom putovanju u Londonu dobio odgovor iz Stokholma od Bureau-a Erihsonova, da se nije nikoja mlada gospoja, kako ju je on naznačio, u njegovom uredu pokazala — kako bi on bio mogao slutiti, da je taj Erihson njemu tako morao odgovoriti po nalogu i silnoj molbi Elzinoj? — I tako tražeć ju obolio je pogibelno u jednom stranom gradu, o kojoj bolesti je kroz treću ruku saznao Prinkoš i požurio se knjemu, dá ga nježno dvori dok se je srećom ipak spasio od smrti. Pa kad je na pol zdrav opet odlučio da dalje traži, tu su ga silne molbe Prinkoševe i najozbiljnije opomene liečnikove jedva na to sklonule , da jedno vrieme pusti svu uzrujanost i da se umiri dok mu se opet svi živci okriepe. Usljed toga je on trudan na tielu i duši došao na nekoliko tjedanah na odmor u Rim, gdje je ljubav sve moguće učinila da mu utaži srdačnu njegovu bol, ljubav Stele i prijateljstvo njezinog — supruga, grofa Hardenfelsa.

„Da, Stela, njegov ljubimac, bijaše već tri mjesesa udata i po njezinom čuvstvu, najsretnija žena na cielom svietu. Hardenfels bje kao prvi tajnik kod poslaničtva u Rim premješten i najmio si ovu idiličku villu kao postojbinu za svoj mladi brak.

U tom njemu milom kolu oporavljao se sve većma Ivin duh i našao utjehu u njegovoj umjetnosti, premda mu je ostala jezgra njegove srdačne boli uvjek ona ista.

Tako zadubljenoga u tužne misli o prošlosti probude ga koraci i za čas stajahu pred njim Stela i njezin suprug grof Hardenfels.

„Donieli smo ti jedno pismo; čini se da mora biti važno,“ reče mu sestra i preda mu isto, na kom bje pečat sa švedskim grbom i napisom: Intendancija kraljevske opere.

U listu mu se javlja, da će se u slavu rodjendana kralja prvikrat u Stokholmu predstaviti Ivina opera „Franceska da Rimini“ i s toga da se on od strane intendancije umoljava, da bi on dobrotu imao osobno voditi pokuse, pošto su se neke potežkoće našle, koje bi samo skladatelj sam mogao svladati. Uvježbanje opere da je već započelo, a pokusi cielog djela da će tek za dvie nedelje sliediti. Kada je Ivo sve pročitao, zamisli se malo, zatim preda sestri list: „Čitaj ga, molim te na glas, da i Hardenfels čuje.“

Učinivši to, pogleda Ivu motreć:

„Pa bi li ti primio ovaj poziv i nas ostavio?“

„Nemoj ti to primiti, Ivo,“ molio ga šurjak, „ostani kod nas kao naš mili gost. Ne samo da bi nerado bili bez tebe, nego ti se nisi jošte dosta ojačao za tako daleki put.“

„Hvala vam za toliku vašu ljubav, ali ipak moram da se odazovem tomu pozivu, jer i bez toga nebih više dugo mogao kod vas ostati, pošto me moja tužna dužnost opet u sviet tjera. Upravo ta dva sjeverna grada, Kodanj i Stokholm nisam na mom tumaranju posjetio, kad me je bolest na putu obustavila.

Vi ste oba uvjereni, koli sam Vam zahvalan za tako krasnu postojbinu što mi ju ljubavju ponudiste. Da sam se tako na brzo oporavio, to je zasluga vaše nježne brige i vjerujte mi da će mi rastanak s Vami i s ovim omiljelim mi mjestom biti težak. Ali vi ćete pojmiti žudnju, koja me goni iz vašeg predragog kruga u tudjinu. Za mene neima nigdje mira ni počinka na dulje vrieme dokle ne nadjem Elzu. Ja ću ju tražiti, pa ju tražio kroz cieli moj život i propala uz to i moja umjetnost. Kad god bi mi opet trebalo da se odmorim i novom snagom okriepim za dalnje traženje, tad ću opet k vama doći, gdje mi je sada moj zavičaj i gdje ću biti uvjek gostoljubivo primljen.“

„Dobila sam“ reče Stela, od brata Franje pismo, i znam da će te radovati kad čuješ, da sućutno pita za tebe. Dašto da te ne pozdravlja, niti ime Elzino nespominje, kao da ništa nezna o njoj. On se je tebe odrekao, ali taj razkrst je samo iz vana. U duši on ćuti za tebe kao što rodjeni brat mora.“

Nekoliko satih kasnije poslao je Ivo u Stokholm kraljevskoj operi odgovor da će doći.

(Nastavak sliedi).

Sgode jednoga redarstvenika.

Po englezkom priobćio

E. Klein.

(Nastavak).

Gospodin Levasseur sjedne k stolu i traži čašu groga. Činilo se kao da je on ovdje stari gost, jer bo je mnoge poznavao i doskora sam razumio, da je rodjen Švicar, prem da je izvrstno francezki govorio. Iste večeri nisam mogao ništa znatnijega odkriti, nego da je gospodin Levasseur onamo došao nekoga tražiti, koga medjutim nije bilo. Oko pol dvanajste ure otidje zlovoljan kući.

Druge večeri isto takova sjednica u istoj krčmi. U deset satih unidje kradomice jedan čovjek ogledavajuć se plaho po sobi. Bijaše to gospodin Lebreton. Odma ustane gospodin Levasseur, pristupi k njemu i oba izadjoše na polje. Ja se nisam usudio za njima poći u bojazni da oni to neopaze i dobro sam učinio, budući da su se za malo vratili i sjeli k stolu do mene. Lebreton bje nemiran i uzrujan, đočim se je na licu Levasseura mogla opaziti zloba i neka okrutna radost. Lebreton se je doskora udaljio. Jedine rieči što sam od njihovog tihog razgovora razumio bijaše to: „meni se čini, da imadu neku sumnju.“

Medjutim bio je Bellebon u golemoj nestrpljivosti i strahu. Rekoh mu, da se radi veće sjegurnosti nesmijemo donekle sastajati i s toga mi je bez prestanka dopisivao i tužio, u kakovoj da je brigi radi njegovih obvezanostih, koje su već tako blizu. Meni se je smilio i s toga sam odlučio iza zrelog promišlanja da odvažni korak učinim. Pokušao sam da obilnijim pićem i lahkoumnim kartanjem predobijem povjerenje Levasseurovo, nu on bijaše veoma oprezan. Jedne večeri naložio sam jednomu tajnomu redarstvenomu agentu, da dodje u tu krčmu preobučen poput kakvog lupeža u lovačkoj odječi. Pazio sam na pogodni čas da mu prišapnem, nu ipak da je Levasseur mogao čuti, da su mi poznati putevi, kako se mogu banknote zamieniti, koje su u Bankah već označene. Kod tih riečih nije Levasseur mogao sakriti neki nemir, nu na brzo se opet sabere. Bez dvojbe, da on nije meni pravo vrerovao i s toga moradoh se nečemu domisliti da svaku sumnju odstranim.

Jedne večeri sjedne se nasuprot meni jedan preobučeni agent u najcundravijoj odjeći i čineć se pijanim, i hvaleć se, kako je on, gospodin Trelavay od Conduit-Stret bogat muž i da nas o tom uvjeri, otvori listnicu punu banknotah. U to doba bilo je malo gostijuh na drugom kraju sobe. Levasseur je opazio, kolikom pohlepom i grabežljivom voljom da sam ja bacio oči na taj portefeuille.

Za kratko vrieme otidje taj tobožnji gospodin Trelavay i ja se odšuljam za njim, a opazio sam, da me Levasseur sliedi. Nedaleko dostignem toga gospodina Trelevaya te mu izpuknem bez da je on to naravnn spetio listnicu, koju je on pred nami spravio u prednji džep i pobjegnem. Ali znao sam, da je Levasseur mene motrio i za menom išao. Brzo se odmaknem u drugu jednu gostionu i potražim od konobara posebnu jednu sobu, al eto već i Levasseura kraj mene. Blistao se je od veselja i rekao treptuć me po ramenu: „Gle, gle, William! ja sam bio svjedokom vaše izvrstne lopovštine, pa vas mogu prijaviti, da budete odsudjeni na prognanstvo!“

Naravno da sam se ja predstavljao veoma preplašenim. Nu kad je on vidio moj golemi strah, tad se grohotno nasmije.

„Nebojte se,“ reče mi i pozvoni konobaru, „ja vas neću odati.“

Naručio je bocu vina i sjedne se pouzdano do mene: Sutra će biti zabranjeno izplaćivanje tih bankbiletah, što ste jih vi tako vješto si znali prisvojiti, ali se ja sjećam, da ste vi rekli da poznajete čovjeka, komu se takove vrednosti mogu prodati.“

Odgovorih mu: da ja to nikomu odkriti nemogu.

„Nešeprtljajte," primjeti on na tiho, nu grozećim se glasom.

„Budite otvoreni prama meni i vi ćete biti spašeni. Gdje je taj čovjek, koj kupuje efekte, što jih banka zabranjuje?"

„Njega sad neima u gradu" odvratih mu bojazljivo.

„To su lakrdije, moj dragi! Toga ja nevjerujem a ja ću vam reći, da ja i sam imam takovih papirah za prodati. U kakovu cienu prima taj čovjek te stvari i kako mu je moguće da on kupljeno opet proda?"

„Obično daje trećinu vriednosti i tad jih na brzo proda u inozemstvo, gdje se o zabrani jošte nezna, pa je tad banka prisiljena da jih izplati."

„Je li je to zakonom ustanovljeno?"

„Da, na koliko je meni poznato."

„Dobro dakle, odpeljajte vi mene k tomu čovjeku."

„To nemogu. On neće da ima posla sa ljudima, kojih nepozna."

„Ja vam kažem, da mora. Vi slušajte mene, ili — ja ču dozvati policijskog agenta."

Tom grožnjom uplašen, rekoh mu tepavo, da se taj poštovani mjenač zove Samuil Levi."

„A gdje stanuje?" pitaše me Levasseur.

„Njegov stan vam nemogu naznačiti, ali pošto vi svakako želite to ću vas s njim upoznati."

Napokon bje dogovoreno, da ja drugi dan sa Levasseurom kod njega u Bak-Cottage objedvam i da pod večer tamo dodje i Samuil Levi. Ja da rečem židovu, da papiri, što jih on želi prodati, iznašaju 12,000 funti sterlinah (120.000 for.) Levasseur mi odma pokloni 500 franakah, a obeča mi drugih 500 franakah, ako budem pošteno rieč održao, ako ne — tad deportacija. — „Zapamtite si to dobro!"

Drugoga jutra dodjoh k intendantu redarstva na dugo viećanje. Budući da je stan Bak-Cottage bila samotna kuća, na širokom polju, to nebje probitačno držati zasjedu. Sve se je moralo izvesti po meni i po tobožnjem Samuilom Leviem. Ovi prevejani lupeži, kojim smo tolikom mukom i opreznosti u trag ušli mogli bi kod najmanje sumnje pogibelji sve banknote i državne papire uništiti. Da smo Levasseura odmah uhitili, mogli bi bili sve izgubiti.

„Medjutim" primjeti moj šef, „na svaki način je to opasan podhvat. Levasseur za cielo nije sam, pa ako on opazi izdajstvo, tad će on sa svom bjesnoćom postupati."

„Ja znam" odvratih mu, „da će biti uz njega i Lebreton. Nas dvojica, Jackson, koji će imati ulogu židova, i ja, ćemo bez dvojbe oba zlotvora svladati, budi da jih iznenada povežemo ili presenetimo s našimi revolveri."

Vrhovni intendant, želeć nam sretan uspjeh, pozove Jacksona, da mu potanko raztumači nalog. Moram izpovjedati, da kad je osvanuo drugi dan i sat, kada mi je bilo izaći na posao, da nisam bio sjeguran, hoće li mi stvar dobro izpasti.

Zar nebi moguće bilo, da je Levasseur saznao, tko da sam ja, pa da mi stavi zamku i da me smakne na koj način? Ali sad bila opasnost kolika mu drago, ja joj odlučih prkositi. Priredih si moje revolvere, rekoh si ženi nešto ozbiljnije nego obično s Bogom, i odputovah.

Bila je nedjelja. Množina puka išla je u crkvu u bližnje mjesto. Unapried mogao sam vidjeti da neće biti nikoga blizu kuće moga gostionika i da ću biti sam s onima, kojih sam nakanio uhititi, te da mi u slučaju moje nesreće nebi nitko mogao doći u pomoć. Medjutim išao sam odlučno napried. Došav u Bak-Cottage nadjoh kuće gospodara najbolje volje. Objed bje gotov i samo se je jošte čekalo na dva prijatelja, kojih je on još pozvao:

„Do biesa!" poviknuh," vi ste mi rekli da će samo gospodin Lebreton još doći!"

„Istina je," odgovori mi nehajno, „ali ja sam bio zaboravio još na jednog druga, koj je kod toga pazara takodjer dionik. — Ali neka vas to nesmeta," primjeti smjejuć se. „Mi ćemo imati dosta jesti, tim većma što moja gospoja neće biti s nami."

Na jednoč se začuje lupanje na vratih.

„Evo jih!"

Pogledam kroz prozor i sa strahom upoznam da je Lebreton sa onim komijom Dubarleom došao...

U prvi mah pomislim da posegnem po revolver i da pobjegnem iz kuće, budući da mi je sad puklo medju očima, da sam ovdje uhvaćen. Nu ipak se osvjestih i ostadoh. Ali ako me Dübarle prepozna! U kolikoj sam bio pogibelji!

Medjutim sam čuo da je Levasseur sa svojimi drugovi živahno se razgovarao kao da se o nečem pravdaju. Približih se k vratima da slušam. Lebreton nije bio jošte tako pokvaren čovjek kao Levasseur. On je predložio, da se ukradjeni papiri neprodaju prije, dok se na novo ne pokuša nagoda sa zakonitim vlastnikom. Njegovi drugovi pako zahtjevahu, da se sve čim brže unovči i da uzmaknu iz Englezke. Njegovu molbu, da nebi kuću, koju je on toli sramotno izdao — upropastili, odbili su oba preziranjem i napokon ga s grožnjami ušutkali.

Kasnije sam istom saznao, da je Levasseur zaveo Lebretona na kartanje i razne razuzdanosti, pa napokon i na taj zločin, što su ga u dogovoru sva trojica izvela.

Nekoliko časova za tim dodju u sobu sva tri zločinca. Levasseur me je posve udvorno predstavio Dübarle-u, koj me je čudnovato motrio. Ćutio sam kako mi je srce udaralo. Medjutim se činilo, kao da je njegova nesigurna sumja prestala, kad je Levasseur smjejuć se pripovjedao, kako sam ja vješto nesretnomu Trelovayu ukrao listnicu.

Sjedosmo k stolu.

U mom životu nisam prisustvovao objedu, koj mi bio tako malo ugodan kao ovaj. Dübarle bijaše samo na pol umiren, jerbo me je svaki čas motrio, da me je muka hvatala. Na svu sreću bijaše Levasseur vanredno razpoložen te nije opazio sumnjivo pazenje svoga druga. Što se mene tiče, ja sam više pio nego obično, stranom da nadvladam nervoznost moju a opet da odbijem neugodno to motrenje. Približavalo se doba, kad je imao doći Jackson, kad se najednoč Dübarle obrati k meni s riečmi:

„Gospodine Williame, meni se čini, da sam ja vas već negje vidio."

„To je moguće" odgovorih mu posve nehajno," u mom životu su me već mnogi ljudi vidjeli, nekoji po jedan krat nekoji po više putah."

„To je istina" reče Levasseur, „osobito siromašni Trelovay."

„Ja bih želio, da vas jednoč vidim bez vaše vlasulje" nastavi taj komi na bezobrazni način.

„Manite se Dübarle," primjeti Levasseur, „vi ste nesnosni; ja netrpim da vi moga prijatelja Williama vriedjate."

Dübarle zašuti. Ali meni bijaše jasno, da mu je ostala u pameti neka uspomena na ličnost jošte od onog posjeta u komptoaru.

Napokon se je čulo kucanje na vratih, što me je odma ohrabrilo. Valjda da je to Jackson. Poletismo do prozora i zbilja bijaše on to, izvrstno preobučen kao židov. Levasseur se požuri da mu otvori i dopelja ga k nama. Jackson nije mogao podpuno sakriti svoje presenećenje, kad je medju nami vidio mladog komija i s toga reče našemu kuće gospodaru.

„Vi imate mnogo veće družtvo nego što mi je moj prijatelj William naznačio!"

„Dobar je prijatelj, samo dobar prijatelj! Izvolite se sjesti, gospodine Samuile i primite čašu vina. Vi ste, kako vidim, englezki Izraeličanin?

„Da."

„I pripravni ste, da s nami učinite posao?"

„Da, to jest, ako budete uvidjavni."

„O, najuvidjavniji ljudi pod suncem. Ali, recite mi, gdje vam je zlato, čim nas budete izplatili?"

„Kad se konačno porazumimo, za pol sata možete novac dobiti; k ovakovim dogovorom ja nenosim nikad svoje gineje."

„Dobro. Pa koliko bi mogli izdati?"

„To ću vam reći istom dok vidim te papire."

Levasseur izadje iz sobe i vrati se za čas sa jednim svežnjem Bankbiletah, koje je na stol metnuo. Jackson ustane da pogleda i da si u svoju knjižicu ubilježi. I ja ustanem, kan da idem gledati jednu sliku nad kaminom.

(Nastavak sliedi).

Feuilleton.

Sukob sa tigrom. Englezki pukovnik Walter Campbell pripovjeda u svom „Indičkom Journal-u“ sliedeći dogodjaj kod jednog lova, gdje je i on prisustvovao.

Pod sumrak, jošte bijasmo čitavi sat udaljeni od našega ležišta, opazih na jednom povećem drvu cielo jato majmunah, koji su veoma uzrujani, kričuć i keseć se skakali s jedne grane na drugu, kao da jih nešto ljuti ili plaši.

„Šta to mora biti ovim opicam?“ upitah moga indijskoga vodju.

„Valjda da vide kojeg tigra“ odgovori mi nehajno dimeć svoju lulu, kao da to nije ništa izvanredna.

„Tigra?“ zavapim začudjen nad tolikom hladnokrvnosti toga momka, tim više što smo se u jednom jarku sa gustim šikarjem nalazili i svaki čas na nas mogla navaliti takova biesna divja zvier. S toga sam odma napeo oba kokota moje puške i žurio se napried, da čim brže izadjem iz tog klanjca.

Upravo smo izašli iz te gustare i zakrenuli na drugi kraj, kad na jedankrat vidih dvadeset koraka pred menom najveće vrsti tigra, kako je divjeg prasca drapao. Kosa mi se naježi gledajuć kako taj skot diže silnu svoju od krvi zaprljanu glavu i okreće svoje zlobne zelene oči na nas.

Mohadeen, moj vodja, baci odma svoju lulu i stane ukočeno kao da je od kamena, te upre oštro svoje bistre oči u tigra.

Meni bje dobro poznata narav te zvieri, naime, da je mnogo pogibeljnije pred njom uzmicati nego ostati na mjestu i pošto sam za stalno očekivao, da će nas napasti, s toga odlučih da ja prvu rieč prosborim te dignem pušku, ali Mohadeen nemaknuv oka od tigra, potegne čvrstom rukom ciev od puške na stran. Tigar mrmljajuć kesio je svoje strašne zube, nu nemogavši izdurati čar ljudskog oštrog pogleda, potegne čapu natrag i sgura se kao da bi rad pobjeći očima Indijanca; zatim se polagano okrene i zlovoljnim sgundanjem odšulja u visoku travu.

Jedva što se je odmaknuo, metne Mohadeen obe ruke na usta i zazviždi na neki čudnovati gromki način, što mora da strahovito dira i najdivju zvier, našto je tigar počeo skokom bjegati.

„Pokazali smo mu put“ reče mladi divjak, dignuv opet ravnodušno svoju lulu i koracajuć dalje kao da se nije ništa dogodilo. Medjutim ipak žurismo se da dodjemo napried, budući da moj vodja, preziruć po danu tigra, znao je, da se u noći nije dobro s njim šaliti. Za pol sata dodjosmo bez dalnje nesgode do naših šatorah i moram reći, da sam bio veseo, kad sam već iz daleka ugledao vatru u našem taboru.

— Jedan od naznamenitijih jašiocah bio je Englez Mr. George Talkington, koj je koncem minulog ljeta umro u 83. godini. Stari taj gospodin sjedio je uzprkos visokoj svojoj dobi čvrsto u sedlu. Riedko je bilo čovjeka, čije bi tielo bilo tako izkrpano kao Talkingtonovo. Sliedeći popis njegovih nesgodah kod jezdenja, koji su kronologičkim redom zabilježeni, neka ti služe za dokaz. Desno rame potrto; lubanja razbita da se je morala poduzeti trepanacija; lieva ruka dva krat slomljena; tri rebra na lievoj strani prebita; rana na čelu; kod jednog pada s konja zaturao si nož i vilicu u bedro; izmaknuo desno rame, lakat i ručni sglob, opet tako desnu nogu i kuk; opet potro sedam rebarah, udaren od konja s kopitom u obraz te izgubio lievo oko; kod pada s konja stukao se znatno na lievom bedru, mlitvu na koljenu potro; sedam krat izvučen iz vode kao da je mrtav. Ovo su glavne nesreće do 60 godine. U 76 godini, kod preskoka jedne grabe iztrgano mu meso na lievom listanjku, usljed česa je morao jako dugo ležati. U 80 godini amputirahu mu jedan prst. Mr. Talkingtonu rodilo se je u 15 god. prvog braka 18 djece. U 73. godini, kao udovac, oženio se na novo. U 83. godini umro je lani od kapi.

Gospodična redarstvena sudinja. U jednom gradiću u Ilinoisu, u Washingtonu bira suvereno pučanstvo izravno sudca. Pošto je smrću J. Willsona sudčija postala izpražnjena, to su nedavno gradjani sebi novog sudca birali.

Prijavila su se dva kandidata, naime: gosp. J. W. Patau, urednik tamošnjeg „Herald-a“ i gospodična Bela Harlan, koja je većinom od 20 glasovah izabrana za sudca. Mnogi su dašto glasovali za šalu samo za Belu Harlan, ali to šaljivo glasovanje nije moglo umanjiti vriednost izbornih ceduljah i tako je došao Washington do gospodične sudinje.

— Na vino dati — toga u Americi neima. Svi službenici u gostionah plaćeni su obilno da jim se nije treba ogledavati na milostinju putnikah i gostijuh. Svu udobnost u hôtelu uživa putnik samo uz pristojbu za stan, koja je na vratih svake sobe naznačena i to se ima platiti kod blagajnika u bureau-u. Tamo neima na računu svakojakih prikrpah kao u Njemačkoj, pa i kod nas, za svieće „Bougies“ i „Service“ niti ne čeka vratar na kakov prikaz, niti se ne pletu kod odlazka „Hausknechti“ oko putnika kad ovaj sjedne u omnibus.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman
od
grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

XXX.

Grof i grofica Gyllenström opet su ostavili Stokholm i preselili se sa Elzom u villu. Elza se je sretnom cienila, što ju je udes doveo u kuću toli plemenitih ljudih, koji su ju tečajem zime najvećom ljubavju susretali a osobito grofica, kojoj bje iskrenim veleštovanjem zahvalna.

Obično su po večerih i nekoliko satih danju obe gospodje zabavljale se knjigom poučno-znanstvenom, pjesničtvom ili sa glasbom, koju je Elza umjetničkom igrom gojila i na radost ovoga maloga kruga harmonički izvadjala.

Jedno po podne bijaše Elza kao navadno u to doba kod grofice, da joj nešto čita od Giacoma Leopardi-a i oduševljeni od divnih njegovih stihovah neopaziše da je grof unišao u sobu. Izpričajuć se, što jih je uzbunio priobći jim zanimivu novost, što ju je jutros u novinah čitao, naime, da će se za četrnajst danah na rodjendan kraljev pjevati nova opera „Francesca da Rimini,“ od grofa Dulcinjskoga, koja je lani u Berlinu, a nedavno u Beču i Hamburgu neobično sjajnim uspjehom davana. Skladatelj te opere grof Ivan Dulcinjski da je glavom došao sinoć u Stokholm, da bude sam ravnao sa pokusi.

Elza se preplaši tako žestoko, da joj je knjiga iz rukuh opala. Prignuv se za knjigom pomogne joj i grof, te joj samo na taj način bijaše moguće da sakrije svoju zabunu.

Samo jedan časak trajaše ta prepast i duševna borba da si nije odala ranu svoga srca i odma zatim bje toliko sviestna, da je ravnodušno primjetila:

„Koliko je meni poznato, to je ova opera prvo znatnije djelo toga skladatelja.“

„Tako se govori“ odvrati joj grof. „Nu osim toga hvale se njegove pjesme, od kojih je jedna vanredno se dopala u posljednem koncertu — nesječam se na naslov toga napjeva.“

Elza je slutila, koja da je to pjesma.

„Ti se, hvala Bogu! ćutiš u posljedne vrieme mnogo jačom, Marijo; šta misliš, nebi li ti primila moj predlog da idemo tu večer zajedno u kazalište? Ona mala loža u prosceniju bila bi najprikladnija, pošto bi se tvoj

naslonjač vrlo lahko tamo dopremio — a sada bi se ta loža jošte mogla dobiti.“

Grofica privoli.

„A nama bi obim bilo vrlo drago“ nastavi grof, „da pribavimo i vama, koja glasbu toliko ljubite, priliku kazalištnog užitka, na komu ste u vašoj požrtvovnoj njegi i brigi za moju suprugu cielo vrieme oskudievali.“

„Da, Hedvigo, to je istina,“ potvrdi grofica. „pa znajuć, da ću ujedno i vama priskrbiti veselje radujem se dvostruko toj glasbenoj zabavi, koju sam nekada strastveno ljubila.“

Oba nisu slutili, koliku su borbu čuvstvah probudili svojimi ljubeznimi riečmi u srcu djevojke, niti su znali, da ju težka rana u grudih sada iz nova ljuto zabolila.

Kako je Elzu srce silno vuklo k svomu predragomu miljenku! Kako si je kruto želila da ga vidi, ma bilo samo iz daleka, kakova joj se je sada pružila prilika kod opere, da joj se predoči opet ono milo i drago lice! — Pa ipak, on bi ju mogao zagledati. — Ne. ne, to nesmije biti! Ona mora da bude jaka i stalna, ona mora da izbjegne izkušavanju.

„Hvala vam gospodine grofe i vama milostiva gospojo grofice, za novi dokaz vaše dobrote prama meni, ali nezamjerite mi, ako vas liepo molim, da mi dopustite kod kuće ostati, budući da za sada jošte nisam kadra polaziti kazalište.“

„Ja sam se nadala,“ primjeti grofica nježnim glasom i srdačno, „da će krasota takovoga glasbenoga djela blagotvorno djelovati na vašu ćud.“

Grof se je uzdržao od svakoga nagovaranja i tako nastade neka neugodna stanka, koju je Elza prekinula nadvladanjem svoje uzrujanosti:

„Ali vi gospojo grofice, idite na svaki način, vas će tako dugo uzkraćeni užitak opet okriepiti. Kako se je na jednoj našoj večernoj zabavi u Stokholmu izrazio vještak baron Lilestad, koj je tu operu čuo u Berlinu, to mora biti remek djelo klasične glasbe. Pa ako se sjećate, gospodine grofe, da je i vaš prijatelj general Norberg izjavio, da se skladatelj ove opere može brojiti medju najprve glasbene umjetnike.“

Kolikim je oduševljenjem Elza ove rieči izustila! Kad je kasnije grof bio sam s groficom reče o Elzi:

„Kako bijaše divna u napominjanju suda o operi. Doista da je ova djevojka puna oduševljenja za sve što je uzvišeno i veličanstveno.“

„Za cielo, da je to krasan stvor!“ pridoda grofica, „duša me boli kad pomislim, da ovakovo biće, koje je od Boga stvoreno, da koga usreći, da će možebiti, tužno bez radosti uvehnuti.“

„Bijaše čudnovato dirnuta, kad sam joj ponudio posjet opere.“

„Možebiti da je ta opera u kakovom savezu s njezinom tajnom boli. Ako se slučajno u takovu žicu ranjenoga srca dirne, tad se na jednoč opet probudi sva duševna tuga.“

Grofica je pogodila; jerbo je Elza u svojoj sobi pala na koljena i prolievala gorke suze. Ovo djevojačko srce bijaše jako da sakriva svoju tajnu pečal pred svietom, ali u svojoj samoći ju žalost nadvlada.

Ivo u Stokholmu! — Ona ga ljubljaše sa svom strasti, još i više nego ikada, ako je to moguće; silna moć ljubavi privlačila ju k njemu — a ona mora ostati udaljena od njega?! Ćutila je ona i njegovu bol i uvjerena, da će on kao svuda tako i u Stokholmu tražiti ju i razpitivati se. Ona ga je u duhu vidila blieda i zabrinuta lica — pa ona, koja bi mu mogla jednim mahom pretvoriti njegovu tugu u najveću radost — pustila ga u težkoj muki i sakrivala se pred njegovimi očima! Zar će ona to i sada jošte moći, kad je on došao u takovu blizinu? — Sveti Bože, to je odviše gorko!“ — Ali ona mora da bude stalna kod njezinih obiteljskih okolnostih radi njega samoga.

XXXI.

U jutro poslje svečane predstave opere u slavu kraljevskog rodjendana, stajaše grof Ivo kod prozora svoje sobe u gostioni, spreman na put i gledaše ozbiljno zamišljen na krasnu sliku predjela, koji mu se sada posljedni krat

pred očima ukazuje. Da ga je koj od sinoćnih posjetiteljah opere vidio, pomislio bi, da skladatelj takovog glasbenog umotvora pliva u ponosnoj radosti.

U ponosnoj radosti! Da, grof Ivo Dulcinjski ćutio je takovu radost u najvećoj mjeri; ali to je bilo i prošlo za uvjek. Kao svuda tražio je Ivo i u Stokholmu svuda neumorno da što čuje o Elzi. Sada je odlučio da ostavi švedski stolni grad, budući da u njegovoj duševnoj bolesti nebje razpoložen, da prima pozive, koji mu usljed njegove stečene umjetničke važnosti i visokog roda od mnogih stranah dolaziše. Odlučio je da izbjegne svim družtvenim zabavam i da odputuje u Kodanj i da odanle nastavi svoje iztraživanje u Hamburgu, gdje je već prošle jeseni iza bjega Elzina bio. Bili od tuda još neko vrieme tražio svoju vjerenicu po Europi, ili se odma u Ameriku odputio, o tom se još nije odvažio.

Konobar unidje u sobu i javi da su kola pred kućom i za kratak čas zatim odveze se Ivo na kolodvor. Za nekoliko minutah imao je brzovlak odlaziti a medjutim je Ivo hodao izpred svoga vagona, kad na jednoč dodje na Peron kraljevski inuš praćen po jednom službeniku od gostione i stupiv pred Ivu preda mu jedno pismo.

„Od ureda dvorskog maršala.“ Ivo ga otvori i pročita. Bijaše to pozivnica na kraljevski objed večeras. Nije mu bilo po volji da ga je taj poručak kod odlazka još zatekao, ali da neuvriedi ljubeznu pozornost kraljevu morade se odazvati pozivu. Zamoli oba, da mu pomognu izvaditi već ukrcane stvari i povrati se opet u svoj hôtel na trgu Gustava Adolfa.

Neznajuć kako da to produljeno boravlenje što ugodnije proživi, odluči, da se još jedan put proveze kraj obale gdje ga je već prije romantička prirodna slika toli živo očarala. Za pol sata imao je krenuti jedan brod u onu idiličku okolicu, koga je odma upotriebio, da se užije krasnog svibanjskog dana.

Vozeć se na brodu padne mu na um san, koga je prije nekoliko noćih snivao; naime, da je bio na pečinastom jednom morskom otoku; oko njega najveća tišina, a na nebu mjesec i sjajne zviezde. Niti jedan listak se nije gibao na grančici i tad se sjeti svoga tužnog živovanja i beznadne budućnosti. — Iz nebuha da je čuo žalobni glas: „Elzá je umrla, ti si ju posljedni krat vidio dan prije njezinog bjega!“ Neizmjerna žalost obuze mu srce u skrajnoj očajanosti i suze ga obliše, ali na jednoč se pretvori noć u bieli božji dan i u divnoj svjetlosti mu se ukaza Elza u angjeoskoj ljepoti, pruža mu milim pogledom ruku i smješeć se progovori umiljatim glasom: „Jošte sam živa i moje srce ti je vjerno u vječnoj ljubavi. Razstavljeni smo hudom sudbinom, nu tješi se mili moj: „Bog će nas opet sjediniti! ostaj zdravo i misli na me!“

Nestade je. — U znoju poput grozničave vručice probudi se i nadje se u svojoj prijašnoj tugi.

U tom svom čudnovatom snivanju razmišljajuć pričinilo mu se u njegovoj fantaziji, kan da mu iz daleka udara u sluh Elzin glas u izvrstnoj čistoći pjesme. Jeli je to opet san ili zbiljnost? — njegov napjev: „Vjerujem u tebe!“ — Pogleda prama obali i opazi nasuprot brzećemu parobrodu, u divnom predjelu liepi zaseljak. Bez daha sluša: ne, to nebje obsjena; od onuda, od one ville dolaziše zvuci! — ali glas Elzin? — ne, ne, to nemože biti da je istina! — Ipak uzdrman sklopi ruke upiruć oči u onaj kraj.

XXXII.

Sa terase na morskoj strani Gyllenströmove ville vodila su vrata u prizemnu jednu sobu i u onom času bijahu širom otvorena. Tamo je Elza sjedila uz glasovir. Grof i grofica odvezoše se jučer u Stockholm radi opere te se istom o podne imadoše vratiti. Prvi krat iza dugoga vremena bijaše Elza sama za sebe, i sad si od srca izrazom glasbe očitova svoja čuvstva u napjevih njoj toli milih, koje je stvorio duh njezinog ljubimca. Kroz sve one mjesece žacala se je pred tudjimi uhi sve one skladbe igrati, ma da ju je i tolika vruća želja na to snubila, da sve one melodije pjesamah i opere na sav glas zapjeva. Nu danas nebje nikoga u blizini, danas se je slobodno uživala te razkoši, poput čovjeka od žedje skapajućega kad dodje do okriepe pićem.

*

Opet i na novo pjevaše najljepše stavke iz njegove opere i udaraše u pianoforte. I kao prije, tako se je opetovano razlegao čisti glas njezine najmilije pjesme: „Vjerujem u tebe!“ kroz otvorena vrata preko terase i dalje tamo na more.

Od ribjeg sela živim veslanjem približivao se jedan čamac u tu malu morsku luku. Stojeć kao da je okamenjen upro je Ivo blistajuće se oči u villu i slušao prekrasan djevojački glas, koj mu se činjaše kao pjesma angjeoska iz nadzemaljskog kruga.

Ladjica se primakne kraju. Ivo odpravi ladjare i pohrli prieko stubah na obali i dalje kroz bašču do otvorenih vratah na terasi, gdje je tresuć se od uzrujanosti ugledao divnu pjevačicu, davna nevidjenu — svoju Elzu!

Preugodnim čuvstvom stajaše nepomično nekoliko časakah uživajuć neopisivoga blaženstva u pogledu toga milog mu prizora.

Svemogući sveti Bože! ovaj trenutak mu je nagradio sve pretrpljene muke; činjaše mu se kan da se je preporodio; kan da mu je u noćnu tminu njegove duše najednoč zasinula zlntna svjetlost sunca.

„O sretni udesu, tisuć, tisuć puta budi ti hvala za tu milost!“ — „Elzo!“ izusti drhčuć a ona od tog glasa obmamljena prestane igrom i pjevanjem i pogladiv se obim rukama po čelu, sjedjaše zapanjeno da sluša premili glas, koj joj se toliko krat u snu pojavio.

I opet se začuo glas: „Elzo!“

Zacrveniv ogleda se — uzklikne presenećena od radosti i sreće — i onog trenutka ćutila se ogrljenom od svog Ive. Svečana tišina zavlada u tom času, kad se dvie izgubljene duše opet nadjoše iza toliko mjesecih pretrpljene žalosti.

Ali se na jednoč iztrgne Elza iz naručja, sjetivši se čemera u srcu, koj ju opomene:

„Ti si kći jednoga ubojice. Ti nesmiješ misliti na takovu sreću!“ Nu Ivo je odma shvatio što joj dušu tišti i najljubeznijim načinom progovori joj:

„Elzo, mila moja djevojko, neogorčuj si ovu liepu i uzvišenu uru naše ljubavi, vjeruj mi, da si ti za mene najčistiji i najsvetiji stvor na zemlji, da si ti moja zaručnica pred Bogom i pred svietom. Oba smo težko izkusili da razstavljenim nam neima pravog života nego neprestano tugovanje. Nas veže iskrena ljubav, a vječna moć neka nas čuva da nas zla kob nikad više nerazstavi.“

Novi život se probudi usljed tolike požrtvovnosti i plemenitog tumačenja svih njihovih odnošajah, da je napokon tiho šapčuć rekla: „Tvoja za uvjek!“

Elza je svoga zaručnika bila ostavila tvrdim uvjerenjem, da je griešno biti ženom tako značajna muža — griešno za nju — kćer jednoga — zločinca. Pošto je ona uvidila da tomu uvjerenju i odluki može vjerna ostati samo onda, ako se udalji, izvela je taj težki korak. Ali je evo sada u naručju muža, koga je iz sve duše ljubila, pa kako bi ona mogla svoje najmilije opet baciti u očajanje, da ga opet ostavi? — ne! — Elza bje mlada i ćutljiva žena, koja je svoga izabranoga ljubila kao ikad koja žena. Napokon plašljivo zapita: „A kako je momu — otcu?“

„On svoje težko breme nosi divnom sviesti a zdravlje ga ostavilo nije.“

„Hvala Bogu!“

Elzinoj duši je odlanulo. Kolika će ga radost obuzeti kad mu dodje glas, da su se sretnim slučajem opet našli.

Ivo pripovjedaše joj o pozivu kraljevu, koga je neposredno na odlazku primio. Kako mu taj poziv bijaše nepovoljan a kako ga sad blagosivlje. Elza odvede svoga zaručnika na jedno tiho i prijazno mjestance u bašći kraj mora. Koliko si imadoše tuj pripoviedati i uvjek opet pitaše Elza za svoga otca. Jasni glas zvona na parobrodu zazvuči i u luku dodje brod od Stokholma. Ustajuć reče Elza: „Grof i grofica vraćaju se ovim brodom. Ti ćeš sada upoznati ove plemenite ljude, koji su mi u mojoj biedi otvorili novi zavičaj, i kojim sam neizmjerno zahvalna za toliku dobrotu i ljubav. Oni će se za cielo radovati našoj sreći.“ Tim se vratiše opet u villu.

(Nastavak sliedi).

Sgode jednoga redarstvenika.

Po englezkom priobćio

E. Klein.

(Nastavak).

Sa Jacksonom sam ugovorio znak kada nam valja raditi. Dübarle pun nepovjerljivosti ustane takodjer i upre oči oštro na Jacksona. Iza kako je Jackson pregledao efekte, stane brojiti banknote na glas:

„Jedan, dva, tri, četiri, pet.“

Kod toga broja „pet“ koj bijaše naš znak pograbi on Lebretona koj je kraj njega sjedio. U isti mah podmetnem ja nogu Dübarle-u da je pao na pod i primiv Levasseura za grkljan naperim mu revolver na sliepo oko.

„Hurah!“ povikne Jackson.

„Hurah!“ mu odvratim ja.

Prije nego su se ta tri lupeža osvjestili od začudjenja, povezasmo jih. Levasseur je biesnio i glavom lupao o zid, dočim su mu drugovi bili mirniji. Pošto smo jim njegve pričvrstili, i sve vrednote k sebi uzeli ostavismo Bak-Cottage. Služkinja čuvši halabuku pobjegla je da obavjesti svoju gospoju. Jedan sat kasnije bijahu ova tri muža u zatvoru a ja se požurih do gospodina Bellebona, da mu prijavim sretan uspjeh našega podhvata. Neću da ovdje opišem njegovu radost. Njegova čast kao čestitoga trgovca bje spašena i njegovoj ženitbi nije bilo više zaprieke.

Zločinci bijahu svi tri odsudjeni na desetgodišnju deportaciju. Kad su se ukrcali na brod, kojim su imali putovati u Australiju, povikne mi Levasseur najvećim gnjevom po francezki:

„Ja ću tebe opet naći, kad se jednoč vratim, ali ću ti se i osvetiti.“ —

Ja sam medjutim već naučen na takove grožnje, te me taj pozdrav nimalo nije dirnuo, nego mu s posmjehom odvratih:

„Dobro, dakle do vidjenja!“

II.

Levasseur i njegovi sukrivci odvezoše se na brodu „Amphytrion“ na kaznene kolonije, ali taj brod se je nedaleko od englezke obale razbio. Kad sam opis toga nesretnoga brodoloma čitao u novinah, ćutio sam pomilovanje za Lebretona, koj mi se činjaše više slabim i zavedenim čovjekom, nego opakim zlotvorom.

Novi dogodjaji iztisnuše mi doskora uspomenu na one doživljaje, kad mi na jednoč drugi slučaj opet dozove u pamet one prizore i pokaže na kakov užasni način i kako daleko može mržnja i osveta nekojih ljudih zabluditi.

U Portman-Square-u izvedena bje kradja razne srebrnine tolikom drzovitosti i vještinom, da se je moglo slutiti na najveće lupeže. Sve nastojanje mnogih povjerenikah ostalo je bez uspjeha i napokon se je ciela stvar u moje ruke predala. Činovnici, koji su prije mene u tom poslu radili, naznačiše mi glede te tatbine vrlo sumnjivoga čovjeka, koj se po njihovom izvješću zvao „Martin“ ali po svoj prilici svoje ime mienjao. Pomoćju ovih dosta nesjegurnih izjavah počeh iztraživati i dugo nisam mogao ništa izvjestna saznati, što da se je tom srebrninom dogodilo, da li je prodata, založena ili raztaljena. Pošto su ukradjene stvari bile od velike vriednosti, odlučilo se je stotinu ginejah (10.000 for.) darovati onomu, koj bi znao o toj kradji što sigurnoga prijaviti. Bilo je deset satih u večer, kad sam izašao iz tiskare, gdje sam taj oglas dao štampati. Na cesti prodje mimo mene povisoki čovjek, koj si je rubcem sakrivao obraz. To se meni nije čudnovato činilo, budući da je bilo hladno vrieme i ja se žurih dalje, ali na Leicester Squarre-u čujem iznenada za menom nagle korake; okrenem se, i u tom hipu ćutih u lievom ramenu ubod bodežem. To bijaše onaj nepoznati čovjek, s kojim se malo prije sastadoh i koj me je bez dvojbe želio smrtno raniti. Vidivši da mu to nije za rukom pošlo, uzmakne na brzo.

Bol, koju sam od te rane odma oćutio, bijaše tako žestoka, da sam se skoro onesviješten srušio, dakle mi nebijaše moguće za napadnikom skočiti. Težkom mukom dovučem se do bližnje ljekare, gdje su mi ranu zavezali i uvjerili me, da nije smrtonosna, te da će skoro zacieliti. Od tuda otidoh kući, nu nerekoh suprugi ni rieči o tom napadaju, da ju neuznemirim radi mogućih dalnjih pogibeljih kod toga podhvata. Najviše me je to srdilo, što kod one naglosti nisam mogao napadnika bolje pogledati, nego samo njegov uzrast i hod si zapamtiti, što je dašto slaba pomoć za iztragu.

Tri dana kasnije bijah opet na Leicester-Square-u, snieg padaše i bura sviraše, prava mečava u praznih ulicah; nu ovaj put se opreznije ogledavah. Opazih jednu osobu zagrnutu u kabanicu, stojeću nepomično na uglu jedne kuće, kano da na nekoga vreba. Približih se toj osobi i upoznah neku gospoju Jaubert. Bijaše udovica i nekad posjednica jednog dućana za modne stvari u istom predgradju, od koga se je čestito mogla uzdržavati. Imala je kćerku od sedam godinah, imenom Marija Luiza. Nesrećom je to diete jednog dana poslala nekuda, ali ga od onda nikad više vidjela nije. Sve razpitivanje bijaše bezuspježno i sirota majka je usljed toga gubitka poludila i nekoliko godinah mahnitala. Meni su bile poznate sve te okolnosti od ravnatelja zavoda za umobolne, pa i to, da je sada živila od milodarah dobrih ljudih. Po nesreći, koja ju je postigla, morala je više puta doći k sudu i radi toga si je valjda ime promienila. Pravo joj bijaše ime Düquesne.

Začudjen poviknem: Šta! gospojo Jaubert, zar ste vi to? Što vas je za Boga donielo ovamo u to doba i po ovakovu vremenu?"

„Želja da se svami sastanem!"

„Da se s menom sastanete! Vi se varate. Već odavna se ja nedam varati od molbah udovicah od zanata, koje imadu kod kuće tucet djece u ospicah."

„O, ja nisam tako luda, da bi htjela muža kakov ste vi zavaravati. Vi idete za tim, da nekoga čovjeka uhitite, koj se zove Martin."

„Da, pa šta znate vi o njem? Ja se ufam da vi niste tako nizko pali, da ste s takovimi lupeži u savezu."

„Doista da nisam, pa ipak bih vam mogla naznačiti, gdje se on sakriva, kad bih sjegurna bila, da ću razpisanu nagradu dobiti."

„To vam mogu zajamčiti, na to možete sjegurno računati."

„Dobro! Hodite dakle s menom i za deset časovah možete imati svoga čovjeka."

Podjosmo zajedno, nu ipak se ogledavah nepovjerljivo sječajuć se, što mi se je ovdje dogodilo prije nekoliko danah. Vodila me u najzabitnije krajeve Londona u Saint-Giles i stala pred vrata jednog uzkog i tmičnog ulaza, te mi dade znak da ju sliedim.

„Ne, ne, gospojo Jaubert," rekoh joj na tiho, „ja nedvojim na vašoj dobroj namjeri, ali sám, pa još k tomu u noći neidem ja u takovu špilju."

Zašuti časak nešto zabunjena i pita me ironički:

„Zar vas je strah?"

„Jest."

„Šta ćemo dakle? ja vas uvjeravam, da je on sám."

„Moguće, ali vam opetujem, da ja po noći nipošto neidem sam u takovo nepoznato bludište."

„Vi meni nevjerujete gospodine Waters-u" reče mi predbacivajuć, „ali imate krivo. Moja jedina želja je, da zaslužim razpisanu nagradu. S timi novci bih se rada spasiti iz moje sadašnje nevolje i drugi život započeti. Zašto sumnjate o mojoj dobroj namjeri?"

„Kako ste vi doznali za stan takovog razbojnika?"

„Lahko bih vam ja to mogla raztumačiti, ali ovaj čas nije za to sgodan. Kad se vi neusudjujete sami unutra ići, zar si nebi mogli još koga u pomoć uzeti?"

„Za cielo da bih mogao i to za deset minutah. Ako budete vi tako dugo jošte ovdje i vaše očitovanje istinito, tad ću vas radi moje nepovjerlivosti moliti za oproštenje."

„Dobro, neka bude; ali se žurite, jer bo mi je strašno zima."

Deset minutah kasnije eto mene natrag sa šest stražarah od policije i gospoja Jaubert čekaše na istom mjestu. Idjosmo za ženom kroz dugački hodnih i uhitismo bez velikih težkoćah Martina, koj je u jednom kukavnom kutu na slami spavao, te ga odma zatvorismo kod prve redarstvene postaje prieko noći.

Drugog dana dokazao je uapšenik bezdvojbeno svoj „Alibi". U to doba kad je srebrnina ukradjena bijaše on jošte u zatvoru i tek od nekoliko danah na slobodi. Gospoji Jaubert naravno da se nije mogla izplatiti nagrada, dok se pravi tati nepronadju i sirota bijaše u svojih nadah užasno prevarena. Plačuć se izjavila, kako bi se ona s timi novci bila vratila u Pariz.

„Negubite vi nade" rekoh joj „vi ste se pokazala pripravnom, da nas želite na trag zločinacah dopeljati i ćini se da vi imate poznanstva, koja nam mogu biti od koristi. Neznam kako ste vi došli do toga, nu to me nije briga. Polag izvješćah, koja su mi jutros prispjela, uvjeren sam, da ako nam bi mogli saznati za nekog Armstrong-a, koj se višeputa zove i imenom Rowden, da bi vi ipak mogli jošte dobiti tih stotinu ginejah."

„Armstrong! . . . Rowden! . . . nije mi poznat. A kako izgleda taj čovjek?"

Opisah joj ga po izvješću što sam ga točno dobio; ali ona težko uzdahne veleć, da neima nade o njem što saznati; medjutim se dogovorismo, da ćemo se opet druge večeri sastati. —

Do druge večeri nije jošte nista mogla razpitati, nego me je zamolila za dalnju oznaku, da li je Armstrong kartaš ili pijanac. Što god sam znao o njegovom živovanju to sam joj priobčio. Veselo mi reče, da bi joj sada moguće bilo naći ga i tako dogovorismo novi sastanak. Ali žalibože da opet nije bilo ništa izvjestnoga. Da takovimi nekoristnimi sastanci negubimo vrieme preporučih joj, da će najbolje biti, da se ona primi opet kakovoga posla, koj bi ju pošteno hranio.

Prezirno se nasmjehnu. Oči joj djavolski zakriešiše i nehotice se sjetih njezine prijašne mahnitosti.

Još me zamoli, da ju samo jošte buduće večeri dočekam oko osme ure.

Malo sam bio zakasnio i našao ju veoma nemirnu i uzrujanu. Reče mi, da je sada za stalno saznala gdje se Armstrong nalazi i da je upravo sada u Greek-Street-u.

„U Greek-Street-u! i sám?"

„Sam sa jednom gospojom, koja ga medjutim poznaje pod drugim imenom. Vi ga možete bez svake pogibelji uhvatiti, ali nesmijete niti časa okljevati."

„Šta!" povikne kad je moju neodlučnost opazila, „zar se vi bojite jedinoga čovjeka? Po tom, kako sam prama vami bila iskrena, nebi više smjeli sumnjati o meni.

„Istina je," odgovorih joj, „dakle hajde da idemo."

Kuća pred kojom smo stali, činila mi se posve pusta, na zidu priljepljeni oglasi javljahu, da je kuća na prodaji ili za iznajmiti. Gospoja Jaubert pokuči polahko na vrata, koja je odma jedna ženska otvorila.

„Je li je gospodin Brown još ovdje?" pitaše ju tiho.

„Jest, pa šta bi radi s njim?"

„Dopeljala sam mu čovjeka, koj bi rad s njim jedan posao obaviti."

„Izvolite unići," reče nam ta gospoja i zaključa vrata za sobom, a mi se nalazismo u podpunoj tmini.

„Hodite samo ravno, ja ću za jednu minutu doći sviećom."

„Hodite samnom, ja ću vas voditi" reče gospoja Jaubert primiv me za desnu ruku.

U istom času začujem štropot i oćutim dva jaka udarca po glavi, na što je sliedila vesela vika, a zatim se onesviestih i sruših. Kad sam opet k sebi došao, trudio sam si u pamet dozvati, što se je to s menom dogodilo. Dosjetih se po malo, da me je ta gadna gospoja Jaubert podlo nadlijala. Ćutio sam da ležim na kolih koja su bila natovarena sa žitnimi vrećami. Ruke su mi bile svezane i oči zavezane a u ustih klip. (Konac sliedi).

Feuilleton.

Zatajenje samoga sebe. Neki englezki putnik pripovjeda sliedeću crtu. Na mom putovanju po šumom okićenoj obali, sreo sam više puta jednog indijanskog starca, koj je u svojoj mahnitosti uvjek tražio očajanjem i naricanjem svoje diete. Yankee, s kojim sam putovao pripovjedaše mi o uzroku njegovog ludila.

Mlad i snažan jedan Europejac, švrljajuć po onimi predjeli, zabludio je izgubiv se od svojih drugovah i došao do jedne od onih kolibah, što jih lovci udaljeni od svojih naselbinah po šumi grade. Veseo da si je takovo utočište našao, nastani se tu, da si iz svoje lovske torbe izvadi nekoliko zalogajah i da se nekoliko satih počine. Al najednoč nahrupi jedna četa Indijanacah iz šume vikom i halabukom naznačujuć njega kao njihovog dušmana. Premda on bijaše dobro oboružan ipak nije se ćutio doraslim tolikoj premoći, nu odlučio je, da će se braniti, pa ostao ili propao. Iza kako je ustrielio njihovog poglavicu i više njih ranio, napokon ga svezaše i odvukoše sobom. Užasom je opazio da idu prama zapadu, te da se sve više udaljuju od predjela, gdje se njegovi prijatelji nalaze, od kojih se je jedino nadao spasenju. Poslje dugog težkog hoda dodjoše drugi dan u jedno selo, koje je on odma prepoznao kao posjed divljeg plemena Siurah, koji su kroz ulake već bili ubavješteni o njihovu došašću, te su jih dočekali urlikanjem i tužnim tulenjem. Na otvorenom prostoru stadoše, da odnesu mrtvaca i ranjenike u njihove kolibe a zavijanje postalo je sve bjesnije da se je siromašnomu zarobljeniku koža ježila, budući da je znao što ga čeka. Prividno se je mirno i hrabro držao i razgledao se svojima tamno modrim očima, dok je ugledao u krugu tih divjakah jednu mladu djevojku od vanredne krasote, da je kod toga pogleda skoro zaboravio na opasnost svoga položaja. U tom čeljadetu bje spojena ljubeznost djetinska sa mudrosti i dostojanstvom žene, te je naličila kraljici medju timi surovimi stvorovi. Ali je u množini nestade a mjesto nje dodje na vidjelo udovica ubitoga poglavice, koja se groznim licem i kretanjem njemu približavala čupajuć si kosu i mašuć nekakovom sjekirom. Tim oružjem udari ga po plečima i uz viku divljakah srkala je brizgajuću mu krv. To bje znak da je osudjen na smrt. Zatim ga zatvoriše u čvršće jedno zdanje prieko noći.

Prama jutru opazio je kroz pukotine zemljene stiene nekoliko odličnijih Indijanacah, da idu prama šumi, po svoj prilici da učine priprave za njegovo pogubljenje. Tužno razmišljajuć o svojoj sudbini opazi na jednoč, da se na jednom kraju stiena kolibe otvara i ugleda onu jučerašnju djevojčicu. Na svu sreću da je nešto znao od siurskog jezika i sada razumio, da je ona kći poglavice koj je nasliedio vladanje iza smrti ubitoga i da je ona saznala osudu njegovu, da će ga naime na lomači izgorjeti. Ona dodje da ga spasi, ako joj obeča, da će ju sobom odvesti, da joj se neosvete njezini zemljaci. Kad joj je on to radošću obrekao, razreže užeta nožem što ga je za pojasom nosila, zatim zviždnu i kroz krov se ukaže glava jednog Indijanca, da pomogne uapšeniku, budući da je ona luknja u stieni vodila u stan poglavice. Vani pred kućom čekahu još dva Indijanca jelom i pićem i sakrivenim u granju oružjem zarobljenika. Što brže moguće pobjegoše u šumu i nastaviše put do noći bez odmora. Na kraju šume nadariše svoje sprovoditelje, koji jim i dalnji put pokazaše do naselbine drugog Siurom neprijateljskog plemena, koji bjegunce dobro primiše. Ovi jim odstupiše jednu kolibu i obljubiše jih doskora, pošto jih je on u mnogih stvarih podučavao i koristio jim.

Mjeseci tako prodjoše a mladi čovjek si zaželio da se vrati u državu Ohio. On se nije kajao radi saveza sa liepom Indijankom, te se je i vjenčao s njom, kada su bili misionarci onamo došli i nju pokrstili. Zatim mu se nije dalo da medju timi prijatelji dulje ostane, koji ga nisu više zadržavali, dapače se nekoji odlučiše da će ga sprovoditi. Koliko su god bili oprezni iz prva ipak se jednoč dadoše od lovske strasti zamamiti da su išli u potjeru za jednim bivolom, zaboraviv pri tom na svoju sigurnost. Dočim su pustili nekoliko ljudih kod mlade gospoje izgubiše se s bielim čovjekom u šumi. gdje jih četa Siurah napadne i poveže. Prije nego što su mogli ostali naći njihov trag, već su jih Siurci odvukli. Mlada žena odluči vratiti se u tabor svoga otca, te dodje upravo u čas kad ga svezaše o stup. Njegvi prijatelji bijahu već smaknuti i sad dodje red na njega. Tad zavrisne mlada žena i sve se oči okrenuše k njoj. Kao striela skoči ona do svog muža, zagrli ga s odlukom da umre s njim zajedno. On oprašćajuć se s njom turi ju u naručaj otčev, što je toga poglavicu do suzah dirnulo, nu kao glavar nije smio slabim se pokazati. Da se stvar brže svrši zamahnu svojih tomahavkom nad glavom žrtve; u tom trenutku odrine si muža i podmetne sebe te padne pred otca smrzkanom glavom. Jedva mu oteše tielo mrtve kćeri iz rukuh i od tada tumara kao ludjak. Bielog čovjeka pustiše na slobodu od straha da jih veliki duh još i dalje nekazni. On se sretno vrati u svoju domovinu, nu tuga za djetetom pustinje, za svojom ljubeznom ženom neostavi ga nikada.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Nastavak).

XXXIII.

Grof i grofica Gyllenström dodjoše za četvrt sata šumskim putem kući u družtvu sobarice i jednoga inuša. Elza izadje sa Ivom pred njih, koji nenadanog gosta motriše. Presenećenje obijuh pretvori se u radostno začudjenje, kad su u tom strancu upoznali grofa Ivana Dulcinjskoga, koga su sinoć u operi već vidjeli. —

„U odsuću gospodarah ove ville dopustila sam si da vršim gostoljubje“ reče Elza zarumeniv se. „Grof Ivan Dulcinjski moli, da vi ovo gostoljubivo prijeće potvrdite.“

„Mi se sretnimi osjećamo, da možemo u našem domu pozdraviti umjetnika, koj nas je sinoć toli divno zabavio“ odgovori grof Gyllenström pruživ Ivi ruku. „Dobro nam došli grofe, premda neznam, kojemu slučaju da se imamo na časti vašega posjeta zahvaliti.“

„Oprostite mojoj smjelosti“ progovori Ivo priklonito poljubiv ruku grofice, „da sam nepoznat stupio n a vaš posjed. Ali iznenada sam ovdje odkrio dra gocienost, koje mi bje nestalo i koju uz sve moje neumorno traženje nisam mogao naći. Ta dragocienost je Elza, moja zaručnica, kojoj ste vi vašom dobrotom utočište poklonili u vašem domu.“

Tu viest primiše ovi radostno i kad su u kuću došli izpripovjeda Elza u kratko svoju tužnu povjest i odkrije jim svoje pravo ime, zamučav dašto onu groznu tajnu, koju nebi za sav sviet ikomu povjerila bila,

Grofica ju poljubi u čelo i reče: „Siromašna Hedvigo, vi ste mnoge trpkosti pretrpili i ja se divim vašoj krieposti, da ste sve to podnašali bez da se je moglo što opaziti, koli da vam je srce ranjeno. Oprostite da sam vas opet Hedvigom nazvala, ali mi je to ime tako milo postalo, da ću se težko priučiti na to još ljepše ime Elza.“

U medjusobnom izlievu iskrenih i prijateljskih riečih, u čestitanju mladim zaručenim i u žalbi radi razstanka minulo je vrieme naglo i opominjalo Ivu na kraljev poziv.

Povratak obih u domovinu ustanoviše na preksutrašni dan. Rado bi Elza bila još koje vrieme kod svojih dobročiniteljah ostala, ali čeznuće za otcem sililo ju da se kući žure, koju dječinsku ljubav ovi opet štovaše.

Malo vremena poslje objeda kod kraljevskog stola pristupio je grof Ivo k jednoj hrpi gospode, da se u zanimivom razgovoru zabavi, kad na jednoč začuje svoje ime i okrenuv se vidi samog kralja pred sobom koj ga prijazno nagovori:

„Vi ste, gospodine grofe, Stokholm razveselili s vašim umotvorom, a ja se ufam, da ćete vi za nagradu ponieti sobom ugodnu uspomenu na naš grad.“

„Najugodniju, vaše veličanstvo!“ odvrati mu Ivo. „Uspomena na Stokholm ostati će mi najdražom cieloga moga života, a da je tako — imam se posredno zahvaliti vašemu veličanstvu!“

„Meni?“ — kako to, gospodine grofe?“

Ivo mu napomene, kako bje na svom odlazku zatečen častnim pozivom i usljed toga bio tako sretan, da je našao dragocieno izgubljeno blago. Sućuvstvom mu kralj čestitaše i pitaše ga dalje o tom sretnom dogodjaju. Kralju bje poznata kuća grofa Gyllenströma, dapače i sama Elza, ne samo po vidu, nego i po jednom generalu, Norbergu, koj je u zabavah grofovih upoznao u toj djevojci vanredno naobraženje, duševnu i tjelesnu ljepotu i s toga je kralj grofu Ivi čestitao, ali ujedno žalio, da će jih on svojim alem kamenom tako naglo ostaviti.

Drugog cielog dana užio se je Ivo u družtvu gostoljubive kuće Gyllenströma i sutra dan nastupio put u Njemačku sa Elzom. Razstanak bijaše za obe stranke pobudiv i težak i kad je grofica sa svoga prozora gledala na odlazeći brod, ćutila se ganutom kao kad majka suze lieva za svojim djetetom, makar da ono ide u susret svojoj sreći. Grof Gyllenström sprovadjaše jih do Stokholma i kad su sa broda stupili na kopno i uz obalu pošli na kolodvor, približi jim se od blizu nalazeće se dvorske kočije, generalni pobočnik kraljev i pozdraviv grofa Ivu zamoli, da ga predstavi Elzi. Na to nastavi:

„Njegovo veličanstvo naš kralj, podielio mi je častni nalog, da kod odlazka izručim pozdrav u ime njegovo, Vama gospodine grofe i gospodični vašoj zaručnici.“ Izustiv te rieči, preda general Ivi pismo, na kom bje kraljevski pečat. Ivo ga otvori i čita:

„U znak, koliko da se radujem vašoj sreći, molim vas gospodine grofe i vašu vjerenicu, da primite ovomu pismu priložene malenkosti za prijaznu uspomenu na Stokholm“ podpisano vlastoručno po kralju.

Medjutim je general uzeo iz rukuh dvorskog inuša dvie kutije i predao Elzi i Ivi.

U Elzinoj kutiji bje umjetno izradjena zlatna narukvica, a u Ivinoj dragocieni prsten, obadvoje sa kraljevim imenom i oznakom jučerašnjeg dana. Iznenadjenje Elze i Ive bje vanredno:

„Molim vašu presvjetlost, da izručite njegovu veličanstvu našu najdublju zahvalu. Mi ćemo ovaj prekrasni ures uvjek nositi kao trajnu i vidljivu uspomenu na visokog darovatelja i na ovaj najkrasniji dan našeg života.“

Za malo vremena oprostiše se od dragog jim glavnog grada Švedske.

XXXIV.

Činilo se je kan da villa Prinkoševa u Berlinu danas neobično prijazno gleda iz svoga liepog zelenog okvira krasnih rastlinah i cvieća. Kud god je u kuću sunce dopiralo, razsvjetljivalo je vesela lica, kao da stanovnici tih prostorijah slave osobitu svečanost. Sada je upravo zavirilo sunce i u sobu tete Matilde kroz otvoreni prozor.

Ona sedjaše kod svogá pisaćeg stola, dočim je kanarinac kraj nje u krletki, okruženoj exotičkimi bilinami, svoju pjesmu cvrkutao tako tiho, kao da neželi buniti svoju gospodaricu, kojoj bje na licu izraz radosti.

U to pokuči Prinkoš i unidje u sobu.

„Ti si nakanio nekuda poći? To mi je drago; mala šetnja u svježem zraku tako liepa dana može ti samo koristiti“ reče mu gospodična Matilda.

„Da, tjera me iz kuće, jer bo mi u sretnoj nestrpljivosti dugo vrieme u kući. Nemogu da mislim na što drugo, nego da ću Elzu jošte večeras vidjeti. Držiš li ti za stalno, da ćedu ovu večer u istinu prispjeti?“

„Ja sam o tom uvjerena. Prekjučer su iz Stokholma odputovali, jučer u Kodanj došli a polag telegrama mogu večeras ovdje biti.

„Da mi satovi brže minu posjetiti ću mladoga umjetnika Strelca.“

Strelec bijaše kod kuće. U sredini njegove posaonice stajaše na stalku njegova upravo dogotovljena slika nu pokrita, a on bje vrlo ugodno razpoložen, pošto je to najnovije djelo u dobru cienu prodao za jednu privatnu galeriju. Ovim neočekivanim uspjehom činjaše mu se utemeljena njegova budućnost. Predmet ove slike bijaše ovaj.

Prošle jeseni putovao je po Italiji i došao u Kapri kod Napulja. Oluja je biesnila i morski valovi udarali o pečine, a on gledao udivlenjem taj prizor sa visokih podrtinah ville Tiberija. Držeć se čvrsto zidine, motrio je grozno uzburkano more i u tom vihru opazio čamac i u njem nesretnika, kako ga talasi bacahu poput lopte. Groza ga hvataše gledajuć borbu slabog čovjeka sa takovom prirodnom silom i — nestade na jednoč broda i brodara — a pjeneće valovje gonilo se dalje prieko groba utopljenika. Sve je to u nekoliko časovah pred njegovim očima se sbilo. Nemogaše više gledati to morsko biesnilo i prodje uzprkos vihru dole do Marine. Došav tamo, vidio je množinu ribarah, koji se sakupiše oko mrtvog tiela jednog utopljenika, koga su valovi upravo izbacili na piesak. Strašno ganut od nesreće liepog mladog čovjeka, jednostavnog ribara, padne mu na um jedna slika nekog krasnog čovjeka, ovomu slična, premda se nije više mogao sjetiti gdje i kada ju je vidio. — Strašno se ga je taj prizor dojmio, da si je napokon preduzeo, živu sliku toga dogodjaja sa naporom svoga slikarskoga dara izvesti. —

„Hoće li gospodin Prinkoš doći da još prije vidi ovu sliku; vrlo sam ljubopitan na njegov vještački sud.“

Al eto, netko pokuči na vrata i Prinkoš stupi unutra. Strelec bijaše vrlo obradovan da ga je njegov dobročinitelj posjetio.

„Vaše oči, gospodine Prinkošu, bliste se tako bistro i veselo, kako to još nisam u vas nikad vidio. Mene to osobito raduje, ali bih jedva mogao vjerovati, da vaša radost ide samo na račun moje sreće. Ako se nevaram, to ste dobili ugodne viesti, koje sam vam na tiho od srca već davna želio?“

„Moja kći doći će večeras sa grofom Dulcinjskim kući.“ Prinkoš je zaželio da vidi to najnovije djelo Strelčevo, što mu je odma ovaj išao da odkrije. Još je umjetnik bio zabavljen odkrivanjem slike, kad iza njega grozno zakrikne Prinkoš, da se je ovaj uplašeno ogledao.

Obim rukama uhvativ se za čelo, stajaše Prinkoš smrtnimi potezi u licu i upro ukočeno oči u bliedi obraz mrtvaca na sliki. Ali samo za čas, jer bo prije nego je Strelec mogao k njemu priskočiti sruši se muklim stenjanjem i ležaše kao bez života na podu.

XXXV.

Bilo je u večer. Sunce zahadjaše i svjetliše kroz granje drveća na Prinkoševu villu. Ali gdje su vesela lica, koja je jutros ovdje obasjalo to sunce?

Kod postelje Prinkoševe klečaše Elza u putnoj odječi. Ruke joj držaše otčevu ruku, koju je suzami nakvasila i gledala u ljubljeno drago lice bolestnika. Ljubezno ga je teta Matilda pridignula da je mogao vidjeti svoje povraćeno diete. Koliko sreće i duševne boli obuzelo je starca.

Grof Ivo stajaše sa liečnikom na strani tužno gledajuć ovu sliku.

Prinkoš poljubi svoju kćer u čelo i od slabine padne natrag tiho moleć sestru:

„Nezamjeri mi, Matildo, ako te prosim da me časak ostaviš na samu sa Elzom i Dulcinjskim! Blagoslovio te Bog, Matildo, za svu ljubav kojom si me gojila! — Elza će ti naknaditi, što sam ti dužan. — — Vjerna ti dušo!“

Matilda ode s liečnikom, a Prinkoš progovori slabim glasom: „Stigla me plata. — Strelec je i da nezna, osvetio svoga otca. — Ako mi je s tim moja krivnja oproštena — umrieti ću spokojno — ma da mi je to upravo sada moralo doći, kada sam jedva pogledao u oči moje drage Elze. — Ali jedno me tješi kod rastanka životom, da od tvojih

ustih, Elzo, čujem, da mi praštaš svu tugu, što sam ti prouzročio.“

„Ako ti ja, otče, imam što za oprostiti — to činim od srca! — Ali neimam šta. U mom srcu nisam te ničim krivila, ne, nikada; nego žalila radi tvoje tajne žalosti, a još većma me je bolilo, da sam tvoju pečal umnožila mojim bjegstvom, ja, tvoja Elza, koja te neizmjerno ljubi. . . . .“ Od jecanja morade prestati.

Polagano se obrati prama Ivi i još slabije prosbori: „Vama, gospodine grofe, imam se za mnoga zahvaliti. U vašoj vjernosti prama Elzi vidim sreću za budućnost moje kćeri i s tim čuvstvom ću laglje umrieti.“

Još je tako težkom mukom šaptao, molio Boga da mu oprosti i da čuva od nesreće Elzu i Ivu, želio Ivi da bude glasovit u njegovoj umjetnosti, a Elzi da bude najodanijom požrtvovnošću i ljubavi velika prama suprugu si. Nemogav više usta otvarati, umukne nekoliko trenutakah, zatim uzdahne: „Matilda!“

Ivo dozove mu sestru, koja unidje opet sa liečnikom i pristupiv do kreveta, gdje je prije Ivo stajao. Prinkoš primiv ju za ruku pogleda ju bez da je što govorio. To bje posljedni pogled iskrene bratinske ljubavi, zahvale i oproštaja. Sada se okrene malo k Elzi:

„Elzo — ostaj s Bogom!“ s timi posljednimi riečmi odleti duša toliko izkušenog mukotrpnika.

XXXVI.

Već davna prije razstanka s Elzom, odlučio je Ivo da si kupi poveće imanje za budućnost svoje vlastite obitelji. Sada poslje smrti Prinkoševe tražio si je ozbiljno prikladni spahiluk. U to doba primi pismo od svoje tetke Helene, ne iz Topina nego od drugog njezinog grada Bukovinskog, da ju posjeti. Došav tamo, očitova se stara gospoja, da njoj udovici bez djece, dovoljna je omiljela joj gospoština Topin, a da ona njemu daruje i njegovu potomstvu grad Bukovinski sa čitavim gospodarstvom i svimi šumami poslje njezine smrti, nu da on može odma sve preuzeti, samo da ona doživotno nekoje dohodke pridrži. Ovaj grad da je njoj prevelika briga, bez koje će ona na svom imanju udobnije još kratki svoj život provesti, a da ju to iskreno raduje, što može Ivi učiniti takov poklon, sa kojim ga je već davna želila iznenaditi. S toga ona njega moli, da neka taj dar primi u znak njezine ljubavi i štovanja i kao izraz njezinoga veselja, što je sretno našao svoju zaručnicu.

Ljepšeg posjeda si Ivo nebi bio mogao niti pomisliti i s toga je zahvalno i radošću primio srdačni poklon svoje tetke, te je sada već nekoliko nedjeljah ovdje boravio, da svoj novi zavičaj i luku svoje sreće čim ljepše priredi i s tim iznenadi svoju Elzu.

Na zvoniku bližnjeg sela kraj morskog zalieva udarilo je dvanajst satih o podne, kad mu je upravo u sobu donio sluga više poštovnih svezakah i pisamah i medju timi takodjer jedno od sestre mu Stele:

„Frascatti dne 26. srpnja.

Ljubezni Ivo!

Moj suprug je na dopustu i prekjučerašnjim brzovlakom vozili smo se prieko Campagne, da se u ovom divnom gorskom predjelu za vrieme naselimo medju timi prekrasnimi zaselci i užijemo prirodnih dražestih. Vrlo je ugodno ovdje, a kako si ti u tvom liepom bukovinskom dvoru?

Sadržaj tvoga posljednjeg pisma me je veoma zanimao. Podpuno shvaćam veledušnost tete Helene, i radujem se da sa takovimi znatnimi sredstvi i tvojim vlastitim imetkom budeš mogao uživati svu sreću i posvetiti se posve tvojoj umjetničkoj radnji. Razumila sam takodjer, da je polag oporuke, Prinkoš sav ogromni svoj imetak zapisao u znamenite zaklade za podupiranje siromašnih talentiranih umjetnikah, svojoj sestri Matildi i slikaru Strelcu, kako je to Elza sama želila. I to mi je bilo drago čuti, da je Elzin materinski imetak tako znatan, da te je iznenadio.

(Svršit će se).

Sgode jednoga redarstvenika.

Po englezkom priobćio

E. Klein.

(Konac).

Kola su se naglo vozila i u tom trenutku kad sam se probudio, nalazismo se u jednoj od najživahnijih ulicah Londona. Bilo je u subotu na večer i po zvuku zvonah činilo mi se je, da smo u Cottenham-u. Pokušao sam da se oporavim, ali to bijaše nemoguće, jerbo sam jošte bio i na pod od kolah privezan.

Šta će sad biti od mene? Bio sam jošte dosta omamljen od onih udaracah, da sam težkom mukom mogao misli sabirati o svemu što sam pretrpio. Raznovrstne slike dolazişe mi pred moju dušu. Naročito se sjetih moje supruge i moga djeteta, koje sam prije odlazka u koljevki čuvstveno poljubio. Moja mečta mi zatim predoči kipove Martina i gospoje Jaubert, pa napokon i Levasseura paklenom zlobom. Čudnovato! U onom hipu, kad mi je vesela krika udarila u uho, proleti mi kao munja kroz dušu — misao na Levasseura.

Na jednoč stanu kola i otvore se jedna vrata. Nekoliko trenutakah kasnije izvukoše me iz medju tih vrećah, gdje bijah zakopan i odnesoše preko stubah, te me gore u sobi okrutno baciše na pod. Zatim me pritisnuše na jednu stienu, gdje me na željezne karike s užeti privezaše. Najzad zapovjedi jedan glas, kod koga me je led probio, da mi skinu rubac sa očijuh. Pogledam i vidim pred sobom — Levasseura i prijašnjega komija Dübarle-a. Njihova lica izražívahu najrazuzdanije veselje. Kod brodoloma Amphytriona oni nisu poginuli, nego spašeni vratili se drzovitošću u Englezku, da se meni osvete.

Kad sam ova dva zlotvora ugledao okamenih se od straha i užasa. Pokušah da se ohrabrim, da u zadnjem času života, koj mi će bez dvojbe skoro odbiti, ostanem odvažan, ali moram priznati, da mi to nije moguće bilo pokraj svega napora.

Ogavna gospoja Jaubert bijaše s Martinom takodjer prisutna. Medjutim ovi odoše na znak Levasseurov niz stube i samo on ostade sa Dübarle-om kod mene.

„Imamo te sada!“ povikne Levasseur i pljusne me šakom po obrazu. „Ti prokleti pas! Vidiš da se može još prevejanijim biti nego što si ti. „Do vidjenja!“ rekoh ti, kad smo se ukrcali na ladju, vidiš da sam rieč održao. Mi smo se opet liepo sastali. Dübarle! Pogledaj u plašljivo lice — toj hrdji i kukavici.“ I opet me udari po licu. „Ti moraš meni zahvalan biti, kad vidiš da sam tvrde vjere. Ja nikad neporičem što rečem, lupežu! Ja ću da ti se pošteno odužim i to odma sada; huljo jadna!“ Kod tih riečih mi naperi pištolju na čelo, a ja biedan zažmirih u smrtnom užasu. Nu mjesto da izpali grohotom se oba nasmijaše u nasladi nad mojim strahom.

„Čekaj, čekaj,“ reče Dübarle na čijem licu sam po koj put opazio kao neki izraz pomilovanja, „ti bi mogao našeg čovjeka dole s krikom uznemiriti. Čekaj barem dok on prodje. Pa napokon jošte nije ništa odlučeno. Mi ćemo prije kocke bacati, tko da ima prvi izpaliti hitac u glavu gospodina Waters-a.“

„Bravo! bravo! To je prekrasna misao!“ primjeti Levasseur. „Gospodine Waters-u, čujete li? vaša glava nam je stavka! Hej, kako je to liepi zgoditak! U tvoje zdravje, vražja ništarijo! za tvoju buduću sreću, ako mi sada utečeš.“ Timi izrazi biesne volje približi se k meni sa srebrnom kupom, koju mu je Dübarle natočio.

„Pogledaj der ovu krasnu čašu, budalasta marvo!“

Polag opisa upoznao sam, da je ta kupa od one ukradjene srebrnine na Portman-Square.-u.

Ali neću da opisujem potankosti strahovito užasne epizode moga života. Mnogo krat mi se u snu ukazuju grozne slike one noći i tad se naglo i plaho probudim.

Osim neopisive srdčbe mučila me je u nazočnosti ovih zlotvorah strašna žedja, koja mi je u grozničavoj uzrujanosti krvi i usljed klipa u ustijuh sve većma rasla i jošte danas nemogu pojmiti, kako da nisam u nesviest ili mrtav pao. Napokon bje njihova igra sa kockami dovršena, Levasseur je dobio. Skočio je kao biesna zvier, nu u tom hipu stupi naglo u sobu gospoja Jaubert.

„Mi nemožemo onoga čovjeka, koj dole čeka, dulje uzdržati; on nam reče, da ste vi nakanili vašega uhvačenika ubiti, pa se zaklinje, da on neće biti zapleten u takov posao. Ja sam se trudila da mu to izbijem iz glave, ali on toga nevjeruje. Vi morate sami doći da ga umirite.“

Kasnije mi se je tek ta stvar razjasnila. Levasseur je Martina i gospoju Jaubert nalagao, da on samo želi mene nekoliko danah u zatvoru pridržati, da nebudem mogao pred sudom svjedočiti proti jednom od njegovih prijateljah. Uvjeravao jih, da mi neće ništa zla učiniti. Nadalje je udovici obečao toliko novacah, da bude mogla ne samo vratiti se u Pariz nego tamo i mali posao tjerati.

„Do vraga s tim nemirnjakom!“ uzkipi Levasseur, kad je tu staru kitničarku razumio. „Hodi ti s menom, Dübarle! Pa ako nam nepodje za rukom da toga lopova ušutkamo, a mi ćemo mu na drugi način začepiti usta. A vi,“ okrene se k Jaubertici, vi ostanite ovdje.“

Kad su ovi otišli, gledaše me udovica sažalenjem i pristupi k meni, te mi na tiho reče:

„Nebojte se njihovih grožnjah. Oni ćedu vas u četvrtak izpustiti.“

Koliko mi je moje nevoljno stanje dopustilo, namignuh joj onako na stienu privezan na ono vino na stolu.

„Ako mi obečate da nećete vikati u pomoć, tad ću vam za čas taj klip iz ustijuh izvaditi.“

Znakom ju uvjerih o tom. Ona me oslobodi na toliko i pruži mi čašu vina, koga sam raskošno gutao i odma se ćutio kao preporodjen.

„Oni vam lažu,“ rekoh joj, „oni će mene umoriti a vi ćete biti sukriva kod toga umorstva.“

„Doista ne! Oni vas samo plaše i muče, to je sve.“

„Ali vas ja opetovano uvjeravam, da vas oni varaju. Oslobodite vi mene od ovih konopah i dajte mi kakovo sredstvo u ruke da si obranim život, a ja vam prisižem da ćete vi dobiti novacah odma što vam treba.“

„Tiho! evo jih već dolaze!“

„Gospojo Düquesne, donesite nam nekoliko bocah vina dole!“ vikao je sa stubah Levasseur.

Gospoja ga posluhne i za čas se opet povrati gore. Ja ju na novo osvjedočavah i molih i obečavah, nu ona mi odgovara.

„To nije treba, ja nevjerujem da bi oni vama o glavi radili, pa da je to zbilja istina, ja vam sada nebih već mogla pomoći. Onaj čovjek, koj je s njima dole, već je skoro pijan a svi imadu oružja, pa da i najmanje što opaze, oni se nebi ustručavali ni od najskrajnijega zločina.“

Ali ja nisam prestao nagovarati i moliti ju, da me odveže, dok se napokon nerazljuti i zagrozi da će mi opet klip u usta zataknuti.

Najednoč mi sine u glavi jedna misao:

„Levasseur vas je malo prije zvao Düquesne. Zar je to vaše pravo ime?“

„Da, zašto vi to pitate?“

„Prije nekoliko godinah bila je neka Marija Düquesne u Cravbourne-u sa malim poslom i bila je tako nesretna, da je malu kćerku izgubila. Ako ste vi možebiti ta ista Düquesne, tad bih vam mogao protiuslugu učiniti.“

Oči joj zablisnuše i ona uzklikne: „Ja sam ta Marija Düquesne.“

„Tad vam mogu reći, da sam za vašu kćer, koju vi izgubljenom oplakujete prije nekoliko nedjeljah doznao.“

Kod te moje izjave skoči biesno, pograbi me za rame i upre oči ukočeno u mene u divjoj mahnitosti:

„Vi lažete, kukavni čovječe! vi lažete! Vi bi me radi uhvatiti. Moja kći je u nebu, to su mi već davno angjeli javili.“

Neznam na koliko sam griešio, da sam se tako slagao, ali mislim, da u tako groznom položaju kako je ovaj moj bio i napram osobi, koja me je u tu zamku domamila — bilo bi vrlo malo moralistah, koji bi se ustručavali isto tako postupati.

„Ako se je vaša kćerka izgubila, kada ste ju s jednim nalogom poslali u Conventry-Street i ako joj je ime Marija Luiza Düquesne, tad je ona, ja vas uvjeravam, nadjena. Da to nije istina — od kuda bih ja to sve mogao znati?“

„Istina je, istina! A kako ste ju našli? Gdje bih ju mogla vidjeti?“ zavapi i klekne pred mene. „Recite mi, ako Boga znate, recite mi, gdje bih mogla naći moje diete?“

„Oslobodite me od ovih užetah i pribavite mi sredstva da pobjegnem i vi ćete sutra već zagrliti vašu kćer. Ako to nećete, onda će ta tajna s menom umrieti.“

Naglo se digne, pograbi sa stola bodež, razreže mi užeta s kojim bjeh privezan o zid.

„Evo vam još jedna čaša vina!“ reče mi u mahnitoj zabuni. „Pijte, treba vam snage. Dok ja vrata zatvorim, natarite si iznemoglo tielo s vinom.“

Kad je vrata zabravila, pomogla mi je i sama da se okriepim, da mi otrnula krv opet dodje u redovito kolanje, zatim polagano otvori prozor.

„Vi se nemožete upustiti sa trojicom, koji dole piju, vi se morate kroz prozor spasiti čim brže;“ pokaže mi kišnu ciev koja je do zemlje dosizala.

„A vi?“ pitah ju, „kako ćete vi uteči?“

„Mi smo,“ reče mi, „skoro pol sata udaljeni od Kampsteada. Na pol puta stoji jedna kuća i bježite tamo po pomoć, ali se žurite što više možete. Brava na vratih će tako dugo držati. Ali — vi me niste možebiti prevarili?“

„Nisam, za cielo da nisam.“

Taj moj bjeg kroz prozor bijaše mučan, pogibeljan, nu sretno sam došao na zemlju i bježao po naputku. Jošte nisam daleko došao, kad začujem konjske stope iza sebe. Stanem da čujem, je li se varam. „Bez dvojbe,“ pomislih, „saznali su zlotvori moj bjeg pa idu u potjeru za menom.“

Medjutim se je konj približio i uvjerih se da je to redarstveni povjerenik na patroli, koga je sam Bog meni u pomoć poslao.

„Za ime božje!“ poviknem, „pomozite mi spasiti jednu ženu, koja se nalazi u rukuh dvajuh razbojnikah!“

„Uzjašite iza mene!“ a konj kao da je znao o pogibelji i da mu se je žuriti, odleti uzgrabce i za nekoliko minutah bijasmo kod kuće iz koje sam malo prije pobjegao.

Marija Düquesne vikaše na sav glas kroz otvoreni prozor. Mi navalismo u kuću; u prizemnoj sobi nebijaše nikoga. Brzo odosmo u prvi kat gdje je Levasseur s Dübarle-om na silu i s vikom htio vrata razlupati, te nas u tom štropotu nisu čuli dolaziti. Martin nas je prvi opazio i pobjegao, do koga nam nebje niti najmanje stalo. Levasseur, opaziv mene, izpali svoju pistolju, ali me srećom nepogodi, u istom hipu bacih se na njega sa svom ogorčenosti i snagom, koju nisam ni sam u sebi slutio i s užetom stegnuo, dočim je moj drug Dübarle-a svladao. Dva sata kasnije bijahu oba zločinca u zatvoru. Drugog dana nastojao sam da najvećom opreznošću izjavim Mariji Düquesne, da žalibože neznam joj ništa izvjestnoga o njezinoj kćeri priobćiti. Ali ona nemogaše tu obsjenu podnositi i sirota poludi na novo, te ju odpeljaše u Bedlam da ju lieče, gdje je dvie godine probavila, pa kad je iz tog zavoda izašla, pribavio sam joj pomoćju mojih prijateljah dovoljnu svotu, da je mogla odputovati u Pariz. Tamo sam ju od onda više putah vidio i činilo mi se je, da joj ide dosta dobro.

Levasseur i Dübarle bjehu na doživotnu deportaciju odsudjeni, a Levasseur je priznao da je on bio, koj me je na Leicester-Squaru htio da umori.

Feuilleton.

Prije plesa. Grofica Marija Antoineta Helversen bijaše tako krasna, da joj niti od strane gospojah nije bilo prigovora. Kada takova krasotica prieko ceste prodje, tad se svatko za njom obzire; grofica Marija bijaše takova blistajuća ljepota; to je ona dobro znala, a kako da i nebi to znala? Jeli je bila možebiti koketa? O dakako; ali ne na kakov drzoviti, neugodni način. Ona se je radovala svomu dražestnomu licu, pak usljed toga ju je veselilo i sve ono, što se takovu licu pristoji: ures, zlato, biser, toalete. Pokraj toga ona nije bila prazne glave; k tomu ćutljiva, darovita, naobražena; ali sva ta liepa svojstva nadkrilio je sjaj njezine ljepote. Naravno da je comtesa Marija Antoineta imala sijaset obožavateljah i uprošnjakah.

Najozbiljniji medju timi bijahu oba susjeda njezinih roditeljah: Kamilo Leering vlastelin imanja Jelovnik i Ernest Dolenac u Oblakovu.

Kamilo bijaše najugledniji oficir kod ulanah, izvrstan plesač, jezdioc, vještak na glasoviru i najugodniji družtvenjak. Njegov grad krasno uredjen i štale pune blaga. Doduše da je imao i dugovah. Ernest bio je nasuprot tih i čedan gospodar, pa uz to i ponešto učenjak.

Oba su zaprosila ruku Marije Antoinete i oba su se kao takmaci poprieko gledali u žestokoj ljubomornosti; svaki po svom načinu. Napokon nije takova neizvjestnost mogla dulje trajati. — Jedan je morao uzmaknuti, ako se nije htjelo doći do mejdana i ubojstva. Ali koj da odstupi? Roditelji prepustiše odluku svojoj kćeri. A komtesa Antoineta? ona u istinu još nije na to pomislila, komu da pruži ruku.

Jednog dana — bijaše to upravo prije vojničkog plesa — dodjoše oba uprošnjaka zajedno u dvor Helversen i tu se skoro sukobiše. Konac tomu bijaše, da su ozbiljno zamolili komtesu, da se neka već jednom odluči.

„Podajte nam jošte danas znak, koga od nas dvojice volite, jer bo samo pod tim uvjetom odustati ćemo od dvoboja, koj je inače poslje današnjega prizora neizbježiv! — Koga vi odbijete, taj mora odstupiti. Hoćete li dakle tako?“

„O! vi to morate!“ povikne Ernest. „Pošto ja dulje nemogu živiti u takovoj neizvjestnosti.

„Neka dakle bude!“ odvrati grofica Antoineta smijuć se. „Večeras ću se očitovati. U ovom času doista neimam k tomu vremena. Puna mi je glava. Kitničarka mi je obećala haljine za ples do podne a već je jedanajst satih . . . . doći će izravno iz Pariza, — jošte neimam niti pojma o kroju o tkanini i boji. . . Večeras dakle moja gospodo!“

„I pokažite nam prvim pogledom, koj od nas ima nade, a kojemu da je očajati,“ primjeti Ernest. „Ako sam ja taj sretni, komu želite biti suprugom, o, tada si u kosu utaknite crvenu ružu — hoćete? — ako li je satnik, tad —“

„Tad je naravno, da ćete si uzeti bielu ružu!“ nasmieši se častnik i pokaza krasne biele zube.

„Dobro, dobro dakle!“ odvrati komtesa veselo, „ali sada s Bogom, moja gospodo; eto su upravo kola došla u dvorište. Ja bi se okladila, da je to modistica sa mojom opravom za ples!“

U večer stajaše Antoineta pred ogledalom u podpunom sjaju toalete. Antoineta bijaše u toj bliedo-ružičastoj oblaki doista za poljubiti. Sada se je jošte imala samo odlučiti, kakovu da si ružu utakne u kosu. Ona se je u taj čas sjetila i na važnost ruže, koja je imala večeras znamenitu ulogu — i k tomu se nasmije. A jeli je ona tu mislila i na obe svoje prosilce? koga je više ljubila? ona je obim bila od srca nakiona. Ali komu ipak više? Toga ona sama upravo nije znala. Da li je ona mislila na to, da je taj snažni ulanski častnik malo lahkouman, skeptičan, ponešto bezobziran i raztrošan? Ili je mislila na Ernesta, na njegov čestiti značaj, dobro srce napram ubogim i da je jutros u njegovih očijuh opazila suze? — Ne, nije! Tko da misli na takova šta u oči plesa u razkošju nove toalete „toute ruisselante de Paris?“

Crvene ruže bjehu za cielo nemoguće k nježnoj boji te liepe odjeće. Ali gle — ova Thea-ruža u žutkastoj osjeni, ta je izvrstno pristala uz tu toaletu.

„O!“ nasmije se Antoineta, učvrstiv si tu ružu u kosu, — „satnik ima sreću! . . . Ostat ću kod satnika!“

* * *

Mnogo i mnogo godinah poslje toga plesa, sjedila je jedna bolestna, rano ostarjela tužna žena u jednoj mrzloj sobici u dvorištu jedne kuće u glavnom gradu.

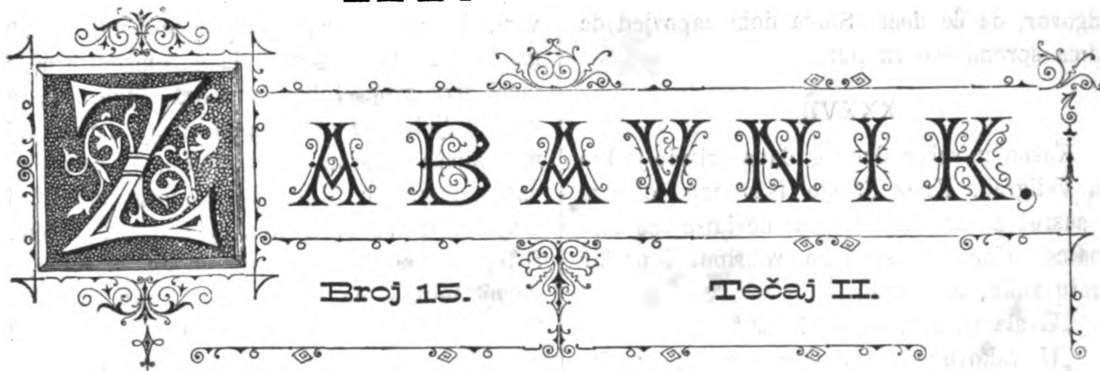
Bijaše udovica, premda joj je suprug jošte živio — Bog zna gdje u dalekom svietu — kao propalica, iza kako je sav njezin imetak profućkao, njoj se iznevjerio, prevario ju, zlostavljao i ostavio ju.

Siromašna zapuštena žena uzela je kod slabe razsvjete jedne svjetiljke molitvenik u ruke i tu nadje jednu posušenu mrtvu ružu. Pocrnila je, ali je nekad bila nježne žutkaste boje Thea-ruža.

Bolestna i kukavna žena pokrije si bliedo lice rukama i zaplače ljuto. Vani je bučio veseli karneval. — E. M. Vacano.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grof Ivo Dulcinjski.

Roman

od

grofa Alfreda Adelmora.

(Konac).

Hvala ti, brate, da si me o svih odnošajih potanko ubavjestio. Villa u Berlinu, koja bje kako se čini nekad vlastitost Elzine majke, biti će vam dakle zimski stan i kraj toga još i utočište gospodične Matilde.

Da ste grofu i grofici Gyllenström obrekli, da ćete jih svake godine pohadjati, je posve pravo, budući ovim plemenitim osobam imate oba mnogo zahvaliti!

Posljedna želja gospodina Prinkoša, da se u slučaju njegove smrti najdulje četiri mjeseca kasnije oženite, dirnula me je duboko. Kolika se tu ljubav prama kćeri očituje i koliko štovanje tvoje osobe. I tako će već u rujnu biti vaša svatba. Ti si na našu radost rekao, da je naša kuća i tvoja postojbina; na to se ja pozivljem i tebe molim, da ti najkrasniji dan tvoga života slaviš u toj postojbini.

Dopusti mi davna već zaželjenu radost da ti izrazim najiskreniju ljubav, tebi i radi tebe takodjer tvojoj Elzi. Jeli, Ivo, da mi tu molbu nećeš odbiti, budući da sam si ja već sve potanko osnovala i što ti neću prije odkriti, dok mi za stalno neobrečeš, da ćeš me odzivom usrećiti.

Elza je sada sirota bez roditeljah. Dopusti mi, da joj budem ja ovom sgodom majkom! — Znam da se sada smiješ, ti zlobniče! — Ali vjeruj mi, da ću se ponositi tako plemenitom kćerju i da ću dostojanstvom predstavljati majku. Kako bi krasan bio pir u Rimu, vjenčanje u Ara Coeli na kapitolu i svatbovanje u našoj villi na Gianicolu, visoko nad vječnim gradom!

Pozdravi mi srdačno Elzu, koju isto tako liepo molim kao i tebe, da mi moju vruću želju izpuni.

A sad ostaj s Bogom!

Tvoja uvjek vjerna sestra
Stela."

Ćuvstveno poljubi Ivo taj mili listić.

„Da, zlatni ti stvore! — za cielo da ću tvoju molbu uslišati, koja mi je toli dragi poklon!"

Za kratak čas opet unidje sluga s brzojavnom depešom, koja je glasila:

„Vladko je pogibeljno s konja pao. On želi da tebe vidi."

Franjo."

Ivo se prepane od straha i na brzo napiše odgovor, da će doći. Sluga dobi zapovjed da odma spremi sve za put.

XXXVII.

Kasno u večer drugog dana prispio je Ivo na Veligrad. Knez Franjo išao mu je sam u susret na triem. Braća se nevidiše već dvie godine. Knez bijaše jako zabrinut i pruživ bratu ruku, reče mu:

„Hvala ti, Ivo, da si došao."

„U takovu slučaju mora nestati ograde, koja nas dieli — kako je Vladimiru?"

„Vanjske ozlede su veoma bolne, nu bez pogibelji, ali uzdrmanje moždjanah nas plaši. Kad je s konja pao bijaše izvan sebe, a kad se osvjestio, pitao je silno za tebe, pa zatim ga je groznica pograbila i cielu je noć fantazirao. Jutros je vrućica popustila i poslje duljeg sna je sad mirniji. Liečnik se nada, da će tvoja prisutnost dobro djelovati, buduć da neprestano pita za ujaka."

U na pol mračnoj sobi ležaše Vladko grozničavo gledajuć na vrata, kad je knez unišao.

„Jeli je došao ujak Ivo?" uzrujano se dignuv u postelji. Knez ga polahko polegne i pogladi.

„Da, dragi Vladko, tvoja želja je izpunjena. Ujak Ivo je ovdje, ali mi obečaj, da ćeš biti miran, jerbo inače nedopušta liečnik da dodje u sobu, jelte, doktore?"

Dječak obeča i dok je knez otišao da zovne Ivu, udalji se kneginja od kreveta.

Ivo unišav pozdravi hladno svoju snahu, ali joj ruku nepruži, budući da je prezirao ženu, koja je toliko zlobe izmislila proti njemu i pakostno se ponašala.

Vladko je nad došašćem ujakovim bio tako razveseljen, da je na svu bol zaboravio i strastveno Ivu zagrlio.

„O sad je sve dobro, sad ću lahko umr—"

„Negovori tako, Vladko dragi, ti ćeš opet živ i zdrav igrati konja po šumi i po polju."

„Ne, ne, mili moj ujače Ivo, ja to bolje znam; sjedi se molim te bliže do mene, da mogu tiho s tobom govoriti." Vladko mu sad pripovjedaše, što ga tišti i radi česa je želio da Ivo dodje. Kad se je poslje pada opet osvjestio, čuo je liečnika gdje otcu tajno govori, da mu je život u velikoj pogibelji i kako ga je tad obuzeo strah, da će umrieti a neće moći živu svoju želju izpuniti, naime, da u velikoj ljubavi i obožavanju svoga ujaka, koj mu bijaše uzorom u jezdenju, lovu, mačevanju i svemu vitežtvu, da neće moći svoj zavjet izvršiti, da si otca opet izmiri s Ivom. S toga da mu ujak neka pomogne u toj njegovoj želji i da prvi pruži bratu si ruku. Tako molećemu potekoše suze od ganuća kad mu je to ujak obečao. Zatim pozove otca si do kreveta.

„Šta želiš od mene?" upita ga knez prijazno i naravna mu opet mokri oblog na čelu.

Sada mu bolestan dječak odkrije, zašto da je želio prije nego što bi možebiti morao umrieti, vidjeti si ujaka Ivu i što ga je upravo srdačno molio, to da i njega prosi, grleć ga i ljubeć mu ruke i očitujuć mu nadu, da bi mu izpunjenje njegove želje moglo opet k zdravlju pripomoći:

„Pomiri se, sladki otče — sa ujakom Ivom! Ja nemogu toga podnositi, da se jediš na njega. O, molim te, molim, da mu ruku pružiš!"

Knez bje duboko dirnut od tolike nježnosti svoga sina, nagne se k njemu i izljubi ga, na što pristupi i Ivo opet do postelje da pruži bratu desnicu, koju ovaj prihvati.

„Bratinska ljubav k bratu trajati će u meni uvjek!" Suznim očima gleda Vladko otca i ujaka, uhvati obe ruke njihove i poljubi jih veselim srcem zahvaljujuć jim tisuć puta. Liečnik i odhranitelj gledahu iz daleka taj prizor radošću u nadi, da će ta ugodna i vesela uzrujanost dobro djelovati na bolestnika, samo kneginja motrila je zlovoljno sa svoga naslonjača kod prozora sve što tu biva.

„Franjo! ja te imam nešto pitati!" reče glasom, koj se nije slagao sretnim čuvstvom sina joj i obih muževah. Knez joj se približi i ona ga dalje pita:

„Šta znaći to rukovanje, zar si ti tako naglo i jeftino promienio tvoje nazore, koje sam ja smatrala neuzkolebivimi."

Knez joj samo primjeti, da on nemienja svoja načela, o čem se ona bude osvjedočila,

nu da on želi svako dalnje očitovanje odgoditi na drugo vrieme i kad budu na samu; sada da je odviše zauzet brigom za sina. Mrkim okom gledala je ona i dalje na krevet Vladkov, gdje je Ivo uz njega sjedio.

„Jeli je tvoja Elza tako krasna kao što je Stela? o da ju mogu vidjeti, zar neimaš, dragi ujače, sliku njezinu?"

„Imam, Vladko, njezinu sliku nosim ja uvjek uza se, želiš da ju vidiš?" S timi riečmi odkopči si uru na kojoj je visio prekrasni medailon sa diamantnimi slovi i s grbom a unutra miniaturna slika Elzina, koju mu je ona poklonila a umjetnik Streleć izradio.

„Divne li ljepote! Po opisu sestre Stele znao sam da je krasna, ali tako krasnu si nisam mogao pomisliti. Jeli da ćeš joj ponieti moje cielove i reći joj, da ju ljubim, jer bo ona tebe ljubi i sretnim čini."

„Narav se je i ovdje opet pokazala najvećim vještakom u liečenju," reče drugo jutro liečnik Ivi. „Sad imam podpunu nadu da će vaš nećak ozdraviti."

Kad su braća na samu bila, očitovahu se medjusobno iskreno i porazumiše se u svom daljnjem načinu bratinske ljubavi i saveza. Knez se izjavi bratu:

„Vjeruj mi, brate Ivo, da me je naš razdor u duši bolio, budući da se obiteljska ljubav neda zatajiti. S toga ja upravo hvalim Vladkovo djetinsko plemenito čuvstvo, što nam je omogućio taj korak do pomirenja, koje inače nebi bilo možebiti nikad sliedilo, pošto neko krivo žacanje mnogo puta osujećuje najplemenitije osjećaje. Zato sam ti ja na molbu Vladkovu pružio ruku. To neka bude u znak pomirenja medju bratom i bratom, ali — — nezavisno od ostalog uvjerenja i nazorah. Ono ja nemienjam!"

„Znao sam ja to, Franjo i tako sam si ja odma tumačio tvoje podanje ruke."

„Šta sam ti lani pisao" nastavi knez," toga se držim i nadalje, jerbo ono nije bilo rečeno od jada, nego od podpunoga uvjerenja, po kojem sam postupao sviestno kao glava našega obiteljskoga plemena."

Zamukne malo i tad produlji: Smijem li posve otvoreno s tobom da govorim, bez da sam u brigi da te uvriedim i da ovaj naš novi savez raztrgam još prije nego se je učvrstio?"

„Ti me nećeš uvriediti," odgovori Ivo, „da bude naš bratinski savez iskren i trajan, treba istinskoga porazumljenja, a toga ja od srca želim."

„Što se ti baviš umjetnošću polag tvoga talenta, tim nisi ti osramotio naše ime, dapače po obćenitom nazoru dičio ga i zato ti se zahvaljujem. Da si ti nakon mnogih težkih bolih srca i drugih neprilikah opet našao tvoju zaručnicu i u njoj svu tvoju sreću, to me veseli radi tebe. — Ali, oprosti mi tu gorku rieč — ja moram da sa svoga stanovišta osudim što si se ti posvetio tomu zvanju umjetnika — kao i to, da si izabrao si djevojku — od gradjanske krvi za buduću suprugu. Glede ove druge točke očitovao sam ti se već prije, da ja tvoju ženitbu sa Elzom Prinkoševom nikada priznati i usljed toga tu gospodju kao tvoju suprugu nikad u mojoj kući primiti neću, kao što i tebe molim, da se u tom slučaju mojem pragu ukloniš. Sve što sam ti onda već izjavio, to je i danas moja čvrsta volja, te će mi služiti za ravnanje i nadalje.

Ali i moja ljubav prama tebi zahtieva svoje pravo i s toga bih te sada, brate Ivo, pitao, da li si ti naklon za postignuće mogućnosti našeg dalnjeg saveza ruku mi pružiti, da bude Vladkova želja u istinu izpunjena?"

„Da, Franjo, evo moje desnice!"

„Dopusti dakle da ostanemo i u buduće u pismenu savezu i da osim toga svake godine se negdje sastanemo — mjesto i dobu odredi ti sam. Moja kuća ostaje tebi zabranjena, kao i tvoja meni. Ako li bi se, što Bog nedaj — jednomu od nas težkoga što dogodilo — tada neka padne svaka ograda i neka vlada samo bratinska čista ljubav. Jesi li s tim sporazuman?"

Braća ustadoše i rukovahu se kao kod postelje Vladka.

Vladko je za malo vremena ozdravio.

Posljednih danah mjeseca rujna bio je pir Elzin sa grofom Ivanom Dulcinjskim u Rimu u vatikanskom hramu. Iskrena ljubav njegove

*

sestre Stele, grofice Hardenfels priredila jim je sjajnu svečanost svatbovanja u Rimu, kamo dodjoše u svatove kao gosti, profesor Maltov sa suprugom iz Berlina, gospodična Matilda, Elzina tetka i gospodična Adela Saar, koja je zatim osvojila sav Rim svojim divnim pjevanjem, a knez Franjo Dulcinjski i sin mu Vladimir čestitahu mladoženjam pismeno.

Iz Rima odputovahu sretni mladi supruzi u Mletke, da proživu u tom bajoslovnom gradu prvo doba svojeg braka, kamo ju sliediše vruće želje Stelline, koja jim je brvojavom još čestitala:

„Vašoj sreći iskreni pozdrav!

Stela."

Doktorova tajna.

Po češkom od Stolba.

Preveo

Jakob Š . . . . .

Bog je stvorio sve, samo ne babu i djeda. Stvorio je muža, a malo kasnije i ženu, oba bi imala ostati uvjek mladi. Nu žena — nedivimo se tomu — sagriešila je, zavela je uboga muža, te ne samo ona, već i nevini muž pade žrtvom svoj nevolji. Stariti je doista veliko zlo, manje svakako za stara već čovjeka, nu tim veće za mlade ljude — grieh je dakle stvorio babu i djeda; nu buduć je žena zavela, a muž bio zaveden, zato baba za kaznu nije u volji ljudskom družtvu, dočim djed ipak pobudjuje štovanje. —

Ta misao projuri mi mozgom neke noći, kad nisam mogao spavati. Sviete, raduj se i pleši, da sam nebivši lien odmah ustao i sve to napisao.

Sretne li čovjek s jutra babu, doživiti će taj dan sigurno kakovu neugodnost, ako ne i nesreću. Meni se bar to dogodilo uvjek, kao što i g. Svobodi, doktoru prava u nekom povećem gradu, koji se o tom češće sam osvjedočio, pa uvjek bio osobito nezadovoljan, ako je s jutra spazio najprije staru kakvu baku.

Rano u jutro probudi ga njegova mlada ženčica, koja, imajući mnogo brige, već ustala i u grad otišla.

Malo za tim zazvučiše ugodni glasi liepih orguljicah.

„Gle," reče doktor, „napjev iz „Prodane nevjeste!" pa razveseljen pjevao i on taj napjev i tražio kesu. „Tebe ću nagraditi kraljevski," rekao i zamota dva novčića u papir. Metnu ih u žep, pa otvori prozor sladkim posmjehom — nu eto nevolje! Otvoriv jedva prozor spazi staru baku i baciv novce u kut, ljutito reče: „Opet baba, — pa kakova još."

„Josipe, danas te čeka još nešto osobito neugodna," govorio sam sobom poluglasno i promišljavao, što bi to moglo biti?

Pustimo doktora da se odjene, pa mu zavirimo malko u njegov život.

Kazali smo, da je mlada njegova ženka rano danas ustala. Svoboda bijaše oženjen istom nešto više od dva mjeseca. Marica bila kćerka umirovljenog činovnika. Upoznao ju kao pravnik, zaljubio se, pospješio rigoroze i netrajalo dugo, postigao je cilj svojih nadah i željah. Danas ljubio svoju ženčicu onako vatreno kao kad ju je bio upoznao. Marica bijaše žena, kakvih je malo. Obrazbom nadkrilila mnoge muževe, a osobito bila značajna. Značaj je obično u ženah nešto neobična; one su kao vjetar. Posvjedoči ti, da je nešto crno, a za časak će ti dokazivati, da je to baš bielo. Samostalan sud, dosljednost u djelih, stalnost i viši neki cilji u stvari, o čijoj existenciji neimadu žene baš mnogo pojma. Žalostna je to istina i bez dvojbe će mi priskrbiti bar koju neprijateljicu. Nu svim onim, koje se

ćute uvriedjenimi mojom izjavom, dopuštam svečano, da izliju na me sav svoj gnjev, neka me mrze itd. — nu žao mi je, što moram još reći, da mi je gnjev takovih gospodja sasvim ravnodušan.

Marica bila značajna; tim je dosta rečeno, a kasnije ćemo se osvjedočiti, da se je ponosila i vanrednom ljepotom. Čemu dakle da se divimo, da ju je Svoboda strastveno ljubio, i da se uz nju blaženim smatrao.

Jedna bila stvar samo neugodna; stanovahu naime zajedno s roditelji Maričinimi, koji se nemogahu razstati od jedinice si kćeri. Nu ipak je Svoboda potajno radio, da si uredi vlastitu, samostalnu domaćnost. Vratimo se k njemu. Požurio se i odjenuo. Sjedi već kod stola i piše. Piše list, sada ga dovršio, čita ga — u to se začu slabo kucanje.

„Unutra!"

„Dobro jutro — ponizno ljubim ruku, milostivi gospodine," pozdravi ga stara Marga. o koj je Svoboda rekao, da je tri godine starija od vraga, te koja bi jedva u cvietu davno već minule mlade dobe mogla služiti kao model nekakve ma baš i drvene Venere, te koja je bila poznata u cielom gradiću pod imenom: „liepa Marga!"

Marga bila već onda stara, kad je g. Ružička, otac Maričin oženio gdju. Ružičkovu. Od tog vremena nemaknu se iz kuće, te spadala k staromu pokućtvu, i spremala dvie sobice naših mladih supruga uz sve mrmljanje Svobodino, da ga je Marica češće miriti morala. Marga je vidila, da nije u volji „mladomu gospodinu", pa zato nije ni čudo, da je medju njima nastao dosta napeti odnošaj, koj bi davno već u krizu prešao, da se nije Svoboda za volju Maričinu uztegnuo, a Marga se bojala izgubiti službu.

Kad god je Marga unišla, smrčio se, danas se smrči još većma, zamrmlja nekakov odzdrav, a Marga kao obično razgledala se namrgodjena i stala spremati sobu, dočim on nastavi čitati.

Iznenada zovnu ga netko iz bližnje sobe: „Gospodine zete!"

Svoboda se naglo digao, pustio list ležati i požuri se punici.

„Dobro jutro, gospodjo punice," reče. „Što želite?"

„Dobro jutro, zete. — Taj služnik vas traži," odvrati mu gdja. Ružićkova, prijazna gospodja od kakovih 40 godina.

Služnik pristupi k njemu. „Imam vam predati ovaj list, gospodine." Preda ga i pozdraviv, ode.

„Što je pak to?" čudio se Svoboda. Otvori list i čita. „Grom i pakao," šapnu, „zaboravih, da je jučer bio prvi, a taj vjerovnik već se boji, da mu neću platiti." List bio kratak. Glasio ovako:

„Štovani gospodine! Mislim da niste zaboravio, da bi mi već jučer imao platiti ugovoreni dio vašeg duga, zato se nadam, da ćete me danas za sigurno posjetiti.

Sa štovanjem vaš

Salamon Grešlička."

„Smijem li pitati, tko vam piše, zete?" upita gdja. Ružičkova.

Svoboda bio u neprilici. „Hm, neki prijatelj," odgovori; „nalazi se ovdje, pak me moli, da ga posjetim."

„A tako, molim vas požurite se k objedu."

„Nebojte se, gdjo. punice, bit' ću u vrieme kod kuće." Maši se za šeširom. „S Bogom, gdjo. punice" — podje k vratam. Primio već ključanicu, kad se iznenada okrene i vrati u svoju sobu. „Skoro sam nešto zaboravio" — reče.

Gdja. Ružićkova gledajuć za njim, smijala se. „Hahaha," govorila sama sobom, „takov mladi suprug misli Bog zna kamo — nu, nečudimo se i mi smo bili takovi."

Svoboda se vrati. „Gdjo. punice," reče hladno, „molim vas, uredite ovako, da Marga sprema sobe, kad ja otidjem, jer me to smeta."

„Tomu se može pomoći," glasio odgovor, „naložiti ću Margi, da sprema sobe, kad niste kod kuće."

„A sada s Bogom — vratiti ću se skoro." Otidje. —

„Valjan čovjek, taj naš zet," šaptala gdja. Ružićkova. „Zaista, Marica nije mogla bolje birati. Radin, valjan, nepolazi gostione, nekarta, nepuši — takvog sam si od majke

božje za moju Maricu i molila. A kako ljubi našu Maricu — njoj za volju čini sve."

Monolog taj produljio bi se, da nije Marga sva usopljena dojurila iz druge sobe i pruživ glavu kroz vrata brzim glasom rekla:

„Je li već otišao?"

„Tko?" zapita gdja. Ružićkova.

„Mladi gospodin."

„Da, već je otišao. Margo, odsele ćete spremati njegove sobe, kad nebude kod kuće. Ovako ga odveć smeta."

Marga kod tih rieči unidje. „Kad nije kod kuće?" opetova ljutitim glasom, „da ga to odviše smeta? — O, to rado vjerujem."

Gdja. Ružićka pogleda ju začudjeno.

„Što to brbljate?"

„Milostiva gospodjo to je strašno," govorila Marga.

„Što je strašno?"

„Milostiva, da vi znadete, što ja znadem, da ste vi vidila što ja, — ne biste se snebivala."

Gdja. Ružićkova odloži čarape, koje imadjaše baš u ruci i plašnim glasom reče:

„Margo, vi ste poludila."

„O ne, nisam poludila, prem to nebi bilo čudo. Ah sirota ta naša mlada gospodja!"

„Ali što se je dogodilo? Govorite već jednom."

„Milostiva gospodjo, ja ljubim cielu vašu obitelj, pa me se zato i to ovako dojmilo."

„Ali recite, što?"

„Milostiva — nu nesluša li tko?"

„Sama sam kod kuće, govorite."

„Ali istina je to, sveta istina," tvrdila je Marga, „na vlastite oči vidila sam to, crno na bielo, još bijaše mokro."

„Što bijaše mokro?"

„To pismo."

„Kakovo pismo?"

„Ta ono, koje je baš prije napisao."

„Tko?"

„Vaš gospodin zet."

„A vi ste se usudila čitati ga?" upita gdja. Ružičkova preplašena.

„Milostiva gospodjo čujte," mirila ju Marga. „Baš kad ste ga pozvala, brisah stol, na kom ležaše nekakvo pismo. Tako slučajno pogledam što piše."

„Vi drzka osobo, kako ste si mogla to dozvoliti?" reče gdja. Ružičkova.

„O da nisam to učinila!" uzdahnu Marga.

„Aha, uhvatio vas pri tom, i dobila ste, što ste zaslužila? — Baš pravo, što ste tako znatiželjna.

„Ne," plakaše Marga; „nu što sam iz tog lizta saznala — Bože moj, to je strašno."

„Strašno? — a Bože, pa što je bilo?"

„Da vam to rečem, draga, milostiva gospodjo?"

„Kako hoćete, samo brzo."

„Dobro dakle: Naša mlada gospodja — ne gospodin Svoboda — ne, naš stari gospodin — ja u istinu neznam, kako bi rekla, da vas nepreplašim."

„Margo, nebih vam svjetovala, da me držite budalom."

„Budalom da vas držim? — Dobro dakle, reći ću otvoreno. Milostiva gospodjo — o Bože, Bože!"

„Gdja. Ružičkova bila već vanredno znatiželjna. „Govorite!" zapoviedi.

„Milostiva gospodjo — vi — vi — ste baba," izmuca napokon Marga.

Časak promatrala gospodja Ružičkova Margu nekim užasom, nu za časak opet na smije se grohotom. „Margo, vi ste poludila! — Nemieša li vam se ovdje?" pokaza na čelo. —

„Hvala Bogu, za sada ne."

„Ta Marica je istom dva mjeseca udata!"

„Ali ja govorim o gospodinu Svobodi."

„Ta i on je istom dva mjeseca oženjen."

„Milostiva gospodjo, on je stari griešnik."

„Margo!"

„Iz tog pisma saznadoh, da je već prije, nego li se oženio s Maricom, imao — ljubovcu!"

„Ljubovcu — prije već?" sgrozila se gdja. Ružićkova, kojoj kod tih riečih nesta smieška s lica.

„Da," tvrdila Marga, pak u tom pismu piše nekomu u Prag, da mu to svoje diete potajno šalje."

„Margo, je li to istina?"

„Tako mi živoga —“

„Jao!“ Križala se gdja. Ružičkova. „Svoboda? — Ne, ne, to nije moguće.“

„Ali ja sam čitala ono pismo, pisano vlastitom njegovom rukom.“

„Gdje je to pismo? — da se osvjedočimo.“

„O to je dobro sakriveno. Kada ste ga pozvala, otišao je, nu za časak se vrati, te me bojazljivo pogleda, nisam li pismo čitala, zatvori ga hitro u stol, ključ metnu u žep, pak otidje.“

„Ne, ne, to nemogu vjerovati. — Pa kako je to bilo napisano?“

„Doslovce neznam, samo to znam, da šalje nekomu u Prag svoje diete, da ga odgoji, nu da o tom nesmije nitko ništa znati, da mu je on otac, osobito pak, da stari gospodin nesmije ni slutiti o tom — i tako išlo dalje.“

„Margo, govorite l' vi istinu?“

„Svetu istinu.“

„Bože moj,“ naricaše gdja Ružičkova; „da smo se u njem prevarili? Sirota Marica, to će biti njezina smrt; a moj suprug — taj nije hotio, da su se vjenčali. Kako da mu to saobćim?“

„S milostivim gospodinom bit će težko,“ govorila Marga. „To bude vike! — Bože moj, meni se čini, da se već vraća iz šetnje.“

„Mir sada,“ šapnu gdja. Ružičkova. Vrata se naglo otvore, a brzim korakom unidje g. Ružička.

Tko ga nije poznavao, upoznao bi odmah na prvi pogled u njem „pensionistu“. Stasa bio malena, tako malena, da se ni osrednjim nazvati nije mogao; na glavi imao visoki cilinder, koj je imao bez dvojbe nadomjestiti ono, na što je narav zaboravila. Suho obličje bilo obrašteno gustom bradom; zelenkasto oko gledalo tako gnjevno pred sobom, a dugi šiljati nos stršio, kao da će sve probosti, česa nije moglo oko proniknuti. Crni frak i sive hlače pristajahu liepo k svoj toj cielini.

Šuteć šetao sobom gore dole, a uz to promatrao gdju. Ružičkovu i Margu.

Gdja. Ružičkova iznova se preplaši. Takova kao danas, riedko je kad vidila supruga; pak zato ublaživ svoj gnjev upita ga brižno: „Što se dogodilo?“

Na to je čekao g. Ružička. Rado bi već sám započeo, nu to se nebi slagalo s njegovom časti.

„Škandal,“ govorio sam sobom, „gotov škandal. Meetingi, demonstracije. Što već sada ti ljudi rade. Ah da sam ministar ili bar namjestnik kraljev, pokvario bih im veselje za meeting. Lojalni čovjek kao ja skočio bi iz kože, kad mora takva nedjela gledati. O, da sam ja ministar, ja bih —“

„Što ti se dogodilo?“

„Pomisli si. U nedjelju je kod nas takov meeting, o kakvih sam ti čitao u novinah, liepih doista stvari — to je strašno. Neću moći ciele nedjelje od kuće otići. O, da sam ja ministar, o, da sam —“

„Pak što ti je do toga?“ kazala gdja Ružičkova umirena odmah tim odgovorom; „neka si rade, što hoće. Mirovine ti uzeti nemogu, pak čemu da se ljutiš?“

„To bi još manjkalo, da mi mirovinu uzmu,“ ljutio se g. Ružička. „Je li Svoboda kod kuće? Moram š njim nekoliko rieči prosboriti, tako to nemože ostati.“

„Ti to moguće već znadeš?“

„Tà kako nebih znao, na svoje oči sam vidio, pače sam i čitao.“

„Takodjer si i čitao?“

„Dakako, već cielo mjesto znade tu stvar.“

To bijaše za gdju. Ružičkovu odviše, pa reče: „Tako, to već cielo mjesto znade? To bude moja smrt.“

Marga priskoči k njoj. „Ta sramota!“ i zaplaka glasno.

„Dà, ta sramota,“ biesnio Ružička dalje, „zet carskoga činovnika — pak biti redateljem meetinga — to je za poluditi.“

Gdja. Ružičkova uzkliknu tako rekuć radostno: „To dakle znade cielo mjesto?“

„Nu, pa što bi drugo bilo?“ odgovori joj suprug. „Zar nije to dosta? Moram š njim govoriti, tako to nemože ostati.“

(Nastavit će se).

Feuilleton.

Crtica iz života jednoga zrakoplovca. Adieu! Messieurs! — Adieu! Mesdames! — un, deux, trois! — Na glasni „trois“ izpustiše vojnici, koji dosad na užetih držahu golemi napuhnjeni balon. Gospodin Beudet naklonivše občinstvu prihvati se za Trapez, koj je visio mjesto obične košare — i zračni brod dizao se veličanstveno u visine, a sviet mu za sretan put pljeskao i vikao „živio!“ Smieli aeronaut pozdravljao je dugo mašuć šeširom i tisuće očijuh pratiše ga dok se je napokon balon i čovjek na nebu prikazao poput jedne točke. Kad se je zrak ohladio u „Grand orient-u“, tako se je zvala ta zračna loptina, pao je, kako ga je vjetar nosio, negdje u okolici. Občinstvo bje zadovoljno, te se je raziślo da putem i kod kuće debatira o toj zanimivoj plovitbi po zraku. — — Ali doma u kukavnom stanu čekala je blieda, mršava i tužna žena na' svog druga, na otca i hranitelja njezine dječice, pa kad je nakon nekoliko sa strahom minulih satovah kući došao, tad mu se je supruga oko vrata savila i od veselja plakala, da se je sretno vratio od tako vratolomnoga i pogibeljnoga putovanja. Siromašna gospoja!

Henri Beudet je prije nekoliko godinah i u jednom hrvatskom gradu uzletio u nebeske visine. Sjetio sam se njega opet, kad sam nedavno o njem čitao da je u Marseilu jašuć na magarcu uzdigao se svojim balonom, o čem su tad sve novine pisale. — Sjetio sam se njegove vjerne žene i tužne djece nekim sažaljenjem, jerbo mi je i sada jošte pred očima bliedo lice njezino. Sjedila je kod vratah i prodavala ulaznice po dvadeset i pet novčića! — Kod Godarda dašto stoji ulaz forintu — ali je Godard representant sjajnog pozorišta prvog reda i on puni svoj balon s plinom — dočim siromašni Beudet podkuri sa slamom i nesjedi u udobnoj ladji, nego na trapezu, da čim više navabi gledaocah za svoj originalni uzlet.

Uboga gospoja sjedjaše kod blagajne. Balon se je napunjivao, a občinstvo čekaše nestrpljivo onaj trenutak, kada se bude započeo taj opasan prizor. Grand orient napuhavao se je sve više — Beudet je sad ovo sad ono priredjivao i popravljao, napokon je na nekoliko časovah izčeznuo, što se u onoj obćoj uzrujanosti nije niti opazilo, ali ja sam ga pratio očima — on je otišao na brzo do svoje žene: zagrliše se; — debele suze navališe na oči sirote mukotrpnice i tekoše prieko uvehloga lica — uvehloga u pramaljeću života! Briga, nevolja, bolest slomiše cviet mlade gospoje, koja bi u njezinoj dobi morala cvasti sa blistajućim očima i rumenim licem. Un, deux, trois! čulo se je najednoč. Vidio sam kako je blieda žena uzdrhtala i obe oči rukama sakrila.

Henri Beudet dao je već više predstavah, ali uzprkos tomu nije mu moguće bilo, da se izvuče iz pandžah jednog lihvara, koj mu je uz grozne kamate pozajmio bio stotinu forintih. Grand orient bio mu je već zaplienjen, a lihvar nesmiljen! —

Po nekom profesoru upoznah se s tim nesretnim aeronautom i začuh za njegov biedni položaj. Pokušasmo da toga nečovječnog lihvara sklonemo na niže kamate i blažije uvjete. Ali sve bje uzalud. Na to oboli gospoja Beudet — i očekivala se „obiteljska radost“ — kolika ironija!

Medjutim smo činili štogod bje moguće da mu bude njegov posljednji prijam čim obilniji, da si izkupi svoga Grand orienta. Uspjehu se nadasmo, jer bo je i u občinstvu bilo mnogo naklonosti za ubogoga čovjeka i sve učione dodjoše da ga podupru. A kako bje u njegovom stanu? Kad sam u njegovu sobu unišao da se upitam, kako mu se supruga nalazi, tad mi dodje u susret raztuženi muž suznim očima. Rodilo mu se je diete, koje je tamo na ormaru ležalo u vječnom snu. Na krevetu stenjaše bolestna supruga, ukočeno upiruć oči u strop i nepoznajuć nikoga, niti supruga si, koga je ljubila iz sve duše, i koj ju najnežnije nazivaše. Ali njezin odgovor bijaše muklo sjenjanje iz bolnih grudih!

Skočio sam po liečnika, koj pregledav bolestnicu reče mi: „Tješite joj supruga, jer tu neima nikakve nade!“ Kako mi težko bijaše taj nalog izvršiti! — Jednu uru kasnije izdahnu sirota žena. —

Bijaše krasan ljetni dan. U četiri sata imala je biti predstava. Lihvar zahtjevaše svoj novac; šta je njega briga mrtva žena, što ga boli glava za mrtvo diete i za težko izkušanog biednog čovjeka? U silnoj množini hrlilo je občinstvo i tim pokazalo svoju blagodarnost, bez da je slutilo o posljednjem prizoru obiteljske tragedije. Grand orient se je opet napuhnuo i Beudet dodje blied nu odvažan. Nakloni se občinstvu i prolazeć mimo mene stisne mi ruku šapćuć: „Adieu monsieur!“ A ja mu primjetih: „sjetite se na vaše dvoje nedužne djece, kojim jošte otca treba!“ na što mi zahvalno opet ruku pruži — un, deux, trois! i Grand orient odleti u zrak.

Uspjeh ove predstave bio je srećom povoljan i Beudet spašen, te mu je još i nešto preostalo za sprovod i za put u Francezku.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

Bilo je u sried zime, kad je jednog krasnog dana došao u posjet grof Hochstadt k svomu susjedu grofu Jaromiru Rodanovskomu. Sunce je na modrom nebu prijazno sjalo i sve ono inje na smrznutom drveću u perivoju od Rodanova blistalo se je prekrasno, pa je taj sunčani sjaj dopro i u dvoranu, po starinskom ukusu bogato uredjenu, sa pokućtvom od težkog hrastovog drva, sa grbovi drevne grofovske kuće, gdje su oba susjeda sjedili u prijateljskom razgovoru.

„Nemojte vi meni zamjeriti, što ja vas uvjek jošte smatram sinom moga druga od mladosti, pa komu sam i kod krsta kumovao, da vam opet s nova pjevam staru pjesmu. Nije dobro da ovakov posjed kao što je vaš, samo na dva oka gleda. Vi ste u najljepšoj mužkoj dobi, čil i zdrav kao lav, ali i mladi ljudi mogu umrieti. Da vi danas preminete bez nasljednika, tad bi Rodanovo spalo na koj ogranak vašeg roda, a takov slučaj vam nemože biti ravnodušan.“

„Ne, doista da ne,“ odvrati mu Rodanovski, „u rukuh moga bratučeda nebih za cielo želio da bude Rodanovo. Vi imate u svemu pravo, dragi prijatelju!“

„Dakle dajte oženite se opet, hodite u glavni grad; sezona počimlje; vi ćete tamo skoro sve obitelji naći sakupljene, od kojih si možete izabrati buduću suprugu.“

Grof Rodanovski puhnuo je zamišljeno dim svoje smotke, a bacio pogled na stienu, gdje je nad njegovim pisaćim stolom visila slika liepe gospoje.

„Ja priznajem istinu svega što ste mi rekli,“ odgovori nekom ozbiljnosti, „pa se ipak nemogu odvažiti, da uzmem nasljednicu Konstanci.“

„Dragi Rodane, vaša supruga već je skoro pet godinah mrtva.“

„Od mladosti sam ju ljubio, sve uspomene moga života spojene su s njezinom slikom. Konstanca bijaše mi uzorom žene i ostala mi je takovom, pa mi se sva čuvstva moga srca uzbune kad pomislim, da bih sva ona prava morao ustupiti kojoj drugoj. Pa šta bih mogao drugoj nuditi?!“

„Doista, Rodane, vi govorite kao kakov mladić! moram vas sjetiti, da vi brojite već četrdeset godinah, pa da vam je počeo mraz

padati na kosu. Podajte u ime božje vašoj drugoj gospoji makar samo vaše ime i vaše bogatstvo, ona će drage volje to primiti! A napokon moj prijatelju, nemojte vi zaboraviti, da mi zastupnici starih plemenitih obiteljih imamo i drugih jošte dužnostih, na koje nam se je obzirati, ne samo onakovih, na koje nas srce veže. U tom nam je ista sudbina kao i knezovom. Ženitbe na prestolih nesliede uvjek od ljubavi. Izberite si suprugu iz plemenite kuće, koja će biti vriedna da nosi vaše ime i da pristojno bude vašu kuću vodila, pak mi vjerujte, da ćete zadovoljniji biti nego sada i neće vam biti kuća tako pusta, nego družtveno središte, kako i treba da bude, a ujedno ugodna dužnost, da si uzgojite nasljednika, koj će uzdržati tradicije vaše obitelji."

Grof Rodanovski stisne mu ruku.

„Vi ste mi to govorili, što si i sam svaki dan razmišljam, pa ipak se ćutim preslabim, da učinim taj korak, koga bih morao. Neka dakle bude. Ići ću u stolni grad i zaroniti se u vrtlog družtvenih krugovah."

Na pol tužnim, na pol porugljivim posmjehom nastavi: „Već sam se posve odučio gibanju u družtvih kroz ovo deset godinah moga samostanskog življenja. Poznato vam je, da sam jedva Konstancu upeljao u sviet kad je nekoliko mjesecih za tim oboljela, da sam ju morao voditi u Italiju. Kad smo se kući vratili, navalila joj bolest još žešće i od tad se nije više nikad oporavila. Najvećom opreznošću i ljubeznom njegom i boravlenjem u južnih stranah mogao sam ju kroz pet godinah na životu uzdržati. Vi znate dobro, da se nisam mogao odlučiti poslje njezine smrti stupiti opet u sviet, te sam tako ostario i zazirao od ljudih, kako me eto vidite i već mi je muka, kad pomislim, kakove će sve kombinacije ljudi kovati, kad dodjem opet u družtva."

„Tako mi Boga, Rodane, vi ste postali pravi čudak," nasmije se grof Hochstadt," ja nevjerujem pravo vašoj namjeri i vidim već, da ću morati za nekoliko danah opet doći da vas u tom poslu učvrstim. Za danas vam velim s Bogom! moje sane su pred vratima a nebih rad kod ovakove zime da čeka kučiš i konji."

Rodanovski ga primi za ruku i reče:

„Evo moje tvrde vjere, da ću još ovog tjedna putovati."

Osam danah kasnije došao je grof Jaromir Rodanovski u glavni grad i posjetio najodličnije kuće rezidencije, kao i k sezoni došavše plemičke obitelji sa ladanja. Smatralo se je to u viših kruzih dogodjajem, da je grof Rodanski, komu su bili prišili pridjevak „tugujući udovac" na jednoč uzkrsnuo u družtvih i nitko nije dvojio o njegovoj namjeri, zašto da se je opet pokazao u svietu. Grof bijaše medju svimi članovi njegovog stališa jedna od najuglednijih osobah, plemić od glave do pete, izrazito liepim obrazom i duhovitimi potezi, uz melankoliju usljed smrti supruge gospodjam još zanimiviji; plemstvo njegove kuće jedno od najstarijih i njegova imanja najznatnija ciele zemlje. S takovimi svojstvi bijaše on svakako vrlo dobro došla partija, koju i najkrasnija djevojka nebi odbila, makar da mu je bilo 43 godine i kako mu prijatelj reće, da su mu se počeli lasi siediti. Za nekoliko danah postao je grof Jaromir središtem družtvah, komu se je očevidno laskalo i motrilo potajno, komu da se približava, kojoj gospodični da će se više udvoravati. Ali toga nije nitko mogao opaziti, da je on ikojoj gospodjici veću pozornost obraćao nego kojoj god drugoj. Njegovoj naravi nije se niti najmanje dopao način, kojim su ga odlikovali i kad već kao mladić nije se računao medju galantne muževe, kojim su sladke rieči tekle napram liepim gospojam, tad mu je sada kao ozbiljnomu čovjeku bilo još dosadnije ćutiti se željenim prosilcem. Njemu se činjahu te mlade gospodjice bez duha, koketne, površne i kad su minule četiri nedjelje, stajao je on pred odlukom, da se vrati opet kao samac u svoje Rodanovo. Ćutio se je zlovoljnim; on se je već unapried odrekao ženitbe od ljubavi, ma samo da si nadje drugaricu dostojnu da nosi njegovo ime. Smatrao se je i sam ludjakom, da se nemože odlučiti ikoju od tolikih ljepoticah izabrati si za buduću suprugu.

U to ga je pozvao general Aikov na jednu večernu zabavu. Nerado i zlom voljom dovezao se je kasno tamo; ta on je poznao sve te kćeri prvih obiteljih grada i ladanja, pa mu nije bilo do toga stalo, da još jednoć sve procieni, znajuć da ga svuda čeka najljubezniji posmjeh i laskavi pogled liepih očijuh, koje ga nezanimaše.

Otvore se vrata širom i grof Jaromir stupi u sjajno razsvjetlene prostorije tražeć okom gospodara kuće i domaćicu. General dodje pred njega pruživ mu ruku.

„Da ste mi srdačno pozdravljeni, dobro došli, gospodine grofe i dopustite da vas k mojoj suprugi odvedem."

Rodanovski sliedio je generala pozdravljajuć desno i lievo i odma je opet nesnosno ćutio, da ga sve motri i za njim oči upire, prijazno se smije i šapće. Eno ga pred generalicom.

„Ovo je grof Rodanovski, draga Adelaido."

„Napokon ste ipak došli, dragi grofe!" reče gospoja, „već sam bila u brigi, da ćemo ostati bez vašeg došašća, već je malo kasno."

„Presvjetla gospojo, ja moram moliti da mi oprostite," odgovori joj, „pisma od Rodanova zahtjevahu bezodvlačna odgovora; već sam odviše dugo od kuće."

„Pustite do sutra poslove na miru" primjeti generalica šaljivo, „večerni časovi su za veselu družtvenost i nesmiju se pomutiti sa dnevnimi skrbi; to ja i momu suprugu svaki dan prodikujem. Hoćete me k stolu voditi, grofe Rodanovski, vi ste upravo dobro prispjeli na večeru."

Živahna i jošte prilično mlada gospoja uhvati se izpod ruke Rodanovskoga i najednoč se jošte okrene s riečmi: „Prije vam moram jošte predstaviti našu novu i ljubeznu ukućanicu, moju nećakinju gospodičnu Emu Niederfelden, koja je od nekoliko danah došla u pohode."

Rodanovski nakloni se šuteć. Već ju je prije opazio u družtvu generalice kao nepoznatu novost medju ostalimi poznatimi osobami. Visoka i vitka stasa i zlatno rumenom bujnom kosom odlikovala se od ostalih gostijuh. Vodeć generalicu kroz dvoranu, stane ona najednoč i progovoriv nekoliko riečih svojim suprugom reče smijuć:

„Šta ćete si vi misliti, dragi grofe, o meni. Ja se moram odreći vašeg susjedstva kod stola, premda sam si ga želila i ravnodušno zamolila, ali moj suprug tvrdi, da moram, ako neću povriediti formu, pustiti da me k stolu vodi njegova presvjetlost Brandon. Ja se nikad nemogu uputiti u te tanke razlike! Nemojte mi zamjeriti cienjeni grofe! Al koga da vam na brzo izaberem za naknadu?

Još prije nego što se je grof Rodanovski mogao izraziti, da neka se radi toga netrudi, okrene se ona na brzo i reče: „Draga Emo, zastupaj ti moje mjesto kod grofa Rodanovskoga."

Gospodična plem. Niederfelden sliedila jih je neposredno i tako je odma mogla pristupiti do grofa. U svakom drugom slučaju bio bi on mogao posumnjati, da je to sve navlaš tako udešeno i bilo bi ga to neugodno dirnulo, ali u tom trenutku se on nije na to obzirao, pošto mu je ozbiljni i mrzli pozdrav mlade gospodjice i njezin nehajni način kako se je naklonila i primila ponudjenu ruku, imponirao.

„Moja tetka vlada u kući posve svojevoljno i oprostite, gospodine grofe, da je svoju vlast ovog trenutka i na vas protegnula."

Glas njezin imao je nešto melodičnoga, da je najumiijatije zvučio. Kad je Rodanovski odgovorio, da je njezina uzvišenost samo u susret došla njegovoj želji, tad mu ona odvrati skoro melankoličkim posmjehom, što je njezinomu liepomu licu veoma dobro pristojalo. „O gospodine grofe, molim vas, da se napram meni okanite onih družtvenih frazah, koje ja jedva pojmim a još manje uvažavam, pošto me već šest godinah nije bilo u svietu, živeć u mirnoj ladanjskoj samoći."

Rodanovski ju začudjeno pogleda. „Dakle vi niste nikad okušali tako zvanih ugodnostih velikog svieta?"

„O da, ja nisam više tako mlada" odgovori mu istim melankoličkim izrazom, „moj otac me je upeljao u družtva i nekoliko godinah vrlo me je zabavljao ples, nu kad je

*

on umro, od onda se je s menom sve preobrazilo."

Medjutim su došli u blagovaonicu i sjeli k stolu.

„Dakle bi se, milostiva gospodično, punim pravom moglo slutiti," nastavi grof prijašni razgovor, „da vam je napokon povratak u zabave glavnog grada kao davno zaželjena promiena vrlo ugodan?"

Gospodična Niederfelden gledaše časak zamišljeno u svoju nježnu ruku s koje je upravo svukla rukavicu i tad joj preleti oko hitro do grofa, komu na tiho reče:

„Da vam iskreno reknem — ne. Moji su rodjaci opetovano na me navaljivali, ali se meni nije dalo da izadjem iz moje zabitnosti, Ovaj put se je moja tetka već bila razljutila i tad sam bila prisiljena proti mojoj volji, da ostavim moj dragi i tihi zavičaj, da plivam opet u toj rieki otudjelog mi života. Ja sam navlaš tako kasno došla u nadi da je sezona već na izmaku, nu prevarih se; još sam prispjela u najživahniju horu. Na vaše izravno pitanje moradoh otvoreno odgovoriti, makar da ćete me držati prenapetom i čudnovatom."

Opet joj brzi pogled preleti prieko grofa, dočim je prividno nehajno gledala srebrni nastavak na stolu.

„Ja vas razumijem podpuno" odgovori joj grof, i ja sam se, nakon mnogo godišnjeg boravlenja poput pustinjaka, opet prvi krat povratio u sviet. Dakako da sam kojih desetak i više godinah stariji, te imam neko veće pravo na pustinjački život nego vi, milostiva gospodično."

„Dakle i vi! O kako me to veseli, da vi pojmite što ja volim ladanjski tihi život nego velegradsku halabuku. Mojoj tetki nesmijem da o tom što govorim, budući da je ona posve zauzeta za živahne i bučne zabave i radosti, te me niti nebi mogla razumjeti. Vama dakle smijem reći, da me u tom obilju zabavah u tih sjajnih salonih i glasnom obćenju hvata težnja za mojim mirnim zavičajem! Vidite, moja tetka bi tomu rekla, da su to čudljive mušice; ona je već od djetinstva uvjek bil diete sreće."

Uzdahnuvši kod posljednih riečih nasloni se na stolac i zamukne. I on je šutio, činilo se, kao da neće na to ništa odgovoriti. Istom poslje dulje stanke primjeti on: „Dakle to se nebi obistinilo, da je mladost srećom spojena! Vi dakle niste sretna? Nezamjerite mi to nečedno pitanje, koje mi se je i nehotice izmaklo, pak, ako vam se vidi, kaznite me vašim mučanjem."

Gospodična Niederfelden podigne glavu i oči joj se kao slavodobitno zablisnu, nu odma jih opet obori i mekanim glasom odgovori:

„U vaših riečih spoznajem samo ljudsku sućut, koja mi godi, jerbo se vrlo riedko nadje. Ja sam rano izgubila majku; bijah jedva dvanajst godinah stara. Mužkarac nepojmi podpuno, što to znači za djevojku, kad joj materinja ljubav manjka. Uvjek sam se ćutila kao izgubljena. Otac me je neizmjerno rado imao i ja sam ga obožavala. U našoj obitelji je ta strastvena medjusobna ljubav upravo značajna. Ali mi umre i otac i tad bijah sasvim osamljena. Sada sam svu svoju privrženost prenesla na moju jedinu sestru i našla u njezinoj duši odziva. Ali i njezin udes je tužan — prave sreće nigdje neima. Ona je svoga muža rano izgubila i morade se odredbam skrbnika njezine djece prilagoditi, koj je zahtjevao, da oba dječaka imadu se u jednom odhranilištu odgojiti. Mi ženske smo tako odvisne, a hladnokrvni taj čovjek bez srca nije shvaćao, da bi djeci koristnija bila materinska ljubav nego strogost zavoda i da će majki taj razstanak srce kidati. Jedina utjeha joj je sada, da sam ja kod nje na njezinom tihom imanju, gdje živimo u ljubavi i sreći, da mi nikad nepada na um od nje se odieliti."

Umukne časak i uzme stručić cvieća sa stola kao da mirišeć ga želi sakriti svoju uzbunjenost.

(Nastavak sliedi).

Doktorova tajna.

Po českom od Stolba.

Preveo

Jakob Š . . . . .

(Nastavak).

a, tako nemože ostati," uzdahnu sirota Ružičkova.

„Raztavimo se, on bi tako rado u Prag, neka si uzme ženu, pa neka ide."

Suze obliše lice nesretne punice Svobodine.

„Ah, meni se čini," govorila nesigurnim glasom, „da će poći bez nje."

„Kako to?" odvrati joj suprug, „mi mu ju dadosmo, a sad mu ju nemožemo uzeti."

„Milostiva gospodja plače sa drugoga uzroka," dozvolila si Marga reći, koja je nestrpljivo čekala priliku, da se u razgovor umješa.

„Sa drugog uzroka?" čudio se Ružička. „Kakov je, da čujemo.

„Ah mužu, kad bi ti znao." —

„Milostivi gospodine, nepreplašite se." —

„Moguće već sjedi?!" sgrozi se.

„Ah, zašto mu dadosmo tu sirotu Maricu, — ti to nisi hotio."

„Vječna šteta za milu našu Maricu."

„Nu sada bi ipak rado već znati, o čem se radi?"

„Margo, recite vi."

„Milostivi gospodine," poče ova, „reći ću u kratko, bez okolišanja, što je našu milostivu gospodju tako smutilo. Gospodin zet — vaš gospodin zet —"

„No, moj gospodin zet —"

„— jest otac!"

Ružička zaboravio na svoju ozbiljnost, koja mu nije dozvoljavala, čuditi se čemu, otvorio usta, oči izbuljio i tako gledao Margu.

„Otac?" izmuca za časak, „to nije moguće! Pa tko vam je to kazao?"

„Pisao to nekomu u Prag —" odgovori gdja. Ružićkova.

„A ja sam to čitala!" primetnu Marga.

„Znadete li vi to sigurno?"

„Mogu priseći."

Časak stajao Ružička kao mrazom ofuren. U njem sve burkalo, prenu se pa skoči k svomu stolu.

„Gdje je papir, pero i tinta?" pitao. „O, ja ću š njime učiniti kratak proces," govorio energički, „odmah ću napisati molbu da se razstavimo, — taj čovjek nesmije ma ni časak dulje ostati pod mojim krovom."

„Ah, moja nesretna Marica," naricala uboga Ružićkova.

„Dá. tako će biti najbolje," oglasi se opet Marga, „odmah ga sramotno otjerati."

„Ja sam to odmah rekao," nastavi ljutito Ružička, „da tomu Svobodi nije smjeti vjerovati."

„Tá, tko bi što takova i misliti mogao," uzdahnu Ružićkova; „činio se poštenim."

„Poštenim?" razvikao se nesretni otac. „Moguće zato, da redi meeting, ne? Čovjek, koj se buni proti vladi, čije će ime doskora doći u novine kao buntovnika, čovjek, komu nemanjka van da bude jošte piscem tog republikanskog naroda — takov čovjek sposoban je za sve. Bože, što će mi reći danas na večer naš okružni kapetan kod preferansa? — Nu ja sam nevin."

„Ah, cieli nam je gradić zavidjao," spotaknu Ružićkova.

„Meni se nije nikada dopao," kazivala Marga, „ja mu nebih ni svoju Anku za ženu dala."

Kojekakve oznake grnule se na Svobodu, i sva trojica bijahu tim tako zaokupljeni, da ih Marica, pojaviv se na vratih, dolazkom svojim vrlo iznenadi.

„Marice!" uzkliknu Ružićkova.

„Već je ovdje — grom i pakao!“ kleo Ružička.

„Za ime božje!“ križala se Marga.

Marica unidje veselo, ali se — nu ne, nemogu dalje pripovjedati, dok neopišem čitatelju bar sa nekoliko rieči taj krasni pojav, koj začudjeno promatraše sad jednoga sad drugoga. O, zašto nisam pjesnik, da ju opjevam, kako bi zaslužila. Neznam čemu bi prispodobio to sjajno oko, ta razkošna usta — cielo obličje, obrubljeno zlatom kosom. Kao sunce — nu ne, i sunce je zamrljano — puštam prispodobu. Bujnoj bi mašti morao pustiti uzde, da ju tim smjelije oriše, a Marica se nebi imala bojati. Pjesniče, hoćeš li opjevati angjela? — pogledaj Maricu, pa pjevaj. — —

Marica unidje veselo, nu prepade se, opazivši roditelje tako zabunjene.

„Bože moj, tá što ste se me tako preplašili,“ upita glasom, koj se jedva čuo. „Što ti je mamice?“ dometnu preplašena, videći majku gdje plače.

„Ništa, kćerko.“

„Ništa? A oči zaplakane? — Tatice, što se dogodilo?“

Otac bio u velikoj neprilici. Nije znao, što bi rekao.

„Neću li saznati uzrok svemu tomu?“ pitala Marica. „Margo, ti ćeš mi valjda reći.“

„Ah, milostiva gospodjo,“ uzdahnu ova i zakri si lice.

„Ja sam sva smetena,“ govorila Marica. „Dodjoh tako vesela, kupila sam liep dar sutrašnjem rodjendanu Svobodinom i —“

„O, da se nije nikada narodio!“ reče Marga.

„Mogla si taj novac baciti!“

„Tko bi se što takova i nadao!“

„Tá, što se dogodilo?“

Ružička primi ju za ruke, pa joj reče:

„Kćerko, poštuj otca svoga — pisano je; ja to nisam hotio, ali ti si nisi dala dokazati.“

„Bože!“ zaviknu Marica, „Svobodi se nešto dogodilo.“

„Moramo reći,“ govorio joj otac, „samo se nepreplaši.“

Marica se zastravi. „Što to čujem? Padam u nesvjest.“

Sva trojica priskočiše joj u pomoć.

„Pala u nesvjest,“ rekoše.

„Ja ću mu učiniti proces,“ biesnio Ružička.

„O, moja Marice!“ plakala Ružičkova.

„Ja ću ga metlom!“ ozvala se Marga.

„Marice, otidjimo odavle, daleko odavle,“ govorio otac.

„A zašto?“

„Tamo, gdje nas nitko nepozna.“

„Za Boga, ta što je učinio Svoboda?“

„Hm, vidiš,“ razlagao Ružička, „da nije uzeo tebe, bio bi — hm, — bio bi već drugdje vezan.

Marica probliedi. „Tako,“ reče, „a ona je došla amo, da nam pomuti bračnu sreću?“

„To ne — nu — spoznao se s nekom osobom — pak to nije ostalo bez posljedicah.“

Grčevito se stresao cio stas Maričin; oči upre poput duha u usta otčeva, koj je to pripovjedao — nije govorila, nu najednoč ju obliše suze, ponajprije po malo, kašnje sve više, i bez rieči sruši se na stolac. Marica bijaše tako zdvojna, da se mati baci na nju plačući, pa ju ljubila, grlila i kazivala joj, da si neuzme to tako k srcu, dočim je Ružička skakao po sobi kao da je poludio. Marica se po malo osviesti i utješi, — za časak naglo ustade i uz pomoć majčinu dotetura se do bližnje sobe, gdje onesvješćena pade na stolac. —

Ružička ostade u sobi sa Margom. Psovao Svobodu, ružio ga, jednom rieči, biesnio. Marga mu dobro pomagala, pripovjedajući po svom običaju još jednom sve obširnije, nego li se i dogodilo.

„Milostivi gospodine — baš nečudimo se tomu,“ primetnu još na koncu, „ta svi mužkarci su takovi.“

„Jezik za zube,“ opsuje ju Ružička, „moguće mislite, da sam i ja takov.“

„Vi, milostivi gospodine, da ste takov, ta vi niste skoro ni mužkarac!“

„Nu, ja ću mu se osvetiti!“ Ružička sgrabi košaricu, koju je Marica ostavila. „Gdje je taj dar — do vraga š njime!“ pa izvuče

veoma liepu novčarku i nepomisli, da bi ju moguće sam još rabiti mogao, primi ju, raztrga na dvoje, baci na zemlju, i gazio ju.

„Ja ću mu pomoći do kriminala,“ grozio se uz to; „još danas kod preferansa govoriti ću o tom s okružnim kapetanom.“

„Pak zašto žive još takvi ljudi? — Kad bi ja imala što zapoviedati, dala bi ga objesiti,“ brbljala Marga.

„O, da sam ja ministar! — On mora odmah od kuće, a stvari ću mu sve baciti napolje.“

Reče i skoči k ormaru, otvori ga i poče bacati liepo poredjeno, crvenimi svilenimi vrpcami svezano bielo rublje Svobodino.

To bijaše prizor za Margu. „Došlo i na njega, tog neprijatelja starih baka!“ Kako se zlobno smijala, videći na kupu tu krasnu bielinu, koju je Marica svakog ćedna tako radostno i brižno redala. Kakvim triumfom uze stolac, kad je po izljevu svoje srčbe Ružička išao tražiti ženu si i kćerku, te postavila ga sried razbacanih stvari i na nj sjela; kakve li zadovoljštine za nju — sjedila na razvalinah Svobodine slave u toj kući, a što više na ruševinah sreće, koju je ona podkopala.

U bližnjoj sobi plakala Marica još uvjek.

„Ne, ne, to nemože biti istina,“ bijahu joj prve rieči, „da me je Svoboda tako prevario, ta nije on takov.“

Uzalud ju uvjeravaše roditelji o protivnom, uzalud; nemogaše im vjerovati, a ipak je plakala. „Ne, ne!“ govorilo nešto u njoj. — „A kad bi ipak bilo?“ ozivalo se iz daleka. — Grčevito se držala tog „ne“, a opet ju napastovala neizreciva muka. —

Marga još sjedila na stolcu u drugoj sobi, i čekala Svobodu. Taj joj nije smio izbjeći. U mašti si već predstavljala, kako bliedi, kako se kod te viesti tetura, koju mu ona podaje i kako bježi kroz vrata van, daleko. —

„Taj je obskrbljen, hi hi hi!“ smijala se glasno. „Što čovjek sve nedoživi. Istom dva mjeseca bio oženjen, pa kakove stvari dolaze na vidjelo. Pak da se tim mužkarcem vjeruje! — sreća samo, da sam to pismo čitala, inače nebi ništa saznali.“ —

U to se vani čuli nagli koraci, vrata se otvoriše, a u sobu stupi Svoboda, koga je Marga tako željno izčekivala.

Svoboda vraćajuć se kući, razmišljavao je, što će tast reći o meetingu. Nije ni slutio, što se dogodilo za njegove odsutnosti, tješio se time, kako će si tasta valjda sada izliečiti, od njegove mržnje prama Čehom, kako će se preseliti u Prag i veselio se već unapried, kako će liepo živiti, kad bude sam s ženčicom — u to stupi u sobu, pa vidivši Margu gdje sjedi sried sobe, nasmija se, nu odmah mu se lice smrači.

„Tko se je usudio moje rublje iz ormara baciti?“ upita.

Marga neodgovori ni rieči, već pokaza na vrata.

Svoboda nije već mogao odoljeti smjehu, nu na novo se uztegnu i reče:

„Zar ste poludila?“

„Molim, to je uvrieda.“

„Pa što dakle to znači?“ pita začudjeno.

„To znači,“ glasio je odgovor, „da bi najbolje učinio, kad bi svoje stvari sabrao pa otišao onamo, gdje papar raste.“

Snebivanje Svobodino raslo: „Ja vas nerazumijem,“ odgovori.

„Nerazumijete? — Zar negovorim česki? — Stid vas bilo, tako vriednoj obitelji toliku sramotu i žalost nanieti! — Vi bezbožni čovječe!“

„Margo!“ reče doktor razsrdjen, „čuvajte se, da vam nepokažem vrata.“

„Meni vrata? — Vi se čim prije spremite, dok na vas svi nedodju.“

„Svi na mene? — a zašto?“

„Zašto?“ glasio odgovor; „o, ta drzovitost, on još pita zašto! — Mislite, da smo tako glupi? Podnipošto, mi znademo sve, što ste učinio, i što nije smio nitko znati.“

„Tako?“ odvrati Svoboda. „Pa vi se usudjujete radi takove malenkosti meni ovako govoriti, vi, služavka?“

(Svršit će se).

Feuilleton.

Prevruća je la škode. Kad mi je jednoč juha prevruća na stol donešena, uzeh toplomjer sa stiene i na užas moje supruge pustim ga u dubljinu južnog lonca. Bijaše vručina 70⁰ Cels. — dakle 30⁰ veća, nego je krv u našem tielu. Da je tako vruća juha pravo mučenje životinje — kad se sa 70⁰ lieva u usta i na zube — to bi morala svaka domaćica uvidjeti, pa nam se ipak sva skoro jela u takovoj temperaturi na stol nose. Kako si pedantično mjeri kupajući bolestnik termometrom toplotu vode, koja nesmije za tielesnu kožu više imati nego 25 do 28⁰ Celsiusa, pa što bi on rekao kupalištnom slugi, da mu ugrije vodu na 50⁰ i više, dočim on sam svaki dan kod objeda kupa usta sa juhom od 60⁰. Smiešno je za gledati, kako kod stola svaki prvu žljicu juhe osobitim krivljenjem ustijuh guta, što bi vriedno bilo fotografirati. Bijah jednoč svjedokom u jednoj seljačkoj kući, kad je oko podne gazdarica svoju služkinju ćusnula, jer bo je neohladjenu kuhanu hranu izlejala pred blago, te ju pitala, da li želi da tako vrućom kuhom krave i svinje parnu ili bar da pogibeljno obole? A ista ta domaćica, koja bijaše toli brižna za svoje blago, doniela je svojoj družini istog časa sa ognjišta vrelo jelo na stol, te sam motrio ona smiešna lica, koja su svi gladni žureć se izbekeljili i počeli puhati na goruću jestvinu. Neposredne posljedice ove škodljive navade i kuhinjske muke, jesu zubne boli i pokvareni želudci.

Bogatstvo u slonovoj kosti Azije i Afrike. Od godine 1857—1876. dovezeno je u Europu svake godine poprieko 641.000 kilogramah slonove kosti, a godine 1876. još i više, naime 740.000 kilogramah, što iznaša sedam do osam milionah forintih. Za izvoz ubiju godimice do 50.000 slonovah. Najdulji zubi dolaze od ekvatora, nekoji po 150 kilogr. težine. Pošto se toliko te zvieri uništuje, a ona se polagano plodi, to proriču, da će se doskora ta trgovina slonovimi kosti veoma umanjiti i zubi poskupiti. Već se sada prodavaju kosti od mamuta iz Sibirije, mjesto slonove, što nevješti kupci težko razpoznavaju, ali radnici takovih produktah odma opaze.

U Životopisu jednoga znamenitoga liečnika u Parizu, koj je stvorio novu sektu medju mladimi sinovi Eskulapa i koj je svojim načinom liečenja već čudesa pravio, ali se i čestito dao nagradjivati, čita se i sliedeća pripovjedka. Jednog jutra dodje k njemu jedan veoma bogati lord, koj je iz Englezke doputovao samo zato, da ga upita o svojoj bolesti. Doktor ga oštro pregleda, pokuči mu po tielu i ovdje i ondje, te mu napokon metne pod nos jednu bočicu s riečmi: „Pomirišite!“ Lord pomiriši. „Dobro, vi ste sada izliečeni.“ Englez se začudi tomu doktoru, da ga je tako brzo izliečio i pita ga mirno: „Što sam dužan?“ „Tisuću franakah!“ Bolestnik izpukne iz svoje listnice Bankbiljet od tisuće franakah i metne ga liečniku pod nos: „Pomirišite — dobro — vi ste izplaćeni!“ okrene se i ostavi sobu.

Svaštice.

Znatiželjan tat stajao je ovih danah pred sudcem u Londonu: „Gospodine predsjedniče,“ reče obtuženik, „molim liepo, da bi razpravu odgodili, jer bo neima moga branitelja.“ — „Ta vi ste uhićeni upravo kod kradnje, s rukom u džepu okradjenoga,“ odgovori mu sudac. „Šta bi za Boga ikoji odvjetnik mogao navesti za vašu obranbu?“ — „Ma to je upravo što bih i sam želio znati, kako bi me on branio!“

Dugi naslov. Jedan činovnik parobrodarskog nekog njemačkog družtva u Šverinu, ima sliedeći naslov: Havel-Elbe-Stoer-Schiffbarmachungs-Aktiengesellschafts-Ober-Zahlcommissarius.

— Vigneux, vješti igrač na biljaru u Parizu nudio je 2500 franakah za jednu partiju, te ju je jedan belgijski igrač prihvatio. Taj mejdan će se jošte ovog mjeseca u Bruselju izvesti.

— Čudnovati način da se izbavi sin od vojničtva. Supruga jednog Parizlije bijaše neutješiva radi razstanka jedinim sinom, koga su joj uzeli u vojnike. Ti žalostni prizori kod oproštaja, taj plač dirnuo je otca tako silno, da je majku i sina joj srdačno zagrlio, izljubio i otišao, te u Seinu skočio da se utopi. Srećom su to ljudi opazili i junačkoga otca još živa spasili. U njegovu džepu našla se je cedulja sliedećimi riečmi: L' enfant ne partira pas, il est fils de veuve. — Diete se nesmije materi uzeti — jerbo je sirotče bez otca! —

— U maloj Aziji je ove godine toliko skakavacah, da se je polag statističkoga izkaza nabralo 26.100 centih mladog skota. Taj ogromni uspjeh prouzročio je troška 119.180 for. 50 nč. Proračunalo se je, da bi se od toga sjemena bilo razplodilo 13 bilionah 577 milionah glavah. —

— Jedna kuharica u Parizu postala je na jednoč bogatom po baštinstvu velikog imetka od njezinog prijašneg gospodara i spasi sina neke grofovske obitelji od najvećeg siromaštva i očajanja; mladi grof zaljubi se iz zahvalnosti u kuharicu i oženi se s njom.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak).

prostite mi, gospodine grofe, što sam tako obširna bila! Ja riedko kad govorim o sebi, a zašto sam upravo napram vami takovim pouzdanjem sborila — toga i sama neznam."

„Hvala vam zato," odvrati joj Rodanovski jednostavno, „i budite uvjereni, da ja to cienit znadem. Meni se čini, da sam se prije nekoliko godinah u družtvu sastao sa jednom gospodičnom Niederfelden. To je valjda bila vaša gospoja sestra."

Ema se nakloni i potvrdi to. „Ime grofa Rodanovskoga od Rodanova nezaboravlja se tako lahko, pošto mu je liepi glas poznat po svoj zemlji; moja mi je sestra to ime mnogo puta spominjala u sućutnom sažalenju žalostnog udesa, koj vas je postigao. Njoj je dobro poznato što će to reći — duševna bol."

Umiljati svoj glas spustila je do nježnog šaptanja. „Moj otac bio je u svojoj mladosti na lovu u Rodanovu," nastavi opet nešto živahnije, i pripovjedao mi je rado o starom gradu i krasnom perivoju. Jeli je oboje jošte nepromienjeno?"

S tim bje razgovor na sasvim drugo polje prenešen i tako se vodio dalje. I poslje večere ostao je Rodanovski uz Emu; ona je znala nit vješto dalje presti, da grof nije niti opazio, kako ga je ona polagano zaplela u mrežu.

„Jeli smijem gojiti nadu, da ću vas sutra na plesu kod baruna Forstera opet vidjeti?" pitao ju kod odlazka.

„Da, gospodine grofe," odgovori mu, pogledav ga čvrsto, dočim su joj bile prije uvjek melankolički oborene oči.

„A tamo ćete vi plesati" reče joj posmjehom „a ja nisam više plesač.

„Ja neplešem" odvrati mu Ema glednuv ga opet otvoreno u lice.

Vraćajuć se kući, naslonio se zamišljeno u kut kočije. Jeli je možebiti našao, što je već odavna tražio? Ema pl. Niederfelden bijaše prva djevojka, koja mu se je dopala u ono četiri nedjelje danah medju tolikimi ljepoticami, koje je pozorno motrio. Ona mu se činjaše ozbiljne naravi, ona se nije trgala za svietskimi bučnimi zabavami; prvi joj cviet mladosti minuo, izkustvo mnogih životnih dogodjajah činilo ju zrielijom u nazorih. Bijaše

siromašna, nu to nije bila nikakova pogrieška nit zaprieka, pošto je on dosta bogat, da mu nije treba supruginog imetka. Možebit da bi joj takovo obilje nadkrililo ljubav, koju joj njegovo srce nije više moglo dati. Obitelj Niederfelden nije doduše od starog plemstva, ali je to ime na dobru glasu, a grofici Rodanovskoj nije od potrebe sjajnosti svoga rodnoga plemena. Ona neima drugog roda osim ove jedne sestre — i to mu bijaše po volji, budući da nije želio doći u nove velike obiteljske krugove, koji bi mu nalagali dužnosti i raznih obzirah. Vidjet će ju sutra opet — i možebit još koj put i tad če se odlučiti; njemu bje predugo biranje omrzko i sva ta uloga jednoga snuboka zazorna. Ako mu se svidi — tad neka bude sve brzo obavljeno.

Dočim je Rodanovski tako razmišljajuć se kući vozio, ostaviše i ostali gosti dvorane generalice i kad se za njima vrata zatvoriše reče Ema: „Lahku noć, draga teto, ti ćeš dopustiti da se povućem natrag.“

„Samo prije da te jošte pitam nešto, što bi ti i sama mogla reći, znajuć kako je to za mene važna stvar: kako stojiš ti sa grofom Rodanovskijem?„

Ema obori oči i odgovori hladno: „Mi smo se kod večere dobro zabavljali i on mi se čini, da je zanimiv muž; šta bi drugoga mogla reći o prvom sastanku?“

General se glasno nasmije. „Nu, moje diete, ti znaš, zašto da te je teta ovamo pozvala i da se tu o važnijem radi, nego o tom, da li se tebi grof Rodanovski čini zanimivim mužem: u ostalom se on nije od tebe maknuo i ja se ufam, da si ti prodrla zid te tvrdjave; na svaki način si se hrabro držala.“

Grof se na novo živo nasmije radi svoje vojničke dosjetke, ali na obrazu Eminom se nije promienio niti jedan potez i ona je svojim tihim i mrzlim načinom odgovarala, dočim su joj oči mimo njega gledale kroz prozor u tamnu noć.

„Ja sam simo došla, jerbo me je tetka ljubezno pozvala i ja se radujem, što vas opet vidim — s nikakovog drugog razloga. Ja se nikad nebih odvažila da pružam ruku mužu, komu nebih ujedno i moje srce mogla pokloniti. Savez za cieli život je po mojih nazorih nešto toli neizmjerno važnoga, svetoga i uzvišenoga, da ja to nikad nebih mogla smatrati sa gledišta kakovog poslovnog čina. A sada lahku noć dragi ujače.“

Kraljevska njezina slika dražestnog stasa izčezne kroz vrata.

„O striele nebeske!“ povikne general, „ta me je pošteno odpravila, a ti si joj, čini mi se, dosta razgovjetno i razumljivo pisala, o čem se radi i da smo ju pozvali, budući —“

„Ma da, to je naravno“ presječe mu rieč gospoja, „mi to sve dobro znamo i Ema to znade i u tom smislu je ona postupala; ali ja vidim, da je ona odviš mudra, nego da pusti gledati u svoje karte, a ona u obće rado igra sveticu; to ja već od prije znam. Svakako sam uvjerena, da stvar dobro ide i ponosim se s tim, da sam ja ovdje preuzela ulogu sudbine. Ema nije više tako mlada, ona je siromašna a ćuti se naravno kao sve djevojke nezadovoljnom; udaja bi u svakom slučaju bila sreća za nju, a napose sa grofom Rodanovskijem! U ostalom sudim ja, da bi se ona izvrstno pristojala za taj položaj, a dobroj duši grofa, učinila bi se velika usluga, da se jednoć spasi od te neprilike snubljenja i da se kod kuće uredi. Na taj način bilo bi na sve strane pomoženo, a ja bih se okladila da su oba — ako ne sporazumno — a ono za cielo svaki sobom na čistu. Grof je odlučio uzeti Emu, a Ema to vrlo dobro zna — i to se razumi da ona nebi odbila grofa Rodanovskkoga. To nije moguće pomisliti! Ali za svatbu će meni trebati nova toaleta — tu ja od moje iglarine neću moći nabaviti. Vanredne prigode zahtievaju vanredne troškove, na to se ti samo pripravi.“ Tako je završila živahna gospoja brzim jezikom svoje opazke.

Osam danah kasnije oglasio je grof Jaromir Rodanovski svoje zaruke sa gospodičnom Emom pl. Niederfelden. Ovu viest je sviet već očekivao, pa ipak je prouzročila veliku senzaciju; upravo s toga, što je taj muž, koj je mogao u krugovih najviše aristokracije, medju najkrasnijimi i najbogatijimi djevojkami birati mimoišao sve i izabrao si ovu, koja ništa, upravo ništa neima, što bi on prije nego itko

drugi mogao zahtievati. Reklo se, da je koketa, koja je razumjela toga bogatoga čovjeka uhvatiti u svoju mrežu i žališe ga, da je tako ludo išao u njezine zamke.

Njih dvoje nisu niti mislili na to, da su postali predmetom živahnog zanimanja u družtvu. Grof Rodanovski odputovao je dva dana poslje zarukah na svoje imanje, da sve priredi za doček nove gospodarice, budući da se je svatba već za četiri nedjelje imala obaviti. Ema primala je sve, čim jalnije i nezavistnije, tim hvalisavije očitovane joj čestitke, mirnom hladnošću, kao da se to samo od sebe razumije, da ju je davna očekivana sreća postigla, što ju uzimlje jedan od najbogatijih i najuglednijih vlastelinah. Ona se je dapače izrazila napram bogatoj baronici Dornovskoj — koja je četiri kćeri imala na udaju — i mučno sakrivenim jalom u srcu joj čestitala, da je mislila, kako nebi smjela mužu osamljenu, koj tužan od nje očekiva životnu sreću, uztegnuti ruku, makar da joj je vrlo težko rastati se svojom ljubljenom sestrom i svimi dragimi navikami.

Nakon pet nedjeljah vratio se grof Rodanovski u glavni grad, da u kući presvjetlog gospodina Aikova slavi svoj pir sa svim takovu kavaliru pristojnim sjajem, ali ipak po njegovoj naročitoj želji u najužem krugu. Emina sestra, gospoja Veclav došla je takodjer k toj svečanosti i Rodanovskomu bijaše to veoma povoljno, da je ona jedina bližnja rodjakinja Emina, pa i ta mu nije bila srcu simpatična. Njemu bi milije bilo, da nije medju sestrami bilo tolike ljubavi, tolike duševne sveze, o kojoj je od obijuh mogao neprestano slušati. Ćutio je neko zadovoljstvo u tom, što je Golten, posjed gospoje Veclavove bio prilično udaljen od Rodanova, te nije bilo tako lahko uvjek simo i tamo obćiti. On je drugu ženitbu smatrao nekom dužnosti, koju nije smio više odgadjati i s toga se je zaručio.

Ali kad se je vratio u Rodanovo i odredjivao sve priprave za doček mlade gospoje, sudio je najednoč o svojoj odluci posve drugčije i kad je stupio pred sliku pokojne supruge, činilo mu se je izdajstvom prama uspomeni mile pokojnice, da djevojka nalik Emi stupi na njezino mjesto. Zašto je on u obće slušao savjet svoga susjeda, grofa Hochstadta, zašto je on išao u onaj vrtlog glavnog grada? Zar nije on najprije čovjek, pak tek onda starešina obitelji od Rodanova? zar su dužnosti majorata nad čuvstvi i željami čovjeka? Nezadovoljan sa korakom, koga je prenaglo učinio, kajao se je i nije se mogao otresti zle volje, kad je došao u grad na svatbu, a još su ga i Emina pisma slabo veselila. Naravno i srdačno sutretanje i ljubezni iskreni pozdrav bilo bi mu draže, nego njezino dostojanstveno mrzlo i sentimentalno ponašanje.

Emino kraljevsko držanje, njezina dostojanstvena osobnost, bogati ures, prevjesa mladenke i vienac na glavi, činilo ju podpuno doraslom da predstavlja groficu Rodanovsku.

Kad je tako krasna išla u crkvu k oltaru kroz gledajuću množinu puka, koj se je divio tomu gospodskomu paru, nije samo njoj to godilo, nego je i grofa Jaromira činilo ponosnim. Poslje vjenčanja sliedio je zajutrak, koj se je Rodanovskomu činio strašno dug, premda je Ema bila ljubezna, govorljiva, i dobre volje, ali on bje u misli, da mu svatko na licu čita, da se sili k veselosti.

Zatim prodju i oprostni časovi, koji su medju sestrami bili vrlo rječiti i veoma sentimentalni, pak napokon i dva sata trajuća vožnja na željeznici, dosta šutljiva medju grofom Rodanovskijem i Emom. Što se je u njegovih grudih kuhalo i i kovalo, tomu niti sam nebi bio znao dati imena, ali bi on mnogo bio dao, da je mogao saznati, što se je sakrivalo iza tihih i mrzlih potezah lica, koji nikakovu uzrujanost nekazaše i što li znače one oborene oči. Toliko joj imadijaše priobčiti, ali nikako nije našao pravih riečih niti načina k tomu. Istom kad su sjeli u vlastitu kočiju, koja jih od željeznice vozila u Rodanovo i kad se je već mrak hvatao, te već nije mogao motriti izraz lica, reče, primiv ju za ruku: „Sada ćemo skoro doći do moga, a sada našega zajedničkoga doma, Emo, donesi mi u kuću prijazno i toplo srce. Ja nisam više mlad, mnogimi sam okolnostmi moga udesa ranije ostario nego s godinami — ti ćeš sa ozbilj-

*

nim, dugo vremena na samoću naučenim mužem imati strpljenje.“

Zašuti trenutak; ali kad je izostao odgovor što ga je očekivao, tad nastavi: „Ja sam se već od više godinah izključio od velikog svieta i živio sam samo za razgranjeno gospodarstvo na mojih spajilucih i za moje knjige; ja znam, da mi sada nastaju još i druge dužnosti, da ću u mojih starih i — dopusti mi da ti rečem: ugodnih navikah mnogo toga promieniti, ako pak nebih to mogao odma i posve u pravom načinu učiniti, tad mi ćeš to oprostiti, Emo, obečaj mi, da ćeš mi biti blaga i mila, strpliva supruga.“

Srce mu zaželi ljubeznih riečih; hoće li njezin mekani hladni glas kod odgovora topliji biti? na to je, reč bi, plaho čekao.

Ali taj glas nebijaše topliji nego obično, kad mu odvrati: „Ti si opetovano se trudio, da mi jasno naglasiš, koliku da si mi žrtvu učinio drugom ženitbom, s toga je tvoja molba radi oproštenja suvišna; da nisam odlučila prama tebi biti podpuno i u svemu po tvojoj želji popustljiva, tad nebih nikad postala tvojom suprugom. Mi gospoje jesmo pozvane, da trpimo i žrtvujemo, negledeć na vlastitu sreću, te, da izpunjavamo od naravi nam naložene dužnosti. Nu ipak ti moram primietiti, dragi Jaromire, da nije od tebe veoma prijazno, kad zaboravljaš, kako me ranjeno srce boli upravo danas kod oproštaja i kako sam odluku, da budem tvojom suprugom, morala platiti ćutljivo bolnom žrtvom.“

Rodanovski se potrese. Ako su ga dosada Emine rieči mrzlo nadohnjivale, to su ove posljednje dirnule njegov ponos do živca. Već je davno bio njezinu ruku izpustio, a sada mu bje glas gorak i razdražen kad joj reče:

„Pa smijem li pitati, koja je to bolna žrtva, koju si ti morala učiniti, da postaneš ženom grofa Rodanovskoga na Rodanovu?“

„Eto vidiš, kako imate vi mužkarci slabog pojma o našem srdačnom čuvstvu. Ja neću da ti što predbacujem, ali vi nerazumijete naša osjećanja, našu ljubav. Zar je tebi nepoznato, kako sam ja bila sretna u Goltenu, kako sam ljubila sestru i ona mene — o, taj razstanak neću nikad pregorjeti.“

Rodanovskomu bijaše već na ustih trpki odgovor, ali u tom trenutku krenu kola u vežu sjajno razsvjetljenoga grada Rodanova, gdje jih mnogobrojni „živili!“ primi od sakupljene služinčadi. Rodanovski pomogne Emi iz kočije i ona stupi iz pod ruke š njim u uzmožni krasni triem, na kom jih stari dvornik smjernom besjedom pozdravi i grof prijaznim posmjehom i milostivimi riečmi mu odvrati. Tik iza starog dvornika stajaše u svečanom odielu i ključarica. Rodanovski si morao priznati, da grofica Rodanovska nije mogla biti dostojnije i ljubeznije primita u njezinom novom zavičaju i njega je samoga iznenadilo, kolikim udivljenjem je sve motrilo ponosnu ljepotu Eminu. Prije nekoliko mjesecih mislio je, da je tim mjera njegovih zahtjevah podpuna; ali danas je protivno ćutio neko nezadovoljstvo, neku bezkrajnu zlovolju, od koje se nije mogao otresti.

Ema je u svojoj sobi svukla svoju putnu toaletu i preobučena došla u dvoranu, gdje ju je Rodanovski dočekao.

„Želiš li da idemo k večeri ili možebiti zapovjedaš, da zvonim po dvornika, da ti pokaže sve prostorije grada?“ pitaše ju hladnom udvornosti.

„Zazeblo me je; ja mislim da bi nam obim dobro činila čašica čaja,“ odvrati mu.

Rodanovski ju odvede u blagovaonu. Sluga jih dvorio i tečajem soupe-a izmieniše nekoliko običnih praznih riečih i Ema je opazila, da mu je duša sumorna, mrk pogled i trpak zvuk njegova glasa. Kad se je sluga udaljio reče ona:

„Čini mi se, kao da se ljutiš na mene? Ja nepojmim, zašto da mi nebi dozvoljeno bilo ono izreći, što si ti i sam opetovano očitovao. Držim da je potrebno, da te upozorim, da je za nas oba jednaka tezulja i da ti nemožeš tražiti, da ja u onom času, kada tebi ruku pružam, izčupam iz svoga srca svu sladku uspomenu na moju djevojačku dobu, na sretne dane, koje sam sa svojom sestrom proživila. Ako li sam se možebiti zlo izrazila,

tad mi oprosti, nije bo pravo, da se suprug već prvi dan u svom domu pusti od svoje ćutljivosti nadvladati. Dopusti dakle da se pomirimo.“

Dragostnim kretanjem i ljubkim posmjehom pruži mu ruku, što nije promašilo dovoljan upliv na grofa. Dakako, da bi on bio mogao svaku njezinu rieč oprovrći, dašto, da nisu te rieči bile sposobne da mu razblaže srce, ali njegov gnjev bje preslab nasuprot njezinoj ljepoti i on se je poštenom nakanom trudio, da ukloni zlovolju, koja mu se bijaše na dušu popela.

Došašćem gospodarice na Rodanovo, nastao je novi život u starom gradu. Grof Jaromir je prije samo u nekoliko sobah stanovao; pred svatbom je sve, više već godinah zatvorene sobe iz nova dao urediti, pa je ipak grofica Ema našla dosta manah i neprestano po svom ukusu prenapravljala i uredjivala.

Prije bi samo kad i kad koj od susjedne gospode dojašio u pohode, izuzam grofa Hohstadta koga je od davna vezalo prijateljstvo s kućom Rodanovskom, pa se niti nije nitko rado navraćao u taj tihi negostoljubivi dom. Ali od kada su te mnoge dvorane opet otvorene i liepa domaćica tu zavladala, preokrenulo se je sve jednim mahom; niti jedan dan nije minuo, da nisu gosti ulazili u tu gospodsku vežu i često su se nažigali svjetionici u dvoranah, kuda je vrvilo od gospodskog svieta.

Grofica Ema bijaše sjajna zviezda kod tih bogato priredjenih svečanostih, liepa i elegantna gospoja, najodličnijim svjetskim ponašanjem i primala je ponosnim dostojanstvom udvoravanje prijateljah kuće. Kao tanka sjena melankolije, ili neka vrst sentimentalnosti — koju je i kod najveselijih prigodah — umila uplesti u njezino držanje, činilo ju jošte dražestnijom.

(Nastavit će se).

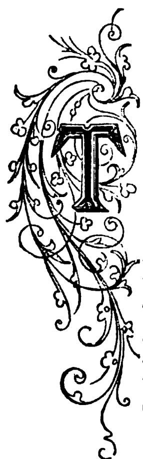
Doktorova tajna.

Po češkom od Stolba.

Preveo

Jakob Š . . . . .

(Konac).

To je malenkost?“ križala se Marga. „Hvala liepa za takovu malenkost. Nu dobro, samo počekajte, dok dodju — milostivi gospodin reći će vam sve; on će vas predati kriminalu, a mi ženske izkopati ćemo vam oči.“

To Svobodu ne malo iznenadi. Nije mislio, da bi taj nebogi meeting takova što prouzročiti mogao.

„Roditelji se takodjer srde?“ pitao dalje.

„Nego, pa zar je to čudo?“

„Svobodo,“ govorio sam sobom, „pripravi se na kruti boj. Kada već prednja četa tako odvažno-navaljuje, kako će istom glavna armada? — „Nu odvažno samo napried,“ opominjao se doktor. „Porazimo najprije prednju četu.“ A glasno reče: „Toga mi je dosta!“

„Dosta? — vam?“ gnjevila se Marga. „Nam je dosta.“

„Margo!“

„Ja nisam vaša Marga, razumijete? Piljar kakov veli mi gospodja Marga, a vi, gospodin doktor, neznate toliko pristojnosti, koliko kakov prosti čovjek.“

Sada bilo Svobodi u istinu dosta.

„Još rieč,“ viknu, „pak ću vas batinom učiti pristojnosti.“

„Batinom?“ rekla Marga, „o gospodičiću, poznamo se. Rado bi me izlupati, da, kad bi

sama ostala, a moguće i zatući — oho, neide to samo ovako. — Pomoć, milostivi gospodine, pomoć!“ poče vikati.

Kao striela doleti na ove rieči Ružićka. Razkuštrane vlasi visjele mu niz čelo, oči se kriesile, a u ruci držao, kao da ima mač — gusje pero, Bio je skoro strašan.

„Aha, prvi bojni red već navaljuje,“ mislio si doktor.

„Što se tuj radi?“ razvika se Ružićka. „Ah, gospodine zete, liepo se vidimo,“ dometnu oštrim glasom.

„Dragi taste —“

„Negovorite mi više tast.“

„Ali dozvolite. —“

„Ništa nedozvoljavam, vi drzki lažcu!“

„Gospodine!“ reče Svoboda uvriedjen,

„Neodgovarajte!“ prekinu ga Ružićka; „znadete, da nisam vikao odgovaranju još iz kancelarije. Tako dakle držite svoju rieč, koju mi zadaste prije dva mjeseca, da ćete biti mojoj kćeri — vašoj ženi, vjernim suprugom?“

„Pa što nisam bio?“

„Zar bi ja onda ovako govorio, jeli? Ja vas nisam hotio za zeta, nu dao sam svoju rieč; ja nisam hotio, da čitate te bezbožne, protuvladine i ustavne česke novine, dao sam se nagovoriti; nisam vas slušao, kad ste bio sad ovim, sad onim činom naše slavne vlade nezadovoljan, nu šutio sam; ja, — ja — o Bože, što sam dočekao!“

„Ali dozvolite, ja mislim,“ izpričavao se Svoboda, „da ciela stvar nije vriedna, da se o njoj govori.“

„Nemojte me razgnjeviti!“ grozio mu se tast. Što će reći sviet — takova sramota.“

„To nije nikakova sramota, razumijete?“ gnjevio se Svoboda. „To je stvar ne samo hvalevriedna, već i potrebna za naš narod.“

„Bože, to je narod?“ sgrozila se Marga.

„Takova načela ima dakle taj vaš narod?“ upita naš mili „pensionista“, prekrstiv ruke. „O, vi ste veoma iskren, gospodine! Pak se još čudite, da imate toliko neprijateljah, kod takovih načelah. Pa se tužite, da imate malo parnicah. — Ja sam bio uvjek proti vami iz štovanja prama slavnoj vladi; ó, da sam ja ministar —“

„Šteta,“ umješa se Marga kod tih rieči, „šteta, milostivi gospodine, da niste. Bio bi drugi red kod nas.“

Sada se pruži Svobodi prilika, koju nije smio propustiti. „Gospodine,“ reče odriešito, „ja vidim, da se već nemožemo slagati, zato biti će najbolje, da se razdielimo.“

„Odmah, sakupite si stvari svoje, pak otidjite.“

„Dá, uzeti ću svoju Maricu, pak idemo u Prag,“ rekao doktor brzo.

„Maricu?“ odgovori mu Ružićka. „To ne, zar mislite, da ćemo pustiti naše jedino diete u vaših rukuh?“

„Žena mora sliediti muža.“

„Dá, nu samo poštena muža.“

To bijaše za Svobodu odviše. Krv se u njem uzbunila, oči mu se sjale i prieteć stupi napried.

„Sada mi je dosta,“ reče gnjevno.

„Meni već odavna,“ odvrati mu tast.

„Gdje mi je žena? — govoriti ću s njom na samu.“

„Dobro, neka vam sama to kaže.“

Dolazak gdje. Ružićkove prekinu za časak razgovor obojice.

„Gospodjo punice,“ reče Svoboda, „vi ste bila uvjek uz mene.“

„Žalibože,“ odgovori ova žalostno.“

„Dakle i vi?“

„O, tomu se nenadah,“ nadovezala ona, „to nisam od vas zaslužila. Podjite onamo,“ te pokaza u drugu sobu, u kojoj se nalazila Marica, — „tamo ćete naći žrtvu vaših nedjelâ.“

Kao omamljen okrenu se doktor k vratima — nu u to se otvoriše, a na pragu pojavi se Marica. Ah, kako se dojmilo srca Svobodinog, kad opazi te zaplakane oči, to bliedo, sdvojno lice. Tako se ga dojmio taj neočekivani prizor, da časak ni rieči progovoriti nije mogao, a zatim kleknuv pred nju bolnim glasom reče:

„Marice moja, jeli moguće, da je i na te taj nevini meeting tako djelovao.“

„O meetingu sada nitko negovori,“ upade mu u rieč Ružićka.

„Ne? nego o čem?“ pitao nemirno doktor.

„Tá znadete vi, samo nećete da znate,“ glasio odgovor tastov. „Sjetite se onog lista“

„— koj sadržaje tako krasne stvari,“ nadopuni punica.

„I kog sam ja čitala!“ dometnu Marga bahato.

Svobodi dodje na um list o dugu.

„To je dakle uzrok?“ reče. „Tajio sam to, svakog mjeseca plaćao sam ugovorenu svotu novaca —“

„On već priznaje!“ uzkriknu Ružićka.

Marica pokri si lice. Činilo se, da će nešto reći, nu iznenada obliše ju suze — te se plačuć baci majci u naručaj.

U Svobodi sve kipilo. „Za nekoliko kukavnih forinta,“ reče gorko, „koje sam uzajmio, za svoj doktorat, da tim prije zadobijem Maricu, mogla nastati takva katastrofa, tomu se nisam nadao.“

„Oho,“ uzkliknu Ružićka, „nove stvari dolaze na vidjelo. Vi imadete takodjer i dugova. Ali to nije uzrok, razumijete?“

„O čem dakle govorite?“

„O onom listu,“ glasio odgovor, „koj ste tako brzo i nemirno zatvorio u stol, kad je Marga unišla u vašu sobu.“

Sada tek puče Svobodi pred očima. „Marga je čitala moguće onaj list,“ upita.

„Dá,“ odgovori mu Marga, „sám Bog me je nadahnuo, te čitah onaj griešni list.“

Svoboda prasnu u smjeh i jednim skokom bio u svojoj sobi. —

„Bože moj,“ zajauče Marica, „on će se ubiti.“

„Neboj se,“ govorio joj otac. „Takva česka tikva može mnogo podnieti, znam ja to.“

„Moram za njim, oglasi se Marica, nu u to se Svoboda već vratio s listom u ruci. „Gospodine taste,“ reče skoro veselo, „ovdje je onaj list.“

Ružićka ga hitro primi, nu zaviri u nj, dade ga kćerki, govoreć: „Ja sam austrijski činovnik — ja čitam samo njemački.“

Marica ga odmah primi i požudno ga čitala. List glasio ovako:

„Mili prijatelju!

Oslanjajuć se na tvoju sklonost i poznavajuć tvoje konexije u Pragu, šaljem ti prvo svoje duševno čedo odgojeno ljubavju dramatske Muze veoma odanoga srca, da mu pripraviš pristup na one daske, za kojimi tako duša moja čezne. Želim, da se provede pod pseudonymom. Neću sada najednom tim prvim svojim radom stupiti u javnost za volju svog tasta, koj kako znadeš, nebogi naš narod u obće baš nevolj ni neljubi. Moram ga po malo od toga izliečiti.

U nadi itd. jesam tvoj prijatelj

Dr. J. Svoboda.“

Marica sklopi ruke, grudi joj se nadimaše, oči bile zatvorene — za časak ih otvori, te ih moleći upre u Svobodu, tako milo i ljubko — jedan skok i zagrliv ga, nije mogla više reći do — „mili moj — najmiliji!“

Svoboda pako ljubio te suzne oči i šaptao: „Pravo mi se dogodilo, zašto nisam bar tebi povjerio svoju tajnu; nu neljuti se, hotio sam bo pred te stupiti povoljnim tek uspjehom!“

Kakva radost zažari lice punice Svobodine, i kako se je Ružićka zabunjeno česao za ušmi, može si cienjeni čitatelj predstaviti. Nastalo izpričavanje, i svi navališe na Margu, koju je hotio Ružićka odmah otjerati. Samo Svoboda ju branio. Bio joj zahvalan, jer mogaše sada u Prag, čemu se roditelji Maričini više neprotiviše, te joj zato rado oprosti, što mu tako nadrobila. Marga pako, koja je u početku na Svobodu tako žestoko udarala, bila dobrotom njegovom tako ganuta, da mu posta odsele najrevnijom prijateljicom.

Kad je Svoboda kašnje sa svojom dražestnom Maricom govorio ob ovom dogodjaju, koj sam sada pripovjedao, dobio je odgovor: „Muž nesmije pred ženom imati nikakove tajne.“

Postscriptum. Doznao sam, dan poslje, kako je prvo duševno čedo Svobodino s uspjehom predstavljano na pražkom kazalištu, obdari ga Marica tjelesnim čedom. Bijaše to dječak kao „jabuka,“ roditelji mu pako žive još i danas ugodno i zadovoljno.

Feuilleton.

Petrogradski izvozčik je posve izvorna vrst fijakerah, kakovih se nigdje u svietu nenadje. Strpljiv i uztrajan kod svakojakih okolnostih, triezan i zadovoljan, to je njegov glavni značaj. Slabo odjeven prkosi on zimi i vručini. Redarstvo drži strogu kontrolu nad ovimi vozari. Prvog svibnja dobije svaki izvozčik svoju obrtnicu sa brojem na kolih. Pošto u Petrogradu nije propisan cienik, to se mora svatko za vožnju pogadjati i stranci, kojim nije poznat običaj, da se dvo i trostruko više no obično traži, plate dosta puta prekomjerno. Inače se nigdje nevozi tako jeftino kao u Petrogradu, izuzam Moskvu. Zabavno je, kad se na trgu, gdje uvjek stoji više izvozčikah, upušća tko u pogadjanje, umah se sakupi njih ciela hrpa i natjecanje započme.

„Za dvadeset kopekah, gospodaru, da vas tamo vozim! da ja za takovu necienu idem, tad bih morao svoga bielca hraniti slamom a ne zoblju. Šta to škodi tako uglednomu gospodinu, ako za takovu daljinu daruje siromahu izvozčiku 40 kopekah?"

„Ja ću vas voziti, gospodaru, za trideset kopekah" narine se jedan dječak od 14 god. smiešna slika u predugačkom kaftanu i kučmoj kapi prieko uha. Odma ga drugi odrine, nizko plečasto momče crvenim nosom, komu alkoholno piće nije moralo biti mrzko:

„Neslušajte, blagorodni gospodine ovoga derana. Kako bi vas on vozio? Njegova baba ga nije mogla jošte naučiti, što je desno što li lievo. Vozite se vi radje samnom, ja netražim više nego 25 kopekah, samo radi toga, jer ste vi tako ljubezan gospodin."

Narodni značaj Rusa je veseo, govorljiv, pa i dosjetljiv, što sam naročito kod tih izvozčikah opazio. Na mnogoj dugočasnoj vožnji znao sam si vrieme prikratiti u razgovoru sa takovim čovjekom. Medju njima sam se sreo i s mnogimi političari, koji su svaki dan čitali svoj „Peterbursky listak." U vrieme bitke kod Plevne upustio se je jedan pasažir sa izvozčikom u razgovor i odkrio svoja turkofilska čuvstva.

„A tko si ti?" povikne napokon izvozčik „jesi li Turčin ili prokleti Inglez?"

Sin Albiona mu ponosom očitova, da je on Inglez.

„Idi do vraga! van ih mojih kolah; ja te neću dalje da vozim."

Ali Inglez se neda iz kolah, jer on ima pogodjeno svoje pravo na vožnju, dočim opet u svom rodoljubju gorko uvriedjen Rus neće dalje s mjesta, nego napokon pograbi Ingleza i baci iz svoje droške. Dašto, da nadošli redarstvenik nije bio istoga mnienja izvozčikova.

I ova crtica je značajna. Napisao sam list, ali zakasnio poštu, s toga odlučih da ga na kolodvor odnesem i istu večer odpravim. Pogodih se s jednim izvozčikom, da me tamo odveze i natrag za 1 rubalj i 20 kopekah. Kod kolodvora skočim brzo iz sanicah, da predam pismo, ali on viče za mnom.

„Platite me prije, gospodaru!"

Začudjen obratim se k njemu i primjetim, da smo se pogodili, da me on mora i natrag voziti.

„Pa ja i netražim cielu plaću, dajte mi novce za vožnju dovle."

Pitah ga, zašto da voli na dvaputa plaću nego ukupno kasnije, a on mi odvrati: da on nezna nebi li ja istim vlakom dalje odputovao — da je on već više puta tako naseo i bio prevaren. Domislih se, da njegova opreznost nije neumjestna i neimavši sitnog novca, dadem mu banku od tri rublja, da će mi već kasnije povratiti što je preveć. Sad se opet on začudi, nu šuteć spravi novac u džep. Sumnju proti meni sam izpravio i htjedoh ga s tim osramotiti, te se požurih u poštarski ured. Ništa njemu laglje, nego da se u onoj vrevi dvostrukom plaćom izmakne, pošto mu nisam za broj znao, jer bo je bio slučajno pokrit, ali pomislih si, da vidim, hoće li me taj izvozčik prevariti. Predah list i popijem kod bufeta čašu čaja, da momu pouzdaniku pustim vremena, ako je u istinu namjeravao, da mi s novci uteče. Kad izadjoh, moga izvozčika nestalo. Zlovoljan pogadjah se s drugim, al me netko zovne: „Gospodaru! gospodaru!" ogledah se i eto dotrči do mene moj vozač, koj se udaljio da konja napoji. Sjednem u sane i putem opazih, da mi sve nešto želi reći, al neprogovori ništa do mog stana, gdje posegne u kesu i nabroji suvišni novac. Dok sam ja svoj drobiš spravljao, okrene se k meni i reče: „gospodine! zlobni su ljudi i prevarili su me mnogo puta, a nikad mi nitko nije povjerio niti jedne žigalice. Vi ste, gospodaru, mene pouzdanjem kao poštena čovjeka smatrali, s toga vam evo vraćam još 15 kopekah, što sam jih više tražio, nego bi me išlo."

Ovakovo poštenje me je iznenadilo i da ga neuvriedim, primih taj novac i kad sam mu namienio drugi poklon, odbi ga. Tek kad sam ga pitao, da li ima djece, tad istom primi moj dar, da jim učini veselje; a taj novac od 15 kopekah spravih si za uspomenu na staroga izvozčika.

A. Ašarin.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak).

Gospodara od kuće bje riedko kad vidjeti kod te sjajne veselosti, koja je sa groficom Emom nastupila u gradu Rodanovu; on bi znao goste pozdraviti i tad se je udaljio u svoje, na drugoj strani grada nalazeće se sobe, gdje nije ništa čuo od bučnog družtvenog života, a gosti takodjer nisu mnogo pitali za hladnog i ozbiljnog muža, premda se je njegova odsutnost opažala i po njegovom mrkom licu suditi moglo, da mu ove grofičine priredbe veselih gostbah i zabavah nisu baš po volji i da taj brak nije sretan.

Tako je prošlo ljeto i zima, a proljećem umukne ta bučna veselost u Rodanovu, samo najbliži rodjaci dolazili bi i nepozvani na nekoliko satih, da se upitaju za zdravlje grofice Eme; njezin zdravstveni položaj nije više dopuštao velikih zabavah. Činilo se, kao da su bračna obstojateljstva postala srdačnija. Rodanovski dolazio je sada mnogo više u sobe svoje supruge i njegovao ju najvećom pozornošću — u nadi, da će mu željno izgledanog nasljednika pokloniti i u čvrstom uvjerenju, da će prisutnost djeteta sva plemenitija i viša čuvstva u Emi probuditi i supruge tim stalnije vezati u medjusobnoj ljubavi.

Emine oči blistahu se veselo i ponosno; tek sada se je podpunoma ćutila groficom Rodanovskom, vlastelinkom na Rodanovu i gospodaricom, ne samo nad gradom i perivojem, nad cielim imanjem i novcem, nego i nad gizdavim i nepriklonitim suprugom; kao mati njegovog sina, koja je osjegurala njegovomu pokolenju starodavni i dragocieni posjed. Visoko je podigla glavu, na kojoj bje zlatna kosa ovita poput krune.

U sladkoj nadi i ponositom očekivanju minulo je pramaljeće i kad je ljetno doba nastalo, približio se je odlučan čas. U grozničavoj uzrujanosti prehodao je grof Rodanovski već toliko krat sobe, koje su bile do one od njegove supruge i prisluškivao, neće li mu doprieti željno očekivani glas: da mu se je rodio sin! — Srce mu uztrepti i jedva diše — zar mora da bude sin — nebi li mogla — ne, ne; od viekovah bilo je uvjek prvo čedo u plemenu Rodanovskih — sin; on je opetovano sve grane svoga rodolika pregledao i stim hrabrio svoju dušu — pa odkud sada najednoč neka slutnja!

Stane i naslonjen o svom pisaćem stolu klonu glavom u razmišljanju i tad čuje korake, na što se brzo okrene. Dr. Broda, koj je već od nekoliko danah u Rodanovu stanovao, stupi na prag njegove sobe.

„Doktore, kakovu mi viest nosite?“

„Diete živi“ odgovori dr. Broda uztezuć.

Veselo zavapi grof, a onda zaustavljenim dihanjem:

„Je li je sin?“

„Kćerka.“ Odgovori mu doktor tiho.

„Oba zamukoše jedan čas. Grof Rodanovski obori glavu i doktor opazi, kako je probliedio i kako mu se je lice bolno stegnulo, zatim se oporavi i zapita čvrstim glasom:

„Kako se nalazi grofica?“

„Njoj je dobro, samo što se ćuti slabom.“

„Dopustite, da idemo do nje.“

Grof prosbori s njom nekoliko riečih, dočim su ga njezine oči napeto motrile.

„Tebi treba mira,“ reče joj, „neću da ti ga uzkratim, da ti smetam.“

Liečnik, stojeć kraj zibke, odkrije malo modru svilenu zavjesu, da može grof taj mali ljudski stvor pogledati, ali ovaj otidje neobzirući se nanj; srce mu se ukočilo i težkom mukom se je uzdržao da sakrije svoje čuvstvo. Sinu se je nadao i radovao, a prvo rodjeno čedo žensko, činjaše mu se zazorno prama staromu njegovu plemenu; kako bi on ovo neželjeno diete mogao otčinskom ljubavi gledati! —

Grofica Ema dobro je znala, što ga u duši boli; njoj nije trebalo to tek nagadjati s toga, što je on tako hladno prošao mimo posteljice svoga djeteta, ona je bez vanjskog znaka razumila supruga, pošto je i sama slično ćutila u svom srcu. Njezin ponos bje ponižen i njezine nade uništene; njoj bijaše poznato, da će se njezin suprug, koj ju nije od ljubavi si odabrao, odsada mrzlo od nje odvraćati i s toga se je u njezino srce uvuklo čuvstvo mržnje proti tomu malom biću, koje je to sve sakrivilo. I tako mu nije cvala sreća otčinske niti materinje ljubavi, nego su ga tudje ruke pazile i skoro upoznale, da mu luč života slabim plamenom gori.

Grofica Ema oporavljala se je polagano. Tjedan za tjednom prolazio je, da nije iz svoje sobe dalje išla nego do svog budoara i ta slabina izpričala ju je dovoljno, da je svoje diete riedko i tad samo na čase vidjela.

Grof je svaki dan redovito u isto doba dolazio k njoj, da ju pita za zdravlje, kojom sgodom su izmienili nekoliko mrzlih riečih, ali o obiteljskom dogodjaju, o kojem su oba bili zauzeti u veseloj nadi, da će dobiti sina, nespominjahu niti slovca, a niti o nježnoj, bolježljivoj maloj djevojčici nebje ni jedne besjede.

Zimsko doba je ovaj put za groficu mnogo tišije prolazilo; njezino uzdrmano zdravlje nije dozvolilo bučnih zabavah, kakove su bile minule zime u običaju na Rodanovu. Rodanovski nije prestao svojimi kratkimi posjeti, ali kad su se opet vrata za njim zatvorila, odahnuše oba, kao da jim je odma laglje što su neugodnu dužnost brže obavili. Kad je zatim sestra Emina, gospoja Velcav došla na dulje vremena u pohode na Rodanovo, tad je medju supruzi još većma ohladilo svako čuvstvo, budući da grof nije niti najmanje tajio, kako mu bijaše nesimpatična njegova svast; ali grofica se je medjutim očevidno pomagala, da se je već mogla u družtvu sestrom izvesti.

Nekoliko nedjeljah poslje ovoga pohoda, upravo kad se je pramaljeće pojavilo, ugasla je luč mladoga života, koja je slabo tinjala i nikomu nije na radost bila. Cviećem nakićeni mali lies staviše u obiteljsku raku, a na gradu se je vijala crna zastava.

Svi stanovnici Rodanova grada do najniže služinčadi obukoše se u crninu, a svećenik je nad mrtvim djetetom u svom govoru napomenuo o neizmjernoj tugi razcviljenih roditeljah itd. Tako se je bar vanjskoj formi zadovoljilo a prava ljubav, koja je tomu malomu stvoru za kratkog života manjkala, nije se niti po smrti do groba ničim dalje očitovala.

Za čudo, kako je od toga vremena grofično zdravlje vrlo napredovalo. Sad, bilo tomu uzrokom blago proljetno doba, ili što je ćutila da joj je smrću djeteta, koje je njezine krasne nade osujetilo, pala s vrata velika tegoba — dosta, da joj se povratilo čuvstvo

nove krieposti, zdravlja i ljepote i što je prijašnu opet sjegurnost postigla napram suprugu, čiju je hladnoću nadvladala svojom ponositosti.

Kad se je ljeto približilo, želio je liečnik da se i posljedni traci slabine grofice izgube, te joj preporuči, da ide u jedne glasovite toplice. —

„Ti doista nećeš računati, da ću te ja sprovadjati“ reče joj grof; „ti dobro znaš, kako bi meni dosadno bilo bezposleno boravljenje medju znanci, kojih će bez dvojbe tamo biti, pa ja niti nemogu usried ljeta da ostavim Rodanovo.“

„Ja netražim tvoga požrtvovanja“ odgovori mu grofica Ema nehajno, „moja će me sestra rado pratiti.“

„Tvoja sestra? — pa zašto to?“

„Zašto? Čudnovato pitanje! Nije moguće da ti misliš, da ću ja toliko nedjeljah sama biti u tudjem mjestu i to tim manje, što se još dosta slabom ćutim. Pa bi se to doista liepo pristojalo, da grofica Rodanovska sama po svietu traži lieka. Ti si još osim toga mojoj sestri — neznam kako da se izrazim — dužan neku — odštetu za tvoju neprijaznost, kojom ju ovdje susretaš.“

Rodanovskovo čelo se mrko nabere i pristupiv do prozora bubnjao je zlovoljno po staklu, zatim se okrene i reče: „Ja ću te sprovoditi u toplice, a kako dugo ću tamo ostati, to će se već naći.“

Grofica Ema se nasmjehnu, nešto od poruge a nešto od zadovoljstva.“

Dolazak grofa Rodanovskoga i njegove supruge probudilo je u toplicah pozornost mnogobrojno već sakupljenih gostijuh. Njegovo ime bje poznato na daleko, on je već unapried u prvom hotelu naručio cieli red najelegantnijih sobah, te je njegova odlična osobnost i ljepota supruge mu, morala se vanredno opaziti. Vrh toga je grof, kako je već prije sam napomenuo, tamo našao mnoge poznate obitelji i tako se je posve naravno slučilo, da je grofica Ema, kao na Rodanovu, takodjer i u toplicah postala središtem velikoga i uglednoga družtva. Činilo se, kao da ona i neopaža namrčene obrve supruga i njegovu zlovoljnost i primala je dragovoljno klanjanje mladih i starih, mužkih i ženskih, koji joj udvoravahu radi njezine ljepote i prijaznosti.

Jednoč poduze grofičino družtvo izlet u bližnju šumu do nekadašnjeg kneževskog lovskog grada, gdje su neke znamenitosti pregledali i zatim se u šumici posjeli na klupe od prostih kladah, da se malom južinom okriepe. Tu se je šalilo i veselilo i grofica Ema, koja nije nikad propustila, da i kod dobre volje nepomješa svojim pikantnim načinom neku sentimentalnost, reče svomu susjedu:

„Da, da, dragi barone, u ovako krasnoj naravi, u šumskom mirisu kod ptičjeg pjeva, zaboravi se na sve skrbi i neugodnosti života, te se opet mogu uživati radostna čuvstva.“

„To je istina, milostivna grofice“ odvrati joj plavokosi baron, „ali molim, gledajte ovoga dražestnoga dječaka crnom frkanom kosom sa velikom kitom cvieća, koj evo upravo dolazi prama nami. Dobar dan mali, zar ti sa tuda po šumi švrljaš?“

Bijaše to liep dječarac, od kojih osam godinah sa ogromnim svezkom liepog šumskog i poljskog bilja i cvieća u ruci. Stane i okrene se svojimi krasnimi i ponosnimi očima prama pitalcu.

„Moj otac je s menom.“

„Pa komu ćeš ti dati tu liepu kitu?“ upita ga grofica Ema, prignuv se k njemu.

„Gertrudi,“ odvrati joj u kratko, kao da mu to izpitivanje dosadjuje.

„Gle kako nas znade gizdavo odbiti“ reče grofica nasmijuć se i kod toga joj oko pade na supruga, koj je izrazom neugodnog iznenadjenja i mrkim licem mimo nje pogledao dalje u šumu. Istom što je ona to opazila, izadje iz šume jedan gospodin i povikne: „Radoslave, dodji k meni“ i pošto je dječak odma dohrlio, htjede uljudnim pozdravom mimo družtva proći, al najednoč se učudi i približujuć se stupi do Rodanovskoga.

„Ah, gle strica Jaromira,“ reče, „nesmijem ovu sgodu propustiti, da vas nepozdravim. Vaše ime čitao sam doduše prije nekoliko danah u izkazu stranih, nu mi nestanujemo upravo u mjestu, nego skoro u šumi u jedno-

*

stavnoj kućici, tako, da vrlo riedko dolazim u doticaj sa topličari. Smijem li vas moliti, da me predstavite vašoj gospoji suprugi, koja će vjerojatno takodjer ovdje biti.“

Rodanovski se je pružene mu ruke jedva dotaknuo.

„Emo“ reče najmrzlijim načinom, „grof Vilim Rodanovski želi, da ti se predstavi.“

„Dopustite mi milostivna grofice“ primjeti grof Vilim, da vam ujedno predstavim moga sina Radoslava; čini mi se, da ga i vi,“ obrativ se k grofu Jaromiru, „niste vidjeli nego kao malu bebu?“

„Doista, da se više niti nesjećam,“ odgovori mu ovaj hladno.

Grofica pogladi nehajno dječaka po bujnoj mu kosi i kao da joj je stalo o nečem drugom govoriti, reče:

„Zar vam nije to neprilično, da tako daleko od toplicah stanujete na kraju šume?“

„Mi — moja supruga i ja — imadosmo više razlogah, da si najmimo ovu kućicu“ odgovori joj grof posmjehom. „Već s toga praktičnoga razloga, što se tamo mnogo jeftinije stanuje nego u elegantnih stanovih kupališta, pa je i to važan uzrok, što je liečnik našoj Gertrudi propisao šumski svježi vazduh, pošto ona bolježljiva nebi mogla svaki dan tako daleko ići. K tomu se i ja prošećem sa Radoslavom po ovom liepom predjelu, sabiruć raznoga bilja i evo me danas sretan slučaj nanese ovamo, da mogu gospodina strica pozdraviti i vama, milostiva grofice se predstaviti. Medjutim neću dulje da bunim družtvo; dopustite mi, da se udaljim.“

Nakloni se uljudno cielomu družtvu, ali kod odlazka nepruži ruke niti stricu grofu Jaromiru.

Jedva što se je on udaljio, bude najednoč grof obsipan pitanji, u kojem stepenu da je grof Vilim u rodu, u kakovih obstojateljstvih da sada živi, na što je on sve ledeno i u kratko odgovarao i napokon prekinuo s tim, da je već doba kući krenuti.

Grofica Ema pokušala je i nadalje da bude dobre volje, ali se i na njezino čelo navukao taman oblak; taj snažni i zdravi dječak, koj nosi ime grofova Rodanovskih, bijaše joj trn u oko i kao da joj je tko mačem probô srce.

„Kako je to, da ti meni nisi nikad spomenuo ime grofa Vilima?“ upita si supruga, kad su sjeli k stolu za čaj.

Rodanovski stegne s rameni. „Tebi je u obće moja obitelj nepoznata.“

„Tvoja je to krivnja“ odvrati mu ironično, „za cielo da je to čudnovato, da ti nije nikad na um palo, tvoju suprugu upoznati sa ostalim rodom. Ti mi nebi bio niti Vilima predstavio, da te nije on sam na to opomenuo.“

„Grof Vilim nije meni nikad bio sućutan; naši nazori bili su uvjek različni; premda smo oba služili u jednoj pukovniji, ipak se nismo mogli sprijateljiti. On je bio svagda osamljen i nije se ugodno opažalo u pukovniji, da je on uvjek obćio samo u jednoj lugariji nedaleko od naše posade; valjda je već onda bio oduševljen za šume. Napokon nas je presenetio svojom zarukom sa gouvernantom iz one iste šumarnice, koja zaručnica je, kako mi se čini, kći nekakovoga učitelja, ili tako nešto. On je prvi Rodanovski, koj se je oženio iz gradjanske kuće; svi su prije njega uzdržali čistu krv našeg plemena. Valjda je slutio, da se njegova supruga nebi u našoj pukovniji liepo gledala, s toga je još prije svatbe molio za odpust i kupio si malo imanje, kako mu je to slabi imetak od otca dopustio. Tom ženitbom se je naravno odtudjio od svih članovah obitelji i od samoga si otca. On nije nas tražio, a niti mi njega.“

Grof je to sve govorio nekom uzrujanosti, pa ako su grofici Emi bili dobro poznati strogo aristokratički njegovi nazori, to je ona bila uvjerena o tom, da nisu samo ti gradjanski odnošaji stričićevi bili povodom njegove očite mržnje. Nije li pogled na onog čilog dječaka uzpalio njegov gnjev? Tek što joj je to na um palo, poče grof na novo:

(Nastavit će se).

Preporučeno.

Humoristička crta.

Savjetnik Miroslav Čalmić u Zagrebu pisao svojoj sestri Berti Ristić u Trebinac, vlastelinki imanja u Zagorju.

Draga sestro!

Moja supruga i ja odlučismo, da našeg sina Karleka odpravimo za jedno vrieme iz Zagreba. Razlog tomu, neću da ti tumačim, pošto je tebi poznata zaljubljenost tvoga nećaka i mi se za stalno nadamo, da ćeš ga ti na nekoliko nedjeljah gostoljubivo primiti. Kao povod tomu, uzeti ćemo veliki napor naukah kod posljedneg izpita i da mu po savjetu našega liečnika (koj se u tom s nami porazumio) treba svakako oduhe i svježeg ladanjskog zraka, koga će kod tebe imati s prve ruke. Karlek ćuti za tebe simpatiju i mi smo uvjereni, da će mu boravlenje u Trebincu dobro činiti. On može kod tebe svašta koristna u kući i gospodarstvu vidjeti i naučiti, pa će biti i udaljen od razne zamamljivosti. U kratko, mi računamo na tvoju ljubav i očekujemo, da ćeš dragovoljno, tu ne baš lahku zadaću preuzeti, da paziš na tvoga devetnajstgodišnjega nećaka. Nemoj ga baš koriti, ali molim te, da nadgledaš njegovo dopisivanje, pa u slučaju potrebe, možeš njegova pisma uzdržati i meni priposlati. Ja jamčim za sve.

Tvoj vjerni brat Miroslav.

Gospoja Berta Ristić gospodinu savjetniku Miroslavu Čalmiću u Zagreb.

Ljubezni brate!

Tvoj nalog, moram ti iskreno reći, stavlja me u nepriliku, jer se ja ćutim preslabom, da bih mogla mladog čovjeka u dobi tvoga sina Dragutina držati na uzdi. Medjutim te uvjeravam, da ću pomnjivo paziti na njegovo dopisivanje, što mi neće baš težko biti, budući da sva pisma, što poštom dolaze u Trebinac, imadu se izručiti u moje ruke i ja jih onda razdielim. Osim toga nosi sva pisma na poštu moja ključarica Marta, na čiju vjernost se mogu pouzdati. Pošalji mi dakle slobodno tvoga sina, koj će se bez dvojbe ovdje dugočasiti, ali pusti meni, da ja sve udesim kako pravo bude.

U ljubavi tvoja sestra Berta.

(Brzojavne viesti).

Savjetnik Čalmić gospoji Berti Ristić.

„Dragutin putuje sutra u jutro željeznicom prieko Zaprešića. Primi ga srdačno.

Miroslav.

Gospoja Berta Ristić gospodinu savjetniku Čalmiću.

„Dragutin je večeras prispio simo, zdrav i veseo. Radujem se osobito, da ga opet vidim.

Berta.

Dragutin Čalmić gospojici Zlatici Nevinić.

Okolnostmi prisiljen odputovah na nekoliko tjedanah u Trebinac. Razstanak s tobom čini me neutješivim, jer mi se svidja kao vječnost. Ti dobro poznaješ moje srce. —

Dragutin.

Dragutin je došao na tetkino imanje Trebinac vrlo raztužen. Ovako najednoč ugrabljen iz raja cvatuće njegove ljubavi, bijaše njegova čvrsta odluka, da će svojoj tetki Berti skupo nagraditi njezinu gostoljubivost. Ali kad je dobroj staroj gospoji pogledao u umiljato joj lice i kada je opazio, kako je ona sve tako liepo udesila, da mu njegov doček bude što prijazniji i vidio, da mu se za večeru pripravljalo jelo po njegovoj volji i još k tomu sladkog sira s vrhnjem, tad se nije mogao uzdržati, da ju srdačno neizljubi, pošto mu takova dobrota godila, naproti strogoj zbiljnosti otčevoj. Teta Berta je njegovo zadovoljstvo još umnožala tim, što je njegovog krasnog psa, nerazdruživog pratilca njezinog nećaka milovala, dočim se je on bio pobojao, da vjerno to blago neće biti baš dobro primljeno u dvoru.

Pa kad su poslje sira još na stol donešene i svježe jagode, a mjesto kakove korbe iza večere, na što se je već bio pripravio — njegova teta bila uzhićena od njegovih nježnih brčićah, pa to i sama Marta posvjedočiti morala, kao i to, da je gosp. Dragutin vanredno narasao — tad ga je minula sva zla volja. Ovo materinsko laskanje dojmilo se je ugodno ćutljivoga srca Dragutinova i pomislio si, da u družtvu tako ljubezne gospoje, kao što bje njegova teta, pa i kod svakdanjeg dopisivanja sa njegovom preljubljenom Zlaticom, neće mu biti baš pretežko to progonstvo od nekoliko nedjeljah.

Kad je nakon svih tih ugodnostih jošte si na doksatu kraj svoje drage tetke zapalio cigaretu, kojom sgodom se je njoj veoma dopala njegova kutija za smotke, pa mu ona obećala još ljepšu k njegovu godovnu, bijaše posve zadovoljan i došavši u svoju sobu, sjeo k stolu, da napiše prvo pismo svojoj divnoj Zlatici. Iz svoga kovčega izvadi množinu listovnoga papira, što je navlaš sobom donio i nagledavši se fotografije svoje ljubezne, zamoći pero, da joj u plamtećem oduševljenju napiše pismo, kakovo si čitatelj i sam misliti može. Zatim on to pismo pomnjivo zapečati, poljubi mirisavi omot, koga će njezini nježni prsti primiti i otidje dole do ključarice, da ju pita, u koliko satih da odlazi pošta u Zagreb. Stara mu Marta odgovori, da sutra neide pošta.

„Kako to? da sutra nebi pošta išla?"

„Neide, gospodine Dragutine. Ja nosim svakog drugog dana pisma na poštarski ured u bližnje selo. Ali listonoša dolazi svaki dan u dvor," primjeti Marta da ga utješi.

„Zar se nebi ovo pismo moglo odma poslati na poštu?"

„Ako vi to želite, gospodine Dragutine, tad ću pitati milostivnu gospoju. Mogao bi baš i vrtljarski dječak Šimun —"

„Dajte, draga dobra Marto. Moj otac bi u velikoj brigi bio, da nedobije sutra glas od mene."

Za kratak čas se vrati Marta iz sobe gospoje Berte, preuzme pismo i obeča, da će već za pol sata biti predano u poštarskom uredu. Dragutin je neuztrpljivo kod prozora pazio, dok je vidio na prašnoj cesti, da je dječak otišao u selo i tad je blažen u sladkoj nadi potražio spavaću sobu. — Njegova Zlatica primiti će izliev njegovog vjernog srca — to bje zadovoljština njegovoj duši.

Ali se je i o tom radilo, da i on dobije pismo, s toga je Dragutin jedva dočekao drugi dan, koj će mu od nje donieti mile glase. Od rana jutra izgledao je on na cestu, neće li skoro ugledati listonošu i tada negda vidio ga i treptećim srcem gledao, gdje predaje Marti jedan svežanj listovah. Prošlo je pet časovah u očekivanjn i uzrujanoj radosti. — Napokon se pokuči na vrata, koja on brzo otvori a Marta mu preda pismo. Ali kad je čitao napis, probliedi: pismo bje od otca! U njem mu se grozi ozbiljnimi riečmi, da će mu uzkratiti nedjelnu novčanu pošiljku, ako se neokani svojih ludorijah.

Nepojmivo! niti jednog redka od Zlatice! ništa, što bi za njega bilo od neprocienjive vriednosti! ali mu ipak još ostaje nade i on brže bolje skoči do Marte, da ju upita, kada će listonoša opet doći?

„Danas ga više neće biti."

„A je li je to pouzdan čovjek?"

„O, dakako da je veoma pouzdan!"

„Zar nije još nikad izgubio koje pismo?"

„Ta on bi prije izgubio glavu sa ramena, nego koje pismo."

Nije dakle ništa preostalo mladomu čovjeku, nego čekati, strpljen spašen, ali bje ipak tako zlo razpoložen, da mu je i ljubezni glas njegove tete zvučio kao uvrieda, kad ga je upitala: „Jesi li, dragi Karlo, dobio kakova pisma?"

„Jesam, teto; od otca.

„Čini se, da si danas zle volje; hodi s menom, ja ću ti pokazati naše liepe kokoši, Brahma putra i kokinkinezke; to će te zanimati.

„Oprosti mi, draga teto, ali ja moram da pišem jedno važno pismo; radi se o vrlo ozbiljnih stvarih."

„Dobro, dragi nećaće, dakle ćemo se vidjeti kod objeda."

Dragutin se baci na stolac pun srčbe i napisa u grozničavoj uzrujanosti pismo na četiri duge strane, puno strastvenih izrazah, što mu dušu na toliko olahkoti, da mu je išao objed u tek. Poslje ručka predao je pismo staroj Marti opetovanim nalogom, da ga za boga neka gleda sigurnom rukom odpraviti.

Osam danah je minulo, ali odgovora neima. Dragutin je od brige omršavio. Osam danah je svojim očima vidio, gdje Marta ili Šime nosi njegova pisma na poštu u bližnje selo i toliko opet danah pazio marljivo kada listonoša donese poštu: pa ništa — podpuno mučanje — nikakva glasa — užasno!

Neprestana prijaznost i ljubeznost tete bacala ga u očajanje. Koliko bi god on uzdihavao, namrgodio se, i prkosno joj ukusnija jela odbacivao — ona kao da i neopaža njegovu zlovolju, nego mu hladnokrvno nudja da se igraju domino, ili šah! Napokon je taj život Dragutinu dosadio; al ga jednog jutra presenetiše Martine rieči teti u bližnoj sobi:

„Listonoša ima jedno preporučeno pismo za gospodina Dragutina."

„Reci mu, da ga neka meni gore donese."

„Ali ga on, milostivna gospo, neće da preda. On kaže da ga mora sam izručiti gospodinu Dragutinu."

Gospoja Berta bijaše u velikoj neprilici, te odluči da sama govori sa listonošom:

„Sebastijane, vi imate jedno pismo za moga nećaka? Dajte ga meni."

„Molim pokorno za oproštenje, milostivna gospojo, ali ga ja nesmijem nikomu drugomu predati, nego u vlastite ruke gospodina Dragutina Čalmića. Takov je strogi propis."

Gospoja Berta nije znala što da sad učini i otidje u svoju sobu, dočim je stara Marta sa listonošom pokučila na vrata Dragutinova.

„Evo je preporučeno pismo na gosp. D. Čalmića. Molim da upišete ovdje vaše vriedno ime."

Dragutin to učini i motri drhčuć poteze na naslovu. Za čas se zaključa u svojoj sobi i otvori redovito zapečaćeno pismo i — pročitav prvih pet redakah, padne ustravljen na stolac: Zlatica mu je ciele nedjelje pisala svaki dan! U očajanju, što nedobiva nikakovoga odgovora, odlučila je, da ovo pismo preporuči, da sigurno dodje u njegove ruke.

„Budalo, koja sam bio! na takovo sredstvo nisam se mogao dosjetiti!" — A njegova tetka — ne, tomu se on nebi nikad od nje bio nadao! Nakanio je, da odma ostavi ovu nevjernu kuću. — Ali preljubezni sadržaj pisma prinuka ga, da ostane i da si novu osnovu izmisli. Pošto je sada bio uvjeren o iskrenoj privrženosti njegove Zlatice, odluči da i najveću žrtvu podnese.

O podne ga upita teta:

„Ti si danas, Dragutine, dobio preporučeno pismo?"

„Jesam draga teto! otac mi je poslao nešto novacah?"

„Novacah? Šta tebi treba ovdje novacah?"

„To je istina, da mi netreba, ali ti znaš, teto, da je otac u svemu točan."

Gospoja Berta ćutila je kod ovih riečih neko pomilovanje prama svomu nećaku i skoro da mu je sve odkrila; žalila je, što je sva ona parfumirana pisamca pošiljala svomu bratu, što su dolazila pod imenom Dragutinovim. Ali budući da je ona to bratu obrekla, to je drugog dana došavši listić opet kao i svi prijašni, mjesto na pravu adresu, vratio se natrag u Zagreb na Dragutinovog otca.

Dva dana kasnije, dočim je gospoja Berta za rana već išla do svoga kokošinjaka, da pobere u košarku jaja, što su joj njezine kokice snesle, doleti usopljena Marta:

„Opet je došlo preporučeno pismo na gospodina Dragutina!"

„Nije moguće!"

„Jest, u istinu, evo listonoše, koj ga u ruci drži."

„Reci mu da moj nećak jošte spava."

„To sam mu već rekla, ali mi on odvrati, da ide k njemu u sobu."

U istom trenutku čulo se, kako nepodmitljivi listonoša pred vratih Dragutinove sobe viče:

„Gospodine barone, evo vam jedno preporučeno pismo za vas!“

„Odma, odma!“ oglasi se iz nutra. —

Pol sata kasnije odpravljena bje sliedeća brzojavka:

„Gospodinu savjetniku Miroslavu Čalmiću, Zagreb. — Jesi li ti poslao Dragutinu dva preporučena pisma? odgovor plaćen.“

Odgovor je glasio:

„Nisam. Meni je to tajna!“

Ali gospoja Berta je brzo progledala tu tajnu, i na večer reče ona kao naobražena gospoja svomu nećaku, na pol u šali a na pol ljutito.

„Ti ovdje očekivaš mnogo preporučenih pisamah, jeli dragi Dragutine?“

„To ti bolje znaš nego ja, draga teto!

Iza kako si je gospoja Berta Ristić malo bolje o tom promislila, vidila je, da tu neima druge pomoći: te napiše bratu u Zagreb list.

„Evo ti šaljem Dragutina natrag. Sir s vrhnjem mu više neslasti, a listonoše se nedadu podmititi. Preporučena pisma nadilaze moje sile.“

Feuilleton.

Prijazni pustajije. Nedavno su u Kaliforniji četiri razbojnika na cesti ustavili poštanska kola. Kočijaš morade sići na cestu, ruke u vis držati i mirno gledati, jer kod najmanjega gibanja dobio bi bio tane u glavu. Putnici, dva gospodina i dvie gospoje budu uljudno pozvani, da izadju iz kočije i da mirno stoje rukama u krst. Medjutim je harambaša otvorio poštovnu škrinju, izvadio sav novac 3000 dolarah i kesicu zlatne prašine za 600 dolarah. To je sve dosta polagano išlo, da je napokon kočijaš progovorio:

„Ta za boga, gledajte da budete skoro gotovi, inače ćemo zakasniti na željeznicu, kamo bi morali doći za prvi vlak.“ —

„Evo ja sam gotov, prijane moj“ — reče mu pustajija, „hajd vozi dalje. Ali čekaj malo; reci mi prije točno, koliko je satih?“ —

„Trideset i pet minutah iza četiri sata“ odvrati mu vozač, pogledav kod mjesečine na svoj dobnik. —

„Hvala ti dragi, hvala, hvala, putuj sretno! good bye!“

Svaštice.

U dućanskom izlogu jednog klobučara u Parizu bio je jedan šešir izložen sa napisom: „stoji 1000 franakah!“ znatiželjno dolaziše ljudi, da si to čudo pogledaju, al kad su iz bliza motrili, tad su opazili mali postscriptum; „Tko odma plati, popustiti će mu se 990 franakah!“

— Neki svećenik iznevjerio se crkvi i svom zvanju, te je sasvim propao pred bogom i pred ljudmi; jedan čistitelj čizamah kod kolodvora na Boulevardu, takodjer slobodna duha, dobio je na lutriji znatnu svotu i prepusti od glada skapajućemu razpopu svoj ormarić i kefe od srodnog sučuvstva. Jedan putujući redovnik dao si je na kolodvoru čižme izkefati i činjaše mu se, da je taj improvizirani čistitelj bio nekad njegov konfrater i šapne mu u uho. „Tu es sacerdos?“ — „Ego sum!“ odgovori mu ovaj isto tako tiho i kefa dalje.

— Brzovlaci stanu samo na većih mjestih, ali da se i na najmanjoj postaji bez gubitka uzme poštovna vreća, izmislio je francezki inžinir Delonge vrlo praktičan način. Tik željezne pruge je usadjen stup sa kvakom poput potkove, na kojoj visi listovna kesa. Takova je opet kvaka i na poštovnom vagonu, koja u najbržoj strielovitoj vožnji ugrabi viseći predmet a isto takovim načinom ostavi svoj poštovni paket. Dosad su dobacivali si takove pošiljke, što je nespretno i svakojakimi neprilikami bilo skopčano.

— „Sidney morning Herald“ javlja da je tamo umro neki excentrični „Armer Reisender“ od Hesenkasela rodom, koj je uzprkos svomu slabašnomu i boležljivu tielu strastveno rado putovao. Njegova pohlepnost bila je da vidi sav sviet. On je proputovao svu Francezku, Španiju, Švicarsku, Italiju, Tursku, svetu zemlju, Kinu, Japan, Ameriku, Australiju. Veći dio prošao je pješke i hvalio se da je 150.000 miljah prebacio. Najznamenitije je to, da je bio uvjek bez novacah i da je samo milostivom darežljivosti dobrih dušah pokrio svoje vrlo čedne potriebe. U Sidneyu je taj putnik, imenom Schäfer, obolio i tamošnja loža slobodnih zidarah poslala ga je o svom trošku natrag u Europu, ali u Melbournu je poludio i doskora umro u jednom zavodu za umobolne.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak).

I danas bi mi se bio bez dvojbe uklonio, što mu je bilo posve lahko moguće, da mu se nije htjelo dopeljati mi pred oči njegovog sina, nasljednika Rodanova; želio je, da me spomene, da će on, odbit od obitelji, ipak pobjediti nad nami i da već upire oči na najimućniji obiteljski posjed. On je osam godinah mladji od mene, pa može to lahko doživjeti. Možda je došao da me vidi, neizgledam li kao čovjek, koj već misli na smrt.“

Neobičnom žestinom je tako sborio i odrinuo od sebe natočeni čaj uzdahnuv čemerno.

Grofica Ema uzdrhta u duši, nu ipak se trudila, da koliko moguće ravnodušno primjeti.

„Ti nisi nikad za vriedno našao, da me ubaviestiš o vaših obiteljskih pravilih. Dakle onaj mali Radoslav, crnimi lasi — u ostalom podpuni Rodanovski — bude danas sutra vlastnikom od Rodanova?“

„Da, ako ja umrem bez sina — na svaki način,“ odgovori grof; „tad padnu sva moja imanja na bližnju lozu — dosad nije takovog nečuvenog slučaja bilo u mojoj obitelji.“

Grofica Ema zašuti i razgovor je zapeo, što se je medju obima više puta dogadjalo. Drugo jutro reče grof svojoj suprugi, da ga važni poslovi zovu na Rodanovo i odputova, a nekoliko danah kasnije na mjesto njega dodje gospoja Velcov. Njezina prisutnost je još većma oživila društvo i grofica Ema ćutila se posve ugodno, samo što joj bje zazoran opetovani sastanak sa malim Radoslavom Rodanovskijem. Niti njoj se nije dalo, da u njega vidi samo veselo i liepo diete, nego baštinika Rodanova, koj bi ju mogao njekoč iz kuće i posjeda izrinuti.

Gospoja Velcov smijala se toj ludoj brigi i nastojala, da si sestru šalom razveseli.

Kad se je grofica Ema povratila na Rodanovo, nije bilo nikad više spomenuto ime grofa Vilima, niti njegova sina, premda oba supruga nisu mogli da zaborave onaj sastanak. Kroz dulje vremena obustavljene vesele zabave započele su na novo i stari grad je došašćem liepe grofice opet otvorio svoje sjajne dvorane.

Prošla je zima i opet jedno ljeto, a na Rodanovu umukne po drugi put družtvena vreva, jer bo je nova liepa nada nukala gro-

ficu Emu, da se najvećom opreznosti štedi. U to tiho doba dodje gospodja Velcov k sestri i činjaše se, da joj je za rukom pošlo, neku turobnost i zlovolju grofičinu da razgoni. Pokraj sve te ljubavi, ipak pokrati svoje, na dulje vremena osnovano boravlenje; neko pismo od skrbnika njezinih sinah da joj veliku brigu zadaje i usljed toga očitova se grofu, da mora bezodvlačno odputovati, da ustmeno razpravi tu stvar.

„Hvala ti na tvojoj ljubavi," reče joj grofica Ema kod odlazka, „nikad ti neću moći nagraditi tvoju viernost."

„A ti budi hrabra i osloni se na mene," odazva joj se gospoja Velcov, pozdravljajuć ju iz kočije.

Bilo je to mjeseca ožujka; jošte je oštar sjever vladao i sniegom zapuhavao, kad je opet prispjelo jedno pismo od Goltena. Grofica Ema je zatim imala podulji razgovor sa liečnikom, doktorom Brodom, koj je sada svaki dan dolazio na Rodanovo.

„Ali vas molim, gospojo grofice" primjeti na koncu, „da se vanredno čuvate i pazite, budući da je ipak za vas pogibeljno putovati, osobito po ovakovu vremenu."

„Nemajte brige, dragi doktore" odvrati mu grofica Ema, „ja ću biti u svemu oprezna, a na svaki način će mi put manje škoditi, nego neprestani nemir za mojom ljubljenom sestrom. O, vi neznate kakovi su mi živci i koja me uzrujanost trapi."

Kad se je doktor Broda udaljio, pozvoni grofica Ema i zapovjedi inušu, da izruči grofu: da ga moli na nekoliko trenutakah da ju posjeti.

Grof bje začudjen, budući da grofica nije jošte nikad zaželjela njegovu prisutnost, izvan običnih satovah.

„Zar grofici nije možebiti dobro?"

„Na koliko znam, nije joj ništa."

„Jeli je tko kod nje?"

„Nije; gospoja grofica je posve sama."

Grof se digne i podje bezodvlačno onamo.

„Ti si željela da samnom govoriš; čim ti mogu služiti?"

Grofica Ema naslonila se sjedeć na stolcu i bacila oko samo mimogred na grofa a rukom si poduprla glavu.

„Upravo sam dobila veoma tužnu viest, koja me je živo u srce dirnula, naime, da mi je sestra pogibelno oboljela. Liečnici nedrže njezinu bolest smrtonosnom, ali je ona puna najturobnijih osjećanjah — bože moj, šta znadu i ti liečnici! Oni dosta puta nešto tvrde, pa se prevare! o, moja ljubljena Hortenso!"

„Žao mi je osobito," odvrati joj grof hladno, „da ti je ta briga upravo sada došla i ja te moram silno moliti, da se bez potrebe neuznemiruješ. Gospoja Velcov je inače čila i zdrava, da — i neobziruć se na sud liečnikah — nemože njezina bolest biti razlogom ozbiljne bojazni."

„Neću da tvoje rieči tumačim kao neljubav proti Hortenzi, nego samo kao tvoju prijaznu brigu radi mene; ali kako bi moguće bilo, da udaljena od mile bolestnice, nebih bila uzrujana i u strahu za nju. S toga se nadam, da ćeš uvidjeti, da sam pravo imala, kad sam odma sve odredila za put u Golten. Sestra je silno željila da odma k njoj dodjem, a ja si nebih mogla naći mira, kad nebih svaku uru znala kako da se nalazi."

„Ti?" upita ju grof presenećen, „ti hoćeš da putuješ u tvom stanju, pa još po ovakovu vremenu? Da dvoriš bolestnicu?" To je upravo nemoguće!"

„Ti valjda misliš, da ćeš ovim očitovanjem moju odluku promieniti?" odvrati mu grofica hladnokrvno, „ali se u tom varaš. Tim samo opet dokazuješ, kako me slabo poznaješ i u obće žensko srce, kada mniješ, da bi taj golemi strah, ta ubitačna briga za toli ljubljeni život meni manje naškodila, nego taj put, udešen sa svom pozornošću i čuvanjem."

Grof je svoje žestoko nezadovoljstvo sa mukom utaložio. „Ti zaboravljaš, šta si sama sebi, šta si i meni dužna. Ti nećeš putovati."

Grofica se nemirno gane i nastavi prijašnim glasom:

„Ja mislim, da mi nećeš htjeti zapovjedati, kao da sam ti robkinja. Makar da se u ostalom pokoravam tvomu oholomu značaju, ali od

moje sestre se nedam odvratiti po tvojoj volji. Ti neimaš toga prava, da raztrgaš onaj sveti rodbinski vez, koj me spaja s Hortenzom. Ja sam se već dogovorila sa doktorom Brodom; on je s mojim putovanjem sporazuman i dao mi je sav naputak. Ja kanim sa sutrašnjim vlakom u jedanajst satih odputovati."

Grof je nekoliko putah jakimi koraci sobu izmjerio i napokon stane pred groficu.

„Ja nenamjeravam, da svoje pravo kao suprug upotriebim napram tebi, ali te molim, Emo, odstupi od tvoje nakane, nestavljaju pogibelj nadu, kojoj se toli željno radujemo; tebi je dobro poznato, što sve od toga zavisi."

„Ti možeš biti uvjeren, da sve te nade nisu niti meni manje vriedne i mile, nego što su tebi, ipak me nisu kadre odvratiti od toga, što ja smatram svojom dužnosti. Hortenza, koja je meni toliko žrtvovala, uvjek uz mene stojala kao vjerna sestra i majka, da me uzalud zove? — o, to bi neoprostivo bilo! Pa niti ti s tvojim mrzlim, mudrim razumom, nemožeš to u istinu zahtjevati. Opetovano ti velim, da zbilja ostanem ovdje, tad bismo oba, ti i ja gorko žalili, jer bi mi neizmjerni strah i nemir od ure do ure bio pogibeljniji, nego taj put. Da, da, dragi moj Jaromire, kad se radi o stvari! koju ja ozbiljno hoću, tad imam i dosta krieposti, da ju izvedem," primjeti na pol u šali.

„O. ja o tom nisam nikad dvojio," odvrati joj gorko grof, „je li je s tim naš razgovor svršen?" kod vratah se jošte okrene s pitanjem. „Koga si želiš uzeti da te prati? ženska služinčad stoji pod tvojom zapovjedi, ali bih rado znao, koji od inušah bi imao s tobom poći, da si znam po tom urediti."

„Eto gle, kako si opet nepraktičan" odgovori mu Ema ironički. „Ja da kuću jedne bolestnice, kojoj treba mira i pokoja, napunim tudjom služinčadi! Ja putujem naravno sama i Henrieta ostaje kod kuće, budući da mene sestrina komorkinja može dvoriti."

„Kako luda je ta nova misao!" odazove se grof gnjevno.

„Jedino mudra kod obstojećih okolnostih" glasio je mrzli odgovor. „Molim te, da ti moje putne odredbe meni prepustiš, kao što ja tebi radi tvojih nikad neprigovaram."

Grof postade sve ozbiljniji i razdražene mišice lica igrahu mu strastveno, ipak je zašutio i običnim naklonom ostavio sobu.

Drugog jutra odputova grofica Ema na četrnajst danah u Golten, kako je s doktorom Brodom dogovorila.

Medjutim je tim 14 danom dodato još nekoliko danah, pa onda opet nekoliko. Grofu pisa: Hortenza da želi silno, da još dulje ostane, a ona da se nemože odvažiti molbu bolestne sestre odbiti, dapače da njezinu srcu godi, da može svojoj sestri takodjer ljubav učiniti, koja se je uvjek za nju srdačno brinula. Ona da se nije nikad ugodnije ćutila i da najbolje sama znade, da joj i kasnije neće moći naškoditi kratka vožnja u Coupe-u prvog reda.

Pet nedjeljah je minulo odkada je grofica odputovala, kad je grof Rodanovski dobio brzojavnu viest, da mu se je rodio sin. Neugodno osječanje u prvi mah, što mu sin i nasljednik nije ugledao bieli sviet u domu svojih pradjedovah — na brzo bje nadvladano čuvstvom neopisive radosti i zadovoljenog ponosa, kojim mu se grudi napunjivahu. Sin! željno izgledani sin! on živi! Zastava, koja se nije na vrhu grada vijala od onoga dana, kad je prvi krat dopeljao kući groficu Emu, sada je opet veselo lepršala visoko u zraku, a dvorski dobi nalog, da priredi veliku svečanost za sve stanovnike grada Rodanova. Svi se neka razvesele na rodjen dan njegovoga sina, njihovoga budućega gospodara. On je sam odma odputovao u Golten, premda mu pokraj sve radosti nad sretnim dogodjajem bilo veoma neugodno, da bude gostom gospoje Velcove; ova mu je uvjek bila zazorna i kod svakog sastanka s njom, nije se mogao otresti nekakovoj nepoznatoj slutnji, koja mu se činjaše kobnom. Pa kad ga je ona na pragu kuće dočekala, uzbuni mu se opet duša radi toga, što mu se njezinom krivnjom nije rodio sin u kući svoga otca.

„Dobro došli i čestitam vam tisuć putih!" reče, pruživ mu obe ruke, kojih se je on na brzo jedva dotaknuo, pitajuć za majku i diete.

*

„Obadvoje zdravo, a diete čilo i kriepko, da nitko nebi vjerovao, da je jedva 24 sata živo.“

Gospoja Velcov ga odvede u sobu i kad je stajao pokraj posteljice i ruku digao nad glavom svoga sina, kao da ga blagosivlja, tad mu srce obuze neko čuvstvo ponosnog zadovoljstva i ljubavi prama djetetu! I prama Emi mu se najednoč probudi drugo osjećanje; ta ona bje mati njegovog sina. Primiv spavajućeg dječaka u naručaj pristupi do njezinog kreveta.

„Naš je to sin, Emo!“ čudnovato ganjeno uzdrhta glas. „Kako sam si ga želio, kako sam bio u strahu, da nebude opet kći! Ali tvoje lice ti se žari, Emo, zar imaš groznicu?“

U taj čas progleda diete.

„Modre oči!“ povikne grof iznenadjeno. „Rodanovsko pleme imadjaše uvjek crno oko. To su valjda tvoje oči, Emo, i neka me vazda sjećaju na dužnost ljubavi i zahvalnosti prama majki moga sina.“

Grof bijaše presretan i grofica mu, smješeć se, stisne ruku, ali primjeti.

„Doista da se ćutim slabom i čini mi se, kao da me zimljica prima.“

Gospoja Velcov priskoči odma i metnuv joj ruku na čelo, izjavi, da joj zbilja treba podpunoga mira.

Poslje nekoliko danah odputova grof Rodanovski kući, a kad se je grofica Ema vratila sa djetetom, tad bje već vrt i perivoj u ljetnoj bujnoj krasoti. Nekoliko danah kasnije bude mladi grof Rodanovski kršten, sa svim sjajem i veličanstvom, kako se za takovu svečanost grofovske kuće pristoji.

Grof Hochstadt, koj je djetetu kumovao, reče grofu poslje krštenja, stisnuv mu ruku:

„Sada je dakle jošte jedan grof Jaromir Rodanovski!“

* * *

U bašći od Elmenrieda, na posjedu grofa Vilima Rodanovskoga, sjedjahu u jednom grmiću od siringah dvie mlade djevojke; starija blieda, bolježljiva i malo izraščena, mogla bi se nazvati neliepom, da joj nisu bistre umiljate oči udivlenjem gledale družicu, koja je množinom cvieća u krilu plela liepi vienac i naličila božici pramaljeća.

„Ovaj cviet morate vi meni pokloniti, Elizo“ reče starija, uzev si jednu ružu. „Tako, ovu ću vama utaknuti u kosu. Vi morate uvjek cvieća imati, to vam se pristoji.“

„Čekajte, grofice Gertrudo, ovu ću pak ja vama metnuti u vašu liepu pletenicu.“

Grofica Gertruda ukloni podignutu već ruku.

„Ne, ne, draga Elizabeto, za mene nije cvietni nakit. Vi to dobro znate i nemojte činiti, kao da to zaboravljate. Kad budem jednoč ležala u liesu, tad me slobodno nakitite cviećem, pak mi možete i vienac uplesti u lasi.“

„O, grofice, kako možete tako govoriti?“

„Pak zašto ne? Zar vi mislite, da ja to neznam, da moj život neće i nemože biti dug. Ali mi niti nije stalo do toga, samo neka mi ovo kratko vrieme bude sretno! Zašto me tako dvojbeno gledate? Mislite li, da se ja nećutim sretnom? O, i kako sam sretna! Roditelji su mi od najnežnije dobe toliko ljubavi izkazali, sprokšili me, kako to samo najbolji roditelji mogu. Ta vi poznate moga otca i majku i znate, šta to znači, s njima živjeti, a poznate i moga brata. Radoslav je doduše ozbiljne i tihe naravi i s toga neznate, kakov da je on čovjek — ali i on je prama meni uvjek bio ljubezan i pozoran; svi su gledali da mi milovanjem naknade ono, što mi bi za sreću života manjkalo. Pak zar neimam svu liepu prirodu, proljeće, ljeto, cvieće, sunčanu ljepotu, pjevanje pticah, moje knjige, sve velike misli, što jih glasoviti ljudi napisahu, sve to odjekuje u mojoj duši, pa zar neimam dovoljnoga razloga da budem sretna za cielo ovo vrieme kratkog života moga.“

Kad je umuknula tad prihvati Elizabeta njezinu ruku i poljubiv ju zavapi:

„O grofice, vi ste pravi angjeo!“

Gertruda se nasmije i pogladi milo lice mlade djevojke.

„Vi ste mala zanešenica, pak ćete me vašim obožavanjem samo pokvariti. Zaista, da ste me već pokvarila, jerbo sam zaboravila medju ostalu moju sreću, kojom me je sud

bina nadarila i tu priračunati, da sam vas našla, Elizo, i što ste htjela kod mene ostati da mene nemoćnu i bolježljivu djevojku svuda pratite i vašom blaženom veselosti zabavljate. Za cielo da neznam, što bih ja sad bez vas započela, a toliko krat me obuhvati plaha misao, da bi me mogli jednoč ostaviti."

Elizabeta kimnu glavom smijuć se:

„Toga se vi nemojte bojati, grofice Gertrudo, moj zavičaj je kod vas i meni dolazi mnogo puta na um — premda sam uvjek bila vesela i zadovoljna — da mi je pravi život tek od onda počeo, odkad sam u Elmenriedu. Sve što je prije bilo, čini mi se tamno i mutno."

„Vidite, kako sam ja sebična!" odgovori Gertruda. „Kroz sve ove mjesece, što smo zajedno, brbljala sam mnogo o sebi i o svačem, što mi je milo i drago, a ipak o vašem životu tako malo čula. Odma da mi pripovjedate!"

„Da vam pripovjedam! ah, tu vam je veoma malo za pripovjedati! Vi znate, da mi je otac siromašni selski školnik. On se je u svojoj mladosti boljemu udesu nadao, ali želja da se s mojom majkom oženi, prinuka ga, da je ovaj tužni kruh primio u očekivanju, da nebude uvjek ostao u tom položaju. Ali bez prijateljah nije se znao u svietu preporučiti i tako ostao u našem zabitnom selu. Siromašna majka, i ona je dosta trpila od svakdanje brige sa četvero djece i slabim prihodom. Ja sam bila najmladja i jedina kći; otac me je milovao više nego ostale, a i majka se za mene brinula kao za sve druge i radila od jutra do noći — ali ja sam ipak ćutila, da ona mene neima tako rado kao moju braću. Ona bijaše s menom stroga; dašto da sam bila dosta puta kriva, jerbo joj nisam bila za pomoć, kako bih bila morala, budući da mi je u glavi bilo nešto višega, nego prosto kućno djelo.

Otac me je u školi podučavao, ali to mi već nebijaše dovoljno, a otac i kod najbolje volje nebi bio dospjeo, da se s menom više bavi. Tada dodje gospoja Velcov, vlastelinka od Goltena u susjedstvu našeg sela k nama. Ona bijaše mojoj majci dobra i podpomagaše ju u mnogom. Njoj se potuži majka, kako da a slabo marim za kućni posao i da mislim samo na knjigu. Gospoja Velcov nagovarala ju, da neka ima s menom strpljivosti, pa kad već imam volju za nauke, da će se ona kod župnika za mene zauzeti, da se što više naobrazim. Pa tako je i učinila.

Kad je moj otac nekoliko godinah kasnije umro, a braća se u sviet odputila, ostade majka samnom sama u kući, ali pošto se nisam mogla gospodarskomu životu naviknuti, reče mi majka, da si neka gledam kakovo mjesto naći, budući da kod nje nemogu obstati — a i ja sama si želih, da otidjem od kuće. Gospoja Velcov obeča majci, da će se pobrinuti za mene i u to doba sretoh se na mojoj samotnoj šetnji s vama, grofice Gertrudo — a sve dalje znate." —

„O, dobro znadem!" upadne joj u rieč Gertruda. „Ja sam naslonjena na majku pošla u šumu na šetnju, kako mi je to kupeljski liečnik naložio, svaki dan poslje kupanja. Tu sam vas u hladu bukvinog granja na mahovini sjedeć opazila, baš kao sada, sa cviećem na krilu kako ste pleli vienac. Stadoh i upozorih si majku na vas; vi ustadoste i valjda ste iz pomilovanja poklonili meni bolestnoj i hromoj, koja si sama nebijah kadra nabrati cvieća, sve vaše sabrane ruže i biline."

„A vi bijaste tako dobra prama meni," primjeti Elizabeta, „prijazno mi se zahvaliste i pogledaste me toli milo, da mi je srcu godilo."

„Pa kasnije se opet i opet vidismo" reče Gertruda, „i vi me svaki dan sprovadjaste beruć mi jagode i cvieće. Vi mi pjevaste narodne pjesme, tad čitasmo i brbljasmo zajedno, dok mi jednoč moj mili i dobri otac, koj je uvidio, kako ste mi dragom postala, predložio, da vas pitam, bili s menom htjeli u Elmenried doći."

„Pa kako bijah tad sretna, kako radostno privolih; moja majka je tu sreću smatrala božjim darom, samo gospoja Velcov nebje s tim sporazumna jerbo, reče, da to nije mjesto za mene, da neću imati prave radnje, da ću se sprokšiti, pa da mi manjka i dovoljnog naobraženja za kuću grofice Rodanovske i sijaset takovih prigovorah. Ali se ja nisam pustila smutiti i tad očitovah se majci,

da gospoja Velcov, kraj sve njezine dobrote, neima tu vlast, da s menom razpolaže, a još manje, kad je i majka bila na to privolila."

Gertruda se nasmjehne.

„Gospoja Velcov ima valjda neku predsudu proti nami; njezina sestra je druga supruga grofa na Rodanovu, stričića od moga otca, koj se bog zna s kakvog razloga negleda s njim najbolje. Ali nemajte brige, draga Elizo, ako ste vi meni vjerna, o tad vas ja više nepustim, kao što nikoga koj je jednoč momu srcu prirasao."

Elizabeta privuče ruku Gertrudinu do svojih ustnicah i reče:

„I tako je kod našeg pripovjedanja vienac gotov. Što ćemo sad s njim? Gledajte samo, koli je krasan."

„Dajte da malo mislimo. Kako bi bilo, da ga stavimo na glavu onoj vili kod vodometa? Ili da okrunimo Apola u mojoj sobi, ili —"

Ja znam, što ćemo!" prekine joj rieč Elizabeta veselo.

„Mi ćemo sliku grofa Radoslava s njim nakititi. Viditi ćete, da je vienac upravo prikladan veličini slike."

„Dobro, kako god je vama drago, hajdemo!"

Obe djevojke ustadoše; Eliza vodila pomnjivo nježni stvor izpod ruke i tako dodjoše u kuću, sagradjenu u elegantnom slogu villah. U jednostavnim ukusom uredjenoj sobi stajaše kod prozora medju cviećem šivaći stol i nizki stolac. To bje radničko mjestance grofice Gertrude, a nad stolom u drvenom okviru risarija sa kreonom, naime slika dječaka, ponositom glavom, bistrim očima, ozbiljno gledajuć motritelja, da su i nehotice ti potezi lica svakoga privlačili. Oko te slike je Elizabeta objesila svoj vienac.

„Jeli vidite, kao da je po mjeri pleten" reče Eliza veselo, „ja mislim da će gospoju groficu to radovati."

„Ej, vi ste se upravo zagledali u Radoslava." Eliza se malo zacrveni a Gertruda nastavi „Radoslav je sada tako ozbiljan postao; čini se kano da živi samo za znanosti. Liepo je to, da ga imamo tako blizu i da nas mnogo posjećiva, pa ipak bih volila, da otidje u sviet, da nebude vezan na naš tihi dom."

Radoslav je od malih noguh već kazao veliku ljubav za prirodu, poznavao svaki cviet, svaku travicu. Kad je dječak ponarasao do mladenačke dobe, zadubila se je ta strast za naravoslovjem u njegvu dušu, da je protiv svim predavanjem obitelji grofovah Rodanovskih posvetio se naukom prirodoznanstva, mjesto vojničkom stališu ili diplomatičkoj službi.

On je na više sveučilištih crpio nauke i po svršetku študijah vratio se na takov zavod, koj bje pol sata udaljen od Elmenrieda, te je mogao svake nedjelje po nekoliko satih u večer kod kuće proživiti. Uz njegovo nagnuće k znanostim vezaše ga i iskrena ljubav za obitelj, te je kod uzdanog razgovora sa Gertrudom često u šali rekao kako si u budućnosti neželi drugoga družtva nego svoju dragu sestricu. Tad mu je ona jednoč smješeć se primjetila: „Ali tvoja supruga, Radoslave? zar ti misliš, da bi ona rado gledala u kući tvojom ljubavi razmašenu sestru?" Tu bi se on svaki put očitovao, da njegovo srce nije stvoreno za drugu ljubav i da za cielo neima nigdje takove gospodje, koja bi se mogla natjecati snjegovom predragom majkom i sestrom.

U to doba dodje Elizabeta u roditeljsku njegovu kuću i on se nije mogao oteti utisku, što ga je ova krasna djevojka već prvi dan učinila na njegovo srce, svojim umiljnim ponašanjem i divnim djetinsko nedužnim očima. Njezino prijazno smjejanje zvučilo mu je poput glasbe, pa ako je sada još češće dolazio u Elmenried, to si niti sam nije više tajio, da nije toliko žudnja za svojimi, koliko čeznuće za Elizabetom. Kad bi mu ona rekla: „ah, grofe Radoslave, eto vas; upravo smo o tom govorili. da li ćete danas doći" i dragostnim posmjehom mu pružila desnicu, tad mu srce uztreptilo i težkom mukom je uzdržao rieči koje mu već na jeziku bijahu. Pa zašto jih nije izustio? Zato, što je dvojio, da li Elizabeta dieli njegova čuvstva. Njezina prostodušna prijaznost i uvjek jednako ponašanje negovoraše o ljubavi prama njemu. Od dana do dana nadao se, da će mu koj znak odati nježnije

ćućenje, kojim bi ona posvjedočila, da ona sluti, što u njegovom srcu plamti i da isto tako i ona osjeća — ali uzalud. Možebiti da je sestra Gertruda tajnom radosti njegovala cviet ljubovne sreće bratove, dočim je svaki dan znala pripovjedati o svom Radoslavu, o njegovu čvrstu i muževnu značaju, o plemenitosti srca i njegovoj mudrosti. Šta bi si ona ugodnijega željeti mogla, nego da vidi Elizu suprugom bratovom? Elmenried nije Rodanovo, a grof Vilim Rodanovski je svojom ženitbom dokazao, da nedrži ništa do predsudah, koje nedopuštaju, da se na Rodansku lozu uciepi gradjanska grana. S toga nije Radoslavu niti Gertrudi nikad na um palo, da bi mogla Elizabeta Held biti smetajuća zaprieka braku medju njom i Radoslavom.

„Gle, skoro da si nas prestrašio“ reče Gertruda, kad je Radoslav iznenada bio došao. „Nisam mislila, da ćeš danas doći, inače se nebismo toliko s tobom bavili. Ne, ne, makar da se ti i smiješ, ja nebih bila dopustila, da Eliza tvoju sliku tako liepim viencem nakiti. Za cielo, da će te to učiniti taštim i ponosnim.“

Četvrt sata kasnije sjedila je ciela obitelj oko stola kod čaja. Razgovor se živahno zametnu, svaki pripovjedaše, kako se je posliednjih urah zabavljao, ali grofica i Gertruda opaziše da je Radoslav danas neobično tih. Plamen pod čajnikom bje već ugašen i grof Vilim si je zapalio svoju večernu smotku, kad se je sumrak hvatao i tad poče Radoslav:

„Mili moji; danas hoću da vam jednu važnu odluku priobčim, koju ćete i vi, ufam se, odobriti.“

Elizabeta se digne da ostavi sobu.

„Gospodično Elizo, nemojte odlaziti“ zamoli Radoslav, „ta i vi spadate u našu obitelj i ja želim, da i vi čujete, što ja mojim izjaviti imam.“

Elizabeta se opet sjedne, neznajuć zašto da joj je srce tako uzbunjeno. Svaka promjena u njezinu življenju mogla bi samo potamniti njezinu sadašnju sreću; toga se je ona bojala.

Nu kad je Radoslav svomu rodu izpripovjedao, da je primio poziv, da se pridruži jednom odaslanstvu učenjakah u južne morske krajeve, kao naravoslovac i premda mu bude razstanak na godinu danah ili još dulje, vrlo težak, ipak da sudi, da ovakovu sgodu nebi smio propustiti za umnožanje prirodnih študijah — tad je Elizabeti odlanulo. On hoće da otidje na dugo vremena — al joj srcu nješto šapne: Zar ništa drugo?

„Dragi moj sine, ti ćeš nam za cielo neizrecivo faliti,“ progovori grofica, „ali na taj slučaj moradosmo se već davna pripraviti. Sinovi su uvjek poput gostiuh u roditeljskoj kući i mi moramo bogu hvaliti za svaki dan, koga nam oni poklanjaju.“

Grof Vilim stisne ruku svomu sinu.

„Naravno da ti tako riedku priliku nemožeš odbiti, gdje ćeš kroz cielo to zanimivo vrieme doživiti raznog izkustva i temeljitog si pribaviti znanja. Ja se tomu od srca radujem dragi Radoslave.“

„Pa kako krasnih sbirkah ćeš ti od onuda kući donieti,“ oglasi se sestra Gertruda, prividno vesela, premda je bratovo uho razabralo zatajene suze u njezinu glasu. „Ja se već sada radujem živahnomu opisivanju svega, što si vidio i čuo, a ti umiješ toli krasno pripovjedati.“

Naravno, da je svu večer bio glavni razgovor o putovanju Radoslavovu, koj je imao već za četiri nedelje pridružiti se u Hamburgu expediciji, da su viećali o pripravah za put, o svemu što još prije treba urediti. Kod odlazka, kad je i Elizabeti ruku pružio, reče joj: „Samo vi gospodično Elizo, niste se jošte izrazila, kako da mislite o mojoj nakani?“

Ona ga ravnodušno pogleda i reče prijazno.

„Zavidim vam tu sreću putovanja, gospodine grofe. Kako to mora biti veličanstveno gledati čudesa naravi i krasote dalekih zanimivih predielah svieta.“

„Pa zar ništa dalje? zar samo to?“

„Da, da ćemo svi težko ćutiti vašu odsutnost, o tom vi doista nećete dvojiti.“

Radoslav joj na brzo stisne ruku i ode. On je odsada svaki dan dolazio u Elmenried i činilo se, kao da je svakomu želja na srcu, da prije odlazka uru dvostruko užije. On bje još ozbiljniji nego obično; da — Elizabeti se je činilo, kan da se mučno sili na razgovor

i veselost, koja mu nebijaše u naravi, samo da umiri svoje mile i neodkrije vlastitog čuvstva glede tako dugog razstanka.

Ta četiri tjedna minula su brzo. Bijaše posljednjeg dana prije odlazka kad je Radoslav još jednom kući došao. Svi bijahu si svjestni, da je taj put, znameniti dogodjaj za njega, da mu može biti u svakom smislu koristan i s toga bjehu svi zadovoljni nu ipak je svih tištilo neugodno čuvstvo oproštaja. Elizabeta je jedno mjestance na brežuljku blizu grada osobito milovala, gdje je obično sama znala sjediti. Tu je i danas opet pod starom lipom na klupi željela sanjati o svojoj budućnosti, ali opazi da tamo netko sjedi. Časak je oklievala neznajuć bili dalje išla ili se vratila, ali njezin dolazak se je čuo i taj čovjek se okrene — bijaše to Radoslav.

„Ah, gospodine grofe“ povikne i nehotice pruživ mu ruku, „upravo su moje misli bile zauzete s vami i sa svimi mogućimi slučajevi dobra i zla na vašem dalekom putu.“

„To je liepo od vas, gospodično Elizabeto, budi vam iskrena hvala. Ja sam svoje poslove u gradu prije svršio nego što sam mislio, te nisam mogao srcu odoliti da se pješke neprošećem do ovog brežuljka i još jedan krat se naužijem ove liepe slike. Možebiti da sam se uz to nadao i vas ovdje naći, znajuć da vi ovo mjestance ljubite.“

Oba sjedoše na klup i Elizabeta odvrati:

„Vjerujem vam, da ste si zaželjeli još jedankrat da vidite prekrasnu okolicu od Elmenrieda, da vam ju utisci tolikih novih predjelah neizbrišu iz uspomene.“

„Da, želih si dozvati opet u pamet sve minule slike, sve milo i drago moga zavičaja, a moji će se svi mene sjećati u vjernoj ljubavi; to znam — ali vi, Elizo, hoćete i vi na mene misliti?“

„Kako možete o tom dvojiti, gospodine grofe,“ odvrati mu srdačno, „ja ću svakog dana na to misliti kako vi po dalekom moru plovite.“

„A hoću li ja vam ovdje malo faliti?“

„Za cielo, — ja“ pogleda mu u vatrene oči, ali brzo obori pogled i zacrveni se; zabunjeno reče samo: „doista!“

Radoslav ju prihvati za ruku.

„Ljubezna Elizo,“ progovori duboko ganjen treptućim glasom, „preduzeh si, da šutim, jer bo mi bijaše težko da vam uzbunim srce i da vas vežem pred tako dugačkim razstankom; vratim li se sretno i nadjem vas opet kako vas ostavih i ako mi uzčuvate prijaznu uspomenu, da, ako sam vam možebiti i nešto više nego li samo brat vaše prijateljice — tad si želih koju reći kod moga povratka. Tako si zamislih dugo mozgajuć u daljini od vas, ali sada, Elizabeto, kad vas ovdje nadjoh samu, što mi se tako riedko dogadjalo, sad mi je moje mudrovanje izčeznulo pred vrućom željom moga srca. Ja mislim, da vi već odavna znate Elizabeto, da vas ja ljubim i u nekih sretnih časovih slutih po vašem glasu, pogledu i riečih da moju ljubav ljubavju odvraćate, ali si opet rekoh, da ja, mnogo stariji od vas i kao ozbiljan muž nebih mogao biti simpatičan vašoj veseloj mladosti. Tako sam živio u nadi i bojazni i htjedoh pričekati, da vidim, kako će moje odsuće djelovati na vaše srce. Nu vidite da me je ovaj trenutak nadvladao i s toga vas, ljubezna Elizabeto, pitam, da li je vaše srce meni sklono, bili mi htjeli uzčuvati vašu vjernost do moga povratka, bili htjeli biti mojom dragom i ljubeznom ženom?“

Elizabeta si je odma bila s rukama pokrila lice; težko i brzo dišuć šutila, pa i sada kod istog držanja neodgovarala. Sve je to njoj bilo novo, čudnovato, iznenadno; on bijaše uvjek ozbiljan i jednako uljudan da joj niti na kraj pameti nije bilo, da bi on bio zaljubljen u nju. Sama nije znala, da li je to što ćuti, strah ili radost; zar je strepila kod misli na razstanak s toga, što ga je ljubila? Sve ove misli križahu joj se po glavi i morala je dugo mučati, budući da se je on opet oglasio, umiljato i žalostno, da ju je dirnulo u srce.

(Nastavak sliedi).

Tiskom C. **Albrechta**. Izdavatelj i odgovorni urednik **Mijo Krešić**.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak).

Vi mi nećete da odgovorite, draga Elizo, zato moram predmnievati, da sam vas mojim pitanjem uvriedio ili uznemirio. Oprostite mi i zaboravite svaku rieč, koju sam u svojoj ludoj obsjeni izustio; neka vam to nemuti vaš mir i neka vas neotudji Elmenriedu i mojoj siromašnoj Gertrudi. Ja odlazim, pa kad se vratim —"

Ruke joj s lica padnu i pogledav ga, vidi mu u žarkih očijuh bliesak neizmjernog blaženstva i tad ga minu sva dvojba i strah, a ona ćutila najednoć sjegurnost najviše sreće, da ju naime ovaj muž toli iskreno ljubi. Lice joj se u djevičanskoj čednosti zacrveni i ona mu šapne:

„Da ste me uvriedili? o, ne, nego mi je to sve tako čudno i nepojmivo!"

„Elizabeto!" reče joj, prihvativ njezine ruke i pritisnuv ju na svoje grudi, „Elizabeto, ti hoćeš da budeš moja?"

„Dakle je to istina? vi mene zbilja ljubite? Vi želite mene — upravo mene za svoju suprugu?"

„Da, tebe, moja zaručnice!"

Smijuć se i plačuć pripovjedaše mu sada, kako se je bojala razstanka, kako je puna nemira i plahosti živila, bez da je slutila, da ga ljubi.

Iduć k dvoru nadjoše Gertrudu u bašći.

„Vidiš Gertrudo, ovo je moja zaručnica, pazi mi na nju, dok se vratim."

Obe djevojke zagrliše se suzećim očima.

Željela sam to" reče Gertruda „ali se nisam ufala nadati. O, kako sam sretna, da ste se još prije rastanka našli. O, Elizo, sada ćemo posve drugčije zajedno misliti na našega Radoslava."

I roditelji primiše njegovu zaručnicu najveselijim izrazom. Elizabeta bijaše njima već odavna mila i draga, smatrajuć ju kao člana obitelji, a sada iskreno pozdravljena kao kći kad su u očijuh ljubeznog sina vidili živu sliku prave sreće.

Kod večere pilo se je u zdravlje zaručenih i osnivala sretna budućnost, kad se iza povratka Radoslavova budu mladenci vjenćali; ujedno bje zaključeno, da se ove zaruke za sada nejave nikomu.

„Jest nešto nenaravna" reče on, „svietu objaviti zaruke, kad je mladoženja u dalekom

svietu. Mi to znamo u našem krugu — i to je dovoljno. Kada kući dodjem, iznenaditi ćemo sviet našom vjeritbom."

Kod oproštaja bjehu naravno svi raztuženi i Elizabeta sprovadjaše sama svoga vjerenika kroz gusti drvored lipah do kočije, koja ga tamo čekaše. Čudnovato se Elizabeti činjaše, da onaj muž, koj sada uz nju hodi, koga je jučer jošte nazivala grofom Rodanovskijem, da joj je danas najbliži i najvjerniji čovjek, koj svu njezinu budućnost drži u svojoj ruci. Još jednom ju zagrli i poljubi u usta i u oči.

„Ostaj s bogom, ljubezna Elizo! Ti si moja zaručnica, ti sve dobro moga srca. Dugo sam oklievao, da te nelišim tvoje slobode, da te nevežem dok sam tako daleko od tebe, ali sada, kada je žarka moja ljubav obhrvala sve razloge uma, sada si ti moja i nezaboravi, da ću ja moju svojinu ljubomornom vatrom paziti, da se nitko neusudi stupiti medju nas, ti moja jedina, moje sve."

Tako strastveni izraz inače tihoga muža preseneti Elizabetu, skoro da ju prestraši.

„Ta ja sam tvoja zaručnica, tko da bi nas mogao rastaviti?"

Šuteć ju pritisne na grudi, još jednoč poljubi i tad se rastadoše.

* * *

Na Rodanovu vladaše veliko veselje. Mladi grof Jaromir prispio je poslje duljeg odsuća opet u dvor svojih roditeljah. On bijaše jedino diete, pa kad su ga već kod narodjenja radostno pozdravili kao nasljednika, to su ga i kasnije kao ljubimca prokšili. Dašto da je cielo njegovo mladjahno biće, njegova ljubezna veselost, sreća i zdravlje moralo očarati sva srca pa i strogo lice grofa Rodanovskoga vazda se je razvedrilo, kad mu je na sinu počivalo oko. Po obiteljskoj tradiciji bijaše ustanovljeno, da se posveti vojničkomu stališu, što je i željam snažnog i veselog mladića podpuno odgovaralo. Stupio je u istu pukovniju, u kojoj je nekad i otac mu služio. Uniforma dolikovaše mu preliepo i dopade se njemu samu i svakomu izvrstno, da je postao u posadi ljubimcem svijuh, kao i u kući roditeljskoj.

Poslje nekoliko godinah postade on usljed svoga visokog roda i prijazne osobnosti miljencem svojih poglavarah i pobočnikom kod generalkomande.

Kad god je mogao dobiti odpust, tad je radostju i ponosom dolazio na Rodanovo, koje mu nije bilo samo zavičaj i ugodna uspomena na sretnu djetinsku dobu, nego i budući njegov posjed, mjesto, spojeno s njegovim imenom i budućnosti njegove obitelji.

Grofica Ema bijaše jošte uvjek liepa gospoja, koja je ljubila družtvene vesele zabave i prigodom dolazka sinova priredjivala svečanosti u svom dvoru. I sam grof, njezin suprug bijaše dobre volje, gledajuć svoga sina središtem medju drugimi mladići, koji mu nijedan nebje dorasao u ljepoti i eleganciji družtvenog ponašanja.

Na dan prije njegovog odlazka od Rodanova priredi grofica Ema opet veliku zabavu u gradu i u perivoju. Kod večere sjedjaše grofica uz baruna Lauensteina, a nasuprot njoj mladi grof Jaromir sa gospodičnom Valeskom od Lauensteina, 17 godišnjom ljepoticom u veselom razgovoru. Bijaše to javna tajna, da ove dvie obitelji željahu savez njihove djece. Kod prve čaše šampanjca nazdravi barun Lauenstein mladomu grofu i reče na koncu svoga govora, da se nada, da će se on ugledati u primjer svojih otacah, da će biti pravi Rodanovski od pete do glave. Grofica Ema se najljubeznijim posmjehom zahvali barunu na krasnoj napitnici.

„Ove rieči dolaze od srca, gospojo grofice" odvrati joj ovaj. „Ja ljubim vašeg sina, on je izvrstan mladić, kojim se svaki otac i majka mora da ponosi; podpuni plemić, baš pravi Rodanovski. Pa ipak" nastavi smiešeć se, „kad sam se malo prije izrazio: „da je od pete do glave pravi Rodanovski!" tad mi pade u oči, kako se ta izreka neslaže sa vanjštinom njegovom. Čudnovato mi se vidi, da na njegovom obrazu neima upravo ništa od obitelji Rodanovskih. Jaki nos, široko čelo, tamne oči i vlasi, sve mu to manjka, upravo taj crnomanjasti značaj od Rodanova. Čini mi se da je on prvi plavokosi Rodanovski."

Grofica Ema pogleda svoga sina ponosnim posmjehom prieko stola i reče.

„Ja sudim, da je Jaromir mnogo ljepši, nego što običavaju biti ljudi od Rodanova. To smijem izreći, pošto nije niti meni sličan, premda on, plavokosi, svakako spada u obitelj od Niederfeldah, koji su svi plavokosi i modrooki. Pred vami, barune, smijem to izjaviti — ali moj suprug toga nebi smio čuti, on bi to zlo tumačio — što me osobito raduje, da je moj sin od moga plemena, tim ga više cienim kao svoga. Čini mi se da me sjeća na moga djeda."

Grofica je to sve živahno govorila, što je kod nje riedko bivalo a lice i čelo joj se zažari.

„Materinski ponos može ugrijati i ovakovu mrzlu gospoju," pomisli barun Lauenstein i motreć krasnog mladića, primjeti grofici: „Tad je vaš djed morao biti liep i dostojanstven muž."

Družtvo se je kasno razišlo. Drugo jutro morade mladi grof uraniti na put i s toga je njegov otac želio još prije s njim da se porazgovori.

„Još nešto, Elmenried leži jedva pol milje daleko od B . . . ti nemožeš propustiti, da neposjetiš i grofa Vilima."

„Pa zašto to?" upadne mu u rieč grofica, „mi nestojimo u nikakovu savezu s njima, i neuvidjam razloga, s kojega bi on morao onamo ići."

„Uljudnost to zahtieva i obiteljski obziri."

„Obiteljski obziri? nesjećam se, da si ti ikada pazio na to kod onog roda. Ti si se uvjek od njih tudjio, pa neznam, zašto da naš sin nesliedi isti primjer?"

„Ja nisam imao nikakva uzroka da se prama mojemu stričiću inače vladam, nego što se je on prama meni. Ali kod Jaromira je to drugčije. On ima kao nećak prama svomu ujaku, mladić prama starijem, posve drugi položaj i taj mu nalaže, da kao naobražen čovjek, a naročito kao plemić i častnik postupa. Ja želim ovaj posjet i to je dosta."

Grofica Ema zašuti, znajuć da bi proti odlučnoj volji grofovoj bila svaka besjeda uzaludna.

Drugo jutro odputovao je mladi grof Jaromir. U njegovom novom i liepom boravištu našao je ugodnih prijateljskih savezah. Već nakon nekoliko danah zaključi da ide u pohode u Elmenried. Topao ljetni dan, modro nebo, sva priroda u najkrasnijem sjaju, sve ga je to snubilo da jedno po podne proživi na ladanju. Sjetio se neobične žestine, kojom je njegova majka prosvjedovala proti tomu posjetu. „Nu vidit ćemo, kako me bude primio stric i tetka; mala bolestna sestrična nije baš jako ugodna privaga. Drago mi je da je učeni stričić daleko na velikom oceanu, taj mi nebi bio upravo žudjeno poznanstvo."

Dobre volje jašio je cestom; njemu bje sav sviet u sunčanoj svjetlosti. Htjelo mu se je, da vidi, hoće li njegova objestna veselost, te ozbiljne ljude u Elmenriedu ugodno dirnuti, ali kad je on, razmaženi ljubimac, svuda bio vanredno obljubljen, to se je za stalno nadao, da će kod svoga odlazka i od onuda odnieti naslov prijatnoga i ljubeznoga kavalira. Iz daleka opazio je svietli kameni krov u sried tamnog gaja; to mora da je Elmenried. Podbode svoga konja i skokom projaši kroz šumicu gdje mu oko padne na — mladu djevojku, koja mu se htjede ukloniti, nu on ju po vojnički pozdravi i kao da ju za oproštenje moli, što ju je preplašio. Ona mu se posmjehom zahvali, da ju tobož nije uplašio, nu na brzo se izgubi opet medju drvi i grmljem.

Jaromir je na prvi pogled opazio dražestnosti ljepote djevojke i pratio ju okom dok mu je izčeznula. Na koliko mu bijaše poznato, u bližnoj okolici od Elmenrieda nije bilo imanjah, a od dalekih posjedah ili od grada nije doista nitko tako daleko išao u šetnju. Njegova sestrična to nije mogla biti, pošto je on znao, da je ona hroma i boležljiva, dakle valjda kći kojega šumara ili što takova. Ali njezino sve biće je posve gospodsko, tko je dakle ona? — Takovim mozganjem prispije za nekoliko časovah u grad Elmenried.

Grof Vilim i njegova supruga primiše ga vrlo prijazno i njegovo mekano srce ćutilo se veoma ugodno, pa i sama njegova sestrična Gertruda, dopade mu se njezinom čednosti i umiljatosti. Već u prvom četvrt satu nije

mogao pojmiti, zašto da je njegov otac izbjegavao svaki doticaj sa grofom Vilimom, a njegova majka jošte i posljednjeg dana se proti svakomu obćenju izrazila.

S druge pako strane učinio je taj snažan mladić, svojom živahnošću i veselosti kod svoje rodbine najugodniji utisak i tako se je doskora prijatan razgovor započeo.

„Doista da je vašim roditeljem težko bilo razstati se s vama.“

„Za cielo, gospojo grofice, pa ipak nisu si mogli ljepše želiti, budući da je moj premještaj častan i položaj ugodan. Okolica grada mi se veoma dopada; kako romantično leži na primjer Elmenried, kraj one liepe šumice.“

„Ah, to me veseli, da vam se naša šumica dopada“ reče Gertruda, „ja ju ljubim i kad god mi je moguće, kad mi moje sile dopuštaju tako daleko poći — tad su mi to najugodniji časovi.“

„Da, pak ta šumica, koliko god je malena“ primjeti Jaromir „krije ipak i tajnah, koje —“

U tom trenutku otvore se vrata i Elizabeta unidje. Oba se prvi čas začudiše, a grof Jaromir smješeć se nastavi:

„Koje Elmenried može razjasniti. Ja se nadam, gospodično, da ste vi oprostili onaj strah, što sam vam ga ja s mojim konjem prouzročio.“

Elizabeta se nakloni i Jaromir raztumači u čudu se nalazećim njihov sastanak.

„A sada da se medjusobno poznamo“ reče grofica, „kad smo to usljed vaše šaljive pripovjedke skoro zaboravili: grof Jaromir Rodanovski, gospodična Elizabeta Held, prijateljica moje kćeri i ljubezna nam ukućanka.“

Tako je sada Jaromir sjedio uz to krasno biće, koje mu je malo prije tako brzo izčeznulo i radovao se u duši nad svojom srećom, koja mu se i ovom sgodom nije iznevjerila.

Elizabeta reče Gertrudi:

„Listonoša je doduše došao, ali žaliboże da nije imao ništa za nas.“

„Opet nam se nije izpunila nada“ uzdahne ova.

„Mi očekivamo željno viesti od našega sina“ primjeti grofica Jaromiru, „vi znate da se je on pridružio jednomu poslanstvu učenjakah na južnom moru. Možete si misliti, kako ljubopitno izgledamo svaki glas od njega. Tako smo u neprestanoj napetosti, pa kad jednoč dodje koje pismo, ipak nismo umireni, jer dok nam kroz toliko danah prispije list, koliko je moglo medjutim biti opasnosti za njegov život.“

Ovako se je zapreo razgovor o Radoslavu o kom se svi živahno zanimahu, samo Elizabeta šutiše, što je Jaromir dobro opazio. Svakako je taj Radoslav njoj u pameti, ili od ljubavi, ili od mržnje; tako si je on to tumačio. Simpatije medju ovako živahnom, mladom i veselom djevojkom i onim ozbiljnim samo znanostim se bavećim učenjakom, nije moglo biti, prije protivnog osjećanja. Najednoč se obrati prama Elizabeti pitanjem:

„A vi, gospodično? Je li i vas zanima to znanstveno putovanje grofa Radoslava?“

Djevojki se lice zacrveni i ona mu odgovori:

„Za cielo, da bi tako nesebični, požrtvovni podhvat, pun napora i pogibelji mene živahno zanimao i onda, da i nepoznam grofa Radoslava.“

Drugi dan već pisao je grof Jaromir kući na Rodanovo:

„Tvoja dobrota, draga majko, s kojom si ti mene htjela odvratiti od posjeta u Elmenriedu, skoro da mi je osujetila vrlo ugodno poznanstvo. To je veoma prijazno mjesto, gdje sam upravo ljubezno primljen i namjeravam čim skorije odazvati se pozivu njihovu.“

Grofica Ema odgovori na to:

„Da si ti po želji otčevoj posjetio grofa Vilima, to je u redu i mene to raduje, da ti nije to bilo mučno, ali ja bih ti savjetovala, da se u bliže poznanstvo neupuštaš, pošto mi neimamo razloga, da se s tom obitelju stavimo u rodbinske odnošaje, da jim simpatiju nosimo u susret, koju oni nisu prama nam nikad pokazali. U ostalom si ti previdio da mi javiš, od kojih članovah sada taj krug sastoji. Zar nije tamo i jedna kržljava nesretna kći? Jesi li ju ti vidio?“

„Kako majka pretjerava“ reče Jaromir pred sebe, „i što ona mora da ima proti ovoj obitelji?“

Elizabetino ime on nije svojim roditeljem napominjao, a niti sam nije pravo znao, zašto da to čini, ele njega je poglavito njezin ljubezni posmjeh, divne oči, dražestno gibanje onamo privlačilo; o njoj je u snu i u javi snivao i njezino ime mu je zvučilo kao obećanje živahne sreće. Činilo mu se je, da prvi krat ćuti neki ozbiljniji priklon. Mnoga mu se je već djevojka dopala i kolikim je udvoravao, ali to ljubovanje bijaše mimogredno i bez trajnosti, pa i sama Valeska pl. Lauenstein, s kojom bje od malih noguh poznat, s kojom se je znao šaliti i smijati, dopadala mu se je samo — ali Elizabetu, mislio je, da upravo ljubi. Njemu bje znano, da ova ljubav nemože biti uspješna, da nemože Elizabeta Held nikad njegovom biti suprugom, jer bo, makar da se je i njemu samomu sad to vidilo predsudom, da grofica Rodanovska mora biti od plemičke krvi, to sjegurno nebi njegovi roditelji nikad privolili na ženitbu s gradjanskom djevojkom, s kćerju jednostavnog školnika.

Sto puta si je priznao, da bi mu razum i dužnosti morale zabraniti opetovanim pohadjanjem gojiti ljubav, koja neima moralne svrhe, pa ipak je bio sve češće gost u Elmenriedu. Iz prva bijaše Elizabeta ravnodušno prijazna, govorljiva i vesela, nu skoro postajala sve tišija i uztezala se plaho, kao da mu želi izbjeći i svakom razgovoru se ukloniti; da, kad bi ju nagovorio, bili su joj odgovori hladni i kratki i kad god bje moguće izašla bi iz sobe.

Što bi ga moralo odbiti, to ga je sve više dražilo; prvi put mu se dogodi da se je morao za naklonost djevojke boriti. Elizabeti bje jasno, zašto da on u Elmenried toliko dolazi i kad mu se je uklanjala, tad je u istinu nastojala da izbjegne grozećoj se pogibelji. Željela je, da on nedodje, strah ju hvataše kod njegovog dolazka, pa ipak je napeto slušala na svaki štropot i srce joj živahnije kucaše, kad je čula stope njegovog konja. Tješila se sama, da se to časovito dopadnuće liepog i veselog mladića nemože sravniti s onim dubokim i ozbiljnim nagnućem, što ga ćuti napram Radoslavu. Ali ta utjeha nebijaše temeljita, jer u najdubljoj strani srca opazi ona, da to nije časovito nagnuće, što ju k Jaromiru privlači, nego neodoljiva ljubav, s kojom se ono mirno čuvstvo prama Radoslavu neda uzporediti.

Čim joj se više Radoslavova čista i plemenita slika u duši prikazivala, tim joj čemerniji bijaše priekor u srcu i nebrojeno puta je u suzah žalila, što je prije godine danah bila pošla na onaj brežuljak pod lipu. On je sam onda očitovao, da želi svoju tajnu sobom od nieti i da ju nije htio da veže — ali da mu je slučaj — ona nazva to nesretnim slučajem — razriešio usta njezinim došašćem onamo. O, zašto nije svoju tajnu pridržao! koli sretnom i obskrbljenom ćutila bi se bila u ljubavi onog zrelog i čestitog muža, koj je toliko nadkrilio Jaromira, pa ipak joj nebijaše moguće zapovjedati strastvenosti srca. Željela je, da se Radoslav već vrati, da ju spasi od njezinog nemira, a opet se ga bojala, da nedodje do kakovog sukoba.

Gertruda je opazila promjenu kod svoje prijateljice.

„Šta ti je, Elizo?“ upita ju brižno motreć bliedo joj lice.

„Ništa, drago srce, šta bi mi bilo?“ reče i prigne se da ubere jedan cviet.

Gertrudi nije izbjegla netočnost odgovora.

„Tako si mi probliedila i tvoja se je veselost izgubila, koja nam bje svima mila. Misli na Radoslava, Elizo, on će željeti, da te vidi onako kako te je ostavio, pa ako te nadje tako promienjenu, tad će nas koriti, zašto da te nismo bolje čuvali.“

„Nečudi se, da me misao na njega čini više krat turobnom“ odvrati joj Elizabeta, „tim većma, što neimamo nikakova glasa od njega.“

O, on će se vratiti, Elizabeto, moje mi srce to kaže, pa nek nas zateče vesele čekajuć ga, jel da?“

Elizabeta ju zagrli i poljubi srdačno zatim se odtrgne i pobjegne u svoju sobu a Gertruda oćuti, da su joj lica od suzah vlažna.

Grofica reče nešto kasnije svojoj kćeri „Ja se ufam, da će danas Jaromir k nama doći njegova osobita veselost mi je okriepa,

kakove nam upravo treba u odsutnosti Radoslava.

Gertruda mučaše časak i napokon primjeti na tiho: „Njegov česti dolazak me uznemiruje.“

Grofica ju začudjeno pogleda: „Ja te nerazumijem Gertrudo!“

„Dakle se ti ništa nebojiš za Elizu? o, draga majko, mene je jako strah za nju i za Radoslava.“

Grofica se nasmjehne. „Diete, česa se ti plašiš! Jaromir je ljubezan mladić, ali radi njega se nemože srce iznevjeriti, koje spada Radoslavu. U obće, kako možeš ti tako sumnjati na Elizu?“

„Njezin promjenjeni način me uznemiruje, ti nemožeš tajiti, da je tišija a ipak uzbunjena, da je nestalo njezine vesele čudi.“

„Bože moj, kako vi djevojke u sve odma uplićete srca. Kako se možeš tomu čuditi, da je zaručnica tužna, kad joj je vjerenik više od godinu danah odsutan i u neprestanoj pogibelji. Umiri se, draga Gertrudo i vjeruj u Elizabetu.“

Jaromir u svojoj volji živio je po običaju u sadašnjosti i nebrinuo se mnogo za budućnost. Dašto da ga je Elizabetina hladnoća žalostila, ali je on uz sve to slutio istinu — a ta ga je slutnja činila sretnim.

Nakon dugoga čekanja dodje pismo od Radoslava, da se ufa za koju nedjelju kući povratiti, koja viest je u Elmenriedu probudila veliku radost. Gertruda je uzdahnula, jer došašćem bratovim morali su se svi tmasti oblaci razpršiti. I Elizabeta se je uzradovala, nadajuć se, da će u njega dobiti zaštitu i na njegovih grudih naći pokoj.

Radostna uzrujanost djelovala je žestoko na slabe živce Gertrudine i od glavobolje legla se u svojoj sobi na divan. Grofica imadjaše u gradu neke poslove obaviti i tako se slučilo, da je Elizabeta posve sama sjedila u sobi od koje su vrata u bašću se otvarala i tu na glasoviru prebirala melankoličke napjeve.

„Gospodično Elizo!“ — ona skoči uplašeno i otare si suzne oči — Jaromir stajaše pred njom.

„Gospodično Elizabeto, oprostite mi, ako sam vas preplašio; vi niste čuli kad sam unišao a nehtjedoh da vašu igru i pjesmu prekinem. Ali zašto pjevate vi tako žalostnu pjesmu?“

„Ja — to je stara jedna pjesma — draga mi uspomena — sama neznam, zašto ju rado pjevam.“

„Bože dragi, vi se plačete, ja nemogu da vas zaplakanu gledam,“ prihvati ju za ruke i ona obori oči pred njegovim pogledom.

„Nepazite vi na moje suze“ reče mu oslobodiv si opet ruke, „to bijaše trenutak tužne uspomene.“

„Ne, ne, vi me nećete obmahnuti; ja moram da znam, tko da se usudjuje vas ražžalostiti.“

„Nitko, o za cielo nitko“ odgovoriv mu i povrativ se do glasovira primjeti: „gospoje grofice neima kod kuće; možebiti da želite potražiti gospodina grofa, koj je valjda vani.“

„Vi mene nesmijete tako odpraviti, Elizabeto, sada, kad sam tako sretan, da vas samu nadjoh, neću da propustim sgodu, da vas pitam, zašto da me izbjegavate, zašto da neimate za mene riečih. Recite mi, zar sam vam ja tako mrzak?“

„O gospodine grofe“ odvrati mu u smrtnom strahu, „kako to pitate?“

„Hoću da mi odgovorite, ja nisam navikao da pitam uzalud.“

„Ja vas izbjegavam, možebiti to samo slučajno. —“

„Tako neizvjestnimi riečmi vi meni izmači nećete, Elizo. Vi morate da znate, da od vašeg odgovora zavisi moja sreća, moj život, jerbo vas ja ljubim.“

Laganim krikom sakrije si obima rukama lica i stajaše kao da se je okamenila od silne moći ovih riečih.

„Zar vas je to tako uplašilo Elizabeto? — Bože mili, ta vi ste to već odavna morali slutiti; pa da sada i vi mene ljubite — neznam što bi to tako strašnoga bilo, da se dva mlada ljudska stvora ljube i žele biti sretna za uvjek?“

Trudio se, da joj ruke sa obraza skine, nu ona se obranila i on opazi da ju suze oblievahu.

„Zašto ove suze; ja jih nemogu gledati. Govorite, molim vas; recite koju rieč.“

„O, ja sam neizmjerno nesretna.“

„Vi ste nesretna — povjerite se meni, ja ću pokušati, da vam pomognem, Elizabeto, poklonite mi to pravo, da vam smijem pomoći, recite mi, da me ljubite, da hoćete biti moja!“

„Pustite me, pustite me, grofe Rodanovski! odlazite i ako vam je moj mir što vriedan, ako me — ako sam vam štogod mila, tad nedodjite više.“

„Dobro dakle, ja hoću da idem i da više nedodjem, ali samo pod uvjetom, ako mi rečete, da me zato izbjegavate, što me mrzite, samo onda, Elizabeto; dok ja to nečujem iz vaših ustijuh, koja samo istinu smiju govoriti — tako dugo neodstupljujem, ja ću doći opet i opet i moliti vas za rieč i sladki pogled.“

„Molim vas grofe smilujte mi se, i odlazite!

„Ne prije dok nečujem od vas, da me u istinu, Elizabeto ljubite, budite iskrena!“

Uhvativ ju za ruke stane pred nju i upre oči strastvenom ljubavi u nju:

„Recite mi, da me ljubite!“

„Ja —“ poče

„Pegledajte me oko u oko, ja hoću da čujem istinu od vas.“

On je znao, da sva njezina kriepost mora od njegovog pogleda pasti.

Pogleda ga. „Ja — vas — ljubim —“ prošapne. „Ne, nemogu lagati.“

Htjede se odvratiti, pobjeći, ali u istom trenutku potegne ju uzklikom na grudi i izljubi joj usta i oči. Za kratak čas zaboravi ona na sav sviet u sretnom čuvstvu da je ljubljena od Jaromira, zatim se izvine i sdvojno poviče:

„Pustite me, prezirajte me, drugo nezaslužujem, ja sam zaručnica, da zaručnica najčestitijeg i najplemenitijeg muža.“

„Ali ti neljubiš toga muža, jerbo ljubiš mene i ti ćeš razriešiti taj vez.“

„Ne, nikada, to ja nemogu,“ zacvili kukavna.

Njegovim molbam, i laskavom tumačenju pošlo je za rukom, da mu je priobćila cielu poviest njezine zaruke, koju je on kao prenaglenu stvar smatrao i koja se radi odma zatim sliedećeg rastanka posve lahko može razkrstiti.

„Predbježno moramo mi našu ljubav tajnom držati“ reče joj „kad se grof Radoslav vrati — što će srećom doskora biti — reći ćeš mu, da si ti u onom času njegova odlazka zabunjena prenaglila se i da mu rieč održati nemožeš, pošto ga neljubiš.“

„Vi to uzimljete za lahku stvar pa ipak mi je nemoguće.“ odvrati mu Elizabeta u največoj tugi i žalosti.

„Nemoguće samo u onom slučaju, ako me neljubiš“ povikne Jaromir „pred suncem naše ljubavi mora da izčezne svaka tmina. Koliko je već zarukah razriešeno, a kako ja grofa Radoslava sudim, o kom sam svašta čuo, to on nije niti kadar strastveno ljubiti, pa će se on znati tješiti svojim ljepoznanstvom. Šta možeš ti proti tomu, da si tek sada upoznala, da zahvalnost, prijateljstvo i blagonaklonost nije ljubav. Ti ćeš naravno zatim odma ostaviti ovu kuću te ćeš ići —“

„Kuda?“ prekine mu rieč muklo.

„Ti moraš čim prije k mojim roditeljem“, odgovori joj, „to se razumije, nu ipak je to nemoguće dok nepodjem na Rodanovo da sa njima sve dogovorim. Ti moraš znati, da moji roditelji mnogo drže do stališa i imena te da su dosad uvjek računali, da si ja moram izabrati suprugu od prvih obiteljih ciele zemlje, ali oni mene odviš ljube, pošto sam jedinac, pa ću ja makar i borbom njihova srca sklonuti a ti ćeš tamo naći tvoj pravi zavičaj“

Na opetovanu molbu Elizabetinu ostavi ju napokon srdačnim oproštajem, grlenjem i poljubci, a njoj se činjaše ta ljubavna sreća Jaromira kao san, u koju se je uplitalo čuvstvo neoprostive krivnje pram Radoslavu. U što se je upustila i kako će se to svršiti?

Dan za danom rasla joj srdačna bol. Ona je pokušala da piše Radoslavu, da mu otvoreno kaže, kako žali svoje obečanje i da neka ju zaboravi, ali je taj list opet podrapala; kako će ona pogledati u oči onomu plemenitomu mužu, koj joj je povjerio svoju sreću? Svakojake joj se misli motaše po glavi, da je od te brige i oboljela.

Grofica htjede poslati po liečnika ali Elizabeta se je branila i uvjeravala da će joj biti doskora bolje, ako ju samo puste na miru.

„Ali šta će reći Radoslav, kad te bude vidio tako bliedu, drago moje diete? primjeti grofica ljubezno joj gladeć lice.

„Dok on dodje, biti će opet dobro, samo ako budem mogla po volji ostati u mojoj sobi."

To joj se dašto dozvolilo i tim se je laglje uklanjala čestom pohadjanju Jaromirovu, koj joj je neprestano dopisivao. Ona mu je odgovarala, da se moradu rastati, pa ako i nebi postala ženom Radoslavovom, da nebi niti htjela na ruševinah njegove sreće postaviti svoju sreću. Na ovo očitovanje pisao joj, da poslje onoga, što se je medju njima slučilo ona njega nemože hladnim pismom odbiti; on da mora jošte s njom govoriti, pa bilo to i posljedni krat; on da će ju u Elmenriedu potražiti i nemaknuti se od onuda dok nepostigne svoj cilj. O tom da ona neka bude uvjerena. Elizabeta u bojazni da nepočini kakovu nesmotrenost a takodjer od žudnje njezinog srca, privoli na sastanak.

Tako se sastadoše u onoj šumici, gdje ju je prvi krat opazio i tu ju nagovori svojim ljubeznim načinom, da se oni nikad više razstati nemogu.

„Premisli si samo moj ljubimče" reče joj „šta bi to nam, šta bi Radoslavu koristilo, kad bi se nas dvoje za uvjek rastalo. Zar bi on bio sretniji, kad bi ti i ja sami za sebe se žalostili? Ne, ne Elizo, nebudi djetinska."

I njoj se je činilo, da on ima pravo i na novo si davahu tvrdu vjeru vječite ljubavi.

Vrieme je prolazilo i dan povratka Radoslavova približavao se. Roditelji i Gertruda brojiše dane do njegova dolazka a Elizabeta bi morala uz njih veseliti se, dočim joj srce od straha drhtalo.

Grofica je taj nemir njezin smatrala kao djevičansku ćut pred nastupom u bračne odnošaje, ali Gertruda nije tu majčinu bezbrižnost mogla dieliti, a ipak se nije ufala izreći ono, što ju je strašno uznemirivalo.

Elizabeta ćutila se neizmjerno kukavnom; ona je ljubila Jaromira, ali nije mogla računati na stalnu jakost njegovu, da svoj udes sasvim povjeri njegovim rukam. Tad joj prispje opet pismo od njega, u kom joj na brzu ruku javlja da je službeno svojim šefom odputovao na nekoliko nedjeljah.

„Ja se ufam" pisa joj, „da grof Radoslav neće medjutim još kući doći dok se vratim, ali ako bi nesrećom prije došao, tad ćeš ti, ljubezna, morati sama prvi juriš izdržati. Toliko sam poslom obterećen, da ti ovaj čas niti nebih znao što savjetovati, ali ti si moja mudra i pametna djevojka, te ćeš i sama najbolje znati, što imaš činiti."

Elizabeta bje uništena; Jaromir daleko od nje, a evo do koj dan sastanak sa Radoslavom! Dvie nedjelje danah nije dobila nikakovog pisma; ma da joj je pisao bar koju rieč ali nikakova glasa. Napokon je osvanuo taj željno izgledani i strašni dan. Novine su javile da je parobrod u Hamburg stigao i odma zatim prispje brzojav od Radoslava da će dva dana kasnije doći u Elmenried. Veliko veselje zavlada u kući; grof, grofica, Gertruda nemogahu se od radosti umiriti, a tako i svi ukućani.

Roditelji željiše da Radoslava svečano dočekaju i svi imadoše pune ruke posla. U tom metežu mogla je Elizabeta sakriti svoju uzbunjenost. Grozničavom hitnjom plela je vience i uvjek se nadala da će ju kakov čudnovati dogodjaj spasiti ali ura za urom letila je i sve više joj se je zgražalo od onoga trenutka kada ju bude Radoslav kao svoju vjerenicu zagrlio. Kako će se ona tako licumjerno kazati sretnom, ne to joj se činjaše nemoguće, kao opet i to da raztvori prve časove povratka i prvu radost Radoslavovu i svih njegovih milih izraziv mu svu istinu.

Onog hipa biti će izrinuta iz kruga toli dragih ljudih, prezirana i mržena, pa kada će tad pobjeći, gje će joj se otvoriti vrata nove postojbine? Sjetila se je jedne od prije poznate starice, ona bje jedina, kamo bi se mogla uteći. (Nastavit će se).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak).

Na večer reče, da se je pripravami utrudila i da bi s toga željela ostati u svojoj sobi, što joj nije nitko zamjerio, a naravno se činilo, što je danas groficu osobito ganuto poljubila u ruku i Gertrudu srdačno stisnula u naručaj:

„O premila!“ šaptaše joj Gertruda, „sutra je dakle taj sretni dan, sutra ćemo opet vidjeti našega Radoslava.“

Vatreni poljubac Elizabetin bijaše cieli odgovor, i rastajuć se okrene se kod vratih još jednoč i zagrli ju na novo: „Draga, draga Gertrudo! ti si mi tako dobra, kako da ti se zahvalim za svu tvoju ljubav, ali vjeruj mi, da ju nikad neću zaboraviti.“

„Benasto diete! Na čemu bi se ti imala zahvaliti, a na tvojoj ljubavi nisam nikad dvojila“ odgovori joj Gertruda gledeć ju umiljato, „ali ti si vruća i uzrujana, ostani radje kod nas, pa ćemo još malo brbljati o stvarih, koje nam toli silno zauzimlju srca.“

„Ne, ne, pusti me“ reče i udalji se naglo u svoju sobu, gdje se zaključa. Jedva dišuć pritisne ruku na plaho kucajuće srce; sada je prispio odlučni čas, sada se je moralo izvršiti ono, što joj se jedino činilo spasonosno. Pobječi — zašto dalje da oklieva, kad joj u toj kući više mjesta neima. A šta će on? — Prvog trenutka biti će mu pomućena sva sreća opetvidjenja, tu nije bilo lieka, ali ljubav roda pomoći će mu pregorjeti tu ranu i on će u znanostih naći utjehe.

Na brzo spremi nešto stvarih u putnu torbu i ogleda se po toj svojoj miloj sobi posljedni put; kako je ona bila tu sretna! sva bol rastanka pograbi joj dušu — još je vrieme, još bi mogla ostati — ali ne, ne, nemože, nesmije ostati! Nego oprostnih nekoliko riečih mora da ostavi!

Hitro napiše na listiću: „S bogom svi, ja moradoh otići, jer mi nebje moguće da ostanem. Netražite me; zaboravite me i oprostite mi ako u buduće što o meni čujete. Nemojte misliti, da ste ljubavju obsipali nezahvalni stvor, srce mi se kida, što vam se nemogu odužiti kako bi morala, uvjek ću u ljubavi, zahvalnosti i gorkom priekoru misliti na vas — —

Eiizabeta.

Nakon toga prošulja se prieko stubah

kroz vienci nakićena kućna vrata i ode u nesigurnu budućnost.

Kiša lievaše već više satih a turobno vrieme djeluje i na ljudsku ćut, te čini čovjeka melankoličkim. Elizabeta sjedjaše u malenoj nizkoj sobici kod svoje stare prijateljice, gospoje Grundman, žalostno gledajuć kroz prozor, kako pljušti dažd. Dvie nedjelje bijaše ona već tamo i to joj se činjaše kao vječnost. Gospoja Grundman primila ju u kuću materinskom privrženosti, premda začudjeno nad tako iznenadnim dolazkom od kuće Rodanovskieve.

Na sva pitanja joj je nešto odgovarala Elizabeta, ali ipak nije svega rekla. Kako bi joj bila rado očitovala, da će ju njezin zazučnik grof Jaromir Rodanovski doskora upeljati u kuću svojih roditeljah, ali joj to još nebijaše moguće. Ona je već prvih danah pisala Jaromiru, da je od straha pred sastankom sa Radoslavom potajno ostavila Elmenried i molila ga, da dodje čim prije k njoj. Ona je to pismo odpravila u mjesto njegove posade i osam dugih danah čemerno čekala na njega. Nu napokon nije on glavom došao nego pismo; pisaše joj u kratko, da se je upravo sa službenog puta povratio i da će ju posjetiti čim mu bude moguće da dobije dopust; za sada da nemože doći.

„Da me je viest o tvom pretjeranom riešenju, koje si ti odabrala za taj dilema bez moga znanja, dosta neugodno dirnula, to ćeš lahko pojmiti. Ja mislim, da se već i sama kaješ radi toga koraka, ali gotov čin se neda više promieniti i s toga ćemo pokušati, da ga nekako ublažimo. Ostaj s bogom ljubezna, ja se nadam, da ćemo se skoro vidjeti.“

Ovo pismo ju je uništilo. Na jednoč joj se prikaza tamna budućnost; ona se je uzdala u Jaromirovu ljubav, koja joj se sada odkrila slabijom i nestalnom, što je ikad mogla pomisliti. Nehotice je prispodobila čvrstu ljubav, kojom ju htjede usrećiti vjeran muž. Njezin položaj bijaše strašan. Navikla kroz dvie godine živjeti u slobodi, u prostranih i krasnih sobah u najugodnijem družtvu, užasno se ćutila sada u nizkoj i tiesnoj komorici osamljena, u brigi radi posljedicah svoje nesmotrenosti.

Kako je dugo tu sjedila i sama nije znala — tad začuje korake na stubah, što bje riedkost u toj tihoj kući. Sluša, da li se vara — da li je to njegov glas? — skoči da mu ide u susret, ali joj noge kao od olova nedadu a srce joj hoće da pukne. Vrata se otvore — stara gospoja Grundman joj javi:

„Elizo. ovdje je jedan gospodin, koj želi s tobom govoriti.“

Odma za njom unidje i on, a Elizabeta padne mu u naručaj uzkliknuv „Jaromir!“ i rieke suzah potekoše joj niz lica.

„Jedva jedanput si ovdje, o, kako sam si već željela da te vidim u ovoj mojoj samoći kroz toliko nedjeljah!“

On ju poljubi i pogladi kosu i lice.

„Siromašna moja draga; vjerujem da ti je već bilo nesnosno, ali meni nebijaše moguće da dodjem prije, pa i danas mogu samo koj sat ovdje ostati, pošto moram već ovu večer opet odputovati, te sam samo sbog toga došao, što je tvoje pismo toli neizmjerno žalostno glasilo, da nisam mogao srcu odoljeti da te neposjetim.“

„Pa zar nisam morala da budem tužna i žal stna, Jaromire? Ah, zar nepojmiš, što sam kroz ovo vrieme pretrpila? — kako me je tvoje nezadovoljstvo zabolilo — a učinih to sve od ljubavi prama tebi.“

„Znam ja to, moje srce, o fait accompli-u neima dalnjeg viećanja, s toga budi o tom dosta; samo se moraš odućiti, da u svemu vidiš jedino najtamniju stranu. Nekvari si tvoje liepe oči.“

„Neću više da plačem, ljubezni Jaromire, govoriti ćemo mirno o našoj budućnosti.“

„O, budućnost biti će krasna, samo dok postaneš mojom ženom.“

„O za cielo, moj dragi“ odvrati mu plaho, „ali šta ću donle, šta ću danas, sutra.“

„O tom se nedade ništa za sada promieniti, ti si se žalibože prenaglila.“

Nestade joj sape. „Kako ti to misliš Jaromire, ja te nerazumijem.“

On stisne s rameni. „To je posve jednostavno, drago diete moje. Ti ostaješ naravno ovdje, dok mi za rukom podje moje roditelje pripraviti, da jih za nas zadobijem.“

„Dakle ti nisi nakanio, da me sada, da me odma odvedeš k tvojim roditeljem?“ upita ga drhćuć.

„Bože moj, Elizabeto, ta ja sam ti već rekao, da to nije odma moguće, da moji roditelji imadu sasma druge namjere s menom: da će vrlo mučno biti sklonuti jih na ženitbu sa gradjanskom djevojkom. Tvojim — oprosti mi — nesmotrenim bjegom iz Elmenrieda, jesi mi stvar samo otežčala. Ja nemogu mojim roditeljem, koji nebi nikad slutili o našoj ljubavi, koji žele, da si biram medju kćerima najplemenitijih obiteljih, da dopeljam kao zaručnicu na Rodanovo prieko noći potajno iz Elmenrieda pobjeglu Elizabetu Held. Ja tu nemogu ništa prije učiniti, dok osobno nedodjem na Rodanovo, da jim ustmeno sve priobćim i njihovom ljubavi prama meni nadvladam njihove predsude. Ovaj čas je to nemoguće; ja nemogu na dulje vrieme dobiti dopust i s toga moraš ti još ovdje ostati. Ova stara gospoja je doduše priprosta žena i ova sobica nije baš dvorana, ali ja te molim, Elizabeto, da neuzmeš ove okolnosti opet sa žalostnog gledišta. Kad si već simo došla tad moraš ovdje još iztrajati!“

Elizabeta si pokrila obraz s rukami; svaka njegova rieč bijaše joj nož u srce. Radi ljubavi prama njemu žrtvovala je toliko; iznevjerila se čestitomu mužu i uvriedila najplemenitije ljude, koji su ju iskreno prigrlili a on sada o svemu tomu tako lahko govori, kan da to nije ništa.

„Pa je li ti mene još ljubiš, Jaromire? reci mi istinu!“

„Ti ludo diete, da zašto bih inače k tebi bio došao“ odvrati joj posmjehom, „nego da te vidim i s tobom da se razgovorim. Ja sam čovjek vesele naravi i uživam svaku uru, koju mi sreća pruža, čini tako i ti, zlato moje, vjeruj mi da je to najmudrije.“

„A kako je u Elmenriedu“ upita ga bojazljivo.

„Bože moj, Elizabeto, ti pitaš kao diete! zar ti nepojmiš, da usljed tog dogodjaja niti ja nemogu više u Elmenried. Za sada jošte mogu se izgovoriti poradi vojničkih vježbah, koje će još koju nedjelju potrajati, a za dalje se nebrinim. Da sada onamo podjem, morao bi me Radoslav pozvati na mejdan, o čemu bi odma i moji roditelji saznali, što mi nebi drago bilo prije, nego sam nakanio da jim sve izjavim. Za tvoje umirenje mogu ti reći, da je grof Radoslav u B. gdje sastavlja svoj putopis za tisak.“

Prije odlazka ju nekako utješi da je za čas zaboravila težke jade, koji joj na srcu ležahu.

„Sve će dobro biti, mila moja, nebrini se ništa i pričekaj dok dodjem na Rodanovo.“

„To čekanje je mučno“ odvrati mu u suzah, „nebi li ja možebiti morala pisati u Elmenried i bar raztumačiti sve, da si poštenim i iskrenim očitovanjem olakšam dušu? šta će oni o meni misliti i kako me smatrati?“

„Ali, predrago diete, to je posve nemoguće; kako sada stvari stoje, to je najbolje da se šuti. Nemuči sebe i mene bezkoristnom nestrpljivosti, a sada ostaj mi s bogom, moram se žuriti da nezakasnim vlak.“

Jaromir je mislio, da će pušeć smotku raztjerati s dimom i svoju zlovolju, koja ga je danas proganjala. Kiša je pljuštila po prozoru Coupéa i on se stisne u kut, nebi li zaspao, ali crne misli obletavahu ga i nedadoše mu mira. Nije on prvi krat djevojkam o ljubavi sborio, ali nijedna nije stvar tako ozbiljno shvaćala kao Elizabeta; istina, da niti on nije za nijednu ćutio tako vruće i on ju zbilja iskreno ljubljaše, pa mu se činilo u prvi mah, da neće biti velikih potežkoćah, da si roditelje skloni. Tako je on sudio očaran od ljepote i ljubeznosti Elizabetine, a kasnije sliedio je razstanak i druga družtva, te mu se je poslje stvar drugčije pričinila nego prije. Na jednoč je počeo uvidjati, da neće moći dobiti dozvole od roditeljah i da bi morao s njima prekinuti možda za uvjek, pa sve to radi djevojke koja nije njemu bila ravna, radi jedne Elizabete Held.

Sad mu se to sve vidilo golemom ludorijom i već bje odlučio, kad se vrati da će u svom snublenju popustiti, pa se je takodjer nadao, da će kod dolazka Radoslavova ona i sama odustati od novoga nagnuća, ali mjesto

„O, ne, ne moj otče, sve ću učiniti što želiš, ali, neljuti se — ja neljubim Valesku.“

„Ti ju neljubiš? ali si nekad mislio, da ju ljubiš; upliv na mlado srce mienja se, ja ti to nezamjeravam, nu ipak moram ostati kod moje želje. Mi, koji zastupamo starodavno pleme i moramo da sačuvamo čast našega imena, nesmijemo pitati glas srca, nego si moramo birati supruge u takovu krugu, koj je vriedan da mu se ime pridruži imenu pradjedovah naših. Tu dužnost nam je vršiti, makar i žrtvom našeg srca. I ja sam se oženio s tvojom majkom i žrtvovao radi načela svoja najtanja čuvstva.

Ti vidiš, da ja netražim od tebe ništa težega, nego što sam i ja sam učinio. Valeska tebe ljubi i ona će radostno tebi privoliti, da i nisi Rodanovski.“

Uzrujan od otčeva zahtjeva mislio napokon, da vrši plemenito djelo, ako izpuni želju otčevu.

„Neka bude, dragi otče, kako je tvoja volja. Ja ću ti jošte danas privesti Valesku kao tvoju kćer.“

Prijaznim posmjehom šapne mu:

„Hvala ti, sinko, to je u tvoju sreću,“ zatim utrudjen zaklopi oči.

Jaromir se polagano udalji. Jedva što je za sobom vrata zatvorio, stupi pred njega grofica Ema.

„Tako dugo si ti bio kod otca? Šta si imao s njim?“ upita ga zabrinuto.

„Odvesti ću se odma u Parkenovo — po Valesku.“

Grofica ga strastveno zagrli:

„Bog te blagoslovio moj sine!“

Baron Lauenstein primi ga najljubeznije i kad ga Jaromir zamoli za rieč u četiri oka, činilo se, da ga to nije iznenadilo, dapače bijahu svi na te viesti pripravljeni, pa kad mu je liepa i bogata djevojka, koju su toliki u zalud prosili, radostno pristala, tad je to živo laskalo njegovu ponosu i taštini.

Baron Lauenstein i Valeska sprovodiše ga na Rodanovo. Zadovoljstvo i sreća roditeljah i čuvstveni blagoslov otčev, kojim je pozdravio mladu zaručnicu kao svoju kćer i buduću gospodaricu od Rodanova, djelova na Jaromira toli silno, da mu je misao na Elizabetu izčeznula u duši.

Valeska ostade u gradu. Jaromir tek sada opazi medjusobnu slabu privrženost medju njegovimi roditelji i da mu otac jedino želi oko sebe vidjeti njega i Valesku, a da velika tuga grofičina nije ništa drugo, nego prazne rieči.

Nekoliko danah kasnije dogodi se, što se davna očekivalo: grof Rodanovski umre.

Poslje sprovoda, na koj dodjoše prijatelji pokojnikovi i zastupnici aristokracije, sliediše neposredno poslovi preuzimanja svega posjeda i tom zabavom bjehu sve misli Jaromirove zauzete, da su mu svi prijašni doživljaji pali u zaboravnost. On sam i njegovo zanimanje postalo je posve drugčije; nove dužnosti i nova budućnost mu se otvorila, pa ako mu se je koj put probudila uspomena na Elizabetu, tad je gledao da se je čim brže otrese. On je znao, da će napokon morati Elizabeti pisati, da bi već bio morao joj dati koj glas od sebe, ali se je sam izpričavao sa množinom posalah, koji mu nedadoše da dodje do mirnog razabranja.

On nije više ljubio Elizabetu, kao što je prije snivao, ali niti Valesku nije ljubio, pa kad je svoju zaručnicu zagrlio i poljubio, tad mu se je predočilo žalostno i zaplakano lice Elizabetino. Usljed sve te uzrujanosti postao je nemiran i tužan, da su to svi oko njega morali opaziti.

Jednog jutra, poslje budne noći napiše list Elizabeti, tumačeć joj najnovije dogodjaje i predbacujuć joj ujedno njezin nepromišljeni čin, kojim si je sreću osujetila, te joj želi, da joj bude budućnost prijaznija, nego joj može on kod ovih okolnostih pružati.

Dan za danom prolazio Elizabeti u očekivanju Jaromira ili kakova pisma. Njezino lice postajaše sve mršavije i bliedje; kako dugo će to nevoljno stanje trajati?

Napokon eto željno očekivanoga pisma. Elizabeta uzdrhta da je jedva omot skinula, i kad je otvoreni list u ruki držala, blistahu joj se slova pred suznim očima, da je časom morala zažmiriti. Tad je čitala, rieči nizahu se tako hladno i nesmiljeno, al razumljivo, da se nije moglo o njima dvojiti.

Ona je već davna slutila, da će do takova konca doći i pritisnuv ruku na srce navališe joj gorke suze na oči. Gospoja Guntram ćutila je materinskim sučuvstvom njezinu bol i nesreću, te joj utjehom spasi dušu od očajanja.

* * *

Mjeseci minuše iza ovih dogodjajah. Bijaše tiha i žalostna zimska doba na Rodanovu. Uprava mnogih spahilukah zahtievaše svu kriepost i silu vremena i premda gospodaru stajahu o bok vješti gospodarski činovnici, ipak je on sam po želji otčevoj posvetio se sa svom ozbiljnosti dužnostim zastupnika imena Rodanovskoga.

Grofica Ema je na temelju oporuke već šest nedjeljah živila na svojoj udovštini na Gutranovu, dvie milje daleko od Rodanova. Za čudo, da nije Jaromir nikad onu pravu i iskrenu ljubav ćutio prama mrzloj materi, kao što prama uzornoj osobnosti otčevoj.

Njegovi mnogi poslovi nedopuštahu mu niti toliko vremena, da često pohadja svoju zaručnicu, te je jedva svaka tri, četiri dana posjetio Parkenovo, što svakako nije svjedočilo neodoljivu ljubav prama Valeski. Po odluci otčevoj bio je dužan, da se glede časti kuće ženi plemenitom krvi, naročito sa Valeskom, ali kad god bi došao u blizinu njezinu i nehotice mu dodje na pamet Elizabeta.

Njemu bi milije bilo, da je čuo priekor i predbacivanje njezino nego podpuno šutenje. Ali šta da mu ona i piše; on morade pojmiti, zašto da ona šuti i zahvalan joj s toga biti, ali ipak ga peklo, što ju nije molio, da mu priobči, kako da će si urediti svoju budućnost. Uvjek mu pred oči dolazila nizka i priprosta sobica, gdje ju je vidio, bliedu i tužnu. Tamo nije mogla dugo ostati. Kuda i kamo je dakle krenula?"

Obitelj barona Lauensteina zaključi po naredbi pokojnikovoj, da bude vjenčanje odma poslje izminuća žalobne godine.

Jaromiru bje to pravo, u nadi, da kad jednom bude Valeska njegovom suprugom, da će se tamne utvore, koje ga mučiše, izgubiti. Sjajne priprave za svatbu u Parkenovu zadovoljiše njegovo srce, znajuć, da te svečanosti nisu samo u slavu kćeri jedinici, nego isto toliko okolnostim, što se ona udaje sa grofom Rodanovskijem, vlastelinom Rodanova.

Po staroj obiteljskoj tradiciji doniela je nevjesta u kuću samo svoju osobnu opremu, sve novo ukusno uredjenje sobah bijaše dužnost samih grofovah na Rodanovu. S toga nije grofica Ema ništa mogla sobom uzeti od bogatog pokućtva, što ga je već unapried bio pokojni grof za Valesku nabavio. Ona se je težkim srcem podala toj naredbi i prije odlazka je ona kod zaključanih vratah izpraznila svoj pisaći stol, sva pisma uredila i nekoja izpalila.

Jaromir bijaše upravo u sobah opredieljenih za Valesku, uredjenih sa svakom mogućom udobnosti i elegancijom i tu mu zapne oko na prekrasnom, po starinskom ukusu izradjenom pisaćem stolu. Činio mu se taj stol pregolemim za gospojinsku porabu i odluči, da ga preseli u svoju sobu. Ključ bijaše u bravi, te otvoriv ladice, radova ga nutarnje opredielenje sa sakrivenimi kutevi. Al najednoč se jedna ladica nije dala zatvoriti; on ju izvadi i posegne u prazan prostor, gdje se je komad sgnječena papira utisnuo. Pogledav to pisamce, upozna rukopis gospoje Velcov i opazi svoje vlastito ime, „skrbi se samo da Jaromir u svaku cienu. —" Nehotice zanimalo ga je da dalje čita, izgladi na pol raztrgani papir te ga složi i uvjeri se, da je to dio jednog pisma, bez početka i konca. Svidilo mu se nečedno, da ovo slučajno mu do rukuh nadošlo pismo dalje čita, te je već nakanio da ga uništi, kad ugleda rieči: „Rodanovski nesluti ništa, o tom budi mirna, zašto dakle nepotrebitih brigah, pa napokon je ta obsjena samo u njegovu sreću. Ti dobro znaš, kako bje on prije razpoložen, a kako mu se ponosno i veselo blistahu oči, kad smo mu nasljednika položili u naručaj. Budi dakle mirna i oprezna, Emo. Ja jamčim za sve, koji o tom poslu znadu, jer bo je i u njihovu vlastitu korist da šute. Ti skrbi samo, da tvoj suprug u svaku cienu u tebi vidi nježno ljubeću majku, da nebude nikakove dvojbe —" ovdje bje list odtrgnut.

„O, ne, ne moj otče, sve ću učiniti što želiš, ali, neljuti se — ja neljubim Valesku."

„Ti ju neljubiš? ali si nekad mislio, da ju ljubiš; upliv na mlado srce mienja se, ja ti to nezamjeravam, nu ipak moram ostati kod moje želje. Mi, koji zastupamo starodavno pleme i moramo da sačuvamo čast našega imena, nesmijemo pitati glas srca, nego si moramo birati supruge u takovu krugu, koj je vriedan da mu se ime pridruži imenu pradjedovah naših. Tu dužnost nam je vršiti, makar i žrtvom našeg srca. I ja sam se oženio s tvojom majkom i žrtvovao radi načela svoja najtanja čuvstva.

Ti vidiš, da ja netražim od tebe ništa težega, nego što sam i ja sam učinio. Valeska tebe ljubi i ona će radostno tebi privoliti, da i nisi Rodanovski."

Uzrujan od otčeva zahtjeva mislio napokon, da vrši plemenito djelo, ako izpuni želju otčevu.

„Neka bude, dragi otče, kako je tvoja volja. Ja ću ti jošte danas privesti Valesku kao tvoju kćer."

Prijaznim posmjehom šapne mu:

„Hvala ti, sinko, to je u tvoju sreću," zatim utrudjen zaklopi oči.

Jaromir se polagano udalji. Jedva što je za sobom vrata zatvorio, stupi pred njega grofica Ema.

„Tako dugo si ti bio kod otca? Šta si imao s njim?" upita ga zabrinuto.

„Odvesti ću se odma u Parkenovo — po Valesku."

Grofica ga strastveno zagrli:

„Bog te blagoslovio moj sine!"

Baron Lauenstein primi ga najljubeznije i kad ga Jaromir zamoli za rieč u četiri oka, činilo se, da ga to nije iznenadilo, dapače bijahu svi na te viesti pripravljeni, pa kad mu je liepa i bogata djevojka, koju su toliki u zalud prosili, radostno pristala, tad je to živo laskalo njegovu ponosu i taštini.

Baron Lauenstein i Valeska sprovodiše ga na Rodanovo. Zadovoljstvo i sreća roditeljah i čuvstveni blagoslov otčev, kojim je pozdravio mladu zaručnicu kao svoju kćer i buduću gospodaricu od Rodanova, djelova na Jaromira toli silno, da mu je misao na Elizabetu izčeznula u duši.

Valeska ostade u gradu. Jaromir tek sada opazi medjusobnu slabu privrženost medju njegovimi roditelji i da mu otac jedino želi oko sebe vidjeti njega i Valesku, a da velika tuga grofičina nije ništa drugo, nego prazne rieči.

Nekoliko danah kasnije dogodi se, što se davna očekivalo: grof Rodanovski umre.

Poslje sprovoda, na koj dodjoše prijatelji pokojnikovi i zastupnici aristokracije, sliediše neposredno poslovi preuzimanja svega posjeda i tom zabavom bjehu sve misli Jaromirove zauzete, da su mu svi prijašni doživljaji pali u zaboravnost. On sam i njegovo zanimanje postalo je posve drugčije; nove dužnosti i nova budućnost mu se otvorila, pa ako mu se je koj put probudila uspomena na Elizabetu, tad je gledao da se je čim brže otrese. On je znao, da će napokon morati Elizabeti pisati, da bi već bio morao joj dati koj glas od sebe, ali se je sam izpričavao sa množinom posalah, koji mu nedadoše da dodje do mirnog razabranja.

On nije više ljubio Elizabetu, kao što je prije snivao, ali niti Valesku nije ljubio, pa kad je svoju zaručnicu zagrlio i poljubio, tad mu se je predočilo žalostno i zaplakano lice Elizabetino. Usljed sve te uzrujanosti postao je nemiran i tužan, da su to svi oko njega morali opaziti.

Jednog jutra, poslje budne noći napiše list Elizabeti, tumačeć joj najnovije dogodjaje i predbacujuć joj ujedno njezin nepromišljeni čin, kojim si je sreću osujetila, te joj želi, da joj bude budućnost prijaznija, nego joj može on kod ovih okolnostih pružati.

Dan za danom prolazio Elizabeti u očekivanju Jaromira ili kakova pisma. Njezino lice postajaše sve mršavije i bliedje; kako dugo će to nevoljno stanje trajati?

Napokon eto željno očekivanoga pisma. Elizabeta uzdrhta da je jedva omot skinula, i kad je otvoreni list u ruki držala, blistahu joj se slova pred suznim očima, da je časom morala zažmiriti. Tad je čitala, rieči nizahu se tako hladno i nesmiljeno, al razumljivo, da se nije moglo o njima dvojiti.

Ona je već davna slutila, da će do takova konca doći i pritisnuv ruku na srce navališe joj gorke suze na oči. Gospoja Guntram ćutila je materinskim sučuvstvom njezinu bol i nesreću, te joj utjehom spasi dušu od očajanja.

* * *

Mjeseci minuše iza ovih dogodjajah. Bijaše tiha i žalostna zimska doba na Rodanovu. Uprava mnogih spahilukah zahtievaše svu kriepost i silu vremena i premda gospodaru stajahu o bok vješti gospodarski činovnici, ipak je on sam po želji otčevoj posvetio se sa svom ozbiljnosti dužnostim zastupnika imena Rodanovskoga.

Grofica Ema je na temelju oporuke već šest nedjeljah živila na svojoj udovštini na Gutranovu, dvie milje daleko od Rodanova. Za čudo, da nije Jaromir nikad onu pravu i iskrenu ljubav ćutio prama mrzloj materi, kao što prama uzornoj osobnosti otčevoj.

Njegovi mnogi poslovi nedopuštahu mu niti toliko vremena, da često pohadja svoju zaručnicu, te je jedva svaka tri, četiri dana posjetio Parkenovo, što svakako nije svjedočilo neodoljivu ljubav prama Valeski. Po odluci otčevoj bio je dužan, da se glede časti kuće ženi plemenitom krvi, naročito sa Valeskom, ali kad god bi došao u blizinu njezinu i nehotice mu dodje na pamet Elizabeta.

Njemu bi milije bilo, da je čuo priekor i predbacivanje njezino nego podpuno šutenje. Ali šta da mu ona i piše; on morade pojmiti, zašto da ona šuti i zahvalan joj s toga biti, ali ipak ga peklo, što ju nije molio, da mu priobči, kako da će si urediti svoju budućnost. Uvjek mu pred oči dolazila nizka i priprosta sobica, gdje ju je vidio, bliedu i tužnu. Tamo nije mogla dugo ostati. Kuda i kamo je dakle krenula?"

Obitelj barona Lauensteina zaključi po naredbi pokojnikovoj, da bude vjenčanje odma poslje izminuća žalobne godine.

Jaromiru bje to pravo, u nadi, da kad jednom bude Valeska njegovom suprugom, da će se tamne utvore, koje ga mučiše, izgubiti. Sjajne priprave za svatbu u Parkenovu zadovoljiše njegovo srce, znajuć, da te svečanosti nisu samo u slavu kćeri jedinici, nego isto toliko okolnostim, što se ona udaje sa grofom Rodanovskijem, vlastelinom Rodanova.

Po staroj obiteljskoj tradiciji doniela je nevjesta u kuću samo svoju osobnu opremu, sve novo ukusno uredjenje sobah bijaše dužnost samih grofovah na Rodanovu. S toga nije grofica Ema ništa mogla sobom uzeti od bogatog pokućtva, što ga je već unapried bio pokojni grof za Valesku nabavio. Ona se je težkim srcem podala toj naredbi i prije odlazka je ona kod zaključanih vratah izpraznila svoj pisaći stol, sva pisma uredila i nekoja izpalila.

Jaromir bijaše upravo u sobah opredieljenih za Valesku, uredjenih sa svakom mogućom udobnosti i elegancijom i tu mu zapne oko na prekrasnom, po starinskom ukusu izradjenom pisaćem stolu. Činio mu se taj stol pregolemim za gospojinsku porabu i odluči, da ga preseli u svoju sobu. Ključ bijaše u bravi, te otvoriv ladice, radova ga nutarnje opredielenje sa sakrivenimi kutevi. Al najednoč se jedna ladica nije dala zatvoriti; on ju izvadi i posegne u prazan prostor, gdje se je komad sgnječena papira utisnuo. Pogledav to pisamce, upozna rukopis gospoje Velcov i opazi svoje vlastito ime, „skrbi se samo da Jaromir u svaku cienu. —" Nehotice zanimalo ga je da dalje čita, izgladi na pol raztrgani papir te ga složi i uvjeri se, da je to dio jednog pisma, bez početka i konca. Svidilo mu se nečedno, da ovo slučajno mu do rukuh nadošlo pismo dalje čita, te je već nakanio da ga uništi, kad ugleda rieči: „Rodanovski nesluti ništa, o tom budi mirna, zašto dakle nepotrebitih brigah, pa napokon je ta obsjena samo u njegovu sreću. Ti dobro znaš, kako bje on prije razpoložen, a kako mu se ponosno i veselo blistahu oči, kad smo mu nasljednika položili u naručaj. Budi dakle mirna i oprezna, Emo. Ja jamčim za sve, koji o tom poslu znadu, jer bo je i u njihovu vlastitu korist da šute. Ti skrbi samo, da tvoj suprug u svaku cienu u tebi vidi nježno ljubeću majku, da nebude nikakove dvojbe —" ovdje bje list odtrgnut.

Jaromir gledaše okamenjen ta slova sa kobnim sadržajem i nemogaše odma da pojmi svu znamenitost. Čitaše opet i opet i uvjek dodje do zaključka — da — on nije grof Rodanovski! Dvadeset i četiri godine života bijahu samo prevara i sada istom dodje istina na vidjelo, kakova grozna istina!?

Kako je on dugo tu stajao s tim pismom u ruki, da li su to bili časovi ili satovi, on to niti sam neznaše. On htjede da sjegurnost saznade, da sve čuje što i kako se stvar ima. Ona koju je kroz sav svoj život majkom nazivao, ona mu mora odgovoriti. Zazvoni naglo i zapovjedi da mu se odma konj osedla.

Sluga ga začudjeno motri, kako mu je neobičan pogled i izvanredan glas!

„Šta oklievaš, hitro mi dovedi konja.“

Naglo jezdeć dodje brzo na Gutranovo i šuteć baci uzde priskočivšemu inušu, te proleti prieko stubah u materine sobe.

„Je li je gospoja grofica sama?“

„Na službu, milostiva grofica je u svojoj sobi; smijem li gospodina grofa prijaviti?“

Jaromir neobziruć se dalje, ode kroz više dvoranah i tek pred sobom matere se ustavi, da uzdahne duboko i primi se za čelo, da se osviesti o tom, što je upravo doživio i pošto da je ovamo došao. Zatim ponosno uzdigne glavu, pokući brzo i nečekajuć odgovora stupi u sobu.

„Ah, ti si, moj sine, tako iznenada i neprijavljen!“ to je glasilo kao nedvojbeni ukor, „ali svejedno ipak, dobro mi došao!“ pridoda i htjede da ga zagrli.

On stupi korak natrag.

„Možebiti da mi nećeš reći: dobro došao, kad saznaš povod moga posjeta.“

„Bože dragi, kako to svečano glasi!“ odvrati mu grofica smješeć se, ali joj se oči uklanjahu Jaromirovu pogledu i ruka, kojom se je naslonila na stol, uzdrhta.

Jaromir posegne u džep na prsih.

„Ja dolazim —“

„Zar se nećeš sjesti?“ upadne mu grofica Ema i sjednuv se u jedan naslonjač pokaže mu rukom na drugi stolac; nu Jaromir kan da nečuje njezin poziv.

„Ja dolazim, da te pitam za odgovor na sadržaj ovoga lista. Čitaj!“

Preda joj list. Grofica na to pogleda u Jaromirovo poput krede bliedo lice i zatim padne natrag u stolac blieda kao krpa. Ali za čas se osviesti.

„Prije svega, smijem li pitati, kako si ti do toga pisma došao, koje nenosi tvoj naslov?“ reče bez da je Jaromira gledala. „Zar si ti moja pisma pretraživao?“

„Majko! pustimo takove mimogredne stvari gdje se radi o mojoj budućnosti, o mojoj prošastnosti, da, o mom cielom životu. Nadjoh ovaj list u tvom pisaćem stolu na Rodanovu. Tu neima drugoga tumačenja nego jedno jedino, strašno i grozno, nu ipak hoću, da to čujem iz tvojih ustijuh. Govori!“

Grofica Ema uztezala se nemirno taruć ruke na svom stolcu, ali nemogaše probesjediti niti rieči.

„Govori!“ opetova Jaromir.

Na to ustane ona i prihvativ ga za ruke.

„Pa zašto da govorim, Jaromire? Pusti na miru tu stvar, uništi taj list i zaboravi što si čitao. Bio je to san i ništa više.“

Ovo je ona na tiho i umiljato na brzo izustila; nu on joj se u mah iztrgne i reče.

„Zar ti misliš, da to zavisi od moje volje, da to zaboravim? kao utvora bi me to danom i noćju proganjalo; ja hoću, ja moram da saznam istinu! Priznaj!“

„Jaromire, kako možeš ti s tvojom majkom tako sboriti?“

„S mojom majkom!“ neopisivo čemerni posmjeh mu se izrazi oko ustijuh. „Zar si ti moja mati? O bože moj, pomahnitati bi mogao rad toga, istinu hoću da čujem, otvoreno i pošteno priznanje. Ja nisam vaše diete?

„Ne!“ šapne ona.

Jaromir se udari obim rukama po obrazu kao da se sabire za dalnja pitanja.

„Kazuj mi sve, moram da sve saznam, kako se je taj nečuveni slučaj dogodio?“

(Nastavak sliedi).

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

HRVATSKI

Broj 22. Tečaj II.

Izlazi svaki 10. dan u Zagrebu. — Godišnja mu je ciena 4 forinta franko. — Predplata se prima i na četvrt godine kod izdavatelja u Kukovićevoj kući III. razdiel, prvi kat, vrata br. 10. i poštovnom naputnicom.

Grad Rodanovo.

od

grofice Josipine Šverinske.

(Nastavak i konac).

Nepitaj dalje, Jaromire, molim te, šta bi ti to koristilo, da znaš sve potankosti. To je stara pripovjedka; bilo pa prošlo, to se mora zaboraviti."

Jaromir lupi s nogom o pod.

„Zar sam ja u ovom trenutku bez prava, jer nisam grof Rodanovski, nisam gospodar od Rodanova. —"

„Ti jesi to," prekine ga grofica metnuv mu ruku na rame, koju je on žestoko odbacio.

„Nisam! zar hoćeš da zatajiš, što si malo p rije priznala? kad si mogla takovo djelo počiniti, tad imaj i toliko hrabrosti, da ga otvoreno priznaš. Ako mi ti neodkriješ sve, tad ću prisiliti tvoju sestru, da mi kaže istinu, koja ti je bila pomagaćicom; s njom ću drugčije prosboriti nego s tobom, koju sam tako dugo smatrao svojom majkom."

Njegov ljutit i zapovjedajući pogled smrvi ju, da je nemoćno pala na stolac i tihim glasom zapinjuć progovorila.

„Sve ćeš saznati; neimam ti mnogo da kažem. Skoro poslje moje udaje opazih, da me Rodanovski neljubi, da se je nerado odlučio na drugu ženitbu. Mnogo sam trpila od njegova mrzla i neprijazna ponašanja. —"

„Negrdi mi otca," povikne Jaromir, „onog muža" prida tišije, „koga sam ljubio iz sve duše kao otca."

„O Jaromire, ti si okrutan!" primjeti grofica plačućim glasom, „trpila sam, mnogo pretrpila! Kasnije kad se je nadao nasljedniku, okrenulo se na bolje, ali rodila mu se kći. Čitala sam mu na licu gnjev i on tad zamrzi na mene i na diete, koje doskora umre. Slabu i nevoljnu pošalje me liečnik u toplice i tamo se sretosmo sa Rodanovskim iz Elmenrieda i s njegovim sinom Radoslavom, baštinikom Rodanova, ako bi tvoj otac ostao bez sina. Tad oćutih svu srčbu i gorkost, koju je on u svom srcu gojio proti meni. Ja sam njemu, starijem čovjeku, žrtvovala moju mladost, moju sreću, cieli život, a on mi to sve nagradi svojom hladnom osornosti; ja bijah tad osamljena i samo ljubav moje drage sestre bijaše mi utjeha u tih težkih godinah. Tad se po drugi krat ćutih materom i nada mi se otvorila na novu sreću, ali i neopisiv strah — ako bude opet kći! šta bi tad moj suprug

kako bi me naplatio za taj novi dar! Ta briga me je duševno i tielesno morila i tad mi dodje sestra, kojoj sam tugu moga srca odkrila i koja je prva probudila misao, da bi moguće bilo kćerku zamieniti s tudjim djetetom i to mi bje ufanje spasa u mojoj teskobi. Ona je sva sredstva u tu svrhu pribavila, a mučanje o toj tajni bje zlatom odkupljeno. Moje diete bijaše opet kći. Rodanovski bje presretan kad mu javismo, da je dobio mužko čedo i ja se nisam nikad pokajala radi te prevare do evo ovog časa. O Jaromire, zar je to grieh kupiti sreću čovjeka sa nedužnom laži? Nisi li ti po našoj srdačnoj ljubavi naš sin? mi smo tebe njegovali i odgojili, ti si naše diete i nitko neima prava, da ti to odreče."

Jaromir slušaše napetostju motreć groficu Emu, koja to izpripovjeda tiho bez da je oči k njemu okrenula.

„Zaklinjem te, šuti! ti se usudjuješ govoriti o pravu! koje pravo ostaje meni? O, kakve sudbine! odhranjen biti u sjaju i u časti, i u tvrdoj misli, da sam nosioc plemenitog imena, pa sad svemu ovakov konac! Moj otac prevaren, moja majka varalica — o bože moj, ta nije to bio moj otac, nije to moja mati, nego ja prevaren siroma i nemoćna žrtva jednog zločinstva!"

„Sine moj!"

„Nezovi me sinom, toga nemogu više da slušam! Šuti i pusti me, da razmislim; je li je ikad bio koj čovjek tako hude sreće!"

Velikimi koraci prohodao je sobu, niemo i oborenom glavom. Grofica ga je neopisivim nemirom u sto brigah motrila i činilo joj se, da već ciele satove trpi muku, dočim je on kao zaboravio na njezinu prisutnost. Silna duševna borba pograbila mu grudi, al on šuti i šuti, napokon se ona već nemogaše dulje uzdržati.

„Jaromire!" prošapne, ali on i nečuje.

„Jaromire!" opetova.

On uzdrhta i pita oštro ju gledajuć.

„Šta pitaš? može li još koja druga misao zauzeti moju pamet nego ova nesretna."

„Oprosti mi!"

„Da ti oprostim! — nikada, nikada. Ti si mene i sav moj život otrovala!"

„Jaromire, za ime božje, ti valjda nećeš htjeti, da sviet to saznade —"

On se grozno i porugljivo posmjehne, da se ona poplašena za korak natrag potegne.

„Neboj se, ako i neteče Rodanovskijeva krv u mojih žilah, ipak sam kao takov odgojen i ćutim se Rodanovskijem i neću čast toga imena oskvrnuti niti taj grb okaljati. Umiri se, pred svietom ćedu ostati sve te sramotne spletke, laži i prevare tajnom, a ja grofom od Rodanova."

„Hvala ti, ah, sada mogu opet dihati!" uzklikne grofica i padne na koljena, zahvalno dižuć pred njim ruke.

Zlovoljnim izrazom lica okrene se od nje.

„Nezahvaljuj se prerano" odvrati joj ogorčeno, „ja znam što sam imenu Rodanovskoga, ali znam i što sam samomu sebi dužan. Jošte nešto: tko su moji roditelji, tko je — tvoja kći?"

„Dragi Jaromire, što bi ti koristilo da to saznadeš."

Jaromir lupi opet žestoko snogom o pod.

„Ja hoću da znam moje ime, zar ti misliš, da ćeš se i nadalje igrati s mojom sudbinom po tvojoj volji? Tko su moji roditelji? Ja zahtievam, da mi odgovoriš!"

„Jaromire, kako možeš biti tako okoran."

„Govori, nemuči me dalje," povikne sav izvan sebe.

„Tvoj otac je već davna mrtav."

„Ime mu hoću da čujem."

„Da znaš dakle, on bijaše učitelj Held u Goltenu."

„Ah!" očajani strašan vapaj iz svega grla odjekne iz prsiuh Jaromirovih. „Elizabeta — Elizabeta Held je tvoja kći!"

„Da" odvrati mu grofica muklo.

„Još i to!" povikne Jaromir. Sruši se na stolac kao da su mu se svi živci iznevjerili.

Strašno uplašena pazila je svako njegovo gibanje. „Šta ti je, govori!" upita ga, al on joj rukom mahne da ga pusti. U zdvojnosti govoraše samo više putah: „k svemu tomu, još i to!"

„Šta je sa Elizabetom, reci mi, Jaromire, govori, pouzdaj se u mene.“

„U tebe da se pouzdam? Ti tražiš nemoguće“ odvrati joj čemerno.

„Bože dragi, kako me mučiš, taj strah, ta briga, što si nakanio. —“

„Budi bez brige“ presječe joj govor, „ja ću držati zadanu rieč, ne radi tebe, nego radi imena Rodanovskijeva, za koje sam tvrdu vjeru dao umirućemu otcu. Nitko neće saznati o sramoti, koja ga je postigla, a ti se brini, da se neodaš.“

Ustade i duboko uzdahnuv poravna si s čela lasi: „S bogom!“

„Jaromire, još jednu rieč!“ zamoli ga grofica, „vidiš, ako sam ja pogriešila, tad ćeš ti moju krivnju poravnati kao vriedan nasljednik imena grofa Rodanovskija. Ti ćeš sveto i vjerno izpuniti želje otčeve ti ćeš —“

„Prištedi si te opomene“ upadne joj gorkim posmjehom, „ja znam što je grof Rodanovski dužan svojoj časti, pa makar i nisam taj — ipak ću postupati kao da zbilja jesam takov.“

„Jaromire! za boga, šta ćeš učiniti?“

„Tebi nisam odgovora dužan, nego sam sebi i uspomeni milog pokojnika. Ali najzad, pusti me na miru, svaki trenutak mi je muka.“

Nekoliko časovah kasnije čula je grofica u dvorištu štropot konjskih kopitah.

Kako je naglo dojezdio, tako je sada polagano i nehajno kući jašio u razmišlanju. Već se bijaše zamračilo, kad je prispio u svoj grad na Rodanovo. Kako ga tudje gledahu te stare lipe po mjesečini, skojimi bje u djetinsko već doba prijazno poznat; grb na vratih grada, njegov ponos prije — čudno ga sad pozdravljao. Oborenom glavom koracao je kroz te sjajne dvorane i došav u svoju sobu, baci slugi šešir i haljinu:

„Možete ići“ reče mu, „netreba mi vas više večeras.“

„Neće vaša milost ništa večerati?“

Zagleda se časak i tad brzo odgovori:

„Ja sam kod gospoje grofice jeo, ali možete mi donesti jednu bocu crnog vina, imam jošte raditi.“

Iztrusi nekoliko čašah i tad se nemirno prošeće po sobi gore i dole bez da je opazio kako vrieme prolazi. Pol noći već bje minulo kad se je napokon sjeo k pisaćemu stolu. Još je popio čašu vina, tad uze papira i pero i kriepkimi potezi napiše pismo. Dogotoviv ga, prečita ga još pozorno i tad uzdahne kao da se je ćutio oslobodjenim od težkog bremena. Primi opet pero u ruke da još nešto dopiše: „Dužnost i čast zahtieva od mene ovakovo razloženje okolnostih prije moga vjenčanja sa gospodičnom od Lauensteina. Ja se mogu nadati, da ćete vi poštenoj rieči jednoga plemića povjerovati i nedvojiti o tom, da je Elizabeta manje kriva, nego što ste vi po svoj prilici do sad sumnjali. Da vam nisam ovo očitovanje prije javio, koje sam, kako moram priznati, bio vama dužan, to izvolite pripisati silnoj uzrujanosti usljed raznih dogodjajah, koji su zauzeli svu moju duševnu snagu, a k tomu s druge strane i naravno ljudsko odklanjanje priznanja krivnje vlastite lahkoumnosti.

Gospodja Grundman, kod koje Elizabeta nadje utočište, će vas izvjestiti o njezinom sadašnjem boravljenju — ako bi vi to želili. Ja ju već godinu danah nevidjeh i odkako joj moje zaručenje prijavih, nedobih nikakova glasa od nje. Ja bih se sretnim ćutio, kad bih mogao onaj važni korak, koj mi predstoji, učiniti u podpunoj nadi, da vas će ovo moje otvoreno očitovanje osvjedočiti, da bjeg Elizabetin nije imao inog povoda, nego ono čuvstvo, što joj je nemoguće bilo da vjerolomno stupi pred onoga muža, komu je uzčuvala veleštovanje i možebiti mnogo stalniju ljubav nego meni.“

Jaromir pročita još jedanput to pismo te se podpiše. Jaromir grof Rodanovski. Na tiho opetova si: „Jaromir grof Rodanovski — posljedni put —“ zatim napiše naslov: Grofu Radoslavu Rodanovskomu i legne na divan, te zaspi, al nemirno i kad je inuš kao obično u njegovu sobu stupio, našao ga opet kod pisanja; kasnije oko podne zapovjedi, da mu se konj osedla i odjaši u grad, da sam na poštu preda pismo na grofa Radoslava Rodanovskoga.

*

Gospodin Renersdorf, koj je bio običan gost na Rodanovu, imao je svoje imanje na putu, kojim je Jaromir jašio i tu se on navrati k svomu susjedu, koj se je upravo u dvorištu svojim nadzornikom razgovarao.

„Renersdorf“ povikne mu s konja.

Ovaj se okrene i pozdravi ga rukom i pozove u kuću, al Jaromir mu odvrati:

„Dodjite danas po podne k meni.“

„Ah, ostanite vi grofe radje kod mene, ako vas i nemogu posve izabranim objedom podvoriti, jer je već kasno, ali čašu dobra vina ću Vam ponuditi.“

„Hvala vam“, reče mu Jaromir, „ja imam kod kuće mnogo posla, ali vas sigurno očekivam. Kupio sam si dva nova samokresa, pa bi jih rado s vami pokušati; vas će bez dvojbe zanimati i novo pokućtvo u sobah buduće grofice na Rodanovu. Hoćete li doći?“

„Drage volje, kad već nećete nipošto da ostanete kod mene. Ali vi nešto slabo izgledate, što vam je?“

„Ništa, ja se ćutim posve zdravo, samo što sam previše u noći radio.“

„Vi ste odviš marljivi!“ primjeti mu Renersdorf smjejuć se, „takov napor je doista suvišan.“

Jaromir se takodjer nasmije i pozdravi ga prijazno rukom, „dakle do vidjenja“, te ga skoro nestane iz pred očijuh Renersdorfu.

I grofica Ema nije zatim dobro spavala od straha i pitala se: „Što je on, bog zna nakanio? šta će on učiniti?“ Dašto da joj je obećao, da sviet o toj tajni neće ništa čuti, niti ime Rodanovskijevo okaljano biti, ali je ipak njegova uzrujanost, njegovo očajanje bilo tako silno, da je ona svakako posumnjati morala, da on neće šuteć pridržati vlastelstvo na Rodanovu.

„Nezahvaljuj mi se!“ te rieči joj grozno zvučiše kao prietnja najljuće vrsti, ali se ipak mogla nadati, da se je možebiti premislio. Neznajuć što da čini, odveze se u Parkenovo; možebiti da je Jaromir tamo bio i da se je umirio.

„Dobro došla, mamice“ pozdravi ju Valeska, „to je liepo, da si došla, toliko imam s tobom govoriti, o čemu se s otcem nemogu posavjetovati, što u obće mužkarci nerazumiju. — Odma ću te odvesti u moj budoar.“

Iz tih Valeskinih riečih mogla je grofica samo to razabrati, da Jaromira tamo nije bilo, pa da u obće riedko tamo dolazi. „Pa kako on izpričava svoje slabo posjećivanje?“

„Evo čitaj sama“ i pruži joj najnovije pisamce Jaromirovo, koje ovako glasi.

„Predraga Valesko! Oprosti mi, ako danas nedodjem, kako ti obečah. Renersdorf će me danas po podne posjetiti a do onda imam još silu božju posalah za obaviti. Ja se za cielo nadam, da se tvoje milostivo i ljubezno srce neće radi toga ljutiti. S bogom i pozdravi mi tvoga otca. Tvoj zahvalni Jaromir.“

Grofica Ema je dvaputa pozorno pročitala to pismo i premda se joj sadržaj činjaše sasvim nedužan, ipak je iz tih redaka nešto kobna slutila, što joj je dušu uznemirilo.

„Eto vidiš, poslovi i uvjek poslovi,“ reče Valeska zlovoljno „ja doista neželim nijednoj djevojci, da joj zaručnik posjeduje mnogo spajilukah.“

„Znaš šta Valesko“, primjeti na jednoč grofica Ema, „mi ćemo Jaromira iznenaditi i odvesti se na Rodanovo.“

„O ne, mamice, čitala si, da ima mnogo posla, a po podne će k njemu doći Renersdorf.“

Za kratko vrieme ustane grofica Ema da se vrati kući. Njezin nemir je rasao, razne slutnje joj se po glavi motahu, koje je ona kušala utažiti s obečanjem njegovim, da neće sviet o svemu ništa saznati.

Jaromir je došavši kući, slugi rekao, da je već u gradu objedovao te se zaključa u svoju sobu. Tek oko četvrte ure pozvoni, da mu se lovac pošalje.

Taj čovjek je posiedio u službi pokojnog grofa, a Jaromir se od njega naučio mačevati i oružjem se služiti. Jaromir bijaše strastveni lovac i izvrstan strieljac, koj je u strieljani na kraju perivoja, uvjek pogodio u nišan, čim se je stari Bernard ponosio.

„Bernarde“ reče mu Jaromir, „gospodin Renersdorf će danas k meni doći, da zajedno pucamo u cilj. Ali ja bih rad prije moje nove

pištolje da pokušam; donesi mi jih k strieljani.“

Bernardu se oči zakriese: „na službu gospodine grofe, i tako već davna niste pucali.“

„Tim će mi biti danas sigurnija ruka.“

Oba podjoše kroz perivoj i stari sluga si je dopustio s mladim gospodinom slobodnije progovoriti: „Uvjek se sjećam, kako ste gospodine grofe, prvi krat pogodili u crno — i kako se tomu veseliste. Čini mi se, da vam je onda bilo tek 12 godinah“.

„Čestita stara dušo“ odvrati mu Jaromir „hvala ti na svemu dobru, što si mi učinio, uzdrži me uvjek u uspomeni. Čuješ li?“ timi riečmi mu pruži ruku koju starac poljubi. Dodjoše do strieljišta, Bernard nabijaše pištolje. Jaromir nagadja, ali promaši cilj, prvi i drugi put; baci pištolj nestrpljivo u kraj a Bernard opazi, da mu ruka drhće.

„Gospodin grof neima danas čvrste ruke“ primieti starac.

„Ove pištolje nevaljaju“ odvrati Jaromir „skoči mi po druge; donesi mi one stare; ti znaš, na lievo u ormaru“.

Bijaše veoma blied i stari Bernhard opazi opet, da mu drhće ruka. Oklievajuć časak reče.

„Biti će bolje, da gospodin grof danas nepuca“.

„Pa zašto da ne, starče?“ odvrati mu smješeć se, „upravo mi se danas hoće pucati, hajd, hajd, žuri se samo“.

Bilo je prilično daleko do grada i jedva što je vraćajuć se sa ormarićem izašao iz dvora čuje na jednoć hitac. „Nu, sad je bar čestito nabio; znatiželjan sam, da li je sad pogodio u crno.“

Požuri se starac i došavši bliže — nevidi grofa. Od neizmjernog straha prestane mu srce kucati, kroz drva opazi na zemlji nešto tamnoga ležati, još nekoliko korakah i — Jaromir ležaše na cielini s pištoljem u ruci — mrtav. Bolnim krikom klekne Bernard do svoga mladog gospodara.

* * *

Obćenitu sućut probudila je smrt mladoga grofa Jaromira, posljednje nesretne klice staroga roda, upravo u oči vjenčanja i nastupa svih imanjah, koja sada prelaze na drugu lozu Rodanovskijeva plemena. Nikomu nije niti na kraj pameti bilo dvojiti o tom, da je zlokobni slučaj bio uzrokom njegove smrti. Sprovod bje obavljen sa svim pogrebnim sjajem, kod kojega je učestvovala uz raztuženoga si otca takodjer Valeska od Lauensteina, u crno zavita razcviljenim srcem, blieda, roneć suze i prateć svoga ljubljenoga zaručnika do obiteljske rake grofova od Rodanova.

Grofica Ema nipošto nehtjede da se pridruži sprovodu, očitujuć se, da joj je duša prežalostna, čemu se sviet vrlo začudi, pošto inače neopaziše nikad sučuvstva kod nijedne zgode. Staromu slugi se nije nikako dalo vjerovati, da se je mladi grof slučajno ustrielio, nu neufaše se to nikomu izjaviti i ta slutnja ga je poput more mučila po danu i u noći. Napokon se odvaži, da svoju sumnju odkrije grofici Emi, komu drugomu nego majki Jaromirovoj; nu ova primi toga, u grofovoj službi ostarjelog i vjernog čovjeka neprijazno i opomene, da se neka u kratko izrazi, što da želi. On joj izpripovieda rieč po rieč, sve što je u tom posljednem pol sata doživio, te završi: i gospodin grof bijaše blied kao smrt a ruke mu drhtahu. Kad sam se kasnije od straha komaj dovukao — nadjoh gospodina grofa mrtva. Mislio sam, da moram gospoji grofici to reći, da barem sve znade kako je bilo.

„Pa što mislite vi s tim reći?“

„Mislim“ odgovori oborenom glavom tiho i bojazljivo, „da ubojito tane nije grofa slučajno pogodilo.“

U taj čas skoči na noge grofica Ema iz svog naslonjača.

„Kako se vi usudjujete takove drzovite rieči izustiti i tako budalastimi sumnjami obtužiti vašega gospodara, jednoga grofa Rodanovskoga? Opet mi je to novi dokaz, kako se može slabo osloniti na vjernost služinčadi, kad se takov siedi sluga nežaca od toli žalostnoga slučaja izmisliti takove bajke. Sram vas budi! neću da sam čula vaša buncanja, nu čuvajte se, ako i najmanje što saznam da vi o toj ludoj priči budete dalje govorili — tad ću vas znati kazniti.“

Poput kraljice stajaše ponosno, i samo joj se ruka tresla, s kojom se o stol bila uprla.

„Molim za oproštenje, milostivna gospojo grofice·"

Grofica Ema pratila je odlazećega starinu ukočenim pogledom i kad se vrata za njim zatvoriše, tad padne u stolac uzdahom i težki joj kamen sa srca padne, kad je ovomu jedinom svjedoku zadnjih časovah Jaromirovih, koga se je najvećma bojala, zavezala usta.

* * *

Grof Radoslav Rodanovski postao je sada vlastnikom na Rodanovu. Više mjesecih bijaše udaljen od domovine, kad mu je stigao glas Jaromirove smrti. Ta viest nasljedstva nije ga uzradovala. — Šta će njemu ti spajiluci? Velike skrbi mu se prikazahu, kojih si nije želio i koje će ga samo odvratiti od njegovog cilja, od znanobti i radnje na tom obljubljenom polju. Primio je i pismo, što mu Jaromir pisao o Elizabeti — dakle ona nebijaše toliko kriva, kako je on to sudio! S nova mu se probudi sav čar ljubljene djevojke. Na otvorenoj i izkrenoj izpovjesti Jaromirovoj nije mogao dvojiti. Nove okolnosti silile su ga, da se čim brže vrati u svoj zavičaj. Šta je njemu bilo Rovanovo napram Elizabeti! nekoliko napisanih riečih obavjestile su mu roditelje o njegovoj odluci.

Razmišljajuć putem u domovinu, činjaše mu se čudnovato, kako da je nekoliko satih kasnije iza odaslanog pisma sliedila smrt Jaromirova i sadržaj toga pisma mu se sada svidjao kao oproštaj. Ono čuvstvo mržnje, što se je pojavilo bilo u grudih Radoslava proti Jaromiru, pretvorilo se onim novim dogodjajem u iskreno pomilovanje — onaj čovjek, koj je u podpunoj mjeri svake ljudske sreće dobrovoljno ostavio ovaj sviet — morao je doista strašno trpiti od svoga udesa — on je svoj grieh ma bio još tolik izravnao.

Elizabeta bijaše jošte uvjek kod gospoje Grundmanice. Žalostno joj prolaziše dani pomagajuć staroj prijateljici u kući. Ali zar će to uvjek tako biti? Zar je to sva njezina budućnost? Želila si je već da ju smrt prijazno oslobodi od sve muke, ali da joj je samo jošte jedankrat vidjeti sliku Radoslavovu, koga je toli ljuto uvriedila i koga je ipak ljubila. Sjedeć kod švela letiše joj misli naokolo te nije čula da se na hodniku približuju koraci dok netko ne pokuči na vratih: „Slobodno" reče i — Radoslav stojaše pred njom radostnim uzklikom „Elizabeto!"

Ona, kao da vidi utvoru bijaše u prvi mah zabunjena, ali ju on primi u naručaj — nije to bila sablast — živ bje to zaručnik njezin.

„Radoslave! Ti si to zbilja!"

* * *

Kad je proljeće osvanulo, dovede grof Radoslav svoju mladu suprugu na Rodanovo i stara gradina primi jih gostoljubivo pod svoj krov. Jaromirova čvrsta volja se je izpunila; ime grofovah na Rodanovu ostalo je neokaljano zakoniti vlastnik nastupio je sva imanja i Elizabeta zvala se je u istinu njezinim pravim rodjenim imenom — groficom od Rodanova. Opet je grad oživio i postao gostoljubivom kućom sretnih roditeljah u krugu njihove djece.

Valeska od Lauensteina udala se je dvie godine poslje smrti Jaromirove za gospodina Renersdorfa i srdačno prijateljstvo vezalo ju sa Elizabetom.

Na Gutranovu bijaše pusto i tiho. Grofica Ema kazala se spoljašno kao uvjek mirna i mrzla, ali u duši bijaše posve slomljena, biedna i kukavna. Godinu dana kasnije umre: ljudi mislište da je umrla od same tuge za svojim — sinom!

Sahraniše ju u raki grofovske obitelji Rodanovskih uz dva muža, kojima je život otrovala i kad je tko čitao na mramornih pločah imena nad trimi liesovi: grof Jaromir Henrik Rodanovski, grof Jaromir Otokar Rodanovski i grofica Ema Rodanovska, rodjena Niederfelden, taj za cielo nije slutio, kako žalostna poviest, kakova tamna tajna da je zakopana sa ovom trojicom.

Feuilleton.

Kako se sviet naučio jesti. U polovici šestnajstog vieka bile su zemljene i kositrene zdjele jošte luxus. U Škotskoj zabranili su biskupi tek iznašaste vilice, kao griešni, bogumrzki i nepotrebni predmet, budući da je pet prstih dovoljno, da se jelo sa drvenog pladnja donese do ustijuh. Tko bi se danas usudio reći, da je nož, vilica i žljica luxus? Istom su u sadašnjem vieku ova jedala postala obćenita i znakom prvog stepena ljudske kulture. Naša djeca budu kaznjena, ako posižu prsti u zdjelu, a klasično naobraženi Grci, gospodski odgojeni Egipčani i Babilonci, rimski sladokusci nisu znali za to razkoštvo noža, vilice, žljice i tanjura.

Indija, Kina, Misir, Babilonija jesu za cielo najstarije kulturne zemlje, koje su svakovrstni luxus tjerale, koje su izumile barut, kompas, staklo, tiskare, artiju, tkanje, ali — jedala su jim bila nepoznata stvar, pa i danas jošte jedu kinezi drvenom šibkom. Tako isto nisu znali za hlače, rubače, čižme, kapute i šešire, pošto su imali glave pokrite samo na putu ili u ratu, a jezdioci neku vrst cipelah za stezati. Jela su došla na stol mekano skuhana i već porezana od sokača, koj je jedini imao veliki nož. Sa velikoga pladnja na nizkom stolu uzeo si je svaki s prsti svoj komad. Mjesto žljice upotriebili su od kruha priredjeni komad kore za umoku. Na takov nepristojni način jeli su: Miltiades i Perikles, Aristoteles, Aleksandro veliki, Caesar i Augustus!

Koncem petnajstog vieka počeli su u Italiji upotriebljivati vilice, dočim su prije jeli obično s prsti otac papa kao i prosjački kaludjer, car i seljak, a jošte šestnajstog vieka podrugivali su se Francuzi tomu novomu običaju kod dvora, kad su kod stola uveli vilice. Englezi su u sedamnajstom vieku nadievali Talijanom razna podsmješljiva imena radi toga, što su s vilicami jeli.

Klasični stari viekovi gube mnogo od svoga sjaja kao i romantična srednja doba, kad se pomisli, kako je bilo kod stola i kod najviših stališah. Grci i Rimljani su veliki napredak razvili u umjetnostih i znanostih, ali koliko su bili još prosti i surovi kod njihovog blagovanja, kad su prsti po zdelah grabili bez onog stolnog komforta što ga današnji sviet ima. Na pol goli sjeli su k obroku, ostanke jelah bacali pod stol, bez žapa kod stola povratili jelo i bezsramno se razgalili.

Stari puci nisu jeli juhe, s toga jim žljicah nije niti trebalo.

Većim upotrebljivanjem noževah počimlje i poviest nove kulture u industrijalnoj struci. Velenaobraženi Rimljani poznavali su veliki nož za razrezanje, budući da su u razkoštvu kuhinskom najdalje dotjerali, ali o naših današnjih stolnih i džepnih noževih nisu imali niti pojma.

Razlika medju starim i sriednjim viekom i našoj modernoj dobi, glede udobnosti i životnog užitka nemože se oštrije naznačiti, nego u velikom znamenovanju noža i vilice. Novovieki Europejac izumio je radi čistoće još i klupčicu za nože, da mu se nemaže stolnjak. Koliko vrstih noževah se danas pravi na milijarde, za razne struke obrtnosti, od proste škloce ili kusture do kirurgičkih nastrojah za operateure, kakovih sam Paris godimice sa tri miliona franakah napravi, Nož se je nekad smatrao samo kao ubojito orudje, a moderna civilizacija pretvorila ga je u blagodatno sredstvo svakdanje koristne porabe i za vanredne liečničke svrhe.

Originalna prevara. U dućan jednoga trgovca u Brnu došao je nedavno jedan gospodski obućeni stranac zajedno sa svojim slugom. Desna mu se ruka nalazila u zavoju. Pošto je izjavio, da želi kupiti više stvari, požuri se trgovac pokazati mu najljepšu i najdragocieniju robu. Stranac, koji govori bečkim dialektom. razgleda robu i izabra si napokon razne vriednostne predmete za cienu od 200 for. Presretan trgovac zamota na to dragociene stvari. Stranac posegne u džep za svojom novčaıkom, da odmah plati račun. — „Do vraga, ja sam ostavio svoju novčarku kod kuće. Ivane, ti ćeš odmah otići k mojoj supruzi i donieti mi ovamo novaca. Moj gospodine, molim vas komadić papira i olovku, da napišem nekoliko redaka svojoj gospoji". — Trgovac pruži mu najprijaznije zahtievane pisaće stvari, ali stranac nemože pisati jerbo mu je desna ruka ranjena — „Nebiste li bili tako dobri. da za mene pišete?" — Trgovac uzme olovku i papir, te čeka na dalnju zapovjed. „Pišite sasvim kratko samo nekoliko rieči: Budi tako dobra i pošalji mi po donosiocu pisma 200 for. Dragutin". — „Čudnovat slučaj" primjeti trgovac, pošto je bio gotov sa pisanjem, „i ja se zovem Dragutin". — „To me veseli", odvrati stranac, dočim je sluga mu uzeo u ruke pismo i brzo se odnio iz dućana. Mušterija i trgovac čekaju . . . prodje četvrt ure, Ivana jošte neima. Stranac zieva češće nego prije, napokon, pošto je već minulo pol sata, počima biti vrlo nestrpljiv. „Možda je moj sluga pobjegao sa novci?" — „Ali moj gospodine . . . Danas je sve moguće, on bi se morao već vra-

titi". Nakon dalnjega četvrt sata reče napokon uznemireni stranac: „Ja moram ići kući, da vidim, što se je dogodilo. Zadržite za sada robu, koju sam kupio, ja ću doći sutra ovamo, da ju platim i odnesem." — Trgovac, došav na večer kući, pripovieda svojoj gospoji, da će kod pazarenja sa jednim Bečlijom zaslužiti liepu svotu novaca. „Ali, kaži mi samo", prekine ga gospoja, „zašto si danas poslao po 200 forinti?" — „Ja?" — „Ta to je ipak tvoje vlastoručno pismo!" — Trgovac se skoro onesviesti, odličan stranac prevario ga je! Naravno je, da su „gospodin" i „sluga" radili sporazumno; isto se tako samo sobom razumieva, da su obojica izčeznula bez traga. Prevareni trgovac, bojeć se da će si osim štete pribaviti još ruglo svojih znanaca, nije do sada učinio sudu prijave.

Razkoš u 18. stoljeću. 7. studena 1748. obdržavao je grof Brihl u čast poljskoj kraljici jednu svetkovinu, koja ga je stajala 14.000 talira. Tanjiri, koji bijahu namienjeni kralju i kr'ljici, bijahu načinjeni od najfinijega zlatna porcelana sa slikama. Svaki vriedio je po pet dukatah. Pri svakoj izmjeni uzele su sluge tanjire, te ih pobacali kroz prozor na ulicu i to zato, da se nitko ne bi mogao pohvaliti, da je jeo sa onoga tanjira, sa kojega su kralj i kraljica jesti blagoizvolili. Kad su sa jelom bili gotovi, pobacali su već sluge 46 tanjira, ili drugimi riečmi 230 dukatah. Poslje kratkog vremena iza toga spremio je knez Sulkovski usred ljeta sanjkanje, da grofa Brihla zasliepi. Put, po kojem su se sanjkali, bio je dugačak jednu njemačku milju, a u mjesto sniega posuli su ga za dvije stope šećerom.

Kakva treba da bude žena. Doskora izaći će nova zbirka malih šala poznatoga amerikanskoga humoriste Marka Tvena pod naslovom: „Hiljada i jedan". Kao ogled javljaju, za sliedeći broj: „Kakva treba da bude žena". Neki mladić, koji se odlikovaše čistim rubljem, pameću i dobrim ponašanjem u svih svojih poduzećih, bijaše odlučio da se ženi. Medjutim pratio je jedne nedjelje u večer neku mladu gospodičnu iz crkve do njezine kuće, gdje je i užinao. Posljednje nedjelje, pošto bijahu sami, reče joj: „Govorite li u snu?" „Ne, ne govorim," odvrati ona iznenadjena. „Jeste li mjesečarka?" upita on zatim. — „Nisam". On primakne svoju stolicu za palac bliže i upita još većim interesom: „Da li hrčete?" „Ne," odgovori ona naglo, gledajući ga ozbiljno. Sada počeše mu se oči svietliti. Usne njegove rastavljahu se pune nade, pa pošto primakne stolicu još bliže, upita živahno: „Da li bacate svoju kosu, što ju izčešljate na češlju. —" „O ne, to ja ne činim," odgovori ona; i opet primakne stolicu bliže, dočim se bijaše sve više uzbunio, tako da je jedva mogao u miru sjediti. „Da li čistite češalj kad se češljate?" „Pa naravno, svaki put", reče ona, ugadjajući mu svom snagom. — Za kratki čas klekne na koljena pred nju, podigne ruke prema njoj i stane joj besjediti! „Ja te ljubim! Poklanjam ti sve moje srce! Ja ću biti tvoj rob i nosit ću te na rukuh! Hoćeš li poći za mene, hoćeš li me uzeti za branitelja, za sve svoje?" — To bijaše kritičan momenat za mladu ženskinju u njezinih godinah, ali ona bijaše ipak tomu dorasla — što je obično kod djevojaka slučaj — i ona podje za njega. —

Osveta. U jednoj podunavskoj varoši načine lastavice gnjezdo na jednoj kući i provedu u njemu jedno ljeto. Kada dodje drugo ljeto, htjedoše lastavice opet da svoje gnjezdo zauzmu, ali se u njemu već bio udomaćio neki vrabac, i ovaj u prkos zahtjevu zakonitih posjednikah, nehtjede liepim načinom ustupiti svoj „kvartir." Vrabac proviri kroz gnjezdo, da vidi, je li neprijatelj u pristojnoj daljini, da li će ga dakle ostaviti na miru. Lastavice to zaista učine za neko vrieme. Ali ovo je bio „mir u oči bure." Lastavice iz nebuha dolete i stanu zapušavati rupu na gnjezdu. Dokle je jedna čuvala stražu, da tvrdoglavi vrabac nebi umakao, dotle je druga nosila gradivo sa zazidjivanje. Za pol sata bio je vrabac zazidan. Lastavice odlete i nisu se više dale vidjeti. Gazda od kuće nije odmah dospio da oslobodi sužna u tamnici, kad on dobavi ljestve, pa se uspne i otvori gnjezdo, a vrabac — se udušio.

Dobar nos. Duhoviti ljudi obično imaju „dobar nos" kao što su ga po nazoru starih Grkah i njihovi bogovi imali. U indijskoj pjesmi „Mahapharati" traži liepa Mahavida Amru-a te ide za povetarcem, koji joj nosi miris njegov. Stožernik Alberoni imao je tako osjetljiv nos, da je u starosti, pošto je izgubio vid, samo po mirisanju znao razlikovati staru ženu od mlade. Ruso imao je takodjer izvanredno razvijeno čulo mirisa, te je hteo pisati „botaniku mirisanja," ali jezik mu nije imao „toliko izraza, koliko ima raznog mirisa u prirodi". Kant nije trpio ubogih djakah, jer mu je na predavanjih neugodno mirisalo disanje takovih, koji se slabom hranom hrane; koji su se hranili crnim lebom, zvao ih je „prostaci". Napoleon je obolio mirišući smolu na brodu. Kralj Filip II. španjolski nije osjećao nikakvu vonju.

Tiskom C. Albrechta. Izdavatelj i odgovorni urednik Mijo Krešić.

A

DATE DUE

